

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
KËSHILLI KOMBËTAR I TERRITORIT

MIRATOHET
KRYETARI I K.K.T-së
Z. EDI RAMA

N/KRYETARI I K.K.T-së
Znj. EGLANTINA GJERMENTI

Kryetari i Këshillit të Bashkisë
Z. ROLAND KARALLI

Miratur me Vendim të Këshillit të Bashkisë
Nr. 63 Datë 28.12.2016

Kryetari i Bashkisë
Znj. ZAMIRA RAMI

**PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR I BASHKISË GJIROKASTËR
STRATEGJIA TERRITORIALE**

MIRATUAR ME VENDIMIN E KKT-së Nr.1, datë 08.02.2017

DPKZHT	ILIR CUMAKU	
Studio Projektuese: (Përfaqësuesi Ligjor)	GAIA S.A. MELETON DIMITRIOS MAMOUNIS	Nr.Lic. 554
Planifikues Urban	Kornilia Kalkopoulou	Nr.Lic. 18480
Inxhinier Transporti	Marios Miltiadou	Nr.Lic. 19024
Inxhinier Gjeologo-Inxhinierik dhe Hidrogeologjik	Eygenia Karanasiopoulou	Nr.Lic. 20443
Inxhinier Mjedisi	Efstathios Oikonomou Diana Bardhi	Nr.Lic. 82492 Nr.Lic. LN-9869-07-0215
Inxhinier Agronom	Vasileios Tziakas	Nr.Lic. 16868
Inxhinier Hidroteknik	Vasileios Strakalis	Nr.Lic. 16946
Inxhinier Elektrik	Georgios Bellas	Nr.Lic. 19041
Ekspert GIS	Odyseas Spiroglou	Nr.Lic. 83636
Ekspert Ligjor	Etmira Kanani	Nr.Lic. 7682
Arkitekt	Elton Toska Boriana Gólgota	Nr.Lic. A.0840/1 Nr.Lic.A.1193

TABELA E PËRMBAJTJES

PARATHËNIE.....	7
ANALIZA DHE VLERËSIMI I TERRITORIT	8
1. ANALIZA E SITUATËS AKTUALE	8
1.1. Pozicioni strategjik.....	8
1.2. Evolucioni historik	13
1.3. Analiza dhe vlerësimi i mjedisit natyror	16
1.3.1. Klima.....	16
1.3.2. Gjeologjia.....	18
1.3.3. Kushtet hidrogeologjike	35
1.3.4. Makrozonimi – mikrozonimi sizmik	39
1.3.5. Peisazhi.....	50
1.3.6. Boniteti i tokës	56
1.3.7. Topografi- Modeli Dixhital i Lartësisë (D.E.M.) – Hidrologji	69
1.3.8. Analiza e elementeve kimike	79
1.3.9. Informacion për geo-mjedisin	80
1.3.10. Të dhëna për burimet gjeologjike.....	86
2. ANALIZA, RISHIKIMI I PLANEVE EKZISTUESE, STRATEGJITË, POLITIKAT, NORMAT DHE STANDARTET	97
2.1. Analiza dhe rishikimi i legjislacionit kombëtar dhe lokal të planifikimit të territorit dhe kuadri ligjor.....	97
2.1.1. Plani territorial në Shqipëri - Hyrje	97
2.1.2. Strategji dhe direktiva të planifikimit sektorial	103
2.1.3. Kuadri European për planifikimin territorial	113
2.2. Shqyrtimi i direktivave të planifikimit urban dhe sektorial, standardet dhe normat ekzistuese kombëtare.....	116
2.2.1. Plani i Përgjithshëm Kombëtar	116
2.2.2. Plani i Integruar Bregdetar Ndërsektorial	126
2.2.3. Plani i Integruar Ndër-sektorial i zonës ekonomike Tiranë-Durrës	131
2.2.4. Zonat dhe objektet me rëndësi kombëtare	135
2.2.5. Shqyrtimi i standardeve ekzistuese kombëtare dhe normat	144

3.	ANALIZA E DOKUMENTEVE TË NJËSISË SË PLANIFIKIMIT TË QEVERISË VENDORE TË MËËPARSHME.....	150
3.1.	Rishikimi i Planeve ekzistuese të Përgjithshme Lokale	150
4.	ANALIZA E ELEMENTEVE TË MJEDISIT – NIVELET E NDOTJES – ZONAT E MBROJTURA	161
4.1.	Elementet e Mjedisit.....	161
4.1.1.	Burimet ujore.....	161
4.1.2.	Resurset natyrore.....	162
4.1.3.	Biodiversiteti	164
4.2.	Zonat e mbrojtura natyrore	167
4.2.1.	Zona e Mbrojtjes Strikte (Absolute) Kardhiq.....	167
4.2.2.	Monumenti i Natyrës Zheji	171
4.2.3.	Parku Natyror Rrëzomë.....	172
4.2.4.	Monumente të natyrës shqiptare	173
4.3.	Problem mjedisore – ndotja.....	175
4.3.1.	Ndotja industriale	175
4.3.2.	Cilësia e ajrit – ndotja akustike – ndotje të tjera.....	175
4.3.3.	Rreziqet- impakti.....	176
4.3.3.1.	Presioni i akuifereve.....	177
4.3.3.2.	Formacionet litologjike, inkuadrimi gjeologjik i tyre	178
4.3.3.3.	Fenomenet e rrezikut gjeologjik, përhapja dhe përshkrimi i tyre.....	182
5.	ANALIZA E VLERËSIMEVE DEMOGRAFIKE, ASPEKTEVE SOCIAL - EKONOMIKE DHE MJEDISIT KULTUROR.....	185
5.1.	Analizë e vlerësimeve demografike	185
5.2.	Analiza dhe probleme për gjendjen e strehimit.....	193
5.3.	Analiza e aspekteve ekonomike	209
5.4.	Analiza dhe problem në situatë së punës	222
5.5.	Analiza e tokës dhe çështja e pronës	226
5.6.	Analiza e shërbimeve publike	229
5.7.	Analiza e aspekteve sociale	234
5.7.1.	Komuniteti Rome	246

5.7.2. Shëndeti	247
5.8. Analiza Periferike	248
5.9. Monumente dhe zona te trashëgimise kulturore dhe historike	253
5.10. Të dhëna për Personat me Afësi të Kufizuar	267
5.11. Të dhëna mbi arsimin professional	269
6. ANALIZA DHE VLERËSIMI I PËRDORIMEVE TË TOKËS DHE MJEDISIT TË NDËRTUAR.....	272
6.1. Sistemi natyror i përdorimit të tokës	272
6.2. Sistemi i përdorimit të ujit të tokës	273
6.3. Sistemi i përdorimit të tokës buqësore	273
6.4. Sistemi i përdorimit të tokës urbane.....	274
6.5. Sistemi i përdorimit të tokës së infrastrukturës.....	280
7. ANALIZA DHE VLERËSIMI I INFRASTRUKTURËS	281
7.1. Transporti	281
7.2. Sistemi furnizimit me uje	287
7.3. Sistemet e kanalizimeve.....	290
7.4. Sistemi grumbullimit të ujërave te shiut	290
7.5. Trajtimi i ujërave të zeza.....	290
7.6. Menaxhimi i mbeturinave komunale.....	290
7.7. Rrjeti teknologjik komunal.....	291
8. ANALIZA E INVESTIMEVE.....	292
9. STRUKTURA E QENDRAVE URBANE, FUNKSIONET EKZISTUESE, TIPOLOGJITË KRYESORE	304
9.1. Struktura e përgjithshme e qendrave urbane	304
9.2. Regjistrimi i hapësirave publike (sheshe, parqe etj.).....	313
10. DATABASE TERRITORIALE	315
10.1. Analizë e situatës aktuale	315
10.1.1. Të dhëna të inventarit.....	315
10.1.2. Hardware dhe software.....	315
10.1.3. Pajisje të tjera teknike	315

10.1.4.	Burime njerëzore	316
10.1.5.	Telekomunikacioni	316
10.1.6.	Lëvizshmëria	316
10.1.7.	Veprimet e rekomanduara.....	316
10.2.	Përditësim i të dhënave ekzistueses	317
10.3.	Krijimi i strukturës bazë e të dhënave	317
11.	VLERËSIMI TE DHËNAVE, PROBLEMEVE DHE PERSPEKTIVAVE	328
	STRATEGJIA TERRITORIALE	333
1.	STRATEGJIA TERRITORIALE.....	333
1.1.	Rezultatet për konsultim publik	333
1.2.	Udhëzime të detyrueshme dhe dispozita.....	340
1.3.	Analiza e metabolizmit dhe vlerësimi i përgjithshëm i territorit të njësisë.....	347
1.4.	Përcaktimi i territorit sipas pesë sistemeve territoriale.....	368
1.4.1	Sistemi Territorial Natyror.....	368
1.4.2	Sistemi Territorial Ujor	369
1.4.3	Sistemi Territorial Bujqësor	369
1.4.4	Sistemi Territorial Urban.....	370
1.4.5	Sistemi Territorial Infrastrukturor	372
1.5.	Identifikimi i nevojave, potenciali dhe kufizimet.....	373
1.5.1.	Analiza SWOT e Sistemit Territorial Natyror.....	374
1.5.2.	Analiza SWOT e Sistemit Territorial Ujor	375
1.5.3.	Analiza SWOT e Sistemit Territorial Bujqësor.....	376
1.5.4.	Analiza SWOT e Sistemit Territorial Urban.....	377
1.5.5.	Analiza SWOT e Sistemit Territorial Infrastrukturor	379
1.6.	Vizioni i Zhvillimit dhe Strategjia Territoriale	380
1.6.1	Vizioni i zhvillimit	380
1.6.2	Strategjia e Zhvillimit dhe Objektivat.....	381
1.6.3	Parimet dhe politikat kryesore për çdo sistem.....	384
1.6.4	Parashikime demografike	394
1.6.5	Rezervat e strehimit	399

1.6.6	Parashikimet financiare	402
1.6.7	Struktura e ndërtimeve	402
1.6.8	Niveli i cilësisë së mjedisit.....	403
1.7.	Ndryshime të mundshme të sistemeve	407
2.	METODOLOGIA DHE PROGRAMI PËR KONSULTIM PUBLIK.....	409
3.	ANEKS	411

PARATHËNIE

Ekstrakti përmban «Fazën 1: Vlerësimi dhe Analiza» dhe «Fazën 2: Strategjia Territoriale» të raportit teknik "Hartimi I Planit Te Pergjithshem Vendor" të Bashkisë Gjirokastrër. Në kuadër të Fazës I me pikënisje kornizën referuese (planifikimin rajonal dhe sektorial, kornizën ligjore aktuale, pozicionin strategjik e komunës në rajonin më të gjerë, etj) jepet përshkrimi i plotë, i detajuar dhe vlerësimi i situatës aktuale në zonën e studimit. Eksaminimi çështjeve si elementet e mjedisit natyror (kushtet klimatike, gjellogjike, hidrogjeologjike, sismike, peisazhi dhe të dhëna gjeodezike), të dhënat e mjedisit kulturor, zonat e mbrojtura, evolucioni demografik, karakteristikat sociale dhe ekonomike, çështjet që kanë lidhje me përdorimin e tokës si dhe pronat, sistemet territoriale ekzistuese për përdorimin e tokës, infrastrukturat teknike ekzistuese, strukurat e qendrave urbane etc. Në Fazën 2, referohen direktivat e detyrueshme dhe të parashikuara të planifikimit territorial supernatant që përbënë pikënisjen për hartimin e strategjisë territoriale. Në vazhdim përmbledhen karakteristikat kryesore të pesë sistemeve territoriale në territorin e Bashkisë, në përputhje me përfundimet e Analizës dhe Vlerësimit të Territorit (Faza 1) dhe vlerësohen duke përdorur metodën e analizës SWOT. Bazuar sa më sipër si edhe përfundimet kryesore të vlerësimit, përcaktohen vizioni për Bashkinë deri në vitin 2030 si edhe objektivat strategjike si pjesë e strategjisë territoriale për zhvillimin e qëndrueshëm dhe të balancuar të Bashkisë. Për secilin objektiv strategjik paraqiten boshtet specifike të prioriteteve/politikave. Së fundi, kryhet referimi përmbledhës i ndryshimeve të sistemeve territoriale që mund të ndikohen nga ndërhyrjet/politikat e propozuara

ANALIZA DHE VLERËSIMI I TERRITORIT

1. ANALIZA E SITUATËS AKTUALE

1.1. Pozicioni strategjik

Bashkia e Gjirokastrës, së bashku me Bashkitë Libohovë, Tepelenë, Memaliaj, Përmet, Këlcyrë dhe Dropull i takon administrativisht Qarkut të Gjirokastrës, një prej dymbëdhjet qarqeve në vend. Ky qark ndodhet në zonën jugore të territorit dhe kufizohet nga Greqia. Kryeqyteti i rajonit dhe i Bashkisë është qyteti me të njëjtën emër.

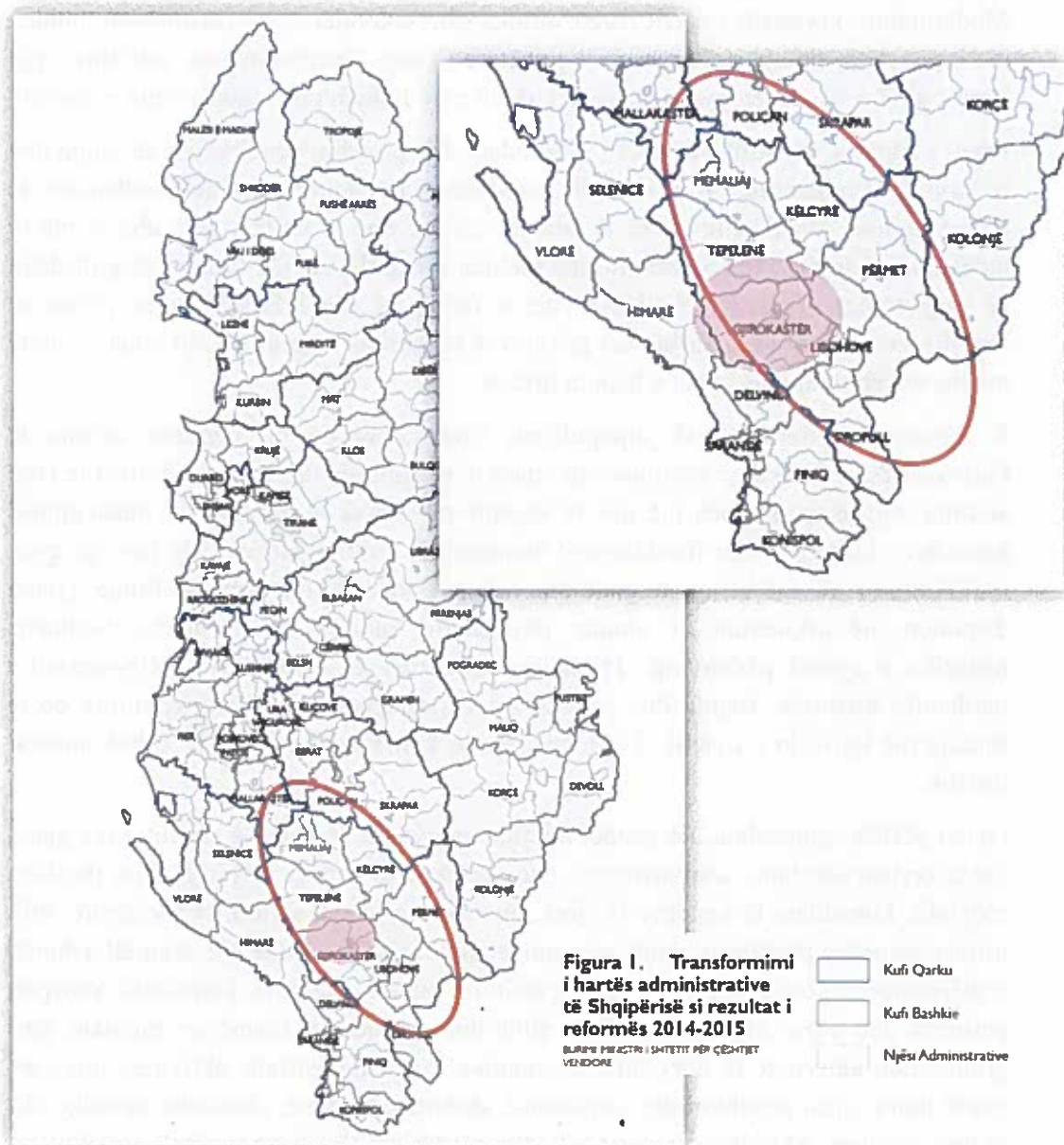
Në nivel qarku, Bashkia e Gjirokastrës shtrihet në qendër – perëndim, kufizohet në veri me bashkinë e Tepelenës, Këlcyrës dhe në lindje me bashkinë e Libohovës. Në juglindje kufizohet me bashkinë e Dropullit të të njëjtit qark. Kufiri perëndimor dhe jug-perëndimor është kufiri me qarkun fqinj të Vlorës dhe përkatësisht me bashkinë e Himarës dhe Delvinës. Sipërfaqja e Bashkisë arrin në 45,846 ha.

Popullsia e Bashkisë sipas regjistrimit të fundit (2011) ka 28,673 banorë. Bashkia e Gjirokastrës u krijua me planifikimin e fundit të niveleve të qeverisjes në vend në bazë të ligjit nr. 115/2014 “Për ndarjen administrativo-territoriale të njërive të qeverisjes vendore në Republikën e Shqipërisë” dhe përfshin ish-bashkitë në vijim:

- Ish bashkinë e Gjirokastrës më qytetin homonim.
- Ish komuna Cepo, që përfshin këto fshatra: Fushëbardhë, Zhulat, Taroninë, Mashkullorë, Palokastër, Çepun, Kodër, Plesat, Kardhiq, Prongji, Humelicë.
- Ish komuna Lazarat, që përfshin fshatrat Lazarat dhe Kordhoce.
- Ish komuna Picar, që përfshin fshatrat Picar, Shtëpëz, Kolonjë, Golem dhe Kaparjel.
- Ish komuna Lunxhëri, që përfshin fshatrat Qesorat, Dhoksat, Këllëz, Mingul, Nokovë, Erind, Gjat, Këkoz, Karjan, Valare.
- Ish komuna Odrie, që përfshin fshatrat Andon Poçi, Hundëkuq, Tërbuq, Labovë e Madhe, Labovë e Vogël.
- Ish komuna Antigone që përfshin fshatrat Asim Zeneli, Arshi Lengo, Krinë, Tranoshisht, Saraqinisht.

Pozicioni gjeografik i Bashkisë është kyç. Nga njëra anë, përbën portën jugore të vendit, pasi gjendet në afërsi të kufirit kombëtar jugor dhe përshkohet nga autostrada SH4 (Route 2c i Rrjetit të Transportit të Evropës Juglindore), e cila përbën aksin kryesor të lidhjes me Greqinë fqinje (lidh Kakavinë me Fierin). Autostrada kombëtare përshkon anën perëndimore të rajonit.

me të njëjtën emërtim dhe i shërben lidhjes së Bashkisë me qendrat e rajonit më të gjerë dhe akse të tjera transporti. Modernizimi i rrugës do të përmirësojë akoma edhe më shumë lidhjen e rajonit me vendin fqinj dhe ka për të forcuar rolin e saj si një qendër e tregtisë ndërkufitare - bashkëpunimit ndërkufitar.

Pamje 1.1.1: Pozicioni i Bashkisë së Gjirokastrës në shkallë kombëtare dhe rajonale, dallohen kufijtë e rinj administrativë¹.

Nga ana tjetër, zona e studimit përbën një nyje - lidhëse komunikimi midis zonës dinamike bregdetare (Sarandë, qendër e turizmit detar) dhe të rrethinave të brendshme. Gjendet në kufirin me rajonin fqinj të Vlorës dhe ka lidhje rrugore me qendrën e zhvilluar të Sarandës. Duke pasur parasysh afërsinë gjeografike në një

¹ Burimi: Planifikimi dhe Zhvillimi i Territorit në Shqipëri Manual Teknik USAID.

kuadër sinergjie Bashkia mund të shërbejë në infrastrukturë dhe me shërbime zonës dinamike bregdetare. Njëkohësisht përbën një linjë kalimi për në pjesët më lindore dhe një portë për destinacionet turistike të rajonit në brendësi të vendit (p.sh. Qyteti antik grek Butrint etj) - *Qendër e turizmit rajonal*.

Nga perspektiva e lidhjes, disavantazh është distanca e madhe e Bashkisë me Tiranën. Modernizimi, kryesisht i rrjetit rrugor primar dhe sekondar do të përmirësojë lidhjen me kryeqytetin dhe portet kryesore kombëtare (Vlorë, Durrës) ndërsa ndërtimi i një aeroporti të ri në pjesën jugore të vendit, do të rrisë lidhjen dhe atraktivitetin e rajonit.

Rrjeti i banimit të Bashkisë është i shpërndarë dhe përfshin vendbanime të vogla dhe të largëta, vendbanime me histori dhe arkitekturë të shquar, si edhe vendbanime të reja dinamike. Vendbanimet më të shumta malore dhe të largëta janë dhe të më të ndjeshme në lidhje me reduktimin dhe plakjen e popullsisë, një trend i përgjithshëm që regjistrohet kryesisht në njëzet vitet e fundit në nivel Bashkie, pas rënies së regjimit komunist, dhe i atribuohet prirjes më të gjerë të migrimit drejt zonave më të mëdha të vendit apo në zonat e hapura urbane.

E kundërta e trendeve të shpopullimit rural dominon në qendrën urbane të Gjirokastrës, e cila ka grumbulluar një masë të popullsisë, njerëz me një nivel të lartë arsimor. Gjirokastrapërbën një rast të veçantë për shkak të peisazhit, trashëgimisë historiko - kulturore dhe funksionimit ekonomiko - social. Bëhet fjalë për një qytet multikulturor me një histori të gjatë dhe lidhje të ngushta me Greqinë fqinje. Qyteti disponon një arkitekturë të shquar dhe shumë monumentesh, ndërsa bërthama historike e qytetit përbën një Trashëgimi Botërore të UNESCO-s. Rigjenerimi i bërthamës historike, ruajtja dhe promovimi i trashëgimisë historike/kulturore do të forcojë më tej rolin e qytetit si një destinacion kombëtar, rajonal dhe ndërkombëtar turistik.

Qyteti përbën, gjithashtu, një qendër administrative dhe tregtare të rajonit e më gjerë. Në të kryhen shërbime administrative dhe shërbime të tjera të nivelit të lartë (bashkia e qytetit, konsullata të vendeve të tjera, hipotekë, gjykatë, sigurimet shoqërore, etj), infrastrukturë të përfitimit publik nga universitet, spitale, etj dhe një shumëllojshmëri e shërbimeve rajonale (banka, degë të përfitimit publik, shërbime komunale, transport periferik dhe urban etj). Qyteti është gjithashtu një qendër financiare rajonale, pasi grumbullon aktivitete të ndryshme ekonomike si ato industriale, aktivitete minerare pranë lumit, njësi prodhimi dhe përpunimi, aktivitete tregtare, aktivitete turistike dhe të tjera terciare. Aktivitete profesionale dhe përdorime të ndryshme janë grumbulluar gjatë gjithë gjatësisë së autostradës SH4, ato paraqesin ndërkohë dendësi në seksionin e rrugës që kalon nëpër qytet dhe rajonin përreth.

Aktiviteti ekonomik ndryshon në pjesën tjetër të Bashkisë, ku burimi kryesor i të ardhurave është bujqësia edhe në zonat më malore është blegtoaria.

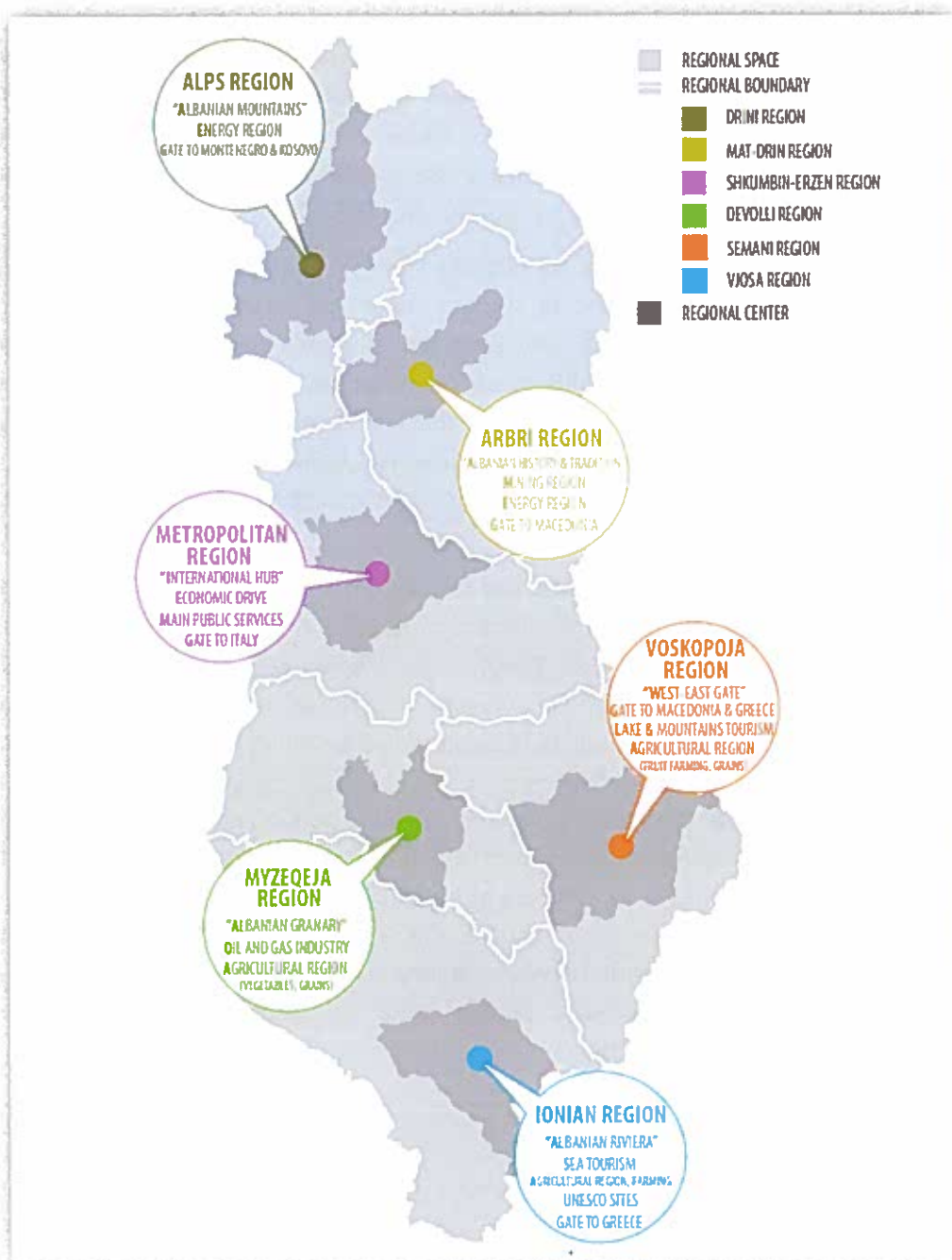
Shtrirje e përhapje kultivimeve dhe përdorimeve të tjera bujqësore vihen re në luginën e të lumit Drin ku gjenden edhe vendbanimet më të mëdha dinamike. Lugina është e rrethuar me male dhe është një peizazh modern rural, gjenden njëkohësisht edhe

aktivitete të ndryshme të cilat shtrihen përgjatë rrugës SH4 – boshti themelor i zhvillimit. Në lindje të luginës (vendbanimet gjysmë-malore) zhvillimi bujqësor kombinohet me një peizazh të mahnitshëm (zona e mbrojtur natyrore Zheji) dhe potencial për zhvillimin e turizmit alternativ. Në pjesën perëndimore, peisazhi është malor dhe i mbyllur, ku dominojnë pyje, kullota dhe zona shkëmbore.

Si përfundim, peizazhi natyror dhe trashëgimia historiko-kulturore e bëjnë Bashkinë një zonë të njohur dhe tërheqëse të trungut jugor me avantazh konkurrues për zhvillimin e turizmit alternativ dhe potencial për shumëllojshmërinë e aktiviteteve ekonomike. Tipar i rëndësishëm është qyteti me të njëjtin emër. Shumëllojshmëria e qytetit, si në shkallë shërbimesh urbane dhe të ekonomisë, apo në nivel të trashëgimisë kulturore, të njohjes dhe vizitueshmërisë lidhur me pozicionin strategjik të *Bashkisë në rajonin me të njëjtin emër dhe më gjerë në pjesën jugore dominante të vendit.*

Në të njëjtin drejtim është parashikuar dhe organizimi i propozuar rajonal i territorit kombëtar, në kuadrin e krijimit të një kornize teorike dhe vizioni për planifikimin dhe zhvillimin (MANIFESTI "Shqipëria 2030", «Nje Vizion për Zhvillimin Kombëtar Hapësinor», Njësitë Kërkimore të Universitetit POLIS, të quajtura: "IF, Fabrika e Inovacionit" dhe "R & DI, Research and Development Institute"). Bazuar në kritere të shumfishta (sipërfaqe, popullsi, niveli ekonomik, resurset ujore, kufijë administrativë, standarde ekzistuese, polaritetie, etj) dhe në një kontekst të organizimit policentrik njihen gjashtë rajone kombëtare (identitetet rajonale) që organizohen rreth poleve përkatëse të zhvillimit. Gjirokastra njihet *si një pol qendër i rajonit Jonian* që përfshin rajonet administrative të Gjirokastrës dhe Vlorës dhe disponon një potencial të lartë për zhvillimin e turizmit (Riviera Joniane, UNESCO sites) dhe zhvillim të sektorit të bujqësisë. Ky organizim rajonal është një pikënisje për planifikimin kombëtar dhe zhvillimin ekonomik².

² Në të njëjtën logjikë lëviz propozimi i PPK që po përgatiten për gjashtë (me përjashtim të rajonit Tiranë-Durrës) rajonet ekonomike kombëtare, që korrespondojnë me gjashtë identitetet rajonale që paraqiten në figurën 1.1.2. (Shih. Par. 2.2.1).

Pamja 1.1.2: Fragment nga «Shqipëria 2030: Një viston Kombëtar Zhvillimi Hapësinor», INNOVATION FACTORY, dallohet Rajoni Jonian me qendër Gjirokastrën.

1.2. Evolucion i historik

Shqipëria gjendet në gadishullin ballkanik, në pjesën perëndimore të tij dhe kufizohet me shtete si Greqia, Maqedonia, Mali i Zi dhe Kosova; ndërsa në perëndim laget nga deti Adriatik dhe Jon. Malet mbulojnë rreth 75% të territorit, i cili vlerësohet si shumë i pasur me burime ujore mbitokësore e nëntokësore; ndërsa pjesa perëndimore e vendit është kryesisht fushore. Vargmalet shqipëtare janë Alpet e Shqipërisë në veri, Vargu Lindor në zonën e Kukësit e deri në Liqenin e Ohrit, Vargu i Maleve Qëndrore që nisin në Dukagjin e përfundojnë në Korçë, Vargmalet Detare që nisin në Lezhë e përfundojnë në Tiranë dhe Malet Jugore që nisin nga jugu i Korçës e deri në Gjirokastrë. Lumenjtë që rrjedhin në tokën shqipëtare janë Buna, Drini, Fani, Ishmi, Erzeni, Shkumbini, Semani, Devolli, Osumi, Vjosa, Shushica dhe Drino. Në sipërfaqet lumore përfshihen liqeni i Shkodrës, Ohrit dhe Prespës.

Bashkia e Gjirokastrës ndodhet në pjesën jug-perëndimore të Shqipërisë dhe kufizohet me qarkun e Tepelenës në veri, Këlcyrës në veri-lindje, Libohovës në lindje, Dropullit në jug-lindje, Delvinës në jug-perëndim dhe Himarës në perëndim (sipas ndarjes së re administrative me 61 bashki). Relievi i Gjirokastrës është shumë i larmishëm duke patur në përbërje male, kodra e lugina. Malet më të lartë të këtij qarku janë vargmali Dhëmbel-Nëmërçkë, Lunxhëri-Bureto dhe Mali i Gjerë³ gjerësia e të cilave shkon në 1700 – 2000 m. Fushat dhe luginat rrethohen nga malet nga të cilat rrjedhin shumë burime ujore. Më e rëndësishmja është lugina e Drinos, degë e lumit të Vjosës, e cila krijon një habitat të pasur natyror.

Qyteti i Gjirokastrës është përmendur në shkrimet e kronikanit bizantin I. Kantakuzenos më 1336, i cili e njih me emrin 'Argyrokastron'⁴. Deri në mesin e shek XIV, gjatë sundimit të Epirit, Gjirokastra ishte nën drejtimin e feudit të Zenebishit. Më 1419 filloj të jetë nën ndikimin e perandorisë Osmane, por vazhdoi të luante rol të rëndësishëm në jugun e Shqipërisë Fakt për këtë është regjistri i taksave më 1431-1432 ku janë regjistruar 163 shtëpi⁵. Në shek XV-VII, për shkak të përmirësimit të marrëdhënieve tregëtare, rritja e numrit të popullësisë çoi në zgjerim të banesave edhe jashtë mureve të kalasë, e cila kishte së pari funksion ushtarak. Gjatë shek XVIII-XIX popullësia mbeti konstante, por qyteti vazhdoi të ruaje pozitën e fortë si qendër e rëndësishme administrative. Gjatë kësaj periudhe janë ndërtuar shumë banesa dhe objekte kulturi të cilat ruhen edhe sot. Në fillim të shek XIX qyteti u drejtua nga Ali Pashë Tepelena i cili ndërmorri ndërtimin e veprave të rëndësishme në qytet siç ishte ujësjellësi me gjatësi rreth 12 km për të marrë ujë nga Sopot; një pjesë e të cilit ekziston edhe sot me emrin "Ura e Ali Pashës". Qyteti tashmë kishte fituar statusin e një qendre të rëndësishme tregtare përse i përket bagëti, produkteve blegtorale, qëndisjeve, mëndafshit e leshit. Edhe pas pavarësisë së Shqipërisë, më 1912, dhe mbretërimit të Zogut (1928-1939) Gjirokastra njihej si një nga boshtet më

³ Instituti i Mbrojtjes së Gjuhes, "Gjeografia dhe Historia Shqiptare", qershor 1971, fq. 23.

⁴ Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sporteve, "Broshurë informative, Për prezantimin e dojes së Gjirokastrës në UNESCO", 2005.

⁵ http://www.gjirokastra.org/albanian/al_sublinks/per_gjirokastrën/mbi_gjirokastrën_historia.html (Online. Accessed 24.04.2016).

të rëndësishme ekonomike e kulturore të vendit. Gjatë periudhës komuniste (1945-1990), u trajtuan me shumë kujdes veprat e trashëgimisë kulturore, u nxit edhe zhvillimi i një industrie e cila do të përballonte nevojat ekonomike të zonës. Vitet e tranzicionit pas 1990, e më vonë pas 1997, shkaktuan shumë probleme në qytet ashtu si në të gjithë Shqipërinë. Migrimet dhe emigrimet në masë të pakontrolluar, ndërtimet ilegale dhe pa plan shkatërruan rrjetin urban të qytetit dhe unikalitetin e pamjeve piktoreske të tij. Vitet e fundit janë bërë përpjekje të cilat po finalizohen me Strategjinë Kombëtare e Rajonale për të vënë në lëvizje motorët e energjisë të zonës dhe për ta bërë Gjirokastrën një qytet të bukur për të jetuar e punuar.

Qendra e qytetit të vjetër të Gjirkastrës është një ndër pasuritë më të rëndësishme historike, kulturore e arkitektonike të vendit. Pamja piktoreske me shtëpi që duken të ndërtuara njëra mbi tjetrën është mbresëlënëse. Në majë qëndron krenare kështjella e qytetit e cila, së bashku me qendrën historike të qytetit janë pjesë e fondit të monumenteve të mbrojtura të Shqipërisë, si edhe pjesë e UNESCO-s. Jo më kot është quajtur qytet-muze me një trashëgimi kulturore të pasur ku aktualisht përfshihen 158 monumente të mbrojtura në të gjithë qarkun dhe po punohet për shtimin e tyre (jo vetëm kulturor, por edhe natyror). Qyteti i “njëmijë shkallëve” mbart shtëpi të periudhës otomane. Banesat karakteristike gjirokastrite të fundit të shek XIX, ndryshojnë shumë nga ato të mëparshmet, duke treguar një kujdes më të madh për pamjen e jashtme të ndërtesës ashtu siç tradicionalisht ishte trajtuar brendia e tyre. Elemente dalluese të këtyre banesave janë dritaret e mëdha të mbuluara me arkitrarë dhe të konturuara me fasha druri, perdorimi i disa erkerëve dhe suvatimi i fasadës⁶. Banesa tradicionale gjirokastrite e quajtur kulla qytetare, i ka rrënjët në shek XIV dhe është zhvilluar deri në shek XVIII. Ajo zhvillohet në volumetri sipas terrenit dhe rrethohet me mure guri që krijon disa oborre sipas pozicionit. Në përgjithësi, sipas zhvillimit planimetrik e volumor, banesa gjirokastrite klasifikohet në tre variante: varianti perpendikular, varianti me një krah dhe varianti me dy krahë⁷, kryesisht janë 3 katëshe. Disa nga ambjentet më përfaqësues të këtyre tipeve janë oda e miqve, oda e banimit, stera dhe qilari. Shtëpitë më karakteristike në këtë qytet njihen me emrat si shtëpia e Zekatëve, e Babametos, e Skendulatëve, e Kadaresë, e Dulajve, Hani i Zagorisë, etj.

⁶ Insituri i Monumenteve të Kultures, “Historia e Arkitektures Shqiptare”, Tirane 1979, fq 301.

⁷ Idem, fq. 453.

Figura 1.2.2: Harta e vjetër e qytetit të Gjirokastrës.

Qyteti i Gjorkastrës dallohet edhe për një numër të konsiderueshëm objektesh fetare si kisha e xhamia. Brenda qytetit njihen kisha në pazarin e vjeter dhe në lagjen Varosh, ndërsa jashtë tij pothuajse të gjitha vendbanimet kanë kisha të vjetra në sheshet qendrore ku më me emer janë Kisha e Shën Marisë në Labovë dhe në Peshkëpi. Xhamiat janë ndërtuar në të gjitha lagjet e qytetit si e Dunavat I, e Dunavat II, e Meçites, e Pazarit, e Pllakës, e Ramo Shehut, e Sfakës, e Shehanjve dhe te Baçja e Teqesë. Të shumta janë edhe nëpër vendbanimet përreth. Shumë vende me interes arkeologjik gjenden gjatë gjithë luginës së lumit Drinos si qyteti antik i Antigoneas dhe Adrianopolit. Pamja piktoreske përgjatë kësaj luge ofron pika të shumta atraksioni për turistët.

1.3. Analiza dhe vlerësimi i mjedisit natyror

1.3.1. Klima

Dalohen katër zona klimaterike në territorin e Shqipërisë:

- Mesdhetare Fushore
- Mesdhetare kodrinore
- Mesdhetare paramalore
- Mesdhetare malore

Shqipëria është një vend mesdhetar. Klima e saj është e tipit mesdhetar dhe karakterizohet nga dimër të lagësht, të butë dhe verë të nxehtë, të thate. Regjimi klimatik ndikohet herë pas here nga sisteme atmosferike, si rreshje të ardhura nga Oqeani Atlantik I Veriut dhe nga deti Mesdhe, dhe anticiklone ëardhura nga Siberia dhe nga Azoret. Një faktor tjetër kryesor që ndikon klimën është afërsia me detin.

Veçanërisht Bashkia e Gjirokastrës karakterizohet si mesdhetare kodrinore juglindore.

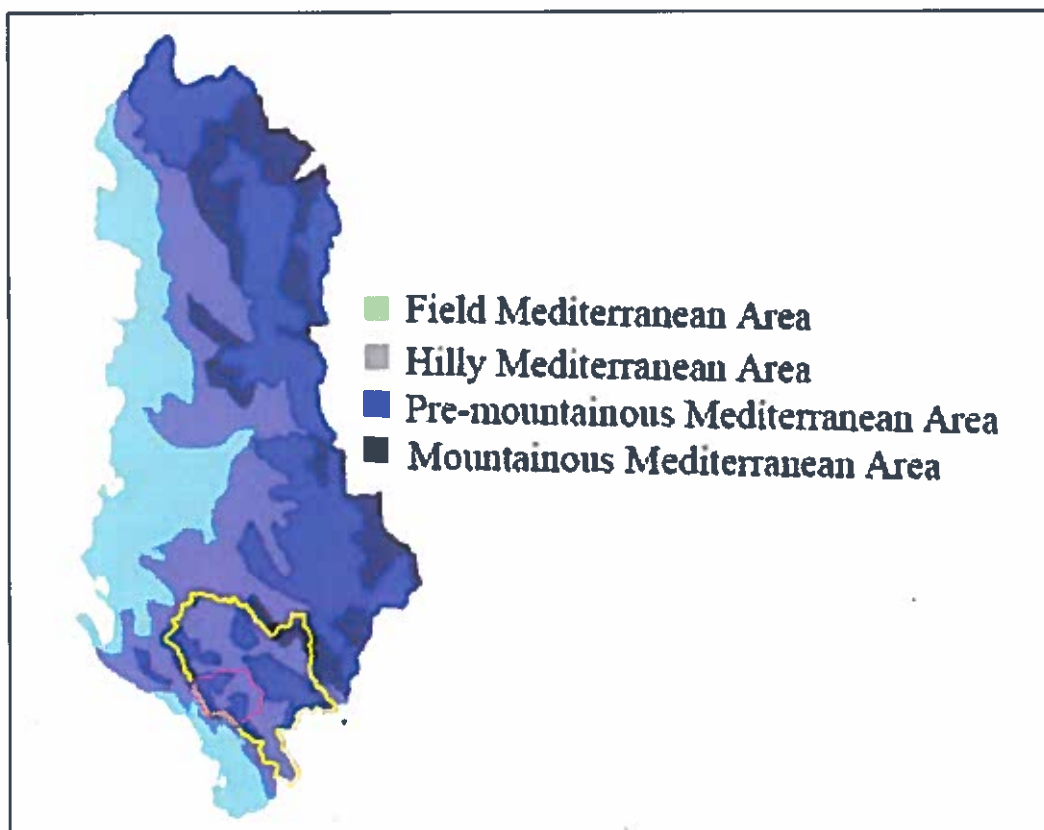

Figura 1.3.1.1: Ndarja klimaterike ne Shqiperi (IHM 1978). (Burimi: <http://aea-al.org/climate-characteristics-of-albania/>). Shenohet vendi i Bashkise Gjirokastrë.

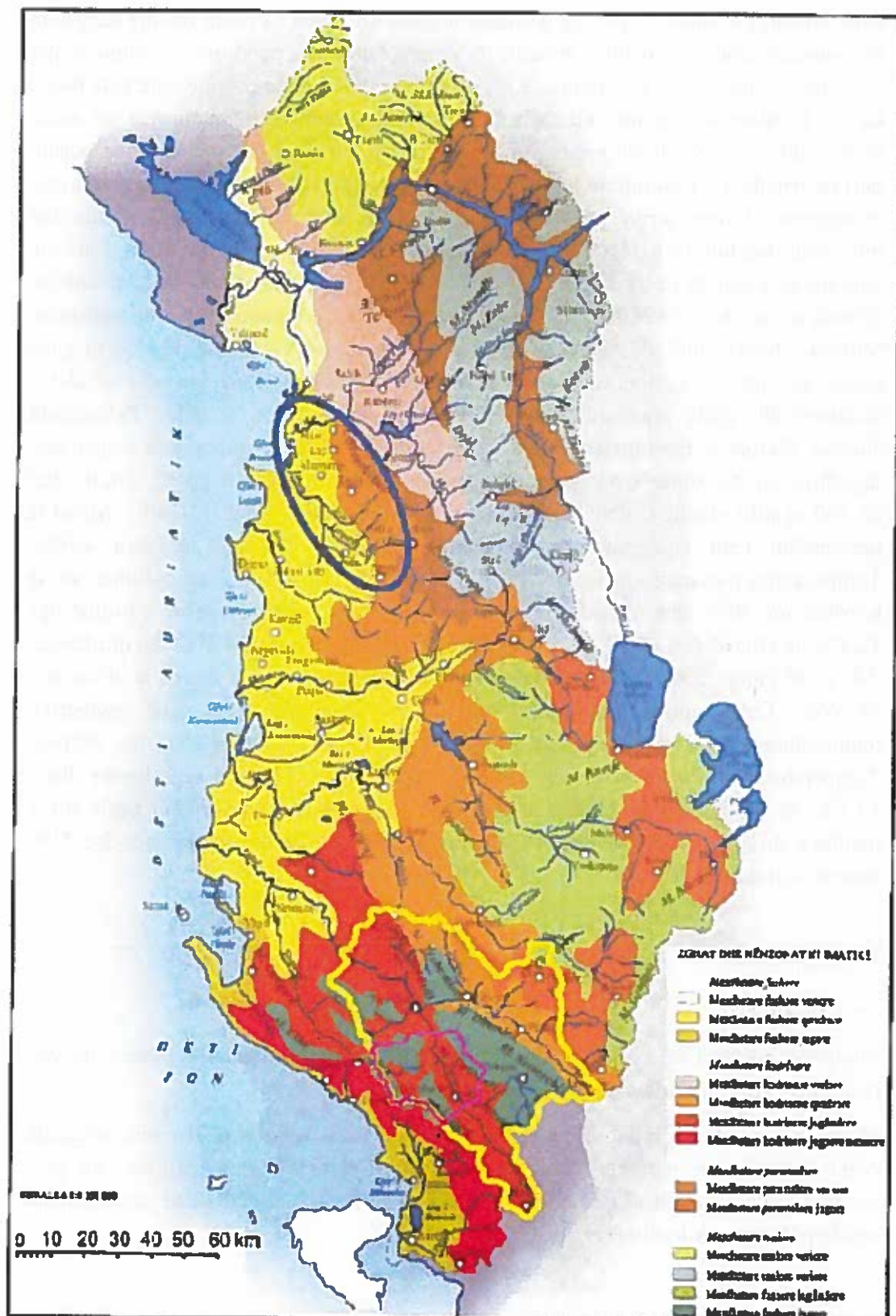

Figura 1.3.1.2: Zona e studimit ne Harten e rajonizimit klimatike te shqiperise. (Burimi: Vako, 2014).

Sipas raportit “ Identifikimi i nevojave dhe veprimet INTERISK A2” klima, e cila është një faktor që ndryshon ngadalë, mund të konsiderohet e pandryshueshme në

këtë territor, për shkak se për një periudhë të gjatë kohe nuk ka pasur ndonjë ndryshim të konsiderueshëm. Territori i basenit të Vjosës është nën ndikimin e cikloneve për 177 ditë dhe nën atë të anticikloneve për 188 ditë. Shpërndarja e shirave në këtë basen ka një karakter të veçantë, ku sasia më e madhe e shirave përqendrohet në zonat malore dhe më e vogla në pjesën e poshtme të basenit. Përgjatë luginës, nga burimi deri në rrjedhën e poshtme të lumit Vjosë, shirat arrijnë 1200-1400 mm në vit, kurse në luginën e Drinos arrijnë 1600-2000 mm. Pasi uji arrin në Drino, sasia e shiut ulet ndjeshëm. Kështu, në këtë zonë, sasia mesatare e shiut arrin në 900-1300 mm në vit. Vargmalet përgjatë të dy brigjeve të Drinos dhe Vjosës mbledhin sasira të mëdha shirash që arrijnë mbi 2800 mm, duke i ushqyer këta dy lumenj me ujë të bollshëm. Shtresa e borës është një tjetër burim që e ushqen lumin Vjosë dhe degët e tij gjatë dimrit në rastet e cikloneve jugorë, të cilët sjellin masa të nxehta nga vendet e ekuatorit dhe gjatë pranverës, kur temperatura e ajrit fillon të rritet. Pavarësisht shirave, faktorë të tjerë meteorologjikë për lumin Vjosë janë temperatura e ajrit, era, lagështia, etj. Në zonën e poshtme hidrografike të basenit të lumit Vjosë, d.m.th. deri në 500 m mbi nivelin e detit, temperatura mesatare vjetore është 12-14°C. Mund të përmendim këtu temperaturat e Korrikut (20-24°C) dhe ato të Janarit 4-6°C. Temperaturat mesatare vjetore në zonat malore arrijnë në 8-10°C, ku dallohen ato të korrikut me 20°C dhe të janarit 1-2°C. Temperaturat mesatare vjetore variojnë nga 12.4°C në Gllavë deri në 14.1°C në Këlcyrë, 15.7°C në Përmet, 14.4°C në Gjirokastrë, 7.8 °C në Çajup. 200 m mbi nivelin e detit këto temperatura janë shumë të ulëta, deri në 6°C. Temperaturat maksimale janë shumë ekstreme: këtu janë regjistruar temperaturat 41°C në Tepelenë, 42.2°C në Gjirokastrë, 42.2°C në Përmet. Temperaturat minimale kanë qenë 10.5°C në Tepelenë, 17°C në Gjirokastrë dhe -13.1°C në Përmet. Edhe sasia e shirave ulet nga perëndimi në lindje. Sasia më e madhe e shiut bie në Kurvelesh (Tepelenë) 2406 mm, 1275 mm në Përmet dhe 2100 mm në Gjirokastrë.

1.3.2. Gjeologjia

1.3.2.1. Hyrje

Shqipëria ndodhet në kufirin e jashtëm të Detit Adriatik, midis Dinarideve në veri (Mali i Zi, etj.) dhe Helenideve në jug (Greqi). (Fig. 1.3.2.1.1).

Gjeotektonikisht, Shqipëria është pjesë e zinxhirit Peri-Adriatik të sistemit orogjenik Alpin. Ky sistem përfshin Albanidet-Dinaridet-Helenidet dhe Apeninet, që janë produkt i subduksionit të tyre dhe historisë së kolizionit dhe aktualisht janë të ndara nga kepi Puglia- Adriatik (Fig. 1.3.2.1.2).

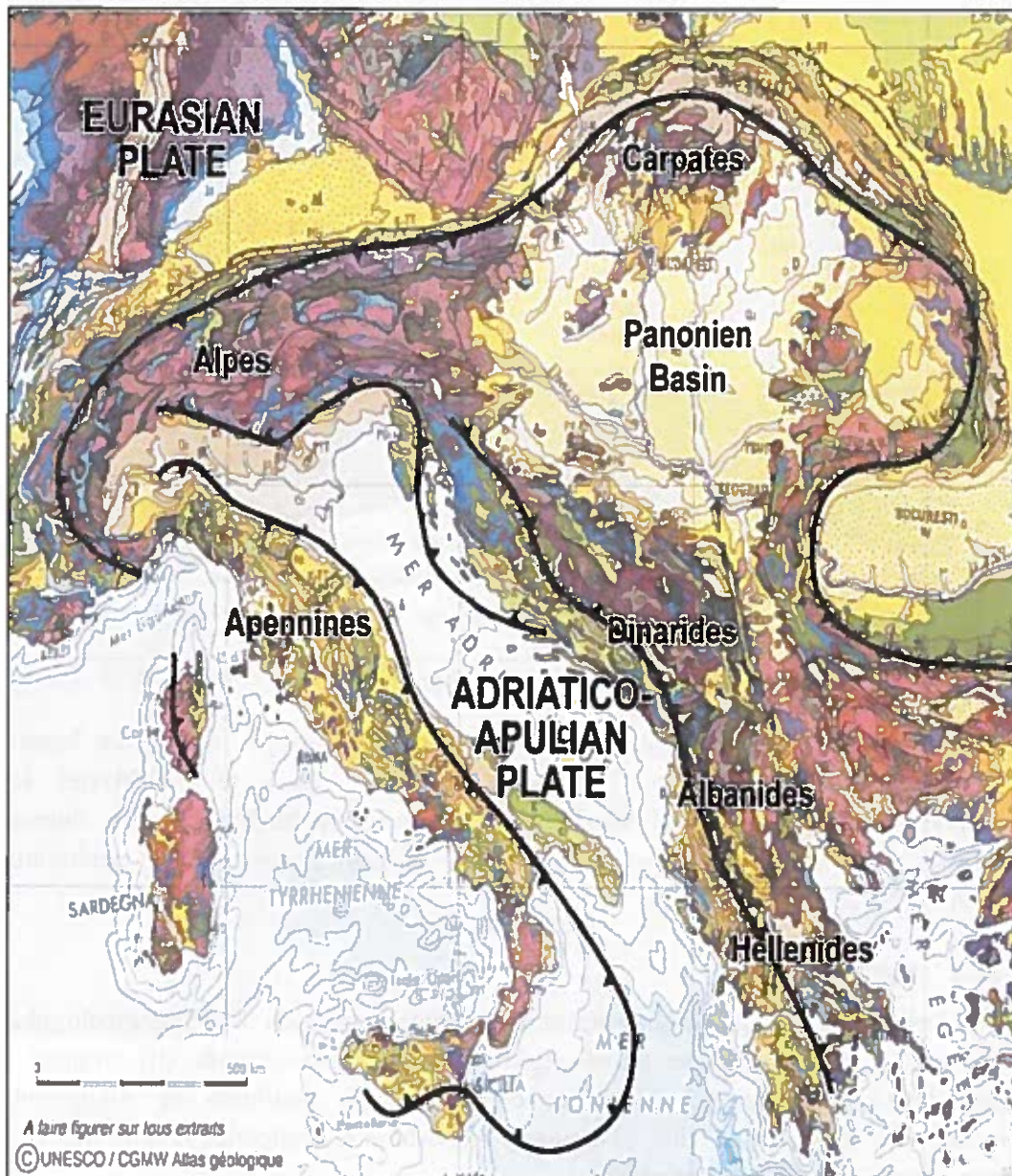

Figura 1.3.2.1.1: Pozicion rajonal Shqipërisë (Burimi: <http://aea-al.org/wp-content/uploads/2014/07/Geological-Overview-Albania.pdf>).

Lëvizjet përkatëse të nënplakës Adriatiko-Apuliane, ndërmjet, pllakave Europiane Aziatike dhe Afrikane gjatë periudhës kohore nga Mesozoi në Terciare, kanë kontrolluar kryesisht evolucionin tektonik të Albanideve. Gjatë periudhës Jurasike dhe pjesës më të madhe të asaj Kretake nënplaka Adriatiko-Apuliane lëvizi në drejtim të lindjes dhe verilindjes, në lidhje me Euroazinë. Në këtë kohë u prek kryesisht nga tektonikat zgjatuese duke formuar kështu një seri kreshtash paralele dhe hullish. Për shkak të mjediseve të ndryshme depozituese, këto ndryshime të strukturave horst dhe graben formuan një seri zonash tektonike me alternim litofacie të thella e të cekëta marine. Si rezultat i një lëvizjeje të mëtejshme të nënplakës Adriatik-Puglia drejt JL gjatë Kretakut të Vonë, stili tektonik ndryshoi nga zgjatues në shtypje. Gjatë periudhës Neogjenike lëvizja drejt veriut e Plakës Afrikane, përmirësoi

shtypjen, duke çuar në një palosje të shkallës së lartë dhe shtyrje në drejtim JP në Shqipëri dhe VP të Greqisë (<http://aea-al.org/wp-content/uploads/2014/07/Geological-Overview-Albania.pdf>).

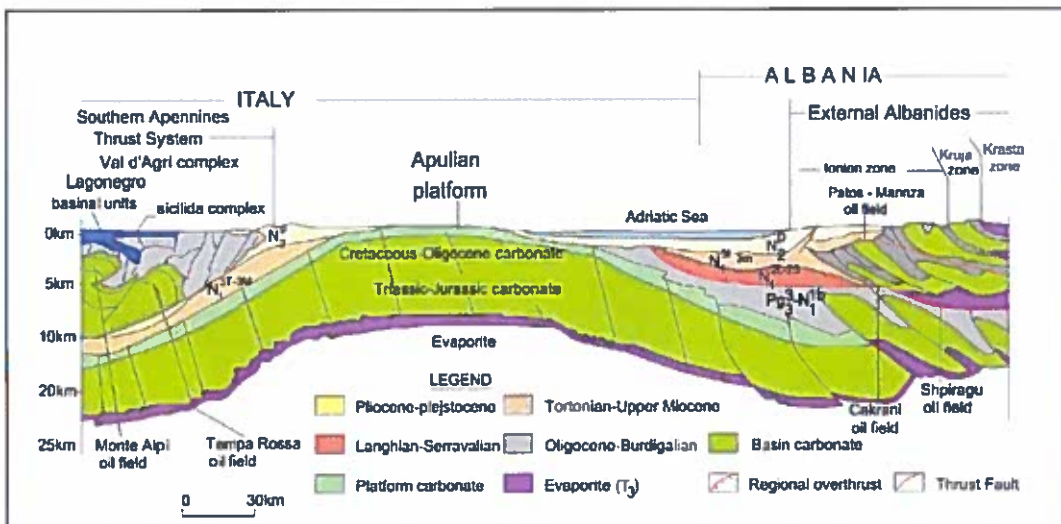

Figura 1.3.2.1.2: Profili rajonal në zonën e Adriatikut (Shqipëria dhe Italia) (Burimi: Velaj T., 2015).

Palosjet, shtyrjet dhe napet janë struktura tipike që shënojnë tkurrje në brezat orogjenikë që rrethojnë kepin Puglia-Adriatik. Për shkak të mbishtyrjes së vazhdueshme dhe të paparashikueshme nga lindja në perëndim ka disa shtresa tektonike, amplitudat e të cilave janë reduktuar dhe ato lëvizin për nga perëndimi (Velaj T., 2015).

1.3.2.2. Gjeologjia rajonale

Sipas Velaj, T. (2015) gjeologjikisht, mund të dallohen tre njësi të mëdha gjeologjike (Fig. 1.3.2.2.1.) në Albanide: (i) në kepin autokton Puglia-Adriatik, (ii) orogjeni i Albanideve që ndahet në Albanidet e jashtme, të zhvilluara në Shqipërinë perëndimore nga njëra anë dhe Albanidet e brendshme të Shqipërisë lindore nga ana tjetër, dhe (iii) depresioni Periadriatik.

Kepi autokton Puglia-Adriatik (zona e Sazanit në Shqipëri) shtrihet në detin Adriatik dhe Jon dhe pjesërisht në breg (Itali, Shqipëri dhe Greqi), kryesisht në depresionin Peri-Adriatik dhe Basenin e Adriatikut Jugor. Ky është një njësi autoktone, pjesërisht e palosur dhe lëviz drejt lindjes nën ndikimin e Oroqjenit. Zona e Sazanit karakterizohet nga facie karbonate me pjerrësi deri në platformë, me sekuenca tëtrasha të biokalkareniteve të Kretakut që përmbajnë shtresa të dendura të moluskeve rudimentarë. Pusët kanë arritur në nivel lokal Dolomitët Jurasike dhe Triasike. Depozitat Burdigaliane klastike jo konforme dëshmojnë për një fundosje relativisht të vonët në formë përkuljeje për zonën e Sazanit.

Orogjeni i Albanideve ndahet në dy pjesë. Në pjesën e parë përfshihen *Albanidet e brendshme* me dy zona tektonike: Korabi (Pelagonia në Greqi) dhe Mirdita (Subpelagonia në Greqi), që karakterizohen nga prezenca e magmatizmit (Jurasiku i

Sipërm), disa faza mbështjellëse (Jurasiku i Sipërm, Eoceni, etj.) dhe aloktoni e përgjithshme. Përbëhen prej sekuencave metamorfike mbi të cilat janë formuar Basenet terciare post-orogenike (Basenet e Korçës dhe Burrelit), që ndjekin fazën kryesore të Orogenit Alpin.

Në fazën e dytë janë *Albanidet e jashtme* që përfshijnë zonat e mëposhtme tektonike: zona Joniane (Joni në Greqi), zona e Krujës (Dalmacia në Malin e Zi dhe Gavrovo në Greqi) dhe zona e Krastë-Cukalit (Pindi në Greqi dhe Budva në Malin e Zi). Ka një lëvizje të të gjitha zonave tektonike drejt perëndimit, pjesërisht duke maskuar njëra-tjetrën. Albanidet e jashtme të Shqipërisë perëndimore bëjnë pjesë tek zinxhiri Peri-Adriatik. Ato rrjedhin nga shtypja e sekuencës sedimentare të depozituar në kufirin lindor të pllakës së Pulias dhe zhvendosjes së saj drejt perëndimit gjatë fazës Orogjenike Alpine.

Së treti, *depresioni Peri-Adriatik* përfaqëson basenin midis brezit të kodrinave të Albanideve (zonat Joniane dhe të Krujës) dhe sistemit të strukturës së Apenineve (Itali). I gjithë depozitimi post-karbonat përfaqësohet nga një sedimentim terrigjen, i cili nga ana e tij përfshihet në Basenin e Adriatikut Jugor. Ky basen mbivendoset mbi zonën Joniane në juglindje të saj dhe në perëndim të zonës së Krujës. Ai është një sediment i trashë i mbushur me njësi të trasha terrigjene sin-fleksurale (Flish oligocen) dhe sin-kinematike (Mollasa neogjene) i mbuluar nga depozita kuaternare. Depozitat rërë-baltë Seravaliene N12s) dhe Tortoniane (N12t) zgjaten në mënyrë transgresive mbi njësitë e vjetra. Depresioni mollasik Peri-Adriatik konsiston në një numër të konsiderueshëm mega-sekuencash rërë-baltë.

Stili tektonik në Albanide i përfaqësuar nga nënheqja e strukturës së hollë kontinentale në kufijtë e pllakës Pulia-Adriatik rezultoi në një masë të madhe shkurtimi horizontal nga formimi i kodrinave. Evaporitet e Triasikut të Sipërm formojnë planet kryesore rrëshqitëse të lëvizjes së sipërme.

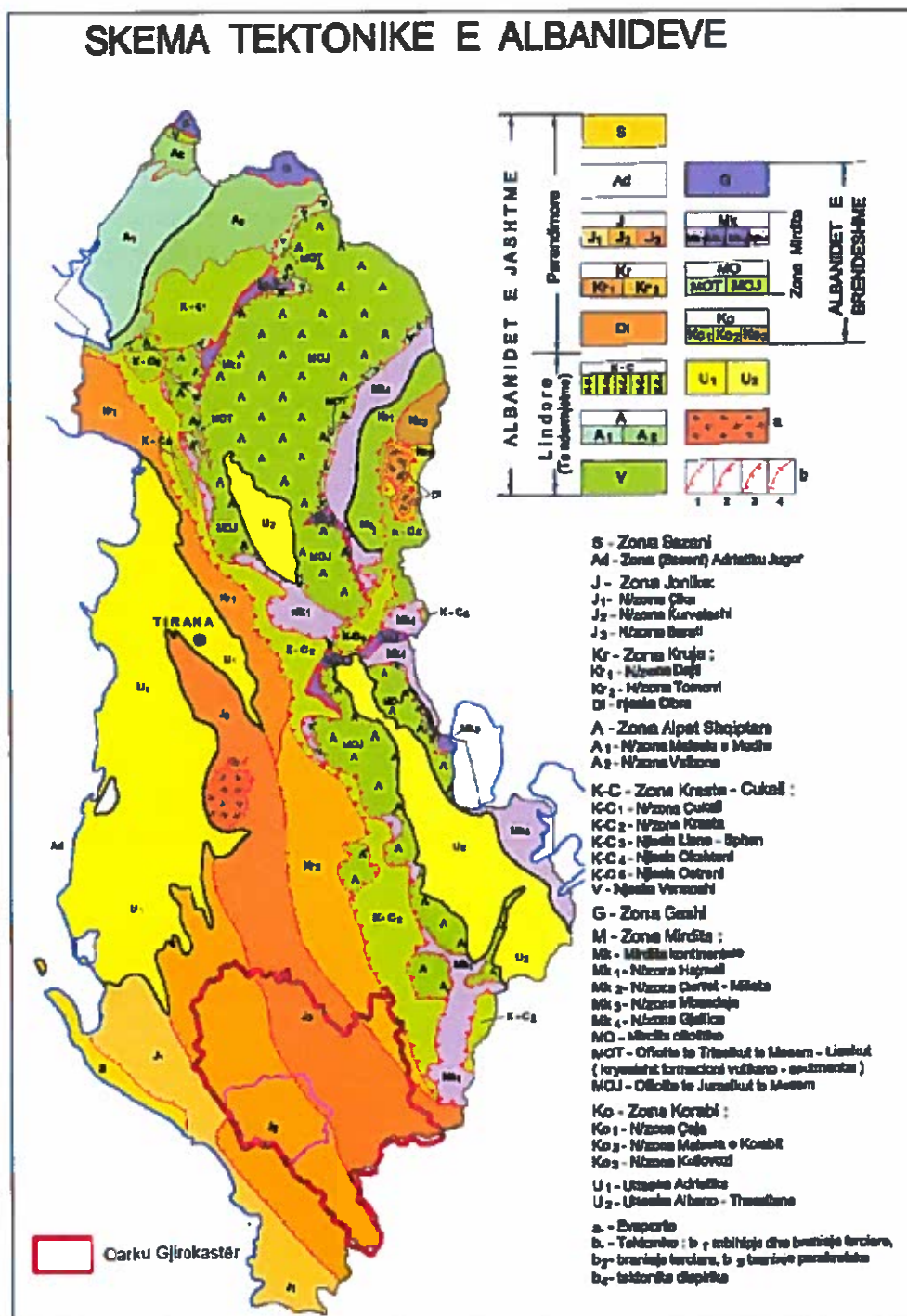

Figura 1.3.2.2.1: Harta skematike e njësive tektonike në Shqipëri. Shënohet pozicioni i Bashkisë Gjirokastrë. (Burimi: Harta Gjeologjike Qarku Gjirokastrë, Shkalla 1:100.000, e modifikuar nga autori).

1.3.2.3. Gjeologjia lokale

Sipas studimit 'Gjeoresurset dhe Gjeorrezizet ne Qarqet e Shqiperise' per Qarkun Gjirokastrë dhe me harten Gjeologjike te Qarkut Gjirokastrë, shkalla 1:100.000 te Institutit Gjeologjik te Shqiperise, ne Bashkine e Gjirokastrës lokalizohen formacionet e mëposhtme nga me te vjetrit tek me te rinjte (Figura 1.3.2.3.6).

Formacioni halogjen

Në këtë hartë ky formacion është shënuar me moshë **Trias-T**. Mosha e depozitimeve halogjenë, nga studimet paleontologjike, pranohet si e **Triasit të poshtëm e të mesëm T1 – T2** dhe kudo që dalin kanë marrëdhënie tektonike me shkëmbinjtë rrethues.

Triasik i poshtëm e i mesëm T1 – T2

Daljet sipërfaqësore të shkëmbinjve evaporitike lidhen me shkëputjet e thella tektonike, kanë përhapje më të dallueshme në zonën Kardhiq, Zhulat, Kolonje, Kaparjel. Dalja Kardhiq – Zhulat – Kolonje ka formën e diapirit).

Përfaqësohen nga gipse e anhidrite që ndërthuren me argjila dhe midis tyre kripe guri, si dhe nga një suite argjilore laramane. Si ndërthurje tjetër ndërmjet shkëmbinjve halogjenë dallohen edhe copa gëlqerore, dolomite, ranore e shkëmbinjve të tjerë. Në këtë diapir, së bashku me depozitimet halogjenë vërehen edhe fragmente shkëmbinjsh metamorfik dhe efuzivo bazike, ku predominojnë amfibolitet dhe rreshpet amfibolitike me ngjyrë jeshile e gri.

Në këtë diapir janë kryer shpime për kërkim - zbulimin e kripërave dhe kërkimin e naftës e gazit. Është vërtetuar prania e kripës së gurit. Trashësia reale e evaporiteve nuk njihet, në Kolonjë shpimet e kripës së gurit kanë vazhduar deri në 670 m, ndërsa shpimi i naftës deri në 2200 m.

Formacioni karbonatik.

Ky formacion fillon me dolomitet e Triasikut të sipërm dhe vazhdon deri në fund të Eocenit.

Triasiku i sipërm – T₃

Depozitimet e kësaj moshe dalin në sipërfaqe të kufizuara përgjatë tektonikes në perëndim të fshatit Fushë Bardhë, poshtë qafës së Dardhës si dhe në lagjen Veliaj të Kaparielit tek ish hidrocentrali.

Litologjikisht përfaqësohen nga dolomitë masive ngjyre gri në Veliaj dhe më pamje ranorike pak më të shkrifet e të errët në Fushë Bardhë. Trashësia e tyre nuk njihet.

Jurasiku i poshtëm – J₁

Depozitimet e kësaj moshe dalin në sipërfaqe në bërthamat e strukturave antiklinale përgjatë pjesës veriore të malit deri në Prongji, pastaj në linjën Fushë Bardhë – Kapariel. Ato vendosen normalisht mbi dolomitet e Triasikut të sipërm. Përfaqësohen nga gëlqerore dolomitike pa shtresëzim të qartë, gëlqerore masiv mikrokristalin me çarje më ngjyrë gri në bezhë. Në prerjet normale, mbi këto depozitime, vijojnë gëlqeroret argjilo-mergelor e rreshpet argjilore më posidonia të Toarianit.

Në prerjet më pushim stratigrafik, pjesa mbi gëlqeroret masiv me çarje shoqërohet më mineralizim fosfatik (Fushë Bardhë) nëpër çarjet, gropat e hinkat karstike të gëlqeroreve masiv më ngjyrë gri në bezhë.

Në zona tektonike të dobësuar si në Fushë Bardhë – Zhulat këto depozitime paraqiten si zhavorre gëlqerore të miellzuara e të bluara duke qenë një material i mire për llaç, betone por edhe si mbushës për shtrimin e rrugëve automobilistike.

1.

Figura 1.3.2.3.1: Gëlqerorë të dolomitizuar, gëlqerorë me silicore, dolomitikë, gëlqerorë algorë, rreshpe mergelore me posidonia (J1) në rajonin Fushëbardhë.

Jurasiku i mesëm – J₂

Depozitimet e Jurasikut të mesëm kanë përhapje sipërfaqësore në strukturat antiklinale dhe vendet e përmendura më lart si dhe Çajup. Në prerjet gjeologjike ato shtrihen normalisht por ndonjëherë edhe me pushim stratigrafik mbi gëlqeroret argjilo – mergelore dhe rreshpet argjilore më posidonia të Toarianit dhe ndahen në dy pako litologjike. Të dyja pakot takohen vetëm në prerjet e plota, pa pushim stratigrafik. Pakua e parë, me gëlqerore argjilore, argjila dhe trepele e apoka të ndërthurura me strall të shumta me ngjyrë gri të errët në të zezë. Kjo pako në praktikën e kërkimeve gjeologjike njihet si pako e poshtme stërralore. Pako e dytë, e gëlqeroreve gri kristaline më gëlqerore në shtresën e mesëme, me shtresë të rrallë të trashë të cilët ndërthuren nga rreshpe argjilore e stralle të rralla. Trashësia e këtyre depozitimeve arrin deri në 250 m.

Jurasiku i sipërm – J₃

Daljet sipërfaqësore vërehen në të gjitha vendet ku del edhe Jurasiku i mesëm. Këto depozitime në pjesën e poshtme të tyre përfaqësohen nga pakua e sipërme sterralore dhe në pjesën e sipërme nga pakua e gëlqeroreve më pamje porcelani.

Në pakon e parë mbizotërojnë strallet të ndërthurur me gëlqerore mergelor pllakor e gëlqeror argjilore por edhe trepele e apoka.

Pakua e gëlqeroreve porcelanike përfaqësohet nga shtresa gëlqeroresh pelitomorfë me ngjyrë të bardhë, me pamje porcelani që ndërthuren me shtresa të rralla strallesh e ndonjë shtresë gëlqerori coprizore. Trashësia e këtyre depozitimeve varion deri në 250 m.

Me këto depozitime lidhen edhe lëndët minerale si trepelet e apokat por edhe strallet më ngjyra të ndryshme që janë grumbulluar e përdorur më parë nga ish ndërmarrjet artistike si gurë zbukurimi në unaza, varëse, ornamente etj.

Kretaku i Poshtëm- Cr₁

Këto depozitime dalin në të gjitha strukturat antiklinale të nënzonës qendrore, përgjatë strukturave antiklinale qendrore të Kurveleshit, Fushë Bardhë-Kaparjel si dhe përgjatë strukturave antiklinale të Lunxhëri.

Në pjesën e poshtme ato përfaqësohen nga gëlqerore porcelanike shtresë holle e shtresë mesëm, me ndërthurje shtresash e thjerrëzash silicore. Mbi gëlqeroret porcelanike vijon pakua e gëlqeroreve argjilore që ndërtohet nga gëlqerore argjilore e mergelore që ndërthuren me rreshpe argjilore, mergelore dhe shtresa të holla silicoresh. Sasia e silicoreve shtohet në pjesën më të sipërme.

Argjilizimi i prerjes shprehet gjatë shtrishmërisë me zhvillim të dukshëm e karakteristike të bimësisë. Trashësia e këtyre depozitimeve nga perëndimi në lindje rritet.

Kretaku i Sipërm- Cr₂

Depozitimet e Kretakut të Sipërm zënë sipërfaqe më të madhe krahasuar me depozitimet e përshkuara më lart. Ato dalin përgjatë malit të Gjere, maleve të Kurveleshit.

Figura 1.3.2.3.2: Gëlqerorë argjilorë, gëlqerorë porcelanik, gëlqerorë dhe silicorë (Cr1) në rajonin Kolonjë.

Në përgjithësi këto si depozitime karbonatike kanë karakteristika të njëjta.

Pjesa e poshtme e Kretakut të sipërm përfaqësohet nga gëlqerore shtresore pelitomorfe, gëlqerore argjilore shtresëhollë deri pllakor me thjerrëza e konkrecione stralli e më rralle gëlqerore kristaline.

Në disa prerje vërehet edhe një pako gëlqerorësh shtresëhollë ngjyrë rozë dhe nën ta një horizont i hollë rreshpesh bituminoze.

Më sipër, vërehet një pako më gëlqerore pelitomorfe, ndërthurur më gëlqerore fosfatike pllakor e petëzore ngjyre hiri në kafe, shtresa fosfatike ngjyrë kafe më të errët, si dhe stralle fosfatike e jo fosfatike. Kjo trashësi karbonato – fosfato - silicore ka qenë objekt i kërkim – zbulimit të mineralit fosfatik. Në Qarkun e Gjirokastrës janë zbuluar disa vendburime fosforitesh si dhe për një kohë të gjatë janë shfrytëzuar në minierat e Fushë Bardhës.

Niveli më i sipërm i prerjes kretake përfaqësohet nga gëlqerore ngjyrë hiri shtresëtrashë e masive si dhe gëlqerore organogjeno-copëzore ndërthurur me shtresa të holla gëlqerorësh pelitomorfe të bardhe.

Trashësia e depozitimeve të Kretakut të sipërm arrin deri në 450 m.

Paleoceni – Pg₁

Këto depozitime, daljet më të mëdha i kanë në Lunxhëri. Duken në formën e një rripi të ngushtë që formon edhe relief pozitiv në sipërfaqe duke rrethuar strukturat antiklinale.

Përfaqësohen nga gëlqerore shtresë trashë dhe gëlqerore organogjeno – copëzor masiv të ndërthurur me gëlqerore mikrokorrizor. Midis tyre vërehen konkrecione stralli. Në disa struktura vërehen horizonte vithises të cilët më të qartë janë në luginën e përroit të Grapshit deri në qafë të Muzines. Trashësia e këtyre depozitimeve arrin deri në 200m.

Eoceni – Pg₂

Këto depozitime fushë përhapjen më të madhe e kanë në strukturat antiklinale lindore duke mbuluar gjithë vargmalet Shëndelli – Lunxhëri – Bureto. Dalin në formë rripi, përgjatë gjithë malit të Gjerë nga Koshovica deri në Mashkullorë. Në të gjitha strukturat karbonatike këto depozitime marrin pjesë në ndërtimin e krahëve dhe zhytjeve periklinale.

Në pjesën e poshtme të prerjes përfaqësohen nga gëlqerore organogjeno – copëzor dhe gëlqerore kryesisht mikritik pllakor me përmbajtje materiali argjilor e mergelore që rritet në mënyrë graduale deri në dysheme të pakos mergelore kalimtare. Në pjesën e sipërme mbizotërojnë gëlqerorët shtresore e pllakore me ngjyra që ndryshojnë nga e bardha në gri e në ngjyrë krem dhe rozë.

Në disa vende si në Kurvelesh, etj. nga popullsia vendase, në këtë pjesë të prerjes, janë hapur mademe shfrytëzimi për gurë ndërtimi, kapakë shtrimi, rrasa mbulimi etj.

Formacioni flishoro

Këto formacione janë karakteristike për zonat Jonike fillojnë me pakon mergelore kalimtare të Oligocenit të poshtëm e vazhdojnë deri në Burdigalian Ato përhapen kryesisht në luginat sinklinale të Drinosit dhe pjesërisht në luginat e brendshme të vargmaleve Zhulat etj. dhe ndërtojnë anët e brezave sinklinal e të Drinosit.

Oligoceni i poshtëm – Pg₃¹

Depozitimet e Oligocenit të poshtëm vendosen normalisht mbi gëlqeroret e Eocenit. Kalimi për në depozitimet flishore bëhet nëpërmjet pakos mergelore kalimtare e në përgjithësi për gjithë zonën ruhen karakteristika të njëjta litologjike ku dallohen: Pakua mergelore kalimtare; Pakua e flishit ritëm hollë argjilo – ranore.

Pakua mergelore kalimtare në pjesën e poshtme përfaqësohet nga mergele shtresë holle të ndërthurur me shtresa gëlqerori pelitomorf më trashësi 5 – 10 cm dhe gëlqerore coprizore. Në pjesën e sipërme vërehen argjila mergelore e shtresa gëlqerorësh si dhe argjila e mergele masive me ngjyrë të kaltër rrallë me ndonjë shtresë gëlqerori. Trashësia e pakos mergelore kalimtare luhetet nga 20 deri 35 m. Pakua mergelore kalimtare është horizonti I vetëm naftë - gaz mbajtës në karbonatet e zonës Jonike. me shfaqjen e ndërshtresave të para ranore të cilat dora – dorës fitojnë ritmizimin që karakterizojnë flishin dhe fillon pakua e flishit ritëm hollë argjilo – ranore.

Figura 1.3.2.3.3: Gëlqerore biomikritikë dhe turbiditikë (Pg₃) në rajonin Lazarat.

Pakua e flishit të hollë përfaqësohet nga ndërthurje ritmike të shtresave ranore, alevrolitore e argjilore me predominim të komponentit argjilore. Këto depozitime, në shtrirje, pësojnë ndryshime të theksuara litologjike, kështu në shtrirjen e strukturave gjeologjike të nënzonës lindore (të Beratit) dhe në krahun lindor të strukturës antiklinale të malit të Gjerë mbi pakon mergelore kalimtare vendoset një trashësi e flishit të hollë argjilo – ranore në tavan të cilit takohet pothuajse kudo një horizont vithises, mbi të cilin prerja bëhet mjaft e ashpër me praninë e konglomerateve dhe të horizonteve vithises nën ujore si dhe ranoreve shtresëtrashë. Trashësia e depozitimeve të Oligocenit të poshtëm është rreth 1750 m në prerjen e Këlcyrës, por ato kanë si karakteristikë zvogëlimin nga lindja në perëndim dhe nga jugu në veri.

Oligoceni i mesëm Pg₃²

Këto depozitime vërehen nëpër lugina e sinklinale, në këtë hartë dalin në formë të stërgjatur, dalin në krahun lindor të luginës së Drinosit.

Në këto territore, depozitimet e Oligocenit të mesëm vendosen normalisht mbi ato të Oligocenit të poshtëm, por pësojnë ndryshime litologjike nga lindja në perëndim.

Kështu, në brezin sinklinal të Përmetit, prerja përfaqësohet nga flish argjilo – alevrolito – ranore me predominim të komponentit ranore si dhe ndeshen vithisje nën ujore dhe paketa ranoresh shtresë trashë deri masiv (prerja e Këlcyrës). Në sinklinalin e Memaliaj prerja është më ritmike ku vërehen paketa të flishit të hollë argjilor që ndërthuret me paketën e flishit me ritëm të mesëm ranoro – argjilo – alevrolitor.

Trashësia e këtyre depozitimeve arrin deri në 700 m.

Figura 1.3.2.3.4: Flish argjilo-alevrolito-ranor me horizonte vidhisës dhe olistolite gëlqerorësh (Pg1-3) në rajonin Gjirokastrë.

Oligoceni i sipërm - Pg₃³

Këto depozitime kanë përhapje të kufizuar, marrin pjesë në ndërtimin e vargjeve sinklinale dhe vazhdimëve veriore të nënzonave të Beratit e Kurveleshit.

Në vargun sinklinal të Memaliaj e më në perëndim vërehet prania e bollshme e shtresave të gëlqerorëve biomikritik, këto shtresa gëlqerorësh në tavan përgjithësisht kalojnë gradualisht në mergele argjilore. Pjesa e sipërme e prerjes predominohet nga ranorët të cilët hera herës kalojnë në ranore masiv. Trashësia e këtyre depozitimeve në vazhdimin verior të nën zonës tektonike të Kurveleshit paraqitet e reduktuar dhe përfaqësohen nga flish argjilor.

Akuitaniani – N₁^{1a}

Këto depozitime dalin në sinklinalin e Memaliajt dhe sinklinalin e Drinosit. Më në jug takohen në luginën e Drinosit e gjatë gjithë zonës së Lunxhërisë si krah i sinklinalin të Drinosit.

Në luginën e Drinosit, prerja krahas intervaleve që përbëhen nga ndërthurje argjilo – alevrolito – ranore ka edhe intervale prej disa metrash të përberë nga shtresa më të trasha ranorësh deri sa prerja bëhet e gjitha më ranore masiv.

Burdigaliani – N₁^{1b}

Përfaqësohen nga mergele masive e argjila mergelore ndërthurur me shtresa argjilash karbonatike dhe ndërshtresa gëlqerorësh organogjeno- detritore që here-here janë litotamnike. Shkëmbinjtë mergelore kanë ngjyrë hiri të zbardhur më thyerje guaskore, shtresëzim të paqartë dhe ndashmëri shukore ose lëvozhgure. Takohen edhe mergele me shtresëzim të imët sidomos kur përmbajnë material alevrolitik. Argjilat janë më ngjyrë gri në të kaltërt, shpesh paraqiten alevrolitore në trajtën e paketave më trashësi 3-5 m. Gëlqeroret kanë ngjyrë hiri të zbardhur, gëlqerorët argjilore e mergelore takohen në ndërshtresa gjër 0.5 m të trasha, janë kryesisht organogjeno - detritore zakonisht foraminiferike e litotamnike.

Trashësia e depozitimeve mergelore të Burdigalianit, në ndryshim nga ato flish-flishoidale, përgjithësisht rritet nga Lindja në Perëndim.

Langiani - N_1^{21}

Në hartë këto depozitime kanë pamjen e brezave shumë të ngushte duke shoqëruar depozitimet e Burdigalianit të cilat dallohen në terren për shkak të mbizotërimit të mergelëve. Rënia monoklinale nga lindja ka kushtëzuar krijimin e kuesteve dhe të kreshtave monoklinale.

Litologjikisht përfaqësohen nga ndërthurje paketash mergelore, argjilore-mergelore dhe shtresave të ranoreve e gëlqerorëve bioklastike. Mergelët takohen kryesisht në pjesën e poshtme të prerjes, më lartë ato bëhen argjila mergelore e argjila. Mergelët kanë ngjyrë gri të zbardhur, shpesh shtresore ku alternohen më alevrolit ose ranore në tavan e dysheme dhe në trajtën e paketave e pakove masive, trashësitë e të cilëve arrijnë deri në 7-8 m. Argjilat kanë ngjyrë gri deri gri të erret dhe ndërtim guaskor. Ranoret paraqiten më ngjyrë gri të zverdhur deri kafe, shpesh ata formojnë paketa më trashësi 3-4 m më ndërthurje shtresash të holla alevrolitike të cilat përmbajnë lëndë bimore të qymyrëzuar. Gëlqeroret kanë ngjyrë gri në bezhë, trashësia e gjithë këtyre depozitimeve është 250-300 m.

Këto argjila shfrytëzohen prej një kohë të gjatë nga fabrika e tullave Vasjar. Pakua produktive ka trashësi 155 m, si dysheme e saj shërben një ranor më trashësi 1,5 m ndërsa si tavan ndërthurjet e shpeshta të shtresave ranore.

Formacioni Mollasik

Mbas depozitimeve të Burdigalianit dhe Langianit, fillojnë të ndryshojnë përbërjet e formacioneve, çka duket më pakësimin e mergeleve dhe mbizotërimit të argjilave, duke dalluar dy formacione ndërshkëmbore që më parë janë ndarë në formacionin para mollasik dhe mollasik. Këto ndryshime duhet të lidhen më evolucionin në zhvillimin paleotektonik të brezave strukturore gjatë e para shekullit të Burdigalianit. Këto formacione në përgjithësi mbushin qendrat e sinklinalëve si në Memaliaj ashtu edhe në sinklinalin e Lekelit e Drinosit. Përhapjen më të madhe e kanë në sinklinalin e Memaliaj, brënda këtyre depozitimeve janë formuar edhe shtresat e qymyr gurit. Gjithë kjo trashësi depozitimesh është bërë objekt studimi, kërkimi e zbulimi e pastaj shfrytëzimi për qymyre e argjila, me një volum shumë të madh shpimesh gjeologjike

e punimesh minerare të minierës për një kohë të gjatë në vendburimin e qymyreve Memaliaj.

Seravaliani - N_1^2s

Këto depozitime ndërtojnë të dy krahët e sinklinalit Memaliaj, krahu perëndimor është më i zhvilluar ndërsa krahu lindor për efekte të tektonikes mbihypëse shfaqet më pak e del më i reduktuar. Dalin gjithashtu edhe në sinklinalin Lekël-Drinos. Përfaqësohen kryesisht nga alternime ndërmjet ranoreve që mbizotërojnë në prerje, më argjila e më lineza e shtresa gëlqeroresh litotamnike. Kufijtë e kësaj moshë, në sinklinalin e Memaliaj përkojnë me suitën ranore deri ku fillojnë të shfaqen shtresat e para të qymyrit. Ranoret paraqiten mikrokokrrizor, kokrrizmesëm dhe rrallë kokrrizmadh e konglomeratike. Ata kanë ngjyre hiri në të verdhe deri në kafe të kuqërremtë e trashësi 3-10 m. Shtresat argjilore midis ranoreve kanë trashësi më të vogla, janë alevrolitike me ngjyrë gri të errët. Brenda argjilave dallohet shumë mikrofaune e makrofaune duke formuar shtresa faunistike si stome ostreash ose litotamnie.

Formacioni i depozitimeve kuaternare

Depozitimet e kuaternarit kanë përhapje më të gjerë në luginën e lumit Drinos, duke përfaqësuar disa tip gjenetike si kontinentale (deluvione, proluvione, koluvione) ashtu edhe tip gjenetike të përziera si aluvialo-proluviale etj.

Pleistocen-Holoceni - Qp-h

Depozitimet e seksioneve Pleistocen - Holocen janë dhënë të pandara. Ato përfaqësohen nga depozitime aluviale që ndërtojnë pjesën akumulative të tarracave mbizallishtore të lumi Drinos por edhe atyre më të vegjël si dhe nga depozitime të fundit të shpatit, formime proluviale, deluviale e aluviale, të përziera etj.

Aluvionet janë të çimentuara mire nga lëndë ranoro-karbonatike. Trashësia e konglomerateve të tarracës së parë ndryshon në varësi të formës së luginës nga disa metra deri në 40-50 m. Aluvionet që ndërtojnë tarracën e dytë, të tretë, të katërt, dhe të pestë, kanë trashësi nga 1 metër deri në 10-12 m.

Figura 1.3.2.3.5: Depozitime te perziera aluviale-proluviale: rëra, zhavore, alevrite (Qp-h) në rajonin Dhoksat.

Depozitimet proluviale ndërtojnë konuset e vjetra të derdhjes së përrrenjve dhe kanë përhapje në mali i Bardhë, Erind. Trashësia e tyre arrin deri në 50-80 m dhe vendosen herë mbi shkëmbinjtë rrënjësore e herë mbi ata aluviale. Përbëhen nga konglomerat e zhavorre të padiferencuar. Përfaqësohen nga popla e copa shkëmbinjsh karbonatike, ndonjëherë të çimentuar nga një mase argjilore më ngjyre të kuqe. Ky material përdoret për shtrimin e rrugëve në zonat ku del.

Depozitimet e fundit të shpateve, takohen në shpatet e maleve gëlqerore si në Labove, etj. dhe përfaqësohen nga brekçie shpatore, ngandonjëherë me trashësi të madhe. Këto depozitime përbehen nga çakëll gëlqerorësh dhe ranorësh i çimentuar në të cilat shpesh herë vihet re dhe një farë shtresëzimi në drejtim të relievit. Shpesh këto transportohen nga ujërat në largësi të vogël dhe vendosen mbi flishet. Në këtë kontakt dalin edhe disa nga burimet ujore si në Erind etj.

Holoceni – Qh

Janë depozitimet më të reja, shtrihen gjatë shtratit e në të dy anët e lumenjve Vjosë e Drinos. Takohet tipi gjenetik i depozitimeve aluviale, proluviale e koluviale. Përhapen gjerësisht edhe në të dy anët e lumit Drinos. Ato formojnë depozitimet e tarracave të shtratit, si dhe depozitimet e sotme të shtratit. Përbëhen nga grumbullime poplash, zajesh e zhavorri që shpesh janë të çimentuara e të kthyer në konglomerat. Këto depozitime kanë qenë dhe janë object shfrytëzimi i materialeve inerte. Ato kanë trashësi nga disa metra deri në 20-30 m, të vendosura po mbi depozitimet aluviale të

Pleistocenit, të përfaqësuar kryesisht nga zhavorre. Gjithë trashësia e depozitimeve aluviale në luginën e lumit Drinos deri 80m. Ato janë shtresa ujë mbajtëse dhe më potencial shumë të madh ujëdhënës. Buduku nga merr uji Gjirokastra p.sh.ka kapacitet ujëdhënës 100 litra/sek.

Tipi gjenetik i depozitimeve proluviale përhapet gjerësisht si në zonat e ulta dhe në zonat e larta. Përgjithësisht përfaqësojnë depozitimet e formuara nga përrenjtë që derdhen në luginat e lumenjve kryesore e të përrenjve që përshkojnë zonat fushore. Kryesisht ato janë depozitimet të sotme dhe kanë formën e freskoreve deri në formën e koneve të rrjedhjeve. Trashësia e depozitimeve është 10-20 m.

Tipi gjenetik i depozitimeve të fundit të shpatit (koluviale). Takohen në të gjitha këmbët e shpateve të kodrave dhe maleve, sidomos nga ato që përbehen nga terigjene dhe flishore që janë relativisht të paqëndrueshëm ndaj agjenteve atmosferike. Trashësia e tyre ndryshon në varësi të relievit. Të përhapura janë edhe format eluviale dhe deluviale të vendosura në rrafshet malore dhe pothuajse në të gjitha shpatet ku formojnë tokat e bukës.

1.3.3. Kushtet hidrogeologjike

Sipas studimit «Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet ne Qarqet e Shqiperise» për Qarkun Gjirokastrë të Institutit të Gjeologjisë të Shqipërisë në Bashkinë Gjirokastrë bëhet vlerësimi i burimeve ujore në bazë të hartës së akuifereve dhe vlerësimi i parametrave hidrokinematikë dhe hidrokimikë të ujërave nëntokësore.

Bazuar ne sjelljen hidrogeologjike formacionet gjeologjike klasifikohen ne kategorite e meposhtme:

- Akuiferë më porozitet ndërkokrrizor e ujëpërcjellshmëri shumë të lartë –të lartë
- Akuiferë më porozitet ndërkokrrizor e ujëpërcjellshmëri të ulët-shumë të ulët
- Akuiferë më porozitet poro/çarje dhe ujëpërcjellshmëri mesatare-të ulët
- Akuifer më porozitet çarje-karst më ujëmbajtje shumë të ndryshueshme-shumë e lartë-e ulët
- Joakuifer më porozitet të pamjaftueshëm për të lejuar qarkullimin e ujit nëntokësorë në sasi të shfrytëzueshme.

Në vijim klasifikohen formacionet e bashkisë Gjirokastrë sipas karakteristikave të tyre hidrogeologjike. (Burimi: Harta Hidrogeologjike e Qarkut te Gjirokastrë, Shkalla 1:100000, Sherbimi Gjeologjik Shqiptar).

1.3.3.1. Akuiferët më porozitet ndërkokrrizor (të shkrifët) në qarkun e Gjirokastrës janë me ujëpërcjellshmëri shumë të lartë - të ulët.

Ato lidhen më depozitimet Kuaternare aluviale formuar në shtretërit e lumenjve të tij e terracat e tyre lumore, dhe më brekçit shpatore e materialin e trashë copëzor. Akuiferë më ujëpërcjellshmëri shumë të lartë –të lartë përhapjen më të madhe e kanë në luginën e Drinosit, nga Kakavijë në deri pranë Paleokastrës, në Gurin e Atos në Përmet, pranë bashkimit të Luftinjës me Vjosën. Akuiferët me ujëpërcjellshmëri të ulët kanë përhapje në shpatin perëndimor të Lunxherisë, në zonën e Zagorisë etj. Akuiferët e tipit të parë janë të pasur me resurse ujore nëntokësore, dhe shërbejnë për furnizim më ujë të pijshëm të bashkive Gjirokastrë, Përmet dhe të disa komunave. Ato kanë lidhje hidraulike të mira me lumenjtë që i ushqejnë dhe shfrytëzohen më shpime, prurjet e të cilave vardojnë nga 5 në 110 l/s. Vetitë fiziko-kimike të tyre në përgjithësi janë të mira dhe plotësojnë standartin e përdorimit për furnizim më ujë të pijshëm.

Akuiferi ndërkokrrizor i Drinosit

Akuiferi shtrihet në luginën e Drinosit dhe kryesisht në fushën e Dropullit. Në anën jugore akuiferi është i gjerë, i formuar mirë dhe ka gjerësi rreth 4-5 km, ndërsa në anën veriore ai ngushtohet shumë. Akuiferi përfaqëson një depresion të mbushur më depozitime Kuaternare kryesisht zhavorre, zhure dhe rëra produkt i materialit të ngurtë aluvial që ka sjellë lumi i Drinosit. Në këtë akuifer horizonti kryesor ujëmbajtës përfaqësohet nga depozitimet e zhavorreve të Kuaternarit, të cilat kanë ndërtim dy ose më shumë shtresor që kanë lidhje të mira hidraulike me njëra tjetrën dhe më ujërat sipërfaqësor. Trashësia e shtresës zhavorrore varion nga 3.5m deri në

45-50 m. Gjerësia e saj është rreth 2 km dhe gjatësia rreth 10 km. Trashësia më e madhe e kësaj shtrese është në sektorët Buduk e Kordhos, ndërsa trashësia më të vogël është takuar në të djathtë të rrugës Jorgucat-Glinë.

Shtresa ujëmbajtëse ka tregues të mirë hidraulikë, koeficienti i filtrimit luhartet në vlerat nga 28.2 m/ditë deri në 800 m/ditë. Shpimet e kryera në zonën e Budukut kanë prurje respektivisht nga 40 l/sek secili dhe shfrytëzohen për furnizimin e qytetit me ujë të pijshëm që nga viti 1985. Mbulesa e akuiferit është e ndërtuar nga suargjila, argjila rëra dhe surëra me trashësi nga 0.5-3 m deri në 30.5 m. Nga pikëpamja hidrodinamike ujërat në këtë akuifer janë më nivel të lirë. Ujërat nëntokësorë kanë veti të mira fiziko-kimike. Fortësia e përgjithshme e tyre varion nga 5.7 deri në 24.4 dH dhe mineralizimi i përgjithshëm nga 190 deri në 700 mg/l. Tipi hidrokimik i ujit është hidrokarbonat-kalciumi.

1.3.3.2. Akuiferë më porozitet ndërkokrrizor dhe ujëpercjellshmëri të ulët – shumë të ulët

Ky akuifer lidhet me depozitimet Kuaternare të Pleistocen-Holocenit Qp-h, depozitime të përziera aluvialeproluviale; rëra, zhavorre, alevrite. Ka përhapje relativisht të vogël, kryesisht përgjatë brigjeve të përrenjve dhe rrëze shpateve të maleve. Shtresën ujëmbajtëse të këtyre depozitimeve e përbëjnë zaje e rëra më dimensione të ndryshme. Ujëmbajtja e këtij akuiferi është relativisht e vogël dhe e ndryshueshme. Në këtë akuifer shfrytëzimi i resurseve ujore bëhet vetëm me ane të burimeve natyrore. Lëvizja dhe drenimi i ujërave nëntokësore bëhet gjithmonë në drejtimin e përrenjve prej të cilave këto depozitime përshkohen. Vetitë fiziko-kimike të ujërave janë të mira, ato janë të ëmbël e më fortësi të ulët.

1.3.3.3. Akuiferët më porozitet poro-çarje dhe ujëpercjellshmëri mesatare-të ulët

Akuiferët më porozitet poro-çarje më ujëpercjellshmëri mesatare-të ulët lidhen me depozitimet molasike argjila, ranorë e konglomerate të neogjenit. Në qarkun e Gjirokastrës ato takohen në qytetin e Memaliajt, pra në perëndim të përroit të Luftinjës dhe në formë njollash në anën e djathtë të luginës së Drinosit. Këto depozitime përfaqësohen nga konglomerate e ranorë, të cilat ndahen në pako të veçanta më trashësi të ndryshme, që shtrihen njëra mbi tjetrën në formë të paqregullt dhe ndërpriten nga një rrjet i dendur rrëkesh e përrenjsh më skarpata dhe prerje erozionale të ndryshme të cilat ndihmojnë shumë daljen e ujërave nëntokësore në sipërfaqe. Drenimi i ujërave të këtij akuiferi në sipërfaqe bëhet me anë të burimeve natyrore, Burimet janë zbritës dhe kanë karakter ndërshtresor çarjesh, ato ndjekin shtresëzimin dhe kontaktet e pakove me përbërje litologjike të ndryshme.

1.3.3.4. Akuiferët më porozitet çarje-karst më ujëmbajtje shumë të ndryshueshme- shumë e lartë-e ulët

Akuiferët e çarë e karstikë me ujëpercjellshmëri që ndryshon në kufij shumë të gjerë, vende-vende më vlera shumë të larta të saj, lidhen më shkëmbinjtë karbonatikë të Triasikut të Sipërm, Jurasikut, Kretakut, Paleocenit dhe Eocenit. Në këta akuiferë fenomeni i karstit është i larmishëm e shumë i zhvilluar. Në zonat karstike koeficienti

mesatar i infiltrimit të dobishëm shkon deri në 0.6. Sasitë më të mëdha të resurseve ujore nëntokësore drenojnë kryesisht në kuota të ulta me burime sipërfaqësore. Zonat e drenimit janë luginat e lumenjve, si në kontakte me depozitimet flishore. Burimet kanë prurje mesatare të ndryshme, nga shumë të ulët deri në rreth $7 \text{ m}^3/\text{s}$ (burimet e Këlcyrës). Ujërat nëntokësore në këto akuiferë kanë cilësi të mirë dhe përdoren gjerësisht edhe për furnizim me ujë të pijshëm. Nga këta akuiferë furnizohet pjesërisht me ujë të pijshëm qyteti i Gjirokastrës, Përmetit, Libohovës e komunitete të tjera më të vegjël. Një pjesë e këtyre resurseve përdoren edhe në bujqësi e industri. Burimet karstike kanë një kontribut të rëndësishëm në furnizimin e rrjedhës ujore sipërfaqësore në stinët e thata. Shtimi e resurseve të reja ujore të shfrytëzueshme duhet të kërkohet në akuiferët ku sistemi karstik është i zhvilluar edhe nën zonën e drenimit.

Akuiferi karstik i Malit Gjerë (ana lindore)

Në qarkun e Gjirokastrës përfshihet ana lindore e këtij akuiferi që ka përmasa në gjatësi në kurrizore rreth 46 km dhe gjerësi mesatare 5 km. Ana lindore e këtij akuiferi, që përkon edhe me krahun lindor të antiklinalit, ka rënie graduale drejt luginës së Drinosit me kënd 15 deri 30° . Akuiferi ndërtohet nga formacione karbonatike me veti të mira kolektorë si dolomitët e Triasikut të sipërm T3, gëlqerorët Jurasikut të poshtëm J₁, Kretakut të sipërm Cr₂ dhe Paleocen–Eocenit Pg₁, Pg₂.

Në akuifer burimet kanë prurje të ndryshme, nga shumë të vegjël, 0.01 l/s , që përqendrohen në kuotat e larta të masivit karbonatik të Malit të Gjerë deri në burime me prurje të mëdha, deri në $10 \text{ m}^3/\text{s}$. Mjaft prej këtyre burimeve janë të përkohshëm, ato shterojnë në periudhën e thatë. Në këtë krah të akuiferit burimi me prurje më të madhe është burimi i Viroit.

Ky burim drenon në sipërfaqe në kuotën 195 m mbi nivelin e detit, në kontaktin e gëlqerorëve të Paleocen – Eocenit me flishin argjilor të Oligocenit të poshtëm. Ky nivel përfaqëson pikën më të ulët të daljes së gëlqerorëve në sipërfaqe.

Jetëgjatësia e burimit është rreth 9 muaj në vit. Prurja maksimale e tij arrin në mbi $10 \text{ m}^3/\text{sek}$, prurja mesatare rreth $3 \text{ m}^3/\text{sek}$. Në muajt e verës niveli i burimit ulet deri sa ai nuk drenon në sipërfaqe (burimit i përkohshëm).

Shpella karstike e Skotinisë zhvillohet në gëlqerorët e Paleocen-Eocenit me forma të zgjatur nga juglindja në veriperëndim. Hyrja e shpellës është në kuotën 210 m mbi nivelin e detit, gjatësia 113m dhe gjerësia 5m në hyrje deri 50m në pjesën fundore të saj. Në mesin e shpellës formohet liqeni natyror me përmasa $35 \times 15 \text{ m}$ dhe thellësi maksimale deri 40m. Ky liqen ka ujë gjatë gjithë vitit. Është burim tipik i përkohshëm.

Ai drenon në sipërfaqe vetëm në periudha me reshje të shumta ku niveli i liqenit ngrihet deri sa uji del nga gryka e shpellës në formë burimi karstik me prurje disa m^3/sek . Niveli minimal i ujit në shpellë ulet deri në 184 m mbi nivelin e detit.

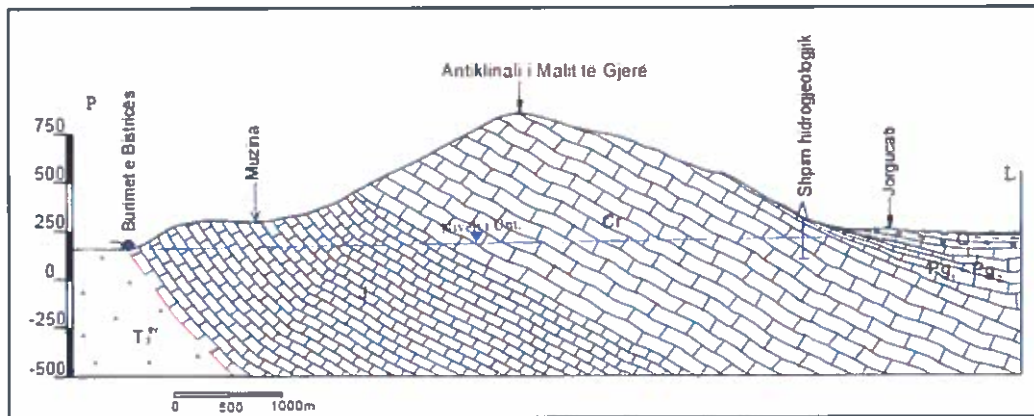

Figura 1.3.3.4.1: Prerje hidrogeologjike e akuiferit karstik Mali i Gjerë (Bistricë-Drinos).

Figura 1.3.3.4.2: Pamje e burimit të Viroit në momentin kur ndërpret furnizimin e liqenit më ujë.

Temperatura e burimeve luhet nga 8-9°C deri 12-13°C. Mineralizimi i përgjithshëm është i ulët, ai luhet nga 175 mg/l deri në 250mg/l. Në të gjitha ujërat e burimeve karstike mbizotëron fortësia karbonate, ku kripërat e ka ndërprerë depozitimet karbonatike të paleogenit dhe kretakut. Sipas përmbajtjes së joneve të tretura në sasi mbi 20% ekuivalent ujërat nëntokësore të këtij masivi i përkasin tipit të ujërave hidrokarbonat – kalciumi. Drejtimi kryesor i lëvizjes së ujërave nëntokësore ka drejtimin perëndimor.

1.3.3.5. Jo akuferë të cilët nuk kanë porozitet të mjaftueshëm ndërkokrrizor, nuk kanë çarje –karst të zhvilluar nëpër të cilët uji nëntokësor qarkullon më vështirësi.

Takohet në vargun sinklinal të Përmetit, në vargun sinklinal të Memaliajt dhe disa rrudhosje flishore vihen re dhe në Libohovë e Saraqinishtë. Ndërtohet nga;

Depozitime të Oligocenit, Eocenit të mesëm e shumë pak nga evaporitet e Permo-Triasit. Depozitimet e Oligocenit të sipërm-Pg₃³, takohen më shumë në pjesën lindore të akuiferit, në vargun sinklinal të Përmetit dhe përfaqësohen nga flish argjilo-alevrolito-ranorë më ranorë masive, vidhisje nënujore dhe më rralle shtresa gëlqerorësh, më në perëndim duke filluar nga vargu sinklinal i Memaliajt vërehet prania e bollshme e gëlqerorëve biomikritikë.

Depozitimet e Oligocenit të mesëm-Pg₃², përfaqësohen nga ndërthurje ranoro-argjilore, argjilo-alevrolitoranorë më horizonte vidhisës dhe konglomerate. Në përgjithësi këto depozitime vijnë normalisht mbi ato të Oligocenit të poshtëm-Pg₃¹ që përfaqësohen nga flish argjilo-alevrolito-ranorë me horizonte vidhisëse dhe olistolite gëlqerorësh kavernoze, si dhe konglomerate.

Depozitime të Eocenit - flish argjilo-alevrolitor më ranorë dhe ranoro-argjilor me mergele, gëlqerorë, ranor dhe konglomerate. Me këtë akuifer lidhet dalja e disa burimeve me prurje $Q=0.1-0.5$ l/sek deri me prurje më të madhe $Q=2-9-25$ l/sek. Burimet kanë regjim të ndryshueshëm, ku prurja e tyre gjatë periudhës ujëpakët pakësohet shumë duke bërë që të përkeqësohet furnizimi më ujë të pijshëm i popullsisë në këtë periudhë. Duhet theksuar së pavarësisht së këto burime dalin në këto akuifer, burimi i ushqimit të tyre bëhet nga gëlqerorët. Ujërat nëntokësore të këtyre formacioneve kanë veti të mira fiziko-kimike. Ato janë pa erë, pa shije, pa ngjyrë, transparent. Kanë përbërje të mire kimike. Mineralizimi i përgjithshëm varion $Mp=0.2417-0.2431-0.1379$ mg/l, fortësia e përgjithshme varion $Fp=7.98-8.120$ gjermane, $pH=7.67-7.7$. Uji është i tipit hidrokimik hidrokarbonat-kalciumi.

1.3.4. Makrozonimi – mikrozonimi sizmik

1.3.4.1. Hyrje

Megjithëse Shqipëria është një vend me sizmicitet në masë të moderuar, shumë prej qyteteve dhe zonave rurale të saj shkretohen herë pas here nga tërmete të ndryshme të mëdha e mesatare (Muço B. et al., 2000).

Siç është referuar në studimin “Seismicity, seismotectonics and seismic hazard assessment in Albania” (Aliaj S. et al., 2010), në Shqipëri, vlerësimi i riskut sizmik kryhet në një mënyrë propabilitistike, bazuar në intensitetet e tërmeteve të forta historike, të tërmeteve të këtij shekulli, si dhe në një sintezë sizmotektonike.

Përcaktimi i zonave të burimit sizmik është një hap themelor në analizën propabilitistike të riskut të tërmeteve. Një model kryesor i burimit të sizmicitetit, ose i ashtuquajturit model sizmogjenik, për Shqipërinë përshkruan shpërndarjen hapësinore-kohore të tërmeteve, duke përdorur prova nga lista e tërmeteve, sizmotektonikat, shkarjet aktive dhe modelet gjeodinamike (Aliaj S. & Dushi E., 2007).

Epiqendrat e tërmeteve janë përqendruar më së shumti gjatë shkarjeve aktive ose zonave të shkarjeve. Shkarjet aktive përfaqësojnë zona dobësie, “dëmtime” të kores

që hapet periodikisht dhe krijon tërmete. Prandaj identifikimi i shkarjeve aktive është një hap shumë i rëndësishëm në analizën sizmotektonike, që kërkon një përcaktim të mirë të burimeve sizmike, që janë shkarjet aktive gjatë së cilës ndosh tërmeti. Shkarjet aktive përfaqësohen në harta të ndryshme për Shqipërinë, si shkarjet aktive neotektonike dhe ato sizmotektonike (Aliaj S. & Dushi E., 2007).

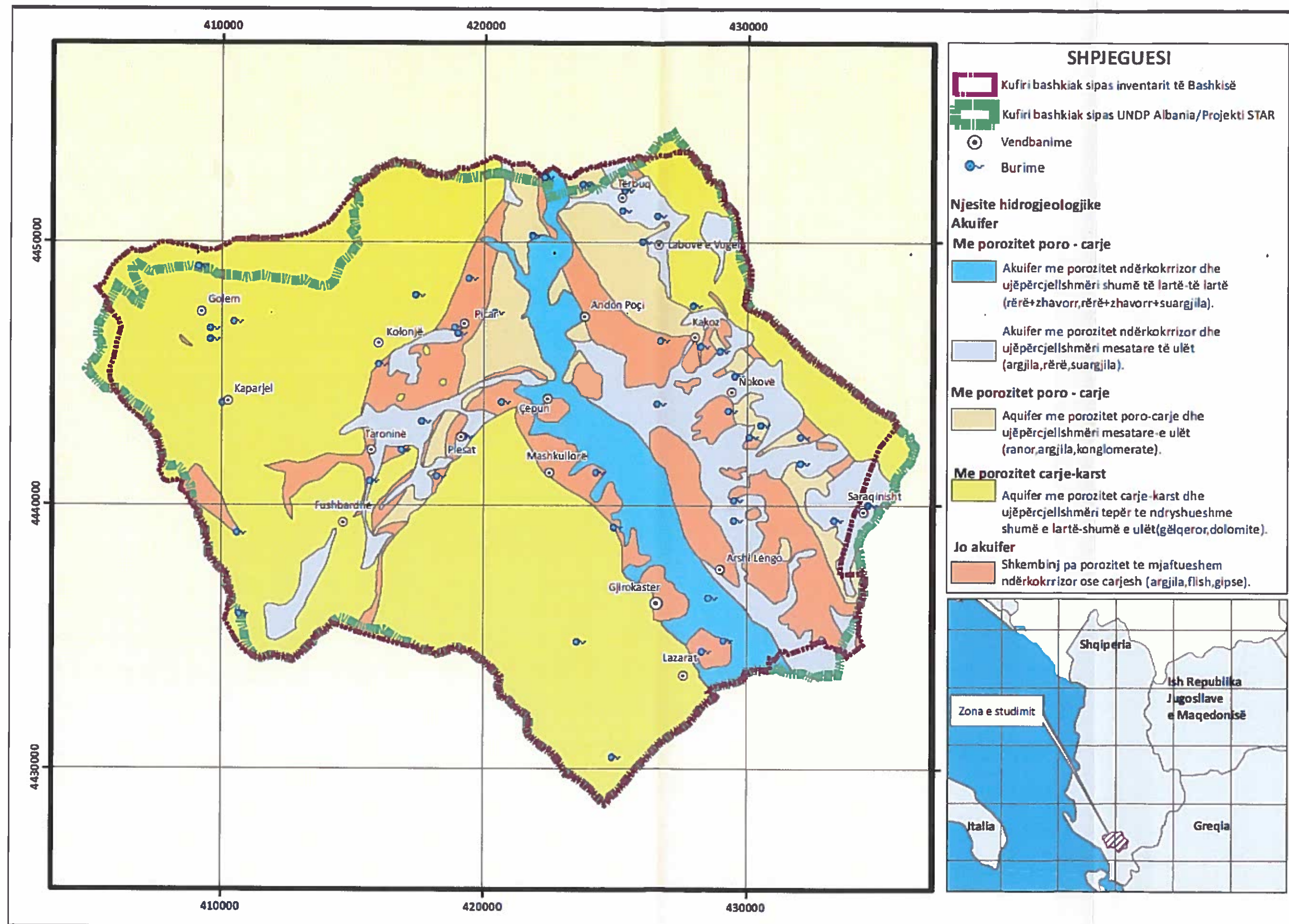

Figura 1.3.3.4.3: Harta hidrogeologjike në Bashkinë Gjrokastrë.

1.3.4.2. Lista e Tërmeteve

Shqipëria, e karakterizuar nga sizmiciteti i cekët i kores, është një nga vendet më aktive sizmike në Evropë (Aliaj & Dushi, 2007). Shpërndarja e sizmicitetit të cekët në Shqipëri sugjeron se aktiviteti sizmik është i lidhur me procese endogjenike që zhvillohen brenda kores së tokës. Marrëdhënia e ngushtë ndërmjet tërmeteve dhe zonave të shkarjes aktive është provuar në shumë raste dhe përcakton potencialin sizmik maksimal të pritur të këtyre zonave (Muço et al., 2000). Tërmetet më të forta ndodhin në 3 breza sizmikë të përcaktuar mirë (fig.1.3.4.2.1) (Aliaj & Dushi, 2007):

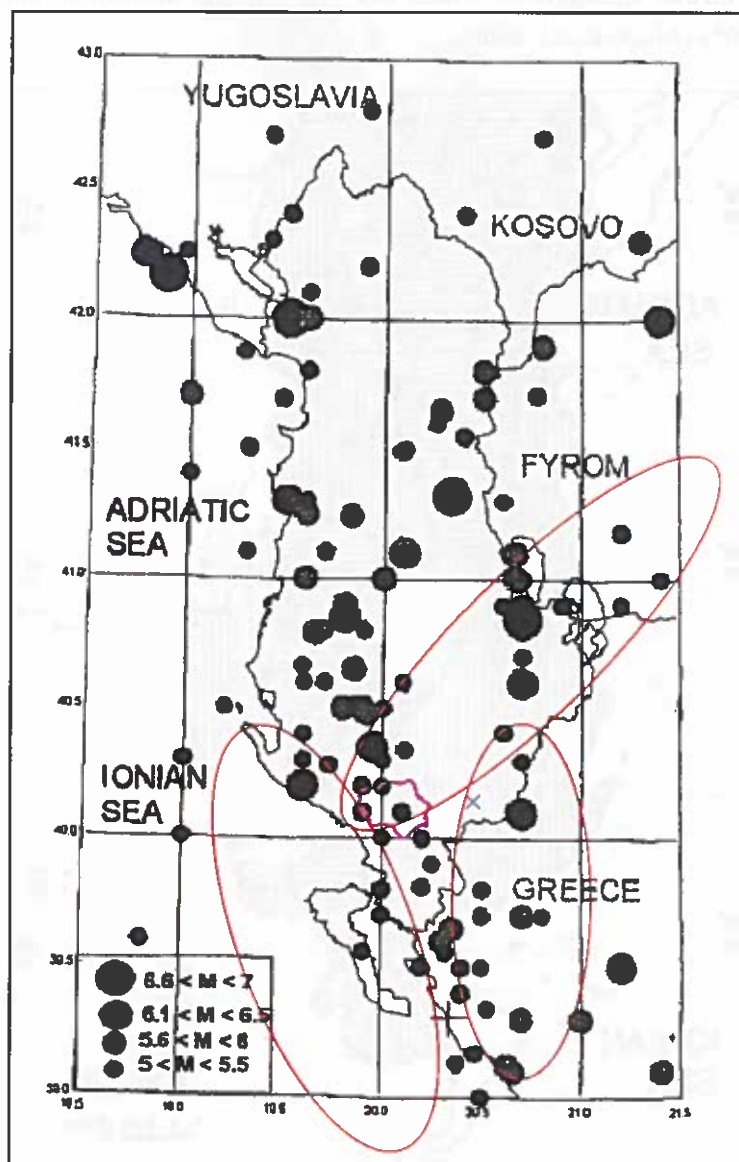

Fig. 1.3.4.2.1. Epiqendrat e tërmeteve në Shqipëri me $M \geq 5.0$ për shekullin e 20te. Shënohen tre zonat e dallueshme sizmike dhe pozicioni i Bashkisë Gjirokastrë. (Burimi: Aliaj et al., 2010).

I. Brezi tërmetor bregdetar **Jonian-Adriatik**, në buzën lindore të mikro-pllakës së Adrias me shtrirje veriperëndim-juglindje.

II. Brezi tërmetor **Peshkopi-Korçë** me shtrirje veri-jug, dhe

III. Brezi tërmetor **Elbasan-Dibër** me shtrirje veri-lindje Sizmiciteti i Shqipërisë karakterizohet nga mikroaktivitet sizmik intensiv ($1.0 < M < 3.0$), nga shumë tërmete të vogla ($3.0 < M < 5.0$), nga tërmete të rralla mesatare ($5.0 < M \leq 7.0$) dhe nga tërmete të forta shumë të rralla ($M > 7.0$). Madhësia e tërmeteve jepet në magnitudën e valëve sipërfaqësore M_s (Aliaj S. & Dushi E., 2007).

Bazuar kryesisht në regjistrimet historike dhe instrumentale të stacioneve sizmike jashtë Shqipërisë, Harta e Zonimi Sizmik të vendit (në shkallë 1: 500.000) është hartuar nga Sulstarova et al. (1980). Kjo hartë (Fig. 1.3.4.2.2) paraqet intensitetin e pritshëm për kushte mesatare të tokës për 100 vitet e ardhshme, me një normë probabiliteti 70% (Muço et al., 2000).

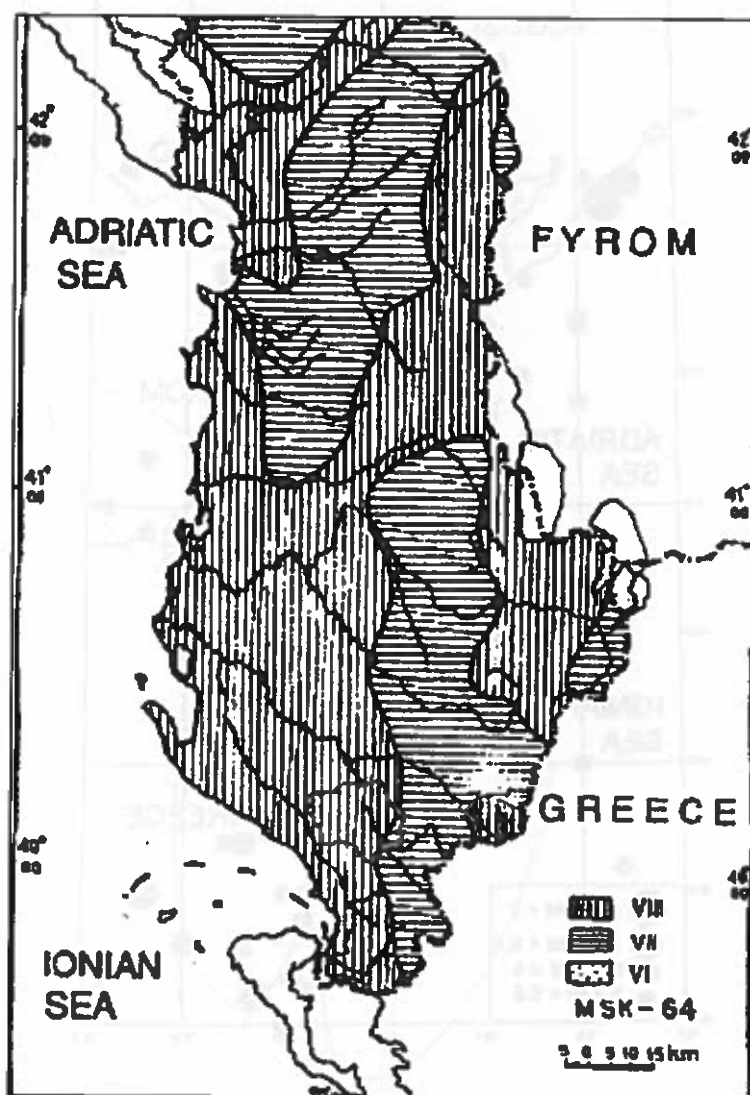

Figura 1.3.4.2.2: Zonimi sizmik në Shqipëri në shkallën 1:500.000 (nga Sulstarova et al., 1980).
Shënohen e pozicioni i Bashkisë Gjirokastrër. (Burimi: Muço et al., 2000).

Disa informacion të detajuara në lidhje me sizmicitetin e vendit janë marrë pas ngritjes dhe funksionimit të vazhdueshëm të ASN, që ka 13 stacione të pajisura me sizmografë me regjistrimi analog me periudhë të shkurtër, me tre-komponentë, Të

dhënat e këtij rrjeti kanë hedhur dritë sidomos në mikrotërmetet shqiptare, duke dhënë prova të reja të aktivitetit edhe për rajone të cilat janë konsideruar më parë si sizmikiisht "të heshtura". (Muço et al., 2000).

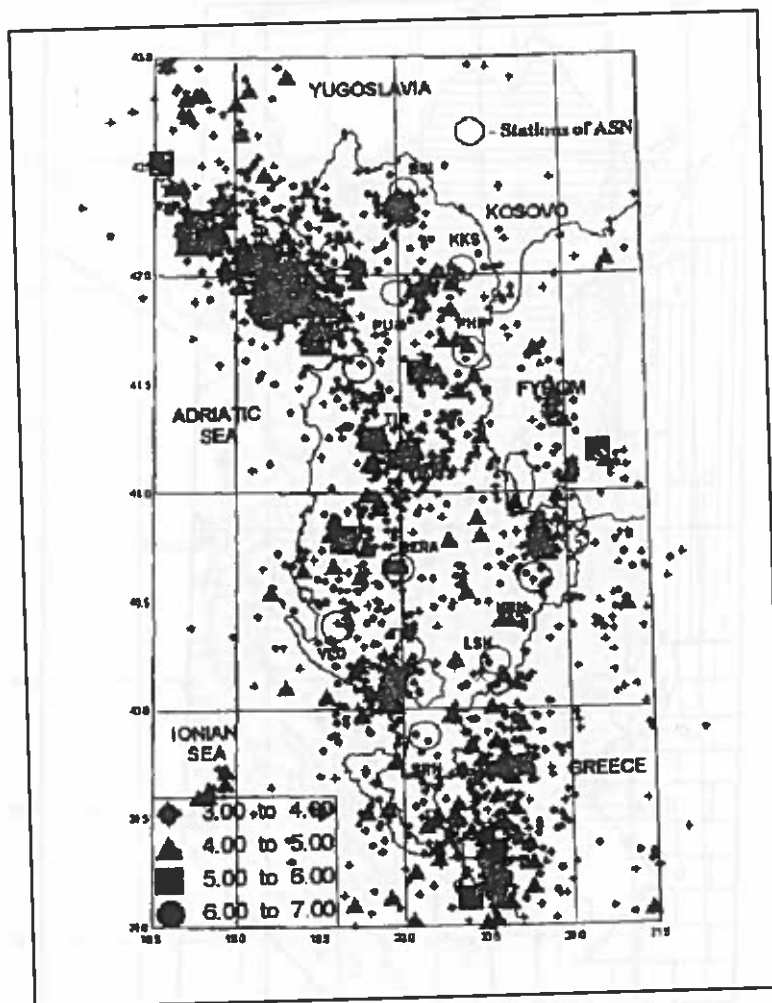

Figura 1.3.4.2.3: Tërmetet në Shqipëri $ML \geq 3.0$ për periudhën 1976-1995 dhe stacionet e Rrjetit Sizmologjik Shqiptar. Shënohen e pozicioni i Bashkisë Gjirokastrë. (Burimi: Muço B. et al., 2000).

1.3.4.3. Struktura Neotektonike

Në Shqipëri njihen katër njësi të mëdha neotektonike, bazuar në sensin, intensitetin dhe kronologjinë e lëvizjeve vertikale (Aliaj S. & Dushi E., 2007):

- Njësia e Brendshme Alpine e ndikuar nga tektonikat zgjatuese të post-Pliocenit.
- Njësia e Brendshme Alpine e ndikuar nga shtypja e para-Pliocenit.
- Sedimenti i trashë Peri-Adriatik, i ndikuar fortësisht nga shtypja e post-Pliocenit.
- Kepi në bregdetin në detin Adriatik and Jon.

Gjeomorfologjia neotektonike e pjesës së brendshme të vendit ka një vendosje Horst-Graben për shkak të shkarjes normale së Pliocen-Kuaternarit, ndërsa në pjesën e jashtme ajo është malore, me përjashtim të Depresionit Peri-Adriatik. Njësia e

brendshme përfshin terrenet në lindje të zonës së Krujës, ndërsa pjesa e jashtme përfshin terrenet e zonave të Krujës, Jonit dhe Sazanit. (Aliaj & Dushi, 2007).

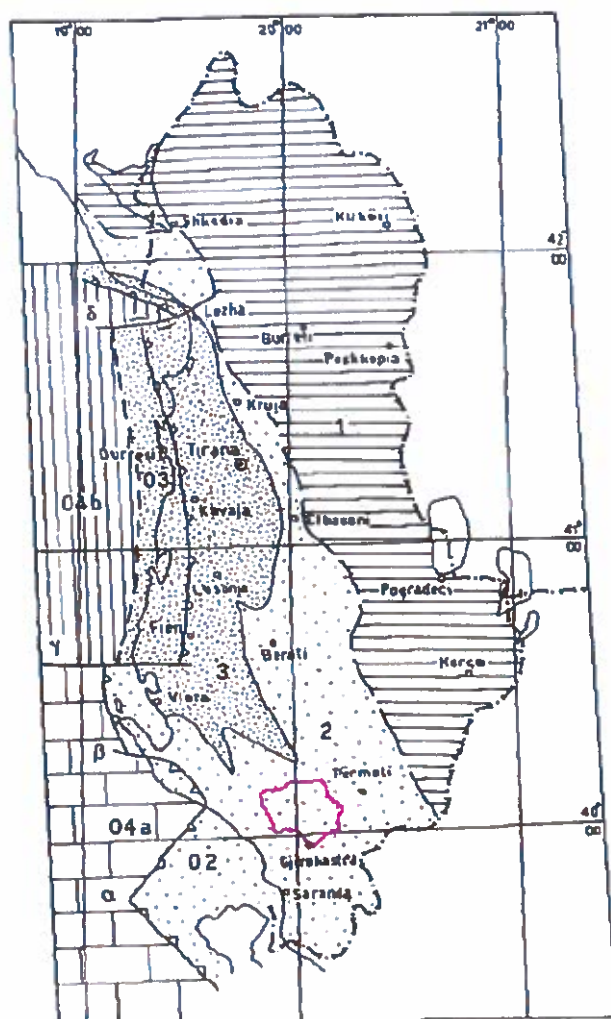

Figura 1.3.4.3.1: Harta e zonimit neotektonik (Pliocen-Kuaternar) të Shqipërisë (nga Aliaj, 2000a). Të katër njësitë e mëdha neotektonike njihen prej numrave në hartë. 1-Njësia e brendshme; 2-Njësia e jashtme (02=sektorët e saj të detit të hapur); Kepi Peri-Adriatik (03=sektori i tij në det të hapur);Kepi në det të hapur (04a=Platforma e Pulias, 04b=Baseni Shqiptar). Pjesa e përparme Orogenike Shqiptare është e prerë dhe e zhvendosur nga jugu në veri, Ishulli i Otonit-Dhërmi, a), Gjiri i Ariut-Duk(b), Veriu i Ishullit të Sazanit (c), dhe Gjiri i Drinit-Lezha (d) shkarjet horizontale. Shënohen e pozicioni i Bashkisë Gjirokastrë (Burimi: Aliaj & Dushi, 2007).

1.3.4.4. Shkarjet Aktive

Në Orogjenin Shqiptar vihen re tre zona shkarjeje aktive gjatësore dhe dy zona aktive tërthore (figura 1.3.4.4.1) (Aliaj & Dushi, 2007).

- Zona e shkarjes së strukturës Jon-Adriatik, me tendencë Jug-Veri deri në Veri-Veri-Perëndim;
- Zona e shkarjes “Graben” Shkodër-Mat-Librazhd, me tendencë Veri-Perëndim;
- Zona e shkarjes Peshkopi-Korçë me tendencë Jug-Lindje;

- Zona e shkarjes normale Shkodër-Tropojë me tendencë Veri-Lindje,
- Zona e shkarjes normale Elbasan-Dibër, me tendencë Veri-Lindje.

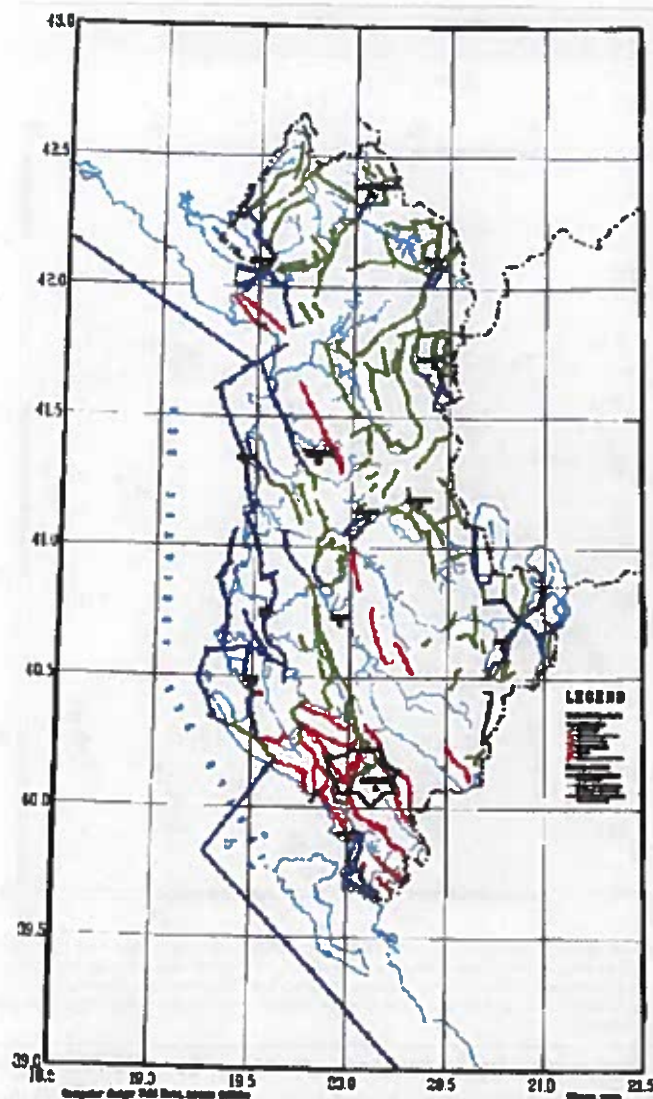

Figura 1.3.4.4.1. Harta e zonave të shkarjes aktive në Shqipëri (nga Aliaj, 2000b) Shënohen e pozicioni i Bashkisë Gjirokastrër (Burimi: Aliaj & Dushi, 2007).

1.3.4.5. Modelet gjeodinamike

Nga konsiderimet gjeologjike dhe gjeomorfologjike, Shqipëria mund të ndahet në dy fusha. E para, ajo e jashtme, përmban pjesën perëndimore dhe jugperëndimore të vendit. Njësia më e rëndësishme gjeologjike këtu është Depresioni Peri-Adriatik. Sedimentet e Kuaternarit janë zhvilluar këtu në masë të madhe, kryesisht në pjesën perëndimore bregdetare dhe përgjatë sinklinaleve ulëse të Mio-Pliocenit. Trashësia e depozitave Quaternare përgjatë Depresionit Peri-Adriatik variojnë nga disa dhjetëra deri në më shumë se 150 m (Muço et al., 2000). Në fushën e jashtme boshti mesatar i shtypjes është i drejtimit VL-JP (azimuti mesatar 2250), ndërsa në fushën e

brendshme boshti mesatar i zgjerimit është i drejtimit VVP-JJL (azimuti mesatar 3400) (Aliaj & Dushi, 2007).

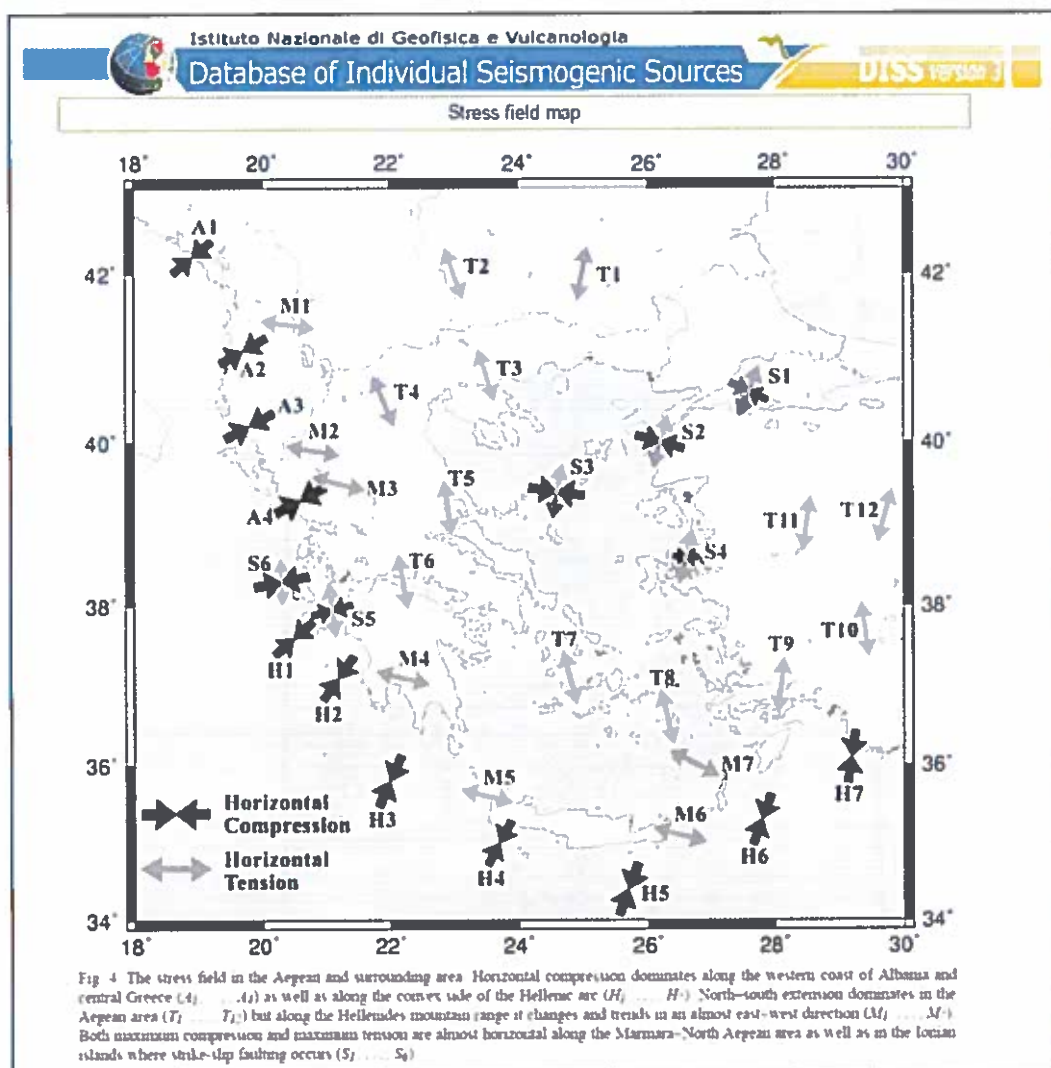

Figura 1.3.4.5.1: Harta e shtypjes horizontale dhe akseve të presionit në gjithë Egjeun dhe rajonet përreth. Akset e tensionit të miratuara për zonën e burimit në det të hapur të Shqipërisë Jugore janë shënuar si A_3 (Burimi: <http://diss.rm.ingv.it>).

Terreni që shtrihet në lindje të zonës së Krujës dhe prapa zonës Krastë–Cukali, është pjesë e fushës së brendshme të palosjes Alpine, e prekur nga regjimi i tensionit zgjatues që nga Plioceni. Për shkak të këtij regjimi janë krijuar basenet e reja të liqeneve. Vargmalet u ngritën duke arritur lartësi deri në 2000–2800 m, ndërsa depresionet ndodhen në terrenet e ulëta dhe kufizohen me njëra-tjetrën në buzët e tyre me çarje normale (Muço et al., 2000).

1.3.4.6. DGA, vlerat e Shpejtësisë dhe Zhvendosjes

Sipas studimit “*Seismic zonation in Albania using a deterministic approach*”, (B. Muço et al., 2000) vlerat DGA për Shqipërinë (figura. 1.3.4.6.1 a) janë në gamës e 68–311 cm/s^2 . Zona me vlera më të mëdha është një vend i vogël në jug të Shqipërisë, në kufi me Greqinë (DGA mbi 300 cm/s^2). Zona e dytë mbulon 80% të territorit shqiptar

(DGA ndërmjet 150 dhe 300 cm/s^2). Zona e tretë (DGA ndërmjet 80 dhe 150 cm/s^2) është e shpërndarë në të gjithë territorin e Shqipërisë, nga veriu në jug. Zona e fundit vazhdon në pjesën veriore të Shqipërisë (DGA ndërmjet 40 dhe 80 cm/s^2).

Vlerat e shpejtësisë (figura. 1.3.4.6.1 b) mund të ndahet kryesisht në dy zona, e para (V midis 15 dhe 27.1 cm/s^2) mbulon shumicën e pjesëve jugore dhe juglindore të Shqipërisë dhe e dyta (V ndërmjet 8 dhe 15 cm/s^2) mbulon shumicën e pjesës qendrore dhe veriore të vendit. Gjithashtu janë gjetur disa pika të vogla me V ndërmjet 4 dhe 8 cm/s , në pjesën veriore të Shqipërisë. Për sa i përket zhvendosjes (fig 1.3.4.6.1 c), mund të ndahet në dy zona: një shumë në jug të Shqipërisë, në pjesën lindore dhe në pjesën veriperëndimore (D në mes të 7 dhe 9.7 cm) dhe një tjetër në më shumë se 80% të territori shqiptar (D në mes të 3,5 dhe 7 cm).

1.3.4.7. Zonat sizmogenike

Njihen dhjetë zona burimi sizmik në territorin shqiptar dhe rrethinat e saj. Parametrat e zonave janë përshkruar në figura. 1.3.4.7.1. Bashkia e Gjirokastrës ndodhet në zonen Bregdeti Jonian (IC - Ionian Coast) (Fig 1.3.4.7.2).

Sic është referuar në studimin "Seismicity, seismotectonics and seismic hazard assessment in Albania" (Aliaj S. et al., 2010), Bregdeti Jonian (Ionian Coast-IC) është një zone bregdetare që përmban pre-Pliocene NW- duke ushtruar komprimim të mirefillte të zonat e prekura, të cilat janë shkeputur nga goditje-rreshqitje. Kjo zone e prekur është akoma aktive dhe sizmogenike. Termete të shumta të forta janë regjistruar në të, midis tyre përmendim të mëposhtmet: 358 Ms=6.6; 1153 Ms=6.6; Prill 16, 1601 Ms= 6.6; Janar 1, 1674 Ms= 6.6; Prill 5, 1701 Ms= 6.6; Shkurt 20, 1743 Ms=7.0; Dhjetor 10, 1813 Ms=6.6; Qershor 19, 1823 Ms=6.6; Janar 19, 1833 Ms=6.6; Tetor 12, 1851 Ms=6.6; Janar 2, 1866 Ms=6.6; Dhjetor 4, 1866 Ms=6.6; Shkurt 11, 1872 Ms=6.6; Qershor 14, 1893 Ms=6.6; Nëntor 26, 1920 Ms=6.4 (Sulstarova et al., 2005).

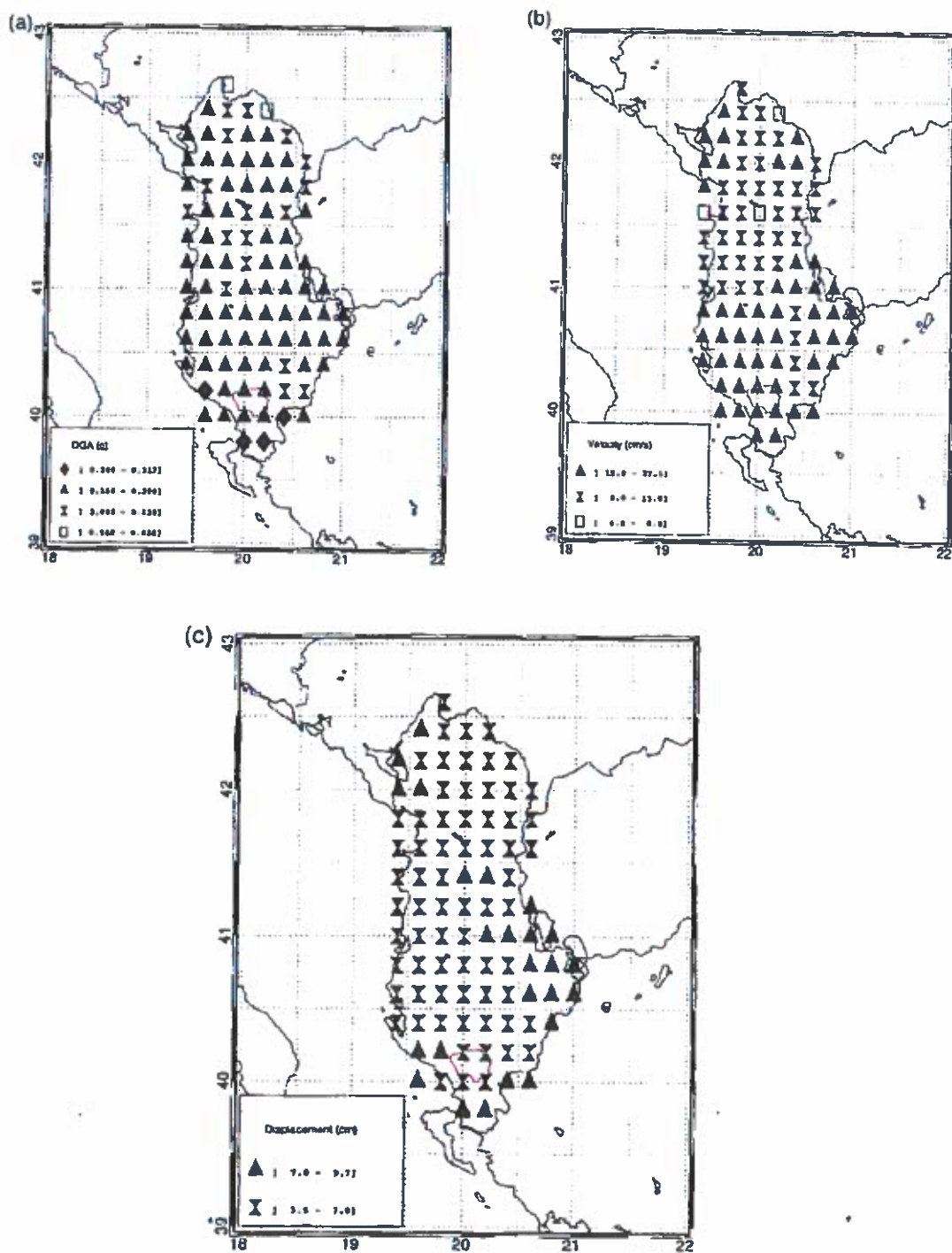

Figura 1.3.4.6.1: Vlerat e parametrave të lëvizje së tokës: (a) Projekti i Përsheptimit të Tokës (b) Shpejtësia (c) Zhvendosja. Shënohen e pozicioni i Bashkisë Gjirokastrë (Burimi: Aliaj et al, 2010).

Studime mikrotektonike and mekanizma zgjidhes fokale te temeteve demonstrojne qe zona e prekur Joniane eshte tani ne nje regjim komprimues me nje trend SW-NE (Aliaj, 1988; Sulstarova, 1986; Muço, 1994). Termetet e ardhshme mund te ndodhin ne zonen e prekur bregdetare Joniane me $M_{max}=7.0$.

Seismicity parameters of Albania

Table 1. Parameters for the ten seismic source zones

Zone Name / Code	Zone Area (km ²)	Earthquakes used	Beta	Alpha (No)	M _x	Rate of M>6 p.a.	Rate density
Ohrid-Korca, KO	2760	44	1.44	242	6.9	0.0315	11.4
Kukes-Peshkopia, KP	1480	21	1.75	481	6.9	0.0104	7.0
Ionian Coast, IC	16600	151	1.40	692	7.0	0.115	6.9
Elbasani-Dibra-Tetova, EDT	2660	46	1.99	3142	6.9	0.0167	6.3
Periadriatic Lowland PL	7460	75	1.61	914	7.0	0.0458	6.1
Lezha-Ukqini, LU	5140	39	1.52	293	7.2	0.0272	5.3
Skopje, SK	3300	5	2.08	2541	7.2	0.00913	2.8
Shkoder-Tropoja, ST	1570	11	1.99	778	6.9	0.00418	2.7
Peja-Prizreni, PP	1740	5	2.03F	418	6.8	0.00173	1.0
Eastern Albanian Backgr. EAB	57200	75	2.03F	6075	6.5	0.0199	0.35

Notes: Skopje values adopted from [22]. "Rate density" is 10⁶ times annual rate for M≥6 per km². F-slope fixed as discussed in text.

Figura 1.3.4.7.1: Tabela e listave të parametrave të dhjetë zonave të burimeve sizmike të Shqipërisë. Zona e burimit në det të hapur e Shqipërisë Jugore bie në rajonin e quajtur BJ (Bregdeti Jonian) (nga Aliaj et al., 2004) (Burimi: <http://diss.rm.ingv.it>).

1.3.5. Peisazhi

Sipas Konventës Evropiane të Peisazhit (Konventa e Firences), peisazhi është përcaktuar si një zonë, siç perceptohet nga njerëzit, karakteri i të cilës është rezultat i veprimit dhe ndërveprimit të faktorëve natyrorë dhe / ose njerëzore. Ketu përfshihen ato natyrore-ekologjike edhe kulturore-ekonomike. Gjithashtu, në ndryshim të vazhdueshëm, zhvillohen dhe nuk mbeten statike pranon stimuj të ndryshëm me prejardhje nga natyra apo aktiviteti njerëzor. Nëpërmjet këtij perceptimi, peisazhi:

- Është i njohur si një komponent kryesor i trashëgimisë natyrore dhe kulturore evropiane dhe luan një rol përcaktues në stabilitetin e identitetit evropian.
- Është i domosdoshëm për prosperitetin dhe cilësinë e jetës së banorëve kudo, në zonat urbane dhe rurale, në zonat e klasifikuara si të degraduara dhe të atyre klasifikuar si të cilësisë të lartë,
- Përbën burim të favorshëm për veprimtarinë ekonomike dhe faktor për të tërhequr kapitalet.

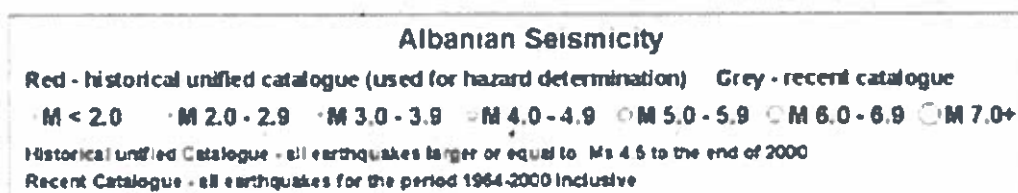
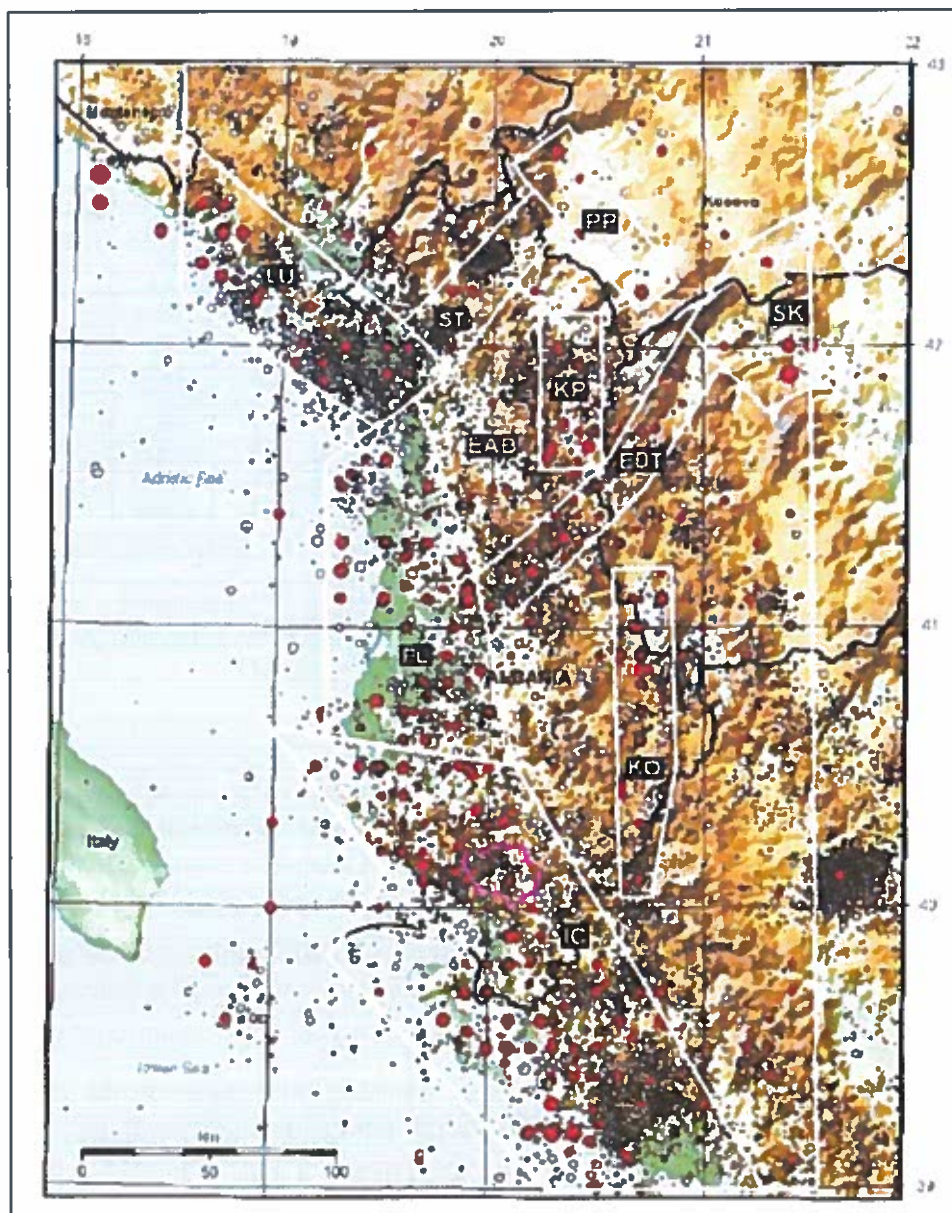

Figura 1.3.4.7.2: Sizmiciteti i Shqipërisë. Pikat e kuqe tregojnë tërmetet e përdorura për vlerësimin e riskut, pikat gri përfaqësojnë tërmete të tjera. Shënohet pozicioni i Bashkisë Gjirokastër.

Kështu, integrimi i mbrojtjes dhe menaxhimit të peisazhit në planifikimin hapësinor kontribuon:

- Në mbrojtjen e mjedisin natyror dhe kulturor, dicka që nuk është e mundur me identifikimin individual të zonave të mbrojtura dhe vendeve arkeologjike, monumenteve, etj.,
- Në përmirësimin e cilësisë së jetës,
- Në zhvillimin e balancuar dhe
- Në kohezionin ekonomik dhe social me paraqitjen e mundësive të reja për zhvillim dhe vende pune, madje edhe në zonat pa peisazhe me vlerë të lartë.

Studimi i peisazhit, i cili kërkon një qasje multidisiplinare dhe eksplorimin e proceseve natyrore dhe kulturore përmes hapësirës dhe kohës, nuk është subjekt i PPV, sepse nuk integrohet në specifikimet e studimit edhe pse ka kërkesa të ndryshme në kohë dhe instrumente, të tilla si mapping, hulumtimi i peisazhit dhe typologjisë (sistemi klasifikimit të zonave të peisazhit) bazuar në metodologjinë dhe aplikimin e instrumenteve. Megjithatë, në këtë studim bëhet një qasje fillestare e konceptit të peisazhit që përfshin një përshkrim të përgjithshëm të peisazhit dhe identifikimin e llojeve të përgjithshme të zonave dhe kërcënimeve kryesore që ato pranojnë.

Dallohen dy njësi të ndryshme brenda Bashkisë. Pjesa qendrore dhe lindore është zënë nga një fushë e hapur e krijuar nga kalimi i lumit Drino. Në pjesën veriore është ruajtur e pandryshuar hidro-morfologjia dhe lumi ka një gjerësi të madhe dhe gjarpërime të guximshme, ndërsa më në jug, në afërsi të qytetit të Gjirokastrës dhe në jug të tij, shtrati i lumit, ku më pak e ku më shumë, ka pësuar ndërhyrje nga ana e njeriut. Bëhet fjalë për tokë pjellore me gjerësi rreth 2 km krijuar nga prurjet që sjellin dhe depozitojnë si lumi vetë ashtu edhe degët që derdhen në të. Përbën një peisazh rural modern, me forma të rregullta dhe pa sipërfaqe natyrale.

Nga perendimi dhe nga lindja lugina rrethohet me vargmale (mali i Gjerë dhe mali i Lunxhërisë) me lartësi të madhe (rreth 1,500 m dhe 2,000 m respektivisht). Ana lindore është më e gjerë dhe më e butë dhe me më shumë ndryshim gradual. Zonat kodrinore dominohen nga kulturat bujqësore, të shpërndara në natyrë, ndërsa janë krijuar edhe rezervuarë që mbledhin ujat nga rrjedha e sipërme e rrjetit të dendur lumor. Në zonën e dytë, ku terreni bëhet më shumë i përthyer, dominojnë fushat djerr dhe livadhet si dhe zona me shkure dhe pyje, veçanërisht rreth lumenjve. Tokat e kultivuara kufizohen në zona të vogla të përshtatshme dhe përfshijnë pemishte dhe vreshta (Odrë). Së fundi, në zonën më të lartë, peisazhi bëhet më i egër, i pjerrët dhe i zhveshur. Peisazhi i sipërpermendur perceptohet në tërësinë e tij nga ata që lëvizin në autostradën SH4, e cila kalon përgjatë lumit. Për shkak të funksionimit të saj, ajo tërheq një shumëllojshmëri të aktiviteteve dhe strukturave profesionale në të dyja anët e kësaj zone, duke krijuar një peisazh të çrregullt rreth qytetit të Gjirokastrës të krijuar nga njeriu.

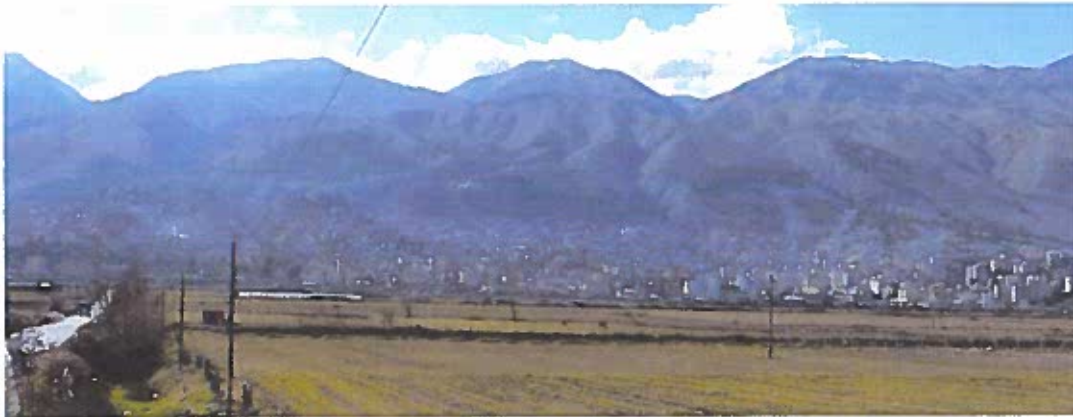

Foto 1.3.5.1: Pamje e peisazhit të zonës qendrore: në plan të parë lugina, në nivelin e dytë Fshati Arshi Lengo dhe në thellësi mali i Lunxhërisë (burimi: ekipi i studimit).

Foto 1.3.5.2: Peisazhi i njësisë perëndimore siç perceptohet nga Fshati Kolonjë (burimi: ekipi i studimit).

Pjesa perëndimore (Cepo, Picar) është malore dhe e mbyllur. Mungojnë sipërfaqet e kultivuara. Përkundrazi, dominohet nga pyje, kullota dhe zona shkëmbore.

Në çdo nivel janë formuar edhe peisazhe banimi me fisionomi të ndryshme. Më poshtë në cepin e luginës janë zhvilluar disa fshatra më të reja, por të mëdha në përmasa dhe dinamikë (p.sh. Valare, Arshi Lengo).

Foto 1.3.5.3: Lugina e Drinos dhe një pjesë e masivit malor të Lunxhëri së nga Fshati Mashkullorë (burimi: ekipi i studimit).

Foto 1.3.5.4: Vreshtat në zonën Palokastër (burimi: ekipi i studimit).

Rast të veçantë përbën Gjirokastra për shkak të peisazhit piktoresk, historisë, vlerave kulturore dhe funksionit ekonomik dhe social të saj. Më lart, në shpatet e malit të Lunxhërisë janë zhvilluar shumica e fshatrave. Janë fshatra të vjetra me vlerë dhe me histori të madhe. Së fundi, fshatrat e njësisë perëndimore janë grumbulluar rreth luginës së krijuar nga lumi Kardhiq (lumi Kardhiqit dhe përroi Belices) dhe degët e tij. Janë më të shpërndarë, të paarritshëm dhe të vegjël.

Në zonën kodrinore dhe malore të Bashkisë ka pasuri natyrore (p.sh. gjeologjike, bimore) me vlerë ekologjike, estetike dhe shkencore. Nuk përbëjnë komponente të identifikueshme, duke përjashtuar qytetin e mbrojtur të Gjirokastrës.

Foto 1.3.5.5: Panje e Fshatit Picar (burimi: ekipi i studimit).

Foto 1.3.5.6: Fshati Labovë e Mëdhe (burimi: google earth).

Bazuar në sa më sipër, është e qartë se peisazhi i bashkisë dallohet në zonën fushore që ka fituar karakteristikat e sotme për shkak të ndërhyrjeve të forta të njeriut dhe paraqet vlera kryesisht sociale dhe ekonomike. Gjithashtu përfshin në kufijtë e tij qytetin e Gjirokastrës, bërthama e të cilit është e njohur në mbarë botën. Peisazhi gjysmë-malor i pjesës qendrore është rezultat i banimit dhe përdorimit shumshekullor dhe dallohet nga një ekuilibër më i madhe dhe vlera të rëndësishme natyrore, historike dhe estetike, me rëndësi lokale dhe kombëtare. Kërcënimet kryesore për peisazhin e zonës së studimit janë:

Foto 1.3.5.7: Hegja e rrës në lumin Drino (burimi: ekipi i studimit).

- Rrjetet e reja të infrastrukturës, veçanërisht rrjetet e transportit, të cilat prishin dhe konsumojnë burimet e çmuara të tokës.
- Ndërtimi i pakontrolluar, si përreth fshatrave edhe linear në të dy anët e rrugëve kryesore.
- Ndotja e ujërave sipërfaqësore (si nga sjelljet nga zonat më të larta edhe nga e njëjta zonë).
- Braktisja – degradimi i qendrave historike.

Foto 1.3.5.8: Pamje e veçantë, por e kufizuar e peisazhit malor verior: sipërfaqe e përthyer, e zhveshur nga vegjetacioni për shkak të erozionit (burimi: ekipi i studimit).

1.3.6. Boniteti i tokës

Gjatë tridhjetë viteve të fundit, në Shqipëri është mbledhur një përvojë e çmuar sa i përket sondazhit të tokave dhe aplikimeve të tij. Fillimisht, ishte Departamenti i Shkencave të Tokës i Universitetit Bujqësor të Tiranës ai që ndërmori disa aktivitete në lidhje me tokat dhe më pas Instituti i Studimit të Tokës (IST) i Tiranës, i krijuar në

vitin 1971, i cili drejtoi të gjitha veprimtaritë që lidheshin me të. Ky i fundit është nën varësinë e Ministrisë së Bujqësisë dhe Ushqimit dhe është i vetmi institucion në vend i specializuar në shkencën e tokës. (Zdruli P. & Lushaj S., 2001).

Klasifikimi i tokës në Shqipëri nga viti 1950 deri më 1990-ën bazohej tek lartësia, kushtet klimatike dhe bimësia natyrore, përshtatur nga Klasifikimi rus i Tokave. Harta e parë e tokave me shkallën 1:200.000 doli në vitin 1958 (figura 1.3.6.1). Nga viti 1970 deri më 1990-ën, për çdo kooperativë bujqësore, fermë shtetërore apo rreth, përgatiteshin harta të detajuara të tokave në shkallën 1:10000 dhe 1:50.000. Këto sondazhe toke përdoreshin për planifikimin e praktikave dhe teknologjive bujqësore. Sipas Sistemit Kombëtar të Klasifikimit të Tokave (SKKT), tokat ndahen në katër breza bazuar tek ndryshimet klimatike, bimësia natyrore, lartësia, pjerrësia, faktorët e formimit të dheut dhe tek karakteristikat e tyre fizike dhe kimike. (Zdruli P.& Lushaj S., “Overview of soil information and soil protection in Albania” (ppt)).

Shpërndarja e tokave (Zdruli P.& Lushaj S., 2001).

- Brezi i kullotave subalpine në lartësinë 1600-2700 m.
- Brezi i pyjeve të ahut dhe pishës në lartësinë 1000-1600 m.
- Brezi i pyjeve të lisit në lartësinë 600-1000 m.
- Shkurre mesdhetare në lartësinë 0-600 m.

Brezat e mësipërm tregojnë shpërndarjen tokave, e cila ndjek një rregull vijues mbizotëruar nga lartësia dhe bimësia. Këto toka quhen toka zonale. Karakteristikat e tyre lidhen me faktin që formimi i tyre ka ndodhur në kushte biologjike, gjeologjike, topografike dhe klimatike specifike dhe vendndodhja e tyre përcaktohet mirë sipas lartësisë. Tokat e njërit brez nuk gjenden në asnjë brez tjetër. (Zdruli P.& Lushaj S., 2001).

Në zonat ku formimi i tokës nuk lidhet thjesht me bimësinë natyrore dhe lartësinë, tokat konsiderohen azonale dhe përfshijnë tokat me origjinë aluviale, shtufore, kripore dhe tokat e pazhvilluara ose primitive. Ato mund të gjenden në të gjithë brezat e tokave të përmendur më sipër (Zdruli P.& Lushaj S., 2001).

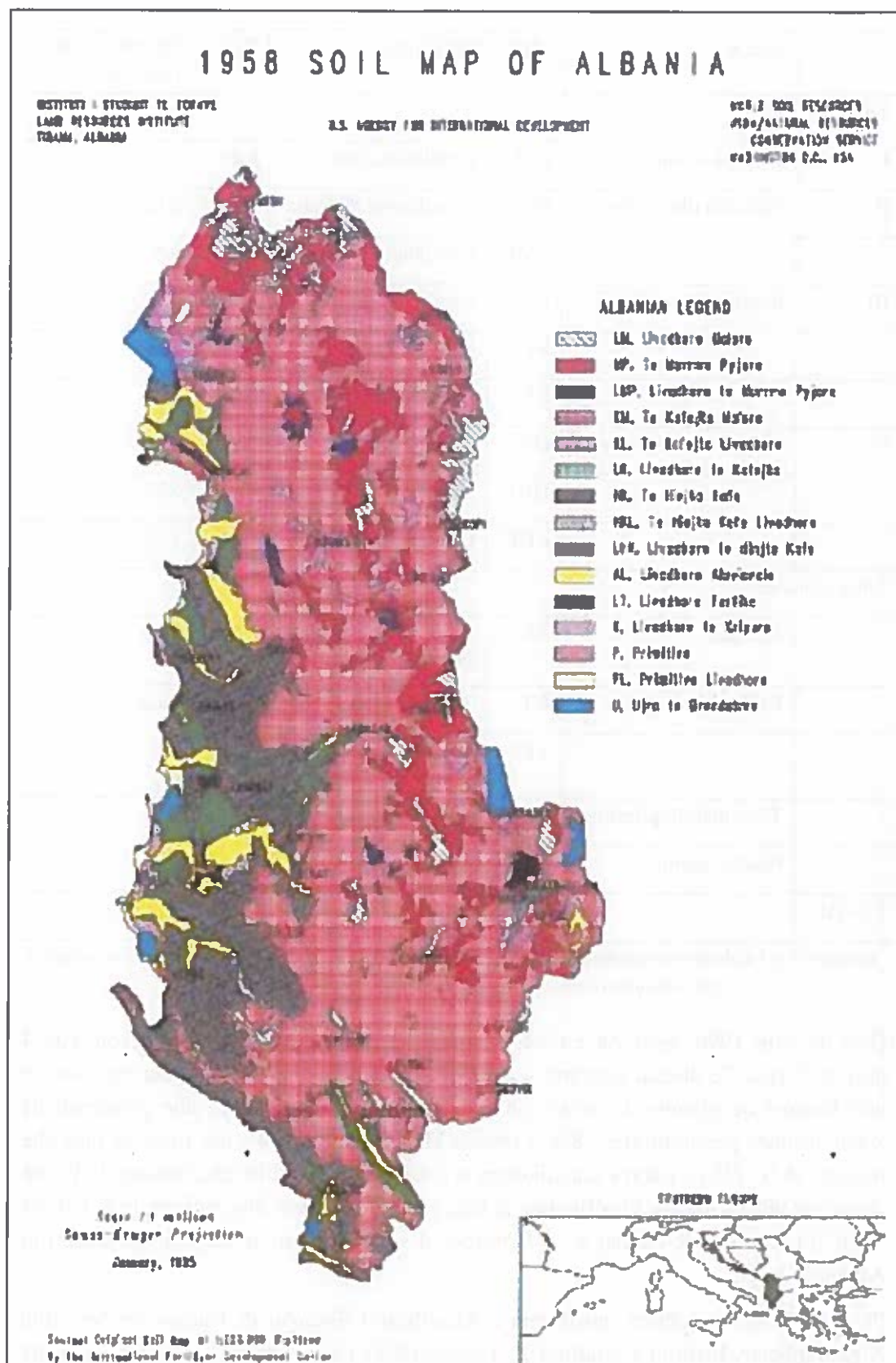

Figura 1.3.6.1: Harta e parë e tokave të Shqipërisë e vitit 1958 (burimi: Burimet e Tokës dhe Dherave të Shqipërisë; problemet aktuale dhe tendencat në të ardhmen, (Burimi: Zdruli P. & Lushaj S., "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt)).

	Brezat	Lloji	Shpjegimi	%	Sipërfaqja ³ në 1000 Ha
Tokat zonale					
I	Kullota subalpine	LM	Lëndina malore	0.5	3.2
II	Pyje ahu dhe pishe	MP	Pyje malore të errëta	3.0	20.2
		LMP	Pyje lëndina të errëta	0.6	3.4
III	Brezi i pyjeve të lisit	KM	Kanellë mashkull	17.7	121.3
		KL	Lëndinë kanellë	5.4	37.0
		LK	Lëndinë kanellë	7.5	51.3
IV	Shkurre mesdhetare	HK	Kanellë gri	25.7	176.2
		HKL	Lëndina kanelle gri	6.4	50.7
		LHK	Lëndina kanelle gri	18.5	127.1
Toka azonale					
	Aluviale	AL	Toka me origjinë fluviatile	11.8	80.9
	Kripore shtufore	LT	Toka moçalore	1.4	10.0
		LKr	Toka me origjinë solonchak, solonetz	1.4	9.7
	Toka malore primitive	PM	Toka të pazhvilluara	0.1	0.4
	Plazhe ranore	PL	Toka të pazhvilluara		0.2
TOTALI				100.0	691.6

Tabela 1.3.6.1 Tabelë e përgjithësuar e tokave shqiptare dhe sipërfaqeve të tyre në raport me totalin e tokës bujqësore në vend (Burimi: Zdruli P. & Lushaj S., 2001).

Deri në vitin 1990, pjelloria e tokës monitorohej në të gjitha tokat bujqësore çdo 4 deri në 5 vjet. Të dhënat tregojnë se 44.6% e tokave klasifikohen si toka me nivel të ulët humusi që gjenden kryesisht në zonat kodrinore dhe malore dhe pjesërisht në zonat fushore perëndimore. 78% e tokave klasifikohen si toka me nivel të ulët dhe mesatar të N. 75% e tokave klasifikohen si toka me nivel të ulët dhe mesatar të P. Më shumë se 90% e tokave klasifikohen si toka me nivel të lartë dhe mesatar të K (figura 1.3.6.2) (Zdruli P. & Lushaj S., “Overview of soil information and soil protection in Albania” (ppt)).

Pas vitit 1990, me qëllim unifikimin e Klasifikimit Shqiptar të Tokave me Sistemin Ndërkombëtar, Instituti i Studimit të Tokave (IST) i Shqipërisë në bashkëpunim me Byronë Evropiane të Tokave zhvilloi hartën pedologjike në shkallën 1:1 milion. (Zdruli P. & Lushaj S., “Overview of soil information and soil protection in Albania” (ppt)).

Bashkëpunimi i IST-së me Institutin Mesdhetar të Agronomisë (IMA) në Bari realizoi një studim dhe përgatiti hartën pedologjike në shkallën 1:250.000 për të gjithë sipërfaqen (figura 1.3.6.3) dhe një hartë në shkallën 1:50.000 për zonën bregdetare. (Zdruli P. & Lushaj S., “Overview of soil information and soil protection in Albania” (ppt)).

Shumica e tokave shqiptare klasifikohen si toka cambisols, luvisols, regosols, leptosols, phaeozems) në zonat bregdetare perëndimore si fluvisols (figura 1.3.6.4). (Zdruli P. & Lushaj S., “Overview of soil information and soil protection in Albania” (ppt)).

Main soil pedons of Albania

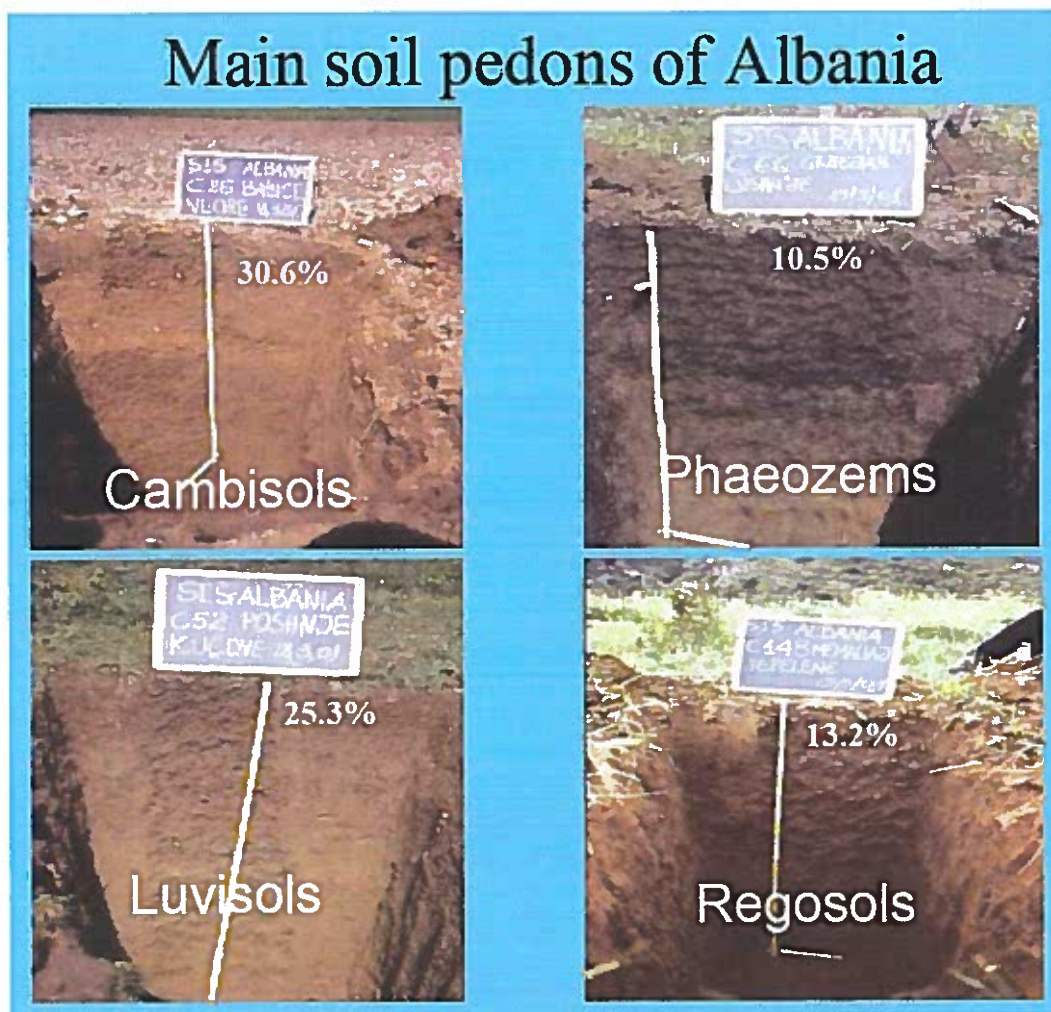

Figura 1.3.6.4 Pedologjia e tokave të Shqipërisë (Burimi: "Përmbledhje e Informacionit të Tokave dhe Mbrotjtjes së Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P. (ppt)).

Një klasifikim territorial tjetër i tokës Shqiptare u krye në bazë të cilësisë së saj. Tokat e dhera të pasur përfshijnë një rreth 50% të gjithë tokës, tokat argjilore një përqindje prej 30% dhe tokat ranore rreth 20% (figura 1.3.6.5).

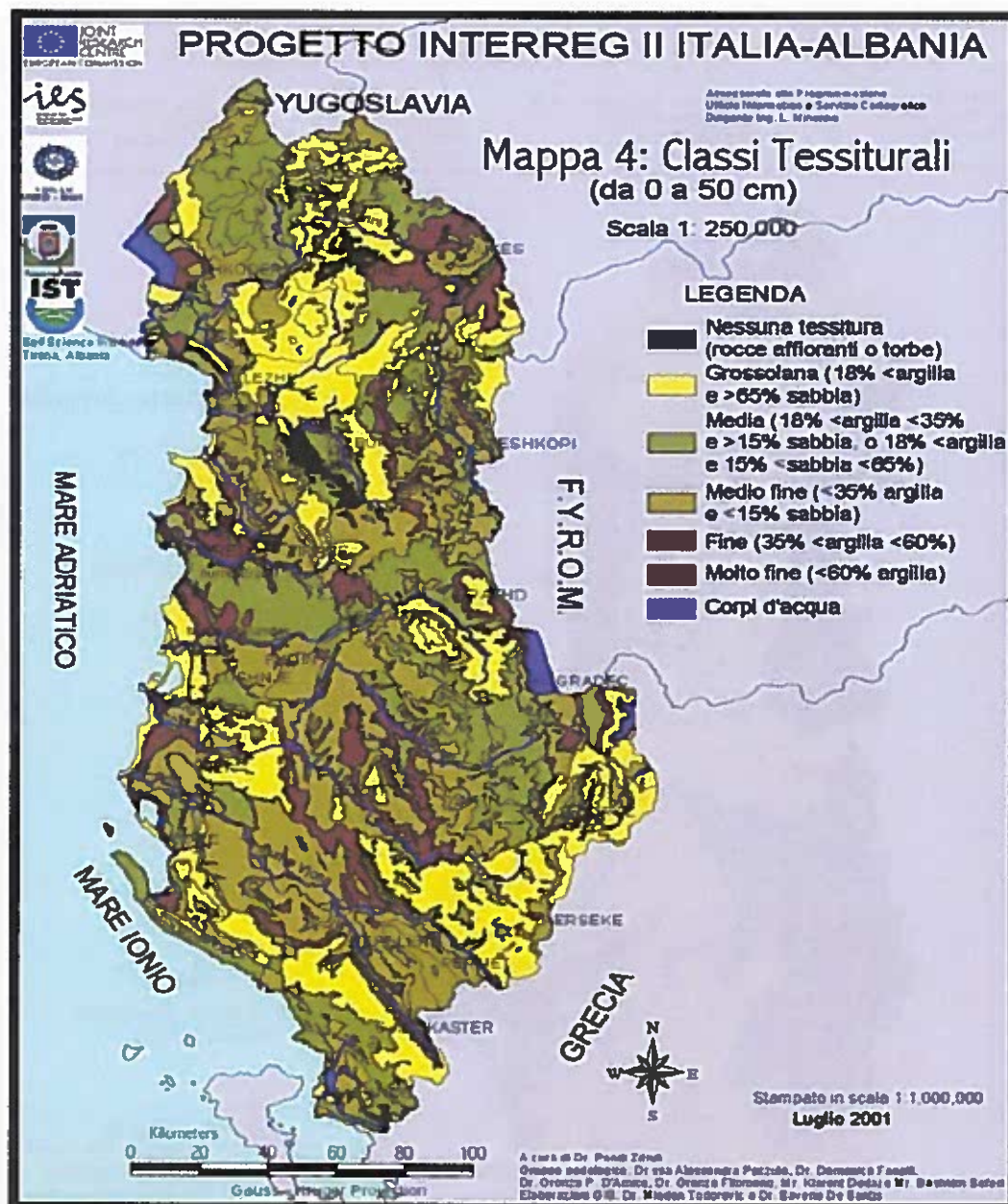

Figura 1.3.6.5: Shpërndarja e strukturës së tokave të Shqipërisë (Burimi: "Përmbledhje e Informacionit mbi Tokat dhe mbi Mbrotjtjen e Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P. (ppt))

Për sa ka të bëjë me thellësitë e tyre, tokat në territorin shqiptar dallohen në (figura 1.3.6.6):

- Toka të thella që dominojnë në zonat fushore bregdetare dhe
- Toka sipërfaqësore që dominojnë në zonat kodrinore dhe malore.

gjenden në shumë zona në vend, duke ulur ndjeshëm jo vetëm qëndrueshmërinë e bujqësisë, por edhe sigurinë afatgjatë të strehimit rural. (Zdruli P. & Lushaj S., 2001).

Në figurën 1.3.6.7 duken llojet e presionit që ekzistojnë në tokat e Shqipërisë.

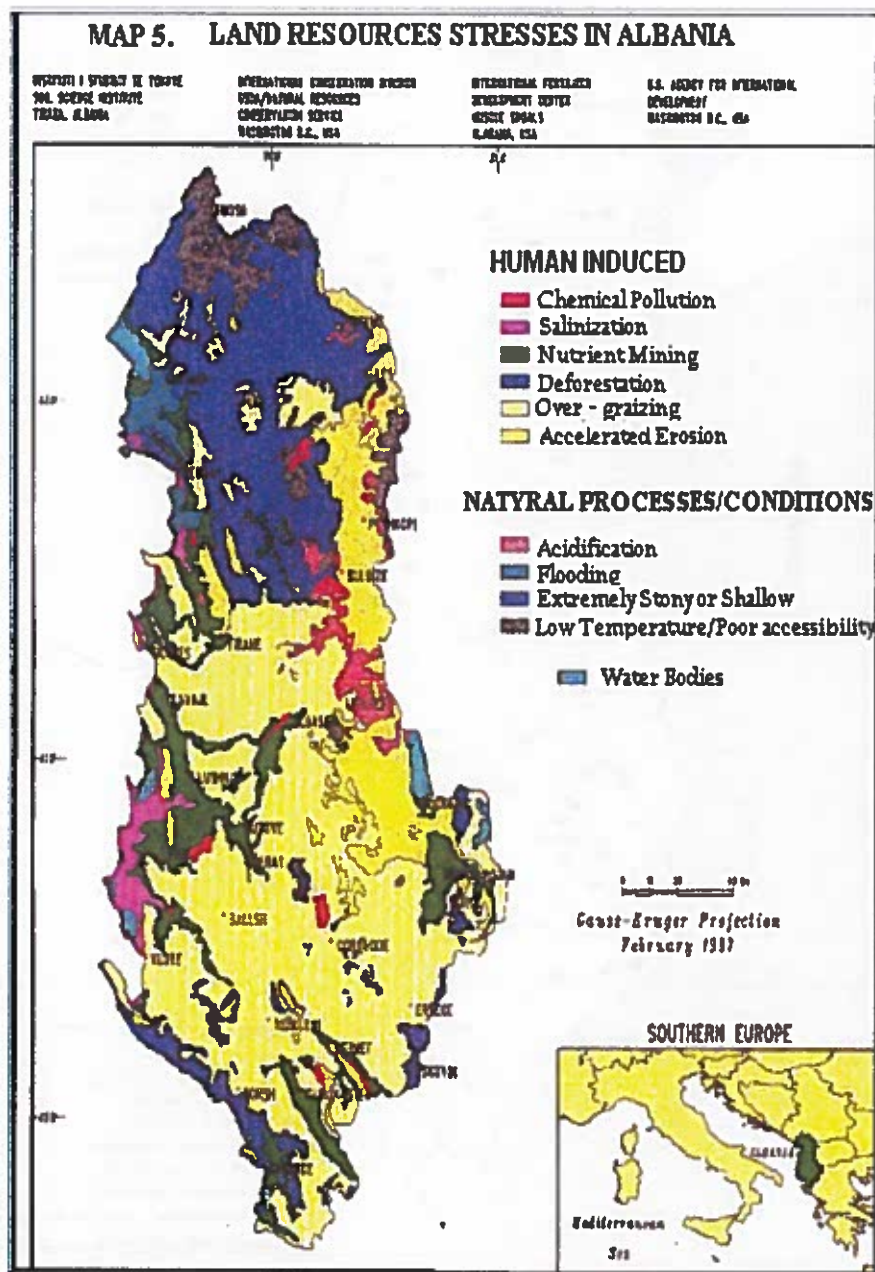

Figura 1.3.6.7 Burimet e streseve të tokave në Shqipëri (Burimi: "Përmbledhje e Informacionit mbi Tokat dhe Mbrojtjes së Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P.(ppt)).

Në figurën 1.3.6.8 paraqiten metalet e rënda në tokën bujqësore sipas rretheve–bashkive. Tokat e Gjirokastrës janë të ngarkuara me Nikel (Ni) Kobalt (Co) Krom (Cr) dhe Plumb (Pb).

në lindje, cilësia e tokës ulet për shkak të klimës më të ashpër dhe rritjes së pjerrësisë dhe lartësisë (Kaleshi et al., 1992, nga “Burimet e tokave dhe dherave të Shqipërisë: probleme aktuale dhe tendenca në të ardhmen”, Lushaj S., Zdruli P., 2007).

Sipas dokumentit me numër prot. 64/1/25-2-2016 të Republikës së Shqipërisë Keshilli i Qarkut Gjirokastrë Damt, fertiliteti i tokës bujqësore në Bashkia Gjirokastrë renditet në bazë të klasifikimit të mësipërm siç duket në tabelën 1.3.6.2.

	Njësia Administrative Lazarat				
1	Lazarat	Kat. II 15%	Kat. III 25%	Kat. IV 30%	Kat. V 30%
	Njësia Administrative Lazarat				
1	Asim Zeneli	Kat. III 30%	Kat. IV 20%	Kat. V 20%	Kat. VII 30%
2	Krine	Kat. III 10%	Kat. III 20%	Kat. VI 30%	Kat. VII 40%
3	Saraqinishte	Kat. IV 20%	Kat. VI 30%	Kat. VII - VIII 50%	
4	Arshi Lengo	Kat. II 40%	Kat. III 40%	Kat. IV 20%	
	Njësia Administrative Gjirokastrë				
1	Gjirokastrë ish Perimore	Kat. II 35%	Kat. III 40%	Kat. IV 25%	
2	Gjirokastrë ish Frutore	Kat. IV 40%	Kat. V 40%	Kat. VI - VII 20%	
	Njësia Administrative Picar				
1	Picar	Kat. III 20%	Kat. IV 30%	Kat. V 20%	Kat. VII - VIII 30%
2	Kolonje	Kat. III 20%	Kat. IV 30%	Kat. VI 30%	Kat. VIII 20%
3	Golem	Kat. IV 25%	Kat. VII 35%	Kat. VIII 40%	
4	Shtepez	Kat. III 20%	Kat. IV 30%	Kat. VII 50%	
5	Kaparjel	Kat. V 30%	Kat. VII - VIII 70%		
	Njësia Administrative Odrie				
1	Andon Poci	Kat. III 30%	Kat. IV 20%	Kat. VI 30%	Kat. VII 20%
2	Hundekuq	Kat. III 25%	Kat. IV 25%	Kat. VI 40%	Kat. VIII 10%
3	Terbuq	Kat. III 10%	Kat. IV 20%	Kat. VII 30%	Kat. VIII 40%
4	Labove e Madhe	Kat. III 10%	Kat. IV 30%	Kat. VI 30%	Kat. VIII 30%
5	Labove e Vogel	Kat. III 10%	Kat. V 30%	Kat. VI 30%	Kat. VII 30%
	Njësia Administrative Lunxheri				
1	Valare	Kat. I 10%	Kat. II 50%	Kat. III 30%	Kat. IV 10%
2	Karjan	Kat. III 30%	Kat. V 20%	Kat. VI 20%	Kat. VII 30%
3	Gjati	Kat. II 20%	Kat. IV 30%	Kat. V 30%	Kat. VII 20%
4	Erind	Kat. III 20%	Kat. V 30%	Kat. VI 20%	Kat. VII 30%
5	Nokove	Kat. II 15%	Kat. III 25%	Kat. IV 25%	Kat. VII 35%
6	Mingul	Kat. II 10%	Kat. IV 30%	Kat. V 30%	Kat. VI - VII 30%
7	Kellez	Kat. III 20%	Kat. V 30%	Kat. VI 30%	Kat. VII 20%
8	Dhoksat	Kat. III 25%	Kat. IV 20%	Kat. V 30%	Kat. VII - VIII 25%
9	Qestorat	Kat. IV 30%	Kat. V 20%	Kat. VI 20%	Kat. VII - VIII 30%
10	Kakoz	Kat. III 30%	Kat. V 25%	Kat. VI 20%	Kat. VII - VIII

					25%
	Njësia Administrative Cepo				
1	Mashkullore	Kat. V 30%	Kat. VI 40%	Kat. VII 30%	
2	Cepune	Kat. IV 20%	Kat. III 20%	Kat. V 40%	Kat. VI 20%
3	Palokastra	Kat. IV 30%	Kat. III 20%	Kat. VI 20%	Kat. VII 30%
4	Koder	Kat. III 30%	Kat. V 30%	Kat. VI 40%	
5	Plesat	Kat. III 30%	Kat. IV 20%	Kat. VI - VII 50%	
6	Prongji	Kat. III 20%	Kat. IV 40%	Kat. VI - VII - VIII 40%	
7	Kardhiq	Kat. III 25%	Kat. V 35%	Kat. VII - VIII 40%	
8	Taronine	Kat. III 10%	Kat. VI 40%	Kat. VII - VIII 50%	
9	Fushe-Bardhe	Kat. IV 20%	Kat. V 20%	Kat. VIII 60%	
10	Zhulat	Kat. III 10%	Kat. IV 20%	Kat. VI - VII - VIII 70%	
11	Humelice	Kat. II 20%	Kat. III 30%	Kat. IV 30%	Kat. VII - VIII 20%

Tabela 1.3.6.2: Klasifikimi i tokës bujqësore në bazë të vendimit Kabinetit nr 703 dhe datë 1995/12/18 dhe Direktiva e Ministrisë së Bujqësisë dhe të Ushqimit nr 1, datë 1995/12/29 (Burimi: dokumentit me numër prot. 64/1/25-2-2016 të Republikës së Shqipërisë Keshilli i Qarkut Gjirokastrë Damt).

1.3.7. Topografi- Modeli Dixhital i Lartësisë (D.E.M.) – Hidrologji

1.3.7.1. Njësitë geomorfologjike

Sipas studimit Sherbimi Gjeologjik Shqiptar “Gjeoresurset dhe Gjeorrezizet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Gjirokastrës”, (2014) territori i qarkut të Gjirokastrës shtrihet në një hapësirë me kontraste të mëdha përsa i përket morfologjisë së relievit. Brenda këtij territori gjenden kodra të buta deri mesatare, male me shpate të pjerrëta deri të thikta, lugina lumore të formave të ndryshme që nga fisha të gjera deri në kanione. Gjate vlerësimit territorin e qarkut e kemi ndarë në 3 njësi kryesore morfologjike në bazë të pjerrësisë së relievit:

Njësia morfologjike fushore kryesisht më origjine aluviale zë një pjese të konsiderueshme të territorit. Në këtë njësi kemi konsideruar territorin më pjerrësi 0 deri në 5°.

Në luginën e Drinosit aluvionet formojnë një fushë të sheshtë e të gjerë, deri 3-5 km (fushën e Dropullit). Kjo morfologji e sotme e kësaj fushe i dedikohet origjinës së saj liqenore-kënetore. Depozitimet në pjesën qendrore të kësaj fushe përfaqësohen kryesisht nga argjila të errëta deri në gri të kaltër, ndërsa në pjesët anësore kryesisht nga depozitime të trasha zhurore-zhavorrre kryesisht në përbërje karbonatike. Trashësia e depozitimeve kuaternare të pandarë në këtë luginë shkon nga 20-50 m në pjesët anësore kurse në qendër deri në 100-120 m, ndoshta edhe më tepër. Trashësia e këtyre depozitimeve zvogëlohet jo vetëm duke shkuar nga qendra në anët e luginës, por edhe duke shkuar nga jugu në veri të saj.

Kjo njësi përmban shumë ndërtime në rang qarku. Po ashtu në të janë ndërtuar rrugët kryesore, autostradat. Në vetvete kjo është njësia më e studiuar dhe më me perspektive për zhvillimin e ndërtimeve në të ardhmen.

Njësia morfologjike kodrinore zhvillohet në mënyre më të kufizuar në qarkun e Gjirokastrës, kryesisht në pjesën veriperëndimore të qarkut, dhe fare pak si pjesë fundore e maleve të lartë.

Njësia morfologjike malore zë pjesën kryesore të territorit të qarkut.

Mali i Picarrit- Buza e Derrit shtrihet midis luginave të Bënçes dhe të Kardhiqit, që në perëndim kalon në fushat karstike të Progonatit dhe të Golemit. Kurrizet e këtyre maleve janë tepër të përpunuara nga karsti sipërfaqësor (hinka, dalina) dhe nëntokësore (puse, shpella). Të njohura këtu janë pusët karstike të Lekdushit, Progonatit dhe Golemit. Në malësinë e Kurveleshit krahas formave karstike si ajo e Progonatit, Golemit dhe Nivices në brendësi të të cilëve takohen edhe dalina dhe puse karstike. Përrenj e Gurres së Progonatit, Nivices dhe Dubenishtit kalojnë midis këtyre fushave. Luginat e këtyre përrenjve kanë shtrirje të ngushtë të tipit kanion (të njohura kanionet e Gurres së Progonatit disa qindra metra të thella). Në shpatet e luginave të Kardhiqit, Bënçes etj ka kone depozitimi, rrëzime dhe përrenj gurore, të cilët preken edhe nga rrëshqitjet (shembja e Kaparielit).

Mali i Gjerë në lindje dhe perëndim kufizohet nga luginat e Drinos dhe Kalasës. Relievi i këtij mali është formuar në shkëmbinj karbonatike. Shpati perëndimor kapet nga linja tektonike duke i dhënë strukturës formën e monoklinalit më pjerrësi të madhe nga perëndimi dhe shpate më të bute nga lindja. të dy shpatet ndërpriten nga përrenj të thatë gurore më shtrat të thellë deri disa metra. Vlerat e copëtimit horizontal janë të vogla ($0,5-1,5 \text{ km/km}^2$), ndërsa energjia e relievit ka vlera mesatare deri të larta ($300-500 \text{ m/km}^2$). Në kurrizin e Malit të Gjerë zhvillohen proceset karstike sipërfaqësore (hinka, dalina) dhe nëntokësore (puse dhe shpella). Theksojmë së shpati lindor është i zhveshur nga bimësia dhe më procese karstike të avancuara, ndërsa ai perëndimor për shkak të prishjes është më i pjerrët dhe karst më pak të zhvilluar. Përrenj malor që zbresin nga shpatet (Sopotit, Terihatit, Lazaratit etj) sjellin rreze shpateve materiale të shumta proluviale. Në bazë konet kanë gjerësi mbi 1km.

Vargmali Shëndelli Lunxhëri-Bureto kufizohet në luginën e Drinosit dhe Vjosës në VP dhe atë të Zagorisë në lindje. Ky varg ka drejtim JL-VP.

1.3.7.2. Karakteristika gjeomorfologjike – analiza sasiore

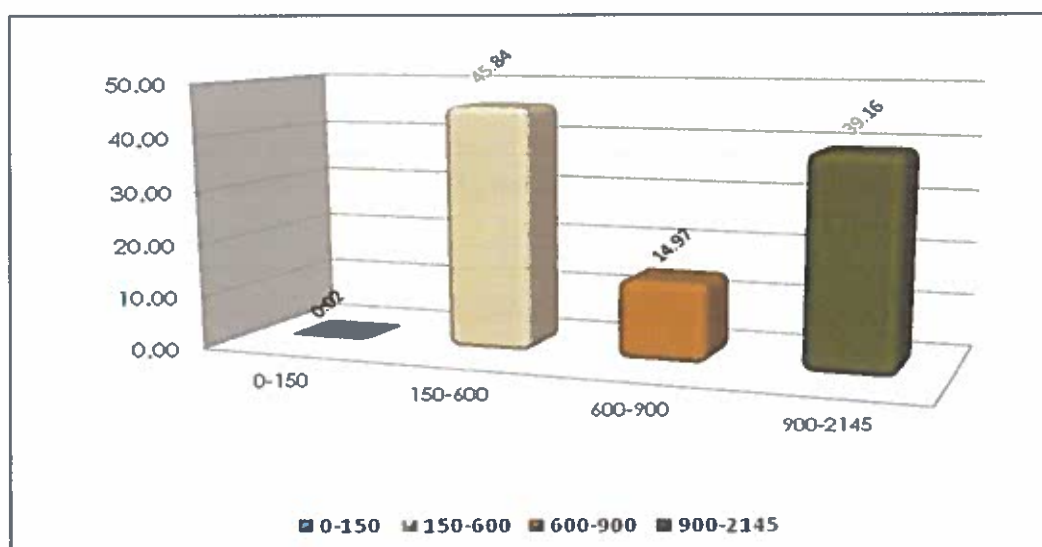
Për kuptimin më të mirë të morfologjisë të zonës së studimit dhe nxjerrjen e përfundimeve për sa i përket proceseve gjeomorfologjike, u krye analizë e relievit me ndihmën e modelit dixhital të relievit (Digital Elevation Model/D.E.M.). Nga analiza rezultuan të dhëna gjeomorfometrike derivateve, dmth harta e lartësive dhe harta e pjerrësive të zonës së studimit që ndihmon në njohjen e formave të ndryshme gjeologjike dhe në kuptimin e zhvillimit të zones.

Sipas Dikau (1989), klasifikimi i një relievi të një zone mund të karakterizohet sipas lartësisë që paraqet mbi nivelin e detit (tabela 1.3.7.2.1).

Lartësia (m)	Lloji i relievit	Shtrirja (km ²)	% Sipërfaqja
0-150	Fushor	0,11	0,02
150 – 600	Kodrinor	219,89	45,84
600 – 900	Gjysmëmalor	71,82	14,97
>900	Malor	187,86	39,16

Tabela 1.3.7.2.1: Klasifikimi i relievit (sipas Dikau, 1989) i zonës së studimit

Sic duket ne histogram (skema 1.3.7.2.1) dhe ne hartën e lartësive (figura 1.3.7.2.2) ne perputhje me klasifikimin sipas Dikau rreth 45,84% te relievit te zones karakterizohet si kodrinor, rreth 39,16% karakterizohet si malor, rreth 14,97% si gjysem malor dhe rreth 0,02% karakterizohet si fushor. Një parametër të rëndësishëm për analizën e mëtejshme të relievit të një zone, rëndësishëm përbën pjerrësia e tij. Në bazë të saj mund të nxirren përfundime në lidhje me shkallën e erozionit që kryhet në një zonë.

Skema 1.3.7.2.1: Histograma e lartësive të Bashkisë Gjirokastrë (sipas Dikau, 1989).

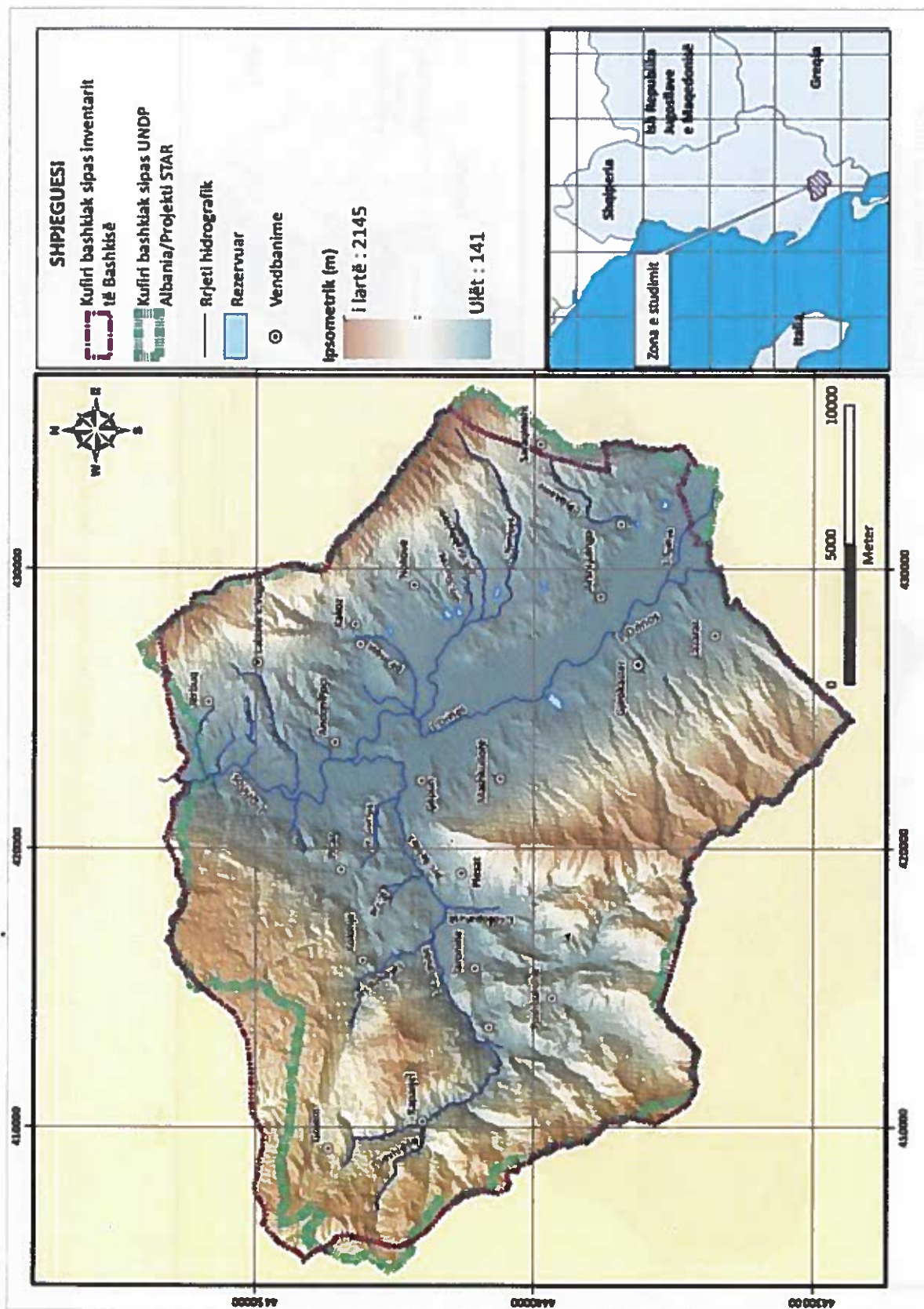

Figura 1.3.7.2.1 : Modeli dixhital i tokës në Bashkinë Gjirokastrë.

Një parametër i cili mund të llogaritet dhe nga analiza e mëtejshme e modelit dixhital të relievit (DEM) është pjerrësia e relievit. Pjerrësia e relievit është madhësia më e përhapur topografike dhe me rëndësi të madhe për çdo kërkim gjeomorfologjik. Si pjerrësi përcaktohet ndryshimi maksimal i lartësisë në çdo pikë të një sipërfaqeje. Sa më e vogël vlera e pjerrësisë, aq më i sheshtë është relievi, ndërsa sa më e madhe vlera e pjerrësisë, aq më i pjerrët është relievi. Pjerrësitë llogariten ose në gradë ose në përqindje (%). Duke marrë parasysh klasifikimin e pjerrësive të relievit që propozoi Demek (1972), i cili më pas u adaptua nga Komisioni i Kërkimeve Gjeomorfologjike dhe i Hartografisë (Commission on Geomorphological Survey and Mapping) të Bashkimit Gjeografik Ndërkombëtar (IGU – International Geographical Union), u bë klasifikimi i pjerrësive në 6 kategori kryesore (Demek, 1972).

Pjerrësia 0 – 2°: Reliev i sheshtë deri në pak i pjerrët (Sipërfaqe nivelimi, Tarraca). Fillimi i erozionit tip mbulës. Mungesë problemesh në veprimtaritë njerëzore (transporte, ndërtim, bujqësi, prerje e drurëve).

Pjerrësia 2° – 5°: Reliev pak i pjerrët (nivelet e ulëta të luginave, zonat e shpateve të dunave). Erozioni i mbulës dhe fillimi i erozionit me brazda. Në zona me mbulës bimorë, vërehet fillimi i shkarjes së dherave. Masat e mbrojtjes së tokës në zonat e kultivuara. Vështirësi e lehtë në lëvizjen e mjeteve, mundësi vendbanimi dhe funksionimit të industrive. Kultivimi është i mundur me përdorimin e makinerive. Rekomandohet kultivimi sipas izoipseve.

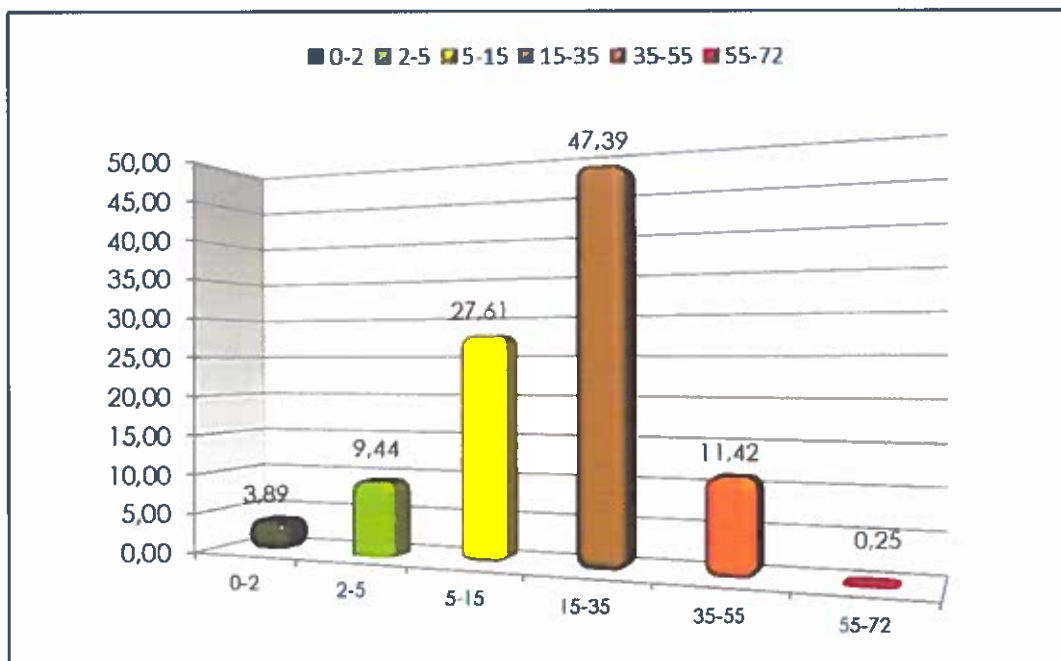
Pjerrësia 5° – 15°: Reliev shumë i pjerrët (shpatet e luginave, shkallëzime tektonike). Lëvizjet e masive, erozion i fortë i tipit të mbulës dhe me brazda, procese të theksuara erozive, në zona me mbulim të ulët bimor por fillimi i tyre dhe në zona me mbulim bimor të dendur. Rrëshqitje të mundshme të dherave dhe shkarje. Vështirësi të mëdha në ndërtimin e rrugëve dhe në lëvizjen e mjeteve. Kultivimi është i pamundur pa përdorimin e tarracave. Vështirësi në përdorimin e mekanizmave bujqësore.

Pjerrësia 15° – 35°: Reliev i thyer (15° - 25°) deri shumë i thyer (25° – 35°) (shpatet e luginave të maleve të mesme). Procese të forta zhveshjeje të çfarëdo lloji, shkarje dherash, rrjedhje balte, erozion shumë i theksuar linear dhe me brazda si në zona të zhveshura ashtu dhe të mbuluara (pyje). Lëvizja është e mundur vetëm mekanizma me zinxhir. Kultivimi i pamundur, prerja e drurëve jo e favorshme. Zonë pyjesh dhe kullotash.

Pjerrësia 35° - 55°: Reliev rëpire (shpate shumë të pjerrëta të luginave të maleve të larta, shpatet e kanioneve prej gurësh gëlqerorë). Shtresë toke shumë e hollë, e pavazhdueshme, zhveshje e theksuar e materialit mëmë, ekspozim i fortë ndaj faktorëve të erozionit dhe të gravitetit. Kalimi i pamundur. Zonë pyjesh, kufiri i shfrytëzimit të prerjes së druve.

Pjerrësi > 55°: Reliev vertikal. Mungesë dheu. Zhveshje e shkëmbinjve dhe rënie e shkëmbinjve. Pamundësi e shfrytëzimit ekonomik.

Prirjet territorial ne zonen e studimit variojne nga 0-72°. Sipas histogrames (skema 1.3.7.2.2) dhe hartes se prirjeve (fig.1.3.7.2.3) dalim ne perfundimin se zona ne studim karakterizohet kryesisht nga nje relief i pjerrët me vlere 47,39% te shtrirjes se pergjithshme te zones ne studim nderkohe pasohet nga siperfaqe me pjerrësi te forte me vlere 27,61%. Siperfaqet e sheshta dhe lehtesisht te pjerrëta (0-5°) okupojne 13,33%, ndersa siperfaqet e pjerrta deri vertikale okupojne 11,67%.

Skema 1.3.7.2.2: Histograma e pjerrësive të tokës në Bashkinë Gjirokastrë (sipas Demek, 1972).

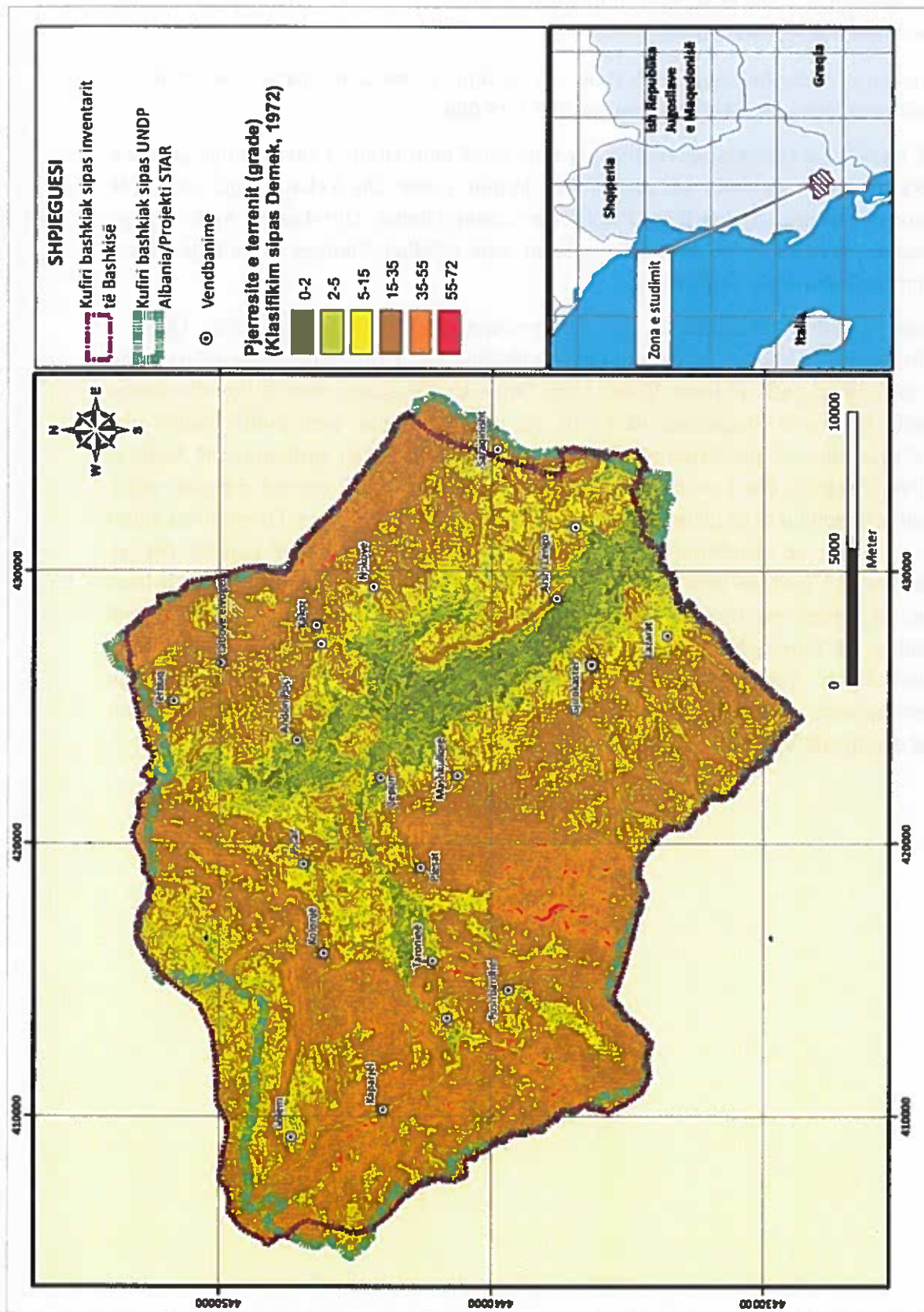

Figura 1.3.7.2.3: Pjerrësia e tokës (në gradë) në Bashkinë Gjirokastër (sipas Demek, 1972).

1.3.7.3. Hidrologjia

Totali i shtretërve natyrorë dhe rrjedhave të një baseni kullues përbën rrjetin hidrografik dhe në thelb është pranuesi dhe kalimi natyror i ujërave sipërfaqësore të një baseni. Rrjeti hidrografik i një zone zhvillohet në varësi të strukturës gjeologjike dhe tektonike si dhe të kushteve klimatike që mbizotërojnë dhe ndikojnë në shkallën dhe llojin e proceseve erozive.

Analiza e rrjetit hidrografik të zonës së studimit u bazua në hartat topografike të Shërbimit Gjeografik Ushtarak me shkallë 1:25.000.

Në bashkinë e Gjirokastrës rrjedha kryesore është lumi Drino, i cili vjen nga qendra e sektorit verior të zonës në studim me drejtim verior dhe kalon pranë zonave të banuara Shtepez, Andon Poci, Palokaster, Cepun, Gerhot, Gjirokastër, Arshi Lengo, Lazarat. Kontribues në formimin e lumit janë rrjedhat: Belices, Kardhiqit, Hosit, Gurres, Grabovices, Nemicës etj.

Sipas studimit “Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Gjirokastrës” (2014) të Shërbimit Gjeologjik Shqiptar, Drino është dega më e madhe e rrjetit hidrografik të lumit Vjosa. Lumi Drino ka një gjatësi rreth 85 km dhe buron jashtë kufijve të Shqipërisë, në Greqi. Ai futet në vendin tonë midis Radatit dhe Kakavies dhe më pas kalon në ultësirën që shtrihet ndërmjet strukturave të Malit të Gjerë-Shtugarës dhe Lunxhëri- Buretos. Shkëmbinjtë karstikë ndërtojnë pjesën më të madhe të pellgut të tij ujëmbledhës. Lumi Drino në gjithë fushën e Dropullit ka shtrat të gjerë, por në Hendëkuq ai rrjedh nëpër një grykë të thellë e të ngushtë deri sa derdhet në Vjosë, në urën e Leklit. Gjatë kësaj rrjedhje në të dy brigjet e këtij lumi zbresin përrenj më rrjedhje të përkohshme sipërfaqësore, në të njëjtën kohë shumë erodues që formojnë konuse të mëdhenj depozitimi, si përroi i Vraserasë, i Suhës, Nemicës etj. Vetëm përroi i Kardhiqit, që derdhet poshtë Gjirokastës ka rrjedhje sipërfaqësore në të gjitha stinët e vitit. Prurja mesatare shumë vjeçare e lumit Drino më derdhje në Vjosë është $42.5 \text{ m}^3/\text{s}$, që i përgjigjet moduli 32.5 l/s km^2 .

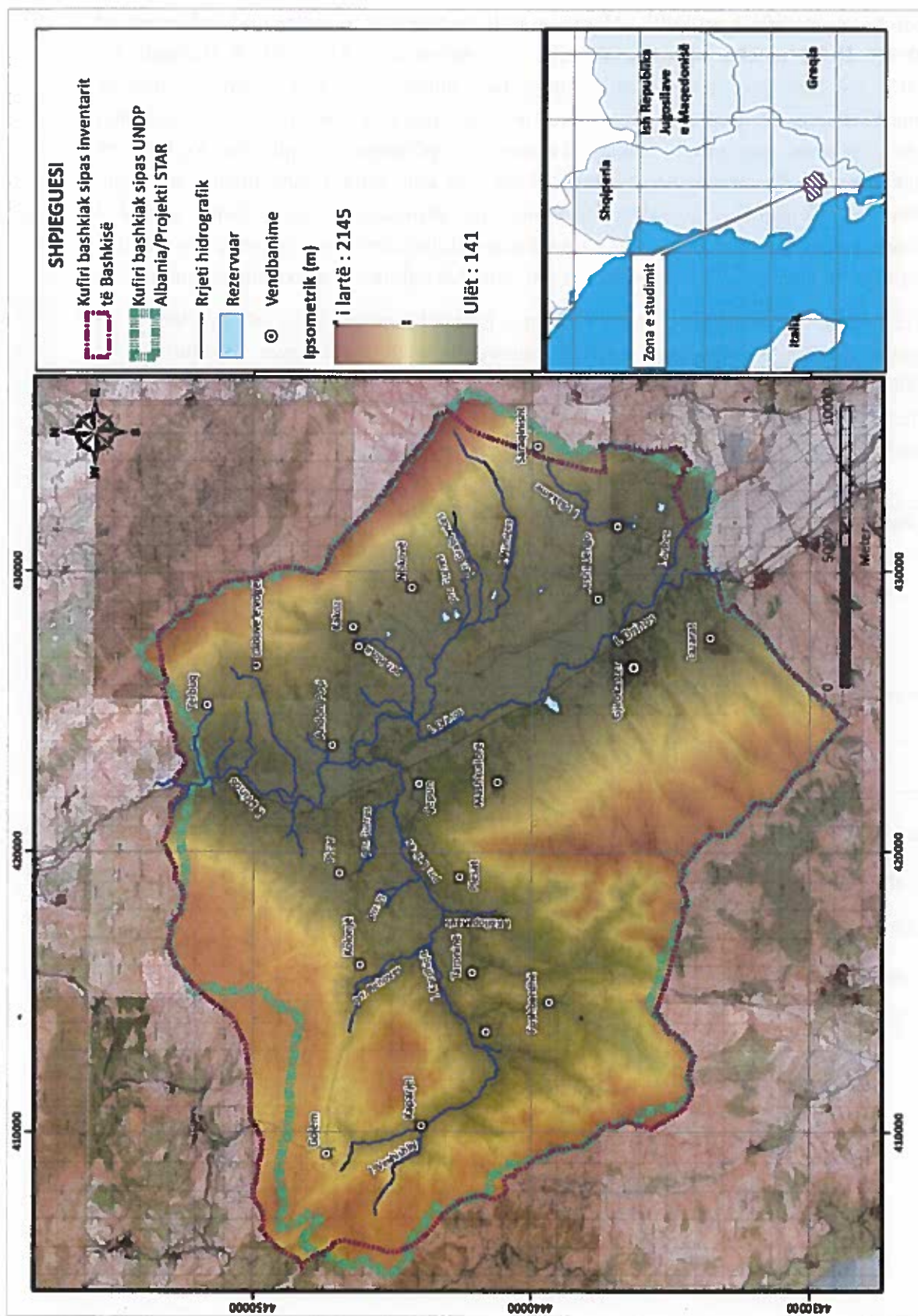

Figura 1.3.3.1: Harta hidrografike e rrjetit për Bashkinë Gjirakastër.

1.3.8. Analiza e elementeve kimike

SReferuar materialit artikullit «Heavy metals assessment in water and sediments of Drino River in Gjirokastra, Albania» të shkruarë nga Alikaj M. & Brahushi F., 2015 sistemet ujore janë zakonisht pjesa më e ndotur e mjedisit, sidomos e ujërave sipërfaqësore. Ky fakt vjen si rezultat i ndotësve nga ajri, dhe ose toka në sistemet ujore përmes precipitimit lokal, lëvizjes së sipërfaqes së ujit dhe kullimit të shkëmbinjve dhe mbetjeve të ngurta. Disa nga këta ndotës janë metale të rënda. Prandaj, vlerësimi i metaleve të rënda në ekosistemet ujore është shumë i rëndësishëm. Uji dhe sedimentet mund të akumulojnë metale të rënda dhe kjo mund të ndikojë në jetën e njeriut për shkak se ato mund të kalojnë në zinxhirin ushqimor.

Përqendrimi i metaleve të rënda në ujin e Lumit Drino paraqitet në Tabelën 1. Të gjitha metalet e rënda janë brenda vlerave limit të Direktivave 75/440/EEC & 2008/105/EC. Nga vlerat mesatare Cr (0.0032) dhe Fe (0.1021) ishin më të larta sesa metalet e tjera. Pb u diktua vetëm në dy stacione DR1 dhe DR2. Prania e Pb në kampionet ujore lidhet ndoshta me aktivitetet e njeriut përgjatë lumit.

Sampling sites	Pb	Cu	Ni	Cr	Cd	Zn	Fe
DR1	0.0023	0.0006	0.0019	0.0037	0.0009	n.d	0.0801
DR2	0.0023	0.0005	0.0031	0.0045	0.0017	0.0004	0.1462
DR3	n.d	0.0009	n.d	0.0025	0.0013	0.0014	0.0854
DR4	n.d	0.0002	0.00052	0.0024	0.0017	n.d	0.0969
Average	0.0011	0.00055	0.0018	0.0032	0.0014	0.0016	0.1021
Stdev	0	0.00028	0.0012	0.0010	0.0003	0.0021	0.0301
Limit values of Directive							
75/440/EEC & 2008/105/EC	0.05	0.05	20	0.05	0.001	3	0.3

Tabela 1.3.8.1. Përqendrimi i metaleve të rënda (mg/l) në ujin e Lumit Drino. (Burimi: Alikaj M. & Brahushi F., 2015).

1.3.9. Informacion për geo-mjedisin

Zona te interesit të veçantë gjeo shkencor (geomonumentet)

Gjeomonumente është një pozicion gjeologjik – gjeomorfologjik, një libër i Tokës i shtrirë në një pozicion konkret dhe na tregon jo vetëm historinë e zonës por edhe historinë e planetit tonë. Gjeomonumentet paraqesin momente të rëndësishme të Tokës dhe janë dëshmitarë të evolucionit të gjatë të një vendi pasi demonstrojnë procese të rëndësishme fizike dhe gjeologjike bashkëkohore që vazhdojnë të zhvillohen në sipërfaqen e Tokës.

Gjenden në natyrë, në male dhe fusha, si dhe brenda në qytete. Ato janë pjesë e trashëgimisë natyrore- gjeologjike dhe kanë nevojë për të zgjedhur, për tu identifikuar dhe për tu mbrojtur me ligj të veçantë dhe planifikimin e duhur. Ato duhet të ruhen për qëllime hulumtuese, mësimdhënie, arsimore, ekologjike, turistike, estetike dhe kulturore në përgjithësi.

Gjeomonumentet mund të jenë destinacione të turizmit cilësor. Rugëtimi në pika fokale të geotopeve është një formë e turizmit alternativ, e gjeoturizmit. Ndërlidhja e geotopeve përmes një geotrails mund të krijojë një Gjeopark që kombinon aktivitetet për kërkime shkencore me edukimin e gjerë mjedisor. Kjo jep mundësinë për të krijuar vende të reja pune dhe qasje të reja ekonomike dhe në fund favorizon krijimin e drejtimeve të reja dhe pasuron produktin ekzistues turistik.

Gjeomonumentet në zonën në studim kategorizohen sipas klasifikimit të bërë në studimin ‘Gjeoresurset dhe Gjeorreziket në Qarqet e Shqipërisë’ për Qarkun e Gjirokastrës të Institutit Gjeologjik të Shqipërisë. Të dhënat janë marrë nga site-i i Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura, Resurset Natyrore në Republikën e Shqipërisë dhe nga Instituti Gjeologjik i Shqipërisë.

1. Gjeomonumente Stratigrafike. Këtu futen prerjet stratigrafike unike e klasike të shkëmbinjve karbonatikë në Alpet Shqiptare, në zonat tektonike Jonike, Kruja dhe Krasta-Cukali, prerje të plota të formacionit mollasik në zonën Pranë-Adriatike dhe në gropat e brendshme, si edhe prerje të formacioneve më të vjetra në Shqipëri, ato Paleozoike në zonën Korabi.

• Dalja e magmatikëve në gëlqerorë afër Picarit

Gjendet në afërsi të fshatit Pica të komunës homonime, 500 m mbi nivelin e detit. Përfaqëson të vetmen dalje apo dritare tektonike të shkëmbinjëve magmatike midis shkëmbinjëve sedimentarë në gjithë pjesën jugore të Shqipërisë. Kjo përbën edhe të veçantën e dukurisë. Këtu studiuesit kanë fushë të gjerë hulumtuesh dhe diskutimesh për të gjetur shkaqet e saj, për të përcaktuar një sërë ligjësish gjeologjike të gjithë zhvillimit dhe evolimit të albanideve. Pikërisht për këtë arsye monumenti në fjalë ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike), didaktike, kulturore dhe turistike. Vlerat e saj janë të karakterit vendor – kategoria C. Për të vizituar këtë monument duhet të merret rruga automobilistike Gjirokastrë – qafa e Muzinës dhe pastaj vazhdohet më këmbë. (Burimi: <http://www.akzm.gov.al>).

Figura 1.3.9.1: Dalja e magmatikëve në gëlqerorë afër Picarit (Burimi: <http://www.akzm.gov.al>).

2. Gjeomonumente të shkëmbinjve magmatikë, metamorfikë e sedimentarë, me veçori tipike petrologjike, tekstura e struktura të tyre. Këtu inkludohen prerje të stratifikimit të ofioliteve në zonën Mirdita e amfibolitit në dysheme të tyre.

- **Viroi (mëma e ujit) i Gjirokastrës**

Ndodhet në afërsi të qytetit të Gjirokastrës, në rrëzën lindore të Malit të Gjerë, në lartësinë 200 m mbi nivelin e detit. Përbën një burim të madh karstik, që del në kontaktin tektoniko-litologjik midis gëlqerorëve të kretës së sipërme dhe flishit. Ka ujë të shumtë të pastër dhe të ftohtë. Është interesante se ai përbën një burim të fuqishëm karstik me prurje deri në disa m³/sek, por që në periudhën gusht shtator ai shteron krejt. (Burimi: <http://www.akzm.gov.al>)

Figura 1.3.9.2: Liqeni i Viroit në zonën e Bashkisë së Gjirokastrës.

- **Vendburimi i fosforiteve Noraj (24 Maji)**

Ky vendburim ndodhet në veriperëndim të Gjirokastrës, fshati Fushë Bardhë, lagjja Noraj. Ai bën pjesë në grupin e vendburimeve uranmbajtëse. Ai vendoset në një bllok të madh tektonik të ndërtuar nga dolomite të T3, gëlqerorë masivë të Liasit dhe gëlqerorë të Dogerit. Ky gjeomonument i rëndësisë kombëtare është i grupit metalogjenik-ekonomik dhe ka vlera shkencore, didaktike, ekonomike dhe turistike. (Burimi: Sherbimi Gjeologjik Shqiptar "Gjeoresurset dhe Gjeorreziket ne Qarqet e Shqiperise, Qarku i Gjirokastrës, 2014).

- **Shpella e Kolonjës, Gjirokastër**

Kjo shpellë ndodhet midis fshatrave Golem dhe Kolonjë, sinklinali Golem-Progonat. Ajo është një shpellë horizontale me burime të mëdha ujore. Shpella është formuar në horizontin fosfatik të Kretakut që shërben si dysHEME hidroizoluese e saj. Shpella ka shtrirje të madhe dhe në të ndodhen shumë dhoma, labirinte, stalaktite dhe stalagmite. Ky gjeomonument i rëndësisë lokale është i grupit gjeomorfologjik-kompleks dhe ka vlera shkencore, didaktike, ekonomike dhe gjeoturistike. (Burimi: Sherbimi Gjeologjik Shqiptar "Gjeoresurset dhe Gjeorreziket ne Qarqet e Shqiperise, Qarku i Gjirokastrës, 2014).

- **Shpella e Qafë Priftit (Fushë Bardhë)**

Kjo shpellë ndodhet në fshatin Fushë Bardhë, shpati lindor i antiklinalit të Malit të Gjerë dhe është formuar në gëlqerorët e Kretakut të sipërm, mbi horizontin fosfatik. Ajo ka hyrje të maskuar, por është e thellë, me shumë ndarje brenda, me hapësira të larta e dhoma të gjera, me stalaktite dhe stalagmite të shumta. Ky gjeomonument i rëndësisë kombëtare është i grupit gjeomorfologjik-kompleks dhe ka vlera shkencore, didaktike dhe gjeoturistike (Burimi: <http://www.akzm.gov.al>).

3. Gjeomonumente me vlera mineralogjike e ekonomike, vendburime unike si ai i Bulqizës dhe me vlera tipike gjenetike për vendin tonë e më gjerë si mineralizimet e grupit te platinit, disa vendburime të bakrit sulfur etj.

- **Kanioni i Piksit**

Ndodhet pranë fshatit Fushë Bardhë, përgjatë luginës së përroit homonim. Ky përroa e ka formuar luginën e tij përgjatë boshtit të antiklinalit të Malit të Gjerë, duke krijuar kështu një luginë gjatësore, që vende vende mer formën e kanionit të krijuar në gëlqerorët e kretës së sipërmë. Në aspektin gjenetik ky kanion liodhet me veprimtarinë gërryerrese të ujërave të përroit të Piksit, por sidomos me veprimtarinë e karstit. Vënde-vënde mer karakterin e një tuneli natyror. Është i gjatë rreth 100 m, i thellë rreth 60 m dhe i gjerë rreth 2-3 m. Ka shpate të thepisura. Në të njëjtën kohë përbën edhe një ekosistem interesant karstik me bukuri dhe të paparitura befasuese. Njëherazi dallohet edhe për botën e pasur bimore, që kacaviren në shpatet e thepisura dhe shtazore, midis të cilave dallohen sidomos pëllumbat e egër. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike e biologjike), didaktike, kulturore, ekologjike dhe turistike. Për të vizituar këtë monument duhet të merret rruga automobilistike Gjirokastër – Fushëbardhë dhe pastaj vazhdohet më këmbë. Gjatë vizitës duhet të bëhet kujdes sepse në disa sektorë tepër të thepisuar të shpatit të

luginës së Piksit bien gurrë, që vijnë nga rrëzimet gravitative, por edhe nga lëvizja e kafshëve të egra, midis tyre edhe të dhive të egra. (Burimi: <http://www.akzm.gov.al>).

Figura 1.3.9.3: Kanioni i Piksit (Burimi: <http://www.akzm.gov.al>).

- **Liqeni i Kacojthit**

Ndodhet në pellgun ujëmbledhës të lumit të Kardhiqit, në afërsi të fshatit Kolonjë. Përbën një liqen interesant karstik, të formuar në depozitimet gjipsore të permian-triasikut të poshtëm. Ai zë pjesën më të ulët të formës negative kartstike. Ka formë elipsi me bosht të madh 100 m dhe 60 m boshti i vogël. Është pa rrjedhje sipërfaqësore dhe prandaj dallohet për lëkundjet e mëdha të niveleve. Maksimumi i niveleve takohet në muajt e lagët të vitit, ndërsa minimumi i tyre takohet në periudhën e thatë të verës dhe sidomos në gusht dhe gjysma e parë e shtatorit. Ujërat e tij dallohen për mineralizim të lartë. Formon një ekosistem të veçantë liqenor me botë të gjallë të pasur. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike dhe hidrologjike, biologjike), estetike, didaktike, ekologjike dhe kulturore. Për të vizituar këtë monument duhet të merret rruga automobilistike Gjirokastër – Kolonjë dhe pastaj vazhdon rruga më këmbë. (Burimi: <http://www.akzm.gov.al>).

Figura 1.3.9.4: Liqeni i Kacojthit (Burimi: <http://www.akzm.gov.al>)

Figura 1.3.9.5: Liqeni i Kacojthit (Burimi: <http://www.akzm.gov.al>)

- **Rëshqitja në malin e Karparielit**

Ndodhet në afërsi të fshatit të Karparielit, në shpatin lindor të malit homonim. Përbën një formë të veçantë relievi të krijuar nga proceset e rëndësës në kushtet e përbërjes argjilore të formacioneve gjeologjike, të pranisë së ujit të shumtë dhe stimulimit nga faktorë të tjerë natyrorë (pjerrësia e shpateve, erozioni i përrrenjëve, mungesa e bimësisë etj) dhe antropogjenë (dëmtimi i bimësisë, hapja e tokave të reja, ndërtimi i veprave ujitëse etj). E veçanta e saj është se u aktivizua dhe u zhvillua për një kohë shumë të shkurtër, duke u stimuluar nga një lëvizje sismike mjaft e fuqishme. Në të u përzjenë masa të shumta gëlqerorësh me argjila, ranorësh dhe konglomerate. Rëshqitja është rreth 300 m e gjatë, 200 m e gjerë dhe ka pamje kaotike të morfologjisë së saj. Pas shëmbjes u krijua një përzierie kaotike e materialeve, u ndryshua karakteri dhe regjimi i ujërave nënëtokësore, ndryshoi ritmi dhe karakteri i proceseve pedogjenetike. Të gjitha këto krijuan kushte të reja për zhvillimin e bimësisë dhe të gjithë botës së gjallë. Është interesante ndjekja e zhvillimit të kësaj bote në këto kushte të reja. Për të gjitha këto ajo ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike), kulturore, didaktike dhe ekologjike. (Burimi: <http://www.akzm.gov.al>).

Figura 1.3.9.6: Rëshqitja në malin e Karparielit (Burimi: <http://www.akzm.gov.al>).

- **Shpella e Lek Petës**

Ndodhet në afërsi të fshatit Golem, 1150 m mbi nivelin e detit. Përbën një shpellë karstike të formuar në gëlqerorët e kretës së sipërmë. Ende nuk është eksploruar. Pjesa e njohur është e gjatë deri në 118 metra e gjerë deri në 20 m dhe e lartë deri në 40 m. Formon një labirinth të vërtetë me plot degëzime, zgjerime dhe ngushtime. Është e mbushur me konkrecione me bukuri të rrallë. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike), didaktike, ekologjike dhe kulturore. (Burimi: <http://www.akzm.gov.al>).

Figura 1.3.9.7: Shpella e Lek Petës (Burimi: <http://www.akzm.gov.al>).

4. Gjeomonumente tektono-strukture ku hyjnë: rrudhosjet e shumta të shkëmbinjve karbonatikë dhe atyre ultrabazikë, kupolat diapirike të Peshkopisë, strukturat antiklinale e sinklinale me forma të rregullta, thyerjet regjionale etj.
5. Gjeomonumentet gjeomorfologjike dhe peisazhet. Ky është grupi më i madh i gjeomonumenteve dhe takohet pothuajse në të gjitha rrethet e vendit. Këtu inkludohen fenomenet erozionale, të cilat paraqesin interes estetik dhe gjenetik, fenomenet karstike ku bëjnë pjesë shpellat, fushat e peisazhet karstike, sidomos në shkëmbinjtë karbonatikë të platformave neritike dhe evaporitet, gjurmët akullnajore në lartësitë e maleve, të cilat përfaqësohen nga liqenet mahnitëse akullnajore, cirqet dhe morenat e shumta etj.
6. Gjeomonumente të pllakave tektonike dhe të shkallës kontinentale-oqeanike, të tilla si kontakti midis pllakës Afrikane dhe Euroaziatike, apo shenja të hapjes oqeanike të Ofioliteve të Mirditës.
7. Gjeomonumente historike, të cilat përbëjnë gjetjet e para apo janë objekt diskutimesh në gjeologji.
8. Gjeomonumente paleoambientale, të cilat shprehen me transgresionet, pushimet në sedimentim apo me format e shumëllojta të sedimentimit në formacionet mollasike.
9. Gjeomonumente Paleobotanike, të shprehura me gëlqerorë stromatolitikë, me mbetje të bimësisë së ngurtësuar në shtresat e qymyreve etj.
10. Me zbulimin në mikroskop të sferoliteve është evidentuar edhe grupi i gjeomonumenteve të astroproblemeve.

1.3.10. Të dhëna për burimet gjeologjike

Sipas studimit “Gjeoresurset dhe Gjeorreziket në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Gjirokastrës”, (2014) në Qarkun e Gjirokastrës: janë të pranishme këto lloj mineralesh metalore dhe jo metalor: ku futen mangani, gëlqeroret, Gurë dekorativë, fosforite, argjila, tufe vullkanike, gipset, kripi Guri, shkrifërime, inerte lumore, inerte aluvial, qymyre, torfa.

Vecanerisht në Bashkinë e Gjirokastrës ekziston:

1.3.10.1 Mineralet jo metalore (mineralet dhe shkëmbinjtë industriale)

Fosforitet

Fosforitet janë shkëmbinj sedimentare me përmbajtje të lartë të mineraleve fosfatike, të cilët paraqesin interes ekonomik. Përmbajtja e P_2O_5 në fosforitet lëkundet nga 3 – 36%. Zakonisht fosforitet takohen si shkëmbinj më ndërtim brezor apo të modifikuar si rezultat i transformimeve dytësore. Ata përbëhen kryesisht nga fluorapatiti karbonat mikro kristalor. Përveç fluorapatitit $Ca_5(PO_4)_3F$, njihen apatit-karbonat e apatite hidroksid. Mineral kryesor përbërës është frankoliti.

Përshkrimi i shkurtër mbi gjeologjinë, stratigrafisë, tektonikes, gjeomorfologjisë. Në ndërtimin gjeologjik të rajonit ku janë takuar vb. fosforiteve marrin pjesë depozitimet karbonatike të Kretakut të Poshtëm dhe të Sipërm. Minerali i fosforiteve është takuar në brezat antiklinalë të zonës Jonike. Brenda territorit të qarkut përhapjen më të madhe e kanë në brezin antiklinal të Kurveleshit, ku janë zbuluar vb e fosforiteve Gusmar, Nivicë, Fushë-Bardhë, Llufë etj. Në brezin lindor Nemërçkë – melesin horizonti zbulohet pak në sipërfaqe dhe cilësi të dobët. Litologjikisht përfaqësohen nga gëlqerorë pelitomorf, argjilorë, kristalin si dhe nga strallë të cilat shpesh alternohen. Në këto depozitime diferencohet horizonti fosfatik.

Tektonika. Rajoni hyn në zonën tektonike Jonike. Janë zhvilluar dislokacione të shumta rrudhosje dhe shkëputëse të cilat kanë shkaktuar formimin e një sërë rrudhave antiklinale e sinklinale të rendeve të ulta dhe një numër të madh prishjesh tektonike. Në rajon ku zbulohen fosforitet takohen Tektonika regjionale Zhulat – Kaparjel – Gusmar – Llufë, që ka çarë në bërthamë vargun antiklinal qendror të brezit të Kurveleshit. Në Zhulat ajo zgjerohet dhe hapet duke formuar diapirin e Kardhiqit.

Treguesit fizikë e mineralogjikë. Në horizontin fosfatik përmbajtja e P_2O_5 lëviz brenda pakos si nga tavani, në dysHEME ashtu edhe nga shtresa në shtresë. Shtresat e mirëfillta fosfatike përmbajnë 10 – 20 % P_2O_5 . Breza të hollë si shtresëza masive takohen edhe në vb të tjera si në Fushë Bardhë. Përbërësit kryesorë të shtresave fosfatike janë: CaO 51 – 54%, P_2O_5 10 – 33%, CO_2 5 – 30%, F 1 – 4%. MgO ndodhet sasira më të vogla 1%, bie në sy zvogëlim i përmbajtjes së tij në shtresat e pasura. Në shtresat fosfatike janë përcaktuar elementët shoqërues, Sr, V, Co, Mo, Pb, Zn, Ag.

Tipet e mineralizimit: Mineralizim është i tipit shtresor, brezor më origjine sedimentare.

Fusha e përdorimit: Fosforitet shërbejnë si lëndë e parë për prodhimin e fosforitit të acidit fosfatik dhe të kripërave të ndryshme të fosforitit që përdoren në industrinë kimike, të sheqerit, ushqimore, në metalurgji etj. Fusha kryesore e përdorimit të fosforiteve është bujqësia. Në bujqësi fosforiti përdoret për prodhimin e plehrave kimike. Plehu më i thjeshtë dhe më i lirë është mielli fosfatik që nxirret nga bluarja e imët e fosforiteve. Më i fuqishëm dhe efektivë janë plehrat kimike fosfatike që përftohen nga përpunimi termik e kimik e fosforiteve siç janë superfosfati i thjeshtë, superfosfati dyfishtë, termo-fosfatet, etj.

Vendburimi i Fushë Bardhës

Disa të dhëna mbi ndërtimin gjeologjik të vb. Vendoset në skajin verior të krahut lindor të antiklinalit të Malit të Gjerë. Vendburimi është pjesë përbërëse e horizontit të sipërm karbonat-silicor të Konjakianit, të përfaqësuar nga pako produktive më ndërthurje të shtresave fosfatike, karbonate e silicorë, më trashësi deri 8 m. Ndërthurjet shtresore të kësaj pakoje kanë trashësi të ndryshme, nga disa cm deri 0.5-0.8 m.

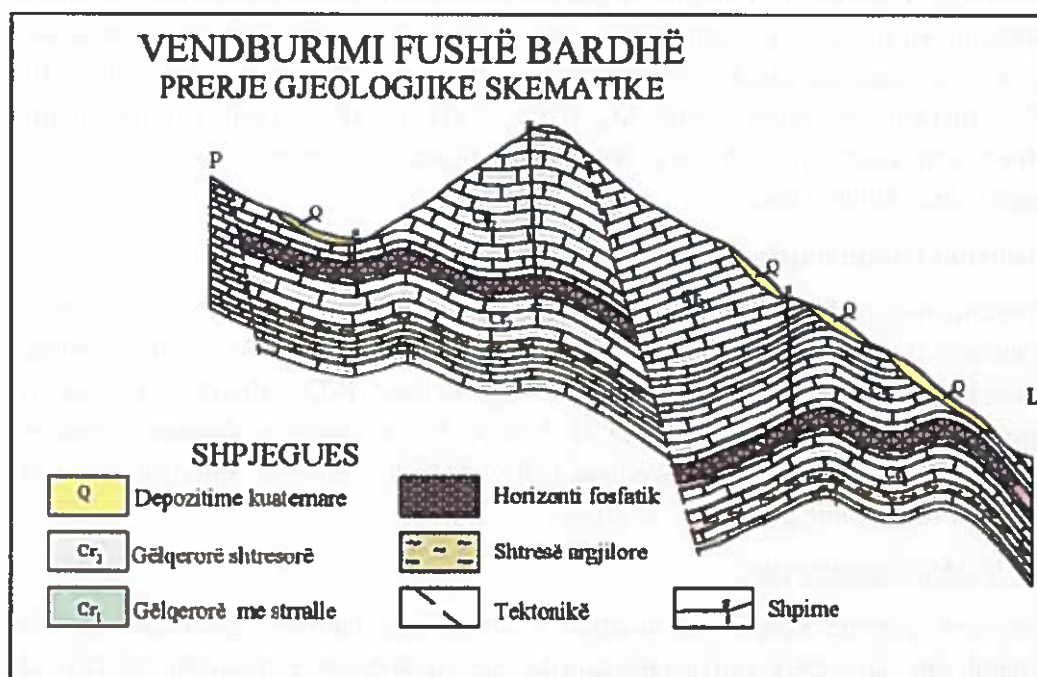

Figura 1.3.10.1.1: Prerje gjeologjike skematike Fushë Bardhë.

Veçoritë morfologjike të pakove produktive. Zona minerale vendoset në shkëmbinjtë karbonatike të Cr. Lënda fosfate takohet në formë shtresash, brezash e cipash të holla. Vendburimi është i ndarë në blloqe nga thyerjet tektonike. Lënda fosfatike takohet në formë shtresash, brezash e cipash të holla. Horizonti fosfatik ka formën e një monoklinali, rënie lindore. Trashësia e këtij horizonti lëviz nga 7-22 m. Tipit i mineralizimit: Mineralizimi është i tipit shtresor-brezor sedimentare. Karakteristikat cilësore të pakos produktive. Përbërja kimike: CaO = 47%, SiO₂ = 10,30%, P₂O₅ = 21,15%, Fe₂O₃ = 13%.

Sasia e rezervave: C1+C2= 12470458 ton. Rezerva të kategorisë C1 më përmbajtja P₂O₅ mbi 20% janë 219 000 ton.

Vendburimi i fosforitet të Panjës.

Disa të dhëna mbi ndërtimin gjeologjik të vb: Vendoset në krahun perëndimor të antiklinalit Fushëbardhë-Zhulat-Golem-Gusmar. Formacionet gjeologjike, ku është takuar shfaqja janë depozitimet karbonatike të Kretakut të Sipërm. Veçoritë morfologjike të pakove produktive: Horizonti ka dalje në sipërfaqe. Rënia e shtresave është në perëndim me azimut rënie 700 dhe kënd i rënies 48°. Shtrirja e horizontit fosfatik është 1500m. Karakteristikat cilësore të pakos produktive: Përmbajtja e P₂O₅ është 10 – 12%. Tipet e mineralizimit: Mineralizim është i tipit shtresor, brezor me origjinë sedimentare. Sasia e rezervave: mund të konturohen 6000000 ton.

Vendburimi e fosforiteve Golem

Disa të dhëna mbi ndërtimin gjeologjik të vb: Formacionet gjeologjike që lidhet shfaqja e mineralizuar janë depozitimet karbonatike të Kretakut, në krahun lindor të strukturës antiklinale i cili ndërlikohet me një sërë mikrorrudhash për arsye të

tektonikës. Veçoritë morfologjike të pakove produktive: Horizonti fosfatik ka dalje në sipërfaqe, ka një shtrirje rreth 1000 m dhe rënie 300 m. Trashësia e horizontit lëviz nga 4 - 8 m. Karakteristikat cilësore të pakos produktive: Përmbajtja e P_2O_5 leviz 10 – 12%. Element shoqërues është Mg 0,5%, CaO 45–48%. Tipit e mineralizimit: Mineralizim është i tipit shtresor, brezor me origjinë sedimentare. Sasia e rezervave: mund është 3500000 ton.

Fosforitet Uranmbajtëse

Mineralizimet fosfatike uranmbajtëse lidhen me pushim në sedimentim të Liasit të Poshtëm e të mesëm. Takohen në Fushëbardhë, Sotirë, Prongji, Bënçë dhe Peshkopi. Fosforite uranmbajtëse kanë veçantinë që përveç P_2O_5 shoqërohen dhe me mineralizim uranmbajtës në formë të U_3O_8 . Në territorin e Qarkut Gjirokastrë përmbajtja e P_2O_5 është 3 – 10 % ndërsa U_3O_8 0,005 % - 0,03 %. Shfaqjet takuar janë vlerësuar me punime gjeologo – zbuluese.

Vb. 24 Maji Fushëbardhë.

Janë bërë punime kërkim në anomali e dhëna nga punimet gjeofizike për këtë mineralizim, janë bërë prova laboratorike për mundësinë e pasurimit të tyre dhe ndarjen e U_3O_8 . Këto ngelën në fazën laboratorike. Mineralizimi i fosforiteve uranmbajtëse pavarësisht së kanë rezerva nuk janë shfrytëzuar deri sot.

Përshkrimi i shkurtër mbi gjeologjinë, stratigrafisë, tektonikes, gjeomorfologjisë. Në ndërtimin gjeologjik fosforiteve Uranmbajtëse marrin pjesë depozitimet Jurasike. Mineralizimi takohet aty ku depozitimet e Liasit të Poshtëm e të mesëm vendosen me pushim në sedimentim mbi depozitimet e Jurasikut të Poshtëm. Aty ku këto depozitime vendosen normalisht nuk kemi mineralizim. Pushime në sedimentim kemi në perëndim në Prongji, Fushëbardhë.

Tektonika. Zhvillimi tektonik në depozitimet e Jurasikut është intensive. Në Sotirë nuk kemi tektonikë. Shfaqja e mineralizuar vendoset në krah të rrudhosjes antiklinale. Treguesit fizik e mineralogjik. Mineralizimi shpërndahet nëpër të çarat e boshllëqet e gëlqerorëve të Liasit të Poshtëm e të mesëm. Përmbajtja e U_3O_8 është 0,008 – 0,045%. Rezervat janë llogaritur vetëm për tipin shtresor. Kanë rrezatim të lartë dhe arrin deri në 400 Mrk/orë. P_2O_5 varion nga 2 – 10 %. Përbërja mineralogjike, si për tipin shtresor ashtu edhe për atë të tipit të çarjeve është e njëjlojtë. Fosforiti përfaqësohet kryesisht prej frankolitit dhe kalcitit, të cilët zënë 90% të masës minerale. Minerale shoqërues janë: kalcedoni, dolomite, celestini. Mineralizimi i tipit të çarjeve ka përmbajtje të ulët të P_2O_5 . Janë konturuar zona më përmbajtje 4 – 6 % P_2O_5 dhe mbi 0,005 % U_3O_8 . Shpesh si në ‘‘vb.24 Maj’’, Sotirë, etj. zonat minerale kanë përmbajtje relativisht të lartë 10 – 15 % P_2O_5 .

Tipi i mineralizimit: Në fosforitet e zonës Jonike, njihen dy tip mineralizimi fosfatik uranmbajtës: tipi i mineralizimit sedimentare shtresor dhe tipi i mineralizimi të infiltracionit.

Fusha e përdorimit: Këto fosforite si lëndë e parë për përfitimin e fosforit, acidit fosforik dhe kripërave të ndryshme të fosforit, të cilat përdoren në industrinë kimike

për prodhimin e plehrave kimike fosfatike siç janë superfosfati i thjeshtë, superfosfati i dyfishtë etj. Këto fosforite që përmbajnë dhe uran, ekziston mundësia që këto të veçohet e të përdoret në fusha të ndryshme.

Vendburimi i Fushë Bardhës

Disa të dhëna mbi ndërtimin gjeologjik të vb: Vendoset në skajin verior të krahut lindor të antiklinalit të Malit të Gjerë. Vendburimi është pjesë përbërëse e horizontit të sipërm karbonat-silicor të Konjakianit e përfaqësuar nga pako produktive me ndërthurje të shtresave fosfatike, karbonate e silicorë, më trashësi deri 8 m. Ndërthurjet shtresore të kësaj pakoje kanë trashësi të ndryshme, nga disa cm (sidomos strajet) deri 0.5-0.8 m (ndërshtresat karbonate e fosfate).

Veçoritë morfologjike të pakove produktive: Mineralizimi fosfatik uranmbajtëse tipit shtresor zhvillohet me fryrje dhe hollime të trashësisë së shtesës, si në shtrirje dhe në rënie. Ky tip mineralizimi është pak i përhapur. Shtresa fosfatike ka në tavan gëlqerorë gri të errët të Dogerit. Shtresa fosfatike ka gjatësi nga fragmentare 5-10 m, e deri në 100-160 m, trashësi që luhartet nga 0.3 deri në 6 m.

Mineralizimi i tipit të dytë (i çarjeve) është shumë më i zhvilluar dhe përhapet në gjithë Zonën Jonike, gjithsej në 11 sektorë, si Bogaz, 24 Maji, Kuç, Lefterohor, Janjar, Sotirë, etj. Gjatësia në shtrirje e këtij mineralizimi varion nga 1.5 deri në 8 km, më ndërprerje, duke formuar sektorë më vazhdimësi deri në 0.5-1 km. Trashësia e sekuençës me çarje varion nga 10-30 m, por brenda kësaj trashësie, vihen re zhvillime të qëndrueshme sidomos në pjesën më të sipërme të saj më trashësi 1-3 m. Karakteristikat cilësore të pakos produktive: Intensiteti i rrezatimit gama është i qëndrueshëm dhe luhartet nga 80-120 μ R/h, përmbajtja e uraniumit luhartet nga 0.01 deri në 0.04 %. Përmbajtja e P₂O₅, në shtresë është mbi 20 %.

Shfaqja Prongji. Disa të dhëna mbi ndërtimin gjeologjik të vb: Formacionet gjeologjike ku vendoset mineralizimi janë depozitimet karbonatike të Jurës.

Veçoritë morfologjike të pakove produktive: Mineralizimi është i tipit të infiltracionit, por në formë fragmentesh takohet në pushimin stratigrafik me trashësi 0,2 m dhe gjatësi 10 – 15 m. Në çarje vërehet intensitet rrezatimi 80 – 200 mr K / orë. Anomalia e Skotinisë ndodhet në Jug të shfaqjes së mësipërme me gjatësi 500 m. mineralizimi është i njëjtë me atë të Prongjisë. Shfaqje me mineralizim të njëjtë si në Prongji është takuar edhe në zonën e pushimit stratigrafik të Jurasikut në zonën Glinë – Peshkëpi.

Gurët decorative

Ranorët pllakore

Të dhënat e përgjithshme: Ranorët që kanë një përhapje të gjerë në sinklinalin e Drinosit, Pakot e ranorëve vlerësohen në nivele të caktuara stratigrafike brenda prerjes Oligocenike. Rëndësi për shfrytëzimin e ranorëve ka dhe morfologjia e relievit ku pakot e ranorëve të mos kenë mbulesë argjilo-alevrolitore të madhe dhe të jenë të ekspozuara afër sipërfaqes. çdo vit e më shumë shtohet interesi për prodhimin dhe përdorimin e tyre. Tipi i mineralizimit: sedimentare. Fusha e përdorimit: Për vetitë

fiziko-mekanike që ranoret pllakore kanë është shtuar vlera e përdorimit të tyre si Gurë dekorativë. Ranoret pllakore prodhohen dhe për tregun vendas dhe atë të jashtëm.

Shfaqja e Frashërit. Disa të dhëna mbi ndërtimin gjeologjik të vb. Formacionet gjeologjike ku vendoset shfaqja përfaqësohet nga ndërthurja e ranorëve, alevroliteve dhe argjilave me trashësi 10 – 12 m me element 70 – 80° / 5 – 20°. Veçoritë morfologjike të pakove produktive: Ranorët paraqiten mikrokokrrizor më strukturë masive brenda shtresës. Ka dalje në sipërfaqe. Karakteristikat cilësore të pakos produktive: Përbërjen kryesore të tij e formojnë kokrrizat deri 1 – 1,15 mm të shkëmbinjve magmatike. Tipi i mineralizimit: sedimentare. Sasia e rezervave: Janë llogaritur rezervave rreth 192300 m³.

Argjilat

Argjilat përfaqësojnë përzierje mineralesh të ndryshme në përpjesëtime sasiore. Nga pikëpamja e përbërjes granulometrike, argjilat u përkasin grupit të shkëmbinjve që quhen pelite. Mineralet baze të argjilave janë aluminosilikatet me ujë; minerale argjilor si kauliniti, montmorilloniti, hidromikat, vermikuliti, sericiti.

Argjilat janë shkëmbinj të bute më ngjyra të ndryshme, të bardha deri në të verdha, ngjyrë hiri, qielli të errët ose të murrme. Argjilat nuk përshkohen dhe ujë treten nga ujë, kane aftësi zjarrruduese (shume zjarrruduese më temperature) shkrirje mbi 1700°C, të mesme 1650° që shkrihen me zor 1350-1380°C, dhe argjila që shkrihen lehtë >1350°C.

Përshkrimi i shkurtër mbi gjeologjinë, stratigrafinë, tektonikën, gjeomorfologjinë. Në qarkun e Gjirokastrës argjilat vendosen në depozitimet terigjene kontinentale të Pliocenit dhe Kuaternarit në gropat e brendshme që i përkasin zonës stukturalo-faciale të zonës Kruja dhe Jonike me këto depozitime të tipit liqenor të ujerave të ëmbla janë të lidhura vendburimet e argjilave të Këlcyrës, Varibop Kelcyre në zonën e Përmetit, ndërsa vendburimet Humelice dhe Labove. Fusha e Aerodromit në Gjirokastrës, etj.

Të dhëna mbi treguesit fizikë, dhe mineralogjikë. Pesha volumore 2.6 gr/cm³. Përbërës kimikë kryesorë të argjilave janë SiO₂ (30-70 %), Al₂O₃ (10-40 %) dhe H₂O (5-15 %). Në sasi të dorës së dytë, marrin pjesë: TiO₂, Fe₂O₃, FeO, MnO, MgO, CaO, K₂O, Na₂O. Përmbajtja e Fe₂O₃ ngandonjëherë arrin deri në 22 %. Kjo, zakonisht vjen për shkak të pakësimit të Al₂O₃. Përmbajtja e MgO lëviz deri 25 %. Për shkak të pranisë së mineraleve jo argjilorë dhe përzierjeve të tjera, në përbërjen kimike më të zakonshme të argjilave, ndeshen edhe SO₃, CO₂, P₂O₅, S, C. Nga analizat spektrale, në argjila janë evidentuar elemente të tillë si V, Cr, Ni, Co, Zn, Cu, Co, Zr.

Tipi i mineralizimit. Nga pikëpamja gjenetike argjilat eluviale; sedimentare, hidrotermale- metasomatike dhe epigjenetike. në qarkun e Gjirokastrës vendburimet e argjilave i përkasin tipit sedimentare. Vb sedimentare formohen nga shpëlarja dhe ridepozitimi i sipërfaqeve të mëdha të koreve kaoliniteve dhe lateriteve të tjetërsimit.

Fusha e përdorimit. Megjithëse argjilat janë përdorur prej njerëzve mijëra vjet më parë, njohja e vërtetë e tyre dhe mundësitë për t'u përdorur në shumë drejtime ka

ndodhur vetëm kohët në kohët e vona. Në dhjetëvjeçarët e fundit, asnjë prej shkëmbinjve sedimentare nuk është përdorur në mënyrë kaq të gjerë sa shkëmbinjtë argjilorë. Argjilat kanë rëndësi të madhe praktike. Ato përdoren në afro 20 degë të industrisë, si lëndë e parë ose ndihmëse. Argjilat janë përdorur gjerësisht si material ndërtimi, zjarrdurues, në qeramike, për prodhimin e fajancës, në metalurgji, përdoren argjila zjarrduruese për prodhimin e qerpiçit neutral zjarrdurues (shamot), për furrat Domen, Marten, etj. Në këtë rast, përmbajtja e Al_2O_3 lëkundet nga 26 deri 40%, Fe_2O në 2-3 %, ndërsa zjarrdurueshmëria lëviz nga 1580-1750°C. Në industrinë e lëndëve thithëse, përdoren argjila që shkrihen lehtë, që kanë pak MgO dhe SO_3 , që së bashku me gëlqerorët, përdoren për përgatitjen e çimentos. Përdorimi i tyre kushtëzohet nga vetitë e tyre të shumëllojshme. Këto veti janë në funksion të përbërjes minerale, strukturës granulometrike – kokrrizore, mikro-strukturës, dimensioneve dhe raportit reciprok të komponentëve të veçantë, karakterit të lëndëve organike, përmbajtjes së lëndëve argjilore të kompleksit të kationeve absorbues, pranisë së kripërave të tretshme në ujë, përbërjes kimike etj. Përhapja e gjerë në territorin e Qarkut Gjirokastrë merr një vlerë të veçantë në prodhimin e tullave etj.

Vendburimi i Humelicës.

Disa të dhëna mbi ndërtimin gjeologjik të vb.: Argjilat e Humelicës takohen në depozitimet e Kuaternarit, të cilat vendosen mbi depozitimet e Burdigalianit në krahun e djathtë të lumit Drino. Përfaqësohen nga argjila plastike ngjyrë gri në kaltër më ndonjë ndërthurje linzore zhavorresh që nuk vazhdojnë në shtrirje dhe në rënie. Veçoritë morfologjike të pakove produktive : Ka dalje në sipërfaqe. Pakoja e argjilave ka trashësi 1-10 m dhe zvogëlohet në drejtim të shtrirjes dhe rënie. Pakoja e argjilave ndahet në dy nën pako nga një shtresë zhavorri. Pakoja e sipërme ka trashësi mesatare 3.9 m dhe pakoja e poshtme 5 m. Karakteristikat cilësore të pakos produktive Përbërësit kryesorë janë: $SiO_2 = 42.2\%$, $Al_2O_3 = 10.87\%$, $Fe_2O_3 = 5.93\%$, $CaO = 13.87\%$, $MgO = 14.12\%$, K_2O dhe Na_2O gjurmë. Tipi i mineralizimit. sedimentare. Sasia e rezervave: $C1 + C2 = 335\ 140\ m^3$.

Tufe Vullkanike

Të dhëna të përgjithshme: Pucolanët përfaqësojnë tufe hinore, hi vullkanik të shkrifët ose pak të ngjeshur, të çimentuar dobët, ndërsa trasetë janë pucolanë të ngjeshur në trajtë shkëmbi kompakt, duke qenë tufe të mirëfillta. Sipas përbërjes kimike të magmës nga kanë rrjedhur tufe, pucolanët dhe trasetë mund të jenë të përbërjes liparitike, trahitike, andezitike, leucitike etj. Përbërësi kryesor i tufëve është xhami vullkanik, i cili paraqet një silic “amorfe” aktive, e cila kushtëzon vetitë pucolanike-hidraulike.

Disa tregues fizikë. Tufe vullkanike janë shkëmbinj piroklastikë me strukturë mikrokokrrizor, të përbëra nga grimca të hirit vullkanik. Tufe hinore vullkanike kanë ngjyra të ndryshme, nga të verdhë, të kuqërremtë, në hiri të gjelbër. Pësia vëllimore e tufëve pucolanike lëviz nga 0.9-1.2 gr/cm^3 , ndërsa e tufëve-trase shkon deri në 2.5 gr/cm^3 (në varësi të kompaktësisë). Janë shumë të lehta e poroze. Poroziteti i tyre është rreth 50%. Tipi i mineralizimit. Tufet kane origjinë vullkanike. Fusha e përdorimit.

Përdorimi i tufeve vullkanike hinore si shtesë në çimento u jep atyre veti hidraulike, shton plasticitetin, lehtëson punimin dhe sjell leverdi të madhe ekonomike. Tufet hinore përdoren gjithashtu si lëndë e parë abrazive-lustruese, në industrinë e drurit, të metaleve, etj. Në përgjithësi, kanë efektivitet të lartë në uljen deri në 1.54 gr/cm^3 , të peshës specifike të tretësirës së çimentos gjatë çimentimit ë puseve. Tufet hinore vullkanike më përmbajtje të ngritur të K_2O vlejné dhe për nxjerrjen e elementit kalium, e në fabrikat e çimentos.

Vb. i tufeve vullkanike potasike të Jomenit.

Disa të dhëna mbi ndërtimin gjeologjik: Lokalizohet në suitën liqenore pliocenike të Jomenit. Tufet vullkanike kanë ngjyrë kafe dhe zënë pjesën e sipërme të prerjes deri në metrat e para nga sipërfaqja. Në pjesën qendrore, ajo vendoset mbi argjilat ngjyre gri, ndërsa në pjesët anësore, vendoset mbi zhavorrishte argjilore po ngjyrë gri. Shtresa mbulohet nga argjila me zhavorre në formë shtrese por më hollime e mbyllje gjenetike. Mbi shtresën e tufeve potasike ngjyre kafe, vende-vende, janë formuar tufe hinore me trashësi deri në 1-1.5 m. Shtresa e tufeve potasike ka kontakte të qarta, si në tavan dhe në dysHEME. Veçoritë morfologjike të pakove produktive: Tufet shfaqen si një shtresë me pamje argjilore, më ngjyrë kafe, më nuanca blu, më granulometri nga pelte deri në alevrite dhe me pamje ranori. Janë prodhime vullkanike, tufe pelitike kristaloklastike. Vërehet prania e xhamit vullkanik. Materiali kristaloklastik përbëhet nga kristale të feldspatëve, kuarcit, muskovitit, kalcitit. Shtresa e tufeve ka trashësi nga 4-8 m.

Karakteristikat cilësore të pakos produktive: Përbërja kimike është si më poshtë: SiO_2 40-60 %, Al_2O_3 7-18 %, Fe_2O_3 5-10 %, TiO_2 0.4-0.9 %, CaO 3-13 %, MgO 4-10 %, Na_2O 0.4-3.5 %, K_2O 2 -5 %, HK 3-20 %. Tipi i mineralizimit: Vullkanik. Sasia e rezervave: Në këtë vendburim, janë vlerësuar rreth 2.1 milion ton rezerva.

Gips-Anhidridet.

Të dhëna të përgjithshme: Në Shqipëri ekzistojnë gjurmë të përdorimit të hershëm të gips anhidritit, si Gurë natyral për themele dhe produktet e pjekjes së tij për stukime dhe patinim të brendshëm të ndërtesave. Gipsi është sulfati uJOR i kalciumit me përbërjen kimike: $\text{CaSO}_4 \cdot \frac{1}{2} \text{H}_2\text{O}$; (CaO 32.5%, SO_3 46.6%, dhe H_2O 20.9%). Takohet në natyrë në formë kristalore (pllakore e prizmatike), më agregate të shumëllojshme dhe me shkëlqim xhamor, mikro kokrrizorë e me pamje shpesh sheqerore. Vet gipsi ka ngjyrë të bardhë, më rrallë ngjyrë rozë e të verdhë. Është i tretshëm në ujë në shkëmbinjtë gipsor, formohen hinka, depresione dhe boshllëqe karstike të shumta. Anhidriti i përket sulfatëve të kalciumit pa ujë dhe ka përbërjen kimike: CaSO_4 (CaO 41,2 %, SO_3 5.8 %). Agregatet monomineralë të anhidritit zakonisht janë kokrrizorë, me ngjyrë të bardhë, të hirtë, më rrallë të kuqërremtë. Shpesh, anhidriti formon agregate së bashku me gipsin. Anhidridi tretet në ujë më me vështirësi së gipsi.

Përshkrimi i shkurtër mbi gjeologjinë, stratigrafinë, tektoniken, geomorfologji. Gips-anhidritet lidhen më formacionin evaporitik të Permian- Triasikut, të për hapur në zonën tektonike Jonike, si dhe më evaporitet e Miocenit, të lokalizuara në sinklinalet e

Ultësirës Pranadriatike. Dalje të gips-anhidriteve të pastra gjenden vetëm në Kalcua (Kolonjë-Gjirokastër), Zhulat, Shënepremte dhe në Përroin e Zi. Shpimet gjeologokërkuese për kripëra si dhe shpimi i naftës, pas ndërprerjes së kapelës gipsore më trashësi rreth 300 m, kanë vazhduar në thellësi deri në 1200-1500 m. kripën e natriumit të takuar në thellësinë 700 m e më poshtë.

Tipi i mineralizimit: Sendimentaro-shtesore.

Fushat e përdorimit. Fusha më e rëndësishme e përdorimit të gipsit është në prodhimin e çimentos portland, ku Guri i gipsit shtohet në raport 4 deri në 6 %. Përdoret si shtesë e bluar imët për përmirësimin e tokave alkaline dhe argjilore-gëlqerore. Ai është lëndë e parë në prodhimin e allçisë së ndërtimit, e cila përfitohet nga pjekja e Gurit të gipsit sipas ekuacionit: $\text{CaSO}_4 \cdot 2 \text{H}_2\text{O} = \text{CaSO}_4 \cdot 0.5 \text{H}_2\text{O}$, duke konsumuar rreth 128 k.kal. teorikisht, temperatura e pjekjes është 107°C , në të cilën uji largohet. Gipsi kokrrizor, i formuar në kushte të ngurta, më formulë $\text{CaSO}_4 \cdot 0.5 \text{H}_2\text{O}$ gjen përdorim shumë të gjerë si Gurë zbukurimi.

Përbërja kimike, vetitë fiziko-mekanike. Gips-anhidritet përbëjnë një lëndë të thërrmueshme, kristalore më pamje shpesh sheqerore që tretet dobët në ujë. Në shumicën e rasteve, takohen së bashku. Në vendburimet e gips-anhidriteve të Zonës Jonike, përmbajtja e $\text{SO}_4^2\text{H}_2\text{O}$ luhetet në kufijtë mbi 70 % deri në 99. Gipsanhidritet e Zonës Jonike dallohen për vetitë e mëposhtme fiziko-mekanike: fortësia 2.2-2.7; rezistenca në shtypje 200-300 kg/cm^2 ; rezistenca në tërheqje rreth 30 kg/cm^2 ; transparenca 1-1.5 cm; përmasat e blloqeve 60x40x30 cm.

Vendburimi i Kalcoit.

Disa të dhëna mbi ndërtimin gjeologjik të vb: Gipset ndërtojnë gjithë diapirin e Kardhiqit por për arsye të "keprokut" të trashë dhe mbulesës kuaternare gipset dalin në sipërfaqe vetëm në pak vende. Në shumicën e rasteve, formacioni evaporitik i diapireve të Zonës Jonike karakterizohet nga tonaliteti. Në nivelet e sipërme, zhvillohet "keproku" ose kësula e ngurtë (kapela gipsore), e cila ka trashësi deri në 300 m dhe ndërtohet nga përzierje copash gips-anhidritesh të përafruara, dolomit, silicorë të çimentuar me material gipsor e argjilor, më zhvillim të theksuar të karstik dhe erozionit, nën kësulën e ngurtë, vendosen formacionet gips-anhidrite poente, shpesh të ndërthurura më shtresa argjilash e rreshpesh argjilore, dolomitësh e mergelësh. Më poshtë, vendosen kripërat halitike (NaCl) me trashësi qindra metra. Më thellë, supozohet të jenë formuar kripërat e kaliumit.

Veçoritë morfologjike të pakove produktive: Gipset zbulohen në një sipërfaqe prej 30000 m^2 . Kanë shtrirje verilindore. Dalja e gips anhidriteve është e lidhur me daljen e gjithë shkëmbinjve evaporitikë, kanë ngjyrë gri, gri të çelët e deri të bardhë. Elementët ndryshojnë për shkak të rrudhosjeve. Në Picar kemi tri dalje: Kalcua, Shën Premte dhe Përroi i Zi. Karakteristikat cilësore të pakos produktive: Përmbajtja e gipseve varion nga 81% deri në 99% $\text{CaSO}_4^2\text{H}_2\text{O}$. Në sipërfaqe kapen pako më 80 – 98% $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$, por midis pakove më cilësi të lartë vihen re gipse e anhidrite që ndërthuren e përzihen me argjila që e ulin cilësinë deri në 62%. Këndi i rënies 35 –

60%. Sasia e rezervave: janë llogaritur $8.298.000 \text{ m}^3$ rezerva gjeologjike me përmbajtje të $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O} = 75\%$.

Vendburimi i Zhulatit.

Veçoritë morfologjike të pakove produktive Pako e gipsit ka trashësi 50-60 m. Rrethohet nga pako e argjilave shumëngjyrëshe. Gipset janë ndjekur në thellësi më galeri rreth 40-50 m dhe në shtrirje deri në 200-300 m. Sasia e rezervave: Rezervat prognoze llogariten në rreth 5.000.000 ton rezerva me përmbajtje mbi 80 % $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$.

Minerali Kripë Guri

Me emërtimin “Kripe” kuptojmë grupin e mineraleve që formohen nga solucionet e vërteta kripore që treten relativisht në ujë dhe kane shije kripe. Mineralet kryesore të këtij grupi janë: Kripërat e natriumit, potasit dhe magneziumit, halit (kripa e Gurit ose e gjellës), silvina (kripa kaliumit), karnaliti (kloruri i Mg e K), tetarditi (sulfati i Na). Rëndësia e kripës së Gurit njihej që në lashtësi.

Përshkrimi i shkurtër mbi gjeologjinë, stratigrafisë, tektonikën, gjeomorfologjinë: Mineralizimi i kripërave përhapet gjerësisht në zonën Jonike. Ai është i lidhur ngushtë me evaporitet e brezave të antiklinalit të Çikës, të Kurveleshit e të Beratit. Përqendrimet më të mëdha ndodhen në brezin e antiklinalit Kurveleshit, dhe të Kardhiqit lidhen me formacionin evaporitik, i cili i përket moshës Permo- Triasike që formon diapire në zonën Jonike. *Të dhëna të treguesve fizikë dhe mineralogjikë:* Kripa e Gurit ose Haliti ka formulë kimike NaCl. Përmban 39.4 % natrium dhe 60.6 % klor. Ky mineral e ka fortësinë rreth 2. Kristalet e tij janë pa ngjyrë ose paraqiten të bardhë. Kur përmbajnë ndërfutje argjilash, kripa është gri, ndërsa oksidet e hekurit i japin ngjyrë të verdhë. Tipi i mineralizimit: sedimentare.

Fushat e përdorimit: Kripa e Gurit përdoret gjerësisht në Industrinë Ushqimore, kimike për prodhimin e klorit. Ajo është lëndë e parë për prodhimin e natriumit metalik etj. Në rastin e kripërave të Picarit, rëndësia ekonomike është që ato të shfrytëzohen me tretje, ku duke pasur afër vb fosforite gëlqeror mund të ngrihet një industri e prodhimit të superfosfatit, sodë kaustike Kripa e Gurit përdoret për ushqimin e njerëzve, kafshe, dhe si kripe teknike. Pjesa më e madhe e kripës së Gurit përdoret në industrinë ushqimore (60-65%), ku kërkohu të jete e pastër, pa ere dhe përmbajte e NaCl të jete jo më pak se 98 %. Kripa teknike përdoret kryesisht në industrinë kimike si lende pare për kompozimet e natriumit dhe të klorit. Haliti përdoret në industrinë e konservave, tekstile, të sapunit, në metalurgji, qeramike, medicine e shume dege të tjera të ekonomisë.

Vendburimi Kolonjës.

Disa të dhëna mbi ndërtimin gjeologjik të vb: në evaporitet Permo-Triasike të zonës Jonike është zbuluar vb kripës nën kësulën e ngurte të Kardhiqit dhe janë gjetur shenja kripërash të kaliumit. Zona minerale vendoset në depozitimet halogjenë të diapirit të Kardhiqit. Nuk ka tektonikë brenda vendburimit (Tektonika në nyjën e Kardhiqit – Kaparjel – Picar ka bërë që të kemi dalje në sipërfaqe të gipse anhidriteve

ose siç njihen me emrin “diapiri i Kardhiqit”. Në diapirin e zonës së Kolonjës janë kryer shpime të rralla, ku janë takuar intervale kripore më NaCl 30 – 64%. Përfundimisht dilemën e kërimit kripor në këtë diapir e zgjidhi shpimi i thellë për kërkimin e naftës ku nga thellësia 600 – 1400 m kaloi nëpër trupin kripor. Tipi i mineralizimit: sedimentare.

Karakteristikat cilësore të pakos produktive: Mineralet kryesore bashkë me kripën e Gurit mund të takohen dhe kripërat e kaliumit dhe të magneziumit. Element shoqërues mbi sfondin natyral nga analizat spektrale janë: As = 0.05%, Ni = 0.01%, Si = 0.4%.

Sasia e rezervave: Në këtë vb parashikohen të zbulohen 8.000.000 ton rezerva prognozë.

Inertet (karbonatike dhe aluviale)

Inertet karbonatike:

Vendburimi i Kodrës së Bardhë.

Disa të dhëna mbi ndërtimin gjeologjik të vb. Janë formuar nga shkëputja në mënyrë gravitative nga masivi karbonatik i antiklinalit të Lunxhërisë. Është e zhvilluar Tektonika e pasmineralizimit. Përfaqësohen nga gëlqerorë të përpunuar mekanikisht dhe të grumbulluar në formë inerti si tarraca proluviale që shërbejnë si lëndë e parë për ndërtim. Sasia e rezervave. C1 = 1.213.360 m³ dhe C2 = 739.770 m³. C1 + C2 = 19.543.130 m³.

Fushe e përdorimit: Kjo lëndë shërben për prodhimin e inerteve, por edhe për prodhimin e çimentos.

Inertet aluviale:

Vendburim e Kordhocës.

Disa të dhëna mbi ndërtimin gjeologjik të vb. Në këtë shfaqje depozitimet lumore vendosen mbi depozitimet e Oligocenit të sipërm. Përbërja petrografike e poplave etj. Është karbonatike e më pak ranore 3 m. Kanë shtresëzim që më tepër është thjerrëzor. Karakteristikat cilësore të pakos produktive. Përbërja granulometrike është: Rëra 0,1 – 5 mm 20 %, popla mbi 40 mm 20%, zaje 5 – 40 mm = 49 %, rëra të imta e argjila nën 0,1 mm 11 %. Tipi i mineralizimit: Origjina e vb është ajo e sedimentimit të materialeve lumore. Sasia e rezervave: Nuk janë llogaritur rezervat e këtyre inerteve aluviale.

2. ANALIZA, RISHIKIMI I PLANEVE EKZISTUESE, STRATEGJITË, POLITIKAT, NORMAT DHE STANDARTET

2.1. Analiza dhe rishikimi i legjislacionit kombëtar dhe lokal të planifikimit të territorit dhe kuadri ligjor

2.1.1. Plani territorial në Shqipëri - Hyrje

Zhvillimi historik i planifikimit territorial në Shqipëri lidhet në mënyrë të drejtpërdrejtë me zhvillimet e mëdha politike dhe social-ekonomike që ka kaluar vendi gjatë dekadave të fundit. Këto zhvillime kanë ndikuar në perceptimin mbi kuptimin dhe rolin e planifikimit, si dhe mbi përmbajtjen dhe kuadrin ligjor që e rregullon atë.

Planifikimi urban (dmth planifikimi i zonave urbane) u evidentua për herë të parë gjatë periudhës 1922–1944 (periudhë e monarkisë zogiste), si rezultat i marrëdhënieve të ngushta që kishte vendi me fqinjin e tij, Italinë. Forma kryesore e planifikimit ishte përcaktimi dhe vendosja e kufijve me <Vijën e verdhë> në zonat urbane, brenda së cilave do të lejohej ndërtimi dhe jashtë të cilave do të shtihej unaza e qytetit. Përmbajtja e planeve të zhvillimit ishte e thjeshtë, lidhej me planifikimin e rrugëve të reja dhe me zhvillimin e banesave rreth tyre, dhe në shumicën e rasteve ilustruhej vetëm në mënyrë grafike, pra nuk shoqërohej nga asnjë tekst. Në kuadër të mbështetjes ekonomike të vendit nga Italia⁸, kompani italiane dhe profesionistë u përfshinë në planifikimin urban dhe arkitektonik të qyteteve më të mëdha të Shqipërisë, dhe morrën përsipër ndërtimin e infrastrukturës publike në të gjithë vendin (p.sh lidhje me rrugë të qendrave të mëdha urbane).

Pas Luftës së dytë Botërore dhe me themelimin e Republikës Popullore Socialiste të Shqipërisë, shteti kishte kontroll të plotë mbi zhvillimi territorial të çdo lloji aktiviteti⁹. Në vitin 1945 është bërë reforma agrare në të cilën përfituan familjet e varfra dhe fshatarët nën idenë se toka meriton për ata që punojnë në të. Duke e parë në kuadër të një avancimi qendror të përqindjes midis zonave urbane – rurale (35% përfaqësonte zonën urbane), mjeti kryesor i planifikimit ishte Plani Rregullues. Plani Rregullues u bazua dhe shtriu në më shumë zona mjetin <e linjës së verdhë>. Planet përcaktonin ndarjen territoriale, të përdorimeve të lejuara të tokës në zonat urbane dhe janë hartuar kryesisht nga arkitekte. Në përfundim, sipas analistëve¹⁰, zhvillimi i planifikimit nga periudha e monarkisë (1922-1944) deri në periudhën e regjimit totalitar komunist (1945-1990), ishte i vogël dhe lidhej me konsolidimin e karakterit urban (Planifikimit Urban).

⁸ Në këtë drejtim u themelua Shoqëria për Zhvillim Ekonomik të Shqipërisë.

⁹ Si rezultat, profesioni i planifikuesit / inxhinierit projektues, gjatë kësaj periudhe kishte kuptim krejt të ndryshëm nga ai që ka sot, për shëmbull merrte në konsideratë vetëm zhvillimin natyror të popullsisë, pasi ishte e ndaluar lëvizja e lirë e qytetarëve.

¹⁰ Ndryshimi I Kulturës së Planifikimit- Rasti i Shqipërisë, Ledio Allkja, July 2012.

Me rënien e sistemit komunist dhe demokratizimin e vendit, filloi një periudhë tranzicioni (1990 - 2009), e cila çliroi të gjithë shtypjen sociale të akumuluar ndër vite dhe inkurajoi zhvillimin e flukseve të mëdha të migrimit të brendshëm. Dëshira për të jetuar në qendrat urbane çoi drejt urbanizimit intensiv dhe në zgjerimin e ndërtimeve pa leje, pa marrë parasysh në të njëjtën kohë dhe kujdesin për të siguruar infrastrukturën e nevojshme teknike dhe sociale.

Gjatë viteve të para (1990 – 1993) planifikimi territorial mbështetej tek kuadri ligjor ekzistues i kohës dhe nuk mundi të përshtatej me ndryshimet e shpejta që ndodhën. Nuk kishte parashikime për zonim të zonave urbane ose planifikim të zonës jashtë saj (unaza). Gjithashtu, mbizotëronte perceptimi në shoqëri se planifikimi institucional ndërhyr në liritë e tyre për të menaxhuar si ata duan pronën e tyre private. Përhapja e gjërë e ndërtimeve pa leje në kombinim me pamundësinë e institucioneve shtetërore për ta kontrolluar, çoi drejt konsolidimit të kësaj praktike në territorin shqiptar. Pasojat e para negative të tranzicionit lidheshin me fenomenin e ndërtimeve informale, pamjaftueshmërisë së infrastrukturës, mjediseve dhe shërbimeve publike, përdorimi i paqëndrueshëm të burimeve natyrore, degradimi i cilësisë së hapësirave të ndërtuara etj.

Nga viti 1991 e tutje, qeveria miratoi ligje dhe masa, me qëllim që të kishte kontroll mbi blerjet dhe përdorimin e tokës. Një sërë ligjesh kishin të bënin me të drejtat e pronësisë (të drejtat e tokës dhe pronës) dhe disa të tjerë trajtonin çështje të planifikimit territorial, zhvillimit rajonal dhe strehimit (shiko tabelat 2.1.1.1 dhe 2.1.1.2).

Pas vitit 1993, dallohen tre periudha, që korrespondojnë me një numër të barabartë ligjesh për planifikimin (Ligji Nr. 7693 i vitit 1993, Ligji Nr.8405 i vitit 1998, Ligji Nr. 9482 i vitit 2006). Ligjet Nr.7693 i vitit 1993 dhe Nr. 8405 i vitit 1998, që njihen si Ligjet e Urbanistikës, përcaktuan udhëzimet për zhvillimin dhe vendosjen e përdorimeve të tokës. Megjithatë, nuk “preknin” çështjet e fundit dhe ndryshimet në vend, të tilla si privatizimi i prodhimit dhe ekonomisë.

TE DREJTAT MBI TOKËS DHE PASURITË E PAJUATSHME	
KUADRI LIGJOR BAZE	
viti	Ligji/VKM
1991	Ligji nr. 7501 datë 19-7-1991 "Për tokën"
1992	Ligji nr. 7652 datë 23-12-1992 "Për privatizimin e banesave shtetërore"
1993	Ligji nr.7698 datë 15-4-1993 "Për kthimin dhe kompensimin e pronave ish pronarëve"
1994	Ligji nr.7843 datë 13-7-1994 "Për regjistrimin e pasurive të pajuatshme"
1995	Ligji nr. 7980 datë 1995 "Për shitblerjen e trojeve"
2001	Ligji nr. 8744 datë 2001 "Për transferimin e pronave të paluajtshme publike të shtetit në njësite e qeverisjes vendore "
2004	Ligji nr. 9232 datë 2004 "Për programet sociale të strehimit" VKM nr. 8143 datë 12-2004 "Për standartet e strehimit për familjet që përfitojnë nga programet sociale të strehimit" Ligji nr. 9235 datë 29-7-2004 "Për kthimin dhe kompensimin e pronës" Ligji nr. 9404 datë 29-10-2004 "Për legalizimin dhe planifikimin urban të zonave informale"
2006	Ligji nr. 9482 datë 3-4-2006 "Për legalizimin, urbanizimin dhe integrimin e ndërtimeve pa leje"
2007	Ligji nr. 9780 datë 16-7-2007 "Për inspektimin e ndërtimit"

	Ligji nr. 9786 datë 19-7-2007 "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 9482 të vitit 2006"
2008	Ligji nr. 9895 datë 9-6-2008 "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 9482 e vitit 2006"
2012	Ligji nr. 33 datë 2012 "Për regjistrimin e pasurive të paluajtshme" Ligji nr. 55 datë 2012 "Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 9235/2004"
2013	Ligji nr. 141 datë 2013 "Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 9482/2006"
2014	Ligji nr. 50 datë 2014 "Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 9482/2006"

Tabela 2.1.1.1: Të drejtat mbi tokën dhe pasuritë e paluajtshme: kuadri ligjor bazë.

Ligji nr.7693, datë 06.04.1993 "Për urbanistikën", përbën dokumentin e parë ligjor për planifikimin e territorit pas rënies së komunizmit në Shqipëri. Kryesisht, ky ligj përfshin përvojën e tre viteve të para (periudhën 1990–1993). Nga njëra anë vendosi rregullat themelore për përcaktimin e vendeve për përdorimin e tokës në të gjithë territorin e vendit, nga ana tjetër ndarjen e përgjegjësisë në nivelet administrative përkatëse të planifikimit. Përcaktoi detyrimin e bashkive me popullsi me më shumë se 10.000 banorë në qendrat urbane për të prodhuar një plan strategjik, masterplan, plan rregullues dhe studime urbanistike të pjesshme. Gjithashtu, përcaktoi detyrimin e rretheve për hatimin e planeve rajonale në zonën e jashtme të tyre (unaza) dhe themeloi Këshillin e ri të Rregullimit të Territorit- KRRT duke i dhënë kompetenca për miratimin e planeve të përgjithshme rregulluese dhe studimeve të pjesshme urbane. Sipas burimeve të literaurës, ky ligj nuk sqaron përmbajtjen e saktë të planeve rregulluese, ndërsa disa prej projekteve të pakta në numër që u hartuan ishin teknike, dokumenta rregullatore që ilustrheshin në mënyrë grafike dhe shpesh herë nuk miratoheshin.

PLANIFIKIMI URBAN DHE TERRITORIAL		
KUADRI LIGJOR BAZË		
viti	ligji	Akti rregullator
1993	Ligji nr. 7693 datë 1993 "Për urbanistikën"	
1998	Ligji nr. 8405 datë 1998 "Për urbanistikën"	
2007	Ligji nr. 9780 datë 2007 "Për inspektimin e ndërtimit" Ligji nr. 9743 "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8405 të vitit 1998 Për urbanistikën" Ligji nr. 9843 "Për disa ndryshime në ligjin nr. 8405 të vitit 1998 Për urbanistikën"	
2009	Ligji nr. 10119 datë 2009 "Për Planifikimin e Territorit" Ligji nr. 10078 "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8405 të vitit 1998 Për urbanistikën dhe ndryshimet e mëvonshme" Ligji nr. 10097 "Për disa shtesa në ligjin nr. 8405 të vitit 1998 Për urbanistikën"	VKM nr. 1190 datë 13.11.2009 Për mënyrën e organizimit dhe të funksionimit të Agjencisë Kombëtare të Planifikimit të Territorit.

2010	Ligji nr. 10258 Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 10119 të vitit 2009 Për planifikimin e territorit Ligji nr. 10360 date 16.2.2010 Për disa ndryshime në ligjin nr.10119 të vitit 2009 Për planifikimin e territorit	VKM nr.459 datë 16.6.2010 "Për miratimin e standarteve të përbashkëta gjeodezike dhe GIS" VKM nr.460 datë 16.6.2010 "Për organizimin dhe funksionimin e regjistrit të planifikimit të territorit" VKM nr.480 datë 22.06.2011 "Për miratimin e rregullores model të planifikimit" VKM nr.481 datë 22.06.2011 "Për miratimin e rregullores uniforme të instrumenteve të planifikimit" VKM nr.502 datë 13.07.2011 "Për miratimin e rregullores uniforme të kontrollit të zhvillimit të territorit"
2013	Ligji nr. 22/2013 "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 10119 Për planifikimin e territorit" Ligji nr. 110/2013 "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 10119 Për planifikimin e territorit"	
2014	Ligji nr.107/2014 "Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit" Ligji nr.183/2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 9780 të vitit 1998	
2015	Ligji nr.73/2015 Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 107/2014 " Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit "	VKM nr..408, datë 13-5-2015 "Për miratimin e rregullores së zhvillimit të territorit" VKM nr.671, datë 29-7-2015 "Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit" VKM nr.672, datë 29-7-2015 "Për një ndryshimin në VKM nr.408, datë 13-5-2015"

Tabela 2.1.1.2: Planifikimi urban dhe territorial: Kuadri ligjor bazë.

Duke përfutur nga përvoja e akumuluar, Ligji nr. 8405 i vitit 1998 "Për urbanistikën", paraqiti disa përkufizime shtesë lidhur me planet territoriale, të tilla janë planet rajonale. Gjithashtu, sqaroi disa paqartësi të ligjit të mëparshëm në lidhje me kompetencat e planifikimit. Ashtu si në ligjin e mëparshëm, planifikimi i territorit lidhej me tipin rregullator të përcaktimit të rregullave të përgjithshme të vendndodhjes dhe strukturës së përdorimit të tokës, me formë themelore konceptin e linjës së verdhë.

Si një përpjekje për të kontrolluar urbanizimin e vrullshëm dhe ndërtimet pa leje dhe pa kriter, u miratua Ligji nr. 9482, datë 3.4.2006 "Për legalizimin, urbanizimin dhe integrimin e ndërtimeve pa leje". Ky ligj përcakton kuadrin ligjor për përfshirjen e zonave informale në planifikimin kombëtar me qëllim zhvillimin rajonal dhe zhvillimin e infrastrukturës. Gjithashtu, përcakton mënyrën për legalizimin e ndërtimeve pa leje që ishin ndërtuan deri në muajin Maj të vitit 2006. Ligji pësoi ndryshime dhe shtime më vonë (Ligji nr. 9786, datë 19.7.2007, Ligji nr. 9895, datë

9.6.2008, Ligji nr. 141 i vitit 2013 dhe Ligji nr. 50 i vitit 2014) dhe bazuar në burime të literaturës¹¹ nuk arriti të kufizonte flukset e reja të ndërtimeve pa leje.

Ligji – bazë nr. 10119 i vitit 2009 “Për planifikimin territorial” përkufizoi për herë të parë konceptin e planifikimit territorial, duke i dhënë përmbajtjes së tij dimension zhvillimi dhe karakter shumëdimensional. Qëllimi kryesor i ligjit ishte përcaktimi i parimeve bazë, rregullave dhe procedurave të planifikimit territorial, për të promovuar një zhvillim të qëndrueshëm. Zbatimi i ligjit ishte i dobët, për shkak të kompleksitetit të tij, të dallimeve me kuadrin ligjor të mëparshëm dhe të vështirësisë së përshtatjes së institucioneve dhe shërbimeve me ndryshimet.

Ky ligji parashikonte planifikime të përgjithshme, sektoriale dhe ndërsektoriale, në dy nivele, kombëtare dhe rajonale si dhe në bashkëpunim midis tyre. Në mënyrë specifike parashikonte, zbatimin e Planit të Përgjithshëm Kombëtar Territorial, në të gjithë territorin e vendit dhe planifikimeve kombëtare të llojeve të tjera në përputhje me Planin e Përgjithshëm Kombëtar Territorial. Gjithashtu, parashikonte zbatimin e planeve rajonale dhe planeve ndërrajonale (në dy ose më shumë njësi vetëqeverisëse). Një risi e këtij ligji ishte ofrimi i gjashtë instrumentave të kontrollit të zhvillimit¹². Këto janë: ngrirja e zhvillimit, servituti publik, rezervimi i tokës publike, e drejta e transferimit ose transferimi i të drejtave të zhvillimit, e drejta e preferencës. Një tjetër risi e tij ishte parashikimi i krijimit të regjistrit kombëtar të planifikimit të territorit. Regjistri do përmbajë në format analog dhe dixhital të dhëna për përdorimin e tokës, rregulloret, leje zhvillimore dhe aplikimet, leje ndërtimi etj. Në zbatim të këtij parashikimi u miratua edhe Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 460, datë 16.6.2010 ‘Për organizimin dhe funksionimin e regjistrit të planifikimit territorial’.

Gjithashtu, në zbatim të këtij ligji u miratua VKM nr. 1190, datë 13.11.2009 “Për krijimin e Agjencisë Kombëtare të Planifikimit të Territorit – AKPT”. AKPT është kompetente për zhvillimin e politikave territoriale, zbatimin e legjislacionit në këtë fushë, bashkëpunimin mes institucioneve qendrore dhe lokale, etj.

Ligji nr. 10119 i vitit 2009 ka zhvendosur parashikimet bazë të legjislacionit evropian lidhur me zhvillimin rajonal dhe kohezionin territorial në kuadër të harmonizimit me standartet evropiane. Tenton të decentralizojë procesin e vendimarrjes, pasi transferon planifikimin nga administrata qendrore tek ajo lokale. Disavantazhe të këtij ligji janë detajimi i terpuar në disa fusha por edhe varësia e madhe që ka ndaj ligjeve të paplotësuara dhe rregulloreve.

Më 31 Korrik 2014 u miratua ligji nr. 115 “Për ndarjen administrativo - territoriale të njësisë të qeverisjes vendore në Republikën e Shqipërisë”, i cili hyri në fuqi më 15 Shtator të të njëjtit vit. Territori i Republikës së Shqipërisë u organizua në 12 Qarqe (u la në fuqi ndarja e mëparshme), dhe në 61 Bashki, të cilat u formuan nga bashkimi i 373 ish komunave. Qëllimet kryesore të reformës territoriale janë:

¹¹ Policy Brief, Analiza dhe ndikimi i mundshëm i Politikave të Bashkimit Evropian në Planifikimin e territorit në Shqipëri, Mars 2013, Paul Rabe, Rudina Toto, Sibora Dhima.

¹² Lidhet me <mjetet të cilat janë miratuar dhe zbatuar nga autoritetet e planifikimit për të siguruar një interes publik> (Këshilli i Ministrave, 2009, neni 3, paragrafi 39).

- Forcimi i qeverisjeve vendore për të ofruar shërbime moderne dhe cilësore,
- Decentralizimi i kompetencave administrative,
- Tërheqja e më shumë fondeve evropiane dhe ndërkombëtare.

Në përfitimet afatgjata të riorganizimit të ri administrativ përfshihet edhe modernizimi dhe përmirësimi i infrastrukturës publike dhe shërbimeve në nivel vendor si dhe promovimi i zhvillimit të qëndrueshëm rajonal. Zbatimi i reformave administrative është akoma në proces.

Pas katër rishikimeve–ndryshimeve (shiko tabelën 3.1.1.2) ligji nr. 10119 i vitit 2009 u zevëndësua më 1 Tetor 2014 nga ligji nr. 104 "Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit". Ligji i ri përcakton parimet, rregullat dhe procedurat e planifikimit territorial në territorin e Shqipërisë dhe parashikon:

- Një sistem planifikimi në nivel hierarkik, me instrumentet përkatëse,
- Një sistem kontrolli të ndërtimeve me leje, standartet dhe rregullat teknike.

Ligji i ri i planifikimit nr. 107 i vitit 2014 më konkretisht:

- Përcakton autoritetet përgjegjëse për planifikimin e territorit dhe funksionet e tyre përkatëse. Në nivel qendror përgjegjës është Këshilli i Ministrave, Këshilli Kombëtar i Territorit dhe Ministria përgjegjëse për planifikimin territorial. Këshilli rajonal dhe Këshilli Bashkiak janë përgjegjëse përkatësisht në nivel rajonal dhe vendor. Përcaktohen, gjithashtu, kompetencat e Agjencisë Kombëtare të Planifikimit të Territorit dhe të Ministrive të tjera.
- Ripërcakton strukturën e planifikimit territorial në dy nivele. Në nivel qendror do ushtrohet nëpërmjet Planeve të Përgjithshme Kombëtare (PPK), Planeve Kombëtare Sektoriale (PKS) dhe Planeve të Detajuara për Zona të Rëndësishme Kombëtare (PDZRK). Në nivelin vendor të planifikimit përfshihen Planet Sektoriale në Nivel Qarku (PSNQ), Planet e Përgjithshme Vendore (PPV) dhe Planet e Detajuara Vendore (PDV). Koordinimi i këtyre planeve synon krijimin e një sistemi të plotë të planifikimit të territorit në Shqipëri.
- Përcakton qëllimet e planeve territoriale të cituara më lartë.
- Përcakton kuadrin për procedurat e koordinimit, konsultimit publik dhe inspektimit/ mbikëqyrjen e planeve territoriale.
- Krijon një seri instrumentesh për kontrollin e zhvillimit, të tilla si servitut publik, transferimin e të drejtës për zhvillim (TDZH), zhvillimin e detyrueshëm të tokës, të drejtën e preferences, intensiteti i ndërtimit me kushte, pezullimin e zhvillimit etj.
- Evidenton mjetet e kontrollit të zhvillimit, lejen e zhvillimit, lejen e ndërtimit, deklarin paraprak për kryerjen e punimeve, çertifikata e përdorimit si dhe procedurat përkatëse për kontrollin e zhvillimit (aplikimi për leje ndërtimi, shqyrtimi i kësaj kërkesë, taksat në infrastrukturë, dorëzimi i lejes së ndërtimit, vëzhgimi, inspektimi, miratimi etj).
- Së fundi, përcakton funksionin e Regjistrit të Integruar të Territorit si dhe një sërë dispozitash të përgjithshme dhe kalimtare.

Më 9.7.2015 u miratua ligji nr. 73, i cili parashikonte disa ndryshime në ligjin 107 të vitit 2014. Më 29.7.2015 u miratua Rregullorja e Planifikimit të Territorit (VKM nr. 671, datë 29.7.2015 "Për miratim e rregullores së planifikimit dhe territorit"), me qëllim institucionalizimin dhe zbatimin e rregullave të njëjta në përmbajtje si dhe me procedurat e planifikimit, implementimit dhe monitorimit të planeve territoriale që parashikohen në ligjin nr. 107.

2.1.2. Strategji dhe direktiva të planifikimit sektorial

Kuadri ligjor, i cili ndikon indirekt në planifikimin territorial kombëtar është:

- Kuadri ligjor për zhvillimin dhe integrimin,
- Kuadri ligjor i bujqësisë dhe zhvillimit rural.
- Kuadri ligjor mjedisor.
- Kuadri ligjor për turism.
- Kuadri ligjor për trashëgiminë kulturore.
- Kuadri ligjor për mbrojtjen sociale.
- Kuadri ligjor për energjinë.
- Kuadri ligjor për transportin.
- Kuadri ligjor për furnizimin me ujë, kanalizime dhe mbetje.
- Legjislacion tjetër (miniera, teknologji, etj).

Strategjia e dytë Kombëtare për Zhvillimin¹³ (Strategjia Kombëtare për Zhvillimin dhe Integrimin 2014 - 2020) paraqet vizionin kombëtar për zhvillimin ekonomik dhe social të vendit për periudhën 2014- 2020 dhe përbën një nga komponentët kyç të Sistemit të Integruar të Planifikimit në Shqipëri (SIP)¹⁴. Bazuar në vizionin e përmirësimit të nivelit të jetesës në një shoqëri ligjore dhe kohezioni, dhe në integrimin në Bashkimin Evropian, përcaktohen synimet për secilen fushë politike. Paraqiten prgramet sektoriale në mënyrë të detajuar për arritjen e objektivave. Në përputhje me vizionin evropian përcaktohen përparësitë kryesore kombëtare në fushën e energjisë, të infrastrukturës së transportit, infrastruktura të tjera teknike (ujë, kanalizime etj), të zhvillimit rajonal, të fushës së bujqësisë, të turizmit, të mjedisit dhe të planifikimit territorial.

Në nivel zhvillimi rajonal, problemet ekzistuese janë rezultat kryesisht i migracionit të brendshëm në masë. Lidhen me fenomene si mbipopullimi, përdorimi i paqëndrueshëm i burimeve dhe pabarazi rajonale (midis komunave, zonave rurale-urbane, zonave bregdetare dhe malore). Me qëllim zhvillimin e qëndrueshëm dhe të ballancuar kërkohet:

- Forcimi i aftësive konkurruese të rajoneve,
- Forcimi i kohezionit rajonal (reduktimi i pabarazive),

¹³ Strategjia e parë Kombëtare mbulonte periudhën 2007- 2013

¹⁴ Me miratimin e VKM-së nr. 692, datë 11.10.2011 u krijua Sistemi i integruar i Planifikimit Shqiptar, një sistem kombëtar vendimmarrës për përcaktimin e orientimeve strategjike të zhvillimit dhe zhvendosjen e burimeve.

- Menaxhimi efikas dhe real i zhvillimit rajonal.

Në kuadër të adoptimit të standarteve evropiane, territori i vendit u nda në tre rajone statistikore bazuar në klasifikimin evropian NUTS II, në rajonin e Durrësit dhe zonat veriore, Tiranë dhe Elbasan, dhe zonat jugore.

Prioritetet strategjike në fushën e prodhimit bujqësor lidhen me modernizimin e sektorit agro-ushqimor dhe me zbatimin e metodave ekologjike, miqësore në prodhim. Gjithashtu, lidhen me menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve dhe me zhvillimin e balancuar territorial të zonave rurale. Objektivat specifikohen dhe politikat përkatëse propozohen në kuadër të Strategjisë Kombëtare Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural, 2014-2020.

Sektori i turizmit, vitet e fundit ka rritur kontributin e tij në ekonominë e vendit, kjo është rezultat i përmirësimit të infrastrukturës dhe shërbimeve. Objektivat strategjike lidhen me reklamimin e vendit në nivel ndërkombëtar, si një destinacion turistik dhe në shumëllojshmërinë e produktit turistik. Gjithashtu, lidhen me zgjatjen e sezonit turistik, shfrytëzimin turistik të pasurive natyrore dhe kulturore në zonat rurale dhe në gjithë territorin e vendit, si dhe në përmirësimin e shërbimeve turistike.

Mbrojtja e mjedisit shtrihet në disa fusha, të tilla si, cilësia e ajrit, ndryshimet klimatike, ndotja industriale, menaxhimi i burimeve ujore, regjistrimi i zonave të mbrojtura etj. Objektiva strategjike kombëtare janë zhbllokimi i zonave urbane nga ndotja atmosferike dhe akustike, reduktimi i gazrave dhe përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike. Gjithashtu, objektiva të tjera janë rritja e numrit të zonave të mbrojtura dhe menaxhimi i qëndrueshëm dhe i integruar i pyjeve, kullotave, burimeve ujore dhe ujrave ndërkombëtare.

Në vazhdim të orientimeve sektoriale, u hartuan strategji të ndryshme të cilat specifikojnë objektivat e tyre, parashikojnë një sërë masash dhe politikash dhe krijojnë bazën për pajtueshmërinë e kuadrit ligjor kombëtar me legjislacionin evropian.

Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor 2014 - 2020, është vazhdimi i strategjisë së kaluar (Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural, 2007-2013), u miratua nga Këshilli i Ministrave me Vendimin nr. 709, datë 29.10.2014. Përbën kuadrin strategjik kombëtar për zhvillimin rural, në përputhje me udhëzimet evropiane.

Përcakton politikat, me qëllim që të bëjë sa më konkurrues sektorin agro-ushqimor përballë sfidave të tregut evropian. Ndërhyn në tre fusha, në politikat e zhvillimit bujqësor, skemat mbështetëse për mbështetjen e fermerëve dhe infrastrukturës dhe në zbatimin e normave evropiane.

Prioritetet kryesore të politikave të ndërmara për zhvillimin rural për periudhën 2014-2020 janë:

- Përmirësimi i prodhimeve bujqësore, me qëllim përshtatjen me standartet evropiane duke ju përgjigjur kërkesave të tregut ndërkombëtar.

- Adoptimin e një modeli për prodhimet bujqësore i cili do të sigurojë mbrojtjen dhe menaxhimin racional të burimeve natyrore.
- Zhvillim territorial dhe ekonomik i balancuar i zonave rurale, duke synuar kryesisht diversifikimin e aktivitetit ekonomik, krijimin e vendeve të punës dhe përmirësimin e nivelit të jetesës.
- Ndarja e njohurive, informacionit dhe inovacionit në fushën e bujqësisë dhe pyjore midis zonave rurale.
- Strategjia kombëtare është baza për harmonizimin e kuadrit ligjor kombëtar në sektorin bujqësor me ata legjislacionin evropian.

Ligji nr. 9817, datë 22.10.2007 “Për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural” përcakton objektivat e politikave kombëtare bujqësore dhe përcakton kuadrin ligjor, institucionet publike përgjegjëse dhe format e organizimit të aktiviteteve bujqësore dhe blegtorale.

Në kuadër të programit të asistencës së para-anëtarësimit (IPA II)¹⁵, u themelua Programi për Zhvillimin Rural bazuar në instrumentat e asistencës së para-anëtarësimit të Republikës së Shqipërisë 2014- 2020. Ky program promovon investimet në sektorin argo-ushqimor dhe në shërbimet/strukturat mbështetëse për të forcuar konkurrencën. Objektivat e programit, nga njëra anë janë në përputhje me drejtimit përkatës të ISARD 2014-2020, nga ana tjetër përputhen me objektivin kryesor të vendosur nga Dokumenti Strategjik Kombëtar 2014- 2020¹⁶ për zhvillimin rural. Synimi është zhvillimi i qëndrueshëm, inovativ dhe konkurrues i sektorit argo-ushqimor. Ky program ndihmon në përmbushjen e objektivave nëpërmjet:

- Nxitjes së investimeve në sektorin agro-ushqimor me synim përmirësimin e aftësive konkurruese dhe në mbrojtjen e mjedisit,
- Përkrahjes së investimeve në zonat rurale me synim shumëllojshmërinë e ekonomisë bujqësore, përmirësimin e mundësive për punësim dhe kohezionin social.

Me identifikimin e rëndësisë së sektorit të turizmit në ekonomi dhe punësim, Strategjia Kombëtare e Turizmit 2014-2020, përcakton udhëzimet, politikat dhe mjetet për një zhvillim turistik të qëndrueshëm dhe konkurrues. Bazuar në vlerësimin e thelle të situatës aktuale (produktet dhe shërbimet e turizmit, kuadrin ligjor etj), por edhe në strategjitë e mëparshme¹⁷, u përcaktuan objektivat kryesore dhe parimet, objektivat financiare dhe strukturore (tregje, produkte, destinacione industriale). Për realizimin e objektivave është propozuar një platformë me 14 drejtime strategjike, të grupuara në pesë sektorë, dhe në më shumë se 100 masa. Në kuadër të masave zbatuese, janë përcaktuar treguesit si kriter minimalqë duhet të realizohet brenda 2020, ndërsa përcaktohet dhe sistemi i monitorimit/menaxhimit. Të gjitha propozimet janë hartuar me bazë vizionin e vitit 2020, i cili është për ta bërë vendin destinacion

¹⁵ U krijua me Rregulloren e Parlamentit Evropian dhe Këshillit nr. 231/2014.

¹⁶ Dokumenti Strategjik Kombëtar 2014- 2020 përcakton prioritetet e mbështetjes financiare të vendit nga BE, për periudhën 2014- 2020 në rrugën drejt anëtarësimit. U përgatit në kuadër të Programit IPA II, i cili është mjeti i përkrahjes financiare dhe teknike për reformat në vendet aspiruese.

¹⁷ Strategjia Sektoriale e Turizmit 2007- 2013, u miratua me VKM nr. 884, datë 11.6.2008 “ Për miratimin e Strategjisë Sektoriale të Turizmit”.

terheqës, konkurrues në nivel evropian dhe destinacion lehtësisht të aksesueshëm. Shtyllat kryesore janë:

- Rritja e kontributit të turizmit në të ardhurat kombëtare (krijimi i vendeve të punës, rritja e të ardhurave, forcimin e sipërmarrjes), me një shpërndarje të balancuar të dobive ekonomike në të gjithë vendin,
- Qëndrueshmëria e zhvillimit të turizmit, me mbrojtjen dhe menaxhimin racional të burimeve dhe respekti ndaj mjedisit dhe komuniteteve lokale.

Ligji nr. 9734, datë 14.05.2007 "Për Turizmin" (i ndryshuar me ligjin nr. 9930 të vitit 2008 dhe ligjin nr. 73 të vitit 2013) rregullon marrëdhëniet, të drejtat dhe detyrimet e subjekteve publike dhe private, personave fizik apo juridik që përfshihen në aktivitete turistike. Përcakton parimet, standartet dhe rregullat që mbulojnë të gjithë spektrin e turizmit. Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore janë ndër prioritetet kyç të Strategjisë, në kuadër të harmonizimit me objektivat evropiane. Në politikën kombëtare mjedisore është përfshirë edhe legjislacionin përkatës.

Pas nënshkrimit të Konventës për Diversitetin Biologjik, në Janar të vitit 1994 dhe në përmbushje të detyrimeve përkatëse, u hartua në vitin 1999 Strategjia e parë e Biodiversitetit dhe Plani i saj i Veprimit¹⁸. Që atëherë, vendi ka shënuar progress të madh në zhvillimin e kuadrit institucional dhe ligjor për mbrojtjen e biodiversitetit. Politikat dhe legjislacioni mjedisor u forcuan edhe më shumë pas nënshkrimit të Marrëveshjes së Stabilizim- Asocimit (MSA) me Bashkimin Evropian. Në vitin 2007 u miratua Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit 2007 – 2013 ose ndryshe Sektori i Mjedisit dhe Strategjia Ndërsektoriale (SMSN) 2007, e cila ishte pjesë e pandashmë e Strategjisë Kombëtare për Zhvillimi dhe Integrim.

PLANIFIKIMI SEKTORIAL : KUADRI LIGJOR BAZË	
BUJQËSIA - ZHVILLIMI RURAL - BLEGTORIA	
viti	Ligji / vkm
2001	Ligji nr. 8752, datë 26-3-2001 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
2004	Ligji nr. 9244, datë 2004 "Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore"
2005	Ligji nr. 9426, datë 2005 "Për mbarështimin e blegtorisë"
2007	Ligji nr. 9817, datë 22-10-2007 "Për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural"
2010	Ligji nr. 10257, datë 25-3-2010 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8752, "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
2013	Ligji nr. 69, datë 2013 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 9244 "Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore"
2014	Ligji nr. 130, datë 2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8752/2001 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës " Ligji nr. 131, datë 2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 9244, datë 2004 "Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore"
MJEDISI NATYROR	
viti	Ligji/vkm
2002	Ligji nr. 8906, datë 6-6-2002 "Për Zonat e Mbrojtura" Ligji nr. 8897, datë 16-5-2002 "Për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja" I ndryshuar me

¹⁸ U bazua në programet ekzistuese, të tilla si Plani I Veprimit Kombëtar për Mjedisin (Komisioni për Mbrojtjen e Mjedisit, 1993) apo Strategjia Mjedisore e Shqipërisë (Banka Botërore, 1993) etj.

	ligjin nr. 10266, datë 15-4-2010
2003	Ligji nr. 9010, datë 13-2-2003 "Për Administrimin Mjedisor të Mbetjeve të Ngurta" i ndryshuar me ligjin nr. 10137, datë 11-5-2009
2005	VKM nr. 676, datë 20-12-2005 "Për deklarimin e Monumenteve Kulturore Shqiptare si Zona të Mbrojtura "
2006	Ligji nr. 9587, datë 20-7-2006 "Për Mbrojtjen e Biodiversitetit"
2007	Ligji nr. 9700, datë 26-3-2007 "Për Mbrojtjen e Mjedisit nga Ndikimi Ndërkufikar"
2008	Ligji nr. 9868, datë 4-2-2008 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8906 "Për Zonat e Mbrojtura"
2011	Ligji nr. 10431, datë 9-6-2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 10440, datë 7-7-2011 "Për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis" Ligji nr. 10448, datë 17-7-2011 " Për Lejët e Mjedisit" Ligji nr. 10436, datë 22-9-2011 " Për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve"
2012	Ligji nr. 111 i vitit 2012 " Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore"
2013	Ligji nr. 91, datë 28-2-2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedis "
TRASHËGIMIA KULTURORE	
viti	Ligji/vkm
2003	Ligji nr. 9048, datë 7-4-2003 "Për Trashëgiminë Kulturore" i ndryshuar me Ligjin nr. 9592/2006, Ligjin nr. 9882/2008, Ligjin nr. 77/2003
TURIZMI	
viti	Ligji/vkm
2007	Ligji nr. 9734, i vitit 2007 "Mbi Turizmin" i ndryshuar me ligjin nr. 9930/2008, ligjin nr.76/2013

Tabela 2.1.2.1: Planifikimi Sektorial: Kuadri Ligjor Bazë

Në Janar të vitit 2016 u miratua Strategjia Kombëtare e Biodiversitetit dhe Plani i saj i Veprimit, e cila përbën mekanizmin kryesor të zbatimit të Konventës së Diversitetit Biologjik (KDB). Përcakon hapat dhe veprimet që duhet të ndërmarre vendi për të realizuar objektivat e KDB për mbajtur dhe përdorur në mënyrë të qëndrueshme biodiversitetin. Në kuadër të kësaj Strategjië, përcaktohen objektiva/prioritete të përgjithshme dhe qëllimet përkatëse:

- Futja e konceptit dhe e nevojës për mbrojtje të biodiversitetit në politikat sektoriale përkatëse.
- Reduktimin/ ujlën e faktorëve që çenojnë biodiversitetin.
- Monitorimin e veprimeve që degradojnë biodiversitetin dhe ndikimet përkatëse.
- Promovimin e ruajtjes së biodiversitetit dhe përdorimit të qëndrueshëm të ekosistemeve.
- Sensibilizimin e opinionit publik, arsimim dhe informim.
- Sigurimi i një qasje për ndarjen e drejtë dhe të barabartë të përfitimeve që vijnë nga përdorimi i burimeve gjeneruese.
- Rritje dhe përhapje e njohurive shkencore lidhur me biodiversitetin.

Për arritjen e objektivave, propozohen masa/veprime konkrete për një periudhë pesë vjeçare si dhe përcaktohen burimet e financimit. Së fundi, parashikohet një plan veprimi për zbatimin e kësaj strategjie, në formë tabele, që përmban objektivat, masat, kohën dhe koston e realizimit.

Kuadri ligjor kombëtar i cili rregullon mbrojtjen dhe menaxhimin e burimeve natyrore përmban një numër të madh ligjesh dhe vendimesh, të cilat u hartuan dhe u miratuan

kryesisht pas vitit 2001. Pas miratimit të ligjit nr. 9587, datë 20.07.2006 “Për Mbrojtjen e Biodiversitetit” u përcaktua kuadri bazë për mbrojtjen dhe menaxhimin e qëndrueshëm të biodiversitetit, bazuar në Konventën e Diversitetit Biologjik (CBD)¹⁹. Në vitin 2011 u miratuan katër ligje mjedisorë, më ndihmën teknike të Bashkimit Evropian dhe në kuadër të programit CARDS 2000- 200620 (shiko tabelën 3). Ligji nr. 10431, datë 9.6.2011 “Për Mbrojtjen e Mjedisit” përcakton parimet, rregullat dhe procedurat për të siguruar mbrojtjen e mjedisit. Ligji nr. 10440, datë 7.7.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis” synon parandalimin dhe trajtimin e degradimit mjedisor si dhe përcakton direktiva, organet dhe procedurat për vlerësimin e ndikimeve në mjedis. Në vitin 2013 u miratua ligji nr. 91, datë 28.2.2013 lidhur me Studimet Strategjike të Ndikimeve në Mjedis.

Ligji nr. 9048, datë 7.4.2003 “Për Trashëgiminë kulturore” i ndyshuar me ligjin nr. 9592, datë 27.7.2006, ligjin nr. 9882, datë 28.2.2008, ligjin nr. 10137, datë 2009 dhe ligjin nr. 77, datë 2013 përbën kuadrin ligjor bazë që rregullon menaxhimin e trashëgimishë kulturore kombëtare. Identifikon elementët mbrojtës të trashëgimisë kulturore materiale dhe jomateriale, të luajtshme dhe të paluajtshme. Gjithashtu, përcakton detyrat e institucioneve përgjegjëse dhe organeve qëverisëse, si dhe ndëshkimet në rast të shkatërimit të pasurisë kulturore.

Për sa i përket Strategjisë Sektoriale të Transportit në Shqipëri, kjo është përcaktuar nga Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës (ish Ministria e Punëve Publike, Transportit dhe Komunikacionit). Deri më tani, kuadri bazë për sektorin e transportit ishte Rishikimi i parë pesë vjeçar i Planit Kombëtar të Transportit në Shqipëri i vitit 2010, i mbajtur dhe i përditësuar çdo vit që atëherë, me objektiva të përgjithshme për të promovuar një sistem dhe infrastrukturë të sigurt, të besueshme, eficiente dhe plotësisht të integruar, duke plotësuar nevojat e udhëtarëve dhe të mallrave, ndërsa bëhej ekologjikisht dhe ekonomikisht e qëndrueshme. Aktualisht “Strategjia Përfundimtare dhe Plani i saj i Veprimit” është duke u përpunuar me fondet dhe asistencën teknike të projektit të Bashkimit Evropian IPA, dhe ndodhet në fazën e fundit të miratimit. Strategjia dhe Plani i veprimit do të mbulojë periudhën 2016–2020, me qëllim zhvillimin e mëtejshëm të sistemit kombëtar të transportit dhe përmirësimin e qëndrueshmërisë, ndërlikojnë, ndërveprimin dhe integrimin e tij me sistemin e transportit ndërkombëtar, në përputhje me Politikën e transportit të Bashkimit Evropian dhe të Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin dhe Integrimin 2015-2020, e cila synon përmbushjen e dispozitave të Marrëveshjes së Stabilizimit Asociimit, detyrimeve që rrjedhin nga statusi i vendit kandidat për tu futur në BE (për sa i përket politikave të transportit – Kapitulli 14 dhe Sistemit trans- evropian-Kapitulli 21) dhe pjesëmarrjen në Iniciativën e Ballkanit Perëndimor që ka përcaktuar

¹⁹ Konveta u paraqit për nënshkrim në 5 Qershor të vitit 1992 në kuadër të Konferencës së Kombeve të Bashkuara për Mjedisin dhe Zhvillimin (Samiti për Tokën në Rio) hyri në fuqi në 29 Dhjetor 1993. Shqipëria ka ratifikuar këtë Konventë në 5 Janar 1994.

²⁰ Programi Evropian Cards për periudhën 2000-2006, ka dhënë ndihmë dhe asistencë teknike vendeve të Evropës Juglindore që ishin pjesë e procesit të Stabilizimit Asociimit me Bashkimin Evropian.

së fundi shtrirjen e rrjetit të transportit trans-evropian dhe koridorret kryesore në rajon.

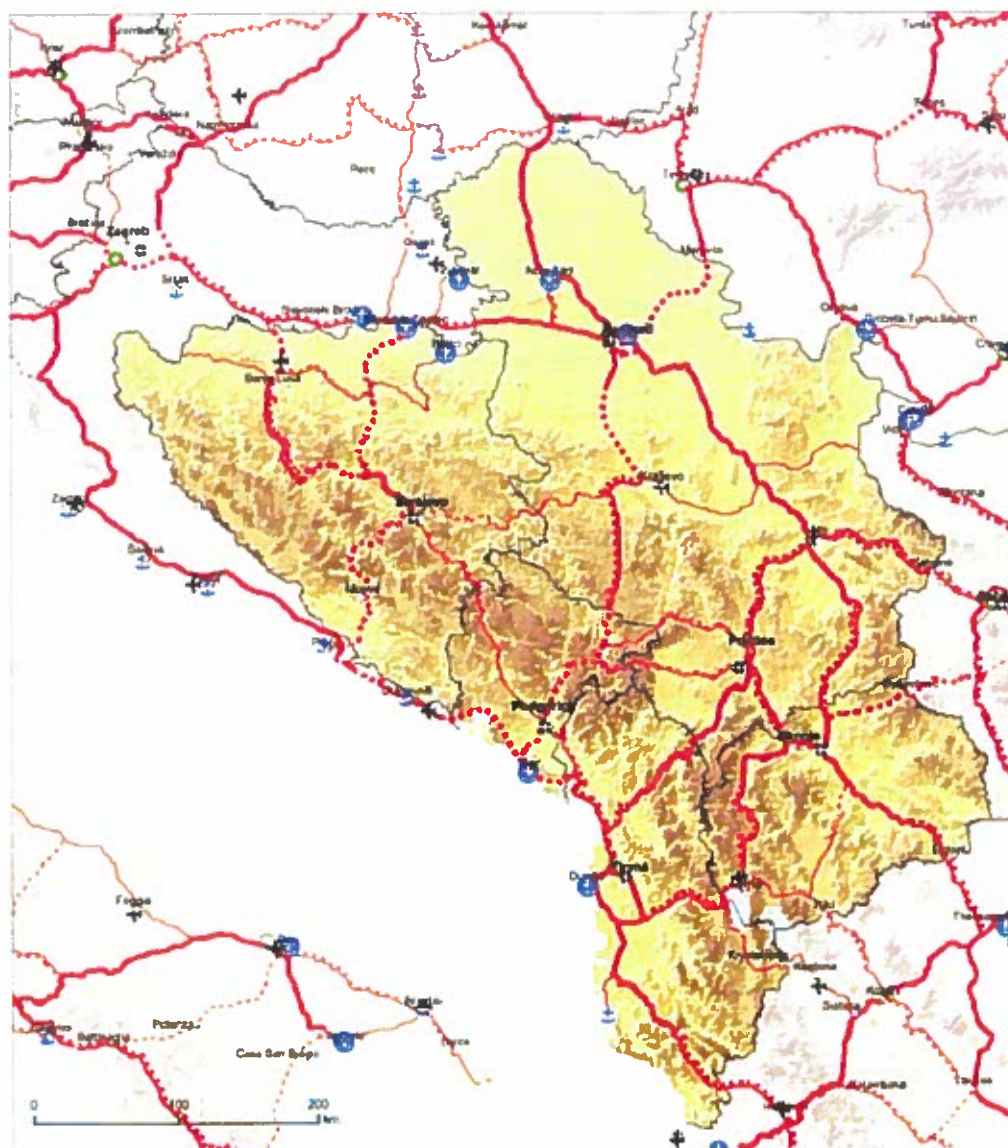

Figura 2.1.2.1: Rrjeti trans-evropian i transportit në Ballkanin Perëndimor: Hekurudha, përfshihet edhe deti dhe portet RUB (burimi: Komisioni Evropian, DG Lëvizshmëria dhe Transporti).

Figura 2.1.2.2: Rrjeti trans-evropian i transportit në Ballkanin Perëndimor: Rrugët, përfshihet edhe detin dhe portet RUB (burimi: Komisioni Evropian, DG Lëvizshmëria dhe Transporti).

Modernizimi dhe zhvillimi i infrastrukturës së transportit në Shqipëri është një prej prioritetëve kryesorë, me synim krijimin e parakushteve për zhvillimin e sektorëve të tjerë të ekonomisë, rritjen e aksesit dhe kontributit në mënyrë të konsiderueshme në rritjen e përgjithshme të ekonomisë dhe zhvillimin ekonomik. Shqipëria ka investuar shumë në transport, duke patur parasysh mungesën ose cilësinë e dobët të infrastrukturës bazë, kryesisht në rrugë (97,2% e investimeve totale në periudhën 2010- 2014) dhe në shtyllën e rrjetit kombëtar, ndërsa me prirjet e përgjithshme në rajonin e Ballkanit Perëndimor për kreditim, vëllime të konsiderueshme janë alokuar nga buxheti i shtetit.

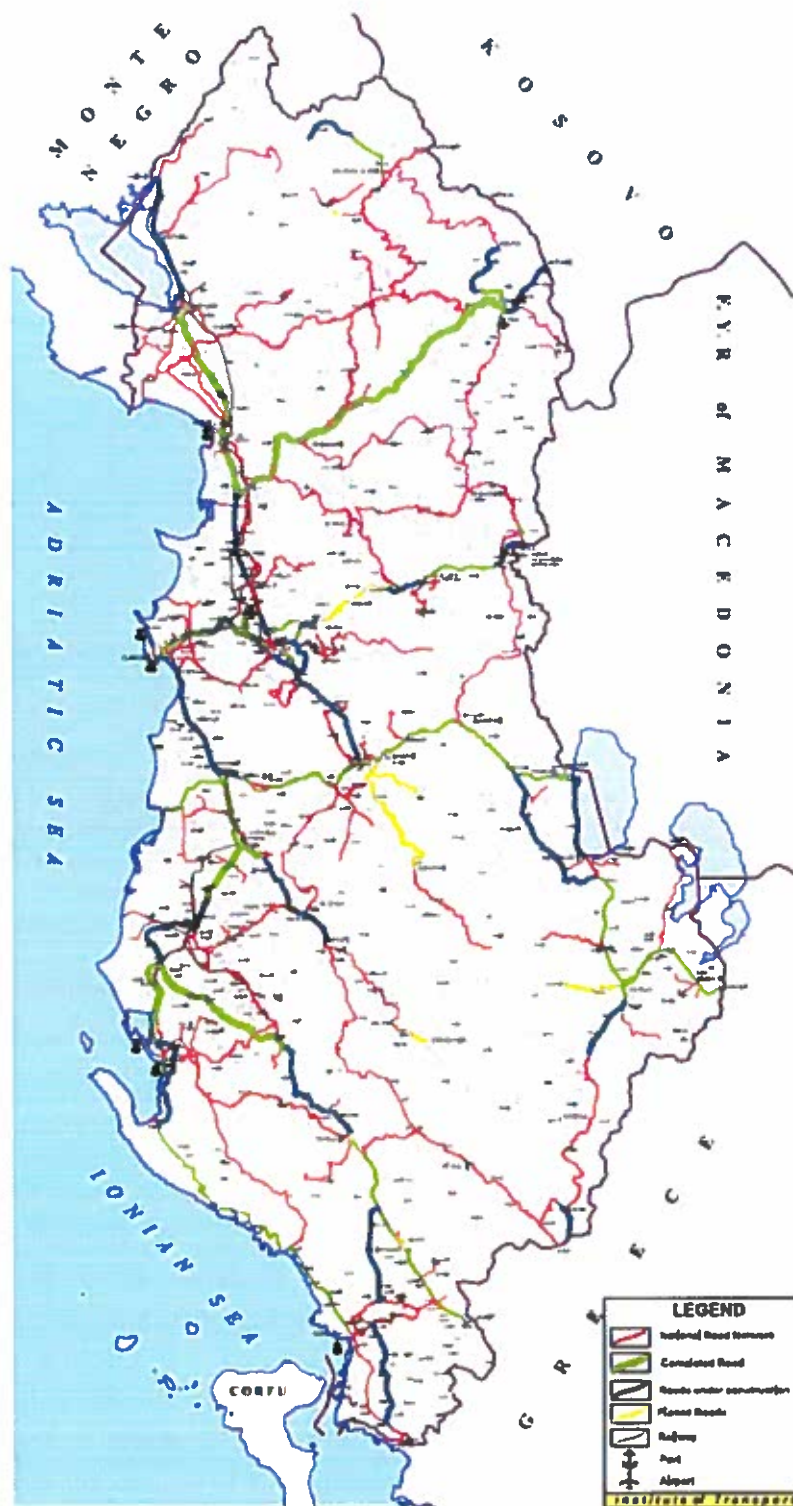

Figura 2.1.2.3: Infrastruktura e transportit në Shqipëri (burimi: Instituti i Transportit).

Veçanërisht për zhvillimin e infrastrukturës së transportit, Strategjia Kombëtare për Transportin ka parashikuar si më poshtë:

- Për infrastrukturën rrugore, prioritet strategjik është përfundimi dhe modernizimi i rrjetit rrugor primar dhe sekondar i vendit, duke vendosur lidhjen interurbane dhe ndërkombëtare si dhe sigurinë në rrugë. Megjithë investimet e fundit në rrjetin

rrugor lokal dhe rajonal, cilësia e infrastrukturës rrugore është e ulët dhe ka dallime të konsiderueshme rajonale në aspektin e qasjes në tregje dhe shërbime bazë. Rrjeti rrugor në vend është ende i kufizuar si në shtrirje ashtu dhe në cilësi, dhe vuan nga mungesa e mirëmbajtjes, pavarësisht nga investimet e bëra nëpërmjet Fondit Shqiptar të Zhvillimit (FSHZH). Mirëmbajtja dhe performanca sipas standardeve të BE-së, si dhe dendësia e rrjetit, duhet të përmirësohet, me anë të një sistemi të menaxhimit të pasurive rrugore dhe zgjerimin e rrjetit rrugor kombëtar me pjesë të rrjetit rural. Në këtë drejtim, kontributi në zbatimin i Bankës Botërore (IBRD) me projektin e Mirëmbajtjes Rrugore dhe Sigurisë (RRSP) deri në vitin 2020 dhe zbatimi i një programi shtesë, bashkë-financuar nga IPA, për mirëmbajtjen e rrugëve kombëtare që nuk janë të mbuluara nga projekti i Mirëmbajtjes Rrugore dhe Sigurisë, por janë konsideruar si prioritet i lartë nga Deklarata e Samitit të Vjenës për Ballkanin Perëndimor (BB 6 Initiative - Axhenda Lidhshmëria).

- Gjithashtu, rishikimin e klasifikimit funksional të rrjetit rrugor, rritjen e zhvendosjeve të buxheteve vjetore për funksionimin dhe mirëmbajtjen e rrjetit rrugor kombëtar, promovimin e prodhimit dhe koncesioneve të bazuara në performancë (partneriteteve publike-private) për operacionet dhe mirëmbajtjen e rrugëve, jo vetëm për rrjetin kombëtar, por edhe për rrjetin rajonal dhe lokal dhe shqyrtimin e mundësisë së përcaktim të një tarife të caktuar të përdoruesve të rrugëve për operacionet dhe mirëmbajtjen e rrjetit rrugor.
- Për më tepër, për të siguruar lidhjen nëpërmjet Europës Juglindore dhe BE-së, strategjia parashikon përmirësimin e infrastrukturës ekzistuese dhe ndërtimin e rrjetit që mungon në Rrjetin Gjithëpërfshirës Trans-European SEE, duke siguruar në të njëjtën kohë lidhjen e këtij rrjeti me pjesën tjetër të rrjetit primar dhe sekondar të vendit. Projekti i Gazësjellësit përfshin sektorin Rreshen- Milot, Korridori 7 (siç shikohet në figurën 2.1.2.3) që lidh Nishin (Serbi) – Prishtinën (Kosovë) dhe Durrësin, Koridorin Adriatik- Jon (seksioni Thumanë- Kashar/Vorë, Fushë Krujë- Shkodër, dhe bypass-in e Tiranës, Lezhës dhe Tepelenës), rikonstruksionin e rrugës së lumit të Vlorës dhe fillimin e ndërtimit të rrugës së Arbërit. Përveç këtyre projekteve të cilat janë në një fazë të avancuar maturimi në kuptimin e përgatitjes dhe financimit, ndërtimi i korridorit VIII (Bypass-i i Elbasanit, Korçë- Kapshticë, Elbasan- Qafë Thanë) mbetet prioritet dhe është planifikuar për këtë periudhë, edhe përfundimi i urës dhe tunelit në Kukës-Morinë, në koridorin 7 në drejtim të Prishtinës.
- Për sa i përket infrastrukturës hekurudhore, prioritet është vendosja e vendit në tregun hekurudhor evropian si një lojtar në korridoret e transportit të Evropës Juglindore. Kjo kërkon përpjekje për rritjen e performancës së hekurudhave dmth, të reduktohet koha e kalimit transit dhe kostot logjistike, lehtësimin e kalimeve kufitare duke vendosur kalime të përbashkëta kufitare dhe duke tërhequr investimet e nevojshme për të lidhur aspektet rregullatore teknike dhe të tjera në përputhje me standardet e BE. Është planifikuar një korridor tërheqës dhe konkurrues hekurudhor nga Porti i Durrësit në Tiranë (ndërtimi dhe modernizimi i

linjës të Terminalit të Transportit Publik të Tiranës dhe të lidhjes munguar me aeroportin e Tiranës), së bashku me rehabilitimin e linjës nga Durrësi deri në Rrogozhinë - Elbasan - Pogradec dhe Lin, ndërtimi i linjës Qafë Thanë drejt kufirit me ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë, përgatitjen e rinovimit të linjës Vorë - Hani i Hotit drejt kufirit me Malin e Zi.

- Lidhur me Portet, vazhdimi i zhvillimit dhe modernizimit të infrastrukturës dhe shërbimeve në porte është parashikuar deri në vitin 2020, përmes zbatimit të modernizimit dhe rehabilitimit të planeve investuese në portin e Vlorës, Shëngjinit dhe Sarandës që do të përpunohet deri në vitin 2018. Qëllimi i përgjithshëm është që të rriten ndjeshëm vëllimet e mallrave dhe udhëtarëve.
- Së fundi, për aeroportet, po përpunohet një Master Plani për të gjithë vendin për 20 vitet e ardhshme, me theks të veçantë në zhvillimin dhe ndërtimin e një aeroporti të ri në jug të vendit (po punohet për të filluar në 2019), në mënyrë që të shërbejë si një qendër për fluturimet ndër-evropiane dhe mesdhetare, në zgjerimin e aeroportit të Tiranës pas vitit 2025 dhe modernizimin e aeroportit të Kukësit në periudhën 2018-2019.
- Prespektiva e zhvillimit është për një transport multimodal dhe transport i kombinuar, qëllimi është për të integruar planifikimin terminal dhe zhvillimin në planifikim më të gjerë të transportit dhe të përdorimit të tokës, për të përmirësuar qasjen në terminale dhe objektet e terminaleve dhe kapaciteteve operacionale dhe për të drejtuar investimet për të adresuar pengesat, për të siguruar transport efikas të integruar me zinxhirët logjistike, kosto të ulët dhe të reduktohet trafiku i mjeteve të rënda, nga portet kryesore shqiptare në vendet fqinje (duke përfshirë ato të izoluar, të Kosovës dhe Ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë) dhe më gjerë, duke kontribuar në këtë mënyrë në zbatimin e zbatimit boshteve të anijeve në rajon (shih figurën 2.1.2.4). Shqyrtimi i zhvillimit të qendrave të logjistikës në Milot dhe Elbasan, duke siguruar akses hekurudhor në Portin e Durrësit do të shqyrtohet në vitin 2017 dhe ndërtimi i tyre është parashikuar për vitin 2019. Investimi në qendrat e rrethinat logjistike bi-modale bashkë me korridoret është parashikuar gjithashtu, në përputhje me projektin rajonal të autostradës Durrës-Tiranë "Durana".

2.1.3. Kuadri Evropian për planifikimin territorial

Shqipëria është pjesë e procesit të Stabilizimit dhe Asocimit me Bashkimin Evropian, pasi e ka nënshkruar Marrëveshjen në vitin 2006 dhe hyri në fuqi në Prill të vitit 2009 (MSA). Në Tetor të vitit 2012 Komisioni Evropian rekomandoi dhënien e statusit të vendit kandidat, me kusht që të zbatohen plotësisht reformat e nevojshme. Vendi u thirr të përfshij në legjislacionin e vet direktivat kryesore të Bashkimit Evropian dhe të ndërmarrë reforma të rëndësishme, një proces ky që ndikon edhe në kuadër të politikave kombëtare të planifikimit territorial.

Planifikimi territorial është përgjegjësi ekskluzive e shteteve anëtare, me Bashkimin Evropian që ka një rol ndihmës dhe indirekt. Politikat sektoriale evropiane (politika

rajonale, zhvillimi bujqësor, mjedisi, transporti, kohezioni territorial etj.) dhe drejtimet për kohezionin territorial kanë ndikuar në kuadrin ligjor të planifikimit territorial në vend.

Me nënshkrimin e Traktatit të Lisbonës, kohezioni territorial u përcaktua si objektiv kryesor i Bashkimit Evropian. Përmbajtja e saj lidhet me integrimin e dimensionit territorial në çdo faze të programit të zhvillimit, në formimin e politikave të plota territoriale dhe në bashkëpunimin midis rajoneve evropiane. Në Maj të vitit 2007 u miratua <Axhenda Territoriale> e cila u bazua në dokumeta politike të mëparshme të Bashkimit Evropian. Më i rëndësishmi është Plani i Zhvillimit të Territorit të Rajonit i vitit 1999 (perspektiva evropiane e zhvillimit territorial të vitit 1999)²¹.

Perspektiva evropiane e zhvillimit territorial të vitit 1999 (PZHTR), përcakton një kuadër të përbashkët të parimeve, me qëllim koordinimin sa më të mirë të politikave sektoriale evropiane që ndikojnë në territor. Synon koordinimin horizontal ndërmjet fushave të ndryshme të politikës, në atë vertikal ndërmjet nivele të ndryshme të qeverisjes dhe në atë gjeografik ndërmjet rajoneve të ndryshme administrative. U projektua për të nxitur vizionin evropian për konkurrencë të balancuar, për kohezion ekonomik dhe social, dhe mbrojtjen e mjedisit. Për këtë qëllim ka identifikuar tre drejtime kryesore:

- Zhvillimin e rrjeti urban të ekuilibruar, policentrik dhe bashkëpunimin ndërmjet qytetit- fshatit.
- Promovimin e një rrjeti transporti dhe komunikimi të plotësuar për të mbështetur zhvillimin policentrik dhe lehtësimin e integrimin evropian.
- Mbrojtjen dhe menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore dhe kulturore.

Axhenda Territoriale i ka zgjeruar këto tre drejtime në gjastë linja:

- Zhvillimin e formave të ndryshme bashkëpunimi midis zonave urbane dhe rurale.
- Krijimin e rrjeteve rajonale dhe urbane.
- Krijimin e nyjeve rajonale të konkurrencës dhe inovacionit.
- Fuqizimin e rrjeteve trans-evropiane.
- Promovimin e menaxhimit të rrezikut trans-evropian.
- Përmirësimin dhe menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore dhe kulturore, si një vlerë e shtuar për zhvillimin.

Bashkëpunimi Territorial Evropian (ETC) përbënte një nga tre shtyllat kryesore të politikave evropiane për periudhën 2007-2013, me mjet kryesor Iniciativën e Komunitetit INTERREG. Iniciativa u paraqit për herë të parë në vitin 1990 dhe që atëherë përbën një mjet të rëndësishëm financiar për të mbështetur bashkëpunimin në tre nivele, ndërkufitar, ndërshtetëror dhe ndërrajonal. Në këtë mënyrë kontribuoi në zhvillimin e balancuar dhe të qëndrueshëm territorial. <Grupi Evropian i Bashkëpunimit Evropian> është gjithashtu një mjet për promovimin e bashkëpunimit territorial. Përbën kuadrin ligjor për bashkëpunimin ndërmjet autoriteteve vendore dhe

²¹ Policy Brief, Analiza dhe ndikimi i mundshëm i Politikave të Bashkimit Evropian në Planifikimin e territorit në Shqipëri, Mars 2013, Paul Rabe, Rudina Toto, Sibora Dhima.

rajonale dhe ka si qëllim shkëmbimin e përvojave dhe promovimin e praktikave për bashkëpunim territorial.

Objektivat Europiane për kohezionin territorial dhe direktivat evropiane për planifikimin territorial ndikuan politikat përkatëse, në përgjithësi në vendet e Evropës jugore. Nxitën ndryshime dhe në disa raste justifikuan përpjekjet kombëtare për reforma. Po kështu ndihmuan transformimin e sistemit shqiptar të planifikimit territorial nga një qasje urbane në një planifikim më të gjërë, me karakter strategjik. Përpjekja e parë legislative për të krijuar një model të tillë u bë nëpërmjet Ligjit nr. 10119 të vitit 2009.

Legjislacioni shqiptar, si në planifikimin territorial edhe në fusha të tjera me ndikim në territor, të tilla si zhvillimi rural, mjedisi dhe transporti ka përfshirë parashikimet në përputhje me tre drejtimet kyesore të PZHTR.

Lidhur me parimin e parë, reforma e politikave kombëtare të planifikimit nga një qasje urbane në atë rajonale/hapësinore është në përputhje më zhvillimin policentrik dhe marrëdhëniet e ngushta qytet-fshat. Legjislacioni kombëtar zgjeroi planin në zonën extrurbane dhe përshtati një model të plotë të planifikimit që mbulon zonat urbane dhe ato rurale/natyrore. Aplikohet në nivele të ndryshme (vertikal, horizontal dhe gjeografik) nga shumë organe dhe caktohet për konsultim publik. Zhvillimi policentrik zhvillohet gjithashtu, nga politikat kombëtare në bujqësi. Veçanërisht, është në përputhje me objektivat për forcimin e zonave rurale dhe reduktimin e pabarazive rajonale, të miratuara në kuadër të përshtatjes me standartet evropiane.

Politika kombëtare në sektorin e transportin promovon, zhvillimin e qëndrueshëm policentrik dhe integrimin evropian, pasi ka si qëllim:

Një rrjet rrugor kombëtar që do të ketë aksesueshmëri dhe do të anashkalojë zonat e populluara.

Një sistem shumëdimensional të transportit që nxit integrimin rajonal.

Qëllimi i mbrojtjes dhe menaxhimit të qëndrueshëm të kapitalit natyror dhe kulturor është promovuar përmes strategjisë përkatëse kombëtare në mjedis. Kjo përkthehet në një kuadër të gjerë ligjor, i cili ndër të tjera paraqet detyrimin (sipas nenit 108 të MSA-së) për të vlerësuar ndikimin mjedisor të projekteve dhe studimeve.

Në përfundim, procesi i zhvendosjes legislative dhe politike me standartet evropiane shtrihet në fushën e planifikimit territorial. Sjell ndryshime të mëdha pasi planifikimi territorial në vend është në fillimet e tij dhe imponimi i autoriteteve evropiane sa vjen dhe intensifikohet dhe zgjerohet (direkt ose indirekt përmes politikave sektoriale). Transformimi i kuadrit ligjor mbi planifikimin nga një qasje urbane në një model hapësinor me shumë nivele, me qëllim përshtatjen me praktikën evropiane, u realizua me ndihmën e përvojës ndërkombëtare. Në praktikë, ka ende një rrugë e gjatë për të arritur mirëkuptimin, pranimin dhe zbatimin e legjislacionit të ri kompleks nga ana e autoriteteve lokale, por edhe për të përshtatur konceptin social të planifikimit.

2.2. Shqyrtimi i direktivave të planifikimit urban dhe sektorial, standardet dhe normat ekzistuese kombëtare

Legjislacioni kombëtar urban, konkretisht Ligji i fundit “Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit” 107/2014 parashikon materializimin e Planit të Përgjithshëm Kombëtar (National General Plan, PPK), Planeve Sektoriale Kombëtare (National Sectoral Plans, PKS) për të gjithë territorin kombëtar ose pjesë ve të tij dhe të Planeve të Detajuara për Zona me Rëndësi Kombëtare (Detailed Plans for Areas of National Importance, PDZK), si mjetet bazë të planifikimit hapësinor kombëtar. Në zbatim të legjislacionit, por dhe në përputhje me standardet evropiane, Ministria e Zhvillimit Urban (MZHU), përgjegjëse për planifikimin e territorit në Shqipëri, në bashkëpunim me AKPT, ka hartuar në tetor 2013, draftin e Planit të Përgjithshëm Kombëtar (National General Plan), të Planit të Integruar Ndërsektorial për Bregdetin dhe Planin e Integruar Ndër-Sektorial për zonën ekonomike Tiranë-Durrës.

Plani i Përgjithshëm Kombëtar (PPK) është i pari në hierarkinë e planit urban kombëtar, përcakton kuadrin për zhvillimin e të gjithë territorit dhe jep udhëzimet bazë për planet sektoriale dhe politikat analoge. Plani i Integruar Nder-Sektorial për zonën ekonomike Tirane-Durrës (PINS_DURANA) planifikon zhvillimin e rajonit Tiranë-Durrës sipas strategjive kombetare të zhvillimit të përcaktuara nga PPK, me synim zhvillimin ekonomik, social dhe të territorit dhe përbën si shembull përfaqësues për planet e ngjashme. Plani i Integruar Ndërsektorial për Bregdetin (PINS_Bregdeti) përcakton udhëzimet bazë për zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik, social dhe urbanistik të zonës bregdetare me rëndësi kombëtare. Hartimi paralel i planeve të mësipërme lehtëson koordinimin dhe zbatimin e politikave të propozuara.

2.2.1. Plani i Përgjithshëm Kombëtar

Plani i Përgjithshëm Kombëtar pritet të miratohet dhe parashikon një periudhë afatgjatë zhvillimi deri në vitin 2030. PPK siguron kuadrin referues strategjik për zhvillimin e qëndrueshëm e afatgjatë të territorit kombëtar. Specifikon nevojat dhe ndërhyrjet e nevojshme në këtë fushë, duke adoptuar një qasje të integruar të kombinuar (p.sh. konflikteve midis objektivave sektoriale). Përbën bazën për harmonizimin dhe koordinimin e politikave sektoriale dhe ndërsektoriale kombëtare dhe mbështet organizimin e ri administrativ të territorit kombëtar (Ligji 115/2014). PPK përbëhet nga tri pjesë:

- Politika dhe strategji territoriale zhvillimi.
- Plani.
- Rregullore të planifikimit dhe zhvillimit.

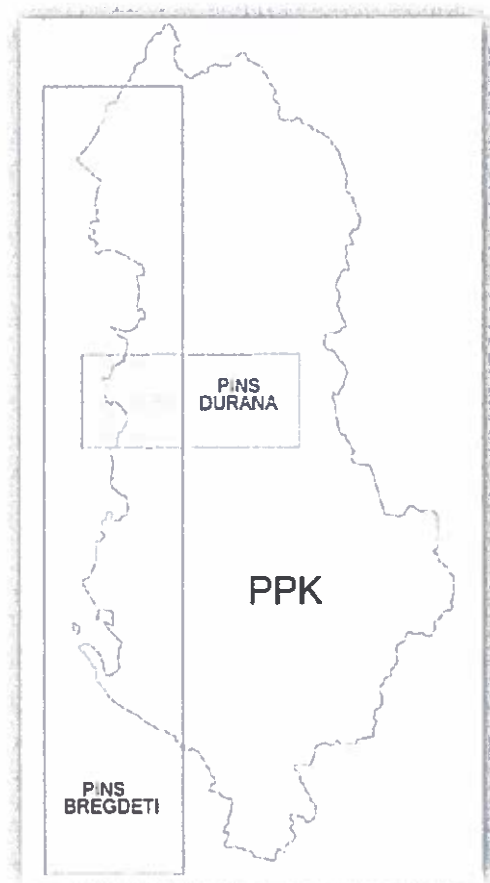

Figura 2.2.1.1: Planet ekzistuese kombëtare urbane (Burimi Plani i Integruar Ndërsektorial për Bregdetin, DRAFT Narrativ i plote i Planit).

PPK shoqërohet me Vlerësimin Strategjik Mjedisor, i cili vlerëson ndikimin mjedisor të planeve të veprimit e investimit për të realizuar një zhvillim të qëndrueshem dhe vlerësimin ekonomik e financiar të politikave / masave të propozuara.

Zhvillimi i një ekonomie konkurruese dhe të larmishëm në Ballkan dhe integrimi në sistemin ekonomik evropian janë pjesë përbërëse e vizionit kombëtar. Në nivel kombëtar, PPK synon qasje të barabartë në ekonomi, dhe infrastrukturë, mbrojtjen e trashëgimisë natyrore, historike dhe kulturore dhe vlerësimin e saj për të kthyer vendin në një destinacion turistik ndërkombëtar.

Në mënyrë të veçantë janë vendosur katër objektiva strategjike:

- Integrimi shumë nivelesh i vendit në zonën evropiane. Vendi është në kryqëzim të rrugëve të rëndësishme evropiane, të tilla si aksi horizontal Madrid-Romë-Stamboll që lidh Detin e Zi dhe Detin Mesdhe. Për të shfrytëzuar pozicionin i favorshëm gjeografik në territorin e Mesdheut dhe Evropian propozohet zhvillimi i një rrjeti kombëtar të infrastrukturës së transportit që lidh vendin me akset e transportit Pan-evropiane. Është propozuar përfundimi i pesë rrugëve me rëndësi strategjike, të cilat do të shërbejnë lidhjes dhe do të funksionojnë si boshtet e zhvillimit.

- Konsolidimi i vendit si një qendër e fortë dhe konkurruese ekonomike në rajonin e Ballkanit, si qendër që lidh Ballkanin me Evropën dhe një faktor stabiliteti. Për këtë qëllim, është propozuar të jetë një pike kyçe e metejshme për energjinë dhe infrastrukturën në rajoni.
- Objektivi i tretë strategjik përbën sigurinë e integritetit fizik dhe territorial të trashëgimise historike, kulturore, natyrore dhe urbane në të gjithë territorin kombëtar (Sigurimi i integritetit fizik dhe territorial të peizazhit historik, kulturor, natyror dhe urban në të gjithë territorin shqiptar).
- Përmirësimin e kushteve të jetesës përmes sigurimit të qasjes së lirë në infrastrukturë dhe njohje, për reduktimin e pabarazive rajonale dhe rritjen ekonomike.

PPK identifikon pesë sistemet territoriale me objektiva specifike dhe politika, të cilat janë të organizuara veçmas me ndihmën e qendrave, akseve dhe zonave. Bëhet fjalë për një sistem urban, sistem agrare, sistem natyror, sistem hidrik dhe sistemin e infrastrukturës.

SISTEMI URBAN

Me qëllim zhvillimin "inteligjent urban", është propozuar dendësimi dhe zhvillimi policentrik i tij, i cili do të shmangë izolimin dhe do të lehtësojnë pabarazitë nëpërmjet:

- Kontrollit të shtrirjes urbane të qyteteve dhe të zonave urbane dhe dendësimit / kufizimit të shpërndarjes urbane.
- Përmirësimit të aksesit në infrastrukturën shumë mënyrëshe dhe miqësore ndaj ambientit.
- Promovimit të funksioneve të përbashkëta dhe plotësuese.
- Menaxhimit racional të ekosistemeve urbane.
- Ruajtjes dhe integritetit të trashëgimisë natyrore dhe kulturore në jetën urbane.

PPK paraqet një sistem hierarkik urban, në bazë të potencialit të disponueshëm, i përbërë nga:

- Nëntë qendra urbane të nivelit të parë (Qendra Primare), të cilat do të mbështeten nga një infrastrukturë teknike-/ sociale, në mënyrë që t'u shërbejnë banesave me rreze shërbimi 45 minuta. Në qendrat kryesore urbane përfshihet Gjirokastër, qendra e bashkisë dhe prefektures (qarkut) me të njëjtin emër.
- Gjashtë rajone ekonomike bazë (rajone ekonomike parësore).
- Dhjetë qendra të specializuara (Qendra të specializuara), të cilat do të fuqizohen për sa u përket karakteristikave të tyre të veçanta në mënyrë që të tërheqin popullsinë.

- 42 qendra lokale (qendra lokale). Bazuar në organizimin e propozuar, propozohen projekte dhe investimet publike, të cilat do të forcojnë qendrat / fushat në mënyrë që të përmbushin rolin e tyre. Objektivi është mbulimi plotësisht i nevojave teknike, të infrastrukturës sociale dhe cilësisë së jetës urbane dhe zhvillimi i qyteteve dinamike, tërheqëse dhe konkurruese.

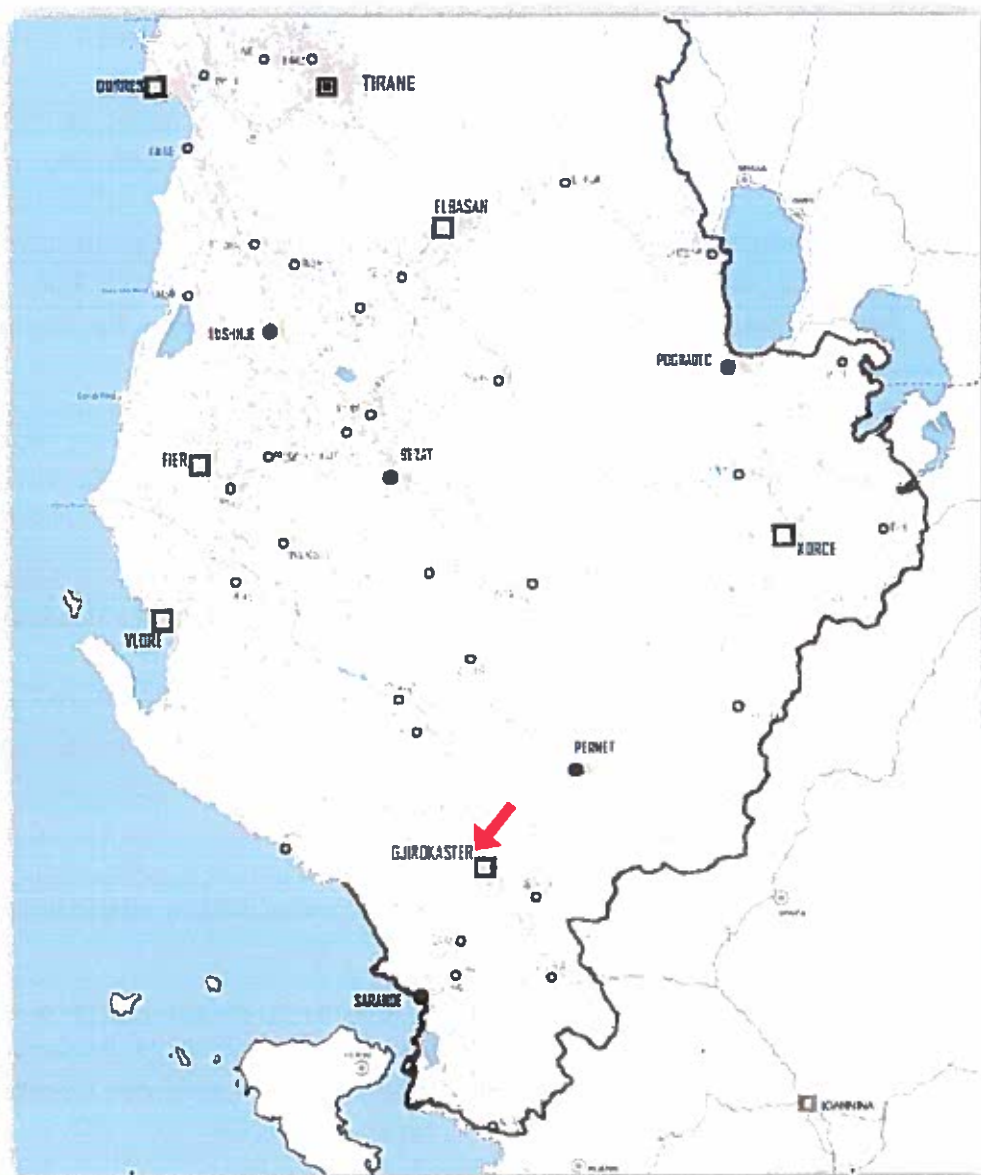

Figura 2.2.1.2: Fragment nga diagrami me hierarkinë e propozuar për banim në territorin shqiptar, dallohet Gjirokastra si qendër banimi të nivelit të parë (Burimi: Qendrat Hierarkia, Draft, PPK).

SISTEMI BUJQËSOR

Duke synuar një sektor prodhimi bujqësor konkurrues dhe efikas, është propozuar një politikë forcimi dhe modernizimi, e cila konsiston në:

- Mbrojtjen maksimale e tokës bujqësore përmes dendësimit të zhvillimit urban (Ruajtje maksimale e fondit të tokës bujqësore me anë të politikave të intensifikimit të zhvillimit urban).
- Krijimin e një zinxhiri të efektshëm të furnizimit (mbledhjen, prodhimin, përpunimin, tregtimi-eksporti).
- Uljen e kostove të prodhimit dhe përmirësimin e cilësisë së produktit nëpërmjet modernizimit teknologjik dhe investimeve në infrastrukturë mbështetëse (rrjeteve të vaditjes, stacionet e pompimit, etj).
- Bashkëpunimin me sektorët e tjerë të ekonomisë, si turizmi (vlerësimin turistik të produkteve vendore të fermave), transportin (grumbullimin efikas dhe shpërndarjen e produkteve) dhe energjinë (përdorimin e Burimeve të Ripërtëritëshme të Energjisë për promovimin e produkteve).
- Krijimin i qendrave/poleve rurale.
- Specializimin i prodhimit e përpunimit bujqësor dhe ofrimin e prodhime të certifikuara sa i përket origjinës së produkteve (bimë medicinale, perime vendore etj).

SISTEMI NATYROR

Me qëllim mbrojtjen dhe zhvillimin e sistemeve natyrore, propozohet:

Forcimi i rrjetit të zonave të mbrojtura (20% e zonës tokësore dhe 12 - 15% të hapësirës detare) përmes vendosjes së prioritetit për përdorimin e zonave të lira natyrore, me përparësi mjedisin; krijimi i korridoreve natyrore mbrojtëse përgjatë kanaleve të ujit / luginave, dhe përmirësimin e aksesit dhe njohjen e zonave të mbrojtura.

Përdorimi i kapitalit natyror si një burim kombëtar ekonomik, me vepra në këtë drejtim një rrjet kombëtar të rrugëve çiklistike, Parku i Alpeve dhe Parku i lumenjve të Vjosës e Bunës.

SISTEMI UJOR

Me qëllim integrimin hapësinor, rritjen e aksesit dhe shpërndarjen e balancuar të flukseve (INTEGRIMI HAPESINOR, RRITJA E AKSESUESHMERISE SË VENDIT DHE SHPËRNDARJE E BALANCUAR TE FLUKSEVE) propozohet:

- Vendosja e Linjave Blu për mbrojtjen e burimeve ujore nga marrja e parregullt e zhavorrit, shkarkimi i mbetjeve urbane dhe ndotja nga aktiviteti bujqësor dhe industrial.
- Krijimi i korridoreve mbrojtjes natyrore të lumenjve dhe luginave.
- Forcimi dhe përmirësimin I infrastrukturës urbane te sistemit hidrik dhe kanalizimeve, në përputhje me nevojat / kërkesat që dalin në qendrat e banimit.

SISTEMI INFRASTRUKTUROR

Me qëllim integrimin hapësinor, rritjen e aksesit dhe shpërndarjen e balancuar të flukseve (INTEGRIMI HAPESINOR, RRITJA E AKSESUESHMERISE SË VENDIT DHE SHPËRNDARJE E BALANCUAR E FLUKSEVE) propozohet

zhvillimi i një rrjeti teknikash të integruara në infrastrukturë, të përshtatura me rrjetin e banimit. PPK propozon një tërësi sistemi transporti i specifikuar më pas në atë rrugor, hekurudhor, portualë dhe ajror. Në përgjithësi, i jepet përparësi zhvillimit të një sistemi multimodal transporti, të integruar dhe miqësor me mjedisin, i cili siguron lidhjen dhe qasjes në nivel kombëtar. Propozimet kryesore janë:

- Ndërtimi i dy aeroporteve të reja në qytetet Kukës dhe Delvinë, në jugperëndim të Gjirokastrës. Investimin e dytë, e cilëson si më të mirë, sepse forcon rolin e qendrës urbane të Gjirokastrës dhe siguron afërsinë me bregdetin, pa pasur ndikim të drejtpërdrejtë.
- Tre kyçe kombëtare intermodale në Fier, Elbasan, Berat, të cilët do t'u shërbejnë nevojave të lëvizjes së brendshme dhe ndryshimit të mjeteve të transportit.
- Dhjetë qendra si nyje ndërkombëtare multimodale në Tiranë, Durrës, Lezhë, Shkodër, Kukës, Pogradec, Korçë, Vlorë, Sarandë dhe Gjirokastrë, në shërbim të nevojave të lëvizjes ndërkombëtare të njerëzve dhe mallrave.
- Pesë akse rrugore me rëndësi strategjike. Veri-Jug, Korridori gjelbër, Korridori Veri-Jug Blue, Korridori 8 (Rruga e Arbërit), Korridori 10 (Durrës - Kukës - Morinë), dhe Aksi Jugor-Qëndror. Përfundimi i akseve është i rëndësishëm për të përmirësuar lëvizjen brenda vendit, lidhjen me vendet fqinje dhe integrimin me zonën evropiane. Rruga e propozuar e Aksit Jug-Qëndror do të lidhë Gjirokastrën me Beratin dhe Elbasanin²² dhe parashikohet të përfundojë deri në vitin 2020. Korridori i Gjelbër me gjatësi totale prej 405 kilometrash i shërben lidhjes me Malin i Zi - Greqinë dhe kalon nga Gjirokastrë.
- Rrjet hekurudhor me një gjatësi të përgjithshme prej 4,500 km.
- Katër porte (Durrës, Vlorë, Shëngjin, Sarandë).
- Përfundimin e rrjetit rrugor kombëtar deri në vitin 2030, i cili do të kontribuojë në një rritje prej 6% të kontributit të sektorit të transportit në rritjen e PBB-së.
- 20% më pak CO₂ nga transportet.

²² Sipas leximit të hartës Infrastrukturë _ Transport Draft, boshti "hidhet" në seksione të rrjetit rrugor kombëtar dhe plotësohet me seksione të propozuara, duke vendosur një lidhje rrugore vertikale që përshkon pjesën qendrore-jugore të vendit.

PPK propozon gjithashtu edhe infrastrukturën energjetike, me qëllim zhvillimin e një rrjeti efikas energjetik, duke i dhënë përparësi dallimit/zhvendosjes në drejtim të përdorimit të energjisë së rinovueshme. Në mënyrë të veçantë propozohet:

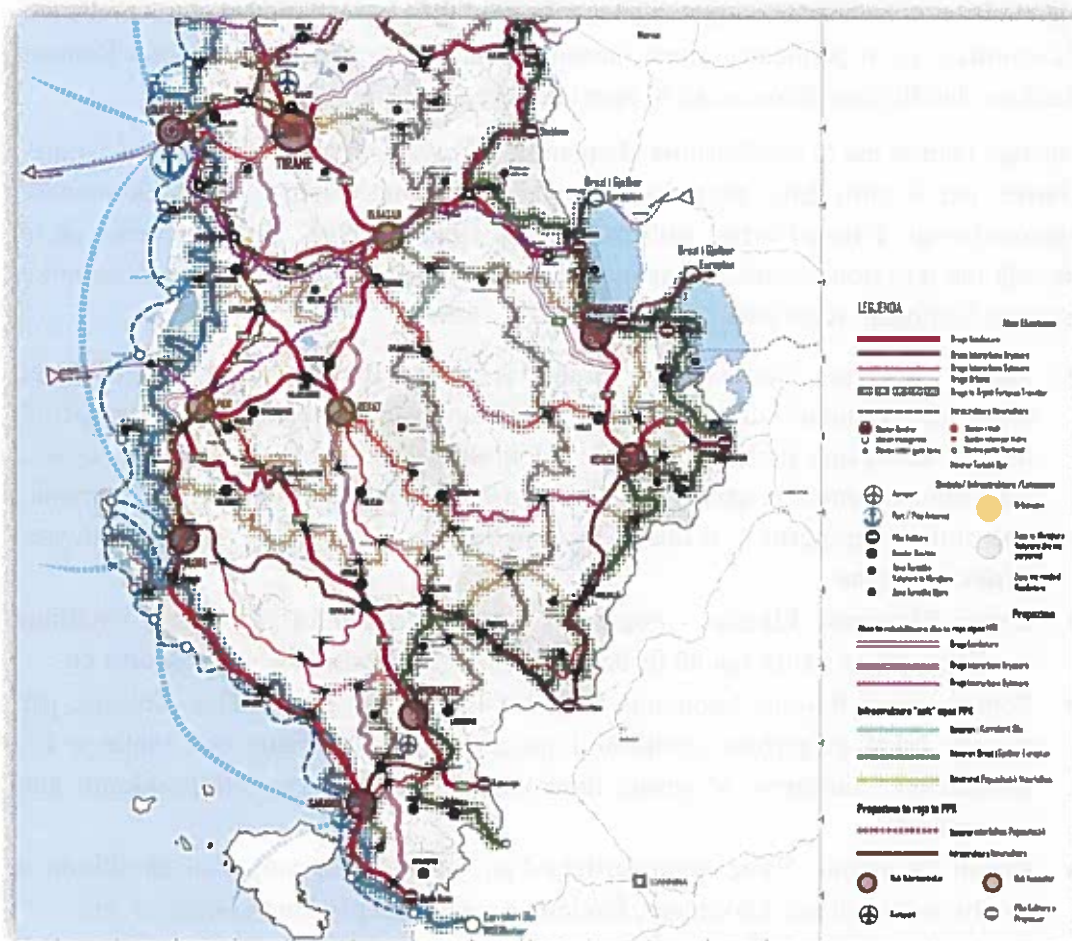

Figura 2.2.1.3: Fragment nga diagramin në infrastrukturën e transportit, dallohen Gjirokastrën si një qendër ndërkombëtare të transportit, Korridori i Gjellbër dhe South-Central Axis (Burim: Infrastructure Transport, Draft, PPK).

- Rrjeti i energjisë do të ketë karakteristikat e mëposhtme, 15% e kursimit të energjisë, përdorimi 20% i energjisë së rinovueshme, rritje 20% në efikasitetin e energjisë, reduktimin e 20% të emetimeve të gazta të CO₂ (sipas Strategjisë Kombëtare të Energjisë 2013-2020).
- Zero importet e energjisë.
- Pajisjen e portit të Porto Romano dhe Vlora 2 – Terminal Naftëmbajtes me infrastrukturën e duhur për depozitimin dhe shpërndarjen e produkteve të naftës e gazit të lëngshëm.
- Krijimi i një tregu të brendshëm të energjisë që do të jetë i fuqishëm, konkurrent në nivel evropian dhe do të sigurojë kushte sigurie.

- Katër korridoret e energjisë: TAP - IAP - WBR - Kosovë, të cilat do të integrojnë sistemin e brendshëm të energjisë në infrastrukturën e energjisë në Ballkanin Perëndimor dhe Evropën (lidhje të mundshëm nënujore të energjisë me Italinë).

Një parakusht për arritjen e qëllimeve strategjike kombëtare është të krijojë bazën për një zhvillim të balancuar rajonal. Në këtë drejtim, PPK përcakton Rajonet Kombëtare Ekonomike, siç u përmend tashmë (sistemi urban). Ai gjithashtu përcakton Rajonet Kufitare dhe Rajonet Ekonomike të Specializuara.

Një nga rajonet me të rëndësishme ekonomike në nivel kombëtar është rajoni Tiranë-Durrës, për të cilin është përgatitur një plan të veçantë (Plani i Zonës Ekonomike Ndersektoriale Tiranë-Durrës, shih par. 2.2.4). Qëllimi i PPK për 2030 është që të forcojë më tej rajonet/zonat, në mënyrë që të përbëjnë pole rëndësishme ekonomike në nivel kombëtar. Këto janë:

- Rajoni Ekonomik Gjirokastrë - Sarandë (porta jugore e vendit), i cili mirëpret kryesisht veprimtari kulturor, bujqësor dhe turistik. Strategjia e propozuar për të forcuar këtë rajon përfshin forcimin e Gjirokastrës si qendër kryesore e rajonit, forcimin e Sarandës si qendër turistike të specializuar dhe krijimin e portit turistik, ndërtimin e aeroportit të ri dhe lidhjen me rajonin ekonomik të veçantë Këlcyra-Përmeti-Skrapar .
- Rajoni Ekonomik Elbasan - Pogradec- Korçë, për të cilin propozohet zhvillimi Logjistik, për të nxitur risi në fushat e energjisë, industrisë dhe të transportit etj
- Portat veriore: Rajonet Ekonomik Shkoder - Lezhe dhe Kukës -Has -Tropojë, për të cilat është propozuar zhvillimi i programeve ndërkufitare me Malin e Zi, shfrytëzimi i burimeve të pasura natyrore, ndërtimi i porteve të peshkimit dhe turizmit etj
- Rajoni Ekonomik Vlore-Berat-Lushnje-Fier, për të cilin propozon zhvillimin e institucioneve të reja kërkimore, forcimin e sektorit të prodhimit bujqësor, etj.

Për Rajonet ndërkufitare²³ merren fonde të BE-së për promovimin e bashkëpunimit ndër-rajonal në fushat e ekonomisë, infrastrukturës rrugore, trashëgimisë natyrore-historike-kulturore dhe infrastrukturës sociale. Rajonet kufitare janë grupuar në katër kategori: zonat në kufirin Shqipëri - Greqi, zonat kufitare Shqipëri – IRJ Maqedoni, zonat kufitare Shqipëri - Kosovë dhe zonat kufitare Shqipëri - Mali i Zi. Në rajonet ndërkufitare Shqipëri - Greqia përfshihet zona Gjirokastrë - Janinë, e cila nxjerr në pah lidhjet historike të forta me luhajtje. Zona është ideale për forcimin e marrëdhënieve në turizëm, kulturë dhe tregtisë, pasi posedon një nga stacionet më të mëdha doganore.

²³ Rezultojnë nga programet ndërkufitare të IPA.

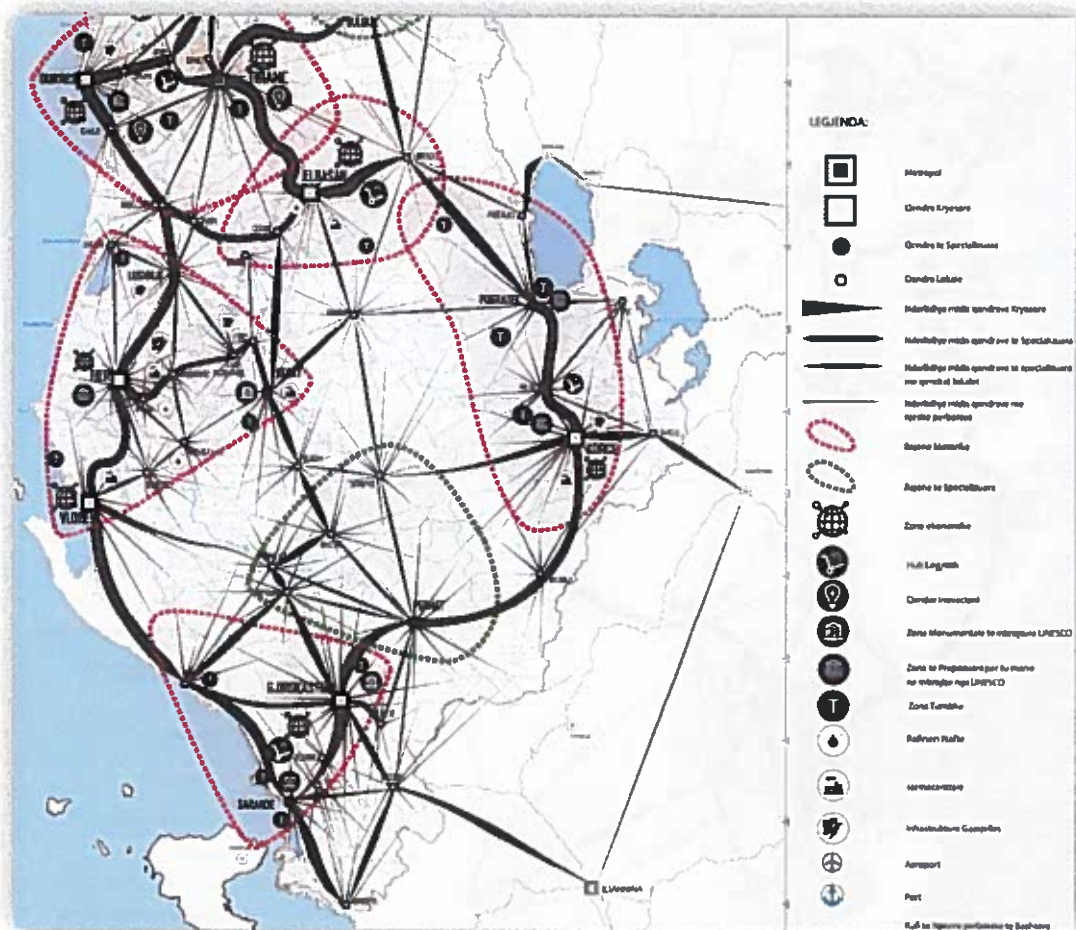

Figura 2.2.1.4: Fragment nga diagrami me zonat bazë të propozuara dhe të specializuara ekonomike, dallohet Rajoni Kryesor Ekonomik Gjirokastrë - Sarandë (Burimi: Qendrat Nderlidhja Motoret Ekonomike, Draft, PPK).

Në Rajonet Ekonomike të Specializuara përfshihen:

- Rajoni Dibër-Mat-Bulqize, e cila është e specializuar në sektorin e nxjerrjes dhe përpunimit të lëndëve të para minerale.
- Rajoni Malësi e Madhe- Tropojë, i cili është një zonë veçanërisht piktoreske natyrore dhe është e përshtatshme për turizëm malor.
- Rajoni Mirditë-Pukë-Fushë Arrëz, e cila është e specializuar në nxjerrjen dhe përpunimin e mineraleve dhe ka karakteristika piktoreske natyrore.
- Rajoni Skrapar-Përmet-Këlcyrë, e cila është e specializuar në bujqësi, blegtori, turizmit mjedisor dhe prodhimit industrial.

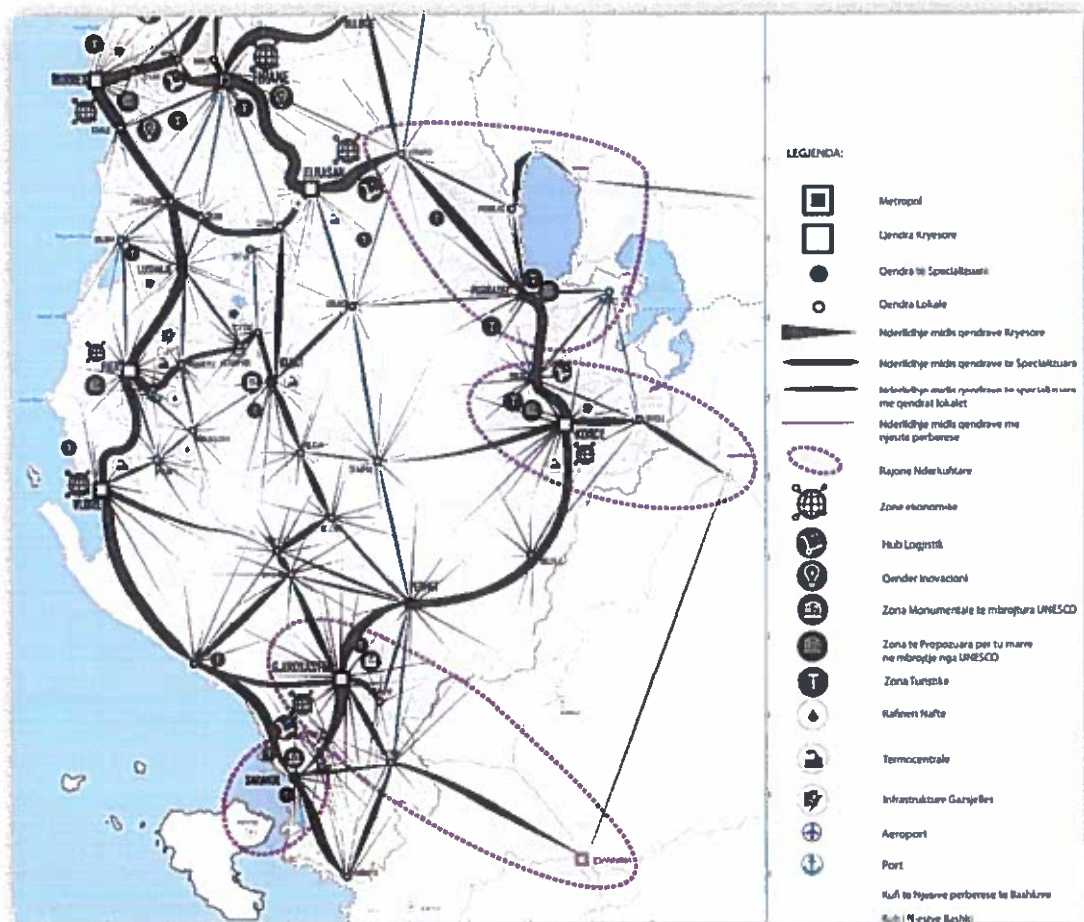

Figura 2.2.1.5: Fragment nga diagrami me rajonet e propozuara ndërkufitare, dallohet rajoni i veçantë kufitar Gjirokastrë - Janinë (burimi: Qendrat Nderlidhja Motoret Nderkufitar, Draft, PPK).

Zbatimi i politikave/strategjive në sistemin territorial do të promovojë arritjen e objektivave strategjike dhe planin kombëtar për një Shqipëri të integruar në hapësirën evropiane, qendër e Ballkanit, me mjedis tërheqës dhe konkurrues urban, natyror e kulturor dhe zhvillim të balancuar mjedisor.

Në këtë kontekst, Gjirokastrë zotëron dhe ka një rol të rëndësishëm, me vendodhjen strategjike. Ajo përbën portën jugore të vendit dhe mund të përdoret si kanal komunikimi e bashkëpunimi me rajonet e Greqisë fqinje dhe shtetet anëtare të BE-së. Është stacioni i akseve të rëndësishme rrugore (rrjeti rrugor aktual kombëtar dhe prioritetet strategjike të propozuara) dhe propozohet si një nga nyjet e transportit ndërkombëtar të vendit. Pas përfundimit në të ardhmen të Aksit Jug-Qëndror, do të përmirësohet ndjeshëm lidhja e periferisë me Tiranën. Kjo është një nga qendrat kryesore urbane të territorit shqiptar dhe kërkon forcimin e mëtejshëm të infrastrukturës teknike / sociale dhe shërbimeve në mënyrë që t'u shërbejë në mënyrë efektive fshatrave përreth. Propozohet të mbështetet si një qendër kryesore të zhvillimit ekonomik në një zonë më të gjerë ekonomike të propozuar, e cila kombinon bregdetin jugperëndimor turistik dhe rrethinat rurale.

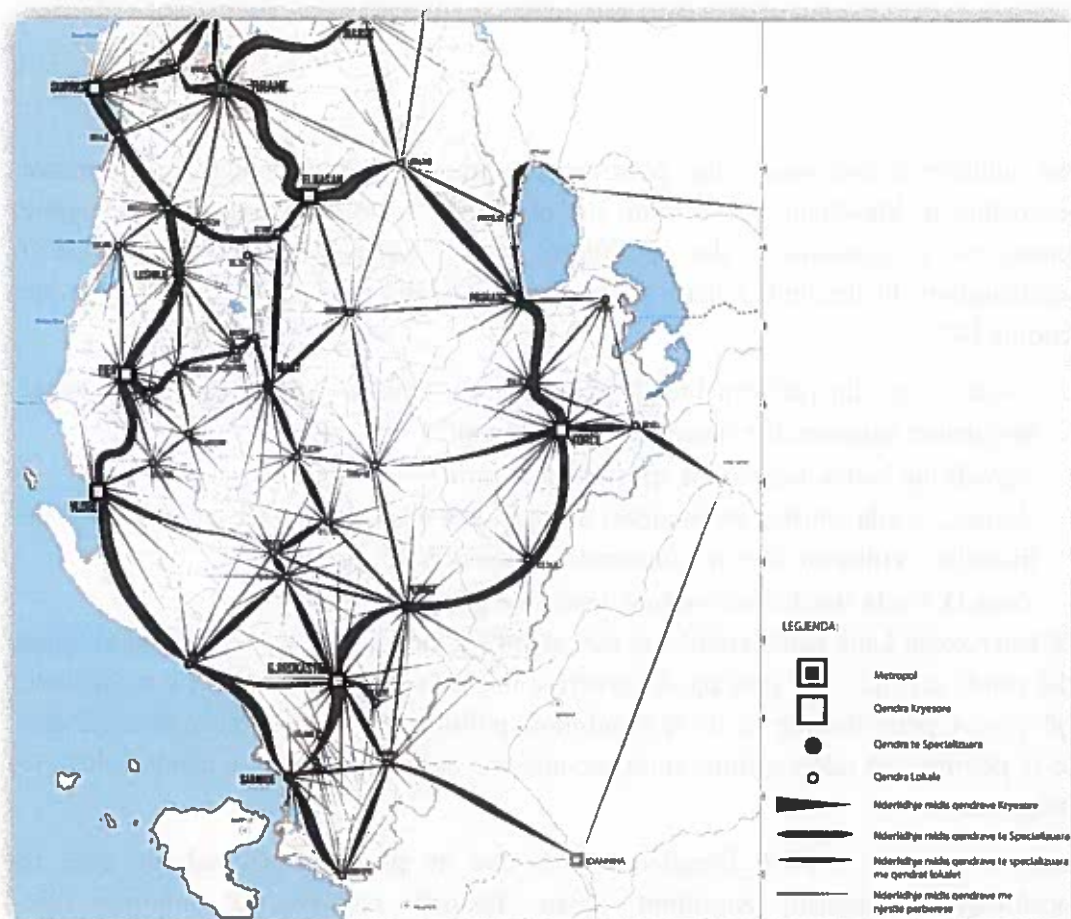

Figura 2.2.1.6: Fragment nga diagramin për lidhjet hapësinore të qendrave të banimit (Burimi: Qendrat Nderlidhja Hapësinore, Draft, PPK).

Do t'u shërbejë zonave bregdetare për sa u përket shërbimeve dhe lëvizjeve/transporteve, duke grumbulluar infrastruktura, të cilat nuk janë për arsye mjedisore, të qëllimshme të bashkëngjiten me të. Njëkohësisht, do të jetë qendra e zonave të izoluara malore me pasuri natyrore dhe kulturore, duke i vënë ë në dukje, si dhe zhvillimin e formave alternative të turizmit e zhvillimin rural.

2.2.2. Plani i Integruar Bregdetar Ndërsektorial

Në zbatim të Ligjit 107/2014 për zbatimin e planeve kombëtare sektoriale (Planet sektoriale për të gjithë territorin ose një pjesë të tij, neni 16, 17) dhe në bazë të Vendimit të Këshillit Kombëtar të Territorit 14/7-3-2014 “Për miratimin e nismës për të hartuar Planin Ndërsektorial të Integruar të Bregdetit” nisi procedura për hartimin e planit të përgjithshëm ndërsektorial të zonës së bregdetit. Zbatimi I modelit të përfunduar të planifikimit në zonën bregdetare është një nga prioritetet më të larta në planifikimin urban në nivel kombëtar. Vizioni për rajonin është që të bëhet një destinacion i vërtetë turistik shumëplanësh, pjesë integrale e rrjetit të zonës mesdhetare. Me koordinimin e administrimit të mjedisit, të mbrojtjes së mjedisit natyror dhe kulturor dhe të plotësimit të nevojave në nivel lokal, të trajtohet në koordinim me territorin në brendësi të vendit si një burim i rëndësishëm kombëtar.

Sipas programimit të Planit të Integruar Ndërsektorial të Bregdetit (PINS_Bregdeti), u morën parasysh strategjitë kombëtare sektoriale, studimet e mëparshme për rajonin si

dhe udhëzimet evropiane dhe politikat për menaxhimin e integruar të zonave bregdetare të Mesdheut. Koordinimi me objektivat sektoriale kombëtare, por edhe formësimi i objektivave dhe politikave sipas fushave, vërtetojnë karakterin ndërdisiplinor të studimit. Zona e studimit të PINS_Bregdeti përfshin katër zona me renditje B-N:

- Zonën A, e cila përfshin bregdetin me portet, qytetet e zhvilluara, ekosistemet bregdetare natyrore dhe specializimin e turizmit.
- Zona B me kodra, lugina dhe specializimin rural.
- Zona C, e cila shtrihet në brendësi të tokës dhe përfshin qytetet me trashëgiminë historike / kulturore dhe monumentale, si Gjirokastrë.
- Zona D, e cila shtrihet në zonën e detare me gjerësi 12 milje.

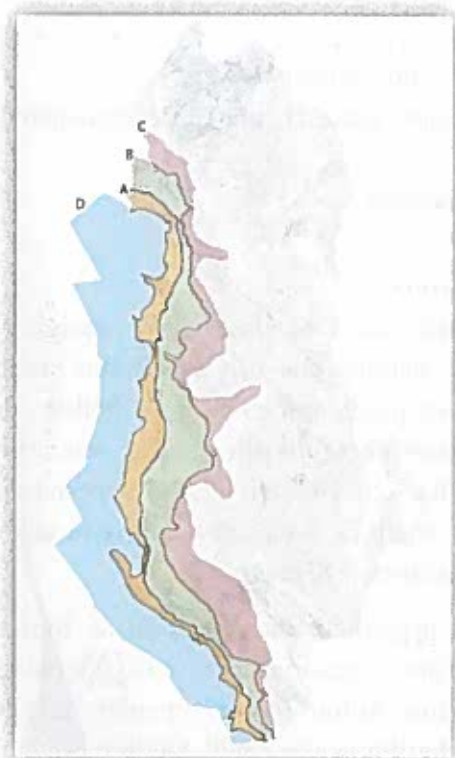
Të katër zonat kanë karakteristika të ndryshme dhe nevojat në aspektin e planifikimit dhe ritmin e rritjes, por janë pjesë përbërëse të zonës së studimit. Është e nevojshme një qasje e përgjithshme që do të kombinojë politika të ndryshme shënjestruese dhe do të përmirësojë ndërveprimin midis zonave me qëllim zhvillimin e qëndrueshëm të integruar.

Zona e studimit e PINS_Bregdeti ndahet dhe në planin horizontal, në bazë të morfologjisë, mjedisit, zhvillimit urban, faktorët natyrorë, të mbrojtur dhe karakteristikat e veçanta. Në bazë të diferencimit në planin horizontal është propozimi përkatës për specializimin, zhvillimin e zonave:

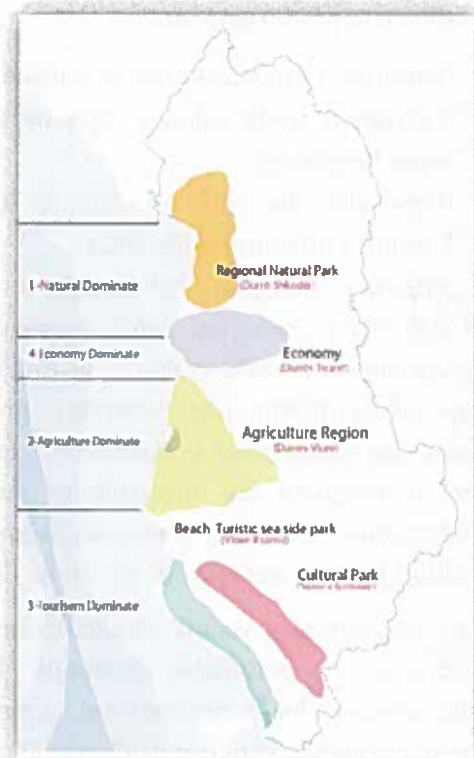
- Bregdeti Verior. Shtrihet nga Durrësi në Kurbin, Lezhë, Shkodër e deri në Liqenin e Shkodres dhe përfshin si zona urbane ashtu edhe ato natyrore të ndjeshme. Problemet kryesore lidhen me shtrirjen e madhe dhe të dendur urbane si dhe në nënvleftësimin serioz të zonave të mbrojtura. Zona mund të jetë një Park Natyror Rajonal.
- Zona Qëndrore. Përfshin bashkitë Vlorë, Fier, Divjakë, Rrogozhinë, Kavajë, Durrës. Përfshin zonat e ekosistemeve natyrore të mbrojtura dhe mund të jetë Park Bujqësor i specializuar në tregtinë ushqimore e agroturizëm. Zona në veri të zonës së mesme është përjashtuar, siç studiohet në kuadër të Planit të Integruar Ndërsektorial të zonës ekonomike Tiranë-Durrës (zona bregdetare e Durrësit është plotësisht e urbanizuar e komplekse dhe kërkon trajtim të ndryshëm). Kjo zonë mund të përcaktohet si Park Ekonomik për vendin.
- Bregdeti Jugor. Kjo zonë përfshin zonën jugore të Shqipërisë duke nisur nga Vlora dhe përfshin Bashkitë e Vlorës, Sarandës, Himarës dhe Konispolit, drejt brendësisë së territorit. Zona e bregdetit jugor mund të konsiderohet Parku i ri i bregdetit me destinacione tërheqëse turistike dhe lidhje të ngushtë me trashëgiminë e pasur kulturore të zonës (Park Kulturor).

Qyteti dhe një pjesë e Bashkisë së Gjirokastrës përfshihen në zonën e studimit të veçantë PINS_Bregdeti dhe konkretisht në zonën C në planin vertikal dhe në pjesën jugore (bregdetare kontinentale në jug), në një plan horizontal. Prandaj, ndikohet nga drejtimet që jep PINS_Bregdeti sipas sektorëve. Në përgjithësi, PINS_Bregdeti përfaqëson zonën, si pjesë të zonës bregdetare, e cila:

- Nga njëra anë mund të mbështesë zhvillimin e turizmit në zonën bregdetare, pasi ka një qendër kryesore urbane që me forcimin e infrastrukturës mund t'i shërbejë zonës më tej dhe lëvizjeve masive turistike (aeroport i propozuar dhe akset strategjike).
- Nga ana tjetër ofrohet për shpërndarjen e veprimtarisë turistike në territorin shqiptar, si nga ana territoriale dhe në shtrirje kohore (zgjerimi i sezonit turistik), dhe ka një rezervë të pasur natyrore, historike dhe kulturore (format alternative të turizmit).

*Figura 2.2.2.1: Katër zonat territoriale
(Burimi: Plani i Integruar Ndërsektorial për
Bregdetin, Prezantimi publik).*

*Figura 2.2.2.2: Park Rajonal Potencial
(Burimi: Plani i Integruar Ndërsektorial për
Bregdetin, DRAFT Narrativ i plote i Planit).*

PINS_Bregdeti përcakton objektivat dhe politikat sipas sektorëve, në veçanti për sistemet urbane, infrastrukturën, turizmin, energjinë, ekonominë, bujqësinë dhe mjedisin natyror. Synimet për qendrat urbane kanë të bëjnë me zhvillimin e qëndrueshëm urban dhe formimin e një boshti tradicional arkitektonik. Propozohen:

- Dendësimi i boshtit urban në qendrat urbane, me qëllim reduktimin e shpërndarjes urbane në zonat natyrore, rurale dhe të mbrojtura (vende arbitrare pa infrastrukturë teknike dhe sociale).
- Rritjen urbane në brendësi të territorit (forcimin e qendrave urbane lokale dhe të specializuara), në mënyrë që të zhblllokohet bregdetin.
- Zhvillimi policentrik, me një hierarki të qendrave urbane në kryesore, të mesme dhe të specializuara në nivel lokal dhe fuqizimin analog të tyre. Gjirokastër

përfshihet në qendrat kryesore urbane përkatëse, siç është përcaktuar në PPK, për të cilën kërkohet mbulimin e plotë me infrastrukturë teknike dhe sociale dhe përmirësimin drastik të boshtit urban.

- Vepra restaurimi dhe rehabilitimi.
- Financime për ndërtimin e banesave tradicionale.
- Promovimi dhe zhvillimi turistik i arkitekturës tradicionale vendore.

Përmirësimi i aksesit dhe i ndërlidhjes në zona të zhvilluara dhe turistike dhe mbulimi i plotë i vijës bregdetare me infrastrukturën themelore të transportit, energjisë, kanalizimeve, etj janë qëllimet kryesore për sektorin e infrastrukturës. Disa prej politikave të propozuara janë:

- Përdorimi i infrastrukturës së butë në zonat e ndjeshme natyrore.
- Ndërtimi i rrjetit rajonal (rrjet infrastrukturor unazor), më të përshtatshëm për zonat bregdetare.
- Promovimi dhe lehtësimi i lëvizjes së këmbësorëve.
- Forcimi i infrastrukturës detare.
- Ndërtimi i transportit hekurudhor.

Në sektorin e energjisë, është propozuar përdorimi i qëndrueshëm i energjisë së rinovueshme dhe mbështetja e institucioneve publike dhe private në këtë drejtim. Propozohen mbështetja e iniciativave private për prodhimin e energjisë diellore, duke promovuar përdorimin e materialeve ndërtimore energjitikisht efikase, mbulimin e plotë të bregdetit me infrastrukturë energjetike etj. Objektivi është shpërndarja e përshtatshme dhe efektive të energjisë përmes rrjetit ekzistues dhe linjave të reja dhe mbulimi i plotë i nevojave të tanishme dhe të ardhshme të energjisë.

Zona bregdetare e vendit karakterizohet nga diversiteti dhe ndryshim në furnizim, prodhimin dhe aktivitetin ekonomik. Përdorimi i qëndrueshëm i karakteristikave unike vendase dhe burimeve të çdo zone (natyrore, kulturore, monumentale, etj) do të japë një avantazh konkurrues dhe do të nxisë zhvillimin ekonomik. Qëllimi është që të bëhet një nga zonat më të zhvilluara të vendit dhe një zonë konkurruese ndërkombëtare turistike. Disa nga politikat e propozuara për rigjenerimin ekonomik janë:

- Përdorimi i qëndrueshëm i të gjitha burimeve të disponueshme dhe mundësive vendase.
- Informimi, edukimi dhe trajnimi i aktorëve lokalë në çështjet ekonomike dhe turistike.

- Pajisja e qendrave urbane dhe zonat turistike me infrastrukturë grumbullimi, dhe informimi.
- Forcimi i sipërmarrjes lokale.

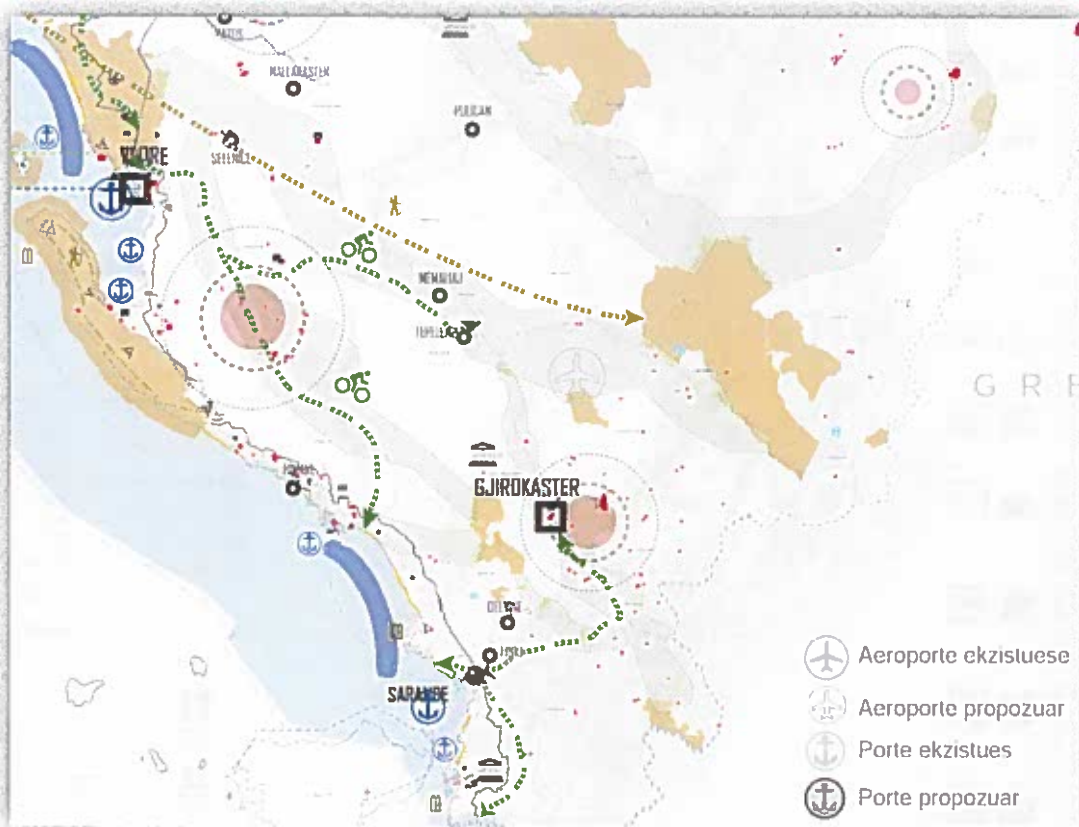

Figura 2.2.2.3: Fragment nga grafiku me propozimet për turizëm, dallohen rajonet kulturore dhe ka sugjeruar rrugët turistike në qarkun e Gjirokastrës (Burimi: Plani i IntegrUAR Ndërsektorial për Bregdetin, Draft_Turizmi).

Në veçanti, në sektorin e turizmit, objektivi kryesor është ndërlidhja e turizmit detar me degët e tjera të turizmit dhe shtrirja e sezonin turistik. Ndër të tjera propozohen:

- Diversifikimi i turizmit dhe zhvillimi i formave të veçanta të turizmit alternativ që do të shfrytëzojë burimet historike, kulturore dhe mjedisore, traditat dhe produkte vendase.
- Forcimi i diversitetit, promovimi i duhur i karakteristikave unike vendase (monumente, produkte, etj) dhe ndërlidhja e tyre me rrjetet tematike / rrugët.
- Zhvillimi i butë turistik i zonave të mbrojtura natyrore.
- Kombinimi i formave moderne dhe tradicionale të turizmit.

Në bujqësi, qëllimi kryesor është që të bëhet një nga sektorët kryesorë ekonomikë dhe të mbështesë zhvillimin e turizmit. Politikat kryesore të propozuara janë:

- Nxitja e ekonomive të përshkallëzuara në bujqësi.
- Mbrojtja e ullishtave, vreshtave, drurëve frutorë dhe kullotave.
- Bashkëpunimi i sektorit bujqësor dhe turizmit.

- Promovimi i produkteve tradicionale (subvencion, reklamat etj).
- Modernizimi i sistemeve të ujitjes, në mënyrë që të rrisin produktivitetin dhe cilësinë.

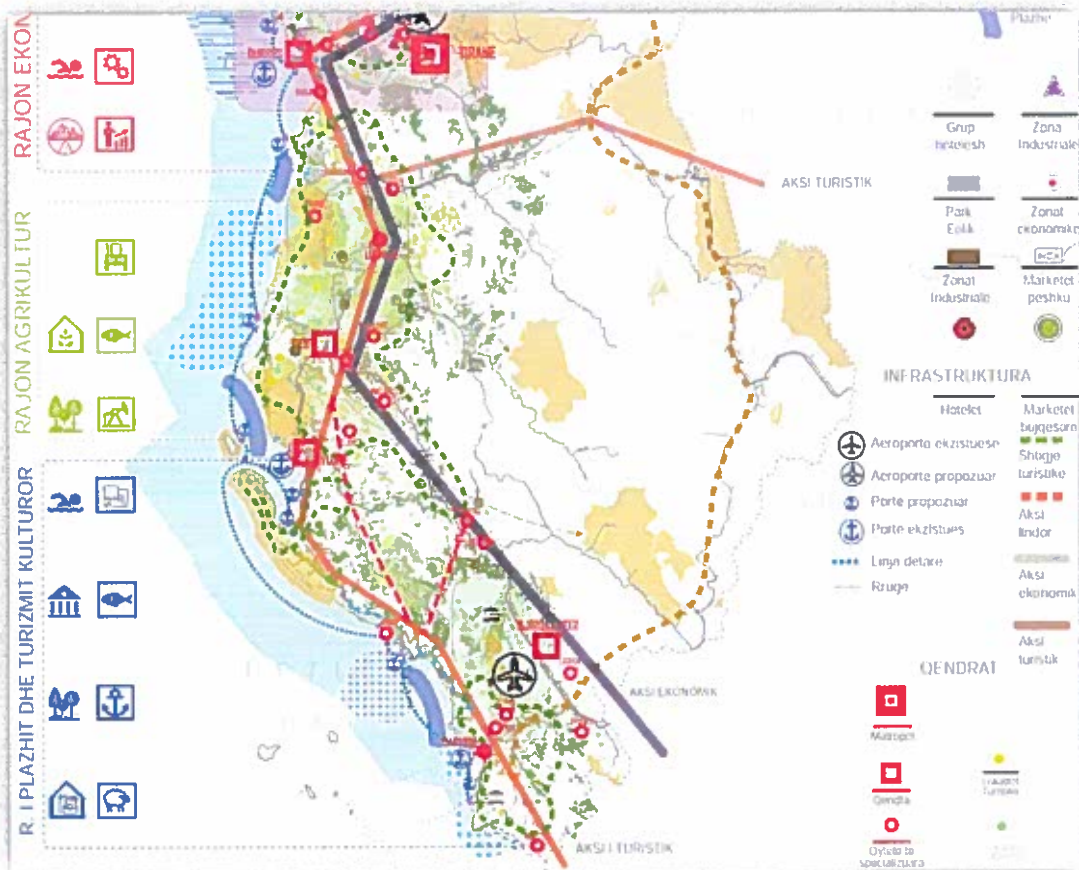

Figura 2.2.2.4: Fragment nga grafiku që mbledh parametrat e rekomanduara sipas fushave. Dallohet Gjirokastrën si qendra kryesore urbane. (Burimi: Plani i Integruar Ndërsektorial për Bregdetin, Draft Total).

Së fundi, në nivel mjedisor, prioritetet të menëhershëm ka mbrojtja e zonës së ndjeshme bregdetare nga erozioni, rrëshqitjet e tokës, përmbytjet e rreziqe të tjera dhe rritjen e zonave të mbrojtura. Propozohen:

- Mbrojtja e baseneve të lumenjve (integrimi në zonat e mbrojtura).
- Përcaktimi i kufijve të mbrojtjes së Detit Adriatik dhe bregdetit Jon.
- Mbrojtja e ekosistemeve pyjore dhe pyllëzimet.
- Zhvillimi i infrastrukturës mbrojtëse të bregdetit nga ndotja.

2.2.3. Plani i Integruar Ndër-sektorial i zonës ekonomike Tiranë-Durrës

Siç theksohet në PPK, rajoni Tiranë-Durrës është i vetmi rast i polit ekzistues ekonomik, më i rëndësishëm në nivel kombëtar. Për zonën është përpiluar Plani i

Integruar Ndër-sektorial i zonës ekonomike Tiranë-Durrës (PINS_DURANA), i cili është pjesë përbërëse e Planit të Përgjithshëm Kombëtar (PPK).

Sipas legjislacionit, plani përfshin Strategjitë dhe Politikat e Zhvillimit të territorit, planin dhe rregulloret e planifikimit të zhvillimit, të cilat shoqërohen nga Vlerësimi Strategjik Mjedisor (Strategic Environmental Assessment) dhe Plan i Veprimit të Investimeve. Karakteri ndërsektorial projektit është dokumentuar duke marrë parasysh të gjitha strategjitë sektoriale kombëtare (p.sh. Strategjia për Turizmin 2014-2020, Strategjia Ndër-sektoriale e Mjedisit 2014-2020, etj), që veprojnë drejtpërdrejt ose tërthorazi në zonën e studimit.

Zona e Tiranë- Durrësit është qendra ekonomike më e rëndësishme e vendit dhe në vitet e fundit është zhvilluar me ritme shumë të shpejta, me rezultat zhvillimin e rëndësishëm mjedisor. Projekti ka për qëllim të rregullojë përdorimin e tokës dhe të sigurojë infrastrukturën e nevojshme për zhvillimin e qëndrueshëm. Zona e studimit përfshin, në veçanti, qytetet e Tiranës, Kamzës dhe Vorës, Durrësit dhe Shijakut.

Vizioni për rajonin është ta shndërrojë atë në një bosht konkurrues ekonomik, si në Ballkanin Perëndimor ashtu dhe ndërkombëtarisht. Në nivel ndërkombëtar, qëllimi është të përthithë investime të reja, biznese, konsulencë, fuqi punëtore krijuese dhe të specializuar, me një nivel të lartë arsimor dhe kapacitet profesional. Gjithashtu, të jetë një mjedis tërheqës me nivel të lartë jetese, infrastrukturë të modernizuar sociale, lëvizshmëri dhe qasje në shërbimet lokale dhe mundësi punësimi e strategji lidhjesh me zonat e tjera.

Duke konkretizuar sa më sipër, janë caktuar katër objektiva strategjike dhe synimet përkatëse (vit – synim 2030) si dhe politikat si më poshtë:

- Zhvillim i qëndrueshëm ekonomik. Duke synuar një mjedis konkurrues, i cili nxit risi dhe ekspertizë, inkurajon krijimin e grupimeve (clusters)²⁴ dhe zhvillimin e sistemeve të prodhimit të tipit të mbyllur. Propozohen:
 - Krijimi i poleve ekonomike me karakteristikat / specifika të veçanta.
 - Mbështetja e grupimeve.
 - Promovimi i ekonomisë së gjelbër.
 - Politikat e pjesshme për të mbështetur turizmin (me vlerë të lartë ekonomike), si hapja e rrugëve kulturore, krijimin e një fondi të përbashkët nga operatorët turistikë dhe profesionistë të zonës konkrete, etj
 - Politikat e pjesshme për të mbështetur sektorin e bujqësisë (duke kontribuar në zhvillimin ekonomik në funksion të zhvillimit të synuar rural), si promovimin / marketingut e produkteve bujqësore, aplikimin e teknologjisë së zgjuar në industrinë bujqësore etj.
- Përmirësimi i cilësisë së zonave urbane - rurale. Me qëllim përmirësimin e mjedisit të strukturuar (përqendrim të lartë në zonat urbane krahasuar me pjesën

²⁴ Bëhet fjalë për biznese dhe institucione gjeografikisht të afërta (universitete, institucione kërkimore), të cilat bashkëpunojnë dhe ndikohen nga njeri-tjetri me ndihmën e teknologjisë për materializimin e energjive në sektorë konkrete (Michael Porter, 1990).

tjetër të vendit) dhe mbrojtjen / rehabilitimin e mjedisit rural / bujqësor. Janë propozuar, midis të tjerash:

- Zhvillimi policentrik dhe hierarkia e qendrave urbane, me theks të veçantë në prioritetet specifike.
- Përmirësimi i shërbimeve publike.
- Rigjenerimi urban.
- Përfshirja në planifikim të zonave informale (Integrating informal zones).
- Zbatimi i programeve sociale të strehimit.
- Përdorimi i burimeve të ripërtëritshme të energjisë.
- Përmirësimi energjetik i blloqeve ndërtimore.
- Rigjallërimi i qendrave rurale.
- Përmirësimi i infrastrukturës së transportit dhe lëvizshmërisë. Me qëllim përmirësimin e komunikimit të biznesit, furnizuesve dhe konsumatorëve, aksesin e banorëve ndaj strukturave / shërbimeve dhe përmirësimin e asketit në nivel ndërkombëtar. Ndër të tjera propozohet:
 - Zhvillimi i lëvizjeve të këmbësorëve dhe biçikletave.
 - Përmirësimi i infrastrukturës së transportit në zonat rurale.
 - Përmirësimi / zhvillimi i transportit publik ndër urban.
- Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit natyror. Për përdorimin e teknologjisë me zero ndikim të dëmshëm ndaj mjedisit, përmirësimin e daljes në detin Adriatik, mbrojtjen efektive të ujërave, etj. Ndër të tjera rekomandohet:
 - Trajtimi dhe menaxhimi i rrezeve nga përmytjet.
 - Menaxhimi i përgjithshëm i mbetjeve.
 - Ballafaqimi me ndikimin e ndryshimeve klimatike.

Bashkia e Gjirokastrës është larg rajonit ekonomik Tiranë-Durrës. Mbi këtë bazë, ajo nuk preket drejtpërdrejt nga parashikimet dhe udhëzimet e Planit të Integruar Ndër-Sektorial të zonës ekonomike Tiranë-Durrës. Por meqë është plani i parë ndërsektorial i hartuar për një rajon të veçantë të vendit, është një shembull përfaqësues për përgatitjen e planeve të ngjashme studimore në të ardhmen.

Objekte studimi të ngjashme mund të jenë rajone të tjera të rëndësishme ekonomike të identifikuar nga PPK, përfshirë këtu edhe periferinë Gjirokastrë- Sarandë. Rajoni me qendër kryesore Gjirokastrën është porta jugore e vendit, ndodhet në akset strategjike dhe përmban burime të rëndësishme natyrore, kulturore dhe turistike. Me zhvillimin e akseve kryesore në sektorin e bujqësisë, kulturës, tregtisë, turizmit detar dhe alternativ, mund të jetë një nga lokomotivat ekonomike në nivel kombëtar. Në këtë kontekst, ajo duhet të paraprihet nga planifikim analog me PINS_DURANA.

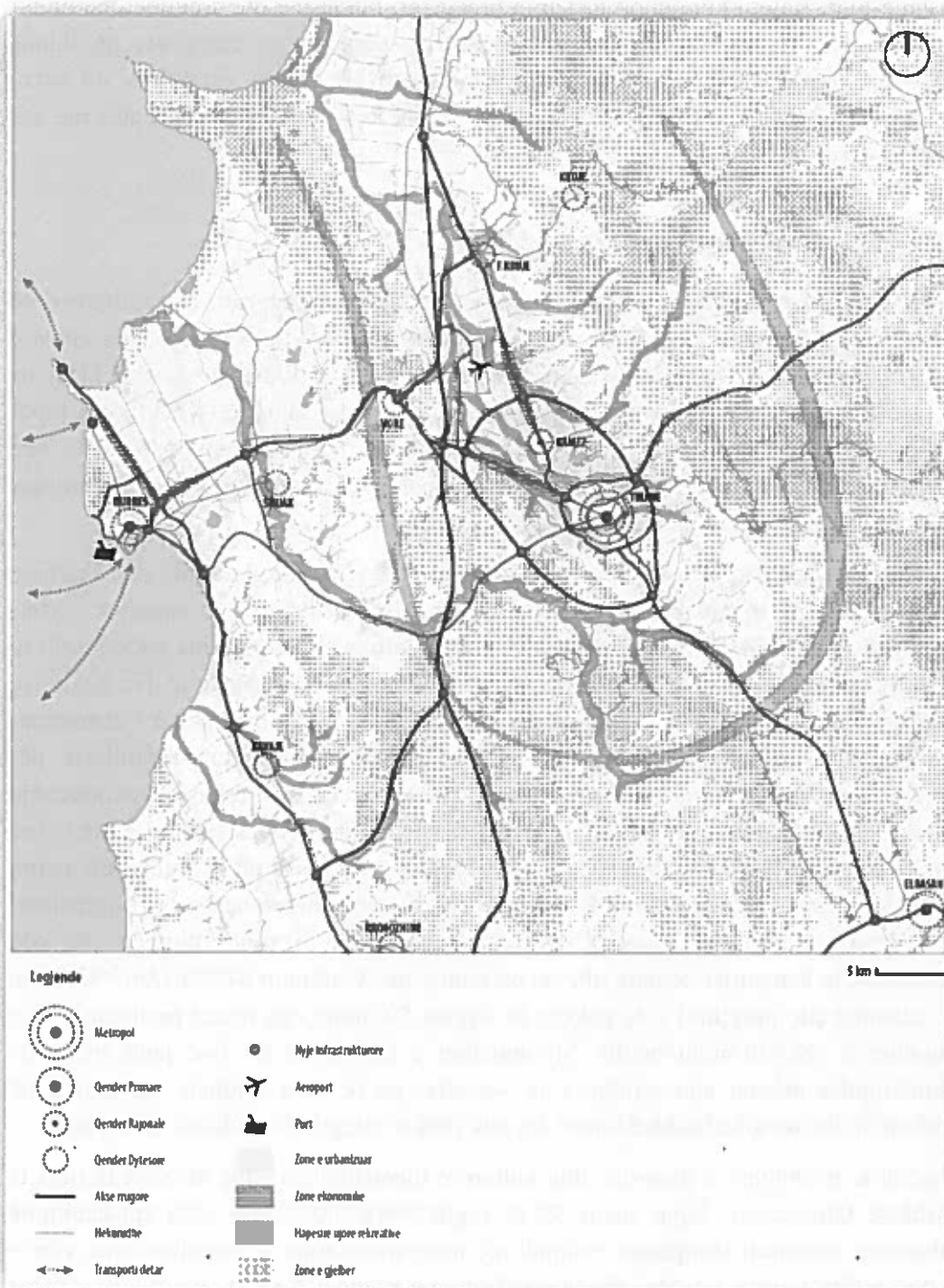

Figura 2.2.3.1: Grafiku me vizionin e rajonit kryesor ekonomike Tiranë-Durrës, paraqitet hierarkia e banimit e propozuar, zonat urbane ekonomike dhe të dhëna të tjera (Burimi: Vizioni_Draft, PINS Tr-Dr).

PINS_DURANA është plani i parë ndërsektorial qehartohet për një zonë të caktuar të vendit dhe përbën shembull përfaqësues për hartimin e projekteve të të ardhshme të të njëjtës natyrë. Objekte të një studimi të njëjtë mund të jenë rajonet e tjera të rëndësishme ekonomike të identifikuar nga PPK, duke përfshirë rajonin Vlore-Berat-

Lushnje-Fier. Rajoni kombinon turizmin bregdetar, bujqësinë dhe tregtinë dhe mund të nxitet me drejtim infrastrukturën e industrisë përpunuese, energjisë, prodhimit bujqësor, kulturës dhe turizmit dhe të mbështesë zhvillimin ekonomik në nivel kombëtar. Në këtë kuadër, është e rëndësishme të ketë një projekt përkatës me atë PINS Tr-Dr.

2.2.4. Zonat dhe objektet me rëndësi kombëtare

Bashkia Gjirokastrës ka një mjedis të pasur dhe me vlera natyrore dhe kulturore, të nivelit të rëndësishëm rajonal dhe kombëtar. Sipas Ligjit 8906/6.6.2002 "Për zonat e mbrojtura", zonat natyrore të mbrojtura të vendit janë klasifikuar në gjashtë kategori me kufizimet përkatëse, nivelet e mbrojtjes dhe zonave tampon. Klasifikimi është bazuar në kriteret e IUCN (Unioni Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës dhe Burimeve Natyrore). Në bashki, ndodhet një park natyror, një zonë e mbrojtjes absolute dhe një bollëk i monumenteve natyrore.

Trashëgimia historike dhe kulturore e Bashkisë është e njohur gjerësisht dhe shume e rëndësishme në mbarë botën. Qyteti i vjetër i Gjirokastrës është shpallur "qytet-muze" në vitin 1968 me qëllim mbrojtjen e trashëgimisë kulturore dhe arkitekturës së saj të veçantë, dhe në vitin 2005 u përfshi në listën e "monumenteve të Trashëgimisë Botërore" (UNESCO). Me Vendimin nr. 619/2015/07/07 është vendosur / demarkuar qendra historike dhe një zonë e gjerë e mbrojtjes dhe është miratuar rregullorja për mbrojtjen, ruajtjen dhe menaxhimin e integruar. Në qytetin e Gjirokastrës ndodhet një numër i monumenteve kulturore me vlera historike dhe arkitektonike, të cilat janë klasifikuar në dy kategori dhe nivelet përkatëse të mbrojtjes, në përputhje me nenin 10 të Vendimit. Monumentet e kategorisë së parë karakterizohen nga origjinaliteti dhe vlerat e larta arkitektonike. Deri në përcaktimin e zonës tampon për çdo monument të kategorisë së parë dhe në përputhje me Vendimin 619/2015/07/07, Neni 11 ndalohet çdo ndërtim i ri të paktën në largësi 50 metra nga muret perimetrike ose murature e objektit-monumentit. Monumentet e kategorisë së dytë janë ansamble arkitektonike urbane apo struktura të veçanta, në të cilat lejohen ndryshime në strukturën dhe teknikën bashkekohore, ku nuk preket integriteti strukturor dhe pamja.

Objekte të trashëgimisë historike dhe kulturore identifikohen edhe në zona të tjera të Bashkisë Gjirokastrë. Sipas nenit 32 të Ligjit 9048/2003/07/04 «Për trashëgiminë kulturore» autoriteti kompetent e shpall një monument zonë të mbrojtur sipas vlerës së tyre arkitektonike, estetike dhe të mjedisit që e rrethon. Në rast se nuk përcaktohet një zonë mbrojtëse e përcaktuar me ligj ose shpallur nga ministria kompetente, zbatohet një gjerësi minimale prej 100 metra në bazë të Vendimit 671/2015/07/29, Neni 96.

Zonat e mbrojtura të mjedisit natyror dhe kulturor me rëndësi kombëtare të Bashkisë së Gjirokastrës janë përmbledhur në tabelat e mëposhtme dhe përshkruar në detaje në seksionet përkatëse të këtij studimi (parag. 4.2 par. 5.9.).

Zonë e mbrojtur	Vendimi i deklarimit zone e mbrojtur	Sipërfaqe (ha)	Komente
Zone e Mbrojtjes Kardhiq	kategoria I - Rezervat Strikte Natyrore / rezervat shkencor VKM 102/15-1-1996 Zone tampon 100 m aderon në të zonave të mbrojtura të rrjetit «Natura 2000»	1,800	flora: pyje te virgjër, dushku, Lindens, Maples, filouries, bredh hibrid fauna: shumë lloje të zogjve dhe gjitarëve të lidhura me ujin, pyjet dhe mjedis shkëmbor
Monumenti i Natyrës Zheji	kategoria III - monument natyror VKM nr. 102, date 15.01.1996 Zonë e mbrojtur 100 m aderon në zonat e mbrojtura të rrjetit «Natura 2000»	1,500	vlerë të lartë ekologjike dhe biologjike
Parku Natyror Rrëzomë	kategoria IV - rezervat natyror imenaxhuar VKM nr. 102, date 15.01.1996 Zonë e mbrojtur 50m	1,400	flora: kullota, pyjet e bredhit hibrid dhe te kalter, bimë medicinale aromatike fauna: raptors migratore
Dalja e magmatikeve ne gelqeroret afer Picarit Kanioni i Piksit, Liqeni i Kacojthit Rrapi i Çerçizit –Gjirokastrë, Rrapi i Dhoksatit Rrapi i Fushebardhes, Rrapi i Mashkullores Rrapi i Tranoshishtes, Rrapi i Zhulatit Rrapi i Mashkullores, Shembja e Zhulatit Viroi (mema e ujit), Qafa e Çajupit Rrëshqitja e Kllezit, Rrëshqitja në malin e Karprielit	kategoria III - monumente natyrore VKM nr.676, datë 20.12.2002 Zonë e mbrojtur 100m Sipas ligjit 8906, neni 8, paragrafi 6, monumentet natyrore, që janë shpella, kanione dhe ujëvarat natyrore nuk janë të rrethuar nga zone e sigurisë (tampon).		

Tabela 2.2.4.1: Elementë të mbrojtur / zona të mjedisit natyror në Bashkinë e Gjirokastrës.

Monumente në qytetin e Gjirokastrës

monument	kategoria	vendimi i deklarimit
Kalaja E Gjirokastrës	I	Llgji 609/24-05-1948 dhe Vendimet 586/17-3-1948, 4874/23-9-1971
Hamami dhe shtatë çezmat	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 8-1-1977
Kisha E Shpërfytyrimit	I	Njoftimi i Rektoratit të Universitetit Shtetëror nr. 6/15-1-1963
Kisha E Shen Mëhillit	I	Njoftimi i Rektoratit të Universitetit Shtetëror nr. 6/15-1-1963
Zekate (Hatif Zeko)	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
Angonatis (Banesa Angonatet)	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
SHTËPIA E TOPULLARVE, LAGJA DUNAVAT, RR. "AGO TOPULLI"	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E MINE HALITE, LAGJA PALORTO, RR."RIZA HOXHA" I	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E RESUL E FETAH HOXHËS, LAGJA PALORTO, RR."THMO VASI"NR.13	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E MUCO E BAJRAM HOXHËS,LAGJA PALORTO, RR."THEMO VASI" NR.8-10	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA PRONË SHTETËRORE, LAGJA PALORTO, RR."K.BELLO"NR.27.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA KIKINAJVE, LAGJA MANALAT,RR."Z.BABOCI" NR.12,14.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E AHMET DUDUMIT DHE ZYLFO BAKIRIT, RR. " M.BAKIRI" NR.4.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
DHOMA E MIRË NË BANESËN PRONË SHTETRORE RR. "ZENEL BABOÇI", Nr.3. (ISH GORICAJVE)	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 8-1-1977
KAMERIEJA E JONUZ SHEHUT LAGJA "DUNAVAT" RR."AGO TOPULLI"	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 2509/1/30.06.1983

PORTA E JASHTME E BANESËS SË M.BOZOS, LAGJA PALORTO, RR. "B. BOZO", NR.38.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 2854/08.08.1980 Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 814/25.10.1980
BANESA E EQEREM ÇABEJ (Mon. historik)	I	Vendimi 4/7.05.1991 I Komiteti I Kulturës dhe Arteve (Drejt. e Muzeumeve dhe Monumenteve)
BANESA ADEM ZEKOS, LAGJA PALORTO,RR."RAMADAN GOZHITA"NR.17	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA BEJO BEQIRIT, LAGJA DUNAVAT,RR."MYFIT RESO" NR.7	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA DONIKA QËNDROS, VASIL CICOS,LAGJA M. MAME	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E ISMAIL KADARESE (Mon. historik)	I	Vendimi 4/7.05.1991 I Komiteti I Kulturës dhe Arteve (Drejt. e Muzeumeve dhe Monumenteve)
BANESA E ABDYL BABARAMOS E ISUF JAHOS, LAGJA PALORTO RR."M.BAKIRI"NR.1	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E ANGONATËVE, LAGJA PALORTO, RR. "K. BELLO" Nr1,3,11.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E ASLLAN MUHEDINIT, LAGJA "CFAKË", RR." P. XHAMBALLO"NR.1.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E ASTRIT DHRAMIT ,LAGJA PALORTO,RR."PERTEF KOKONA"NR.45,47,49	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E BAKO BATHAJ, LAGJA "11 JANARI" RR. "ALQI KONDI" NR.1.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E FAIK BELAJ E VASIL PAPADHOPULLIT, LAGJA PARTIZANI, RR. "S. MUSAI" 10.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E FARIE DUROS, LAGJA PALORTO, Rr."K.BELLO" NR.47	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E GALANXHIVJE, (HASAF) LAGJA: VAROSH, RR."K.BACO" NR.17.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973

BANESA E GALANXHIJVE, (ZYHDI e XHA FER), LAGJA : VAROSH, RR."K.BACO" NR.9.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E GALIP SINOIMERIT, LAGJA DUNAVAT, RR."BULE NAIPI" NR.8.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E HALIM CANIT, LAGJA MANALAT, RR."JACE BRAHJA" NR. 48.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E HATIF ZEKOS, LAGJA PALORTO, RR."ASIM ZENELI",NR.64.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E ILJAZ BABAMETOS, LAGJA PARTIZANI, RR."SHERIF ZENELI", NR.17.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E IRFAN E HAKI KOKALARIT, LAGJA PALORTO, RR."A. TOTO"NR.6.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E ISLAM KOKONËS, LAGJA PALORTO,RR."ASIM ZENELI",NR.6,7	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E KOCO PACELIT E POLO ZOICËS, LAGJA PALORTO,RR."P.KOKONA".I	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E MEDI CICOS E AZEM BERBERIT, LAGJA "11 JANARI" RR. "ALQI KONDI" NR. 3,57.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E MEXHIT KOKALARIT RR. "M.BAKIRI", Nr17.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 8-1-1977
BANESA E MITRO KOCES (SHTETERORE) LAGJA VAROSH, NR.96,97.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E MUHAMET FICOS, LAGJA PALORTO,RR."FOTO DUDUMI" NR.15	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E MYRTEZA TOROS, LAGJA PALORTO, Rr."ASTRIT TORO"NR.20	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E MYZAFER KARAGJOZIT ,LAGJA DUNAVAT ,RR. "AGO TOPULLI"Nr.3	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 266/1/16-2-1979

BANESA E NAIM CENES, LAGJA VAROS, RR. "K. BAKO",NR.47.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E NIAZI FICOS, LAGJA PALORTO, RR."FOTO DUDUMI" NR.13	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E PERTEF E XHEVAT ANGONIT,LAGJA DUNAVAT, RR."MYFIT RESO" NR.17,19.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E PETRO STAVRIT (SEVO STAVRIT), LAGJA PALORTO, RR."PERTEF KOKONA" NR.22	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E RAMADAN CERIBASHIT DHE JANI E JORGIO GJINIT, LAGJA DUNAVAT,RR."MYFIT RESO" NR. 12,14.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E RESAJVE, LAGJA DUNAVAT, RR."MYFIT RESA", NR.12.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E SHERIF CUBERIT, LAGJA PARTIZANI, RR." ABDYL FRASHËRI" NR.20,22.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E SKËNDER DARI, FAZLLI LULOS E NELO KABILIT LAGJA PARTIZANI, RR."ABDYL FRASHËRI" NR.6- 14.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E SKËNDULAJVE , LAGJA PALORTO RR. THEMO VASI.Nr 2	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E SULO LLAQIT, LAGJA MANALAT, RR."STALINGRAD" NR. 17.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E VEIZ XHEZOS ,LAGJA PALORTO, RR."MUHAMET BAKIRI"NR13	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA E VËLLEZËRVE KORE NË LAGJEN "PALORTO" RR. "THEMO VASI"	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 266/1/16-2-1979
BANESA E VLL. XHENETI, LAGJA PARTIZANI, RR."MYFIT HEBA" NR. 4.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973

BANESA E VLL.XHAXHIAJ, (HAXHIAJ)LAGJA PALORTO,RR. "A.TOTO" NR.24	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA MYZEJEN BRAHJES, LAGJA DUNAVAT, RR."JACE BRAHJA" NR.7.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA NADIRE BABAMETOS, LAGJA "11. JANARI", RR. " ALQI KONDI" NR.4.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESA ZAPANAJA E ZEKATËVE, LAGJA PALORTO	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
BANESË PRONË SHITËTORE (POLIKLINIKA) LAGJA "11 JANARI" RR. ALQI KONDI ,NR.3.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
DHOMA E MIRË NË BANESËN E LOLOMANËVE LAGJA VAROSH,RR. "M. MAME" Nr.3	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 8-1-1977
KAMERJE E ISMET ROQIT, LAGJA PALORTO, RR."PANO XHIXHO" NR.3.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
PORTA E BANESËS SË HAXHI KURTIT, LAGJA CFAKË, RR. " ISUF OMAR" NR.2.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
PORTA E JASHTME E BANESËS SË R. SARACIT, LAGJA PALORTO, RR. "SAJDE BERBERI" NR.216	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 2854/08.08.1980 Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 814/25.10.1980
RRENOJAT E KËMBËVE TË UJSJELLËSIT ,L."DUNAVAT"	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 8-1-1977
STERA E BABOÇATËVE RR. "DROHI LENGU" L."MANALAT"	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
TAVANI DHE PORTA E VJETËR NË BANESËN E KOZMA SHAJKOS, RR. "B.SAKO", Nr4.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 8-1-1977
ZAPANAJA E BRAHO BABOCIT, LAGJA MANALAT, RR."STALINGRAD" NR.50,52.	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
Statuje ne sheshin «Çerçiz Topulli»	I	6/15-1-1963 Vendimi i Rektoratit te Universitetit Shteteror
Tre urat në jug të kështjellës	I	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 8-1-1977

MONUMENTET në rajonin i komunës Gjirokastrës

monument	kategoria	sipërfaqja	Vendimi i deklarimit
Ura e Subashit	I	Ne brigjet e lumit Drino	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 8-1-1977
Fortesë Paleokastrës	I	Lugina e Drinos	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
Godina e manastirit të Cepos Pranë Fshatit Mashkullorë	I	Fshati me te njehtin emer Mashkullorë	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
Fortesë Kardhiqit	I	Fshati me te njehtin emer	6/15-1-1963 Vendimi Rektorit te Universitetit Shtetëror
Rrenojat e fshatit te vjeter te Kardhiqit	I	Fshati me te njehtin emer	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 266/1/16-2-1979
Kisha Ortodokse e Shën Gjergjit	I	Fshati Nokovë	6/15-1-1963 Vendimi në përputhje me Universitetin e Shtetit
Manastiri Shpërftyrimit	I	Fshati Mingul	6/15-1-1963 Vendimi në përputhje me Universitetin e Shtetit
Digës në afërsi të fshatit Nokovë	I	Fshati me te njehtin emer	8/18-12-1987 Njoftim i Komisionit të Kulturës dhe Arteve
Digë në afërsi të fshatit Këllëz	I	Fshati me te njehtin emer	8/18-12-1987 Njoftim i Komisionit të Kulturës dhe Arteve
Kisha e Manastirit te Shën Mërisë Spile	I	Zona Trameshishte	68/1970 Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës
tri shtëpi të njohura si e Vaso Rumbit, Niko Zografit , Pano Gërxhos	I	Fshati Qestorat	2509/1/30-6-1983 Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës
Dy shtëpi të njohura si Sevo Mares dhe Koço Çuçit	I	Fshati Dhoksat	2509/1/30-6-1983 Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës
Burimi Kroi I Lagjes	I	Fshati Dhoksat	8/18-12-1987 Njoftim i Komisionit të Kulturës dhe Arteve
Burimi Kroi Me Bendin	I	Fshati Dhoksat	8/18-12-1987 Njoftim i Komisionit të Kulturës dhe Arteve

Kalaja Shen Triadhës	I	në lindje të vendbanimit Topullaraj	6/15-1-1963 Vendimi në përputhje me Universitetin e Shtetit
Ura Kollorcës	I	në lindje të vendbanimit Lazarat	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 8-1-1977
Ura e Ujësjellësit Të Sopotit	I	në jugperëndim të qytetit Gjirokastra	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 8-1-1977
Rrenojat e shtëpise Zhapa dhe ndërtesa e Mesonjtorjes se Vjeter	II	Fshati Labovë	140/30-3-2010 Vendimi i M.T.K.R.S. - Drejt.Trasheg Kombetare
Tumat Pranë Fshatit Jermë Në Fermen Asim Zeneli	I	zona Jermë	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 1886/10-6-1973
Banesa E Mersin Likës Në Fshatin Golem	I	zona Golem	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 8-1-1977
Banesa E Shefqet Peçit	I	zona Picar	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 8-1-1977
Rënojat E Banesës Dhe Lëmi I Çelo Picarit	I	zona Picar	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës 8-1-1977
Karakoll Në Qafën E Çajupit	I	prane Fshatit Zhej	8/18-12-1987 Njoftim i Komisionit të Kulturës dhe Arteve
Kisha e Shën Kollit	I	Fshati Saraqinishte	6/15-1-1963 Vendimi në përputhje me Universitetin e Shtetit
Parku Kombëtar Arkeologjik Antigone		Jug-perendim te fshatit Saraqinishte	6/15-1-1963 Vendimi në përputhje me Universitetin e Shtetit

Tabela 2.2.4.2: Elemente te mbrojtur i / zona të mjedisit kulturore në Bashkinë e Gjirokastrës

Përveç mjedisit te pasur natyrorë dhe kulturor që ka Bashkia e Gjirokastrës, e cila është e njohur në nivel ndërkombëtar dhe rajonal, element i rëndësishëm kombëtar i zonës është gjithashtu edhe një pjesë e rrjetit rrugor. Kështu, në lidhje me infrastrukturën rrugore / transportit, nga Bashkia kalon rruga kombëtare SH4 që lidh Kakavijen me Fierin. Autostrada ofron lidhjen me Greqinë fqinja dhe është pjesë e Rrjetit të Transportit të Evropës Juglindore (Route 2c).

2.2.5. Shqyrtimi i standardeve ekzistuese kombëtare dhe normat

Me Vendimin Nr. 671, datë 29.7.2015 «PËR MIRATIMIN E RREGULLORES SË PLANIFIKIMIT TË TERRITORIT» u përcaktuan rregullat / standarde për përmbajtjen, strukturën dhe procedurat e trajnimit, zbatimin dhe monitorimin e zbatimit të planeve territoriale të parashikuara nga Ligji 107/2014. Qëllimi është për të arritur uniformitetin në formën dhe strukturën e planeve territoriale të hartuara.

Në kreun e 2-të të vendimit (KREU II) përcaktohen rregullat për procedurat e planifikimit (shpallja, hartimi, konsultimi publik, koordinimi, miratimi, etj). Gjithashtu janë caktuar për secilin lloj të planit territorial, objektivat, autoriteti kompetent zbatues, përmbajtja (strategjia territoriale, analiza e rrjedhjes metabolike, plani i zhvillimit territorial, rregullore, etj), materiali hartografik etj.

Në Kreun e 3-të (KREU III) ka të bëjë me ndarjen dhe organizimin e sipërfaqes së tokës së një Njësie Administrative për nevojat e projektimit. Përcakton pesë sistemet territoriale (Sistemet Territoriale), Sistemi urban (UB), Sistemi natyror (N), Sistemi bujqësor (B) Sistemi ujor (U) dhe Sistemi infrastrukturor (IN). Zona e studimit të një plani territorial organizohet në zona (Zona), dmth zonat më të gjera që kanë karakteristika të veçanta ose të ngjashme në drejtim të përdorimit të tokës. Zonat janë të ndara në dy ose më shumë njësi (Njësia), e cila është ndarja territoriale më e vogël. Përcaktohen 14 kategori themelore të përdorimit të tokës, gjithashtu dhe nënkategoritë e përdorimit të tokës.

Në Kreun e 4-rt (KREU IV) përcaktohen treguesit dhe standartet e planifikimit (STANDARDE DHE TREGUES PLANIFIKIMI). Në mënyrë të veçantë, në SEKSIONIN I specifikohen standardet dhe treguesit e planifikimit për territorin urban (STANDARDE DHE TREGUES PLANIFIKIMI PËR TERRITORIN URBAN), të cilat duhet të aplikohen në njësitë apo zonat, të cilat kanë qenë ose janë të destinuara për përdorim banimi.

Standardet e planifikimit janë të klasifikuara në bazë të popullsisë së secilës zonë të studimit në tri kategori (deri në 10,000 banorë, më shumë se 10,000 banorë, më shumë se 100,000 banorë). Standardet minimale të planifikimit për zonat e banimit dhe njësitë përcaktohen për treguesit e mëposhtëm të planifikimit (neni 81):

- Sipërfaqen bruto të banimit për banor (ambienti për të jetuar, për argëtim, për gjumë, gatim etj.).
- Hapësirën e gjelbër, sipas kësaj rregulloreje.
- Sipërfaqen për kopshte, çerdhe, shkolla 9-vjeçare, sipas kësaj rregulloreje
- Sipërfaqen për struktura me përdorim publik për aktivitete fetare, sociale, shëndetësore, sanitare, administrative, jo në nivel qyteti
- Sipërfaqen sportive, sipas kësaj rregulloreje
- Sipërfaqen për parkim publik, sipas kësaj rregulloreje
- Sipërfaqen për shërbime tregtare të kufizuara dhe zyra, jo në nivel qyteti. Kjo hapësirë mund të jetë në struktura të veçanta ose në strukturën e banimit.

Qendra te banuar a	a) sipërfaq e bruto banimi	b) Hapësire e gjelbër	c) Kopsht, çerdhe, shkolla	ç) struktur a për përdori m publik	d) territor sportiv	dh) parkim publik	e) Shërbim tregtar I kufizuar	e) Gjiths ej
	m ² /banor	m ² /banor	m ² /banor	m ² /banor	m ² /ban or	m ² /ban or	m ² /banor	m ² /ban or
Deri 10000 banorë	25	5	4	2	1.6	6	5	48.6
Mbi 10000 banorë	25	9	4.5	2	1.6	6	5	53.1
Mbi 100,000 banorë	25	9	4.5	2	1.6	6	5	53.1

Tabela 2.2.5.1: Pjesë nga VKM 671/29-7-2015, tabela me Standardet minimale për treguesit në zonat e banuara.

Përveç sa parashikohet në nenin 81, identifikohen të dhëna më të hollësishme (vlerat dhe cilësimet për nënparagrafet, rregullore të tjera, shpjegime) për hapësirat e parkimit, arsimit, shëndetësisë, sportit, hapësirave publike dhe e gjelbërimit publik, në nenet 82 deri 86. Shkurtimisht përmendim në vijim:

- Për hapësirat e parkimit (neni 82) përcaktohen standarde plotësuese të tokës (m²/përdorues ose m²/familje ose apartment) për raste të veçanta.
- Në strukturat arsimore (neni 83), përcaktohen norma/standarde veçmas për çerdhe, kopshte, për shkolla fillore dhe 9-vjeçare dhe për shkolla të mesme. Janë përmbledhur shkurtimisht në tabelën e mëposhtme (Tabela 2.2.5.2).
- Për strukturat shëndetësore (neni 83) përcaktohen si vijon (Tabela 2.2.5.3).
- Për struktura sportive (neni 84) përcaktohen si vijon:
 - Stadione dhe pallate sporti me palestër, pishina e të tjera të kësaj natyre ndërtohen në nivel qyteti me standard territori 1.5 m²/ banor.
 - Struktura dhe territore në nivel territori urban më të madh se qyteti janë kur popullsia është e barabartë me ose mbi ≥ 100,000 banorë 2.6 m²/banor dhe për popullsi <100,000 banorë 3.5 m²/banor.

Nivele arsimit	Madhësia e qëndrueshme (llogaritet për)		Rrezja e shërbimit (m)	Sipërfaqja e fushës/ përdorues m ² /përdorues	Shtrirja e parcelës m ²
	(banorë)	(përdorues)			
çerdhe	1,000	25-30 13-15 (rural zona)	200-300	25-30	900-1,500
kopshte	1,500		250-350 (urban zona) 500-600 (rural zona)	18-25	1,000-1,500

shkolla fillore dhe 9-vjeçare	6,000	500-600 (urban zona) 1,000-1,500 (rural zona)	20-25	1,500-7,000
shkolla të mesme	9,000	1,000-1,500 (urban zona) 2,000-4,500 (rural zona)	20-30	2,000-7,000
			25-35 dormitory 100-400 places	4,000-9,000

Tabela 2.2.5.2: Përmbledhje e standardeve për strukturat arsimore.

Nr.	Emërtimi	Sipërfaqja (m ²)	Treguesi " 1 njësi/ nr. Banorësh"
1	Qendra shëndetësore	300-400	Një për 250-1,500
2	Ambulanca- Konsultore marteniteti	400-6,000	
3	Ambulancë- Konsulore	700-1,000	Një për 1,500-2,000
4	Politeknike	2,000-5,000	
5	Dispanseri	3,000	
6	Drejtoria e Higjenës Epidemiologjike	2,000-3,000	
7	Qendër dezinfektimi, deratizimi	2,000	

Tabela 2.2.5.3: Pjesë nga VKM 671/2015, Tabela me standard për strukturat shëndetësore.

- Për sa i përket gjelbërimit publik në territore urbane (neni 86), janë përmbledhur në tabelën 2.2.5.4.

Zonat e gjelbra në nivel territori urban	Standardet minimale
a. gjelbërimi i përgjithshëm publik	
për gjelbërim në nivel njësie, përfshirë kënde lojërash për fëmijë, pavarësisht numrit të popullsisë së njësisë	2.5 m ² /banor
për gjelbërim masiv në parqe dhe lulishte brenda aglomeratit	1m ² /banor në qendra deri në 10,000 banorë
	4 m ² /banor në qendra mbi 10,000 banorë
për gjelbërim në rrugë, shëtitore, sheshe dhe brigje ujore	1.5 m ² /banor në qendra deri në 10,000 banorë
	2.5 m ² /banor në qendra mbi 10,000 banorë
për gjelbërim të zonës së pushimit park periferik.	8 m ² /banor në qendra deri në 10,000 banorë
	17 m ² /banor në qendra mbi 10,000 banorë
b. gjelbërimi publik i kufizuar	1 deri në 2 m ² /banor
c. gjelbërimi i veçantë	Në bazë të manualeve të projektimit, numrit të përdoruesve dhe aktiviteteve që parashikohen të kryhen në një zonë të tillë.

Tabela 2.2.5.4: Përmbledhje e standardeve për Gjelbërimi publik në territore urbane.

	distanca minimale të mbrojtjes	vërejtje
objektet industriale, ato të prodhimit, transmetimit e shpërndarjes së energjisë elektrike	200 m (gjerësia minimale e zonës mbrojtëse sanitare 50 m)	rriten sipas llojit të objektit e teknologjisë së përdorur, si dhe shkallës së ndotjes së zonës industriale gjatë projektimit të saj
landfilleve apo të impianteve të tjera të trajtimit dhe përpunimit të mbetjeve të ngurta në nivel rajonal		legjislacionit të posaçëm dhe dokumenteve të planifikimit dhe zhvillimit për çështje të rëndësishme kombëtare

krematorium	150 m	
fermë më e madhe se 10 njësi gjedhi, për shpendë, gjedhë, kuaj, derra, dhi dhe dhen	500 m	
impianetet mekanike/biologjike dhe lagunat e ajrosura për trajtimin e ujërave të zeza	200 m për kapacitet më pak se 5,000 banorë 1,000 m për kapacitet 1,000 – 50,000 banorë	
distanca e mbrojtjes nga ndërtimet	përcaktohen në përputhje me legjislacionin e posaçëm për rastet e : a) burimeve dhe trupave ujorë, përfshirë struktura për furnizimin me ujë të pijshëm b) aeroporteve, aerodromeve dhe fushave të fluturimit c) hekurudhave dhe autostradave ç) strukturave që krijojnë valë akustike dhe elektromagnetike d) strukturave dhe impianteve të rritjes së kafshëve dhe shpendëve në afërsi ose brenda zonave urbane dh) zonave dhe objekteve të trashëgimisë kulturore e) zonave të mbrojtura natyrore	
parqet eolike të prodhimit të energjisë	distanca minimale e kufirit të parkut nga kufiri i zonës së banuar 500m – 2,000m.	
nga bregu i liqeneve	20 m	ndalohej përdorimi i pesticideve, insekticideve, fungicideve, herbicideve dhe fertilizantëve.
nga bregu i rrjedhave ujore	6 m	
territori i varrezave	300 m. nga zonat e ndërtuara	

Tabela 2.2.5.5: Përmbledhje e standardeve për Distanca e mbrojtjes dhe breza mbrojtës sanitarë.

Në Seksionin 2 përcaktohen Standardet dhe Treguesit e Planifikimit Sektorial për brezat mbrojtës sanitar të një zhvillimi (Brezi mbrojtës sanitar) (neni 87), që parashikohen në bazë të secilit veprimtari dhe aktivitet, përcaktohen standardet minimale për mbjellje (fidanë për shtrirje dhe lloji i mbjelljes) dhe sipërfaqja minimale e mbjelljeve për banorë dhe lloji i mbjelljes. Për distancat nga brezat mbrojtës sanitarë dhe atyre mbrojtës (Distanca e mbrojtjes dhe breza mbrojtës sanitarë) (neni 88) janë të vlefshme ato që janë përshkruar shkurtimisht në tabelën 2.2.5.5, përveç kur parashikohet ndryshe nga legjislacioni.

Në Seksionin 3 (nenet 89-98) përcaktohen kushtëzimet e detyrueshme sektoriale për: përdorim industrial, zona spitalore, territore natyrore, ujëra dhe ligatina, territore bujqësore, zonat turistike, territoret turistike bregdetare, zona dhe objekte të trashëgimisë kulturore, antenat dhe përdorime të ndryshme. I referohet kondicioneve, kushtet dhe marrëveshjet, gjithmonë me referencë të qartë se hartimi dhe zhvillimi në rastet e mësipërme i nënshtrohet legjislacionit të veçantë. Vijn referimi i standardeve të përfshira në këto nene:

- Për spitale dhe objekte të tjera për shëndetin publik (objektet për spitalet dhe shëndetin publik) përcaktohet standardi minimal i tokës i barabartë me 1m²/banor. Për objekte spitalore vlen shkalla e mbulimit 15%.
- Në rast ndërtimi të rrjetit rrugor të kategorive «autostradës» dhe «rrugëve interurbane» pranë zonave të bregut, distanca minimale nga bregu përcaktohet nga legjislacioni për burimet e ujit dhe nuk duhet të jetë më pak se 300 m.

- Gjerësia minimale e zonave mbrojtëse rreth monumenteve kulturore caktohet në 100 m. Nëse nuk është përcaktuar nga legjislacioni tjetër ose nga organi përgjegjës për ministrinë e trashëgimisë kulturore
- Distanca minimale e kullave të telekomunikacionit me një lartësi > 25 m, ndërsa nga prona më e afërt është 30 m.

Në lidhje me zonat e mbrojtura natyrore, Ligji 8906 / 6.6.2002 "Për zonat e mbrojtura" janë përcaktuar gjashtë kategori të mbrojtura me kufizimet përkatëse dhe zonat buffer. në mënyrë specifike:

- Kategoria e I - Rezervat Strikt Natyror / Rezervat shkencor
- Bëhet fjalë për zona natyrore me sipërfaqe minimale 50 ha, me rëndësi periferike dhe kombëtare dhe zona tampon 100m nga kufijtë.
- Kategoria e II – parqe kombëtare
- Bëhet fjalë për zona të mëdha natyrore (me sipërfaqe minimale 1000H), të rëndësishme në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar, me vlera ekologjike, shkencore dhe arsimore. Përcaktohet zonë tampon me gjerësi priemtrike të kufijve të tyre 50 metra.
- Kategoria e III – monumente natyrore
- Monumentet natyrore janë formacione natyrore me sipërfaqe maksimale prej 50 ha, me gjeomorfologji të veçantë, ose me vlera të veçanta estetike ose shkencore, apo me specie të rralla të rrezikuara. Aplikohet niveli mbrojtjes të kategorisë të parë, dmth zonë tampon 100 m.
- Kategoria e IV - Rezervat natyror i menaxhuar / zona të menaxhimit të habitateve dhe specieve.

Kjo kategori përfshin bio-qendra dhe bio-korridore me rëndësi lokale dhe rajonale, zona me florë, faunë të jashtëzakonshme apo gjetje paleontologjike dhe zona me vlera kërkimore, edukative dhe kulturore. Përcaktohet zonë tampon me gjerësi prej 50 metra. rreth kufijve të tyre.

- Kategoria e V - peizazhi i mbrojtur.
Këto janë zona të mëdha me pamje harmonike, një shumëllojshmëri të ekosistemeve dhe monumenteve historike.
- Kategoria e VI - zonë e mbrojtur e burimeve të menaxhuara / zonë e mbrojtur me përdorime të shumta.
Këto janë zona relativisht të izoluara apo zona me ndërtime jo të dendura, të cilat janë nën presion për banim dhe përdorim më të gjerë, të mbrojtura me zonë tampon 50 m.

Për sa i përket burimeve ujore, nenit 84 i Ligjit 111/2012 "Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore", përcakton që nga brigjet e lumenjve, përrenjve, kanaleve, liqeneve dhe ujmbledhesve, lagunave dhe detrave lihet:

- Zonë e lirë territoriale për përdorim publik, me gjerësi prej 5deri 100 m. Gjerësia mund të zgjerohet më tej, kur kushtet topografike dhe hidrologjike të kërkojnë për arsye të sigurisë të njerëzve dhe pronës. Aktivitetet e lejuara janë të përcaktuara nga aktet e Këshillit Kombëtar të Ujrave.

- Zonë territoriale e lirë për zhvillimin e aktiviteteve të përcaktuara nga Këshilli Kombëtar i Ujrave, me një gjerësi prej 100 deri 200 m.

3. ANALIZA E DOKUMENTEVE TË NJËSISË SË PLANIFIKIMIT TË QEVERISË VENDORE TË MËËPARSHME

3.1. Rishikimi i Planeve ekzistuese të Përgjithshme Lokale

Planifikimi hapësinor ekzistues në zonën e studimit të Bashkisë përqëndrohet vetëm në qytetin e Gjirokastrës dhe i drejtohet dy periudhave kohore:

- Periudhës së komunizmit, gjatë së cilës përgatiteshin projektet për zona thjesht urbane me përmbajtje dimensionale që kishin të bënin kryesisht me vendosjen e përdorimeve të tokës.
- Periudhës së pas miratimit të Ligjit të Rregullimit të Territorit 10119/2009, i cili prezantonte një qasje të ndryshme dhe dha një dimension zhvillimi në planifikimin hapësinor.

Qyteti i Gjirokastrës është zhvilluar që nga bërthama e parë historike në të shkuarën, në një qytet më të madh në ditët e sotme. Veçantia e tij ka të bëjë me relievin e veçantë si dhe me ndikimet e shumëllojshme historike (periudha e perandorisë otomane, sistemi socialist, periudha post - socialiste), të cilat kanë formuar morfologjinë dhe strukturën e tij. Qyteti historik me kalanë e tij të shekullit të 13të, pazarin e vjetër dhe krijime të tjera artistike të viteve otomane i përket listës ndërkombëtare të monumenteve të UNESCO-s. Qyteti «i ri» u ndërtua nga mesi i shekullit të 20të e më pas. Pak më vonë se 1976 përfundoi Plani Urbanistik i Gjirokastrës ose Plani Rregullues i Gjirokastrës, i cili përcaktonte dhe kufizonte zonën e atëhershme urbane me të ashtuquajturën vija e verdhë, në kuadër të planit rregullues, mjete bazë të planifikimit në atë kohë. Plani përcaktoi drejtime thelbësore për zhvillimin e ardhshëm si edhe, në njëfarë mënyre, shpërndarjen hapësinore të përdorimit të tokës, duke u fokusuar në zonat në të dyja anët e rrjetit rrugor kryesor (shih. Figura 3.1.1).

Që nga ajo kohë, sidomos pas rënies së regjimit komunist, qyteti u zgjerua akoma më tej, me një mënyrë jo formale dhe të pakontrolluar, pasi nuk kishte asnjë plan të organizuar urbanistik. Në vitin 2012 përfundoi Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Gjirokastrë (PPV) në zbatim të Ligjit me Nr. 10119/23-4-2009, të VKM nr. 481/22-62011, VKM nr. 502/2011/7/13 dhe të pjesës tjetër të legjislacionit aktual të planifikimit të territorit. Megjithatë aprovimi i tij nuk u krye. PPV i referohet ish Bashkisë Gjirokastrë, kryesisht në nivel analize, por përqëndrohet në qytetin e Gjirokastrës, i zgjeruar dhe transformuar me kalimin e viteve.

Figura 3.1.1: Plani r i Gjirokastrës, 1980 (Burimi: Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Gjirokastrë).

Gjatë përgatitjes dhe vlerësimit të PPV, strategjitë dhe parametrat e mëposhtëm janë organizuar në kategoritë e mëposhtme:

- Drejtime të legjislacionit kombëtar të rregullimit të territorit (neni 4 L.10119/2009) ku pasqyrohen drejtimet kryesore përkatëse evropiane.
- Drejtime që rrjedhin nga eksperienca dhe praktika ndërkombëtare.
- Parime të pjesëmarrjes, këshillimit dhe procedurave të tjera demokratike të cilat lehtësojnë miratimin dhe zbatimin e projektit.

PPV përbëhet nga sa më poshtë vijon:

- Politika e Zhvillimit të Territorit të Bashkisë Gjirokastrë. Bëhet fjalë për një dokument strategjik që është miratuar dhe përbënte bazën për përgatitjen e propozimit. Ku dokument përfshin: politikën lokale për zhvillimin e territorit të zonës në studim (Politika vendore për zhvillimin e territorit në Bashki/ Komunë), vizionin për zhvillimin e zonës së studimit (Vizioni i zhvillimit të Bashkisë/Komunës), synimet strategjike të zhvillimit (Objektivat Strategjike të Zhvillimit të Bashkisë/Komunës), programet e zhvillimit të Bashkisë/Komunës, dhe skenarët hapësinorë strategjike të zhvillimit të njësisë vendore, sipas prioritetit.
- Analiza dhe Vlerësimi i Thelluar për Territorin e Bashkisë Gjirokastrë. Bëhet fjalë për analizën dhe vlerësimin në thellësi të gjendjes aktuale të zonës së studimit (në nivel social, ekonomik, mjedisor, territorial etj.).
- Vlerësimi Strategjik Mjedisor – Studim strategjik i ndikimeve mjedisore që përgatitet paralelisht dhe vlerëson ndikimet mjedisore të projektit të propozuar.
- Projekt Plani, që përfshin konkluzionet kryesore të analizës dhe referon vizionin, politikën/strategjinë dhe synimet e projektit. Ai përcakton parametra të parashikuara për të ardhmen, si popullsia e pritshme, punësimi, infrastruktura sociale (shkolla, shëndeti publik etj.), zonat dhe nën-zonat e përdorimit të tokës me kushte/kufizime, propozon infrastrukturën teknike e sociale etj.
- Rregullorja Vendore e Planifikimit të Territorit të Bashkisë Gjirokastrë. Përfshin rregulla/masa rregulluese, standarde dhe mjete zbatimi (në formë tabele) ku do të merren parasysh gjatë procedurës së zbatimit të projektit. Rregullojnë procesin e zhvillimit dhe do të sigurojnë përputhshmërinë e ndërhyrjeve zhvillimore publike dhe private me objektivat e planit hapësinor. Kanë lidhje me përdorimin e tokës (aktivitetet të lejuara, kushte, kufizime, etj.), në rregulla për strukturimin (p.sh. lartësi), marrëveshje për rrjete të infrastrukturës, zona të mbrojtura etj. në përputhje me legjislacionin në fuqi.

PPV shoqërohet me materialin përkatës hartografik. Në vazhdim, paraqiten konkluzionet kryesore të analizës, objektivat e projektit dhe pikat kryesore të propozimit:

Duke shqyrtuar kuadrin më të gjerë gjeografik, si në nivel rajonal ashtu edhe në nivel të ish-bashkisë, karakteristikat kryesore janë terreni malor intensiv, mjedisi i pasur natyror (pyje dhe kullota dhe toka e kufizuar bujqësore), trashëgimia kulturore/arkeologjike dhe identiteti turistik.

Në terma gjeografike, Gjirokastrë është porta jugore e vendit, pika e kalimit për në Greqi dhe është vetëm 50 km nga bregdeti jugor i Shqipërisë dhe nga Saranda (qendër e rëndësishme e turizmit detar). Gjithashtu, është një portë për vende të rëndësishme kombëtare arkeologjike, si qyteti antik i Butrintit, Adrianopoja e lashtë etj. Ofron shërbime administrative dhe të tjera të nivelit të lartë (selia e Qarkut), si edhe infrastrukturë teknike dhe sociale që i shërbejnë gjithë rajonit.

Në përputhje me përfundimet kryesore të analizës, për forcimin e rolit të Gjirokastrës si një qendër rajonale e rëndësishme janë të nevojshme përmirësimi i rrjetit rrugor,

përmirësimi i infrastrukturës së përgjithshme teknike dhe sociale dhe shfrytëzimi i pozicionit të tij strategjik (në lidhje me rrjetin kombëtar të rrugëve dhe kufijtë).

Për rritjen e qëndrueshme ekonomike, gjykohe të rëndësishme përmirësimi i produktit turistik dhe zgjerimi i aktivitetit ekonomik nëpërmjet nxitjes së tregtisë, bujqësisë dhe shërbimeve.

Kontrolli i popullsisë, përmirësimi funksional dhe estetik i strukturës urbane dhe kapitalizmi i elementeve të forta do të rrisin konkurrencën e qytetit. Gjirokastër është një qendër e rëndësishme rajonale e vendit dhe mund të luajë një rol edhe më të madh në të ardhmen, si:

- Destinacion turistik kombëtar dhe ndërkombëtar dhe qendër rajonale e turizmit (portë për destinacione të tjera turistike).
- Qendër e rëndësishme e tregtisë kufitare.
- Qendër rajonale e ofrimit të shërbimeve.

Strategjia e propozuar e zhvillimit strukturoret në katër objektiva strategjike me objektiva dhe programe të veçanta përkatëse:

- Zhvillim i një qytet të qëndrueshëm me një standard të lartë jetese.
- Promovimi i tij si një qytet me trashëgimi kulturore ndërkombëtare.
- Strukturë Urbane me uniformitet dhe ndërlidhje.
- Fuqizim i qytetit si një portal kombëtar.

Në kuadër të projektit të propozuar të përdorimit të tokës (Plani i Propozuar i Përdorimit të Tokës dhe të Strukturave në të, Kapitull IV), përcaktohen faktet sasiore kryesore apo përmasat programatike (Të dhënat sasiore kryesore).

Sipërfaqja e përgjithshme urbane e projektit (Zona urbane e përgjithshme e planit të përgjithshëm vendor) arrin në 450 ha dhe përmasat e programuara të popullsisë për vitet 2020 dhe 2030 arrijnë në respektivisht në 42,000 dhe 50,000 persona. Në kushtet e punësimit, përmasat përkatëse të parashikuara për 2030 vlerësohen në 20,000 të punësuar. Përcaktohen, gjithashtu, përmasa të parashikuara për gjatësinë e rrjetit rrugor (sipas kategorive), sipërfaqen, hapësirat e katit dhe numrin e njërive për zonat e banimit (Rezidenciale), industriale, ekonomike (Zonat ekonomike) dhe qendra qyteti. Identifikohen nevojat e ardhshme (Sipërfaqja, Hapësira e katit dhe Hapësira e katit/ qytetar në infrastruktura publike (Mjediset publike) dhe zonat e përbashkëta (Hapësirë e Hapur publike).

Të dhënat kryesore			
--------------------	--	--	--

Zona e Planifikimit (Ha)			
Ekzistuese		E planifikuar	
Zona ekzistuese e planit rregullues	Zona totale ekzistuese e urbanizuar (2007)	Zona totale e planifikimi	Zona totale urbane e planit të përgjithshëm

			vendor
310	408	3,697	450

Popullësia dhe punësimi						
Popullësia			Ekzistuese	E planifikuar (2020)	E planifikuar (2030)	
			34,000	42,000	50,000	
Punësimi						
Sektori	Orientimi i tregut vendor	Shërbimet publike dhe sektori I biznesit	8,650		12,000	
	Tregtia	Të mirat	2,750		4,000	
		Mallrat e tregtueshme, shërbimet e turizmit	600		2,000	
	Tregtia Kombëtar e	Shërbimet publike dhe turizmi				
	Ndërtimi		2,500		2,000	
TOTALI			14,500	20,000		

Figura 3.1.2: Sipërfaqja, popullsia dhe punësimi – përmasa të parashikuara, pjesë nga tabela që përmbledh të dhënat sasiore kryesore (burimi: Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Gjirokastrë).

- Propozohen dy qendra të reja lokale në veri dhe në jug, në mënyrë që tu shërbehet zonave informale dhe zonës industriale ekzistuese.
- Në lidhje me zonat e banuara, propozohet ekuilibrimi në aspektin dendësisë, shkallës dhe karakterit dhe konvertimi/ndryshimi i tendencave/presioneve, aty ku është e nevojshme. Ekzistojnë tre kategori në bazë të dendësisë dhe lartësisë të ndërtesave dhe propozohen ndërhyrjet përkatëse. Për shembull, në zonat me pak kate (me ndërtesa historike dhe të ulëta) propozohet ruajtja e statusit të tyre, rigjenerimi, rindërtimi dhe integrimi i tyre në rrjetin urban. Në zonat me kate mesatare (ndërtesa të periudhës komuniste) propozohet rehabilitimi dhe përputhshmëria e ndërtimeve me standardet sizmike, ndërsa në zonat me ndërtesa me shumë kate, gjykohet siguri i infrastrukturës së nevojshme publike duke përdorur sipërfaqen e disponueshme publike. Në zonat e reja të banimit, në veri të qytetit, propozohet riorganizimi i vendbanimeve joformale dhe ndërtimi i gjithë infrastrukturës së nevojshme teknike dhe sociale.

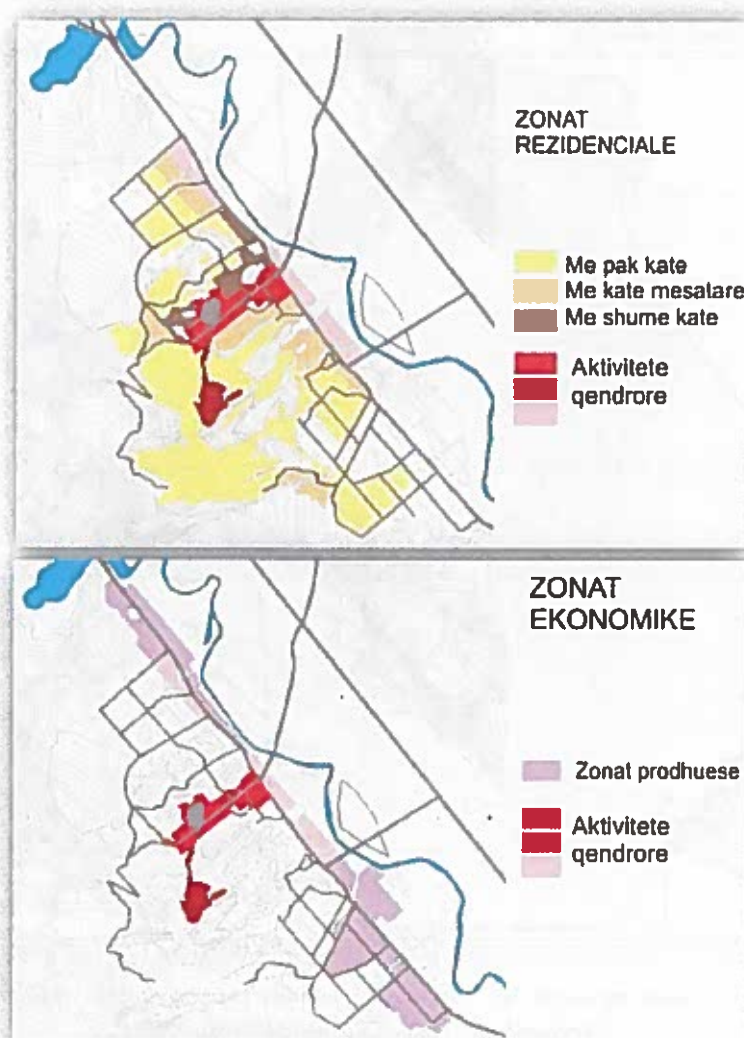

Figura 3.1.4: Zona të banuara dhe ekonomike (burimi: Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Gjirokastrë).

Gjatë gjatësisë dhe në të dyja anët e lumit Drino sugjerohet një park lumor, i cili do të "komunikojë" me një xhup të gjelbër dhe pushimi në pjesën veri-perëndimore, rreth liqenit të Viroit dhe me "kanale" të gjelbërta që "futen" në strukturën urbane në pjesën perëndimore. Zonat e propozuara ekonomike, si ajo industriale ashtu edhe ato të përziera (të përshtatshme për aktivitete komerciale) zhvillohen kryesisht përgjatë rrugës shtetërore SH4, në kufijtë e strukturës urbane. Në hyrje/daljen jugore të qytetit ka një xhup ekzistues industrial, për të cilin propozohet lehtësimi i aktivitetit industrial nëpërmjet lejeve të ndërtimit (veri-perëndim), si edhe zhvillimi i organizuar nëpërmjet planit të detajuar urbanistik (plani i detajuar urbanistik për fushat e veprimtarisë, DUP A). Në zonën e "ekstra-urbane", jashtë zonave urbane dhe brenda kufijve administrative të Komunës, propozohen kufizime të rrepta në lidhje me ndërtimin/zhvillimin. Qëllimi është rimbllja, mbrojtja dhe siguri i mjedisit natyror të parkut të qytetit dhe zonës rekreative.

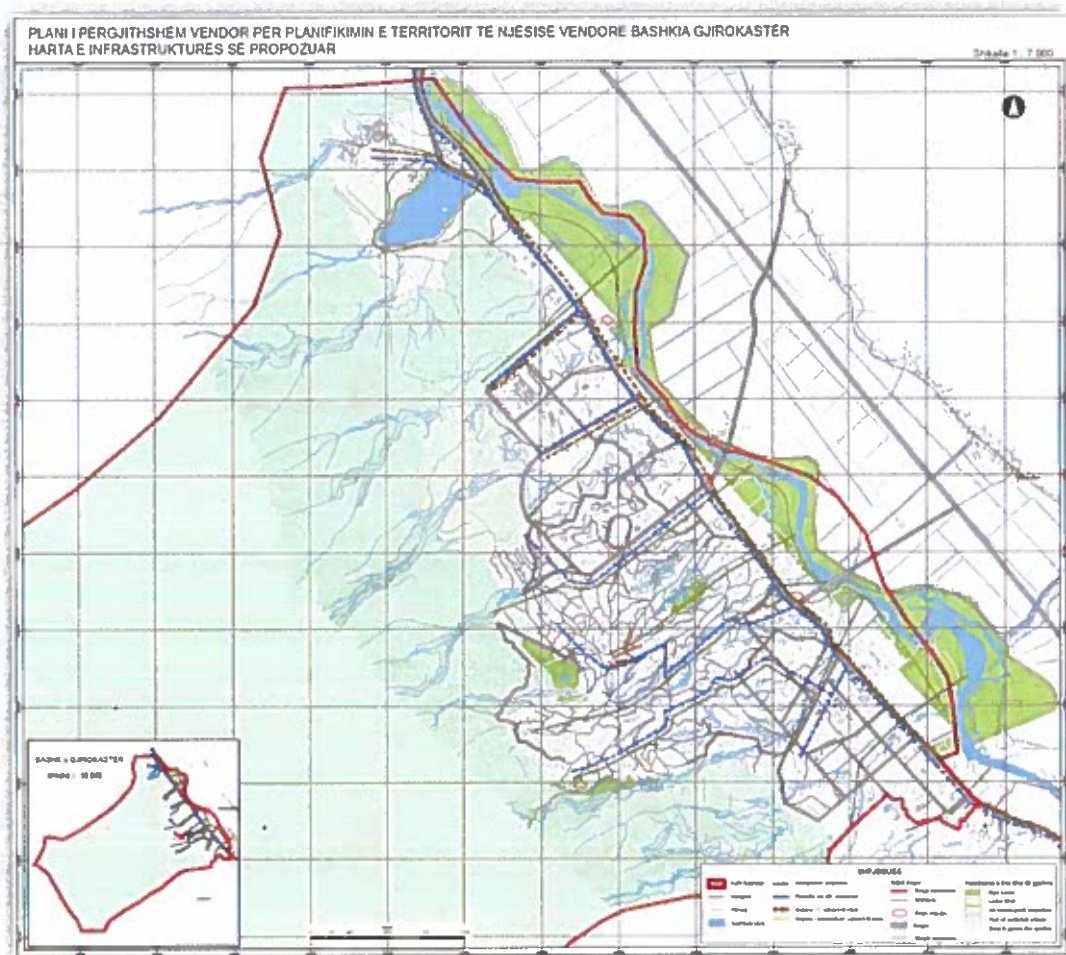

Figura 3.1.5: Harta me kod H.24c "Harta e infrastrukturës së propozuar" (burimi: Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Gjirokastrë).

Me qëllim përmirësimin e mjedisit urban dhe të nivelit të jetesës propozohet investime strategjike të prioritetit të lartë në infrastrukturë, si p.sh. zbatimi i projektit

të administrimit të ujërave të lumit Drino²⁵, krijimi i «unazave të gjelbërta» që do të lidhin ambientet e përbashkëta etj. Në lidhje me rrjetet e infrastrukturës teknike (energji, telekomunikacioni, ujësjellësi, kanalizimet), propozohet zgjerimi i tyre me qëllim mbulimin e gjithë zonës dhe modernizimi i tyre. Sistemet e infrastrukturës (nëntokësore) do të zhvillohen duke patur aks referimi një korridor qendror përgjatë qytetit (nëntokësor, nën rrugën ekzistuese SH4 kombëtare) dhe me kanale paralele dhe degë/lidhje të brendshme. Korridori kryesor i infrastrukturës do të përbëhet nga nënsisteme individuale të pavarura, me qëllim funksionimin me efikasitet dhe fleksibilitet në rastet e mirëmbajtjes dhe rehabilitimit.

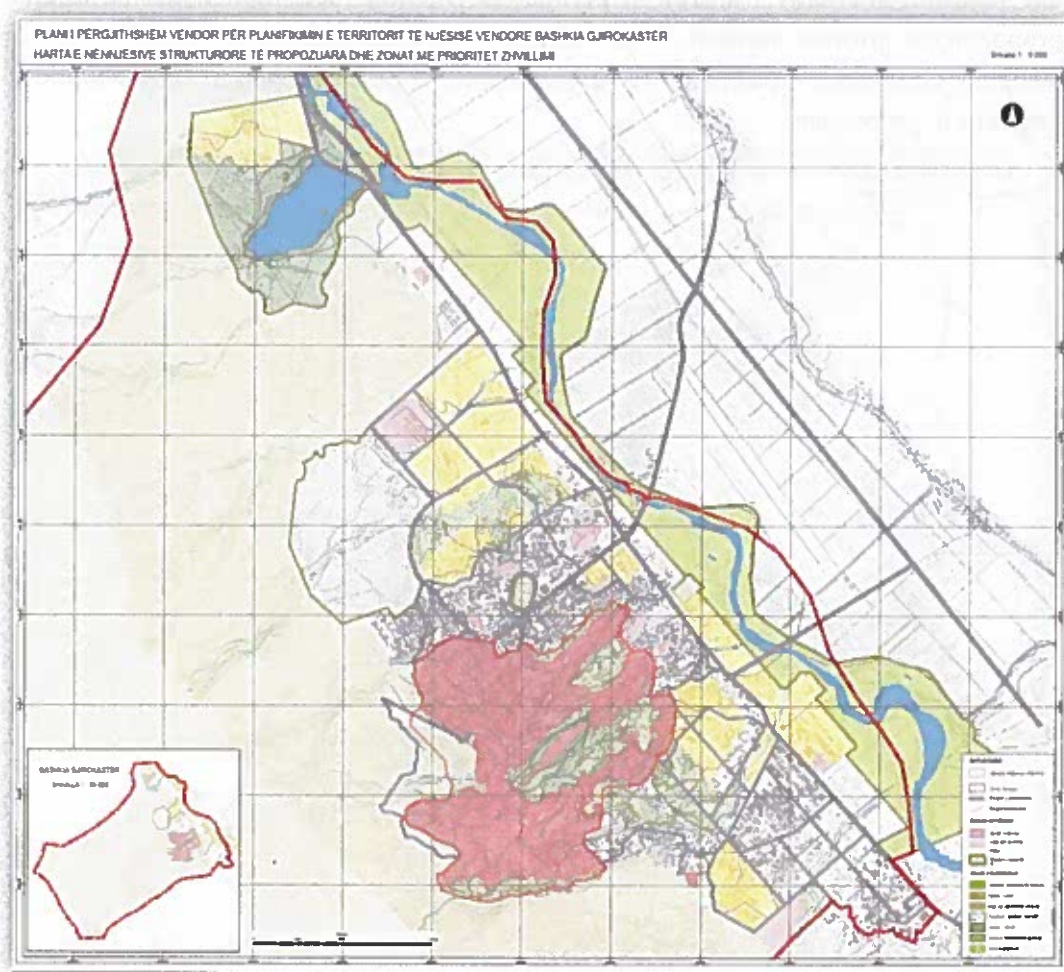

Figura 3.1.6: Harta me kod H.23 "HARTA E NËNNJËSIVE STRUKTURE TË PROPOZUARA DHE ZONAT ME PRIORITET ZHVILLIMI". Dallohen me ngjyrë të verdhë zonat në të cilat propozohet me prioritet hartimi i PDV²⁵ (burimi: Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Gjirokastrë).

Objektivi kryesor në sektorin e transportit është sigurimi dhe përmirësimi i lidhjes së gjithë pjesëve të qytetit (integrim hapësinor). Propozohet ndërtimi i një seksioni të ri rrugor i SH4 në lindje të lumit Drino, i cili do të kanalizojë trafikun ndër-urban jashtë

²⁵ Projekti synon parandalimin e fenomeneve të përmytjeve, zhvillimin e një parku përgjatë rrjedhjes së lumit.

qytetit, do të përmirësojë lidhjen me Greqinë dhe do të forcojë rolin e Gjirokastrës si një qendër e tregtisë ndërkufitare.

Dega ekzistuese e SH4 (Rruga kryesore urbane) do të funksionojë si një arterie në shërbim të hyrjes në qytet dhe lidhjen me gjithë segmentet e tij. Propozohet ndërtimi i rrugëve të reja urbane dytësore (Rrugë dytësore urbane) që do të lidhin qendrën e qytetit me lagjet e mëdha urbane dhe do të anashkalojnë pjesën historike.

Në lidhje me rrjetin lokal të rrugëve (rrugët e lagjeve), propozohet zgjerimi i tij, me synim qasjen në lagjet e reja dhe në vendbanimet informale dhe lidhjen me zonën jugore industriale. Në zonën historike propozohet rehabilitimi i rrugëve ekzistuese dhe ndërtimi alternativ i korridorit perimetral. Studimi identifikoi zonat në të cilat propozon me prioritet hartimin e një Plani Lokal të detajuar (PDV - Plani i Detajuar Vendor). Gjithashtu, sipas planit të veprimit të PPV, parashikohen tre faza zbatimi të projektit të propozuar.

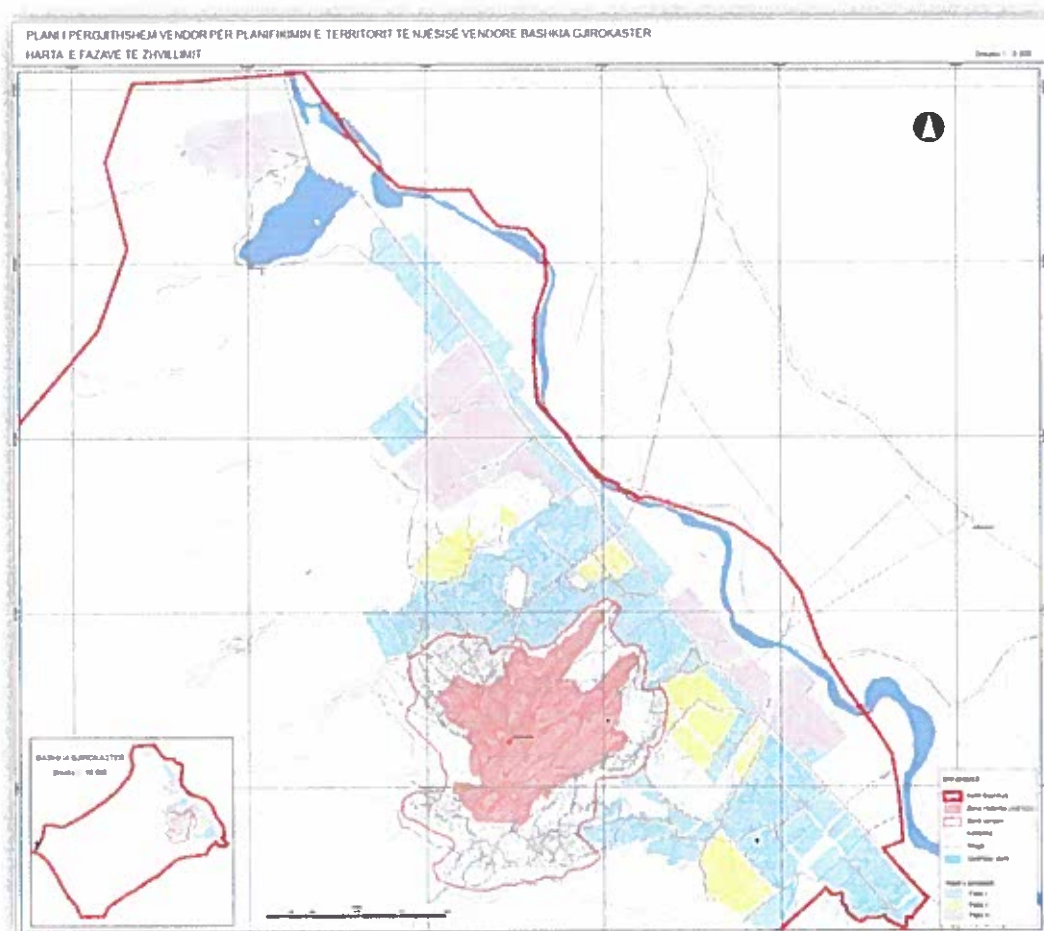

Figura 3.1.7: Harta me kod H.27 "Harta E Fazave te Zhvillimit" (burimi: Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Gjirokastrë).

Duke u përpjekur për të bërë një vlerësim të parë të propozimeve kryesore të PPV, ne besojmë se ato ecin për nga drejtimi i duhur dhe se, në kushte të përshtatshme, mund të aplikohen për të dhënë përfitimet e pritura për komunitetin lokal. Rilindja e strukturës urbane në bërthamën e qytetit është e rëndësishme dhe do të ketë zgjerime

dhe përfitime të shumta. Propozimi për operacione të përziera mund të krijojë një qendër multifunkionale me shërbime të ndryshme. Në zonat e reja të banimit, në pjesën veriore të qytetit, paraqiten fenomene të strukturës së dendur, probleme të cilësisë së hapësirës urbane dhe mangësi të vendeve publike dhe infrastrukturës. Rindërtimi i zonave është i nevojshëm dhe, përtej ndërtimit/ modernizimit të infrastrukturës, mund të bëhen ndërhyrje që do të synojnë përmirësime estetike dhe funksionale, në lidhje me promovimin e lëvizshmërisë urbane të qëndrueshme, etj.

Propozimi për një park-lumi përgjatë lumit Drino, do ti japë rëndësi një burimi të rëndësishëm natyror, i cili ndodhet në afërsi të strukturës urbane, me përfitime kumulative (rekreacion në natyrë, mbrojtje nga përmbytjet, etj). Në kuadër të krijimit të një rrjeti të integruar të hapësirave të gjelbra dhe rekreative në të gjithë qytetin do të integrohet lidhja me enklavën e propozuar të gjelbër-argëtuese në liqenin e Viroit dhe me kanalet të gjelbërua. Përfitimet do të jenë përmirësimi estetik dhe përmirësimi i mikroklimës urbane, forcimi i turizmit urban dhe përmirësimi i cilësisë së jetës.

Mbështetja/forcimi i aktivitetit industrial në zonën ekzistuese industriale po shkon drejt përdorimit/shfrytëzimit të objekteve ekzistuese dhe strukturave dhe forcimit të aktivitetit ekonomik. Prioritet duhet t'i jepet zgjerimit dhe modernizimit të rrjeteve teknike duke pasur parasysh se ndikojnë drejtpërsëdrejti në standardin e jetesës. Së fundi, në lidhje me PDV, ky studim do të propozojë projekte të veçanta në bazë të kushteve dhe nevojave aktuale.

4. ANALIZA E ELEMENTEVE TË MJEDISIT – NIVELET E NDOTJES – ZONAT E MBROJTURA

4.1. Elementet e Mjedisit

4.1.1. Burimet ujore

Vlerësimi i resurseve dinamike të UN dhe shfrytëzimi i tyre.

Qarku Gjirokastrë është i njohur për resurse të shumta dinamike të ujërave nëntokësore. Akuiferët karstikë dhe ato ndër kokrrizor vlerësohen më ujë mbajtje shumë të lartë, dhe paraqesin rëndësi të madhe në furnizimin e qendrave të mëdha të banuara më ujë të pijshëm.

Nga burimet karstike furnizohen qyteti i Gjirokastrës e shume komunitete të tjera. Nga akuiferët kuaternare furnizohet më ujë pjesërisht qyteti i Gjirokastrës, e komunitete të tjera. Në këto akuiferë janë kryer një numër i madh shpimesh “ilegalë” që shfrytëzohen nga persona privatë për furnizim me ujë të pijshëm e në bujqësi për vadijtje. Sasitë e tyre nuk janë të evendentuara. Disa nga kaptazhet, kryesore që përdoren për furnizim me ujë të pijshëm në mënyrë të përqendruar janë dhënë në tabelën 4.1.1.1.

Nr i pikës ujore	Prurja Q (l/s)	Lloji
Buduk -GJR	40	shpim
Korjan-GJR	100	burim

Tabela 4.1.1.1: Resurset dinamike të UN dhe përdorimi i tyre. (Burimi: "Gjeoresurset dhe Gjeorrezinjet ne Qarqet e Shqiperise, Qarku i Gjirokastrës", 2014).

Vlerësimi i resurseve ujore për akuiferët e shkrifët është bërë sipas vlerësimit të rrymës dinamike, për akuiferët shkëmborë në bazë të burimeve që ato drenojnë në sipërfaqe.

Në tabelën vijuese (4.1.1.2) po japim resurset dinamike të ujërave nëntokësore në akuiferët kryesorë të qarkut dhe përdorimin e tyre.

Akuiferi	Resurset dinamike të UN (m ³ /s)	Shfrytëzimi i UN (m ³ /s)	Përdorimi
Akuiferi karstik i Malit Gjerë (pjesa lindore)	3.36	0.05	Furnizim më ujë të pijshëm
Akuiferi karstik i Kurveleshit	1.02	0.25	Furnizim më ujë të pijshëm
Akuiferi karstik Shëndelli-Lunxhëri-Bureto	0.85	0.3	Furnizim më ujë të pijshëm

Akuiferi i Drinosit	0.32	0.1	Furnizim më ujë të pijshëm
---------------------	------	-----	----------------------------

Tabelën 4.1.1.2: Resurset dinamike të UN në akuiferët kryesorë të qarkut dhe përdorimin e tyre. (Burimi: "Gjeoresurset dhe Gjeorrezizqet ne Qarqet e Shqipërise, Qarku i Gjirokastrës", 2014).

4.1.2. Resurset natyrore

Morfologjia e zonës është e larmishme dhe paraqet kontraste të mëdha pasi vërehen relieve malore, pyjore, kullota, livadhe të gjera, lugina me disa kultura bujqësore dhe një rrjet i rëndësishëm lumenjsh dhe përrenjsh. Zona është e vendosur në mes të dy vargmaleve, të zhvilluara në lindje dhe perëndim, me lugina të ngushta dhe gryka, me shpate të pjerrta dhe me një terren të thyer. Në perëndim të qytetit të Gjirokastrës shtrihet Mali i Gjerë (shih. Figura 4.1.2.1) me maja më të larta nga veriu për në jug, Mali i Pusit me lartësi 1,564 m., Mali i Frashërit me lartësi 1.800m dhe Mali i Nikollaqit me lartësi 1.598m, ndërsa në kufirin lindor të Bashkisë shtrihet mali i Lunxhërisë me një lartësi maksimale prej 2,156m.

Foto 4.1.2.1: Pamje e qytetit të Gjirokastrës dhe të malit të Gjerë në perëndim të tij.

Zona karakterizohet nga një rrjet i rëndësishëm lumenjsh dhe degësh të vogla, përrenjsh dhe rrjedhash. Lumi kryesor i rajonit është lumi Drino që përshkon rajonin nga jugu në veri përgjatë luginës me të njëjtin emër dhe në mënyrë të veçantë takohet në lindje të qytetit të Gjirokastrës, në mes të vargmaleve të Malit të Gjerë dhe Malit të Lunxhërisë. Lumi buron nga rajoni i Janinës në Greqi, ka gjatësi 84,6 km dhe është dega më e madhe e lumit Vjosë (shih. Figurat 4.1.2.2 dhe 4.1.2.3.). Përgjatë lumit, takohen kullota, të lashta shumëvjeçare dhe bimësi bregore kryesisht si shkurre dhe shelgje, ndërsa në disa vende shfaqen sektorë me gurë dhe zhavorr²⁶.

Përsa i përket potencialit ujor të Bashkisë, përveç lumit Drino dhe basenit të tij, është edhe liqeni i Viroit në lindje të Gjirokastrës, ndërsa një rol të rëndësishëm luajnë edhe burimet natyrore që gjenden në rajon me më të rëndësishmin prej tyre burimin e

²⁶ Burimi: INTERISK A2 Action: Identifications Needs Report, Current Environmental Situation in Gjirokastra Region. Risks, Factors and Consequences, Effects of Irrigation and Drainage on Rural Landscapes of Gjirokastra region in south of Albania.

Hosit i cili ndodhet në veri të qytetit të Gjirokastrës. Për tu vlerësuar është edhe numri i ujëmbledhësve, të cilat përdoren kryesisht për të plotësuar nevojat e ujitjes²⁷.

Burim tjetër natyror që gjendet në zonën e studimit janë sipërfaqet e gjera me pyje të cilat janë të shpërndara në të gjithë zonën e Bashkisë, me përqëndrime të larta përgjatë maleve, ku ndodhen mjaft shpate të pjerrta. Sipërfaqet pyjore ndodhen në lartësi prej 1,000 m. – 1,800 m., ndërsa në zonat me lartësi më të madhe, të klasit prej rreth 1,700 m. – 2,400 m., ka livadhe. Përtej sipërfaqeve pyjore ka mjaft livadhe dhe kullota, të cilat janë të vendosura në zona malore, kodrinore dhe fushore²⁸.

Në burimet natyrore të kësaj zone përfshihen edhe minierat. Në zonën e studimit, ka dy miniera, në veri të Bashkisë dhe konkretisht në afërsi të qytetit Memaliaj dhe fshatit Gusmar. Bëhet fjalë për miniera qymyri dhe fosfati, por që nuk funksionojnë për shkak të teknologjisë së vjetër dhe mungesës së kërkesës në tregjet e Bashkisë²⁹.

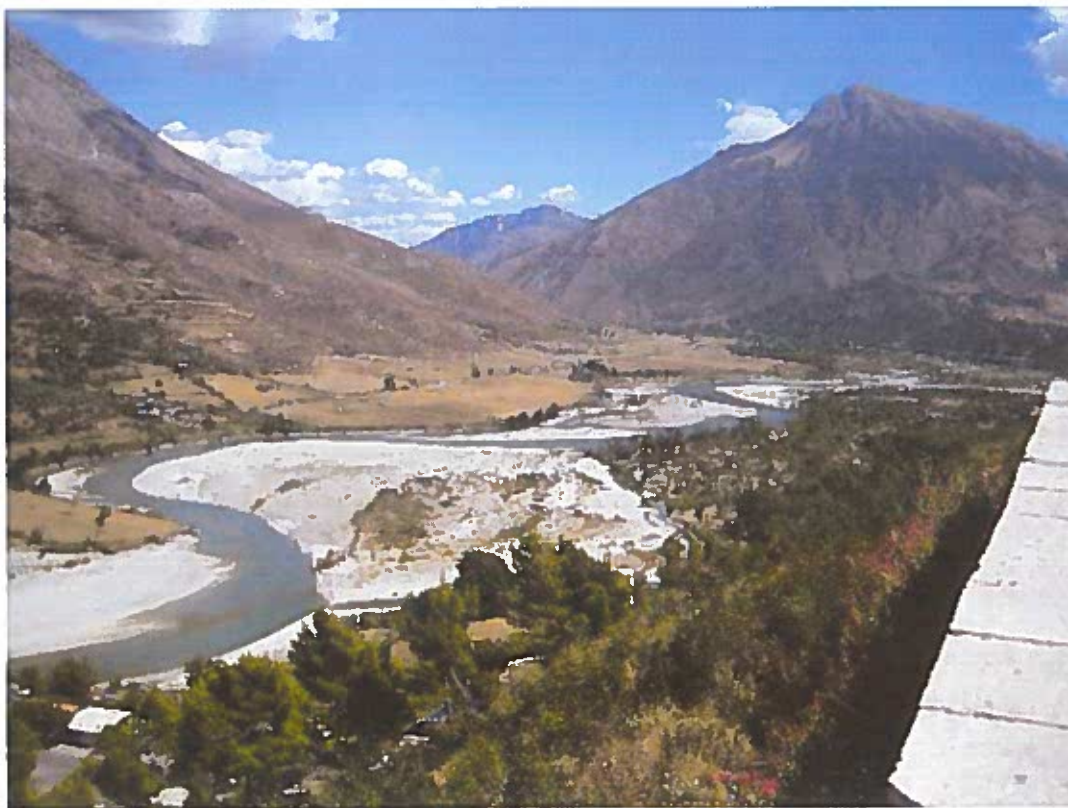

Foto 4.1.2.2: Pamje e lumit Drino (burimi: ekipi i studimit).

²⁷ Burimi: INTERISK A2 Action: Identifications Needs Report.

²⁸ Burimi: INTERISK A2 Action: Identifications Needs Report, Current Environmental Situation in Gjirokastra Region. Risks, Factors and Consequences.

²⁹ Burimi: INTERISK A2 Action: Identifications Needs Report.

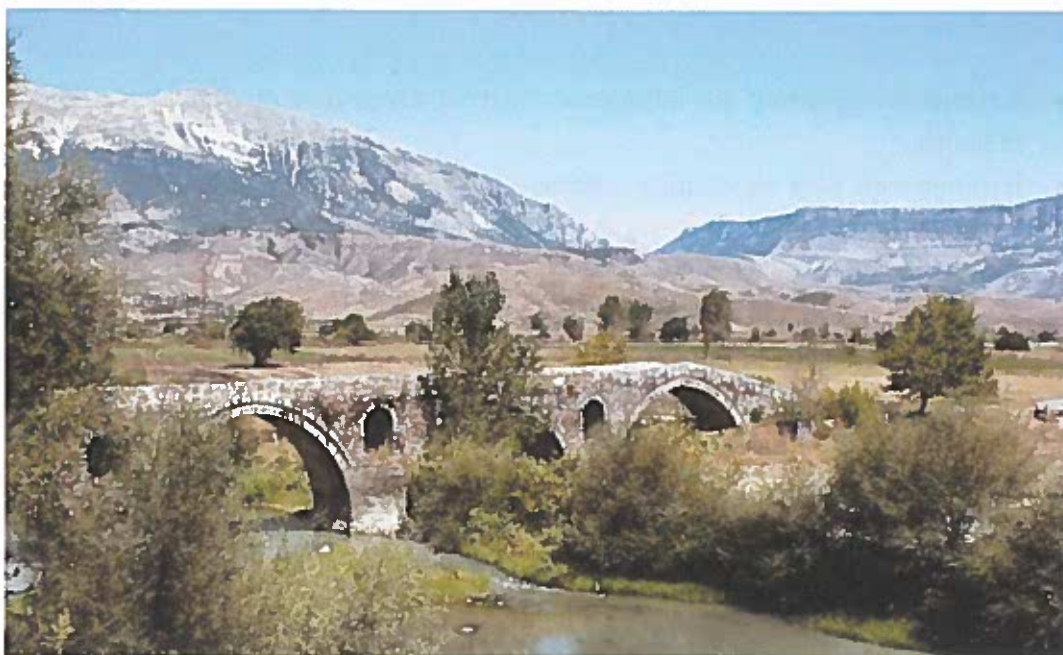

Foto 4.1.2.3: Panje e lumit Drino (burimi: ekipi i studimit).

4.1.3. Biodiversiteti

Shqipëria që prej vitit 2000 ka shënuar progres përsa i përket mbrojtjes së bioshumëllojshmërisë, të tërësisë së ekosistemeve dhe llojeve biologjike që lokalizohen në një zonë, nëpëmjet zhvillimit dhe aplikimit të kuadrit ligjor dhe legjislativ. Më konkretisht, me qëllim që Shqipëria t'i përgjigjet detyrimeve që rrjedhin nga neni 6 i Konventës Ndërkombëtare për bioshumëllojshmërinë dhe të përmbushen synimet (të njohura si synime Aichi) të Planit Strategjik për Bioshumëllojshmërinë deri në vitin 2020 i cili u adoptua në Konferencën e fundit të Palëve të Konventës për Shumëllojshmërinë Biologjike (COP 10, Nagoya Japoni, 2010), hartoi një Plan Strategjik Veprimi me disa synime thelbësore:³⁰

- Përfundimin e kuadrit ligjor kombëtar për natyrën dhe bioshumëllojshmërinë.
- Zgjerimin e zonave të mbrojtura në Shqipëri, me rritjen e sipërfaqes së tyre në 17% të sipërfaqes së zonave të ndjeshme të hapësirës sterë dhe në 6% të zonave bregdetare dhe detare.
- Hartimin dhe zbatimin e planeve të administrimit të Zonave të Mbrojtura.
- Mbrojtjen dhe ruajtjen e ekotopeve.
- Regjistrimin dhe ndjekjen e bimësisë barishtore.
- Nxitjen dhe gjallërimin e rilindjes natyrale të hapësirave pyjore.
- Vlerësimin e burimeve gjenetike për përcaktimin e llojeve kryesore të pyjeve dhe ruajtjen e shumëllojshmërisë.
- Vlerësimin e bimësisë së kërcënuar që lokalizohet në ekotopet shkëmbore.
- Ruajtjen e vendbanimeve detare, lumore dhe liqenore dhe të llojeve të peshqëve të vendit.
- Ndjekjen e zonave të rëndësishme të mbrojtura.

³⁰ Dokument i veprimit Strategjik për mbrojtjen e bioshumëllojshmërisë, 2015.

- Kryerjen e regjistrimit dhe ndjekjen e zonave të kërcënuara me zhdukjen e llojeve të faunës.
- Krijimin e një baze elektronike të dhënash për regjistrimin e faunës.
- Ndjekjen e të gjitha llojeve të peshqëve dhe regjistrimin e llojeve më të rëndësishme që lokalizohen në zonat detare, lumore dhe liqenore që janë në studim.
- Ndjekjen e zonave natyrore që mbyten nga stacionet hidroelektrike.
- Planin e veprimit për llojet e faunës së egër.
- Planin e veprimit për ruajtjen dhe mbrojtjen e peshqëve.
- Kryerjen e studimeve dhe kërkimeve për identifikimin e llojeve për të cilat ekzistojnë të dhëna jo të plota.
- Kryerjen e studimeve dhe kërkimeve për kuptimin e strukturës së organizmave lumorë dhe liqenorë.
- Trajnimin e qytetarëve dhe publicitetin e rëndësishëm të çështjes.
- Kryerjen e kërkimeve për sensibilizimin e publikut në lidhje me bioshumëllojshmërinë.
- Parapërgatitjen e enteve që janë pjesëmarrëse në programe dhe vepra.
- Vendosjen e ligjeve.

Përsa i përket florës së Bashkisë, ajo karakterizohet e pasur dhe e shumëllojshme dhe ndahet në katër zona fitoklimatike. Në zonat me lartësi më të ulët lokalizohen zonat gëmushore të cilat mbulojnë kryesisht hapësirat fushore dhe brezat të cilat mbulohen nga lise ekzistojnë kryesisht në zona gjysmëmalore dhe malore dhe përbëjnë brezin më të rëndësishëm fitoklimatik të zonës. Gjithashtu, brezi i tretë fitoklimatik është ai i bredhishtes mesdhetare dhe mbulohet nga pemë halore si pisha, rrape dhe bredha dhe lokalizohet në lartësinë 1,000 m – 1,800 m. Brezi i katërt është ai alpin i cili zhvillohet në lartësinë 1,700 m – 2,400 m dhe bimësia e tij karakterizohet kryesisht nga kullota të pasura. Por e rëndësishme është edhe tërësia e luleve dhe e bimëve farmaceutike dhe teraupetike që lokalizohen në zonë dhe kryesisht në vëllimin malor Mali i Gjerë, shumë prej të cilave janë shumë të njohura nga popullsia lokale dhe kanë traditë shumëvjeçare në mbledhjen e tyre, qoftë për përdorim personal dhe familjar apo për shitje. Për më tepër, në gjatësinë e lumit Drino dhe të përrenjve zhvillohet një bimësi ujore e cila përbëhet kryesisht nga shelgje, thana dhe murriza, ndërsa në shtratin e lumit Drino lokalizohen kultivime shumëvjeçare si fruta dhe kultivime njëvjeçare si grurë³¹.

Por edhe fauna e zonës është e shumëllojshme. Për shkak të ekzistencës së vëllimeve malore dhe të hapësirave pyjore, lokalizohen gjitarë të mëdhenj si arusha kafe, drerë, mace të egra, një sërë shpendësh dhe zvarranikësh. Në zonat gjysmëmalore dhe fushore, përveç deleve dhe dhive, lokalizohen edhe gjitarë të vegjël si lepuj dhe ketra. Së fundmi, bimësia pranë lumenjve, në kombinim me hapësirat e kultivuara dhe

³¹ INTERISK Veprimi A2: Raporti i Identifikimit të Nevojave.

kullotat, ofrojnë kushte mbijetese për shumë insekte, mjaft zogj dhe peshq si ngjala dhe trofta³².

³² INTERISK Veprimi A2: Raporti i Identifikimit të Nevojave.

4.2. Zonat e mbrojtura natyrore

Në zonën e Bashkisë Gjirokastrër gjenden zonat e mbrojtura ekologjike si më poshtë:

4.2.1. Zona e Mbrojtjes Strikte (Absolute) Kardhiq

Zona e Mbrojtjes Strikte Kardhiq (Kategoria II sipas Unionit Ndërkombëtar të Mbrojtjes së Natyrës, IUCN), që është pjesë e rrjetit të zonave të mbrojtura «Natura 2000», gjendet në Bashkinë Gjirokastrër dhe konkretisht rreth 6 kilometra në perëndim të Gjirokastrës (në vijë të drejtë) dhe në jug shumë afër vendbanimit historik të Kardhiqit. Pozicioni i Zonës së Mbrojtjes Strikte në Bashkinë e Gjirokastrës duket në Figurën 4.2.1.1.

Figura 4.2.1.1: Zona e Mbrojtjes Strikte, në lidhje me kufirin e Bashkisë Gjirokastrër.

Pjesë shumë e vogël e Zonës së Mbrojtjes Strikte bën pjesë, nga ana administrative, në Rrethin e Vlorës, theksohet që nga aspekti ekologjik Zona e Mbrojtjes Strikte shtrihet më në jug si Parku Natyror i Rrëzomës në Rrethin e Vlorës (Figura 4.2.1.2).

Zona e mbrojtur zë sipërfaqe 1,800 hektarë. Morfologjia e zonës karakterizohet nga shpate me pjerrësi të madhe dhe kanione të thella. Lartësitë variojnë nga rreth 400 metra në veriperëndim të Zonës së Mbrojtjes Strikte deri në rreth 1,600 metra në lindje të saj (Figura 4.2.1.3).

Figura 4.2.1.2: Zona e Mbrojtjes Strikte Kardhiq dhe zgjatimi jugor i saj si Parku Natyror Rrezomë
(Burimi: <http://www.maphill.com/albania/Gjirrokaster/kardhiq>).

Figura 4.2.1.3: Relievi morfologjik i Zonës së Mbrojtjes Strikte Kardhiq (Burimi: <http://www.maphill.com/albania/Gjirokastra/kardhiq>).

Pjerrësitë mjaft të theksuara në pjesën lindore të Zonës së Mbrojtjes Strikte Kardhiq kontribuojnë në erozionin e tokës edhe në kombinim me materialin sipërfaqësor shkëmbor të tokës dhe mungesës së bimësisë (Figurat 4.2.1.4 dhe 4.2.1.5).

Kombinimi i peizazhit shkëmbor me pyje, kullota dhe biodiversiteti i pasur i japin zonës vlerë të veçantë. Sipërfaqet pyjore të zonës janë kryesisht të virgjëra dhe pemët që hasen janë kryesisht dushku, në kombinim me blirin, panja, tilia dhe pemë të tjera të rralla. Përveç kësaj, në shpate me pjerrësi të madhe hasen dhe sipërfaqe pyjore ku mbizotëron bredhi hibrid. Rëndësia e zonës konsiston dhe në një fakt tjetër të rrallë, ekzistencën e sipërfaqes pyjore që përbëhet vetëm nga pseudoplatanus, por i cili rrezikohet nga veprimtaritë e njeriut. Theksohet se në zonë ka edhe mjaft bimë të rrezikuara, si taxus baccata dhe gështenja e egër. Por përveç florës së pasur të zonës, e rëndësishme është dhe fauna e saj, duke qenë se hasen shumë lloje shpendësh dhe gjitarësh që lidhen me mjedisin ujor, pyjor dhe shkëmbor³³.

³³ Burimi: <http://akzm.gov.al>.

Figura 4.2.1.4: Zona e Mbrojtjes Strikte Kardhiq në anën e vendbanimit historik me të njëjtin emër dhe relievi morfologjik i theksuar.

Figura 4.2.1.5: E ngjashme me Figurën 4.2.1.4, nga këndvështrim tjetër – brazdat dhe erozioni janë të dukshme.

4.2.2. Monumenti i Natyrës Zheji

Monumenti i Natyrës Zheji (Kategoria e tretë sipas Unionit Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës, IUCN), i cili është propozuar për tu mbrojtur nga Rrjeti European Natura 2000, ndodhet në kufinjtë veri-lindore të Bashkisë Gjirokastër dhe vetëm një pjesë e vogël e kësaj zone bën pjesë brenda zonës në studim të bashkisë. Sipërfaqja totale e Zhejit është 1,500 ha dhe përfshin vlera të mëdha fizike dhe biologjike, peisazhe interesante dhe nga ky këndvështrim, ka mundësi të mbështesë zhvillim të qëndrueshëm të turizmit në të ardhmen.

4.2.3. Parku Natyror Rrëzomë

Parku Natyror Rrëzomë (kategoria IV sipas Unionit Ndërkombëtar të Mbrojtjes së Natyrës, IUCN) përbën vazhdimin ekologjik të Zonës së Mbrojtjes Strikte Kardhiq të Bashkisë Gjirokastrë në Rrethin e Vlorës, ndërkohë që një pjesë shumë e vogël e tij hyn nga ana administrative dhe në Bashkinë Gjirokastrë, siç duket dhe në Figurën 4.2.3.1.

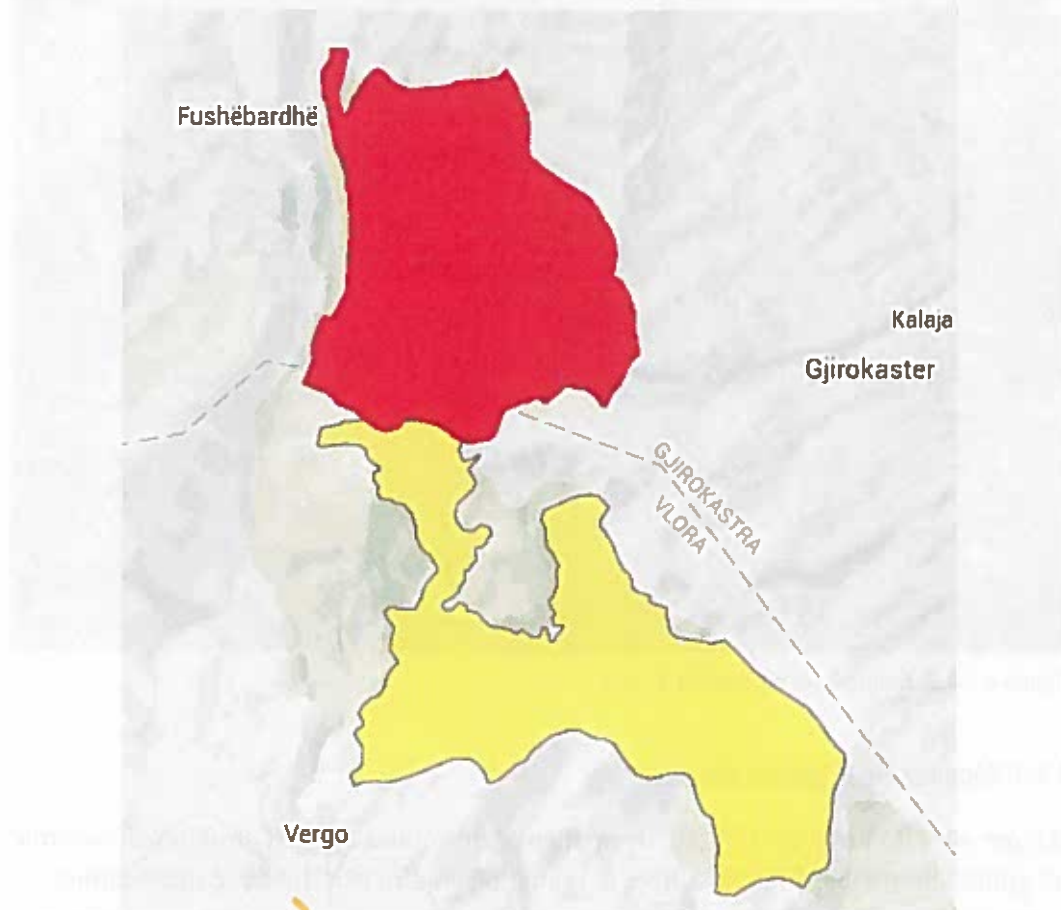

Figura 4.2.3.1: Parku Natyror, në anën e kufirit të Bashkisë Gjirokastrë dhe Rrethit Vlorë dhe «kontakti» i tij me Zonën e Mbrojtjes Strikte Kardhiq (Burimi: <http://akz.gov.al>).

Parku Natyror ka sipërfaqe 1,400 hektarë dhe morfologjia e terrenit është një kombinim luginash, shpatësh dhe kodrash që mbulohen me bimësi tipike mesdhetare. Zona karakterizohet nga biodiversiteti i pasur. Në sipërfaqet me lartësi më të madhe hasen kullota dhe sa më shumë ulet lartësia, hasen zona pyjore me pemë si bredhi hibrid, lajthia dhe bimët farmaceutike aromatike. Për sa i përket faunës, zona përbën tërheqje për shumë shpendë grabitqarë. Mungesa e planit të menaxhimit të zonës ka si rezultat përkeqësimin e mjedisit natyror në disa pjesë, për shkak të veprimtarive të njerëzve që lidhen kryesisht kullotjen pa kriter siç vëren Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura.

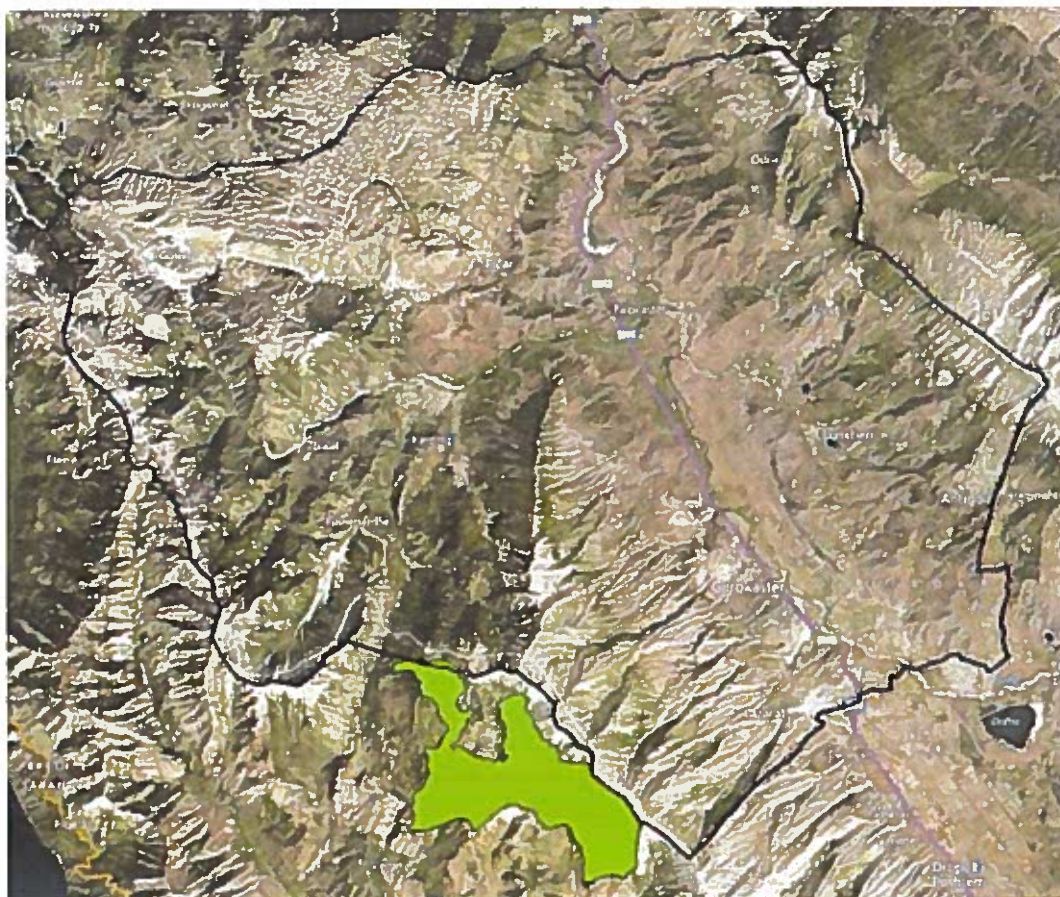

Figura 4.2.3.2: E ngjashme me figurën 4.2.3.1.

4.2.4. Monumente të natyrës shqiptare

Bazuar në VKM 676/20.12.2002 u shpallën të mbrojtura një seri strukturash natyrore në gjithë Shqipërinë. Brenda kufijve të rajonit në studim përfshihen të mëposhtmet:

Nr.	Emri
1	Dalja e magmatikeve në gelqerorët afër Picarit
2	Kanioni i Piksit
3	Liçeni i Kacojthit
4	Rrapi i Çerçizit -Gjirokastrë
5	Rrapi i Dhoksatit
6	Rrapi i Fushëbardhës
7	Rrapi i Mashkullores
8	Rrapi i Tranoshishtës
9	Rrapi i Zhulatit
10	Rrapishte e Mashkullorës
11	Shembja e Zhulatit
12	Viroi (mema e ujit)

13	Qafa e Çajupit
14	Rreshqitja e Kllezit
15	Rreshqitja ne malin e Karparielit

Tabele 4.2.4.1: Struktura te mbrojtura natyrore brenda Bashkise Gjirokastrë bazuar ne V'KM 676/20.12.2002 (burimi: http://akz.gov.al/apps/akz_cd/Gjirokastrë.htm).

4.3. Problem mjedisore – ndotja

4.3.1. Ndotja industriale

Ne rajonin e Bashkisë Gjirokastër dallohet një ndotje industriale. Prania e strukturave të vogla industriale kryesisht afër qytetit të Gjirokastres ka si rezultat ndotjen e ambientit por jo në nivel kërcënues, kryesisht me gazrat e prodhuara nga strukturat e djegies por dhe me grimcat e emetuara, duke u zbrazur disa mbeturina me ngarkesë të lartë në strukturat me të afërta ujore por dhe duke depozituar disa produkte të ngurta, që krijojnë problem serioze mjedisore dhe degradim të biodiversitetit³⁴.

4.3.2. Cilësia e ajrit – ndotja akustike – ndotje të tjera

Në zonën e bashkisë së Gjirokastër nuk vërehet ndotje e ajrit, edhe pse nuk ka të dhëna zyrtare të cilat të bazohen në kërkime dhe informacione zyrtare. Theksohet se problemi është më i thellë në rajonin më të gjerë të qytetit të Gjirokastres, për shkak të pranisë së industrisë, aktiviteteve njerëzore më të mëdha dhe numrit më të madh të makinave dhe makinerive përgjate gjatësise së rrugëve dhe rrugicave të cilat kryesisht nuk janë të mirëmbajtura sic duhet. Në sektorin tjetër të Bashkisë nuk është i dukshëm problemi sepse ekzistojnë kryesisht zona malore, pyjore dhe bujqësore pa burime kryesore ndotjeje mjedisore.³⁵

Për sa i përket ndotjes akustike të rajonit nuk është në nivele kërcënuese pasi ekzistojnë kryesisht zona bujqësore, ku burimet e zhurmës nuk janë të theksuara. Përqindje me të shumta të ndotjes akustike identifikohen aty ku ka zona disi me të mëdha urbane si ajo e Gjirokastres, për shkak të pranisë së industrisë, aktiviteteve njerëzore me të mëdha dhe numër me të madh makinash e përgjate gjatësise së rrugëve dhe rrugicave. Për më tepër, përqindjet e ndotjes akustike në këto zona të Bashkisë janë disi me të larta pasi vërehet mekanizim si i bujqësisë, ashtu dhe i blegtorisë³⁶.

Komponent negativ për çështjen e ndotjes, i cili nuk është alarmant por mund të përbëjë rrezik në të ardhmen, është presioni që ushtrohet në burimet ujore të zonës. Faktor i rëndësishëm i degradimit të cilësisë së ujërave sipërfaqësore të zonës janë aktivitetet që ushtrojnë njerëzit. Degradim i cilësisë së ujit vërehet kryesisht në sektorin e lumit Drino, që gjendet në zonën periferike të Gjirokastres. Urbanizimi i rritur i zonës, ekzistenca e industrisë dhe strukturave si karburantet, por dhe ndërtimi i

³⁴ Current Environmental Situation in Gjirokastra Region. Risks, Factors and Consequences.

³⁵ INTERISK A2 Action: raportimi i nevojave të identifikimit, situatë e tanishme mjedisore në Rajonin e Gjirokastres. Riske, faktorë dhe pasojat, efektet e irrigimit dhe rrjedhjes në zonat rurale të rajonit të Gjirokastres në Shqipëri Jugore, duke integruar mjedisin në Agrikulturë e Pyjesi: progresi dhe perspektivat në Europën Lindore dhe Azinë Qendrore - Vëllimi II Raporti i Shqipërisë.

³⁶ INTERISK A2 Action: Raporti i identifikimit të nevojave, Situata e tanishme mjedisore në Rajonin e Gjirokastres. Rrishtet, Faktorët dhe pasojat, efektet e irrigimit dhe rrjedhjes në zonat rurale të rajonit të Gjirokastres në jug të Shqipërisë, duke integruar mjedisin në Agrikulturë e Pyjesi: Progresi dhe Perspektivat në Europën Lindore dhe Azinë Qendrore - Vëllimi II Raporti i Shqipërisë.

infrastrukturave si rrjeta rrugore kane si rezultat depozitim e sasisë së mbetjeve urbane dhe industriale brenda lumit. Kercenimi konsiston dhe ne sektorin e bujqesise dhe blegtorise se pazhvilluar dhe pranine e kullotave dhe siperfaqeve te kultivueshme. Depozitimi i mbetjeve, pesticideve, ilaceve te bimeve dhe mbetjeve shtazore te kafsheve te ushqyer ne strukturen siperfaqesore ujore te Bashkise kontribuojne ne ndotjen e ujit dhe ne eutrofikimin e ekosistemeve ujore. Theksohet se pervec degradimit te cilesise se ujit, te gjitha aktivitetet e lartpermendura kontribuojne dhe ne perkeqesimin e biodiversitetit dhe te karakteristike natyrore sit e lumit ashtu dhe te strukturave te tjera siperfaqesore ujore, vecanerisht, shtrati i lumit Drino i eshte nenshtuar reduktimit, ndërkohe nuk identifikohen tashme shumë lloje peshqish, shpendësh dhe gjitarësh të vegjël vecse një sasi e madhe insektesh. Nën kërcenim gjendet dhe horizonti ujësjellës të zonës ku ushtrohet presion. Urbanizimi i qyteteve dhe zonave fushore ku kryesisht dy dhjetëvjecaret e fundit, ekzistenca e industrisë në rajon, kërkesa ne rritje e burimeve te ujit per blegtorinë e bujqësinë e zhvilluar madje dhe në muajt e veres ku rezervat jane te kufizuara, rritja e vazhdueshme e puseve private me qëllim te mbulojne nevojat per uje te pijshem e ujitje, por dhe industria e minierave kryesisht e gëlqerorëve që dallohet në rajon kontribuojnë në degradim që prishin strukturen fiziologjike te horizontit ujqor³⁷.

Së fundmi, mund të shkaktohet ndotje potenciale nga mënyra e menaxhimit të mbeturinave. Sistemi i menaxhimit (mbledhja, magazinimi dhe asgjësimi) është në kompetencën e Bashkisë. Mbeturinat përqëndrohen në një vend varreze, jo të shëndetshëm dhe të paorganizuar në përputhje me udhëzimet e Ministrisë së Zhvillimit Urban, e cila ndodhet në veriperëndim të qytetit të Gjirokastrës, në distancë rreth 600 metra nga rrjeti urban. Përveç menaxhimit në nivel Bashkie që përbën rrezik, ndotje nga mbeturinat mund të shkaktohet në të gjitha vendet e shpërndara të asgjësimit të tyre të pakontrolluar.

4.3.3. Rreziqet- impakti

Një nga problemet kryesore me të cilat përballlet zona është erozioni i tokës, i cili shkaktohet si nga faktorë natyror, klimatike edhe nga aktivitetet njerëzore. Shpejtësia më e lartë e erës që i ushtrohet tokës, si dhe stuhitë e shumta, më të forta dhe më të zgjatura në kohë, në kombinim me temperaturat e larta ndikojnë në degradimin e tokës. Përsa i përket aktiviteteve njerëzore, urbanizimi dhe degradimi i tokave të punueshme por dhe ekzistenca e industrisë pranë qytetit Gjirokastrë kontribuojnë në thellimin e problemit. Gjithashtu, shpyllëzimi i tokës së punueshme në disa sektore gjatë ndërtimit të infrastrukturave, përdorimi pa kriter i pesticideve dhe barnave të bimëve ëkultivimet gjithnjë e në rritje si dhe blegtoria në rritje në këtë zonë kontribuojnë në erozionin e tokës dhe më tej në degradimin e biodiversitetit. Rezultat i erozionit të tokës janë përmytjet, të cilat në zonat e bashkisë ndodhin kryesisht në

³⁷ INTERISK A2 Action: Raporti i identifikimit te nevojave, Situata e tanishme mjedisore ne Rajonin e Gjirokastrës. Risqet, Faktoret deh pasojat, efektet e irrigimit dhe rrjedhjes ne zonat ruralet rajonit te Gjirokastrës ne jug te Shqiperise, duke integruar mjedisin ne Agrikulture e Pyjesi: Progresi dhe Prospektet ne Europen Lindore dhe Azne Qendrore – Volumi II Raporti I Shqiperise.

muajt e dimrit, përgjatë lumit Drino ne luginen me te njejtin emer, duke shkatërruar kultivimet dhe punët ndërtuese.³⁸

Me vlere te vecante eshte dhe degradimi dhe fragmentimi I siperfaqeve pyjore te rajonit, per shkak te presionit njerezor. Prerjet ilegale të pemëve, shfrytëzimi i tejkaluar i lëndës së parë të drurit dhe shpyllëzimi i pyjeve për të krijuar kullota ndikojnë në intensifikimin e erozionit të tokës, japin si rezultat, rrëshqitje të tokës në shumë sipërfaqe pyjore me shpate të prjerrëta. Rezultati kryesor I ketyre aktiviteteve eshte shfaqja e rrëshqitjes se tokes ne shume zona kryesisht ne shpate te pjerreta. Por, rol te rendesishem ne humbjen dhe shkaterrimin e siperfaqeve pyjore, ne degradimin e tokes dhe biodiversitetit te pergjithshem te zones luajne dhe zjarreveniet e qellimshme ose zjarret per shkak te pakujdesise, kushteve klimaterike dhe fenomeneve natyrore. Për të trajtuar copëzimin e pyjeve, vendi ka marrë disa masa, të tilla si ndalimi i eksportit të drurit, ndërsa për këtë qëllim kontribuojnë edhe të dhënat e përditësuara të Rregjistrit të tokave pyjore të vendit.³⁹

Një tjetër faktor që ndikon në degradimin e biodiversitetit është gjuetia e paligjshme e zogjëve të egër dhe të gjitarëve të mëdhenj që ndodh kryesisht në dy dekadat e fundit. Për shkak të situatës të pakontrolluar, vendi morri masa, Këshilli i Ministrave miratoi ligjin nr. 10253, datë 11.3.2010 “Për gjuetinë” dhe ligjin nr. 7/2014 “Për shpajllën e moratoriumit të gjuetisë në Republikën e Shqipërisë”, i cili ndalon gjuetinë në vend për dy vjet, deri në Mars të vitit 2016. Megjithatë kontrolli i gjuetisë së paligjshme përbën një çështje me rëndësi të lartë shtetërore.⁴⁰

4.3.3.1. Presioni i akuifereve

Presioni i akuifereve të qarkut të Gjirokastrës është përqendruar në:

- Shpërndarjen jo të njëtrajtshme të reshjeve dhe resurseve ujore në hapësirën e zonës së qarkut.
- Kërkesën më të madhe për resurset ujore (turizmi dhe bujqësia) në periudhën e thatë (qershor-shtator), kur disponibiliteti i resurseve të ujërave nëntokësore është më i ulët.
- Rritjen e vazhdueshme e të pa pakontrolluar të një numri të madh shpimesh private për furnizim mw ujë të pijshëm dhe për vaditje;

³⁸ INTERISK A2 Action: Raporti I identifikimit te nevojave, Situata e tanishme mjedisore ne Rajonin e Gjirokastrës.Risqet, Faktoret dhe pasojat, efektet e irigimit dhe rrjedhjes ne zonat ruralet rajonit te Gjirokastrës ne jug te Shqiperise, duke integruar mjedisin ne Agrikulture e Pyjesi: Progresi dhe Prospektet ne Europen Lindore dhe Azne Qendrore - Volumi II Raporti I Shqiperise

³⁹ Geography of Environmental Crime in Albania-Damage, Cutting and Burned of Forests, Engjellushe Zenelaj, Myzafer Elezi ka Dokumenti i politikave strategjike për mbrojtjen e biodiversitetit,2015, Integrating Environment into Agriculture and Forestry: Progress and Prospects in Eastern Europe and Central Asia - Volume II Albania Country Review, Current Environmental Situation in Gjirokastra Region.Risks, Factors and Consequences, Effects of Irrigation and Drainage on Rural Landscapes of Gjirokastra region in south of Albania, Integrating Environment into Agriculture and Forestry: Progress and Prospects in Eastern Europe and Central Asia - Volume II Albania Country Review

⁴⁰ Dokumenti i politikave strategjike për mbrojtjen e biodiversitetit,2015, Integrimi i Mjedisit në Bujqësi dhe Pyje: Progresi dhe Prespektivat në Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore - Volumi II Albania Country Review.

- Shfrytëzimi pa kriter i shumë shpimeve të vjetër e të rinj të kryer në akuiferët Drinos, Përmet e Tepelenë.
- Ritmet e larta të urbanizimit në qytetet e qarkut, sidomos në 2 dekadat e fundit.

4.3.3.2. Formacionet litologjike, inkuadrimi gjeologjik i tyre

Në territorin e qarkut të Gjirokastrës gjejnë përhapje shkëmbinj dhe dhera me litologji të ndryshme, të moshave nga Triasiku e deri në Kuaternar. (skema 4.3.3.2.1)

Llojet shkëmbore që gjenden në territorin e qarkut të janë ndarë në dy grupe:

- Shkëmbinj të fortë
- Shkëmbinj mesatare

Klasifikimet gjeoteknike të shkëmbinjve marrin parasysh vetitë ndërtuese ose tregues që ndikojnë në projektimin, ndërtimin dhe shfrytëzimin normal të veprave gjeologjiko-inxhinjerike. Kriter të ndarjes, në kemi marrë vetitë fiziko – mekanike të llojeve petrografike, kryesisht rezistencën në shtypje njëboshtore (Rsh), e cila për shkëmbinjtë e fortë ka vlera më të mëdha së 500 bar (ose kg/cm²), për shkëmbinjtë mesatare 50 – 500 bar.

Dherat janë klasifikuar në dy grupe:

- Dhera pa kohezion
- Dhera me kohezion

Pra kriteri i ndarjes së dherave ka qenë kohezioni (forcat lidhëse midis kokrrizave përbërëse).

Sipas studimit “Gjeoresurset dhe Gjeorrezimet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku I Gjirokastrës” të Institutit Gjeologjik të Shqipërisë, formacionet që ekzistojnë në zonën e studimit i perkasin kategorive të mëposhtme (fig. 4.3.3.2.1):

A – Shkëmbinjtë e fortë, Rsh > 500 bar.

Gëlqerorët (G): Në këtë kategori përfshihen depozitimet paleocene (Pg₁) dhe eocene (Pg₂), si dhe formacionet të Kretakut të sipërm (Cr₁).

Gëlqeroret silicore (Gsi): Në këtë kategori përfshihen formacionet e të mesme (J₂) dhe Jurasikut (J₃) dhe të Kretakut të poshtëm (Cr₂).

Gëlqeroret dolomitike dhe Dolomitët (GD): Në këtë kategori përfshihen formacionet e Triasikut të sipërm (T₃) dhe të Jurasikut të poshtëm (J₁).

Evaporite (Gi): Në këtë kategori përfshihen formacioni i Triasikut (T), (Gipse, anhidrite, kripte guri).

Flish ranorik dhe ranore masive (Fr): Në këtë kategori përfshihen formacioni i Akuitanit (N₁^{1a}).

Shkëmbinjtë flishore dhe më pamje flishore (F₁): Në këtë kategori përfshihen formacionet e Oligocenit (Pg₃¹, Pg₃², Pg₃³), dhe formacioni i Burdigalianit (N₁^{1b}).

Mollasat argjilore (Ma): Në këtë kategori përfshihen formacionet të Langianit (N_1^{21}) και του Seravalit (N_1^{25}).

Suargjila e argjila kryesisht pluhurore: (S): Në këtë kategori përfshihen formacionet aluviale të Oligocenit (Qh).

Zhavorre e popla më origjinë aluviale dhe proluviale (P): Në këtë kategori përfshihen formacioni I Plistocenit-Oligocenit (Qp-h).

Me shumë informacione lidhur me karakteristikat fizike mekanike të perberesve të mesipër gjenden në studimin e Institutit Gjeologjik të Shqipërisë që u përmend më lart.

KLASIFIKIMI GEOLOGO-LITOLOGO-INJINIERIK I SHKEMBINJEVE DHE DIERAVE

[illegible]

Skema 4.3.2.1 Klasifikimi i gjeologo-inxhinierik i shkëmbinjve dhe qerqet e qarkut të Gjeoresurset dhe qerqet e Shqipërisë, Qarku i Gjirokastrës", 2014)

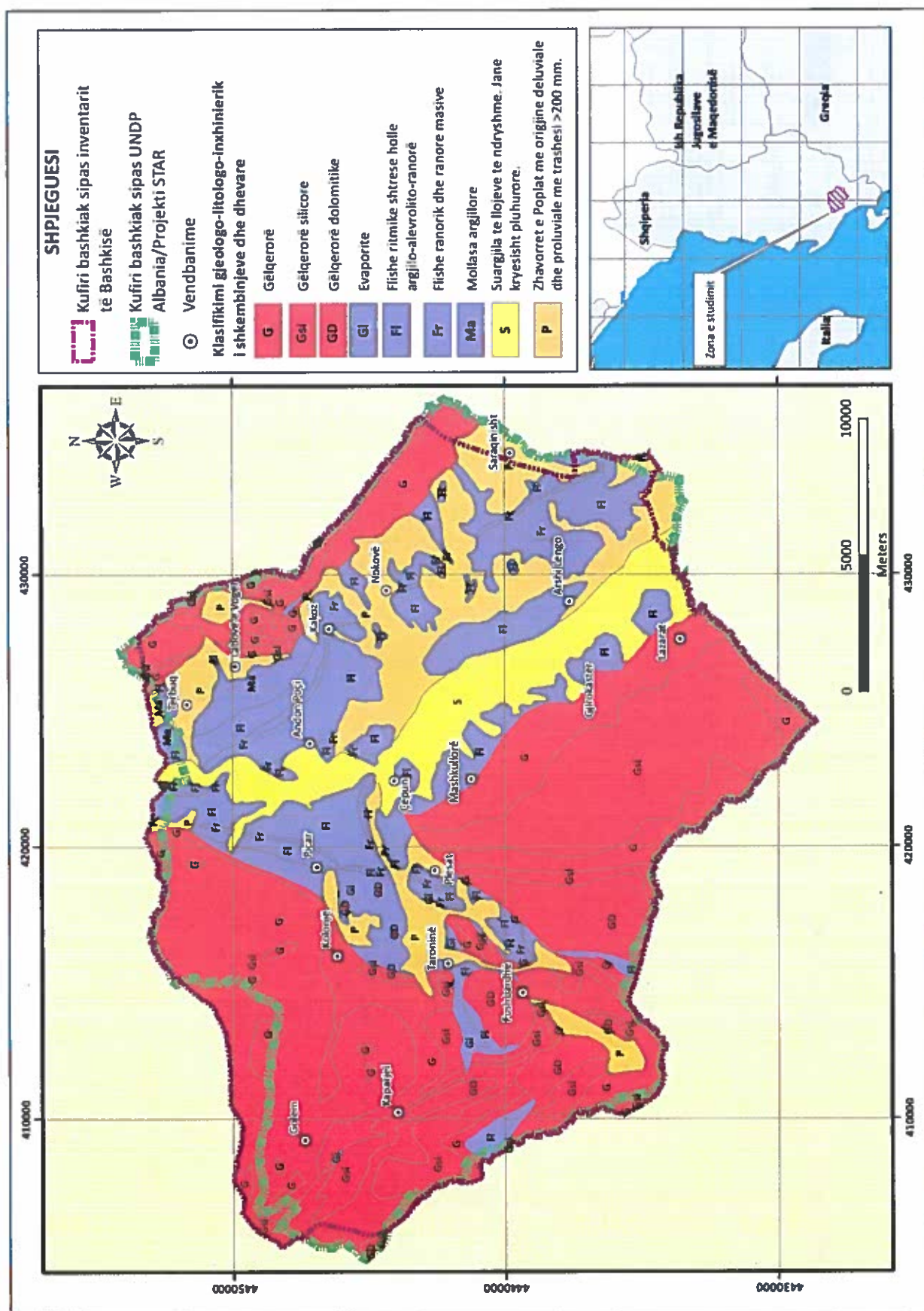

Figura 4.3.3.2.1 Harta gjeologjiko-inxhinierike në Bashkinë Gjirokastrë.

4.3.3.3. Fenomenet e rrezikut gjeologjik, përhapja dhe përshkrimi i tyre

Në territorin e qarkut të Gjirokastrës gjejnë përhapje shumë elemente të rrezikut gjeologjik, të cilat krijojnë problematika për jetën normale dhe dëmtime të objekteve inxhinierike që ndërtohen në këtë territor. Më poshtë përshkruhen këto fenomene rreziku duke dhënë karakteristikat edhe fushë përhapjen e tyre.

Fenomenet që kur zhvillohen krijojnë rrezikune ekuilibrit fizik dhe si pasojë rrezikun e shkatërrimit në mjedisin njerezor (send dhe gjallesë) mund të dallohen në:

- Gjeologjike
- Gjeomorfologjike
- Klimatike

Aktivitetet njerezore mund të aktivizojnë ose të përshpejtojnë këto fenomene.

Risqet gjeologjike Aktivizimi i lëvizjeve neotektonike indukon kolapse masive të formacioneve duke ndikuar gjithashtu dhe infrastrukturën dhe ndërtesat në të. Fenomene të tilla janë gjetur në zonën e kalasë së Gjirokastrës (lëvizja e blloqeve është aktivizuar disa herë duke riskuar rreshqitjen e kështjellës dhe lagjeve Pllake dhe Pazari I), në zonën e Zhulat – Kolonjë, Erind – Saraqinisht, etj. Këto lëvizje janë aktivizuar dhe nga tipe të ndryshme të punimeve dhe konstruksioneve që janë bërë pa ndonjë studim gjeologjik në territorin në të cilin janë bërë. Që të krijohen këto risqe natyrore është gjeologjike me evidente duhet të merren në konsideratë për gjatë konstruksioneve dhe punimeve të tipeve të ndryshme.

Risqet gjeomorfologjike dëmtime të konsiderueshme, imediate dhe të kostos së lartë janë shkaktuar nga proceset e mbrojtjes së rrëshqitjes (i.e. rreshqitjet, kolapset, etj). Aktivizimi i tyre është i koreluar me një kompleks faktorësh (klimatike, litho-struktural, tektonik and topografik). Kolapset dhe rreshqitjet e dherave kanë qenë me të shpeshta në këto 10-15 vitet e fundit, në çdo rast pavarësisht faktit që klima është bërë me kapricioze, faktore të tjera shkaktues që gjithashtu kanë rritur këto procese, është degradimi dhe prerja e pyjeve, zëvendësimi i bimëve natyrore etj.

Rreshqitja e dheut është një nga proceset gjeomorfologjike e pjerrtësisë me pasojë të dukshme në natyrë edhe në ekonomi. Stimulimi i tyre së bashku me faktore natyrore (prezenca e sasive të mëdha të argjilës dhe ujit në pjerrtësi) është gjithashtu e lidhur me aktivitetet antropogjenike të shfrenuara që ndikojnë në mjedis. Proceset e rreshqitjeve të dherave janë prezente pothuajse kudo në zonat kodrinore malore. Ky terren është formuar në sedimente terrigjene dhe janë riaktivizuar sidomos për gjatë rreshqeve intensive, një karakteristike specifike e zonës në kërkim. Midis rreshqitjeve me të zhvilluara përmendim: Fushë Bardhën, Kaparjelit (Kurvelesh).

Erozioni është një tjetër risk gjeomorfologjik, i padukshëm në sipërfaqe por i vazhdueshëm dhe me pasojë negative për mjedisin fizik dhe aktivitetin ekonomik të qenieve njerezore. Kjo është një nga format e degradimit shkatërrimit të dheut. Ditet e sotme është konsideruar si një nga proceset natyrore që kërcënojnë njerezimin. Ky risk është i kushtezuar nga faktore natyral dhe njerezor. Është prezantuar si:

- Erozioni I rregullt I vendosur nga faktore natyrale (prezenca e formacioneve te buta, mungesa e flores), perfaqesuar nga ujitja, erozioni siperfaqesor;
- Erozioni I persheptuar ose antropologjik qe eshte I lidhur me aktivitetin e shoqerise humane.

Risqe klimatike Si nje fenomen natyral, klima ka efekte me te dukshme dhe me imediate ne mjedisin natyral dhe urban. Ai demton seriozisht zonat e banuara, rruge lidhese, toke agrikulture dhe punime socioekonomike. Midis risqeve klimatike efektet e shirave jane me prezentet dhe ndikojne zonen ne studim. Vlera mesatare vjetore e precipitimeve te shirave shkon 1400 – 2000 mm me nje vlere mesatare per regjionin e Gjirokastres prej 1500 mm. perqendrimi I tyre ne gjysmen e ftohte te vitit dhe intensiteti I larte qe karakterizon ata (stuhite), shkaktojne daljen e lumit nga shtrati I tij dhe permytjen e nje pjese te konsiderueshme te tokes. Ato demtojne rrjetet e komunikimit ose thyejne argjinaturat protective, dhe mbushin rrjedhat e ujit. Dimensionet, nivelet dhe intensiteti I ketyre risqeve nga perspektiva hapesinore dhe kohore nuk jane njesoj. Kjo varet jo vetem nga faktore natyrale po gjithashtu dhe nga niveli dhe menyra si qeniet njerezore nderhyjne ose perdorin elemente te caktuara te mjedisit natyror.

Per studimin e Institutit Gjeologjik te Shqiperise eshte marre harte e rrezikut gjeologjik qe eshte bazuar ne karakteristikat gjeoteknike te formacioneve, ne gjeomorfologjine dhe rrezikun sizmik te zonës te Gjirokastres.

Harta e zonimit per pershtatishmerine ndertuese te trojeve

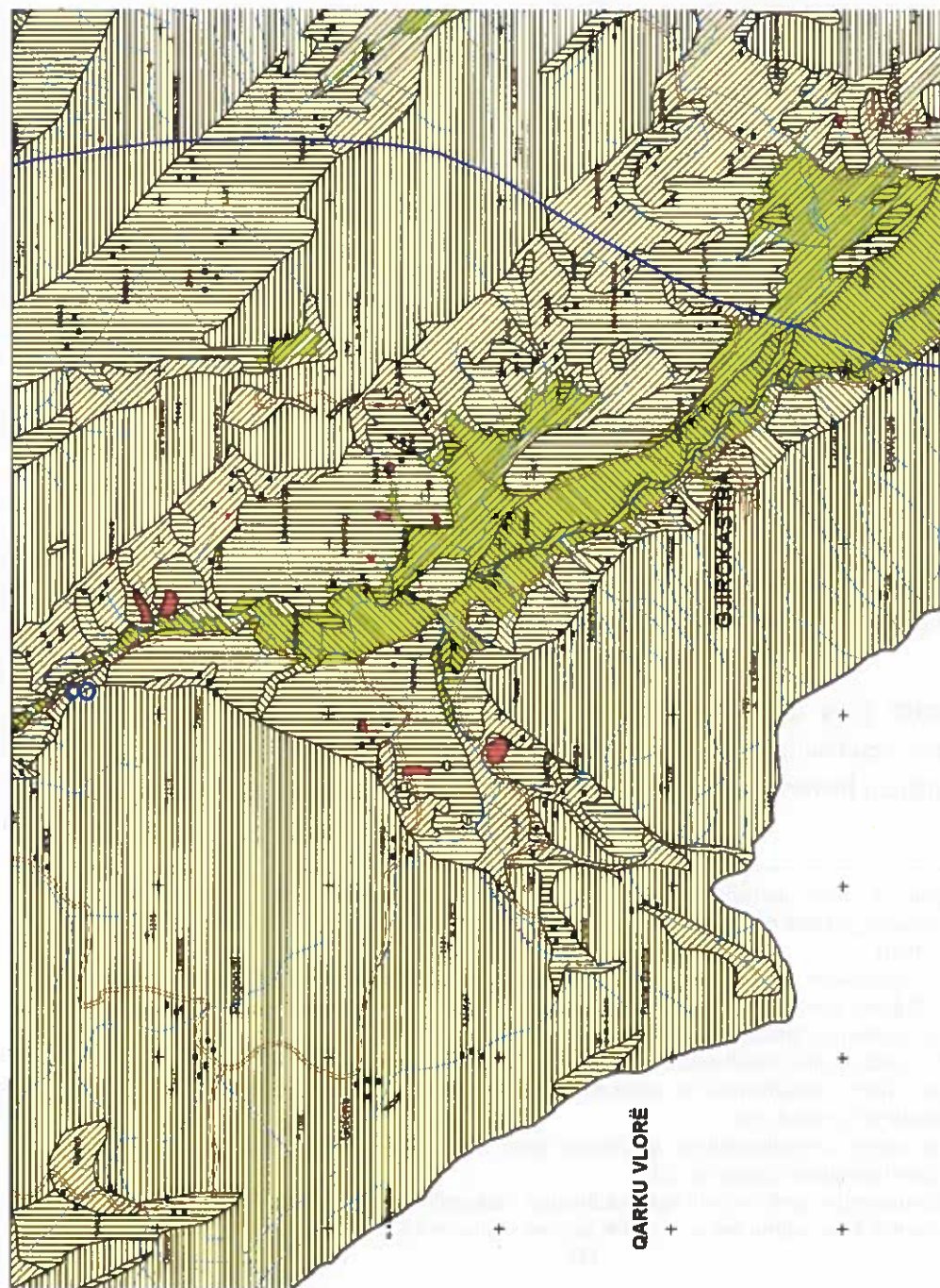

Figura 4.3.3.1: Kategorizimi i zonës të Gjirokastrës në bazë të karakteristikave gjeoteknike të formacioneve dhe paraqitjen e fenomeneve gjeologjike të rrezikshme (pjesë nga harta e rrezikut gjeologjik) (Burimi: "Gjeoresurset dhe Gjeorrezizet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Gjirokastrës", 2014).

5. ANALIZA E VLERËSIMEVE DEMOGRAFIKE, ASPEKTEVE SOCIAL - EKONOMIKE DHE MJEDISIT KULTUROR

5.1. Analizë e vlerësimeve demografike⁴¹

Në këtë kapitull realizohet regjistrimi, analiza dhe vlerësimi i karakteristikave demografike të Bashkisë Gjirokastrë dhe zhvillimit të tyre përgjatë kalimit të kohës. Ky regjistrim, i gjendjes ekzistuese ashtu edhe i tendencave, jep mundësinë e përcaktimit të pozicionit përkatës të Bashkisë, në lidhje me totalin e territorit të Shqipërisë.

Ecuria e analizës mund të jetë një udhëzues i dobishëm për formulimin e politikave të nevojshme për nxitjen e perspektivave të zhvillimit të Bashkisë në nivel organizimi dhe menaxhimi të territorit, por edhe në aspektin ekonomik dhe social. Informacioni që kemi në dispozicion rrjedh ekskluzivisht nga burimi kryesor të dhënave demografike të Shqipërisë (INSTAT). Duhet të theksohet se të dhënat e disponueshme nga regjistrimi i vitit 2011 japin informacion për ish Njësitë Administrative (bashkia/komuna-LGU373) dhe analiza e popullsisë e zonës së studimit bëhet duke u bazuar në Vendbanimet e zakonshme⁴².

Bashkia Gjirokastrë i përket Prefekturës Gjirokastrë, që gjendet në Jug të Shqipërisë dhe përfshin Njësitë Administrative Gjirokastrë, Antigone, Çepo, Lazarat, Lunxhëri, Odrie dhe Picar. Sipas të dhënave zyrtare të regjistrimit të vitit 2011 Bashkia Gjirokastrë kishte një popullsi prej 28,673 banorë dhe kjo shifër përbën 39,73% në lidhje me popullsinë e përgjithshme të Prefekturës Gjirokastrë ndërsa, në lidhje me popullsinë totale të Shqipërisë (2.800.138, sipas regjistrimit të vitit 2011) ka përqindjen rreth 1.02%.

Gjirokastrë është qendra e Bashkisë Gjirokastrë, ka një popullsi prej 19,836 banorë dhe posedon përqindjen prej 69.18% të popullsisë së Bashkisë dhe 27.48% të asaj të Prefekturës.

Pas Gjirokastrës zona më e populluar e Bashkisë është fshati Lazarat me 2.801 banorë, ndërsa vendbanimi me popullsi më të vogël është fshati Odrie (me 433 banorë). Të njëjtën hierarki ndjekin edhe ndërtesat, kështu numrin më të madh të tyre

⁴¹ Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithatë për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në INSTAT N.Pr. 774/10-2-2016).

⁴² *Vendbanues i zakonshëm*: Vendbanuesit e zakonshëm janë të gjithë personat të cilët janë banues të zakonshëm në Shqipëri, pavarësisht shtetësisë së tyre ose nëse janë ose jo prezent në vendbanimin e zakonshëm në Momentin e Censurit apo perkohesisht në mungesë. Pra, konsiderohen vendbanues të zakonshëm vetëm personat të cilët:

- kanë jetuar në vendin e vendbanimit të zakonshëm për një periudhë të vazhdueshme të paktën 12 muaj para Momentit të Censurit; ose
- kanë ardhur në vendin e vendbanimit të zakonshëm gjatë 12 muajve para Momentit të Censurit me qëllimin për të qëndruar atje të paktën një vit.
- personat të cilët mungojnë perkohesisht nga vendbanimi i zakonshëm prej një periudhe me të shkurtër se 12 muaj dhe që nuk kanë qëllim për të munguar për më shumë se 12 muaj.

e ndeshim në qytetin e Gjirokastrës dhe më të pakta në fshatin Odrie (shiko grafikun 5.1.2).

Nga ish Njësitë Administrative të Bashkisë Gjirokastrë, me përjashtim të qendrës me të njëjtin emërtim e cila përbën një qendër urbane të rëndësishme dhe zonën e fshyatit Lazarat që përbën një zonë periferike⁴³, zonat e tjera janë zona bujqësore.

	Banesat					
	Popullsia banuese	Ndërtesat	Banesat gjithsej	Banesa të zakonshme të banuara	Banesa të zakonshme jo të banuara	Banesa jo të zakonshme
ALBANIA	2800138	598267	1012062	706046	302197	3819
GJIROKASTËR (Qarku)	72176	26037	37119	20991	15962	166
GJIROKASTËR (Bashkia)	28673	6919	11987	8085	3881	21
ANTIGONË	998	331	399	284	115	-
CEPO	1727	1049	1121	521	600	-
GJIROKASTËR	19836	3113	7792	5715	2067	10
LAZARAT	2801	816	848	604	241	3
LUNXHËRI	1941	815	992	558	430	4
ODRIE	433	285	296	151	145	-
PICAR	937	510	539	252	283	4

Tabele 5.1.1 : Popullsia banuese, ndërtesat për qëllime banimi dhe banesat sipas bashkisë/komunës dhe llojit të banesave.

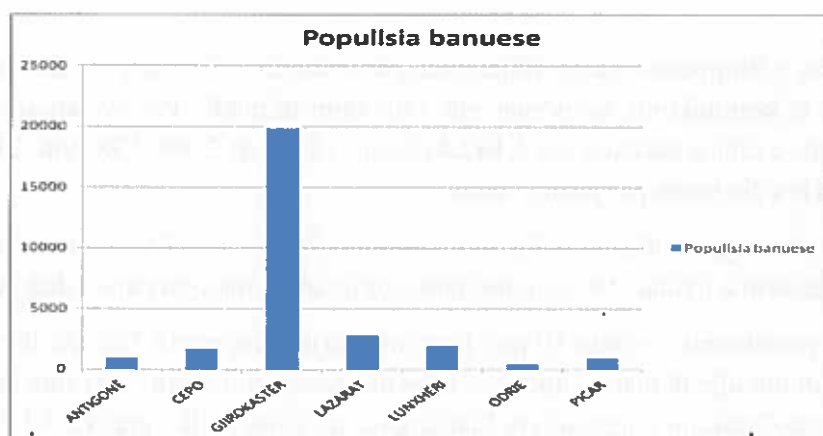

Diagram 5.1.1 : Popullsia banuese.

⁴³ Karakterizimi zonë periferike e Lazaratit rezulton nga studimi «Commune Typology and Infra-Urban Statistical Cartography» e cila u mbështet në të dhëna të Institutit të Statistikave të Shqipërisë (INSTAT).

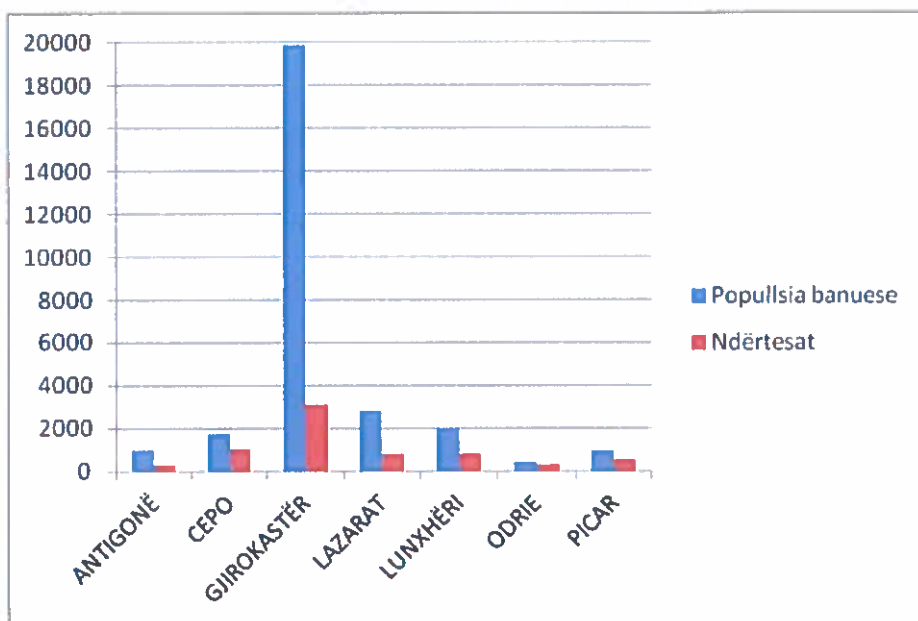

Diagram 5.1.2 : Population and Buildings.

Në tabelën 5.1.1 vëmë re se në zonat bujqësore të Bashkisë ka një numër të madh banesash të pabanuar, ndërsa në zonat urbane Gjirokastrë dhe Lazarat përqindja e tyre është ndjeshëm më e vogël (26.53% dhe 28.42% respektivisht).

Në rezultatet e mëposhtme paraqitet tendenca në rritje që vihet re në dhjetëvjeçarët 1989-2011 në Shqipëri, për braktisjen e zonave bujqësore dhe transferim në zonat urbane.

Popullsia e Shqipërisë në dy dhjetëvjeçarët e fundit (1989-2011), dhe pas rënies së sistemit të komunizmit, ka pësuar një ndryshim të madh. Përveç popullsisë në nivel kombëtar, e cila u pakësua me 3,182,417 (viti 1989) në 2,800,138 (viti 2011), u vu re një lëvizje e theksuar për jashtë vendit.

Siç rezulton nga të dhënat e Institutit të Statistikave (INSTAT), duke krahasuar me dhjetëvjeçarin e kaluar, 10% e popullsisë sot jeton në një qytet apo fshat tjetër.

Nga 12 prefekturat e vendit 10 prej tyre (me përjashtim atë të Tiranës dhe të Durrësit) paraqesin një ulje të madhe midis dy regjistrimeve, atij të vitit 2001 dhe 2011 siç edhe vihet re në Grafikun e Institutit të Statistikave që vijon (shiko grafiku 5.1.3).

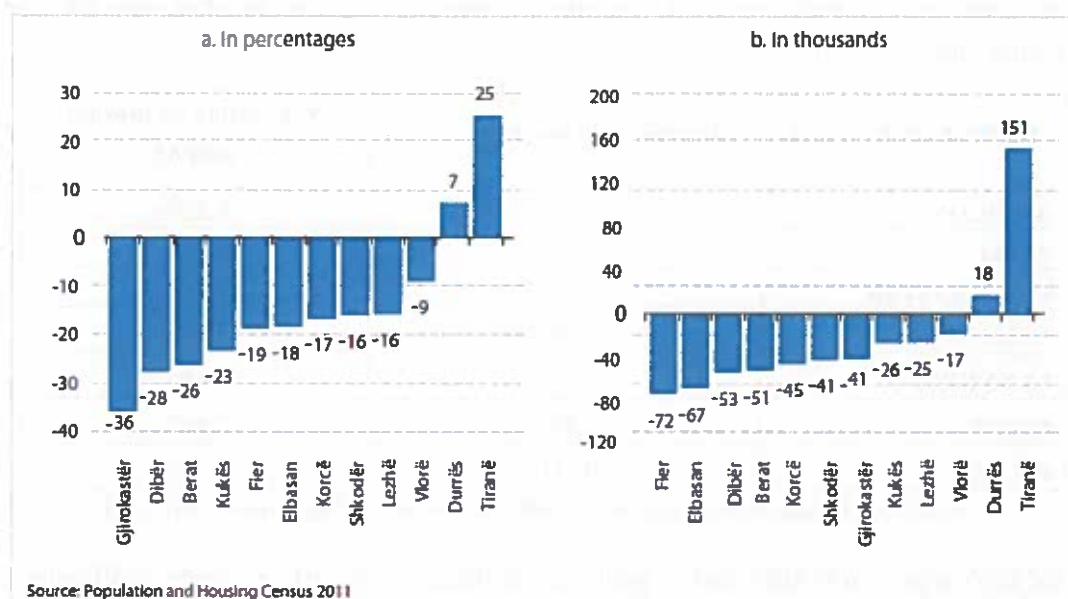

Diagram 5.1.3 : Ndryshim i popullsisë në dhjetëvjeçarët 2001-2011 në nivel prefekturë.

Modeli i ndryshimit të popullsisë në nivelin e qarkut përkon, në një masë të madhe, me modelin e migrimit të brendshëm që tregon se, përveç migrimit dhe shtimit natyror, migrimi i brendshëm është një proces kryesor për ndryshimet e popullsisë në Shqipëri.

Për Bashkinë Gjirokastrë konkretisht, ndryshimi i popullsisë paraqet shenja negative edhe në 7 ish Njësi Administrative që e përbënin atë.

Ish Bashkia/ Komuna	Popullsia			Ndryshimi '89-'11	Ndryshimi '01-'11	Vendi i klasifikimit		
	1989	2001	2011	%	%	1989	2001	2011
ANTIGONE	1288	1224	998	-22.52%	-18.46	7	6	5
ÇEPO	4790	3024	1727	-63.95%	-42.89	2	3	4
GJIROKASTËR	24208	20601	19836	-18.06	-3.71	1	1	1
LAZARAT	2907	3155	2801	-3.65%	-11.22	5	2	2
LUNXHËRI	4133	2820	1941	-53.04%	-31.17	3	4	3
ODRIE	1446	561	433	-70.06%	-22.82	6	7	7
PICAR	3300	1656	937	-71.61%	-43.42	4	5	6

Tabela 5.1.2 : Ndryshimi i popullsisë ndërmjet viteve 1989-2011.

Nga tabela e mësipërme rezulton se, ulja më e madhe në popullsi paraqesin zonat e vogla bujqësore Picar dhe Odrie me ulje 71.61% dhe 70.06% respektivisht, gjatë njëzet vjeçarit 1989-2011.

Nëse merret parasysh edhe faktori i moshës, sipas të dhënave të INSTAT, në Bashkinë Gjirokastrë në dhjetëvjeçarin 2001-2011, u vu re një ulje e popullsisë që i

përkasin grup moshës prej 0-14 vjeç dhe një rritje të vogël në moshat sipër 65 vjeç (shiko tabelën 5.1.3).

Ish Bashkia/Komuna	Ndryshime në moshat 0-14	Ndryshime në moshat mbi 65
ANTIGONE	-10.46%	5.23%
CEPO	-17%	-0.76%
GJIROKASTËR	-7.38%	3.16%
LAZARAT	-12.87%	2.31%
LUNXHËRI	-15.57%	2.48%
ODRIE	-7.84%	8.56%
PICAR	-20.71%	-3.26%

Tabela 5.1.3 : Ndryshim i popullsisë në lidhje me moshën ndërmjet viteve 2001-2011.

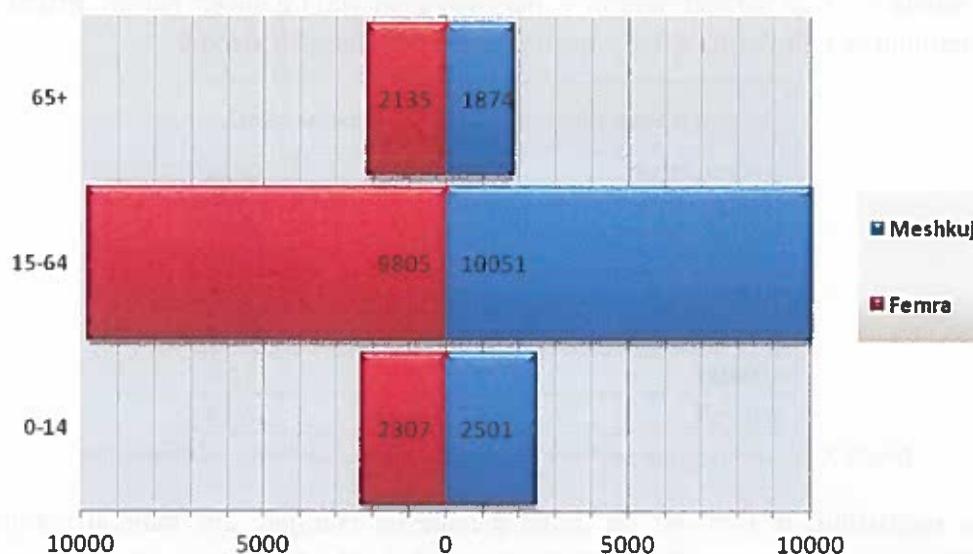
Në këtë pike vlen të shënohet se gjatë regjistrimit të vitit 2011 u gjetën 1339 banorë që u rikthyen në Gjirokastrë (6.75% e popullsisë së zonës), 46 në Antigone (4.61%), 75 në Cepo (4.34%), 92 në Lazarat (3.28%), 259 në Lunxhëri (13.34%), 69 në Odrie (15.94%) dhe 41 në Picar (4.38%).

	Gjinia dhe grup moshë							
	Meshkuj				Femra			
	Gjithsej	0-14	15-64	65+	Gjithsej	0-14	15-64	65+
GJIROKASTËR (Qarku)	36542	6246	24808	5488	35634	5806	23757	6071
GJIROKASTËR (Bashkia)	14426	2501	10051	1874	14247	2307	9805	2135
ANTIGONE	511	96	329	86	487	74	314	99
CEPO	897	115	598	184	830	106	550	174
GJIROKASTËR	9868	1738	6982	1148	9968	1622	6957	1389
LAZARAT	1433	290	1016	127	1368	284	942	142
LUNXHËRI	1004	161	662	181	937	124	624	189
ODRIE	216	23	115	78	217	28	118	71
PICAR	497	78	349	70	440	69	300	71

Tabela 5.1.4 : Popullsia banuese sipas gjinisë, grupmoshës bashkisë komunës.

Nga popullsia totale e Bashkisë Gjirokastrë, 14.426 janë burra dhe 14.247 femra. Nga meshkujt përqindja më e lartë (69.67%) i përkasin moshës prej 15-64 vjeç, përqindja 17.33% në moshat 0-14, ndërsa norma më e ulët ndeshet në moshat mbi 65 vjeç (12.99%).

Në mënyrë të ngjashme, për femrat përqindja më e lartë (68.82%) ndeshet në moshat 15-64 vjeç, një përqindje e vogël (16.19%), në moshat 0-14 vjeç ndërsa moshë mbi 65 vjeç mban shifrën e 14.99%. Si përfundim, siç tregohet edhe në Piramidën e moshave që vijon më poshtë, ka një zgjerim të saj në moshat nga 15-64 vjeç ndërsa moshat 0-14 dhe mbi 65 vjeç paraqiten të pakësuara.

Grafiku 5.1.4 : Piramida e moshave në Bashki.

Për vitin 2011, sektori i Bashkisë që mban Regjistrin Bashkiak ka të regjistruar, për Bashkinë e Gjirokastrës, 35,590 banorë. Kjo shifër rezultoi nga një metodologji e ndryshme nga ajo e regjistrimit, domethënë duke numëruar vdekjet dhe lindjet gjatë periudhës kohore të vitit.

Për vitet 2014 dhe 2015 i njëjti sektor, për Bashkinë e Gjirokastrës ka të regjistruar 34,000 banorë për vitin 2014 dhe 33,461 banorë në vitin 2015. Si rrjedhim, mbërrijmë në të njëjtin përfundim të uljes graduale të popullsisë.

Shifrat e mësipërme të popullsisë të regjistruara nga Shërbimi i mbajtjes së Regjistrit Bashkiak, na japin tablonë më të fundit të popullsisë së Bashkisë dhe pasqyrojnë edhe trende të reduktimit të popullsisë. Ne mund të bëjmë një vlerësim të popullatës së Bashkisë për vitin 2016, bazuar në parashikimin përkatës të popullsisë të INSTAT-it për rajonin e Gjirokastrës. INSTAT procedoi në tre raunde të parashikimeve të popullsisë. Raundi i parë u bazua në regjistrimin e vitit 1989 dhe ka bërë parashikime për një horizont kohor prej 21 vjetësh. Parashikimet e përditësuara të popullsisë të bazuara në regjistrimin e vitit 2001 u zgjatën deri në vitin 2021 (raundi i dytë). Faza e tretë e parashikimeve të popullsisë vlerëson popullsinë deri në vitin 2031 në nivel kombëtar dhe rajonal, në bazë të regjistrimit të fundit, dhe ka si qëllim informimin për të gjitha trendet e mundshme demografike dhe sfidat në të ardhmen. Sipas raportit që paraqet rezultatet e raundit të tretë (parashikimet e popullsisë Shqipëria 2011-2031, INSTAT), popullsia e rajonit të Gjirokastrës vlerësohet në 70,532 banorë për vitin 2016. Duke reduktuar në këtë përmasë të popullsisë përqindjen prej 39.73%, e cila është raporti i popullsisë së Bashkisë në lidhje me popullsinë e qarkut për vitin 2011, rezultojnë një përmasë popullsie për Bashkinë me vit referues 2016 të barabartë me 28.023 banorë. Duke krahasuar këtë vlerësim me popullsinë e regjistruar të Bashkisë për vitin 2011 (28,673 banorë) rezultojnë një vlerësim për një ulje të popullsisë të barabartë me 2.27% (2011-2016).

Nga tabela 5.1.5 që paraqet numrin e personave për çdo kilometër katror, arrijmë në përfundimin se Gjirokastrë është zona me banim më shumë të dendur.

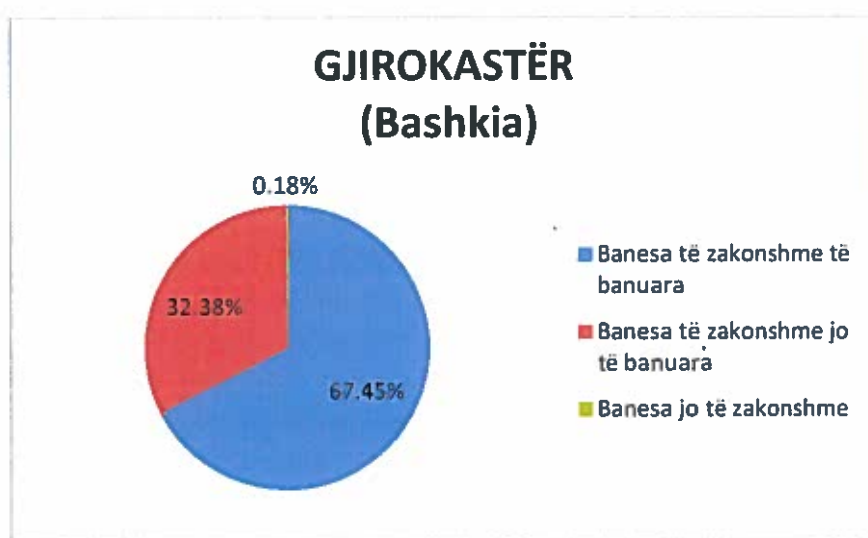
Njësia Administrative	Persona / km ²
ANTIGONE	25.09
CEPO	14.74
GJIROKASTËR	667.07
LAZARAT	66.52
LUNXHËRI	26.54
ODRIE	12.1
PICAR	6.68

Tabela 5.1.5 : Persona për km² në nivel vendi, Bashkie, ish Njësia Administrative.

Sipas regjistrimit të INSTAT në lidhje me njësitë familjare dhe banesat, përdoret karakterizimi një banimi (banesat) e cila ndahet në «konvencionale» (banesa të zakonshme) dhe «jo konvencionale» (banesa jo të zakonshme). Si banesë «konvencionale» përcaktohet banesa e cila, që në fillim, është ndërtuar për banim për gjatë gjithë vitit ose ka ndryshuar përdorimin e tij për këtë qëllim.

Banesat "konvencionale" ndahen në banesa banimi dhe jo banimi. Si banesa "jo konvencionale" është përcaktuar si ajo që nuk i përket termit "konvencionale", ose për shkak se janë të lëvizshme ose të improvizuara, ose për shkak se ato nuk janë projektuar për banim të përhershëm.

Në Bashkinë Gjirokastrë nga 11,987 njësi banimi vetëm 21 prej tyre i përkasin kategorisë «jo konvencionale» ndërsa nga ato «konvencionale» 32.38% nuk banohen.

Grafiku 5.1.5 : Kategorizim i njësive të banimit në Bashkinë Gjirokastrë.

Në lidhje me njësitë familjare, në regjistrimin e vitit 2011, bëhet ndarja e tek ato që kanë një ose më shumë «bërthama» familjare (family nucleus/bërthamë familjare), në

ato që nuk kanë një "bërthamë" familjare dhe në ato që kanë bërthamë "jo-konvencionale".

Si bërthamë familjare përcaktohet forma që përbëhet nga dy apo më shumë persona që jetojnë në të njëjtën shtëpi dhe dy prej tyre kanë lidhje martesore apo janë prindër me fëmijë. Njësitë familjare që nuk kanë «bërthamë» familjare karakterizohen si jo «konvencionale».

	Lloji i NJEF-së				
	Gjithsej	NJEF-të pa bërthamë familjare	NJEF-të me një bërthamë familjare	NJEF-të me dy ose më shumë bërthama familjare	NJEF-të me bërthamë jo të vlefshme
GJIROKASTËR (Qarku)	71988	2979	58867	9101	1041
GJIROKASTËR (bashkia)	28545	1129	22997	3869	550
ANTIGONE	998	27	857	114	-
CEPO	1727	87	1245	190	205
GJIROKASTËR	19708	840	16358	2323	187
LAZARAT	2801	64	1944	702	91
LUNXHËRI	1941	56	1511	369	5
ODRIE	433	18	345	70	-
PICAR	937	37	737	101	62

Tabela 5.1.6 : Numri i anëtarëve të NJEF-ve sipas bashkisë/komunës dhe llojit të NJEF-së.

Nga totali i popullsisë së Bashkisë Gjirokastër banorët më të shumtë janë anëtarë të njësive familjare me një bërthamë familjare. Por e rëndësishme, është edhe përqindja e banorëve e çdo zone të cilët janë anëtarë të njësive familjare me dy apo më shumë bërthama familjare.

Domethënë vëmë re një tendencë të shtuar të strehohen më shumë se një familje në një njësi familjare, dhe kjo kryesisht ndoshta për arsye ekonomike.

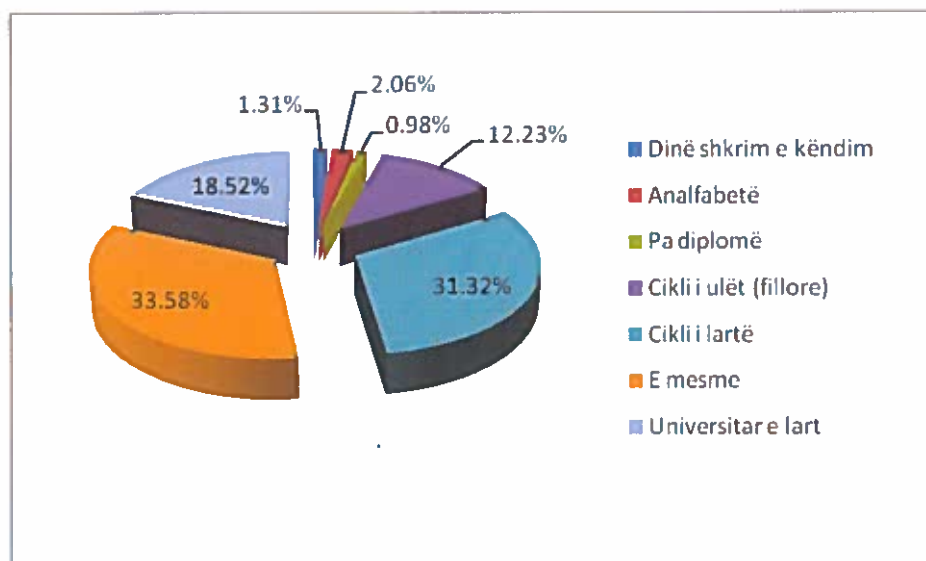
Në këtë përfundim të çon edhe fakti se, në këto zona, janë të respektueshme përqindjet e njësive familjare që kanë burim të ardhurash pensionet (33.43% në Gjirokastër, 46.13% në Antigone, 40.31% në Cepo, 12.81% në Lazarat, 46.18% në Lunxhëri, 49.01% në Odrie dhe 27.52% në Picar).

Për sa i përket nivelit arsimor të banorëve në Bashkinë e Gjirokastrës përqindja më e lartë është arsimi i mesëm me përqindje 33.58%, ndërsa përqindja tjetër më e vogël (31.32%) mbahet nga ata me arsim të mesëm. Banorët me arsim të lartë, mbajnë përqindjen 18.52% ndërsa 2.06% janë analfabetë.

Tabela 5.1.7 paraqet për çdo zonë të Bashkisë, të dhënat që kanë lidhje me nivelin arsimor të banorëve të saj. Konkretisht, vëmë re se përqindja më e lartë e banorëve mbi 10 vjeç, kanë përfunduar arsimin 9 vjeçar, dhe në të 7 zonat e Bashkisë Gjirokastër.

	Gjit hsej	Ndjekja e shkollës dhe alfabetizmi / niveli arsimor i arritur						
		Nuk kanë ndjekur asnjëherë shkollën		Kane ndjekur ose janë duke ndjekur shkollën / Diploma më e lartë e marrë				
		Dinë shkrim e këndim	Analfabet ë I	Pa diplomë	Arsimi bazë		E mesme	Universitar e lart
					Cikli i ulët (fillore)	Cikli i lartë		
GJIROKASTËR (banshkia)	25773	338	532	253	3151	8073	8654	4772
ANTIGONË	905	7	26	5	161	327	270	109
CEPO	1611	23	58	37	325	589	481	98
GJIROKASTËR	17764	237	261	140	1833	4686	6501	4106
LAZARAT	2462	15	26	34	326	1202	614	245
LUNXHËRI	1768	26	95	8	273	754	484	128
ODRIE	401	5	35	10	95	145	84	27
PICAR	862	25	31	19	138	370	220	59

Tabela 5.1.7 : Popullsia banuese 10 vjeç e lart sipas bashkisë komunës, ndjekjes së shkollës, alfabetizmit, dhe nivelit arsimor të arritur.

Grafiku 5.1.6 : Niveli arsimor i banorëve të Bashkisë Gjirokastrë.

5.2. Analiza dhe probleme për gjendjen e strehimit⁴⁴

Shqipëria pas rënies së regjimit komunist, ka përjetuar një migrim të brendshëm dhe të jashtëm në shkallë të gjerë. Ky fakt kishte si pasojë shpopullimin e zonave rurale dhe lëvizjen e banorëve në zonat urbane brenda ose jashtë vendit, në kërkim të më

⁴⁴ Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithatë për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në INSTAT N.Pr. 774/10-2-2016).

shumë mundësive për arsimim dhe punësim dhe kushte më të mira strehimi dhe kujdesi mjekësor.

Si rezultat i kësaj zhvendosje të shpejtë dhe masive të popullsisë, ri-urbanizimi dhe mbipopullimi i qyteteve është bërë një problem i madh, duke çuar në varfëri me të madhe, papunësi, zhvillimin e tregut e zi dhe përkeqësimin e kushteve të jetesës. Në atë kohë, shfaqen probleme serioze të strehimit, infrastrukturës joadekuate, mungesës së ujit dhe energjisë elektrike dhe qasje të kufizuara në arsim dhe shëndetësi.

Shumica e njerëzve u zhvendos në kryeqytet dhe zonat bregdetare. Tirana ka marrë 61.5% të të gjithë emigrantëve, dhe zonat bregdetare Lushnja 7.5%, Durrësi 6%, Fieri 4%, Vlora 3.5% dhe Sarandë 2.3%. Kështu në rajonin Tiranë-Durrës në vitet 1991-1998 popullsia është rritur rreth 7%, përqindje që korrespondon me 30,000 persona apo 6,500 familjeve në vit. Përafërsisht një e treta e popullsisë është e përqendruar në këtë sektor gjeografik.

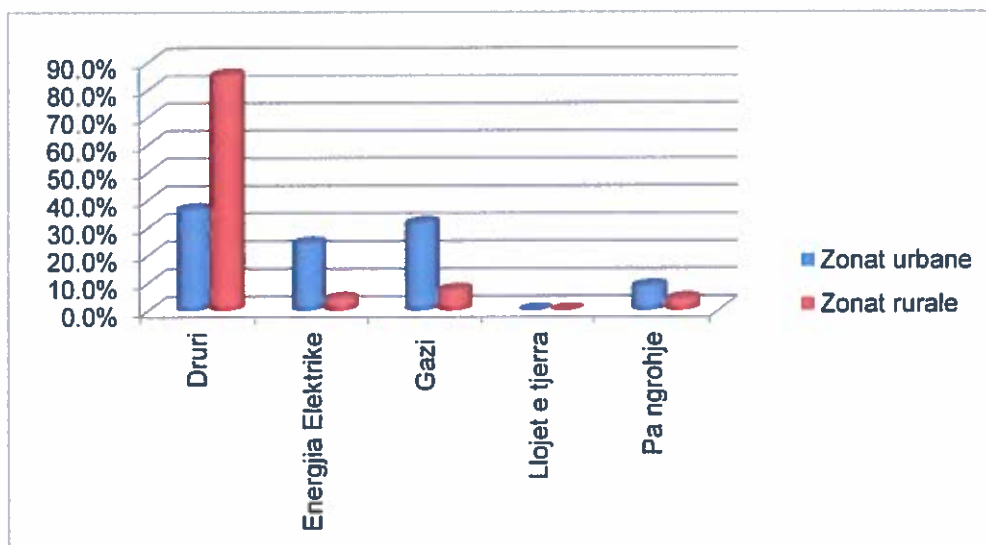
Sipas të dhënave të regjistrimit të popullsisë të vitit 2001 për dekadat e fundit, në vitin 2001, 47% të popullsisë së përgjithshme të vendit jetonin në zonat urbane, ndërsa në vitin 2011 kjo shifër u rrit në 54%. Për herë të parë, popullsia në zonat urbane e tejkalon popullsinë në zonat rurale. Kjo tregon se zhvendosja e brendshme e njerëzve ka vazhduar në nivele të larta në dekadën e fundit. Krahasuar me regjistrimin e vitit 1991, rreth 10.6% e popullsisë ka ndryshuar vendbanimin brenda vendit. Fluksi në Tiranë dhe qytetet bregdetare ka lënë shumë zona rurale me popullsi të rrallë dhe sot ka disa zona rurale, ku 50% e shtëpive janë bosh.

Në vitin 2011, numri i ekonomive familjare private në Shqipëri ishte 722,262, nga të cilat 56.7% janë të vendosura në zonat urbane dhe 43.3% në zonat rurale. Lidhur me pronësinë e rreth 90.2% të ekonomive familjare private i përkasin banorëve që jetojnë në to, ose që paguajnë një hipoteke, kredi ose janë në proces legalizimi.

Sistemet e ngrohjes behet kryesisht me pajisje të veçantë. 63.3% e familjeve përdorin soba, kondicionerë ose ngrohje elektrike, ndërsa sistemi i ngrohjes qendrore është gjetur vetëm në 3.2% të familjeve. Djegia e druve vazhdon të jetë lloji kryesor i ngrohjes për 57.5% të familjeve, pasuar nga gazi natyror me 20.8% dhe energjia elektrike me 15.4%. Krahasuar me vitin 2001, përdorimi i druve të zjarrit është ulur me 12.3%, dhe është rritur numri i familjeve që përdorin gaz natyror për ngrohje me 14.9%. Në vitin 2001, rreth 30% e familjeve ka përdorur energjinë elektrike për ngrohje. Kjo tregon rënie prej 50.0% të përdorimit të energjisë elektrike për ngrohje.

Në zonat rurale, përdorimi i druve të zjarrit mbetet i përhapur, me rreth 85% e familjeve përdorin dru për ngrohje, krahasuar me 7.1% që përdor gaz natyror dhe 4.1% që përdor energji elektrike. Në zonat urbane, shpërndarja e ekonomive familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje është më e balancuar: rreth 36.3% e familjeve ngrohen me dru zjarri, 24.0% me përdorimin e energjisë elektrike dhe 31.3% me gaz.

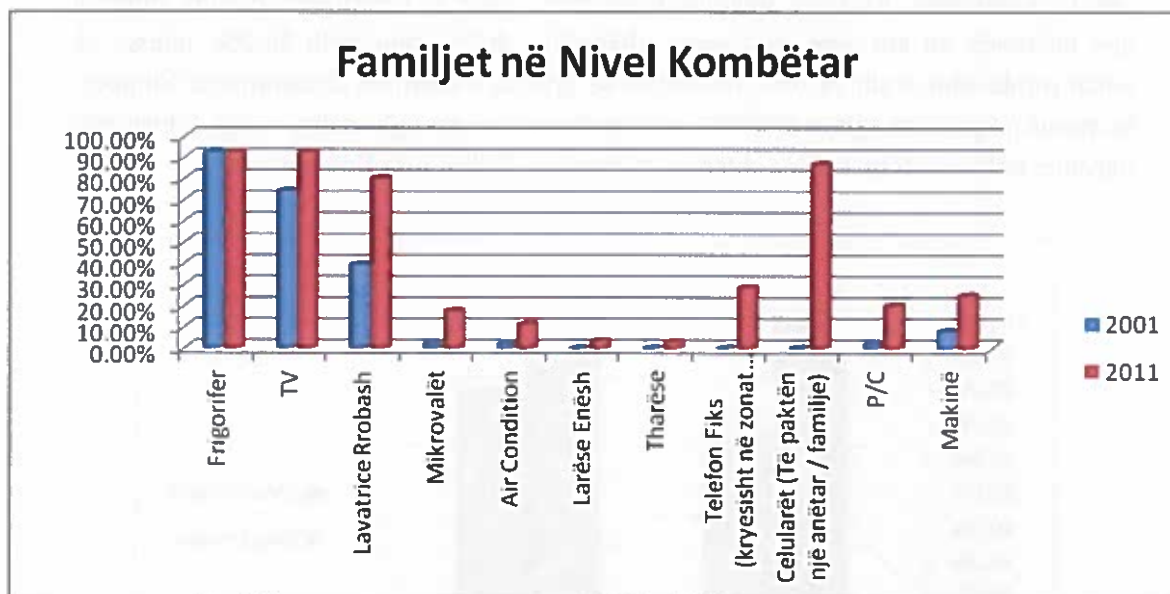
Shpërndarja e ekonomive familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje në zonat urbane dhe rurale duket në diagramin në vijim.

2.

Diagrami 5.2.1: Lloj i energjisë së konsumuar për ngrohje nga familjet për Bashkia / komuna

Pothuajse të gjitha familjet në Shqipëri kanë në dispozicion lehtësitë themelore. 92.4% e familjeve kanë televizor, 92.4% frigoriferë dhe 80.2% makina larëse. Krahasuar me vitin 2001, numri i familjeve që kishin televizionin ishte pothuajse i njëjtë, ndërsa ka një rritje të konsiderueshme në numrin e familjeve që kishin frigoriferë dhe lavatriçe, të cilat normat ishin përkatësisht 74.1 për qind dhe 39.3 për qind. Megjithatë, përqindja e familjeve me pajisje të reja elektrike shtëpiake vazhdon të mbetet ende e vogël. 17.6% e familjeve kanë mikrovalë, 11.3% sistek klimatizimi, 3.4% lavastovile dhe rreth 3.0% një tharëse rrobash. Në vitin 2001, numri i familjeve që kanë pasur klimatizim ose mikrovalë ishte më pak se 2%. Rreth 28.5% e familjeve kanë një linjë fikse telefonike në shtëpi (që gjendet kryesisht në zonat urbane). 86.8% e familjeve kanë një telefon celular (të paktën një anëtar i familjes). Rreth 20.0% e familjeve në mbarë vendin pati një kompjuter nga të cilat rreth 82.3% janë në zonat urbane dhe 17.7% në zonat rurale. Në regjistrimin e vitit 2001, numri i familjeve që ka pasur një kompjuter ra me 2.0%. Gjithashtu, në vitin 2011, 24.8% e familjeve ka në pronësi makine, krahasuar me 8.0% në vitin 2001. Tabela e mëposhtme tregon shpërndarjen e ekonomive familjare në raport me pajisjet baze.

Diagrami 5.2.2 : Përqindja e ekonomive familjare për bashki/ komunë që zoterojnë të mira material dhe shërbime të njafshueshme.

Në vitin 2011, numri i ndërtesave për qëllime banimi, në Shqipëri ishte 598,267. Mbi 80% ishin kryesisht shtëpi një-katëshe, me vetëm një banesë Vetëm 3.7% e tyre ishin pallate banimit, nga të cilat 31.3% ishin në zonën e Tiranës. Vetëm 1.0% e tyre ishin 6 kate ose më shumë, ndërsa 2.1% e totalit kishte 9 apo më shumë banesa. Ndërtesat me dy kate dhe dy ndërtesave të banimit ishte rreth 10.0% e ndërtesave të shfrytëzuara për qëllime banimi.

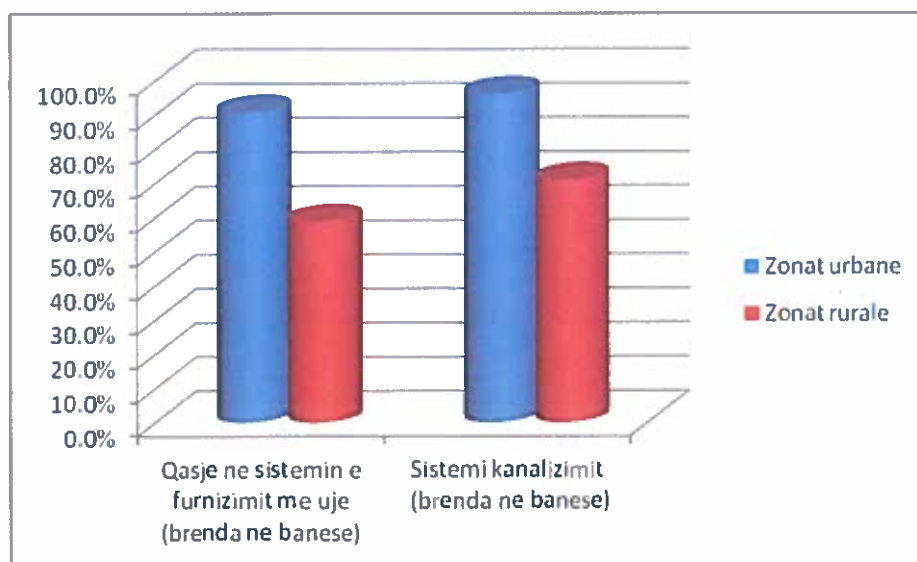
Ekzistonte një total prej 1.0124 milion shtëpi, nga të cilat, sipas klasifikimit sipas llojit, 99.6% ishin banesat kontraktuale dhe 0.4% jo-kontraktuale. Stoku i banesave mund të analizohet në ekonomi familjare private apo kolektive me normat përkatëse të 99.97% dhe 0.03%.

56.6% e të gjitha shtëpive të banimit (nuk përfshihen banesat kolektive) janë të përqendruara në zonat urbane dhe 43.4% në zonat rurale. Krahësuar me vitin 2001, ka pasur një rritje në numrin e shtëpive të banimit në zonat urbane me 24.7% dhe reduktimin e numrit të shtëpive të banimit në zonat rurale me 20.5%. Numri 12 përfaqëson shpërndarjen e banesave konvencionale dhe numrin e familjeve për zonë. Prefektura e Tiranës ka pasur përqindjen më të lartë të shtëpive dhe familjeve, 26.0% dhe 27.2% respektivisht.

Shtëpitë bosh ishin 21.7% e banesave konvencionale, nga të cilat 52.6% janë të vendosura në zonat rurale. Shtëpitë që përdoren si dytësore ose sezonale ishin 8.3% e banesave konvencionale dhe 52.3% e tyre kanë qenë në zonat rurale. Numri më i madh i banesave të lira konvencionale ndodhen në qarkun e Vlorës me një përqindje prej 32.4%, ndërsa shumica e shtëpive të përdoren si dytësore ose sezonale gjenden në qarqet Durrës, Vlorë dhe Gjirokastrë me 16.5%, 14.6% dhe 12.6% respektivisht.

Persa i përket qasjes në furnizimin me ujë, rreth 77.0% e banesave në Shqipëri ka pasur qasje në një sistem të furnizimit me ujë në shtëpi ose në ndërtesën ku ndodhet banesa. Në zonat urbane përqindja ishte 90.9% dhe në zonat rurale rreth 59.0%. Në

shkallë kombëtare, 85.2% e shtëpive kanë pasur qasje në kanalizime brenda shtëpisë apo ndërtesës ku ato janë. Në zonat urbane kjo shifër ishte rreth 96.2%, ndërsa në zonat rurale ishte rreth 71.0%. Më shumë se gjysma e shtëpive të banimit në Shqipëri ka pasur qasje në të gjitha lehtësitë: sistem furnizimi me ujë, tualet, vaske / dush dhe ngrohje, ndërsa vetëm 1.1% e shtëpive të banimit kishin instalime baze.

Diagrami 5.2.3: Qasja në sistemin e furnizimit me ujë dhe kanalizimit brenda në banese apo në ndërtesën ku është e vendosur banesa në zonat urbane dhe rurale.

Diagrami më poshtë tregon përqindjen e shtëpive që kanë qasje në sistemet e furnizimit me ujë dhe kanalizimeve në banese apo ndërtesën ku ndodet banesa në zonat urbane dhe rurale.

Në këtë kapitull jepet një informacion i detajuar rreth situatës së strehimit në Bashkitë Gjirokastër, Polican, Skrapar, Ura Vajgurore. Analiza e të dhënave për banesat dhe kushtet e jetesës të çon në përfundime të rëndësishme në lidhje me varfërinë dhe prosperitetin e popullatës.

Kushtet e jetesës dhe të strehimit kanë një ndikim të drejtpërdrejtë si në nivelin arsimor ashtu edhe në atë shëndetësor të popullsisë dhe në përgjithësi të statusit social dhe ekonomik të popullsisë. Në mënyrë të veçantë, furnizimi me ujë dhe kanalizimet, ngrohje, pajisje shtëpiake, janë tregues të lidhur direkt me standardet e jetesës së banorëve dhe nxjerrjen e konkluzioneve mbi situatën aktuale.

Në Shqipëri, ashtu si në vende të tjera në zhvillim, banorët kanë lëvizur për në zonat urbane me qëllim për të kërkuar më shumë mundësi arsimimi dhe punësimi, kushte më të mira strehimi të kujdesit shëndetësor. Kjo solli si rezultat shpopullimin e zonave rurale dhe lëvizjen e banorëve në zonat urbane brenda ose jashtë vendit. Analiza e të dhënave⁴⁵ në lidhje me banesat dhe me kushtet e jetesës të çon në

⁴⁵ «Commune Typology and Infra-Urban Statistical Cartography»: Alain Jarne, Zana Vokopola, Martin Schuler and INSTAT (Republic of Albania/Institute of Statistics): ALBANIA DWELLING AND LIVING CONDITIONS.

përfundime të rëndësishme në lidhje me nivelin e varfërisë dhe prosperitetin e popullsisë.

Kushtet e jetesës dhe të strehimit kanë një ndikim të drejtpërdrejtë si në shëndetësi gjithashtu dhe në nivelin arsimor të popullsisë dhe kështu e shtrirë në gjendjen sociale dhe ekonomike të popullsisë. Në mënyrë të veçantë, furnizimi me ujë dhe kanalizime, ngrohja, pajisjet në një shtëpi, janë tregues që tregojnë nivelin e jetesës së banorëve.

Në tabelat e mëposhtme jepet një pasqyrë e kushteve të jetesës për Bashkinë e Gjirokastrës siç rezultojnë nga të dhënat e Zyrës së Institutit të Statistikave të Shqipërisë (INSTAT) për regjistrimin e popullsisë të vitit 2011.

	Lloji i ndërtesës					Numri i Apartamenteve në ndërtesë			
	Gjithsej	Shtëpi individuale	Shtëpi pjesërisht e veçuar	Shtëpi të ngjituraShtëpi të ngjitura	Pallat	1	2	3-4	5+
GJIROKASTËR (Qarku)	26037	21940	2329	877	891	23475	1520	412	630
GJIROKASTËR (Bashkia)	6919	4814	1114	564	427	5773	658	184	304
ANTIGONË	331	278	38	10	5	286	39	3	3
CEPO	1049	781	247	15	6	987	58	4	0
GJIROKASTËR	3113	1649	615	465	384	2233	433	158	289
LAZARAT	816	738	61	5	12	777	36	2	1
LUNXHËRI	815	670	67	63	15	744	47	13	11
ODRIE	285	276	6	1	2	273	10	2	0
PICAR	510	422	80	5	3	473	35	2	0

Tabele 5.2.1: Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës, llojit të ndërtesës dhe numrit të banesave në ndërtesë.

Nga Tabela 5.1.2.1 rezulton në përfundimin se shumica e ndërtesave në Bashkinë e Gjirokastrës janë shtëpitë njëkatëshe me një akomodim-apartament, ndërsa të pakta janë ato ndërtesa që kanë më shumë se dy apartamente (pallate). Përqindja më e madhe e pallateve të Bashkisë gjenden, siç dhe është e arsyeshme, në qytetin e Gjirokastrës, që është dhe kryeqendra e Qarkut. Por edhe në qendrën urbane të Gjirokastrës kjo shifër nuk i kalon 12.34%.

Diagram 5.2.4: Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës, llojit të ndërtesës.

Nëse analizojmë ndërtesat e Bashkisë së Gjirokastrës në lidhje me katet e tyre, arrijmë në përfundimin se pjesa më e madhe (79.9%) përbëhet nga një kat.

	Gjithsej	Numri i kateve			
		1	2	3-5	6+
GJIROKASTËR (Qarku)	26037	23263	1897	706	171
GJIROKASTËR (Bashkia)	6919	5528	905	403	83
ANTIGONË	331	247	78	6	-
CEPO	1049	913	114	13	9
GJIROKASTËR	3113	2018	654	371	70
LAZARAT	816	791	19	2	4
LUNXHËRI	815	789	17	9	-
ODRIE	285	279	6	-	-
PICAR	510	491	17	2	-

Tabele 5.2.2: Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës dhe numrit të kateve.

Sidomos në zonat e vogla rurale, Lazarat, Lunxhëri, Odrie dhe Picar një përqindje më shumë se 95% e ndërtesave që përbëhen nga një kat. Në Tabelën 5.2.2 vërejmë se përqindja e ndërtesave me më shumë se dy kate është shumë e vogël.

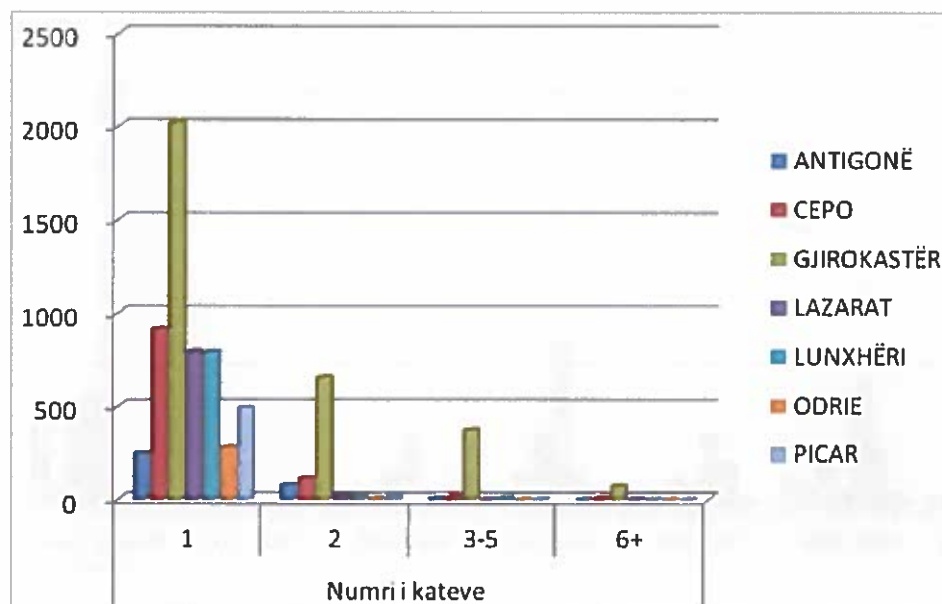

Diagram 5.2.5: Numri i kateve ne nivel Komuna.

Duke përmbledhur të gjitha si më lart mund të konkludohet se ndërtesat në Bashkinë e Gjirokastrës janë kryesisht shtëpi njëkatëshe që pasqyrojnë llojin e ndërtesave dhe në të gjithë Qarkun e Gjirokastrës (në nivel Qarku 84,26% janë shtëpitë private dhe 89.34% përbëhen nga një kat).

Nga Tabela 5.2.3. vërejmë se në regjistrimin e vitit 2011 një pjesë e madhe e të anketuarve u përgjigjën se ata nuk e dinë vitin e ndërtimit të shtëpisë së tyre, me rezultat që është e pamundur për të nxjerrë një përfundim të sigurt në lidhje me gjendjen e ndërtesave në Bashkinë e Gjirokastrës.

Nga të anketuarit që njihnin vitin e ndërtimit të ndërtesave kua ata banonin ka rezultuar se shumica janë ndërtuar para vitit 1990.

	Periudha e ndërtimit / Period of construction							
	Gjithsej	Deri më 1960	1961-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2005	2006-2011	Nuk e di
GJIROKASTËR (Qarku)	26037	3183	4432	2369	2377	977	997	11702
GJIROKASTËR (Bashkia)	6919	673	894	624	1049	450	347	2882
ANTIGONË	331	64	44	29	51	25	14	104
CEPO	1049	107	170	132	107	43	17	473
GJIROKASTËR	3113	351	368	214	493	194	159	1334
LAZARAT	816	22	40	71	213	100	55	315
LUNXHËRI	815	78	125	77	101	59	66	309
ODRIE	285	18	65	51	58	21	27	45
PICAR	510	33	82	50	26	8	9	302

Tabela 5.2.3: Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës dhe periudhë së ndërtimit.

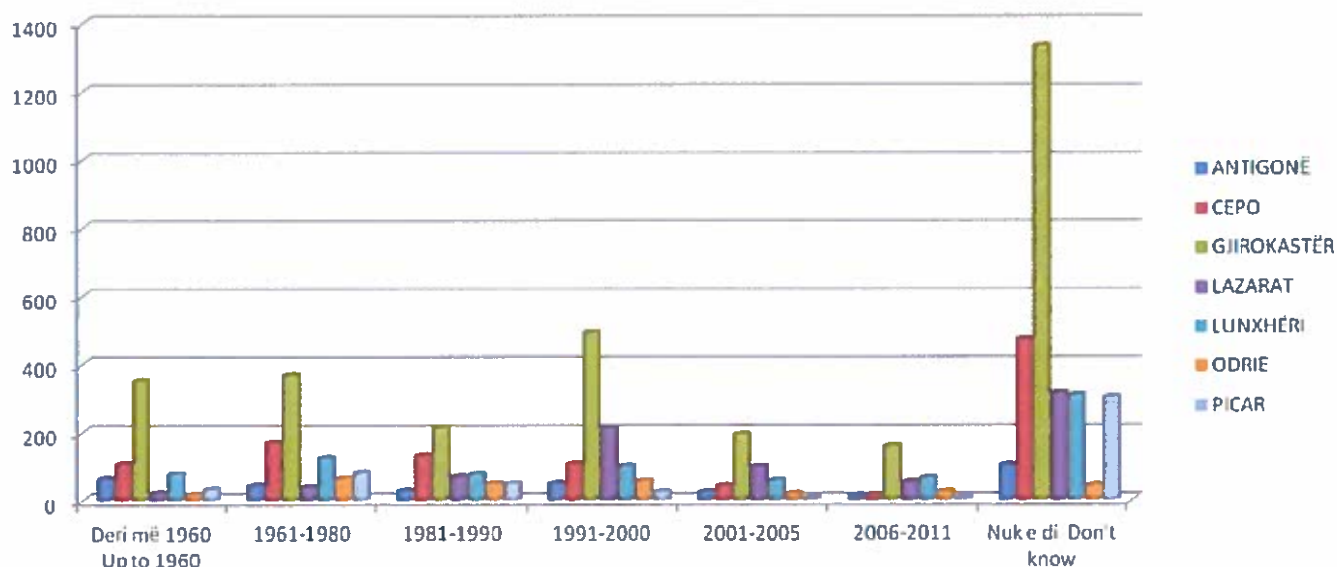

Diagram 5.2.6: Periudha e ndërtimit të ndërtimeve në nivel komuna.

Sipas Shërbimit Statistikor të Shqipërisë gjendja e ndërtesave në Bashkinë e Gjirokastrës është e ne nivel te lartë, përveç zonës Picar ku ndërtesat janë në gjendje mesatare.

Gjëndja e Banesave Indikatori nga komuna / Bashki	
ANTIGONË	I Lartë
CEPO	I Lartë
GJIROKASTËR	I Lartë
LAZARAT	I Lartë
LUNXHËRI	I Lartë
ODRIE	I Lartë
PICAR	Mesatare

Tabele 5.2.4: Gjëndja e Banesave Indikatori nga Komuna / Bashki.

Tabela 5.2.5 ndan apartamentet ne varësi të faktit nëse ato janë përdorur si rezidenca kryesore, si dytësore për përdorim sezonal, apo janë të pabanuara dhe janë përdorur herë pas here nga persona që nuk i nënshtrohen anketimit te regjistrimit, por ata gjenden atje.

Nga tabela e mësipërme mund të konkludohet se shumica e apartamenteve te Bashkisë Gjirokastrë përdoren kryesisht si rezidenca (71.18% e banesave në Antigone, 73.44% në Gjirokastrë, 71.48% në Lazarat, 56.48% në Lunxhëri dhe 51.01% në Odrie. Në zona të vogla rurale Cepo dhe Picar shumica e banesave janë të pabanuara ne të cilat janë gjetur gjatë ditës së regjistrimit, njerëz të cilët nuk jetojnë atje dhe nuk janë objekt i saj (49.78% dhe 51.4%, respektivisht).

Për sa i përket regjimit te pronësisë se shtëpive në Bashkinë e Gjirokastrës vërejmë se pjesa më e madhe janë në pronësi private ose ne procesin e marrjes se titullit te pronësisë nga ai që e përdor atë.

	Statusi i banimit të banesës			
	Gjithsej	Banesë e banuar nga persona me vendbanim të zakonshëm	Banesë e destinuar për qëllime dytësore apo sezonale	Banesë e pabanuar ose e banuar nga persona që nuk përfshihen në census
GJIROKASTËR (Qarku)	36953	20991	4660	11302
GJIROKASTËR (bashkia)	11966	8085	962	2919
ANTIGONË	399	284	14	101
CEPO	1121	521	42	558
GJIROKASTËR	7782	5715	667	1400
LAZARAT	845	604	12	229
LUNXHËRI	988	558	86	344
ODRIE	296	151	133	12
PICAR	535	252	8	275

Tabele 5.2.5: Banesat e zakonshme sipasbashkisë /komunës dhe statusit të banimit.

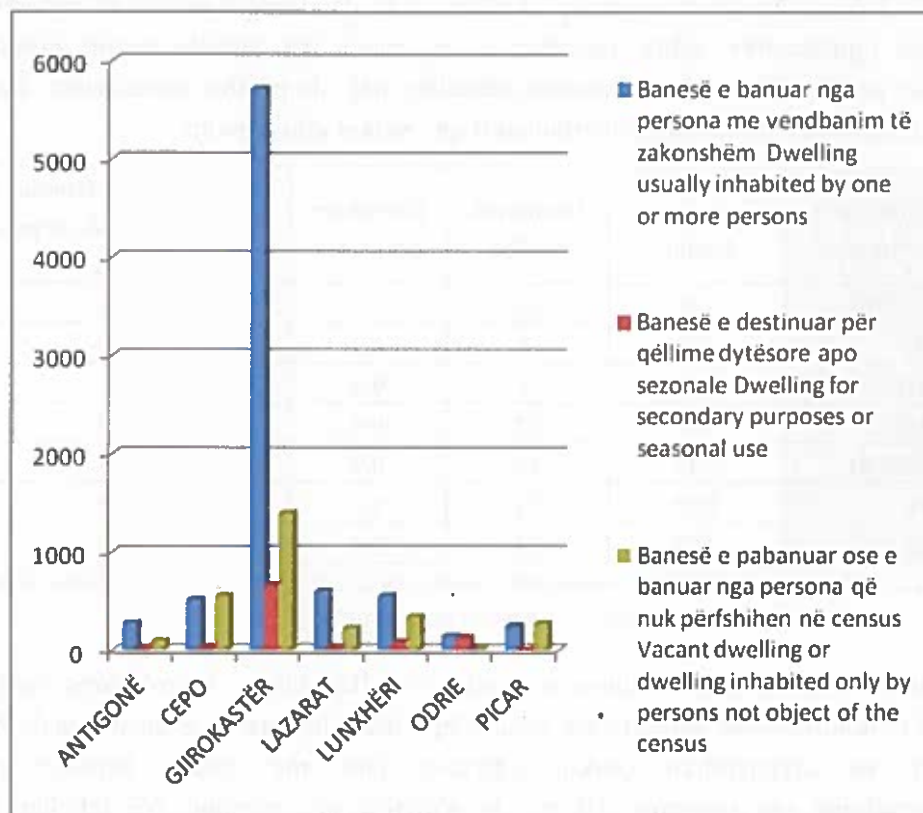

Diagram 5.2.7: Banesat e zakonshme sipasbashkisë /komunës dhe statusit të banimit.

	Pronësia e banesës			
	Gjithsej	Pronar ose duke u bërë pronar	Qiramarrës	Jeton falas
GJIROKASTËR (Qarku)	21287	19688	1022	577
GJIROKASTËR (bashkia)	8151	7370	554	227
ANTIGONË	284	280	3	1
CEPO	521	491	5	25
GJIROKASTËR	5765	5145	525	95
LAZARAT	609	529	1	79
LUNXHËRI	563	542	10	11
ODRIE	151	144	6	1
PICAR	258	239	4	15

Tabele 5.2.6 : Njësitë Ekonomike Familjare sipas bashkisë /komunës dhe statusit të pronësisë së banesës.

Tregues të dobishëm për të nxjerrë përfundime mbi standardet e jetesës së banorëve të Bashkisë Gjirokastrës, është mesatarja e personave për familje, numri mesatar i dhomave për familje, numri i dhomave përkatëse për çdo person, mesatarisht, dhe më në fund hapësira e dobishme e apartamentit që i përket çdo personi.

Njësia Administrative	Persona për familje	Dhoma për familje	Dhoma për person	Kati dobishme Hapësira e njësive të banimit për person (m ²)
ANTIGONË	3.51	3.4	1	18.6
CEPO	3.31	3	0.9	13.9
GJIROKASTËR	3.42	3	0.9	19
LAZARAT	4.6	3.8	0.8	14.8
LUNXHËRI	3.45	3.2	0.9	17.1
ODRIE	2.87	3.1	1.1	17.3
PICAR	3.63	2.8	0.8	13.2

Tabele 5.2.7: Persona për Familje / Dhoma për Familje / Dhoma për person / Kati dobishme Hapësira e njësive të banimit për person (m²).

Nga tabela e mësipërme rezulton se familjet në Bashkinë e Gjirokastrës kanë një shkallë të mjaftueshme hapësire me zonat Cepo dhe Picar që kanë disavantazh. Ne të kundërt, në kryeqendrën Qarkut ndërtesat janë me shumë hapësirë që i korrespondojnë një mesatare 19 m² të shtëpisë për personi. Në tabelën 5.2.8 pasqyrohet konformiteti i çdo familje në nivel Komune (Bashkie). Të dhënat e INSTAT-it kanë informacionin se numri i përgjithshëm i ekonomive familjare 284 për Antigone, 521 për Cepo, 5765 për Gjirokastrë, 609 për Lazarat, 563 për Lunxhëri, 151 për Odrie 258 për Picar.

Ish Bashkia/ Komuna	ANTIGONË	CEPO	GJIROKASTË R	LAZARA T	LUNXHË RI	ODRIE	PICAR
Frigorifer	269	480	5506	579	529	144	232
Ngrirëse	8	12	775	36	41	2	9
Lavatriçe	249	402	5285	551	474	114	186
Tharëse rrobash	1	15	228	9	26	0	4
Makinë pjatolarëse	3	11	485	16	18	1	1
Boiler elektrik	128	94	3607	259	249	58	17
Mikrovalë	81	66	2382	236	111	27	31
TV	264	465	5351	533	532	118	212
TV dekoder	54	169	1133	329	130	20	110
Telefon fiks	125	85	3932	314	230	81	2
Celular	255	405	4781	526	495	97	224
Kompjuter	16	25	1681	54	66	8	10
Lidhje internet	9	9	1099	38	28	2	1
Panel diellor	3	1	91	16	10	3	1
Kondicioner	13	16	1465	74	30	5	5
Makina	109	122	2139	410	192	44	79
Asnjë nga këto	13	39	223	30	24	7	25

Tabele 5.2.8: Njësitë Ekonomike Familjare sipas bashkisë/komunës, pajisjeve afatgjata dhe shërbimeve.

Kështu, tabela e mësipërme, nëse modifikohet për të treguar përqindjen e familjeve që kanë çdo pajisje, tregon tabela 5.2.9. Nga tabela e mësipërme rezulton se shumica e familjeve kanë pajisje themelore të tilla si një frigorifer, makinë larëse, TV, telefon fiks dhe celular. Është karakteristike se, më e ulët është përqindja e familjeve me kompjuter dhe lidhje interneti edhe në qytetin e Gjirokastrës, që është kryeqendra e qarkut, qendra rurale, dhe ka universitet. Me përjashtim të ish Bashkisë Lazarat, në Bashkinë e Gjirokastrës më pak se 40% e familjeve kanë një makinë.

Bashkia/ Komuna	ANTIGONË	CEPO	GJIROKASTËR	LAZARAT	LUNXHËRI	ODRIE	PICAR
Frigorifer	94.72%	92.13%	95.51%	95.07%	93.96%	95.36%	89.92%
Ngrirëse	2.82%	2.30%	13.44%	5.91%	7.28%	1.32%	3.49%
Lavatriçe	87.68%	77.16%	91.67%	90.48%	84.19%	75.50%	72.09%
Tharëse rrobash	0.35%	2.88%	3.95%	1.48%	4.62%	0.00%	1.55%
Makinë pjatolarëse	1.06%	2.11%	8.41%	2.63%	3.20%	0.66%	0.39%
Boiler elektrik	45.07%	18.04%	62.57%	42.53%	44.23%	38.41%	6.59%
Mikrovalë	28.52%	12.67%	41.32%	38.75%	19.72%	17.88%	12.02%
TV	92.96%	89.25%	92.82%	87.52%	94.49%	78.15%	82.17%
TV dekoder	19.01%	32.44%	19.65%	54.02%	23.09%	13.25%	42.64%
Telefon fiks	44.01%	16.31%	68.20%	51.56%	40.85%	53.64%	0.78%
Celular	89.79%	77.74%	82.93%	86.37%	87.92%	64.24%	86.82%
Kompjuter	5.63%	4.80%	29.16%	8.87%	11.72%	5.30%	3.88%
Lidhje	3.17%	1.73%	19.06%	6.24%	4.97%	1.32%	0.39%

Bashkia/ Komuna	ANTIGONË	CEPO	GJIROKASTËR	LAZARAT	LUNXHËRI	ODRIE	PICAR
internet							
Panel diellor	1.06%	0.19%	1.58%	2.63%	1.78%	1.99%	0.39%
Kondicioner	4.58%	3.07%	25.41%	12.15%	5.33%	3.31%	1.94%
Makina	38.38%	23.42%	37.10%	67.32%	34.10%	29.14%	30.62%
Asnjë nga këto	4.58%	7.49%	3.87%	4.93%	4.26%	4.64%	9.69%

Tabele 5.2.9 : Përqindje familjare per zonën që i pajisur çdo lloj pajisjes.

Nga tabelat 5.2.10 dhe 5.2.11 vërejmë se mënyra baze e ngrohjes së familjeve është përdorimi i sobës me djegie drurësh. Përqindja e familjeve që përdorin energji elektrike ose burim tjetër të energjisë për ngrohje është shumë e ulët (1.41% në Antigone, 11.32% në Cepo, 1.95% në Lunxhëri, 2.65% në 0.78% dhe Odrie në Picar).

Në zonat urbane të Gjirokastrës dhe Lazaratit normat 36,36% dhe 20.52% e familjeve përkatësisht përdorin për ngrohje energji elektrike.

	Gjithsej	Dru	Energji elektrike nga rrjeti	Gaz	Lloj tjetër energjie(panel diellor, qymyr,nafte,etj)	Pa ngrohje
GJIROKASTËR (Qarku)	21287	14397	4323	1681	168	718
GJIROKASTËR (bashkia)	8151	4447	2295	956	107	346
ANTIGONË	284	257	4	14	0	9
CEPO	521	457	56	2	3	3
GJIROKASTËR	5765	2351	2096	918	98	302
LAZARAT	609	474	125	1	3	6
LUNXHËRI	563	514	10	19	1	19
ODRIE	151	145	3	0	1	2
PICAR	258	249	1	2	1	5

Tabele 5.2.10: Njësitë Ekonomike Familjare sipas bashkisë/komunës dhe llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje.

	Lloji i ngrohjes								
	Gjithsej	Ngrohje qendrore në ndërtesë	Ngrohje qendrore individuale në banesë	Stufë	Oxhak	Ngrohës elektrik	Kondicioner	Lloj tjetër ngrohje	Pa ngrohje
GJIROKASTËR (Qarku)	21157	222	233	12616	2409	3313	853	798	713
GJIROKASTËR (bashkia)	8106	124	185	3876	968	1557	621	431	344
ANTIGONË	284	0	0	217	41	3	1	13	9
CEPO	521	44	2	269	196	4	3	0	3
GJIROKASTËR	5725	65	167	2535	224	1474	558	402	300
LAZARAT	607	6	0	249	224	71	51	0	6
LUNXHËRI	562	1	16	374	140	4	5	3	19
ODRIE	151	1	0	106	39	1	2	0	2
PICAR	256	7	0	126	104	0	1	13	5

Tabele 5.2.11: Banesat e banuara sipas bashkisë /komunës dhe llojit të ngrohjes.

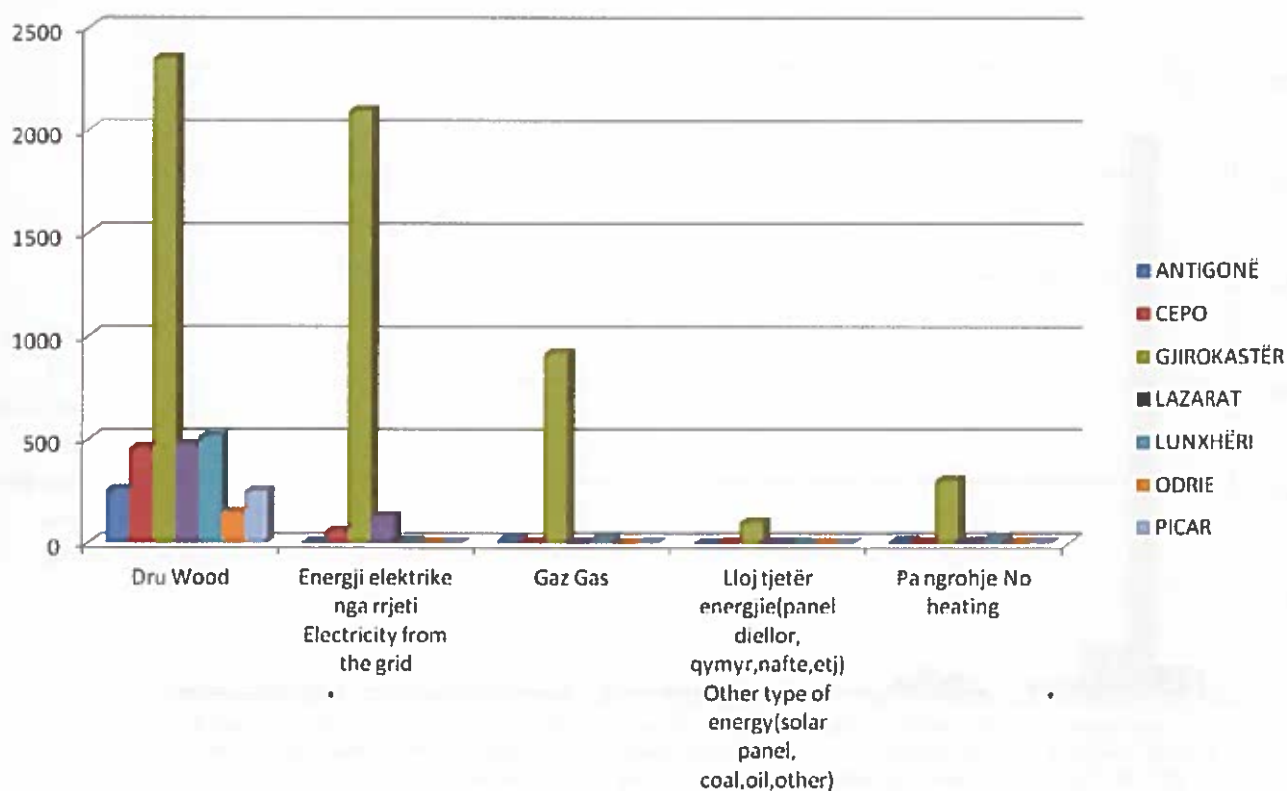

Diagram 5.2.8: Njësitë Ekonomike Familjare sipas bashkisë /komunës dhe llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje.

Lidhur me sistemin e furnizimit me ujë, shumica më madhe e banesave me sistemin e integruar të gypave brenda banimit gjendet në Gjirokastrë (në një normë prej 94.43% e familjeve), në Antigone (91.55%) dhe Lunxhëri (90.39%).

	Sistemi i furnizimit me ujë					
	Gjithsej	Rrjet ujësjellësi brenda banesës	Rrjet ujësjellësi jashtë banesës, por në ndërtesë	Rrjet ujësjellësi jashtë ndërtesës	Sistem i llojit tjetër	Pa asnjë lloj sistemi
GJIROKASTËR (Qarku)	21157	15654	2296	1858	945	404
GJIROKASTËR (bashkia)	8106	7105	668	265	16	52
ANTIGONË	284	260	24	-	-	-
CEPO	521	272	172	63	4	10
GJIROKASTËR	5725	5406	246	54	5	14
LAZARAT	607	445	123	34	-	5
LUNXHËRI	562	508	35	17	2	-
ODRIE	151	111	26	14	-	-
PICAR	256	103	42	83	5	23

Tabele 5.2.12: Banesat e banuara sipas bashkisë /komunës dhe sistemit të furnizimit me ujë.

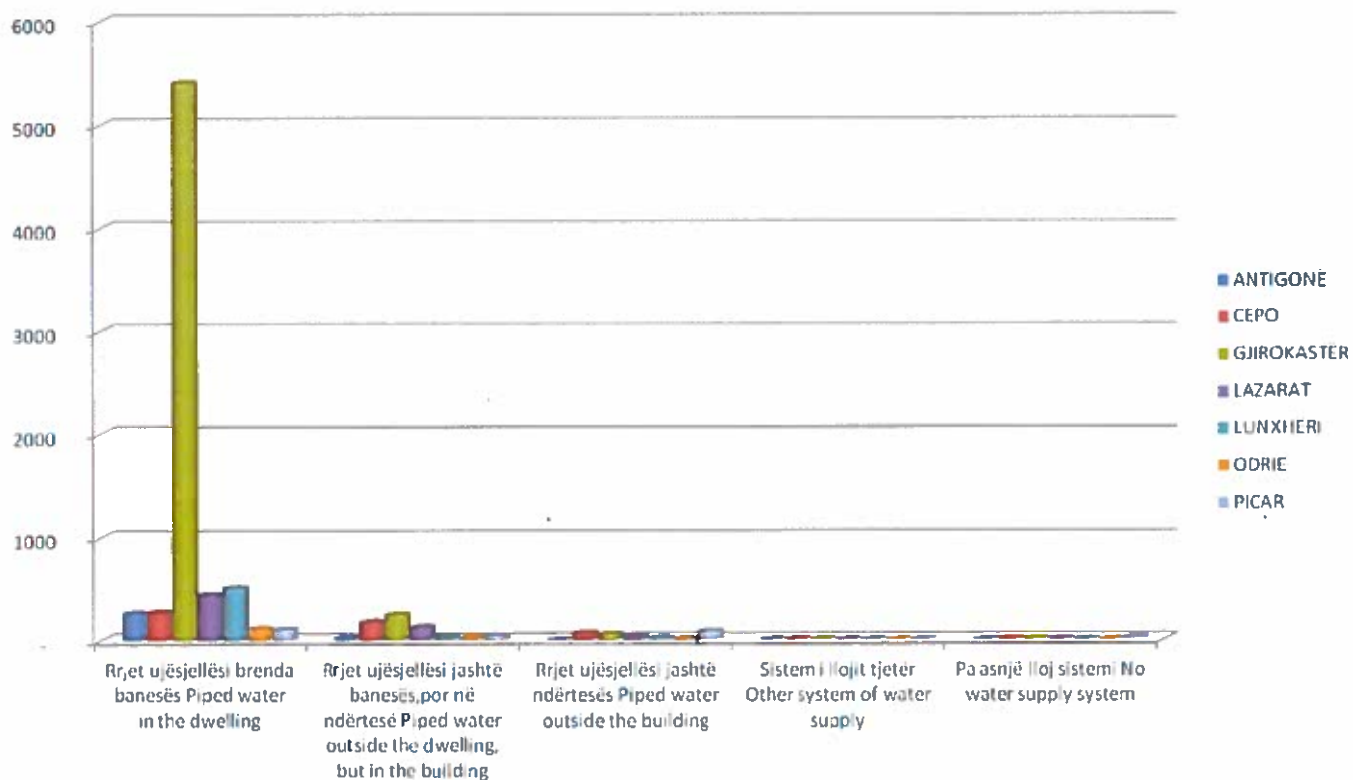

Diagram 5.2.9: Banesat e banuara dhe sisteme të furnizimit me ujë për Gjirokastrë.

Proporcionalisht janë përfundimet e nxjerra nga lloji i tualetit nxjerre pas analizës së bere sipas zonave. Në mënyrë të veçantë, pjesa më e madhe e familjeve në ish Njësi Administrative kanë sistem të integruar tualeti me një tualet brenda shtëpisë, përveç në Picar ku 39.84% e ekonomive familjare i përkasin kategorisë së mësipërme.

	Lloji i tualetit					
	Gjithsej	WC me ujë të rrjedhshëm brenda banesës	WC me ujë të rrjedhshëm jashtë banesës, por brenda ndërtesës	WC me ujë të rrjedhshëm jashtë ndërtesës	Tjetër lloj tualeti	Asnjë lloj tualeti
GJIROKASTËR (Qarku)	21157	16098	1842	1796	1331	90
GJIROKASTËR (bashkia)	8106	7307	403	265	104	27
ANTIGONË	284	255	25	4	0	0
CEPO	521	319	107	66	23	6
GJIROKASTËR	5725	5511	133	34	39	8
LAZARAT	607	520	52	28	6	1
LUNXHËRI	562	490	35	36	1	0
ODRIE	151	110	18	22	1	0
PICAR	256	102	33	75	34	12

Tabele 5.2.13: Banesat e banuara sipas bashkisë /komunës dhe llojit të tualetit.

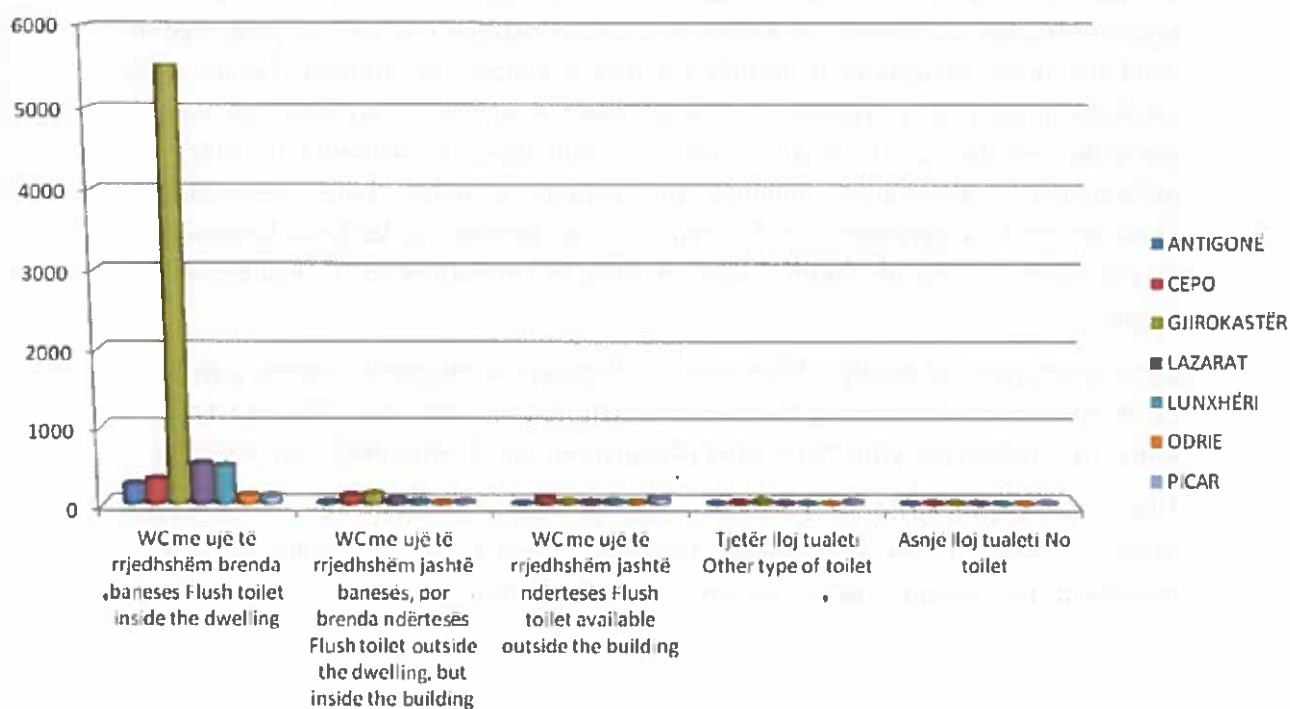

Diagram 5.2.10: Banesat e banuara dhe llojit të tualetit për bashki Gjirokastrë.

5.3. Analiza e aspekteve ekonomike⁴⁶

Sipas regjistrimit të fundit (tetor 2011) nga Instituti i Statistikave (INSTAT), popullsia shqiptare arrin në 2,831,741 banorë, krahasuar me regjistrimin e vitit 2001 me 3,069,275 banorë, nga të cilat 1,421,810 (50.2%) meshkuj dhe 1,409,931 (49.8%) femra. Fuqia punëtore në fund të vitit 2011 arriti në 1,070,000 dhe numri i përgjithshëm i të punësuarve në 928 052 persona.

Sipas vlerësimeve nga Banka e Shqipërisë në vitin 2014, rritja ekonomike e Shqipërisë ka qenë më e lartë se në vitin paraprak. Sipas të dhënave zyrtare, në nëntë muajt e parë të vitit 2014, shënoi rritje të PBB-së prej 1.4%, kryesisht, për shkak të investimeve dhe konsumit privat, ndërsa për periudhën e ardhshme, pritet përshpejtimi i rritjes.

Sipas të dhënave të fundit, të publikuara në qershor të vitit 2015 nga INSTAT mbi Prodhimin e Brendshëm Bruto për vitin 2012 dhe të përkohshëm për vitin 2013, norma e rritjes GDP në vitin 2013 arriti në 1.11% (në vëllim) krahasuar me vitin 2012, ndërsa në vitin 2012 ishte 1.42% në krahasim me vitin 2011. Deflatori i GDP u rrit në 0.2% në vitin 2013.

Situata ekonomike ndërkombëtare e pafavorshme dhe kriza e borxheve në eurozonë, te cilat në vitin 2013 ndikuan negativisht në zhvillimet ekonomike të partnerët kryesorë tregtarë të Shqipërisë, kishin si rezultat ruajtjen e klimës së pasigurisë në vend dhe uljen e mëtejshme të normës së rritjes së ekonomisë shqiptare. Për më tepër, pavarësisht nga rritja e IHD-ve, si edhe një rënie të lehtë në të ardhurat nga turizmi, por edhe mbajtjen e një niveli të ulët të remitancave, kontributi i të cilëve për mbështetjen e ekonomisë shqiptare me kalimin e kohës është veçanërisht e rëndësishme, ka kontribuar në reduktimin e fuqisë blerëse dhe kërkesës konsumatore të shqiptarëve, si dhe hezitimin e sektorit privat për investime dhe të ngadalësimit të tregut.

Sipas vlerësimeve të fundit të Ministrisë së Financave të Shqipërisë, norma e rritjes së ekonomisë shqiptare (çmimet konstante) arritën në vitin 2013 në 0.7%, nga 1.5% në vitin 2012, ndërsa për vitin 2014 pritet përshpejtimi dhe konfigurimi i saj në 2.1%.

Vlerësimet e Ministrisë së Financave janë pothuajse të njëjta me ato të Fondit Monetar Ndërkombëtar dhe Bankën Botërore, Ndërsa Banka Evropiane është më e përmbajtur në vlerësimet për Rindërtimin dhe Zhvillimin.

⁴⁶ Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithatë për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në INSTAT N.Pr. 774/10-2-2016).

Norma e rritjes së ekonomisë shqiptare (vlerësimet)			
Viti	2013	2014	2015
Ministria e Financave të Shqipëri	324721	330475	330382
FMN / FMN	362752	376352	376244
Banka botërore	-38.031	-45.877	-45.862
ETAA / EBRD	58.52%	59.53%	61.51%

Tabela 5.3.1: Norma e rritjes së ekonomisë Shqiptare.

Në bazë të vlerësimeve të Ministrisë së Financave të Shqipërisë, GDP nominale arriti në vitin 2013 në 1.37 trilion. GJITHËSEJ (9,76 miliardë. € përafërsisht).

Sipas sektorëve të aktivitetit ekonomik, me çmimet aktuale te GDP janë shpërndarë në vitin 2013 (të dhënat e përkohshme) në industri me 15.3%, në sektorin bujqësor me 22.2%, kontributi i të cilit në zhvillimin ekonomik të vendit, është duke u rritur me kalimin e kohës, dhe në shërbime me 50.2%.

Rritja e regjistruar në vitin 2013, krahasuar me një vit më parë, me çmimet aktuale, degët e "Prodhimit Bujqësor" e "Industriisë", të "ndërtimit", të "Tregtisë" dhe "shërbimeve të tjera", ndërkohë që degët e "Transportit" dhe te "Telekomunikacionit dhe shërbimeve postare" kane shenuar renie.

Sipas Bankës së Shqipërisë, kontributi i sektorit të shërbimeve (me kalimin e kohës përfaqëson rreth 60% të ekonomisë shqiptare) të GDP -së ka rënie deri në tremujorin e tretë të vitit 2013, duke rezultuar në një rënie të GDP -së me 0.5 pikë përqindjeje, ndërsa në vitin 2012 sektori i shërbimeve ka kontribuar në rritjen e GDP -së me 2.5 pikë përqindjeje.

Burimi i vetëm i rritjes të GDP -së ishte sektori produktiv (ndërtim, industri, bujqësi, gjueti, pylltari, peshkim), të cilat për dallim nga viti i kaluar, kanë kontribuar në rritjen me 0.9 pikë përqindjeje. Sektori i ndërtimit dhe industria kontribuan ndjeshëm në rritjen e vlerës së shtuar në sektorin e prodhimit.

Ndarja e GDP -së sipas sektorëve të aktivitetit ekonomik në çmimet aktuale (në milion, gjithësej)							
	Prodhimi Bujqësor	Industri	Ndërtim	Tregti (*)	Transport	Telefoni & Shërbime postare	Shërbime të tjera
2010	222588	154368	157340	159360	38468	35180	310181
2011	237062	161240	163004	165101	46023	33245	328446
2012	252609	166948	140657	175186	43987	34693	343297
2013	262580	180307	145280	175456	38636	34271	344293
Ndryshimi 2012/2013	3.95%	8.00%	3.29%	15.00%	-12,17%	12.20%	0.29%
Përqindja e vitit 2013.	22.24%	15.27%	12.30%	14.86%	3.27%	2.90%	29.16%

Tabela 5.3.2: Ndarja GDP sipas sektorit të aktivitetit ekonomik me çmimet aktuale.

GDP-ja për frymë në vitin 2013, arriti në 466.000 lekë (3.330 €), ndërsa në vitin 2012 ishte 460,000 lekë (3,276 €). Në kushtet e prodhimit, norma reale e rritjes ishte 0.67% për sektorin e "Bujqësisë, Gjuetisë dhe Pylltarisë", ne 2.7% për " Sektorin e Industriisë

dhe Ndërtimit" dhe 0.3% për "Shërbime". Shërbimet përfaqësojnë 44.6% të GDP -së në vitin 2013, pasuar nga sektori industrial dhe i ndërtimit me një pjesëmarrje prej 23% dhe bujqësia / pylltaria me një pjesëmarrje prej 19.6% .

Inflacioni mbetet i ulët gjatë gjithë vitit 2014, si dhe në vitin 2015. Sipas të dhënave zyrtare të Bankës Qendrore të Shqipërisë, inflacioni është i ulët për shkak të kërkesës së dobët globale në rënie të çmimeve të naftës dhe të mallrave bazë ushqimore, si dhe uljen e inflacionit të importuar nga partnerët kryesorë tregtarë të Shqipërisë. Nga ana tjetër, rritja e normave të taksave të akcizës për kategori të veçanta të produktit, solli presionet inflacioniste. Inflacioni mesatar vjetor në vitin 2014 ishte 1.6%, shumë më poshtë objektivit 3% të Bankës së Shqipërisë.

1. Ambasada Greke, në Tiranë, Raporti Vjetor 2013.

Zvogëlimi i treguesve të çmimeve të konsumit, u regjistrua kryesisht në veshje dhe këpucë dhe më pak për qiratë, ilaçet dhe farmaceutike të tjera, dhe në ushqimore me sheqer. Në sektorë të tjerë janë regjistruar rritje, rritjet më të mëdha në vitin 2013 kanë të bëjnë në ushqim, pijet alkoolike dhe të produkteve të duhanit, hotelieris dhe arsimit.

Në vitin 2013 treguesi i kostos në industrinë e ndërtimit (CCI) në Shqipëri është rritur me 0.98%, krahasuar me vitin e kaluar, për sa i përket treguesve individuale të CCI, rritja më e madhe është regjistruar te ajo e pagave (1.92%) dhe e kostos të inxhinieris mekanike (1.82%), ndërsa rritja më e vogël është regjistruar për transport (1.04%), të energjisë (0.21%) dhe të kostos materiale (0.19%).

Sipas hulumtimeve të INSTAT në vitin 2014, 50.5% e popullsisë aktive të shqiperise punon nga mosha (15-64 vjeç), 11% janë të papunë dhe 38.5% ekonomikisht joaktiv.

Presionet e ulëta inflacioniste, si dhe rritja e ulët e zhvillimit, ndaluan vazhdimin e lirshëm të politikës monetare. Banka e Këshillit Mbikëqyrës të Shqipërisë uli normën bazë të interesit tre herë në vitin 2014 (në shkurt, maj dhe nëntor), i cili është caktuar në 2.25% në fund të vitit.

Banka e Shqipërisë, e cila në vitet e fundit e bën vazhdim reduktimin e normës bazë të interesit (dy herë në vitin 2011, tri herë në vitin 2012 dhe katër herë në vitin 2013), për të ulur koston e huamarrjes, mbajtjen e inflacionit vjetor mesatarisht në 3%, stimulimin e kërkesës dhe rritjen ekonomike, në 28.1.2015, uli më tej normën bazë, e cila deri në Gusht të vitit 2015 ka mbetur në një rekordin e ulët prej 2%.

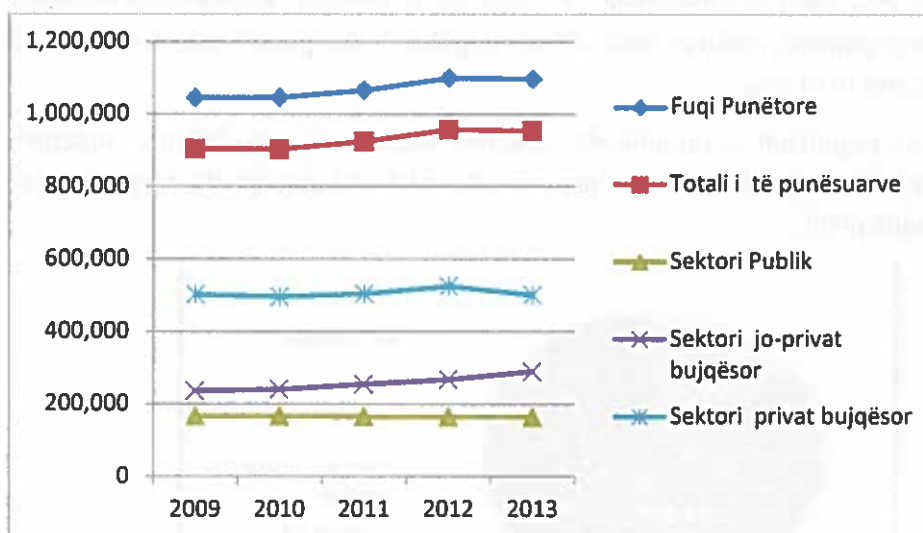
Papunësia zyrtare, sipas Zyrës së Statistikave të Shqipërisë (INSTAT), në vitin 2014 ishte 13.3%, ndërkohë që në bazë të një hetimi të burimeve njerëzore është vlerësuar mesatarisht me 17.9% me papunësinë e të rinjve (15-29 vjeç) të prekë 32.49% (35.57% në meshkuj dhe 27.28% në femra).

Papunësia, sipas sondazhit të mësipërm për grupmoshat 15-64 vjeç, është 17.9%, papunësia e meshkujve është 4.2 pikë përqind më e lartë se femrat. Krahasuar, me vitin 2013, papunësia u rrit në 1.5%.

Numri i të punësuarve arriti në 1,037 mil., dmth 1.3% më shumë se në vitin 2013. Pjesën më të madhe të vendeve të punës e ka bujqësia me 42.7% dhe shërbimeve me 39.4%.

Siç mund të shihet, pjesa më e madhe e të punësuarëve janë punësuar në sektorin e bujqësisë. Në sektorin privat është e punësuar pjesa e dytë më e madhe, dhe në fund në sektorin publik është e punësuar pjesa më e vogël.

Të gjitha më lart janë paraqitur në grafikun e mëposhtëm:

Grafiku 5.3.1: Shpërndarja e të punësuarve sipas sektorëve.

Ndërsa Tabela 5.3.3 tregon detajet e shpërndarjes së punonjësve sipas sektorit (Fushat kryesore).

Shpërndarja e punonjësve sipas sektorit.						
	2000	2005	2009	2010	2011	2012
Totali i të punësuarve (në mm.)	1068	932	905	904	925	955
Sektori bujqësor	767	545	501	496	504	522
Industria minerare	9	6	6	6	8	10
Prodhim	34	56	53	53	63	50
Energji elektrike	15	13	26	26	21	12
Ndërtim	13	52	40	39	35	29
Tregti	49	64	58	58	65	83
Hotele, restorante	19	15	12	13	22	21
Transportit, Telekomunikacionit	26	19	23	24	26	27
Arsim	47	47	40	42	41	42
Shëndetësor	23	24	26	27	28	27
Sektorë të tjerë	66	91	120	120	112	132

Tabela 5.3.3: Shpërndarja e të punësuarve sipas sektorëve.⁴⁷

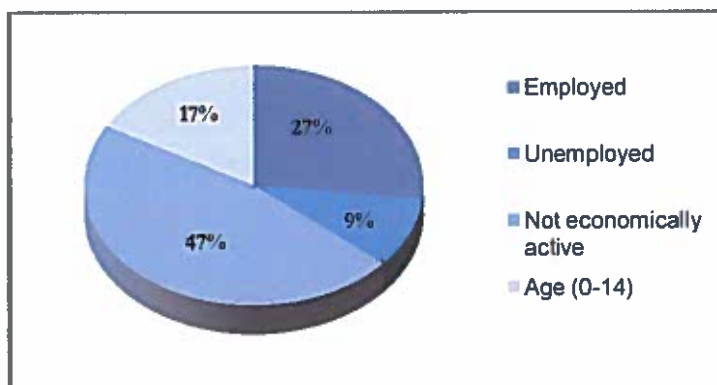
Lidhur me Qarkun e Gjirokastrës, në regjimin socialist është prodhuar dhe operuar në rajon në një numër të madh të fabrikave (fabrika veshje, këpucë, pajisje elektrike,

⁴⁷ INSTAT Shqiperi.

duhani, etj) kryesisht jashtë qytetit të Gjirokastrës. Pas ndryshimit të skenës politike, shumica e bizneseve u mbyllën duke çuar një pjesë të madhe të popullsisë kryesisht në papunësi dhe me pas drejt emigrimit në Tiranë, ose në vende të treta (shih. Greqi, Itali). Në mënyrë të veçantë, rajoni i Gjirokastrës kishin emigruar deri në vitin 1997 11,000 njerëz.

Nga regjistrimi i popullsisë në vitin 2011 rezultoi se totali i popullsisë të rrethit të Gjirokastrës është 72.176 banorë. Nga këta, siç tregohet në grafikun 8, ekonomia aktive është 36%, dhe më konkretisht 27% janë ata që punojnë, ndërsa pjesa e mbetur prej 9% janë të papunë, joaktive është 47% e popullsisë dhe pjesa e mbetur 17% janë fëmijë të moshës 0-14 vjeç.

Vini re, se në popullsinë ekonomike joaktive, konsiderohen nxënës / studentët, amviset, pensionistët, invalidët dhe të papunët që janë të dekurajuar dhe mendojnë se ata nuk do të gjejnë punë.

Grafiku 5.3.2. Shpërndarja e popullsisë në të gjithë Prefekturën e Gjirokastrës (grafiku me elemente të njëjta nga INSTAT 2011).

Në tabelat më poshtë regjistrohet popullsia ekonomike aktive e Prefekturës Gjirokastrës sipas grupmoshave. Në të dhënat e institutit të statistikave, si të rinj përcaktohen personat që i përkasin grupmoshës 15-24. Popullsia ekonomike aktive përfshin persona të moshës 15 – 64 vjeç. Megjithatë, në fakt shohim se si popullsia ekonomike aktive regjistrohen edhe persona të moshës 15+ (shiko tabela 5.3.4 dhe Tabela 5.3.5 që paraqiten më poshtë).

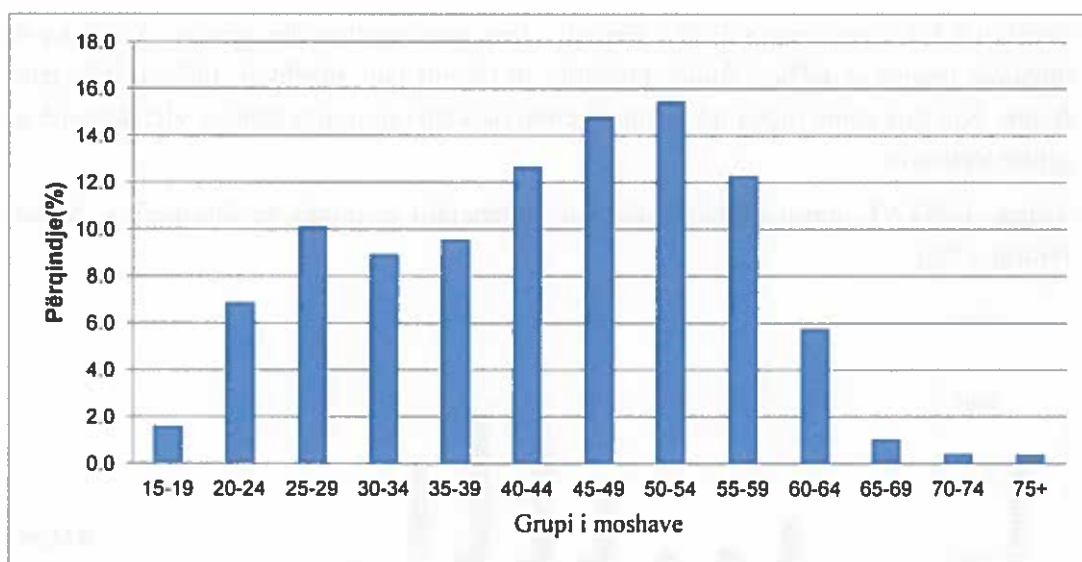
GJINIA	Moshë												
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75+
Mashkull	213	947	1282	1100	1082	1416	1840	1919	1662	1013	172	59	49
Femër	96	387	678	632	772	1042	1027	1075	721	104	29	20	28

Tabela 5.3.4. Është punësuar popullsia e moshës 15 vjeç e lart, sipas gjinisë dhe moshës, në Prefekturën e Gjirokastrës (të dhëna statistikore të INSTAT 2011).

GJINIA	Moshë												
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75+
Mashkull	319	775	570	333	286	327	373	440	320	214	27	8	-
Femër	163	435	339	286	303	356	368	373	194	27	7	20	-

Tabela 5.3.5. Është punësuar popullsia e moshës 15 vjeç e lart, sipas gjinisë dhe moshës, në Prefekturën e Gjirokastrës (të dhëna statistikore të INSTAT_2011).

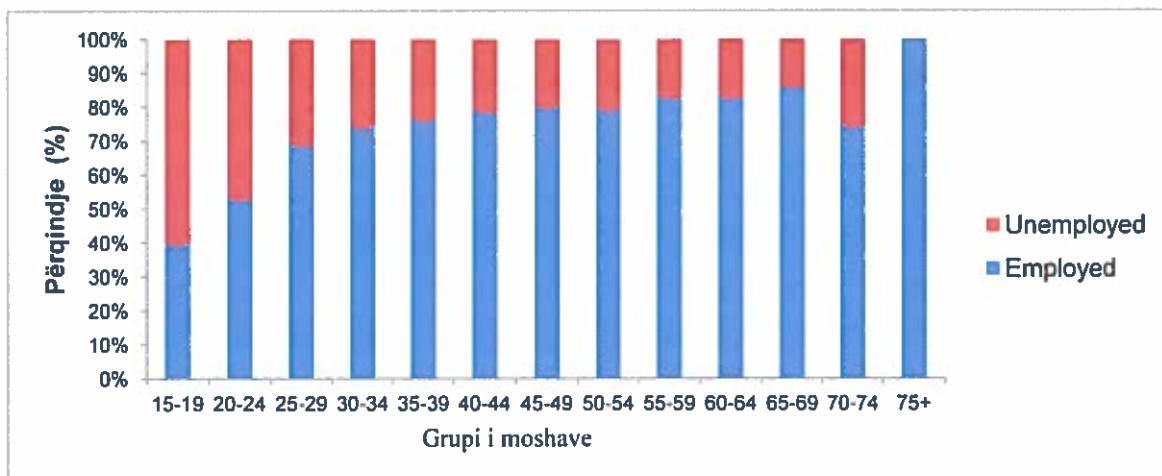
Nga përpunimi i të dhënave të Tabelave 5.3.4 dhe 5.3.5 rezultojnë dy grafikët e mëposhtëm. Në grafikun 5.3.2, paraqitet se në tregun e punës në Gjirokastrë, përqindja e punësimit është më e vogël tek të rinjtë, ajo rritet duke iu afruar grup moshave 40-54 dhe fillon gradualisht të ulet tek personat mbi 55 vjeç. Vetëm 8.5% e totalit të popullsisë së punonjësve të rajonit, janë të rinjtë të moshës 15-24 vjeç dhe 7.4% e njerëzvetë moshës 60 elartë. Nga ana tjetër 55% i përkasin grupit 40-59 vjeç.

Grafiku 5.3.3: Është punësuar popullsia e moshës 15 vjeç e lart, sipas gjinisë dhe moshës, ne.⁴⁸

Shkalla e ulët e punësimit tek të rinjtë është konfirmuar nga Grafiku 3, ku vihet re në grupmoshën 15 -24 se përqindja e të rinjve të cilët deklarohen te papune është më e lartë se ata që punojnë. Diçka që nuk ka të bëjë me grupmoshat më të vjetra, ku përqindja e të papunëve ndaj punëtorëve duket që është në rënie.

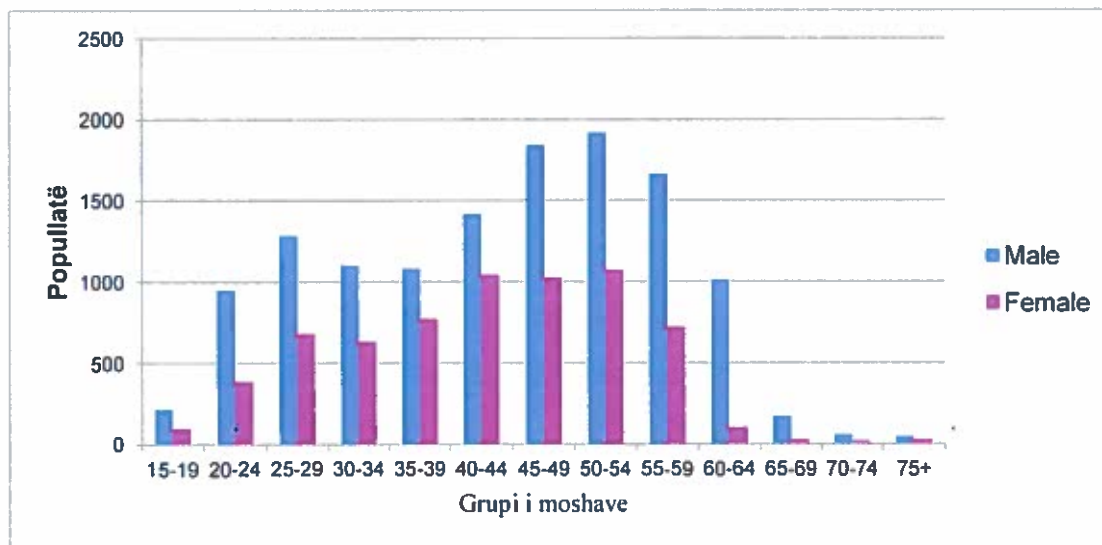
⁴⁸ Prefekturën e Gjirokastrës (të dhëna statistikore të INSTAT_2011).

Grafiku 5.3.4: Popullsia ekonomikisht aktive (të papunë - të punësuar) sipas moshës në Prefekturën e Gjirokastrës (të dhëna të INSTAT të vitit 2011).

Grafiku 5.3.5, tregon punonjësit e Rajonit, sipas grup-moshës dhe gjinisë. Analiza e të dhënave tregon se 64% e fuqisë punëtore të rajonit janë meshkuj, ndërsa 36% janë femra. Kjo nuk është diçka që gjendet vetëm në këtë rajon, por është e vlefshme në të gjithë territorin.

(Sipas INSTAT burrat përbëjnë 63% të potencialit të punës së Shqipërisë, ndërsa femrat 37%).

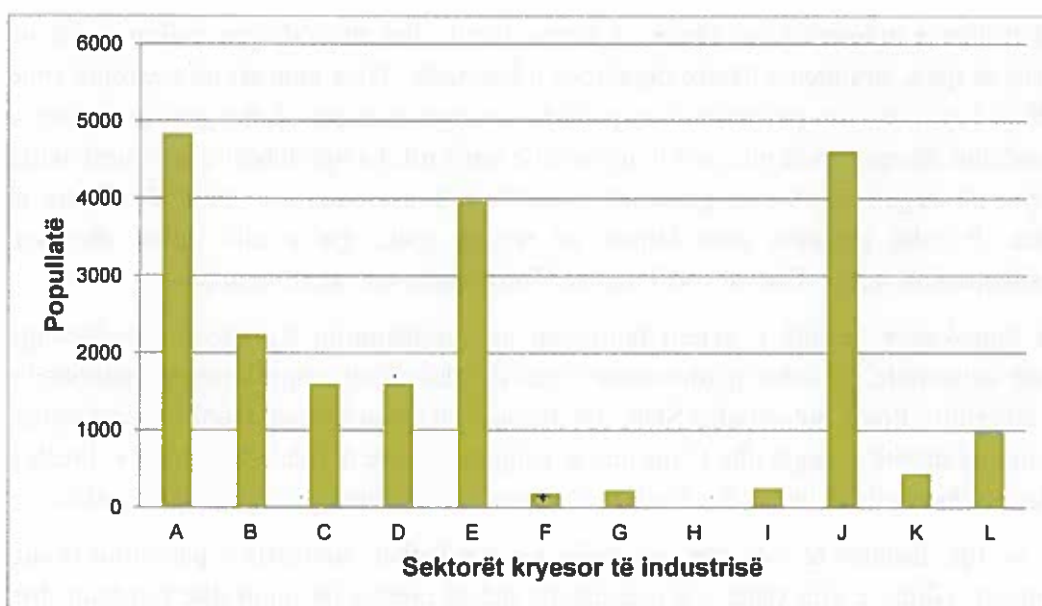

Grafiku 5.3.5: Është punësuar popullsia e moshës 15 vjeç e lart, sipas gjinisë dhe moshës, ne Prefekturën e Gjirokastrës (të dhëna statistikore të INSTAT 2011).

Gjithashtu, diçka tjetër që rezulton nga regjistrimi i popullsisë është se rreth 25% e popullsisë punëtore të rajonit është e punësuar në sektorin bujqësor (bujqësis, blegtorisë, pyjeve, peshkimit), ndërsa 58% janë të punësuar në sektorin terciar (shërbimeve etj).

Main Industry (Industria kryesore)		Popullsia në Prefekturën e Gjirokastrës
Bujqësia, Silvikultura dhe Peshkimi	A	4842
Industria nxjerrëse, përpunuese dhe industri të tjera	B	2241
Nga e cila: industria përpunuese	C	(1606)
Ndërtimi	D	1599
Tregtia me shumicë dhe pakicë, transporti dhe magazinimi, akomodimi dhe aktivitete të shërbimit të ushqimit	E	3970
Informimi dhe komunikimi	F	186
Aktivite financiare dhe të sigurimit	G	230
Aktivite të pasurive të patundshme	H	3
Aktivite profesionale, shkencore, teknike, të shërbimit administrativ dhe ndihmëse	I	255
Administrata publike, mbrojtja, arsimi, aktivitete të kujdesit shëndetësor dhe shoqëror	J	4615
Shërbime të tjera	K	441
Të panjohur	L	983

Tabela 5.3.6. Popullsia e punësuar sipas sektorëve të industrisë kryesore (INSTAT 2011).

Grafiku 5.3.8: Popullsia e punësuar sipas sektorëve kryesor të industrisë.

Në Bashkinë e Gjirokastrës, siç tregohet në Tabelën 5, sektori primar është zhvilluar kryesisht për shkak të ish njësive administrative që janë të grumbulluara rreth qendrës së komunës pavarësisht disa problemeve të cilat janë identifikuar kryesisht për ujitjen e kulturave, infrastruktura e dobët, mungesa e organizimit të tregut bujqësor, pamjaftueshmëria e pajisjeve bujqësore, kostoja e lartë e prokurimit, teknologjia e

vjetruar e përpunimit etj dhe të cilat pengojnë rritjen. 40% është e angazhuar në bujqësi, 5% në aktivitete bujqësore dhe 55% në ushqimin blegtoral.

Në këto zona, janë rritur kryesisht fruta dhe perime, dhe në vitet e fundit ka pasur një rritje të konsiderueshme të vreshtave në fushat e Picarit dhe Lunxhërisë. Në fund të vitit 2010 vlerësohet se vreshtat mbulojnë një sipërfaqe prej 1000 hektarësh. Në sektorin e blegtorisë në rajon ka rreth 7800 kafshë, 145000 dele dhe 40000 dhi. Modeli bazë janë fermat e vogla familjare të cilat kanë 1-2 lopë dhe 10-30 dele dhe dhi.

**EKONOMIA E KOMUNAVE SIPAS PRODHIMIT TË SEKTORIT
(2011)**

BASHKIA GJIROKASTËR	BUJQËSIA 8.7	INDUSTRIA 24.6	SHËRBIME 66.7
Gjirokastrë	1.9	25.5	72.7
Cepo	19.1	15.9	65.0
Lazarat	28.2	23.0	48.8
Picar	44.1	10.9	45.0
Lunxhëri	36.3	28.5	35.3
Odrie	55.2	15.2	29.5
Antigone	23.3	27.4	49.3

Tabela 5.3.7. Komunitetet lokale aktivitetit ekonomik sipas sektorëve kryesor të industrisë (INSTAT 2011).

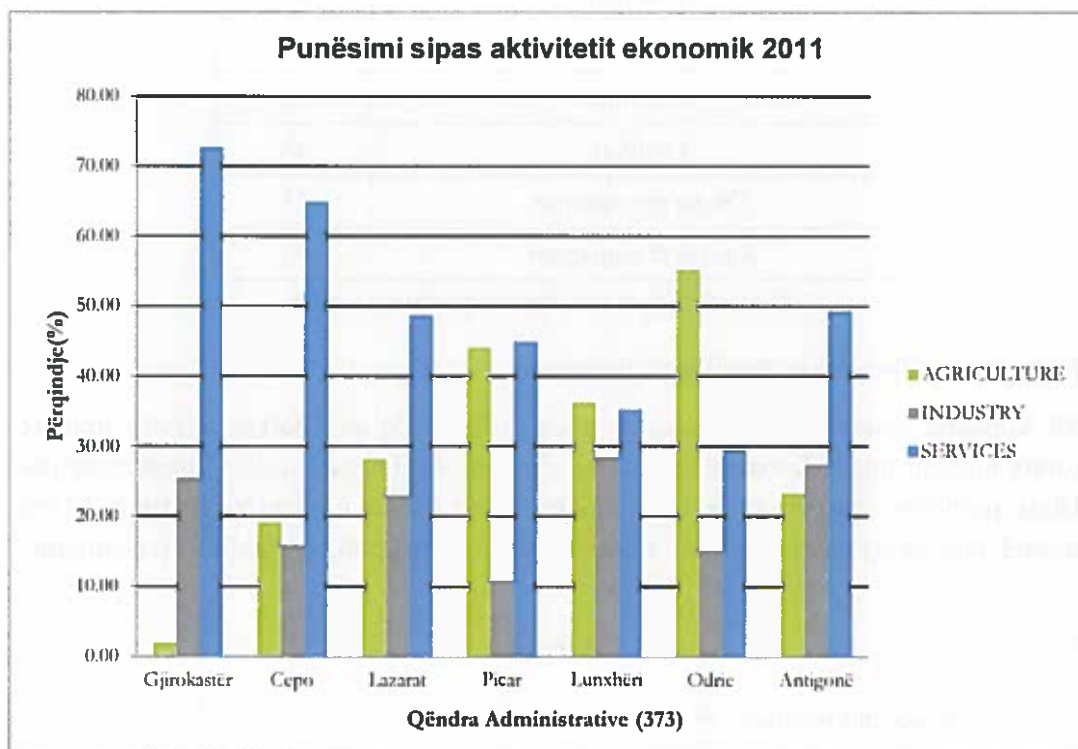
Në fushën e industrisë pas rënies së komunizmit, dhe zhvendosjen e ekonomisë në fusha të tjera, shumica e këtyre objekteve u braktisën. Disa industri që veprojnë ende lidhen kryesisht me përpunimin e produkteve agro-baritore. Edhe pse produktet e qumështit në rajon janë ndër më të njohurat e territorit, ka një dobësi disponueshmëria e tyre në tregun lokal, pasi pjesa më e madhe e konsumatorëve kanë të ardhura të ulëta. Prandaj tregtarët janë kthyer në tregun grek, gje e cila duket dhe nga bashkëpunimi midis Dhomës së Tregtisë Gjirokastrës me atë të Janinës.

Në Gjirokastrë, kufijtë e qytetit homonim në vendbanimin Kordhoce, ndodhet një zonë industriale, ku është përqendruar kryesisht aktivitetet e prodhimit të materialeve të ndërtimit. Pranë autostradës SH4, një distancë të shkurtër nga qyteti i Gjirokastrës, hasim në njësitë e vogla dhe të mesme të ushqimeve dhe të tilla si Compania Fresh e cila prodhon pije të lehta, dhe Boukas Kompani që prodhon pije alkoolike (verëra).

Si, në një distancë të shkurtër nga kufiri Grek ndodhet industria e paketimit të ujit mineral, Glina, e cila është një nga njësitë më të mëdha në rajon dhe punëson disa njerëz. Gjithashtu në kufijtë e Gjirokastrës - Lazaratit, funksionon një gurore, guri dekorativ. Së fundi, në sektorin e shërbimeve përqindja e sektorit terciar. Për herë të parë në rajon dhe për këtë arsye komuna është rritur në veçanti dhe kjo është kryesisht për shkak të Njesise administrative të Gjirokastrës, e cila mbledh pjesën më të madhe të shërbimeve të zones, si seli e komunës dhe rajonit.

Për më tepër në vitet e fundit, është bërë një përpjekje për të nxjerrë në pah rajonin si një atraksion turistik. Kontribuan për këtë, dhe fakti se në vitin 2005 qyteti i vjetër i

Gjirokastrës është karakterizuar si Monument i Trashëgimisë Botërore nga UNESCO. Kjo justifikon rritjen e numrit të të punësuarve rreth shërbimeve që lidhen drejtpërdrejt me turizmin (akomodim, furnizim ushqimi, artit popullorë, etj).

Grafiku 5.3.9. Punësimi sipas aktiviteteve ekonomike 2011 në prefekturën e Gjirokastrës.

Lidhur me kompanitë që operojnë në komunë përgjithësisht në zonën e studimit operojnë 1,138 biznese të vogla dhe 170 ndërmarrjeve të mëdha, këto detaje janë paraqitur sipas llojit të biznesit në tabelën e mëposhtme (Tabela 5.3.9).

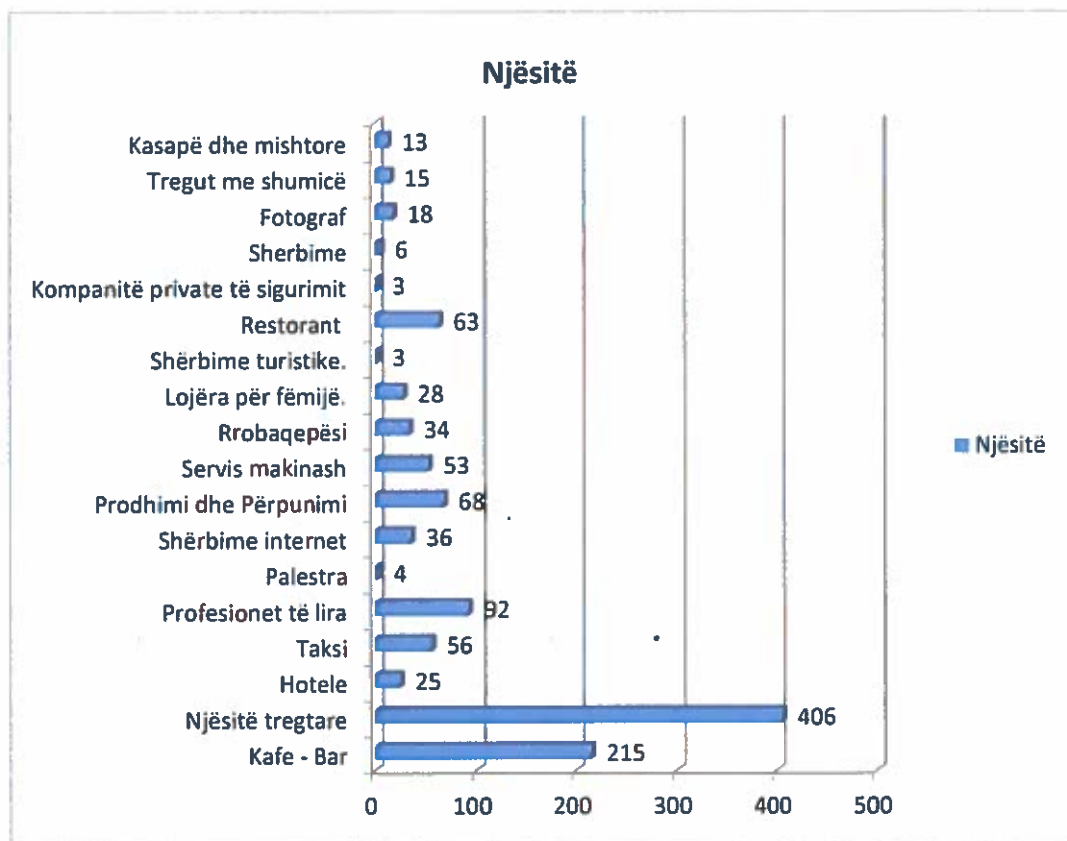
Biznesi i vogël	
Lloji i biznesit	Njësitë
Kafe - Bar	215
Njësitë tregtare	406
Hotele	25
Taksi	56
Profesionet të lira	92
Palestra	4
Shërbime internet	36
Prodhimi dhe Përpunimi	68
Servis makinash	53

Rrobaqepësi	34
Lojëra për fëmijë.	28
Shërbime turistike.	3
Restorant	63
Kompanitë private të sigurimit	3
Sherbime	6
Fotograf	18
Tregut me shumicë	15
Kasapë dhe mishtore	13

Tabela 5.3.8: Zona e studimit të Bizneseve të vogla.

Në bazë të të dhënave të Bashkisë Gjirokastrër.

Siç kuptohet, shumica e bizneseve të vogla (Tabela 25) që i përket njësisë tregtare (406), ndjekur nga kafe-bar (215), pastaj vijne profesionet e lira (92), menjëherë pas kësaj, prodhimi dhe përpunimi (68), e ndjekur nga njësitë e tjera. Në grafikun 19 më poshtë, janë pasqyruar në tërësinë e tyre, bizneset e vogla dhe projektimet e detajuara.

Në grafikun 5.3.10: Zona e studimit të Bizneseve të vogla.

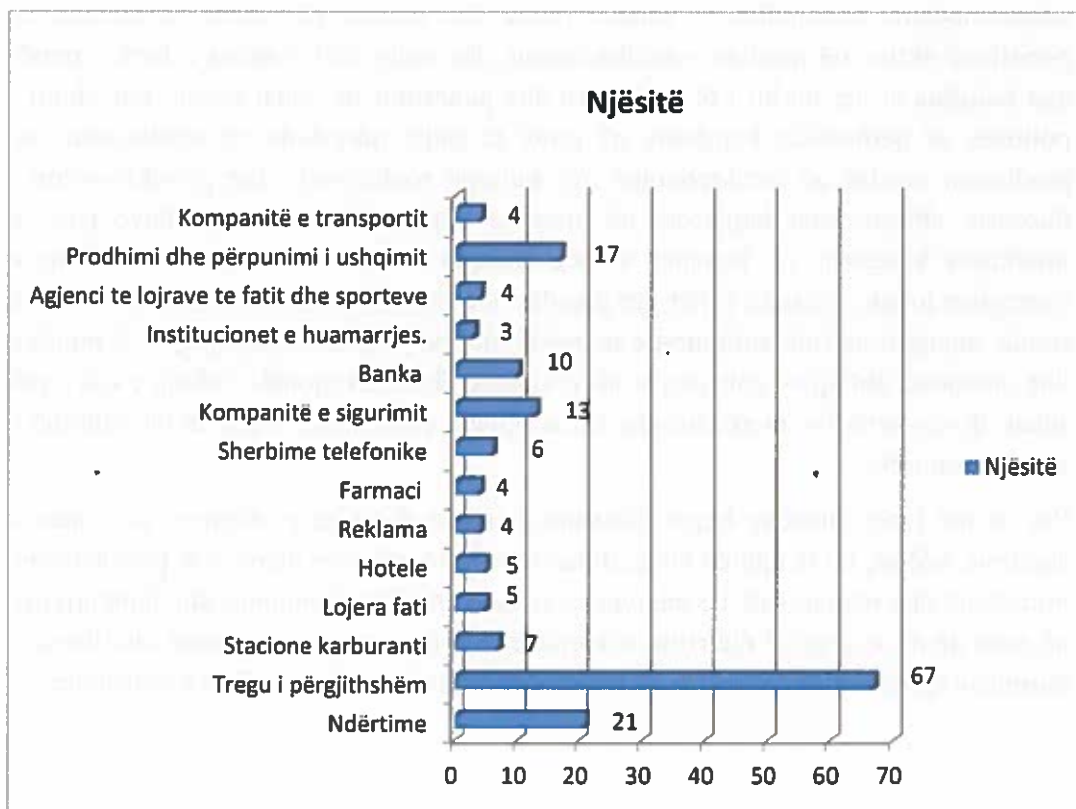
Si, për firmat e mëdha (Tabela 26) pjesa më e madhe i përket kategorisë të tregut të përgjithshëm (67) e ndjekur nga strukturat e tregut (21) pas kësaj, kategoria e

prodhimit dhe përpunimit të ushqimit ndjekur më pas nga shoqëritë e sigurimit, me pas bankat dhe pastaj pasohet nga njësitet e tjera.

Biznesi i vogël	
Lloji i biznesit	Njësitet
Ndërtime	21
Tregu i përgjithshëm	67
Stacione karburanti	7
Lojera fati	5
Hotele	5
Reklama	4
Farmaci	4
Sherbime telefonike	6
Kompanitë e sigurimit	13
Banka	10
Institucionet e huamarrjes.	3
Agjenci te lojrave te fatit dhe sporteve	4
Prodhimi dhe përpunimi i ushqimit	17
Kompanitë e transportit	4

Tabela 5.3.11: Zona e studimit te Bizneseve te mëdha.

Në grafikun 20 më poshtë, janë pasqyruar në tërësinë e tyre, bizneset e medha dhe projektimet e detajuara të.

Grafiku 5.3.12: Zona e studimit te Bizneseve te mëdha.

Së fundi, ne zonën e studim zbatimit operojne biznese hotelerie te mjaftueshme.

Sipas analizës dhe vlerësimit ekonomik, që parapriu Bashkia e Gjirokastrës ka avantazhe dhe mundësi që mund të çojnë në zhvillimin ekonomik të zonës. Në veçanti në avantazhet dhe mundësitë e Bashkisë përfshihen: pozita kyçe gjeografike e Bashkisë dhe shfaqja e saj si një portë e fortë juglindore e Shqipërisë për në BE, por edhe si një nyje e ndërmjetme e rrjeteve të transportit në Ballkan dhe Lindjen e Mesme, përforsimi i sipërmarrjes ndërkufitare dhe bashkëpunimi me rajonet fqinje, terreni i përshtatshëm dhe kushtet pozitive për zhvillimin e aktiviteteve të përzgjedhura në sektorin primar për të cilin rajon ka avantazhe krahasuese të konsiderueshme, ekzistenca e njërive përpunuese të rëndësishme të përpunimit të produkteve bujqësore, përfundimi i pjesshëm i infrastrukturave të transportit të Shqipërisë drejt Greqisë, që pritet të luajë një rol vendimtar në tregtinë importuese dhe eksportuese të rajonit, rrjeti rrugor kombëtar dhe rajonal që përmirësohet vazhdimisht, aktiviteti i fortë dhe gjithnjë në rritje dhe bashkëpunimi në sektorin financiar, por edhe në fusha të tjera strategjike të prodhimit ose jo dhe përvetësimi i njohurive të zbatimit nga realizimi dhe monitorimi i projekteve të mëdha të infrastrukturës në rajonin e gjerë.

Në të njëjtën kohë dhe paralelisht me mundësitë dhe pikat e forta që paraqiten në Bashki, hasen dhe kërcënime, por edhe pamundësi që përmbledhen në vijim: shfaqja e pabarazive intrarajonale dhe interrajonale, konfliktet që ndodhin në përdorimin e tokës dhe pamundësia për të përfunduar planifikimin e përdorimeve të tokës, reklamat dhe promovimi i pamjaftueshëm i produkteve lokale në tregjet e brendshme dhe ndërkombëtare, shpopullimi i zonave rurale dhe malore për shkak të lëvizjes së popullsisë aktive në qendrat e mëdha urbane dhe emigrimit, varësia e lartë e punës nga bujqësia si një burim i të ardhurave dhe punësimit në zonat rurale, ndryshimi i politikës së përbashkët bujqësore që pritet të sjellë ndryshime të rëndësishme në prodhimin vendas që karakterizohet nga kulturat tradicionale dhe proteksionizmi i theksuar, shfrytëzimet bujqësore në masë të vogël, shumica e të cilave janë të orientuara kryesisht në konsum vetjak, mungesa e financimit për realizimin e strategjive lokale, kërkesa e ulët për mundësitë e punës, punësimi i kufizuar në zonat rurale, mangësi në infrastrukturën e menaxhimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura dhe mbetjeve, shfaqja e pabarazive intrarajonale dhe interrajonale, ndotja e ujit e për shkak të veprimtarive njerëzore dhe kriza aktuale ekonomike mund të ulë cilësinë e jetës së banorëve.

Pas sa më sipër duhet të hiqen disavantazhet dhe dobësitë e vërejtura në zonën e studimit, ndërsa, në të njëjtën kohë, duhet të shfrytëzohen në mënyrë të përshtatshme mundësitë dhe përparësitë, në mënyrë që të ketë zhvillim ekonomik dhe konkurrencë në zonë që do të çojë në një rritje të kapitaleve të investuara me rezultat zhvillimin e burimeve njerëzore dhe si rrjedhojë rritjen e të ardhurave në periudhën e ardhshme.

5.4. Analiza dhe problem në situatë të punës⁴⁹

Kuadri normativ që rregullon marrëdhëniet e punës në Shqipëri përbëhet nga "Kodi i Punës i Republikës së Shqipërisë", "Ligji për Sigurimet Shoqërore", "Ligji i Sigurimeve të Kujdesit Shëndetësor", "Ligji për nxitjen e punësimit" dhe "Ligji për Inspektimin e Punës". Shqipëria ka nënshkruar dhe ratifikuar të gjitha traktatet ndërkombëtare të të drejtave të punëtorëve.

Instituti i Sigurimeve Shoqërore (ISSH), i cili vepron në përputhje me ligjin nr. 7703 / 05.11.1993, është kompetent për sigurimet shoqërore. Të gjithë punëtorët në sektorin publik ose privat disponojnë numrin personal të sigurimeve shoqërore, i cili është lëshuar nga ISSH.

Këshilli Kombëtar i punës përbëhet nga zyrtarë të sektorit publik, përfaqësuesit e sindikatave, si dhe përfaqësues të shoqatave të punëdhënësve.

Për më tepër, është tërësuar teksti i Traktatit të Mirëkuptimit Social (Paktit Understanding Social), objektivi kryesor i të cilit është promovimi i dialogut social midis Qeverisë, punëdhënësve dhe punëmarrësve.

E drejta për të themeluar shoqata profesioniste dhe sindikaliste në të cilat mund të përfshihen punonjësit, pensionistët dhe të papunët, parashikohet shprehimisht si në Kodin e Punës ashtu dhe në Kushtetutë, e cila mbron të drejtën e punëtorëve për grevë.

Për krijimin e shoqatave profesioniste dhe sindikatave, numri minimal i kërkuar është njëzet (20) persona dhe parashikon organizimin e sindikatave, federatave dhe konfederatave.

Si rregull, kontratat e punës hartohen për një periudhë të pacaktuar kohe. Kontrata e punës për një periudhë të caktuar kohe duhet të justifikohet me arsye objektive që lidhen me natyrën e përkohshme të punës për të cilën i punësuari do të punësohet. Nëse kohëzgjatja nuk është përcaktuar në mënyrë të qartë nga palët, ajo nënkuptohet si një kontratë të përhershme. Kontrata e punës mund të jetë verbale ose me shkrim. Ajo mund të ndryshohet vetëm me pëlqimin reciprok të të dyja palëve. Punëdhënësi është i detyruar të paraqesë kontratën e punësimit dhe mandatin e shlyerjes së kontributeve dhe pagesës së tatimit mbi të ardhurat në burim për punonjësin në Drejtorinë e Tatimeve Rajonale. Në çdo rast, është i detyruar të mbajë amzën e punonjësve, listën e pagave, tatimin e pagave në burim dhe kontributet e sigurimeve shoqërore.

Orari i zakonshëm i punës, me punësim të plotë, sipas legjislacionit shqiptar, është 40 orë në javë. Koha ditore e punës është maksimalisht 6 orë për punëtorët nën moshën 18 vjeç. Orari i punës natën bashkë me orarin e punës ditën që e pason atë nuk duhet të tejkalojë totalisht 8 orë dhe domosdoshmërisht duhet të shoqërohet me pushim.

⁴⁹ Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithatë për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në INSTAT N.Pr. 774/10-2-2016).

Punëdhënësi paguan pagën mujore të punonjësve, pasi të jenë bërë mbajtjet, të jenë depozituar tatimet dhe kontributet e sigurimeve shoqërore përkatëse.

Në prill 2015, Qeveria Shqiptare miratoi depozitimën e Projektligjit për ndryshimet në Kodin e Punës (L. 9125/29.7.2003), me qëllim sigurimin me më shumë mbrojtje dhe siguri për punëtorët, në përputhje me standardet evropiane. Projektligji i ri parashikon një sërë reformash në marrëdhëniet e punës ndërmjet punëtorëve dhe punëdhënësve, të tilla si kompensimi i punës për punë të rënda, punësim gjatë orëve të natës, lejen e lindjes, shëndetin në punë, punësimi i përkohshëm, tele-puna, leje të pushimeve vjetore dhe leje të tjera.

Totali i kontributeve për sigurimet shoqërore arrin 24.5% (15% nga punëdhënësi dhe 9.5% rëndojnë punonjësin) të pagës bruto. Për qëllim të llogaritjes së kontributeve të sigurimeve shoqërore, paga minimale mujore nga data 1.1.2015 arrin 22,000 lekë, ndërsa maksimale në 97.030 lekë. Thënë ndryshe, në qoftë se paga bruto është nën 22.000 lekë, kontributet llogariten mbi shumën e 22.000 lekë (pa marrë parasysh sasinë aktuale të pagesës). Në mënyrë të ngjashme, nëse paga e tejkalon sasinë e 97.030 lekëve, kontributet llogariten në sasinë e 97.030 lekëve.

Për të vetëpunësuarit, kontributet e sigurimeve shoqërore arrijnë shumën deri në 23% të shumës së dyfishtë të pagës së lartpërmendur minimale, përkatësisht në shumën prej 44.000 lekësh. Kontributet e sigurimeve shëndetësore arrijnë në 3.4% (1.7% nga punëdhënësi dhe 1.7% nga punonjësi) të pagës bruto, pa pasur limit maksimal. Për të vetëpunësuarit kontributet e sigurimeve shëndetësore arrijnë në 3.4% të dyfishtë të shumës së pagës së lartpërmendur minimale, përkatësisht në shumën prej 44.000 lekësh.

	Kontributet e sigurimeve	Kontributet e sigurimeve shëndetësore
Punëdhënësi	15%	1,7%
Punëmarrës	9,5%	1,7%
Totali i kontributeve	24,5%	3,4%

Tabela 5.4.1: Struktura e kontributeve të sigurimeve shoqërore dhe shëndetësore.⁵⁰

Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme me një xhiro jo më shumë se 8.000.000 lekë (afërsisht 57,000 euro), regjistrohen si tatimpagues dhe kanë të drejtë për të paguar kontributet e sigurimeve shoqërore çdo tremujor.

Kompanitë e mëdha, me një xhiro prej më shumë se 8.000.000 lekësh (afërsisht 57,000 euro), kontributet e sigurimeve mbahen nga punëdhënësi nga paga mujore bruto e punëtorëve, dhe në vijim punëdhënësi është i detyruar të paguajë shumën totale për sigurimet shoqërore dhe shëndetësore në datën 20 të muajit në vijim.

Në tremujorin e katërt të vitit 2007, fuqia punëtore e Shqipërisë arriti në 1,081 mijë njerëz, duke shënuar një rritje prej 3000 frymë (0.3%) në krahasim me tremujorin e tretë. Ky ndryshim ka rezultuar për shkak të rritjes së punësimit në sektorin privat jobujqësor, i cili ka neutralizuar rritjen e numrit të të papunëve të regjistruar, në

⁵⁰ Burimi: Studim vjetor për strukturën Biznesit, 2000-2013.

masën 660 veta. Sektorët që kontribuan në rritjen e punësimit ishte industria manufakturale, e ndërtimit, veprimtaritë financiare dhe sektori i shëndetësisë. Numri i të punësuarve në sektorin publik dhe sektorin privat bujqësor ka mbetur i paluhatur.

Qeveria nuk ndërhyr në përcaktimin e pagave të sektorit privat. Nuk ka kufij maksimalë të pagave për kompanitë e së drejtës publike ose private. Negocimi i pagave në sektorin privat bëhet lirisht, pa ndërhyrjen e qeverisë. Nivelet e pagave nuk ekzistojnë më për kompanitë publike ose private. Paga bazë mujore në Shqipëri, e cila është përcaktuar nga vendimi Këshillit të Ministrave arrin në 22.000 lekë (rreth 155 euro) dhe i korrespondon kohës së plotë me 174 orë / muaj, të kryera në orar të punës. Paga mesatare mujore në vitin 2014, sipas INSTAT, në sektorin privat është 37.305 lekë (rreth 266 euro).

Kategori	Lek	Euro
Industria	37.646	269
Ndërtimi	35.113	251
Transporti & Komunikacioni	51.638	369
Tregtia	31.734	227
Shërbimet	34.447	246
Kategoritë të tjera	36.332	260
<i>Tabela 5.4.2: Paga mesatare mujore për punëtor dhe aktivitetit.⁵¹</i>		

Paga mesatare mujore në vitin 2014, në të gjithë sektorët ekonomikë, gjithmonë sipas INSTAT, arriti në 45.539 lekë (rreth 325 €). Kjo pagë u korrespondon të gjithë sektorëve dhe është llogaritur në bazë të deklaratave zyrtare të kompanive pranë Drejtorisë së Përgjithshme të Tatimeve. Burrat rezultojnë të marrin 10% më shumë në krahasim me pagat e grave. Paga mesatare luhetet në varësi të formës ligjore të kompanisë dhe pronësisë së saj. Në sektorin publik, rroga mesatare mujore bruto arrin deri në 54.981 lekë (rreth 390 euro). Në sektorë të tillë, si shërbimet financiare dhe të sigurimit, minierat, veprimtaritë profesionale, shkencore dhe teknike, paga mesatare është më e lartë se mesatarja e përgjithshme. Përkundrazi, në sektorë të tillë si ndërtimi, tregtia me shumicë dhe pakicë, paga mesatare është më e ulët se mesatarja e përgjithshme. Ndryshim i rëndësishëm është vënë re në pagën mujore mesatare bruto në kompani të huaja, ku ajo arrin në 75,692 lekë (rreth 540 euro). Pesë profesionet me të ardhurat më të larta në vitin 2014 ishin: drejtorë administrativë dhe komercialë, menaxherët e prodhimit, specialistë të teknologjive të informacionit dhe telekomunikacionit, si dhe drejtorët, zyrtarët e lartë dhe juristët.

57% e popullsisë së Shqipërisë ndodhet nën moshën 35 vjeç (mosha mesatare është 31.6 vjet). Shqipëria ka një fuqi punëtore të kualifikuar. Më shumë se 1,000,000 veta kanë nivel të mirë arsimor, ngase çdo vit më shumë se 100,000 studentë regjistrohen në universitetet në Shqipëri. Gjuha angleze, italiane dhe greke flitet gjerësisht. Në mënyrë të veçantë, për shkak të migrimit në Greqi, një numër i konsiderueshëm i të rinjve ka marrë arsimim grek, të mesëm madje dhe të lartë.

⁵¹ Burimi: Studim vjetor për strukturën Biznesit, 2000-2013.

Sipas ligjit nr. 9959/2008 "Për shtetasit e huaj", punëtorët e huaj si dhe sipërmarrësit të cilët synojnë për të punuar në Shqipëri duhet të jenë pajisur me leje qëndrimi dhe pune, të cilat duhet të jenë lëshuar nga autoritetet kompetente shqiptarë, me përjashtim të anëtarëve të misioneve diplomatike dhe të punonjësve të tyre, si dhe misionet e organizatave ndërkombëtare, etj, përfaqësues të OJQ-ve, drejtorë ekzekutivë dhe zyrtarë të lartë të biznesit të huaj që operojnë ose do të operojnë në Shqipëri, punëtorë dhe profesionistë të tjerë të kompanive të huaja që punojnë në filjale të biznesit në Shqipëri, ekspertët dhe specialistët për të cilët parashikohet përjashtim shprehimisht në bazë të marrëveshjeve dypalëshe, personel shkencor dhe akademik në rast se njohuritë e tyre speciale të ofruara ndaj totalit shoqëror janë të dosmosdoshme, përfaqësuesit e mediave të huaja dhe gazetarëve korrespondentë.

Gjithashtu, nuk lypset leje qëndrimi dhe pune për të huajt që punojnë në një kompani ose ent të huaj apo organizatë dhe që ushtrojnë për më pak se gjashtë muaj negociatë dhe lidhjen e marrëveshjeve në sektorin e transportit, instalojnë apo dhe mirëmbajnë makineri ose punojnë në fushën e ndërtimi, ose kualifikojnë qytetarë shqiptarë.

Kërkesa për leje pune për shtetas të huaj depozitohen pranë autoritetit përgjegjës vendor, ose Ministrisë së Punës dhe Çështjeve Sociale, në pajtim me Ligjin 8492/1999 dhe Vendimin nr. 680/1995 e Këshillit të Ministrave.

5.5. Analiza e tokës dhe çështja e pronës

Historia e administrimit të tokës në Shqipëri, përfshin 4 faza të ndryshme zhvillimi, periudhën e pushtimit otoman (shekulli i 15-të), periudhën pas shpalljes së pavarësisë deri në vitin 1945, periudhën e regjimit komunist 1945-1990 dhe periudhën e rivendosjes së demokracisë pas viteve 1990.

Në periudhën e pushtimit otoman sistemi i tokës nuk dëshmon ndonjë ndryshim dramatik, megjithë pesë shekujt e sundimit nga Perandoria Otomane.

Në periudhën pas shpalljes së pavarësisë deri në vitet 1945, shteti shqiptar nisi gradualisht të zëvendësonte legjislacionin turk për tokën, duke përcaktuar regjimin ligjor të tokës dhe të të drejtave të pronarëve të saj, duke respektuar njëkohësisht Kanunin (E drejta Zakonore e shekullit të 15-të) që kryesisht ishte në fuqi në pjesën veriore dhe në disa zona të caktuara në jug (veçanërisht në Labëri).

Në periudhën e regjimit komunist 1945-1990, regjimi politik i periudhës 1945 - 1990 nga këndvështrimi i regjimit ligjor të tokës nisi me reformën agrare gjatë viteve 1945 – 1946, e cila kufizonte të drejtën e pronësisë së tokës (deri në 5 hektarë për pronarët e hapësirave më të mëdha), gjithashtu u ndaloheshin noterëve të ndërmerrnin veprime për blerjen dhe shitjen e tokës bujqësore. Partia Komuniste Shqiptare nisi krijimin e kooperativave shtetërore, me qëllimin që ish rrugëtarët të bëheshin punëtorët e shtetit. Ligji i Reformës Agrare i vitit 1945 çoi në rindarjen e më shumë se 170,000 hektarëve tokë nga pronarët e mëdhenj të tokës në 70,000 familje, ai atyre që më parë kishin qënë pa tokë, ashtu edhe atyre që kishin më pak se 5 hektarë tokë. Pronarë të mëdhenj dhe të vegjël të tokës kishin të drejtën të mbanin vetëm 5 hektarë tokë të lëvruar.

Së fundmi, në periudhën e rivendosjes së demokracisë pas viteve 1990 kushtetuta zyrtarizoi përpjekjet të shtetëzoheshin të gjitha pasuritë e patundshme me qëllimin të mos ekzistonte më pronë private e patundshme. Duke nisur që prej vitit 1991, pas programeve të ndryshme të privatizimit, u krijuan deri në vitin 2001 më shumë se 4 milion prona të reja. Afërsisht një e treta e këtyre pasurive të patundshme gjenden në zona urbane.

Në fillimet e dhjetëvjeçarit 1990, thuhet pas pesëdhjetë viteve ekonomie të drejtuar nga shteti si pronari i vetëm i pasurive të patundshme, qeveria e Shqipërisë u angazhua të dekretonte një treg të lirë të pasurive të patundshme dhe një sistem politik demokratik. Një hallkë thelbësore e këtij kalimi është transferimi i pronësisë shtetërore, veçanërisht të pronës së patundshme, në pronësi private. Legjislacioni nxiti kuptimin e të drejtave të barabarta për të gjithë shqiptarët, përfshi edhe të drejtat për pronën private.

Ligjet më të rëndësishme të privatizimit (ligji 7501/1991, ligji 7512/1991, ligji 7652/1992, ligji 7698/1993, ligji 7699/1993, ligji 9235/2004) që nisi që prej vitit 1991 dhe kishte të bënte me kthimin e të drejtave të tokës pronarëve të mëparshëm (poseduesve para komunizmit ose pasardhësve të tyre). Kjo u realizua më shumë në qendrat urbane dhe pjesërisht në periferi; me ndarjen e pasurisë së patundshme si dëmshpërblim nga shteti për banorët që nuk kishin tokë; me legalizimin e pasurisë së patundshme, por edhe ndryshimet në marrëdhëniet përsa i përket qerasë.

Në fillimet e dhjetëvjeçarit 1990 vetëm privatizimi i tokës ishte i pamjaftueshëm të sigurohej krijimi i një tregu funksionues për tokën. Në veçanti, blerësit e mundshëm të pasurive të patundshme kërkonin të njihnin pronarët e vërtetë të pasurive të patundshme. Është i njohur fakti se në Shqipëri deri në vitin 1992 nuk ekzistonin institucione për ekzekutimin e këtij funksionimi, por ekzistonin informacione për përdorimin e tokës dhe për cilësitë e ndërtesave nga ente të ndryshme. Përveç kësaj, mundësia e shërbimit të shërbimeve publike kishte tejkaluar kufijtë për shkak të shumëndërlikueshmërisë së privatizimit dhe numrit të madh të pronarëve të rinj. Pra, ekzistonte nevoja për një sistem të ri i cili do të regjistronte të drejtat e pronësisë.

Për këtë qëllim qeveria shqiptare që prej vitit 1992 kërkoi nga Shërbimi Amerikan i Zhvillimit Ndërkombëtar (USAID), të drejtonte çështjen e administrimit të tokës. USAID kërkoi nga "Qendra e Regjistrimit të Pronësisë së Tokave" (Land Tenure Center-LTC) të Universitetit të Wisconsin-Madison (UW) të ndihmonte qeverinë shqiptare në parapërgatitjen e Planit të Veprimit të Blerjes së Pasurive të Patundshme të vitit 1993, dhe në vazhdim të administronte ndihmën ekonomike që i ofrohet planit në fjalë nga USAID. Për këtë arsye në vitin 1992 "Qendra e Regjistrimit të Pronësisë së Tokave" (Land Tenure Center-LTC) e Universitetit të Wisconsin-Madison (UW) me mbështetjen financiare nga Shërbimi Amerikan i Zhvillimit Ndërkombëtar (USAID), ndërmori një program privatizimi të tokave në Shqipëri. Ky studim kishte si rezultat hartimin e një plan veprimi për blerjen e pasurive të patundshme i cili u miratua nga qeveria në vitin 1993, dhe u financua nga Komuniteti Europian (EU), USAID, Banka Botërore, si edhe nga qeveria shqiptare.

Kështu, u krijua një Sistem Regjistrimi i Pasurisë së Patundshme, i cili posedon një lloj regjistri themeltar për çdo copë toke të pasurisë së patundshme e cila i përket pronarit. Sot, në Shqipëri, funksionon një sistem i dyfishtë regjistrimi i pasurisë së patundshme si në disa vende të cilat po kalojnë një fazë kalimtare (si Bullgari, Rumanë, Kroaci, Serbi, etj.). Të drejtat e përdorimit ndahen në sistemin e ri dhe të vjetër të pronës. I pari është Qendra e Regjistrimit të Pronësisë së Tokave dhe i dyti është sistemi i vjetër i Hipotekave.

Problemet që shënohen në lidhje me çështjet pasurore përmbledhen si më poshtë vijon:

- Truallet në të cilat shteti ka ndërtuar pallate, hapësirat e përbashkëta, përcjellësit e furnizimit me ujë, kanalizimet dhe instalimet elektrike, u përcaktuan ligjërisht se i bashkëtakojnë pronarëve të pallatave.
- Shpesh pronarët janë jashtë shtetit, ose të paktën nuk është e lehtë të gjenden, dhe qeraxhinjtë nuk ndjehen të përgjegjshëm të kontribuojnë në meremetimin e ndërtesave. Gjithashtu, disa pronarë të caktuar thjesht nuk janë në gjendje ose nuk dëshirojnë të kontribuojnë në meremetimin dhe mirëmbajtjen e elementëve të përbashkët pasurorë, kështu kanë rezultuar vonesa dhe vështirësira.
- Konstatohet zhvillim arbitrar për shkak të emigrimit agrar dhe dashurisë për qytetin, domethënë ka vijuar një shpërthim ndërtues në qytete dhe më shumë në Tiranë pas viteve 1992. Janë ndërtime arbitrare në zonat rreth qyteteve jashtë kufijve tradicionalë të qyteteve në të cilat më parë kishte prona dhe sipërmarrje të

shtetit. Toka është banuar sepse fqinjësia e saj me qytetin u lejonte banorëve të rinj akses në rrjetet e transportit, furnizimin me ujë dhe rrymën elektrike, si edhe në shkollat ku do të çonin fëmijët e tyre.

Në bazë të këtyre që u përmendën më lart, megjithë problemet, programet e privatizimit kanë bërë ndryshime të rëndësishme në strukturën e tokës dhe të pronësisë e cila shfaqet si pjesë e një ndryshimi kulturor tërësor dhe të rëndësishëm. Por ekziston ende një mungesë besimi nga populli në kontrollin e shtetit. Sistemi i Regjistrimit të Pasurisë së Patundshme ka qënë i suksesshëm përse i pëket «Regjistrimit Fillestar» të një përqindjeje të rëndësishme të tokave agrare. Ndërkohë, cilësia e regjistrimit veçanërisht në vitet 2000 dhe 2001, është reduktuar për shkak të burokracive të shtuara. Ekzistojnë disa të dhëna zhvillimi në rritjen e tregut të tokave agrare, por numri i transferimeve vjetore është i ulët. Që ekonomia të orientohet drejt një zhvillimi ekonomik nëpërmjet blerjes së pasurive të patundshme dhe të drejtave të pronësisë, do të duhet të bëhen investime në shërbimet publike, të cilat deri më sot janë të pakta. Përfundimi i procesit të regjistrimit të të gjitha llojeve të pronësisë dhe transferimeve është shumë i rëndësishëm që të sigurohet ligjshmëria.

Me rritjen e sigurisë / garancisë së pronësisë, duke lehtësuar regjistrimin e ligjshëm të pasurive të patundshme dhe duke krijuar një sistem efikas administrimi të tokës (veçanërisht në zonat agrare) do të rritet dëshira që toka të jepet me qera ose të transferohet. Gjithashtu, administrimi i tokës krijon një treg të zhvilluar në favor të të varfërve, duke eliminuar pengesat në «tregun kreditor» (blejre e borxhit/huave), duke siguruar përdorimin e certifikatave të pronësisë si garanci për huatë.

Duke studiuar Bashkinë e Gjirokastrës, shumica e hapësirës është private dhe vetëm 0.97% e hapësirës totale është pasuri e patundshme shtetërore-publike. Nga këto, pjesa më e madhe janë hapësira të kultivuara bujqësore (ullishte, vreshta, plantacione pemësh) përveç vendbanimeve dhe i përkasin Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të Pronave (AKKP). Këto pasuri të patundshme janë të shpërndara në Bashkinë e Gjirokastrës, kryesisht në pjesën qendrore dhe lindore.

Nga pasuritë e patundshme publike brenda vendbanimeve, pjesa më e madhe kanë përdorime me qëllimin e shërbimeve të dobishme dhe janë ndërtesa administrate (psh. Qarku, Autoriteti i Bashkisë), shkolla (kopshte, çerdhe, shkolla 9-vjeçare), universitet, spital, gjykatë, rajon policie, postë, kampe ushtarake, varreza, muze, stadione atletike dhe të tjera të cilat përshkruhen analitikisht në paragrafin e mëposhtëm.

Sepse procesi i marrjes të dhënave nuk është plotësuar, të dhënat që do marrim në të ardhmen do të përfshihen në fazën e dytë të studimit.

5.6. Analiza e shërbimeve publike

Shërbimet për publikun e gjërë i referohen institucioneve publike (qendrore apo vendore), arsimit, shëndetësisë dhe kulturës. Sipas kërkimeve të kryera dhe dokumentacionit të Bashkisë, janë nxjerrë këto të dhëna.

Lidhur me shërbimet publike, qendra administrative e rajonit është Gjirokastrë, në të cilën janë përqendruar një sërë shërbimesh, më konkretisht:

- Në qytetin e vjetër të Gjirokastrës, vërehet një numër i madh i shërbimeve publike, në distancë të afërt me njëra-tjetrën. Më konkretisht, shërbimet që i ofrohen qytetarëve janë ato të Qarkut, Hipoteka, Gjykata e Apeli, zyra rajonale e ALUIZNI-it, Drejtoria e Arsimit, Agjenci Telekomunikacioni, ndodhet selia e Kishës Ortodokse Autoqefale e Shqipërisë edhe Konsullata Greke dhe Italiane. Gjithashtu, në qytetin e vjetër, me konkretisht në lagjen Pazari i Vjetër, ndodhet Qendra për Mbrojtjen e Fëmijëve Jetim.
- Në qytetin e ri, sidomos përgjatë bulevardit 18 Shtatori, ndodhet Gjykata e Shkallës së Parë, Drejtoria e Policisë, Arkivi i Përgjithshëm i qytetit të Gjirokastrës (Rruga Doktor Vasil Laboviti), si edhe zyra e Institutit të Sigurimeve Shoqërore, përgjatë autostradës SH4. Gjithashtu, në kufijtë e lagjeve 18 Shtatori dhe Varosh ndodhet ndërtesa e cila shërben për stacionin radiofonik dhe televisionin lokal. Në zonën Gerhot është vendosur dhe zyra e Policisë Rrugore të Gjirokastrës, e cila ka qënë ish- Spitali Ushtarak.
- Në qendrat e ish komunave ndodhen zyrat e vjetra komunale.

Fotografia 5.6.1 dhe 5.6.2: Ndërtesat ku ndodhen ALUIZNI (majtas) dhe Gjykata e shkallës së parë (djathtas) në Gjirokastrë (burimi: grupi i studimit).

Për sa i përket shërbimeve arsimore, në Gjirokastrë janë vendosur dhe funksionojnë zyrat e arsimit parauniversitar edhe i arsimit të lartë.

- Ndodhen 7 çerdhe- kopshte. Një kopsht i shërben lagjes Manalat (Kopshti Nr.1), një ndodhet në kufijtë e lagjeve 18 Shtatori dhe Varosh (Kopshti Nr.2), një ndodhet në lagjen Palorto (Kopesht Nr.3-jashte përdorimi), një ndodhet në lagjen 11 Janari (Kopshti Nr.4), një në kufijtë e lagjeve Zinxhira dhe Manalat (Kopshti Nr. 5), një në lagjen Puntore (Kopshti Nr. 6) dhe i fundit ndodhet në lagjen 18 Shtatori (Kopshti Nr.7). Këto ndërtesa janë me 1-3 kate dhe kanë një oborr relativisht të vogël.
- Ekzistojnë shtatë shkolla 9-vjeçare. Dy prej tyre ndodhen në lagjen 18 Shtatori dhe nga një në lagjet Palorto, Puntore, Dunavat, Zinxhira, Manalat dhe Varosh. Shkollat funksionojnë në ndërtesa 3-katëse me sipërfaqe të madhe për kat. Ato të cilat ndodhen brenda kufijve të qytetit të vjetër kane një oborr të kufizuar, i cili nuk është i mjaftueshëm për nevojat e fëmijëve për lojë dhe aktivitete sportive.
- Ndodhen në total 4 Gjimnaze brenda territorit të qytetit. Një prej tyre ndodhet përgjatë autostradës SH4 pas varrezave (Thoma Papapano), një në lagjen 11 Janari (i cili praktikisht është akademi pedagogjike), një në kufijtë midis lagjeve Palorto dhe Partizani, në të cilin ka edhe një palestër (Asim Zeneli) dhe i fundit ndodhet midis lagjes Granice dhe 18 Shtatori (Siri Shapplo), në të cilin ka edhe një kalceto 5x5. Ndërtesat që funksionojnë këto gjimnaze kanë sipërfaqe të madhe dhe jane kryesisht 3 katëshe.

Gjithashtu, në Gjirokastrë, mbrapa Stadiumit, ndodhet Universiteti “E. Cabej”, i cili ofron shërbimet e arsimit të lartë në degën e Drejtësisë, Ekonomik dhe Filozofi. Mbulon nevojat e gjithë zonës për arsimin e lartë në degët që ai mbulon, ndërsa degët e tjera (p.sh Shkenca Mekanike), mbulohen nga Institucione të tjera, sic është Politekniku i Tiranës. Universiteti ka gjithashtu edhe konvikte për femra dhe meshkuj.

Në Lazarat, ndodhen tre struktura arsimore. Më konkretisht, mbrapa dyqanit të fshatit ndodhet një çerdhe dhe kopësht. Në skajin lindor të fshatit të vjetër ndodhet një shkollë 9 vjeçare, në oborrin e të cilit ka dhe një palestër. Së fundi, në rrugën kryesorë hyrëse nga SH4 në Lazarat, ka një shkollë të re e cila shërben si qendër e arsimit të mesëm. Vihet re së Lazarati është ndoshta fshati i vetëm pas Gjirokastrës i cili mund të mbulojë nevojat për arsim deri në moshën 18 vjeç. Këto institucione arsimore iu shërbejnë edhe banorëve të Kordhoces.

Lidhur me komunën e vjetër të Antigones, vërehet si më poshtë:

- Në fshatin Arshi Lengo funksionon çerdhje- kopësht- shkollë 9vjeçare. Për shkollën e mesme, banorët e këtij fshati përdorin shkollën Asim Zeneli. Për shkak të distancës së vogël të Arshi Lengos me Gjirokastrën ekziston mundësia që fëmijët të ndjekin shkollën edhe në qytetin e Gjirokastrës.
- Në fshatin Asim Zeneli, në sheshin qendror të tij funksionon çerdhe-kopësht-dhe shkollë 9vjeçare në katin përdhes.
- Në fshatin Tranoshishi funksionon shkollë 9-vjeçare, e cila i shërben edhe banorëve të Saraqinishtit.
- Fshatrat Krine dhe Saraqinisht nuk kanë struktura arsimore, por përdorin shërbimet e fshatrave fqinje, për shkak të territorit të vogël dhe mungesës së numrit të mjaftueshëm të popullsisë në moshë shkollore dhe parashkollore.

Për komunën e vjetër Lunxhëri, vërehen si më poshtë:

- Të gjitha fshatrat për nevojat për çerdhe-kopësht dhe shkollë 9 vjeçare përdorin shkollën Petro Poga, e cila ndodhet në rrugën qendrore Valere, që lidh fshatin Valarë me pjesën tjetër të komunës. Kjo shkollë është relativisht e re dhe është nga të paktat raste ku ka një oborr të mjaftueshëm. Gjithashtu, shkollë 9 vjeçare ka edhe ne Qestorat.
- Fshatrat e tjera, përveç Valarës, nuk kanë infrastrukturë arsimore në funksion, kjo për arsye të shkallës ekonomike. Vlen të theksohet së shumica e tyre kishin më parë vende të ngjashme për këto funksione por ato nuk funksionojnë.

Për komunën e vjetër Odrie, vërehen si më poshtë:

- Në fshatin Andon Poci ekziston vendi i shkollës 9-vjeçare, por nuk funksionon.
- Në fshatin Hundekuq ekziston shkolla 9 vjeçare, e cila u shërben banorëve të fshatrave fqinje. Gjithashtu, shkollë të ngjashme ka edhe midis fshatrave Labove e Madhe dhe Labovë e Vogël. Vlen të theksohet se në Labovën e Madhe në fillim të shekullit të kaluar funksiononte shkollë artizanale me sponsorizimin e mirëbërësit Vangjel Zhapa, e cila tashmë shërben si monument kulture.
- Në fshatrat e tjerë nuk ka asnjë ambjent arsimor.
- Në të gjitha fshatrat të komunës së vjetër Picar, përveç Kaparjelit, funksionojnë çerdhe-kopshte dhe shkolla 9-vjeçare. Bëhet fjalë për fshatra që kanë një distancë të konsiderueshme me njera tjetrën dhe numri i popullsisë e justifikon ekzistencën e shkollave autonome.

Për zonën e Cepos u konstatuan si më poshtë:

- Fshatrat Taroninë, Kardhiq, Plesat dhe çepun nuk kane infrastrukturë arsimore. Në Prongji, ku shihet se ekziston një kopësht dhe shkollë 9-vjeçare, pas kërkimeve në vend duket se në atë ndërtesë të shkollës funksionojnë vetem 1 me 2 salla për kopshtin. Theksohet se nxënësit e këtyre fshatrave, përdorin shkollën më të afërt, në të cilën transportohem me ndihmën e transportit që bëhet me fugona.
- Fshati Palokastër nuk ka një shkollë brenda territorit të tij, por në rrugën për të shkuar në fshat afër SH4 ka një shkollë 9-vjeçare dhe Gjimnaz të cilët përmbushin nevojat e këtij fshati dhe të fshatrave përreth.
- Në fshatrat Fushëbardhë, Koder, Zhulat dhe Humelicë ka infrastructure arsimore si për kopësht-çerdhe edhe për shkollë 9-vjeçare.
- Në Mashkullorë funksionon çerdhe – kopësht.
 - Si përfundim, mund të theksohet se ka një kujdes të veçantë për orfimin e arsimit. Sa i përket arsimit bazë, ka një përqendrim të lartë të shkollave 9-vjeçare në qytetin e Gjirokastrës. Nga ana tjetër, në fshatrat e tjerë, përveç Lazaratit dhe fshatrave të tjera (p.sh Kolonjë) ka një shkollë 9-vjeçare e cila i shërben më shumë së dy fshatrave për shkak të ekonomisë. Për sa i përket gjimnazeve, ato ndodhen vetëm në qytetin e Gjirokastrës në vende qendrore, me qëllim që të jenë të aksesueshme edhe nga banorët e fshatrave të tjerë. Së fundi,sa i përket infrastrukturës së ndërtesave arsimore, theksojmë se në të gjitha fshatrat (përveç Gjirokastrës, Lazaratit dhe Valares), shkolla nuk janë të përcaktuara qarte dhe nuk ka oborr të mjaftueshëm.

Fotografië 5.6.3 dhe 5.6.4: Shkolla "Asim Zeneli" në Gjirokastrë dhe shkolla 9-vjeçare në Palokastër (burimi: grupi i studimit).

Sa i përket infrastrukturës shëndetësore, janë regjistruar si më poshtë vijon:

- Ambulanca, të cilat janë qendra që ofrojnë ndihmën e parë, ka pothuajse në çdo fshat të kësaj Bashkie, përveç sigurisht të qytetit të Gjirokastrës dhe të fshatrave që kanë qendra shëndetësore, si Lazarati, Picari, Kardhiqi dhe zonës së Valares (ngjitur me zyen komunale të Lunxhëri).
- Në qytetin e Gjirokastrës është Poliklinika-Spitali "Omer Nishani" në bulevardin 18 Shtatori, si dhe materniteti që funksionon ngjitur me Spitalin. Vlen të theksohet së në Spitalin e Gjirokastrës ka mungesa në personel, prandaj në rast se paraqitet një rast i vështirë, banorët duhet ti drejtohen Spitalit të Fierit dhe të Tiranës.

Në Lazarat kishte filluar puna për ndërtimin e një qendre tjetër shëndetësore por nuk u realizua. Ambulancat dhe qendrat shëndetësore janë kryesisht në ndërtesa njëkatëshe dhe ndodhen në vende qendrore të fshatrave, në mënyrë që të jenë të aksesueshme nga banorët. Ndërtesa e Spitalit të Gjirokastrës ka 4 kate dhe është relativisht e vjetër, nuk ka vendosje sinjalistikë për vende parkimi. Materniteti ndodhet në një ndërtesë të re 4 katëshe.

Sa i përket vendeve kulturore, theksojmë si më poshtë vijon:

- Vendi kryesor kulturor që dominon qytetin është Kalaja, ku funksionon muze dhe është qendra e Festivalit të Valleve Tradicionale që zhvillohet çdo 5 vjet në këtë qytet. Gjithashtu, ka Muze Etnografik, shtëpia Skendulli dhe shtëpia Zekatenë lagjen Palofto, shtëpia e rikonstruktuar e Isamil Kadaresë, në të cilën ka një koleksion të pasur pikturash. Mbrapa xhamisë në lagjen e Pazarit të Vjetër ndodhet një vend i hapur për evente. Së fundi, vlen të theksohet së në lagjen Varosh funksionon biblioteka dhe shkollë muzike. Hapësirat kulturore në qytetin e Gjirokastrës bashkëjetojnë me përdorimin e banesës dhe ndodhen në distancë të afërt nga qendra e vjetër e qytetit.
- Në qytetin e Gjirokastrës ekzistojnë dy kinema/teatër, prej të cilëve njëri ndodhet në kufijt e lagjes 18 Shtatori dhe Varosh dhe tjetri në lagjen e Pazarit të Vjetër. Në lagjet e tjera nuk funksionon asnjë teatër apo cinema edhe pse në disa prej tyre ka patur në të shkuarën si p.sh në Fushëbardhe dhe Erind.

- Në shumicën e fshatrave të tjerë kishtë gjatë periudhës së komunizmit qendra kulturore, mga të cilat shumë pak funksionojnë ende, p.sh e Lazaratit. Ndërtesat e tjera janë abandonuar. Megjithatë, në fshatin Asim Zeneli funksionon qendër kulturore dhe muze etnografik.

Fotografia 5.6.5 dhe 5.6.6: Ndërtesat e bibliotekës majtas dhe shkollës së muzikës në të djathtë në Gjirokastrë (burim: grupi i studimit).

Së fundi, për sa i përket infrastrukturës ekzistuese sportive, theksojmë si më poshtë vijon:

- Në qytetin e Gjirokastrës janë 5 ambiente të medha sportive. Bëhet fjalë për Stadiumin Bashkiak të Futbollit që ndodhet në bulevardin 18 Shtatori, stadium i basketbollit, ngjitur me stadiumin e futbollit, nje fushë futbollit që ndodhet në autostradën SH4 përball kishës së re ortodokse dhe se fundi, një kalçeto 5x5 që ndodhet ne lagjen Puntore në afërsi të autostradës SH4.
- Në fshatin Lazarat janë dy fusha futbollit, njëra prej tyre (ngjitur me pularinë) është në gjendje të keqe dhe tjetra, në anën jugperëndimore të fshatit, është në gjendje më të mirë.
- Në fshatrat e tjerë nuk ka hapësira sportive. Në rastet kur këto hapësira ekzistojnë (p.sh Asim Zeneli, çepun) janë në gjendje të keqe dhe nuk mund të përdoren pa patur rrezik dëmtimi.

Fotografia 5.6.7: Pamje e Stadiumit të Futbollit në Gjirokastrë (burimi: grupi i punës).

5.7. Analiza e aspekteve sociale⁵²

Sistemi arsimor në Shqipëri⁵³ përfshin edukimin parashkollor, arsimin e ulët fillor, arsimin e mesëm dhe arsimin e lartë. Edukimi parashkollor i përket arsimit për fëmijët e grupmoshave 3, 4 dhe 5 vjet, dhe nuk përbën kusht të arsimit të detyrueshëm. Që nga viti shkollor 2004-2005, është iniciuar zbatimi i sistemit të arsimit bazë nëntëvjeçar, i cili është i detyrueshëm. Arsimi i mesëm përfshin arsimin e përgjithshëm dhe atë profesional. Arsimi i lartë përfshin 56 institucione të larta arsimore nga të cilat 13 janë publike dhe 46 të tjerat i takojnë së drejtës private. Sistemi arsimor në Shqipëri, pas izolimit të plotë dhe stanjacionit gjatë periudhës së diktaturës komuniste të vendit, sistemi arsimor në Shqipëri gjendet në fazën e përshtatjes dhe në një përpjekje për njëtrajtësimin me sistemet evropiane arsimore. Kjo përpjekje është bërë më e theksuar pas nënshkrimit të Sistemit të Bolonjës.

Arsyetim	Viti shkollor 2011-2012	Totali i popullsisë	Popullsia në bazë të strukturës moshore të arsimit	Përqindje % në total të popullsisë	Përqindje % në bazë të strukturës moshore të arsimit
Numri i fëmijëve në çerdhe	80488	2895947	249727	2.78%	32.23%
Numri i fëmijëve në shkollat e nivelit të parë arsimor	403704	2895947	581319	13.94%	69.45%
Numri i fëmijëve në shkollat e nivelit të dytë arsimor	152182	2895947	315476	5.25%	48.24%
Numri i studenteve në institucionet e larta arsimore të nivelit të tretë	158963	2895947	270812	5.49%	58.70%
Institucione të larta arsimor (niveli i 3-të arsimor)	56	2895947	1417334		

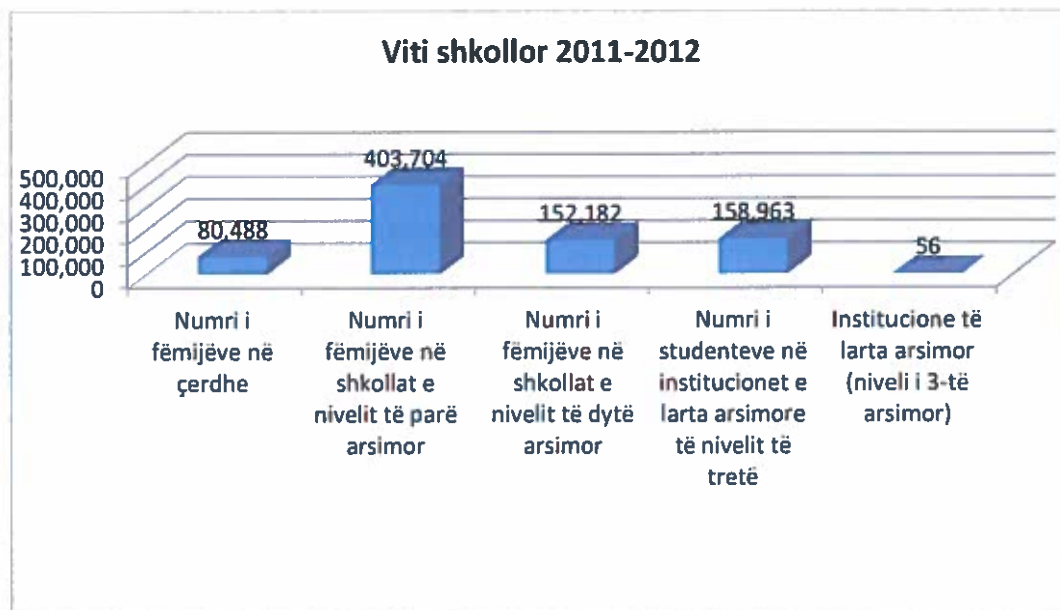
Tabela 5.7.1: Arsimi në Shqipëri.⁵⁴

Të dhënat e mësipërme janë paraqitur në diagramin në vijim 5.7.1, dhe jepen dhe të dhëna për vitin shkollor 2011-2012.

⁵² Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithatë për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në INSTAT N.Pr. 774/10-2-2016 dhe Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë N.Pr. 769/10-2-2016).

⁵³ Interreg III: Programi i fqinjësisë Greqi – Shqipëri 2013, projekti «Studimi i shanseve investuese në sektorin primar, sekondar dhe terciar në Shqipëri» dhe Ministria e Ekonomisë dhe e Financave, 2007: Ofrim shërbimesh për hartimin e studimit strategjik të impakteve mjedisore të programit Shqipëri – Greqi të objektivit 3 «Bashkëpunimi evropian territorial».

⁵⁴ Të dhënat e raportit vjetor shqiptar, viti 2013.

Diagrami 5.7.1: Numri i nxënësve gjatë vitit shkollor 2011-2012.⁵⁵

Sipas të dhënave të Tabelës 5.7.1 konstatohet se numri i përgjithshëm i të gjithë të arsimuarve në të gjitha nivelet arsimore për vitin shkollor 2011-2012 arrinte në 795 337 nxënës / studentë, prej të cilëve 10.12% ose 80,488 nxënës kishin të bënin me nxënës të çerdheve, 50.76% ose 403,704 nxënës, kishin të bënin me nxënës të nivelit të parë arsimor, 19.13% ose 152,182 nxënës, kishin të bënin me nxënës të nivelit të dytë arsimor (shkollat e mesme) dhe së fundmi 19.99% ose 158,963 nxënës kishin të bënin me studentë të institucioneve të larta arsimore (niveli i tretë arsimor), siç duket dhe në diagramin 2 që vijon.

Në diagramin 5.7.2 paraqesim në përqindje (%) të arsimuarit për kategori në lidhje me totalin e popullsisë dhe në bazë të strukturës moshore të arsimit.

Sipas të dhënave të pranishme, numri i fëmijëve në kopshte, përbën 2.78% të popullsisë së përgjithshme dhe 32.23% në bazë të strukturës moshore të arsimit. Numri i fëmijëve në shkollat e nivelit të 1-rë arsimor përbën 13.94% të popullsisë së përgjithshme dhe 69.45% në bazë të strukturës moshore të arsimit. Numri i fëmijëve në shkollat nivelit të 2-të arsimor përbën 5.25% të popullsisë së përgjithshme dhe 48.24% në bazë të strukturës moshore të arsimit dhe së fundmi numri i studentëve në shkollat e nivelit të tretë arsimor përbën 5.49% të popullsisë së përgjithshme dhe 58.70% në bazë të strukturës moshore të arsimit.

⁵⁵ Të dhënat e raportit vjetor shqiptar, viti 2013.

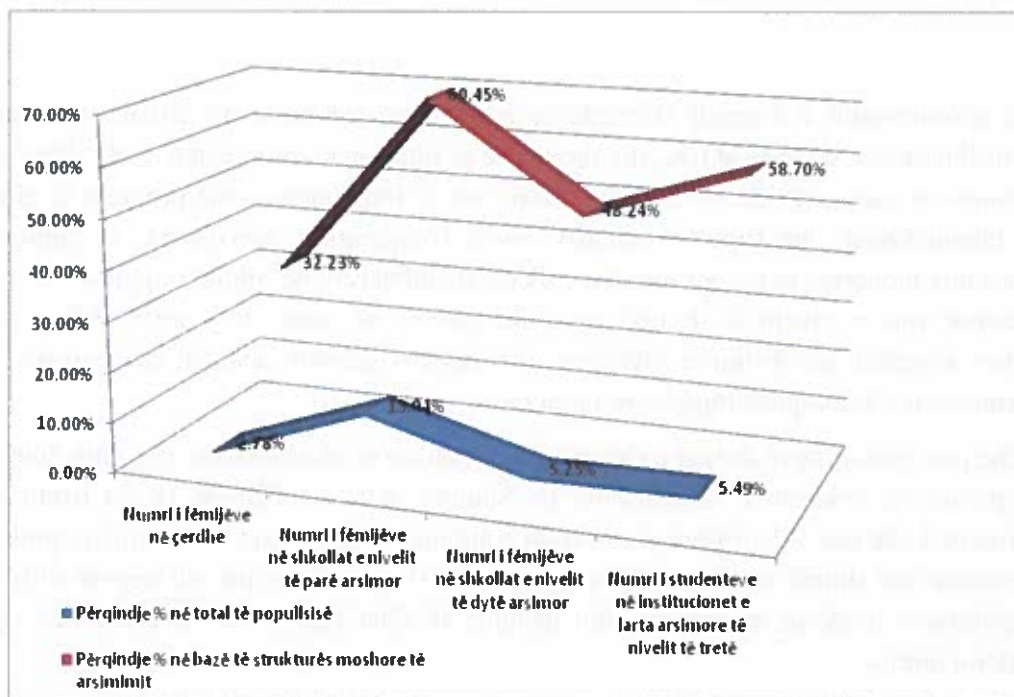

Diagrama 5.7.2: Përqindje të arsimit (%) në totalin e popullsisë dhe në bazë të strukturës moshore të arsimit.

Sa i përket sistemit shëndetësor publik shqiptar⁵⁶, funksionojnë 44 institucione spitalore, me dinamizëm të përgjithshëm 8.708 shtretër (2010) dhe me kohë mesatare trajtimi mjekësorë 5,7 ditë për shtret, si dhe 475 qendra shëndetësore, 48 poliklinika, në të cilat në vitin 2010 u ekzaminuan totalisht 6.5 m. Raste. Në mënyrë të veçantë, në spitalet shqiptare u është ofruar shërbim mjekësor gjatë vitit 2010 më shumë se 258,000 pacientëve, ndërsa në vitin 2009 u realizuan pothuajse 55,000 ndërhyrje kirurgjikale.

Rastet e shërbyera nga qendrat shëndetësore paraqesin një tendencë rritjeje vitet e fundit, ndërkohë që numri i rasteve të shërbyera nga poliklinikat mbetet relativisht i qëndrueshëm. Autoriteti qendror përgjegjës për çështje të sektorit përkatës, në Shqipëri është Ministria e Shëndetësisë⁵⁷, e cila suportohet nga Instituti Shtetëror i Shëndetit Publik (Institute of Public Health) dhe nga të cilat varen drejtoritë vendore të shëndetit publik që funksionojnë në vend⁵⁸. Gjithashtu, në qarqet në të gjithë vendin funksionojnë autoritetet shëndetësore si për shembull në mënyrë treguese në Tiranë Autoriteti Rajonal Shëndetësor i Tiranës⁵⁹.

Për më tepër, organe qeveritare shqiptare që merren me çështje të pjesshme të shëndetësisë, ndër të tjerë, janë: Qendra Kombëtare e Kontrollit të Barnave, Qendra Kombëtare e Sigurimit të Cilësisë dhe Akreditimit të Institucioneve Shëndetësore, Qendra Kombëtare e Transfuzionit të Gjakut, Qendra Kombëtare e Kualifikimit të vazhdueshëm për Qendrën Profesionistëve të sektorit të shëndetësisë, Shërbimi shtetëror i Pajisjeve Mjekësore.

⁵⁶ SHQIPËRIA, Raport vjetor 2013: Ambasada Greke në Tiranë, Zyra e Çështjeve Ekonomike dhe Tregtare Ambasada Greke në Tiranë, Zyra e Çështjeve Ekonomike dhe Tregtare, Shënime për sektorin e shëndetësisë në Shqipëri, 2011.

⁵⁷ <http://www.moh.gov.al/>

⁵⁸ <http://www.moh.gov.al/sherbime/dshpvllore.html>

⁵⁹ <http://www.ashtirane.gov.al/>

Në përmirësimin e sistemit shëndetësor publik dhe shërbimet të ofruara në vend, kontribuojnë në mënyrë aktive, me programe të financuara, organizata të zhvillimit të vendeve të huaja, të tilla si USAID e SHBA-së që implementon një program të gjerë të telemjekësisë dhe forumi respektiv Swiss Cooperation. Nevoja për të siguruar shërbime moderne, të besueshme dhe efikase shëndetësore në Shqipëri, paralelisht me përmirësimin e nivelit të të ardhurave dhe jetesës në vend, në mënyrë diakronike shton, kryesisht në ofrimin e shërbimeve të kujdesit parësor, analizat laboratorike, si elementë të teknologjisë mjekësore moderne.

Edhe pse, bazuar në të dhënat e Organizatës Botërore të Shëndetësisë, për vitin 2009 u disponua për sektorin e shëndetësisë në Shqipëri 6.9% të PBB-së së saj (rreth 80 miliardë Lekë ose 575 milionë €), nevojat e një moshë relativisht të re të një popullsie mesatare (më shumë se 1/3 ose 33% janë nga 0-19 vjet), formojnë një treg në rritje të shërbimeve moderne mjekësore dhe dentare, të cilat nuk mund të mbulohen nga sistemi publik.

Në tabelën 5.7.2 që vijon, paraqitet numri i spitaleve, qendrat shëndetësore, poliklinikat si dhe njësitë ambulancë. Në të njëjtën kohë dhe për vitet 2008-2013, paraqitet dendësia e vizitave në spitale, kohëzgjatja e qëndrimit si dhe numri i rasteve të pacientëve që u është ofruar shërbim nga ambulancat.

	2008	2009	2010	2012	2013
Numri i spitaleve	45	44	44	44	44
Numri i shtretërve në spitale	9092	8805	8707	8711	8410
Numri i të trajtuarve në spitale	260164	265200	258407	240562	247220
Koha mesatare e qëndrimit në spitale në ditë	5.90	5.70	5.80	5.70	6.10
Koha mesatare e ripërdorimit të shtratit spitalor (bed turn / ditë)	28.50	29.90	29.30	28.50	29.40
Numri i njerëzve të cilët iu nënshtruan një ndërhyrje kirurgjikale	55908	54553	52086	51163	50802
Qendra shëndetësore	580	616	475	456	421
Numri i vizitave të pacientëve në qendrat shëndetësore	2414036	2575726	3103102	2933835	3020925
Poliklinika	46	46	46	46	46
Numri i vizitave të pacientëve në poliklinika	2247675	2279865	2353440	2626077	2598309
Automjete ambulance	1877	1772	2079	1970	1946
Numri i rasteve që u shërbyen nga automjete ambulance	908403	893652	1094574	1365484	1340135

Burim 5.7.2: Numri i spitaleve, Qendra shëndetësore.⁶⁰

Sektori privat i shërbimeve të ofruara mjekësore, zgjerohet në mënyrë dinamike katërvjeçarin e fundit, në të gjitha nivelet e kujdesit shëndetësor. Si në Tiranë ashtu dhe në qytete të tjera të vendit, funksionon një numër i madh klinikash private, poliklinikash dhe institucionesh të tjera shëndetësore që ofrojnë shërbime mjekësore, dentare, laboratorike, etj, edhe pse në masë të madhe nuk disponojnë pajisjet e nevojshme moderne dhe personel të kualifikuar.

⁶⁰ Të dhëna të raportit vjetor të Shqipërisë, viti 2013.

Sa u përket problemeve sociale që hasen në Shqipëri, ato kanë të bëjnë me papunësinë, krimin, grupet sociale të marginalizuara.

Sipas të dhënave të fundit të publikuara të Entit Statistikor Shqiptar (INSTAT), popullsia shqiptare më 1.1.2014 arriti në 2,895,974 frymë, prej të cilëve 1.459.963 (50,41%) ishin meshkuj dhe 1,435,984 (49,59 %) femra. Regjistrimi i fundit i popullsisë u krye në tetor 2011, ku popullsia evidentohej në 2,800,138 persona. Sipas vlerësimeve të Shërbimit Statistikor Shqiptar, në vitin 2013, fuqia punëtore arriti në 1.097.840 milionë njerëz dhe numri i përgjithshëm i të punësuarve në 955.192 njerëz. Numri i punëtorëve në sektorin e bujqësisë arrinte, në të njëjtën kohë, në 500.529 njerëz, nga 525.384 njerëz që ishin në vitin 2012, ndërsa numri i të punësuarve në pjesën tjetër të sektorit privat arrinte në 290.763 (nga 268 690 persona në vitin 2012). Numri i të punësuarve në sektorin publik, evidentuar me një rënie të lehtë, u kufizua në tremujorin e katërt të vitit 2012 në 163.900 persona (nga 164.400 njerëz në vitin 2012). Indeksi i papunësisë në vitin 2013 arriti në 12.99%, duke regjistruar një rritje të lehtë të normës së 12,95% në vitin 2012.

Numri zyrtar i të papunëve, pra vetëm i atyre që kërkojnë punë përmes zyrave të punësimit (duke përjashtuar fermerët dhe të vetëpunësuarit, etj), arriti në vitin 2013 në 142.648 persona (nga 142.530 në vitin 2012). Kompensimi për papunësinë, të cilin e përfiton një përqindje e vogël e të papunëve është 6,850 lekë (49 € përafërsisht).

Shpërndarja e punonjësve sipas sektorit të veprimtarisë					
	2009	2010	2011	2012	2013
Fuqia punëtore	1047156	1048086	1067726	1101004	1097840
Totali i punonjësve	905088	904210	925242	958474	955192
Sektori publik	166430	166338	165100	164400	163900
Sektori privat jo agrar	237231	241836	256288	268690	290763
Sektori privat agrar	501427	496036	503854	525384	500529

Tabela 5.7.3: Shpërndarja e punonjësve sipas sektorit të veprimtarisë.⁶¹

Shpërndarja e punonjësve sipas sektorit të veprimtarisë						
	2000	2005	2009	2010	2011	2012
Totali i punonjësve (në mijëra)	1068	932	905	904	925	955
Sektori agrar	767	545	501	496	504	522
Industria minerare	9	6	6	6	8	10
Industria e manufakturave	34	56	53	53	63	50
Energjia elektrike	15	13	26	26	21	12
Ndërtimi	13	52	40	39	35	29
Tregtia	49	64	58	58	65	83
Hotele, restorante	19	15	12	13	22	21
Transporti, Telekomunikacione	26	19	23	24	26	27
Arsimi	47	47	40	42	41	42
Shëndetësia	23	24	26	27	28	27
Sektorë të tjerë	66	91	120	120	112	132

Tabela 5.7.4: Shpërndarja e punonjësve sipas sektorit të veprimtarisë.⁶²

⁶¹ INSTAT: Të dhëna të raportit vjetor të Shqipërisë, viti 2013.

⁶² INSTAT: Të dhëna të raportit vjetor të Shqipërisë, viti 2013.

Sistemi politik i vendit është Republikë Parlamentare Presidenciale. Demokratizimi i vendit ka filluar në vitin 1992 me rënien e regjimit totalitar që sundoi për një kohëzgjatje të madhe. Nga rikrijimi i shtetit shiptar dhe në vijim qeveritë e ndryshme shiptare janë konsumuar kryesisht në krijimin e kuadrit normativ që do të lejojë vendin të funksionojë në një mjedis të globalizuar dhe të liberalizuar. Megjithatë, jeta e shkurtër e demokracisë në vend dhe trashëgimitë prapanike të së shkuarës shkaktajnë shqetësime në lidhje me shkallën në të cilën vendi operon në kushtet e demokracisë së vërtetë.

Në një studim të Bankës Botërore⁶³ për të matur shkallën e "kredencialeve demokratike të qeverisë", një nga aspektet në shqyrtim lidhet me liritë politike dhe pjesëmarrjen e qytetarëve në qeverisje, do me thënë mat shkallën në të cilën ato aplikohen "... aspekte të ndryshme të procesit politik, siç janë liritë dhe të drejtat civile dhe të njeriut, pjesëmarrja e qytetarëve në zgjedhjet e qeverisë..."⁶⁴. Në këtë fushë Shqipëria mban një vend relativisht të mirë në raport me vendet e rajonit, por mjaft më të keq se Bullgaria ose se mesatarja e vendeve të Evropës Qendrore që u anëtarësuan në BE në vitin 2004.

Një aspekt tjetër që merr parasysh studimi i pranishëm me qëllim vlerësimin "cilësive demokratike" të vendeve, lidhet me nivelin e zbatimit të ligjeve. Ky tregues vlerëson "... shkallën e vlefshmërisë së kontratave, policinë dhe drejtësinë, si dhe dhunën dhe kriminalitetin..."⁶⁵ por performanca e Shqipërisë në këtë fushë është ndër më të varftrat në të gjithë botën. Studimi vë në dukje se ky tregues ka mbetur në nivele të ulëta për shkak të trazirave sociale të vitit 1997 (me skandalin e "piramidave") ndërsa Këshilli i Evropës në vitin 2005⁶⁶ ka shprehur hapur shqetësimet e tij për lidhjet e dukshme të krimit të organizuar me kompani të ligjshme, edhe pse në vitin 2006, i njeh vullnetin politik qeverisë shqiptare për të zgjidhur këtë çështje. "Cilësitë demokratike" të qeverive lidhen me transparencën në zbatimin e ligjeve dhe rregulloreve. Studim respektiv i Agjencisë (Transparency International) e rendit Shqipërinë, në vitin 2006, në vendin 111 në 163 vendet që u studjuan. Performanca e vendit në luftën kundër korrupsionit mbetet e një shkalle të ulët diakronikisht, megjithatë, Agjencia beson se në të ardhmen kjo performancë do të përmirësohet në mënyrë të konsiderueshme si rezultat si të masave të qeverisë shqiptare po ashtu edhe të njohjes së tyre jashtë vendit (nga organizatat ndërkombëtare, BE-në etj).

Për këtë arsye vitet e fundit pala Shqiptare ka bërë hapa të rëndësishme për realizimin e investimeve në vend. Për këtë arsye ajo u ka kushtuar resurse të konsiderueshme për të krijuar ambient miqësor dhe të sigurt për tërheqjen e kapitaleve investuese. Këto përpjekje shprehen në radhë të parë me qasjen e BE-së, në të cilën Shqipëria është tani vend kandidat për integrim, me integrimin e paradokshëm të vendit në NATO si anëtar i plotë i saj, me nënshkrimin e marrëshjeve dypalëshe tregtare përfshirë edhe Greqinë, si dhe me përmirësimin e vazhdueshëm të legjislacionit të brendshëm. Më

⁶³ Treguesit e Qeverisjes në botë, Banka Botërore.

⁶⁴ Treguesit e Qeverisjes në botë, Banka Botërore.

⁶⁵ Treguesit e Qeverisjes në botë, Banka Botërore.

⁶⁶ Raport për gjendjen e krimit të organizuar, Këshilli i Evropës, Dhjetor 2005.

shumë detaje, gjithsesi, për politikën shqiptare, se si ajo u ravijëzua nga viti 1992 deri më sot, janë dhënë në pjesën vijuese të studimit të pranishëm.

Duke parë në grupet sociale në Shqipëri, përbërja e popullsisë tregon se shumica dërrmuese e popullsisë janë shqiptarë me përqindjen e atyre të evidentohet nga 86% në 97%. Grekët e Shqipërisë evidentohen nga 1% deri 12% ndërsa një përqindje nga 0.5% deri në 2% regjistrohet në kombësi të tjera, të tillë si vllahët, romët, serbët, dhe bullgarët sipas shifrave të korrikut 2005. Në Shqipëri ka tolerancë fetare, 60% - 70% e popullsisë deklaron fenë myslimane, nga të cilat tre të katërtat janë sunitë dhe një e katërta Bektashi. Shqipëria ka komunitetin më të madh bektashian në të gjithë botën. Sipas vlerësimeve të organizatave ndërkombëtare, 20% deri 27% e popullsisë shqiptare është ortodokse dhe 10% në 13% katolike. Popullsia myslimane është shpërndarë pothuajse në të gjitha trevat shqiptare ndërsa ajo ortodokse është ngulitur kryesisht në jug dhe katolikët në veri të vendit.

Kriminaliteti i organizuar vazhdon të funksionojë në Shqipëri, edhe pse autoritetet policore kanë shënuar progres të konsiderueshëm për të luftuar tregtinë e lëndëve narkotike dhe të armëve të paligjshme.

Për këtë arsye sigurimi i sigurisë së qytetarëve vazhdon të shqetësojë konsiderueshëm qeverinë e vendit. Gjatë viteve të fundit janë rritur krimet që kanë të bëjnë me vjedhjet dhe hapjet me forcë, por edhe dhuna në familje. Kriminaliteti në rrugë lokalizohet kryesisht në zonat urbane gjatë orëve të mbrëmjes. Ndërkohë, vërehet reduktim i tentativave për vrasje dhe plaçkitjeve me armë⁶⁷.

Në përgjigje të shkresës Nr.2321 datë 13.04.2016 ku në kuader të hartimit të planit të përgjithshëm vendore (PPV), kërkohen të dhëna që kanë të bëjnë me rendin dhe qetësinë si dhe nivelin e kriminalitetit në territorin e Bashkisë Gjirokastrë, ju informojmë se:

Nga Komisariati i Policisë Gjirokastrë, gjatë vitit 2015 janë evidentuar gjithësej 488 vepra penale, nga të cilat janë zbuluar 438 prej tyre ose 89.7%, me 509 autore, nga të cilët 115, janë arrestuar në flagrancë 33 ndaluar, 312 që ndiqen në gjëndje të lirë, 42 të shpallur në kërkim dhe 7 të vdekur. Krahasuar me të njëjten periudhë të vitit 2014, ku u evidentuan 678 vepra penale nga të cilat janë zbuluar 496 prej tyre ose 73.1%, konstatohet reduktim i kriminalitetit me 190 vepra më pak, kurse forca zbuluese është rritur me 16.6 %

Gjatë periudhes Janar-Mars 2016 e deri tani, janë evidentuar gjithësej 65 vepra penale, nga të cilat janë zbuluar 63 prej tyre ose 96.9%, ku janë implikuar 66 autore, nga të cilët 17 janë arrestuar në flagrancë, 4 të ndaluar, 34 ndiqen në gjëndje të lirë dhe 11 në kërkim. Krahasuar me të njëjtin muaj të vitit të kaluar, kur u evidentuan 79 vepra penale, nga të cilat janë zbuluar 73 prej tyre ose 92%, konstatohet një ulje e forcës evidencuese të kriminalitetit me 21 vepra penale më pak por ka edhe një rritje të forcës zbuluese 1.1%.

⁶⁷ Produkt i Qendrës së Mbështetjes së Hulumtimit & Informacionit (RISC), Shtetet e Bashkuara, Departamenti Amerikan i Shtetit (OSAC), Byroja e sigurisë diplomatike.

Krahas këtyre veprave, janë kryer veprimet hetimore e proceduriale nga Specialistet e Seksionit për krimet për 3 raste “prodhimi dhe shitja e lëndëve narkotike” me 3 autorë, nga të cilët, 1 autor i arrestuar në flagrancë dhe 2 autor që ndiqen në gjendje të lirë. Në këto raste janë sekuestruar në cilësinë e provës material 2.6 narkotikë e dyshuar Cannabis Sattiva.

Konkretisht, ndarë sipas veprave penale janë:

1. Në fushën e krimeve kundër pronës, kryesisht vjedhje gjatë vitit 2015 janë evidentuar 90 vepra penale prej të cilave 71 të zbuluara ose 78.8% me 88 autorë nga të cilët 22 të arrestuar në flagrancë, 18 të ndaluar, 31 që ndiqen në gjendje të lirë dhe 17 të shpallur në kërkim.

2. Njëkohësisht drejtim nga strukturat e policisë është bërë një punë mjaft efektive në parandalimin e këtij fenomeni ku janë hartuar plane veprimi dhe plane masash, janë ngritur grupe drejtimi, grupe kontrolli dhe shërbimi. Gjatë periudhës janar – mars 2016, janë evidentuar gjithsej 22 vepra penale, nga të cilat 18 të zbuluara ose 81.8%, ku janë implikuar 22 autorë, nga të cilët 5 të arrestuar, 3 të ndaluar, 5 ndiqen në gjendje të lirë dhe 9 të shpallur në kërkim. Në fushën e krimeve kundër pronës llogariten edhe veprat penale “Shkatërrim prone” më konkretisht rastet e vjedhjeve janë të pasqyruara në tabelën e mëposhtme:

Prona (Vjedhje)	Ndodhur	Zbuluar	%	Autor	Arrestuar	Ndaluar	Kërkim	Gjendje e lirë
V. banese	1	1	100	1	#	#	1	#
V. Pasoja të rënda	1	1	100	2	#	2	#	#
V. Lokale e dyqane	#	#	#	#	#	#	#	#
V. Automjeti	2	#	#	#	#	#	#	#
V. me dhunë	1	1	100	1	#	#	1	#
V. energjie	8	8	100	8	2		6	#
V. Të tjera	3	3	100	4	2	1	#	#
TOTALI	16	14	83.3%	16	5	3	8	

3. Në drejtim të kultivimit të bimëve narkotike gjatë vitit 2015 nga Komisariatii policisë Gjirokastrë janë evidentuar gjithsej 43 raste “Kultivim i bimëve narkotike”, nga të cilat është zbuluar 19 prej tyre ose të zbuluara ose 45%, ku janë implikuar 25 autorë, nga të cilët 8 arrestuar, 7 ndaluar, 3 ndiqen në gjendje të lirë dhe 7 në kërkim. Ku janë sekuestruar 14,641 bimë narkotike dhe 6.25 kg marjuanë.

Gjatë vitit 2016 nga Komisariati i policisë Gjirokastrë është ushtruar kontroll në të gjithë territorin që mbulon me shërbim Komisariati i policisë Gjirokastrë, për evidentimin e serave apo dhe ambjenteve të mbyllura për kultivimin e bimëve narkotike, janë dhënë informacione dhe janë përpiluar raporte shërbimi, ku nuk është konstatuar asnjë serë por janë evidentuar 2 raste në ambjente të mbyllura me 1 autor të arrestuar dhe 2 autorë të shpallur në kërkim.

Është bërë plani i masave me Nr.264/b date 04.12.2015 “ Për tërheqjen e vëmendjes mbi masat operacionale në drejtim të kontrollit të serave dhe ambjenteve të mbyllura për kultivimin e bimëve narkotike Nr.1625/195 datë 12.11.2015.

Letër porosia Nr.81 datë 27.01.2016 e Drejtorit të Policisë së Shtetit, Plani I Masave Nr.135/b datë 03.02.2016 të Drejtorisë Vendore të Policisë Gjirokastrë.

Është punuar me listë njohje tërheqje vëmendje nr.3196/1 datë 16.11.2015, “Mbi masat operacionale në drejtim të kontrollit të serave dhe ambjenteve të tjera të mbyllura për kultivimin e bimëve narkotike.

Plan masash shtesë Nr.376/b date 23.02.2016 “Për identifikimin e asgjësimit të bimëve narkotike të kultivuara, dokumentimin e kësaj veprimtarie kriminale dhe vënien para përgjegjësive ligjore të autorëve.

“Plan – Veprimi Nr.479/1 datë 22.04.2016 “Për parandalimin dhe goditjen e veprimtarisë kriminale të kultivimit të bimëve narkotike për vitin 2016”.

“Plan Masash Nr.74/b datë 07.03.2016 “Për parandalimin dhe goditjen e veprimtarisë kriminale të kultivimit të bimëve narkotike për vitin 2016”.

Është çelur dosja e Drejtimit “Kultivim i bimëve narkotike “Nr.739 datë 01.04.2015 Volumi 2.

4. Plan Kalendar Nr.81/b date 30.03.2016 “Për zhvillimin e takimeve sensibilizuese me përfaqësues të qeverisjes vendore”, kunë datën 21.03.2016 është zhvilluar takim në Bashkinë Gjirokastrë në datën 01.04.2016 është zhvilluar takim me Njësine Administrative Lazarat, në datën 04.04.2016 është zhvilluar takim me Njësine Administrative Lunxheri, në datën 07.04.2016 është zhvilluar takim me Njësine Administrative Antigone, në datën 11.04.2016 është zhvilluar takim me Njësine Administrative Odrie, në datën 14.04.2016 është zhvilluar takim me Njësine Administrative Picar, në datën 18.04.2016 do të zhvillohet takim me Njësine Administrative Cepo, në datën 04.04.2016 nuk është evidentuar ndonjë rast.

5. Në fushën e krimeve në familje gjatë vitit 2015 janë evidentuar 56 raste me 60 autorë , nga të cilat 12 të arrestuar, 1 ndaluar , 45 ndiqen në gjendje të lire dhe 2 në kërkim. Nga këto 24 raste kanë qenë për “Dhunë në familje” ndërsa 32 raste për kërkesë për Urdhër mbrojtje.

Në zbatim të ligjit nr.9669 datë 18.12.2006 gjatë vitit 2016 janë organozuar takime sensibilizuese në bashkëpunim me Pushtetin vendor, Sherbimin social dhe OJF të ndryshme që operojne në rrethin Gjirokastrë. Gjithashtu në bashkëpunim edhe me Drejtorinë Arsimore janë trajtuar tema dhe diskutime në institucionet arsimore të rrethit Gjirokastrë. Kjo ka ndikuar në reduktimin e këtyre veprave penale “Dhunë në familje” me 1 autor të arrestuar dhe 1 të shpallur në kërkim (Ndaluar më pas). Gjithashtu janë plotësuar 11 kërkesë padi për lëshimin e Urdhërit të Mbrojtjes.

6. Në fushën e krimeve kundër personit janë evidentuar gjithësej 16 vepra penale, nga të cilat janë zbuluar 16 prej tyre ose 100 %, ku janë implikuar 16 autore nga të cilët 3 të arrestuar, 1 i ndaluar dhe 12 ndiqen në gjendje të lirë.

7. Në fushën e krimeve të tjera janë evidentuar gjithësej 14 vepra penale, nga të cilat 13 të zbuluara ose 92.8 %, me 14 autore nga të cilët 1 i shpallur në kërkim dhe 13 që ndiqen në gjendje të lirë.

8. Në fushën e sigurisë rrugore janë evidentuar 10 vepra penale të zbuluara ose 100 % ku janë implikuar ku janë implikuar 10 autore nga të cilët 5 të arrestuar në flagrancë dhe 4 që ndiqen në gjendje të lirë.

9. Gjithashtu për 6 ngjarje aksidentale janë kryer të plota veprimet hetimore e procedurale.

Konkluzione të përgjithshme

Zona e qytetit është një zonë deri diku problematike ku kryesisht dominon fenomeni i vjedhjes (lagjia 18 shtatori, Granicë, Kodra e Shtufit, Gërhot, Zona industriale, Manalat, Zinxhira etj), fenomeni i armëmbajtjes nuk është përhapur në lagjet e qytetit dhe pak raste të evidentuara kanë qenë për mbajtje paleje të armëve të ftohta, ndërtimet pa leje kryesisht ka në lagjet periferike ku ka të ardhur, lojrat e fatit janë kryesisht në zonën e qendrës (Lagjia 18 shtatori). Sai përket konflikteve, nuk ka shumë raste por kryesisht rastet e evidentuara janë në lagjet Dunavat dhe Manalat dhe krime kundër personit (plagosjet, rrahjet etj. (kryesisht lagjia 18 Shtatori ku më së shumti evidentohen rastet e rrahjeve).

Duhet theksuar se në qytet nuk ka shumë persona me precedent kriminal.

Në këtë zonë kalojnë akse të rëndësishme automobilistike dhe kryesisht aksi kombëtar që lidh Gjirokastrën me Kakaviën si dhe ai që lidh Gjirokastrën me Tepelenën dhe Tiranën. Duke qenë një rreth që ka pika kufitare afër, konkretisht 2 pika kufitare janë, Pika e kalimit Kufitar Sopikë dhe Pika e kalimit Kufitar Kakavie që është edhe pika më e madhe, në territorin e tij ka kalim të lëndëve narkotike, mallrave kontrabandë, lëndë drusore të prerë në zonat e thella malore, trafikim personash/shtetas të huaj që kërkojnë të kalojnë në shtetet kryesore europiane etj.

Sipas lagjeve problematika kryesore është:

L. 18 Shtatori – Është një nder zonat më problematike të qytetit për shkak se duke qenë qendra e qytetit, kriminaliteti më shumë është i importuar nga zona të tjera nga persona jo banor të zonës. Problematika kryesore në këtë lagje janë lojrat e fatit, krimet kundër shëndetit dhe armëmbajtjet (kryesisht armët e ftohta, gjithashtu problematike janë vjedhjet). Në këtë zonë është vendosur “Universiteti Egerem Çabej”, shkolla e mesme “Siri Shaplo” dhe shkolla 9 vjeçare “Koto Hoxhi”. Nuk ka shumë persona me precedent kriminale.

L. Granicë – Është një zonë deri diku problematike. Problematikat kryesore në këtë lagje janë vjedhjet (kryesisht të banesave dhe sendeve). Konflikte ka pak.

Nuk ka shumë persona me precedent kriminale;

L. Varosh – Është një zonë deri diku problematike. Problematika kryesore në këtë lagje janë vjedhjet (kryesisht të banesave) dhe ndërtimet pa leje (kryesisht në banesat karakteristike gjirokastrite). Konflikte nuk ka. Nuk ka shumë persona me precedent kriminale.

L. Kodra e Shtufit – Është një zonë deri diku problematike. Problematikat kryesore në këtë lagje janë ndërtimet pa leje (kjo për faktin se ka shumë të ardhur) lojrat e fatit hasen në raste tëralla edhe në raste shumë të rralla vjedhje automjesh. Konfliktet ka disa. Ka persona me precedent kriminal.

L. Gërhot Virua – Është një zonë deri diku e qetë. Nuk ka ndonjë problematikë tipike kryesore pasi ndeshen nga pak pothuajse të gjitha problematikat. Konfliktet nuk ka. Ka shumë pak persona me precedent kriminal.

L. Zinxhira – Është një zonë deri diku problematike ku problematika kryesore janë vjedhjet e ndryshme. Konfliktet ka deri diku shumë dhe kjo është një problematikë e madhe, konfliktet janë të shumta ndërmjet banorëve të cilët në më të shumtën e rasteve janë të komunitetit rom, ka pak persona me precedent kriminal. Në këtë zonë është e vendosur shkolla profesionale, e mesme industriale "Thoma Papano".

L. Manalat – Është zonë deri diku problematike. Problematika kryesore deri diku në këtë lagje lidhet me vjedhjet (kryesisht të banesave) dhe ndërtimeve pa leje. Konfliktet ka shumë. Nuk ka shumë persona me precedent kriminal, por në këtë lagje është i insatuar kryesisht kontigjenti i vjedhjeve.

L. S.M.T. – Është një ndër zonat më të qeta të qytetit. Problematika kryesore në këtë lagje janë ndërtimet pa leje. Konfliktet nuk ka. Nuk ka persona me precedent kriminal.

L. Çafkë – Është një zonë e ngjashme me lagjen S.M.T ku problematika kryesore në këtë lagje janë ndërtimet pa leje. Konfliktet nuk ka. Nuk ka persona me precedent Kriminal.

L. Pllakë – Është një zonë deri diku e qetë ku problematika kryesore në këtë lagje janë konfliktet e shumta ndërmjet banorëve të cilët në më të shumtën e rasteve janë të komunitetit rom. Hasen rallë ndërtime pa leje dhe krime kundër shëndetit. Ka shumë pak persona me precedent kriminal.

L. 11 Janari – Edhe kjo zonë është një zonë deri diku problematike. Në këtë zonë është vendosur shkolla e mesme "Pandeli Sotiri" si dhe shkolla private "Kisha e Re". Problematika kryesore janë vjedhjet (kryesisht banesa dhe lokale), është zonë deri diku e ekspozuar kundrejt ndërtimeve pa leje. Nuk ka persona me precedent kriminal.

L. Dunavat I dhe Dunavat II – Janë zona kryesisht problematike. Problematika kryesore e këtyre zonave janë konfliktet e shumta dhe ndërtimet pa leje. Në këtë zonë është vendosur shkolla 9 vjecare "Naim Frashëri". Ka disa persona me precedent Kriminal.

L. Partizani – Është një zonë kryesisht e qetë. Nuk ka konflikte, ndërtime pa leje dhe ka raste të vogla vjedhje. Nuk ka persona me precedent Kriminal.

L. Palorto – Është një zonë kryesisht e qetë. Në këtë zonë janë të vendosura 2 shkolla, shkolla e mesme "Asim Zenele" dhe shkolla 9 vjecare "Urani Rumbo". Nuk ka konflikte, ndërtime pa leje dhe ka raste të vogla të vjedhjeve. Nuk ka persona me precedent kriminal.

Sipas Njësisë Administrative problematika kryesore është:

1. Njësia Administrative Lazarat – Drejtohet nga Administrator z. Mexhit Jupi. Kjo zonë përbëhet nga fshati Lazarat dhe Lagjia Kordhocë , ka popullësi prej 3450 banorësh dhe rreth 800 familje. Në këtë shkollë janë të vendosura dy shkolla, Gjimnazi "Muhamet Gjollësi" i vendosur në Lagjen e Re Qëndër dhe shkolla 9 vjecare e vendosur në lagjen Kordhocë. Është zonë kryesisht e qetë, por nuk mund të themi që është zonë pa problematika. Problematika kryesore janë kryesisht personat në kërkim, zaptimet e truallit, konfliktet dhe dhuna në familje, prerje e paligjshme e pyjeve etj. Kjo zonë ka numërin më të madh të personave me precedent kriminal (kryesisht tendencë për armëmbajtje pa leje, kultivim i bimëve narkotike dhe prodhim dhe shitje narkotikëve).

2. Njësia Administrative Cepo – Drejtohet nga Administrator z. Leonard Mustafaraj dhe përbëhet nga 11 fshatra, Fushëbardhë, Zhulat, Taroninë, Mashkullorë, Palokastër, Çepun, Kodër, Plesat, Kardhiq, Prongji, Humelicë. Komuna Rrethina ka një popullësi prej 4600 banorë, e cila është njëkohësisht edhe Njësia me e madhe Administrative si për nga popullësia ashtu edhe nga territori. në këtë zonë ka një shkollë 9 vjecare Bilal Golemi në fshatin Ura e kardhiqit. Qendra e Njesisë Administrative është fshati Ura e Kardhiqit. Ajo kufizohet në Veri me fshatin Picar, në Jug me qytetin e Delvinës, në Lindje me lumin Drion dhe në Perëndim me fshatin Kaparjel. Është një zonë kryesisht problematike. Problematika kryesore janë kultivimi i bimëve narkotike dhe vjedhjet. Ka shumë raste konfliktesh kryesisht për kullotat. Ka disa persona me precedent penal kriminale për të gjitha llojet e tendencave.

3. Njësia Administrative Picar – Drejtohet nga Administratori z. Krenar Koshi. Kjo njësi përbëhet nga 5 fshatra Picar, Shtëpëz, kolonjë, Golem, Kaparjel. ka një popullësi prej 1930 banorë. Qendra e Njesisë është fshati Picar. Në këtë zonë ka 3 shkolla, 2 janë 9 vjecare të vendosura konkretisht në fshatin Picar dhe Kolonjë dhe një shkollë fillore është e vendosur në fshatin Shtëpëz. Ajo kufizohet në jug me fshatin Zhulat, në perëndim me Sarandën dhe në veri me Tepelenën dhe në lindje me lumin Drion. Është një zonë deri diku me problematika të njëjtja sikurse dhe njësia administrative Cepo, problematika që konsistojnë në kultivimin e bimëve narkotike, gjithashtu hasen shpesh konflikte për kullota, narkotike dhe disa raste për vjedhje. Ka disa persona me precedent criminal.

4. Njësia Administrative Odrie – Drejtohet nga Administratori z. Gjergji Zharkalliu. Kjo njësi përbëhet nga 5 fshatra Andon Poci. Në këtë zonë janë të vendosura 2 shkolla 9 vjecare konkretisht në fshatin Labovë e Madhe dhe në fshatin Hundëkuq. Është zonë deri diku problematike. Problematika kryesore në këtë komune janë konfliktet, kryesisht për motive kullotash, kultivimi i bimëve narkotike dhe vjedhjet. Ka disa persona me precedent criminal.

5. Njësia Administrative Lunxhëri – Drejtohet nga Administratori z. Anastas Kaci. Kjo njësi përbëhet nga 10 fshatra Qesorat, Dhoksat, Këllëz, Mingul, Nokolë, Erind, Gjat, Kakoz, Karjan, Valare. Ka një popullësi prej 4500 banorë. Në këtë zonë ndodhet një shkollë 9 vjecare, Shkolla 9 vjecare "Petro Poga" në fshatin Shëntodër . Është një zonë deri diku problematike ku problemi kryesor janë motivet e pronësisë dhe

kullotat. ka probleme dhe të kultimit të lëndëve narkotike dhe vjelljet. Ka disa persona me precedent criminal.

6. Njësia Administrative Antigone – Drejtohet nga Administratori z. Kreshnik Guma. Kjo njësi përbëhet nga 5 fshatra Asim Zeneli, Arshi, lengo, Krinë, Tranoshisht, Saraqinisht me qendër në Asim Zeneli ku ndohet e vendosur edhe e vetmja shkollë e kësaj zone, shkolla 9 vjecare me të njëjtin emër. Vihen re disa fenomene që lidhen me kultivimin e bimëve narkotike si edhe precedentët kriminal.

Më konkretisht, në zonën e Gjirokastrës vërehet trafikim i paligjshëm i emigrantëve por edhe trafikim në rritje i lëndëve narkotike⁶⁸.

Lazarati përbën një nga zonat me prodhimin më të madh të marihuanës në Europë. Në qershorin e vitit 2015 pati një iniciativë kundër lëndëve narkotike nga ana e qeverisë, me zbatimin e ligjit që çoi në konfiskime të rëndësishme të marihuanës dhe në mjaft arrestime⁶⁹.

5.7.1. Komuniteti Rome

Në qytetin e Gjirokastrës jetojnë 143 familje me 790 persona Rome pothuajse⁷⁰. Përqëndrohen thuajse të gjithë në vendbanim të vecantë (Zinxhiraj) në jug të qendrës historike dhe në kontakt me zonën industriale.

Përqindjet e papunësisë janë të larta (rreth gjysmes janë për kohë të gjatë të papunë) dhe të ardhurat e tyre janë të ulëta. E pamundur të gjejne punë formale, dhe kështu drejtohen në sektorët joformale (rreth 42% e personave mbledhin mbeturina hekurit). Burim kryesor të ardhurash janë sigurimet shoqërore, të cilat nuk mjaftojnë, për përmbushjen e nevojave bazë (p.sh. ushqim, fatura të energjisë).

Kushtet e strehimit janë të keqja, me problem kryesor mungesën e ujit të pijshëm të vazhdueshëm nëpër shtëpi (pershpejtohet më anë të 2 burimeve publike), mungesën e sistemit të ujerave të zeza dhe siperfaqja e vogël e banesave, ku jetojnë familje me shume veta. Ndertesat janë ose ndertime normale ose përbëhen nga materiale dosido dhe kanë problem të shumta pronësie. Pretendohet se të paktën 40 banesa kanë nevojë të menjëhershme ndërhyrjesh rinovimi. Gjithashtu, për shkak të gjeomorfologjisë, vendbanimi përballet më shumë probleme përmytjesh, ndërsa dhe rrjeta rrugore është në gjëndje të keqe. Fund, ekzistojnë dhe Rome të pastrehë, pa qënë formalisht të regjistruar.

Te sipërpërmëndurat (të ardhura të ulëta, kushtë të keqja banimi) kanë si rezultat ndërhyrjen e kufizuar në shendet (psh. mungesa e sigurimeve shoqërore, vizita të kufizuara në qendra shëndetësore), për këtë arsye dhe jetëgjatësia e tyre është më e ulët në lidhje me popullsinë tjetër. Gjithashtu, në komunitetin Rome regjistrohet dhe

⁶⁸ Vleresim i riscut të krimit të organizuar në Shqipëri: crime organized risk assessment in Albania, 2015, Fabian Zhilla Besfort Lamallari.

⁶⁹ Produkt i Qendrës së Mbështetjes së Hulumtimit & Informacionit (RISC), Shtetet e Bashkuara, Departamenti Amerikan i Shtetit (OSAC), Byroja e sigurisë diplomatike.

⁷⁰ Municipality of Gjirokastra, Local Action Plan of Gjirokastra Municipality on Roma Integration 2013-2015.

nje nivel shume I ulet arsimi. Mendohet se thuaje 40% e individeve ne moshe me te madhe se 8 vjec nuk dine shkrim e kendim.

Si përfundim, komuniteti Rome përfshihet në grupet më të varfëra socio-ekonomike të Bashkisë. Goditet nga varfëri e gjërë, nivele të larta të braktisjes së shkollës, analfabetizëm dhe dallime sociale (shpesh bien preh e shfrytëzimit). Shumë familje migrojnë për periudha të gjata ose të shkurtra kohore brënda ose jashtë (tashme me rrallë) kufijve.

5.7.2. Shëndeti

Sipas analizës demografike që u krye, është e qartë se ekziston një prirje reduktimi të lindjeve. Nga ana tjetër, sipas të dhënave të Bashkisë, regjistrohet rritje të individeve me aftësi të kufizuara dhe të pacienteve që vizitojnë strukturat shëndetësore. Kjo, mesa duket, është për shkak, nga një anë, të përmirësimit të shërbimeve por dhe në prirjen e rritjes së imazhit të pacienteve, që ka të bëjë me cilësinë e jetes dhe mjedisit (psh. diabeti, sëmundjet e zemrës, astma bronkiale).

Nr.	Treguesit	2010	2011	2012	2013	2014
1	Lindje të gjalla gjithsej	437	497	450	376	399

Tabela 5.7.2.1: Numri i lindjeve (Burimi: Bashkia e Gjirokastrës).

Nr.	Seksi	2010	2011	2012	2013	2014
1	M	21	25	35	32	33
2	F	21	25	15	17	12

Tabela 5.7.2.2: Vdekshmëria spitalore (Burimi: Bashkia e Gjirokastrës).

	Treguesit	2010	2011	2012	2013	2014
1	Vdekje 0-1 vjeç	3	5	1	1	1
2	Vdekje 1-4 vjeç	2	0	1	0	0

Tabela 5.7.2.3: Vdekshmëria foshnjore (Burimi: Bashkia e Gjirokastrës).

Sepse procesi i marrjes të dhënave nuk është plotësuar, të dhënat që do marrim në të ardhmen do të përfshihen në fazën e dytë të studimit.

5.8. Analiza Periferike

Roli i infrastrukturës në zhvillimin hapësinor është i rëndësishë së veçantë. Qasja është e lidhur direkt me pabarazitë hapësinore. Prandaj është një faktor i rëndësishëm gjeografik dhe ekonomik rajonal.

Termi qasje shpreh "sa lehtë njerëzit në një zonë mund të arrijnë njerëzit në një zonë tjetër"⁷¹ pra lehtësia me të cilën përafrohen aktivitetet dhe burimet e një rajoni. Rregullimi i infrastrukturës së transportit, karakteristikat dhe kapaciteti e të ciles është i rëndësishëm për përcaktimin e qasjes, përfshin administrimin e rrjeteve dhe nyjeve të transportit, plotësueshmërinë dhe koordinimin e tyre, si dhe ndërlidhjen e infrastrukturave të veçanta, duke synuar një transport me të shpejtë dhe të sigurtë si dhe transportin e masave të mëdha në mënyrë të qëndrueshme.

Përgjithësisht, është e pranueshme se përmirësimi i qasjes së një zone, e cila është rezultat i një sistemi bashkëkohor transporti, ka efektin e përmirësimit të aftësisë konkurruese dhe perballimin e problemeve të tilla si rritja e njëanshme ekonomike dhe braktisja e zonave rurale. Përveç kësaj, ekzistojnë efekte të tjera të drejtpërdrejta ose të tërthorta, me dimensione sociale, mjedisore dhe hapësinore (p.sh. madhësia dhe vendndodhja e bizneseve dhe banesave, lëvizshmëria e fuqisë punëtore, struktura e sistemit të banimit). Në anën tjetër, nuk mungojnë edhe pikëpamjet e kundërta. Sipas Programit të Zhvillimit Hapësinor Komunitar (P.ZH.H.K) përmirësimi i qasjes në zonat e largëta apo në zonat më pak të arritshme është një kusht i rëndësishëm, por që nuk garanton zhvillim të mtejshëm ekonomik të këtyre zonave. Infrastruktura e re në këto regjione është e mundur në qoftë se ajo lehtëson përdorimin e burimeve endogjene nga rajone të largëta më të fuqishme, në mungesë të ndërhyrjeve të tjera (p.sh. duke shfrytëzuar avantazhet endogjene, forcimin e burimeve njerëzore).

Qasja ndikohet nga pozita dhe distanca që matet me kilometra dhe / ose kohë, për të llogaritur koston dhe energjinë që konsumohet. Ndërhyrjet në infrastrukturën e transportit synojnë reduktimin e kohës, duke rritur sigurinë dhe mundësitë e udhëtimit.

Duke parë situatën në nivel vendi, është e qartë se një nga problemet më të mëdha me të cilat përballlet ekonomia shqiptare në një përpjekje për të tërhequr fondet e investimeve për zhvillimin ekonomik, është infrastruktura e dobët në sektorin e transportit. Me gjithë investimet e bëra në vitet e fundit në sektorin e transportit, rrjeti rrugor konsiderohet ende i pamjaftueshëm, si në aspektin e mbulimit gjeografik edhe në aspektin e cilësisë.

Pavarësisht nga rrjeti relativisht i dendur rrugor në vend (454 km / 1000 km²), koha që duhet të shpenzohet për transportin për në qendrat e mëdha financiare, tregon mosefektivitetin e lartë të rrjetit rrugor dhe cilësinë e pabarabartë të tij në të gjithë vendin, pasi rrugët kombëtare dytësore, të cilat përbëjnë shumicën e rrugëve, janë të cilësisë shumë më të ulët se rrugët kryesore kombëtare. Konkretisht, rrugët kombëtare kryesore përbëjnë 28% të rrjetit rrugor. Më poshtë listohen të dhëna për ndryshimet në përqindjet e rrugëve kryesore dhe dytësore kombëtare në raport me rrjetin e

⁷¹ ESPON, Territorial Observation 2, Territorial Dynamics in Europe: Trends in Accessibility, 2009

përgjithshëm rrugor dhe me dendësinë e rrjetit rrugor në nivel rajonal, midis viteve 2003 dhe 2008.

	Rrugët Kryesore Kombëtare 2003	Rrugët Kryesore Kombëtare 2008	Rrjeti total km / 1000 km ² 2003	Rrjeti total km / 1000 km ² 2008	Rrjeti Kombëtar km / 1000 km ² 2003	Rrjeti Kombëtar km / 1000 km ² 2008	Index 2003%	Index 2008%	Rrjeti Kombëtar Dytësor km / 1000 km ² 2003	Rrjeti Kombëtar Dytësor km / 1000 km ² 2008	Index 2003%	Index 2008%
Qarku Gjirokastrë	43%	46%	219	230	94	105	79	84	243	276	40	38
Albania	28%	28%	429	454	119	125	100	100	197	197	100	100

Tabela 5.8.1: Totali, Rrugë Kombëtare Kryesore, Rrugë Kombëtare Dytësore, 2003-2008 (Burimi: INSTAT).

Sipas tabelës së mësipërme dhe "Rrjetit total km / 1000 km²", Qarku Gjirokastrë është dukshëm nën mesataren kombëtare, me Gjirokastrën të grumbullojë një përqindje të klasit prej 51%, fakt që tregon se nuk janë bërë investime në rrjetin kombëtar rrugor të zonës së studimit.

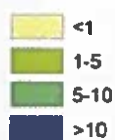
Distanca dhe koha e udhëtimit, përse i përket qasjes në qendrat e banuara të qarkut dhe qendrat ekonomike, janë faktorë përcaktues që përcaktojnë pabarazitë midis zonave periferike dhe qendrave ekonomike. Qarku Gjirokastrë ka qasja në rrugët dytësore të cilësisë mesatare ose të keqe. Tabela e mëposhtme tregon distancat e Bashkisë nga qendrat kryesore ekonomike.

	Distanca nga Tirana (km)	Distanca nga Aeroporti Nene Tereza (km)	Distanca nga Porti Durrës (km)	Distanca nga Porti Vlorë (km)
Qarku Gjirokastrë				
Bashkia Gjirokastrë	230	226	198	130

Tabela 5.8.2: Distancat e Bashkisë nga qendrat kryesore ekonomike (Burimi: INSTAT).

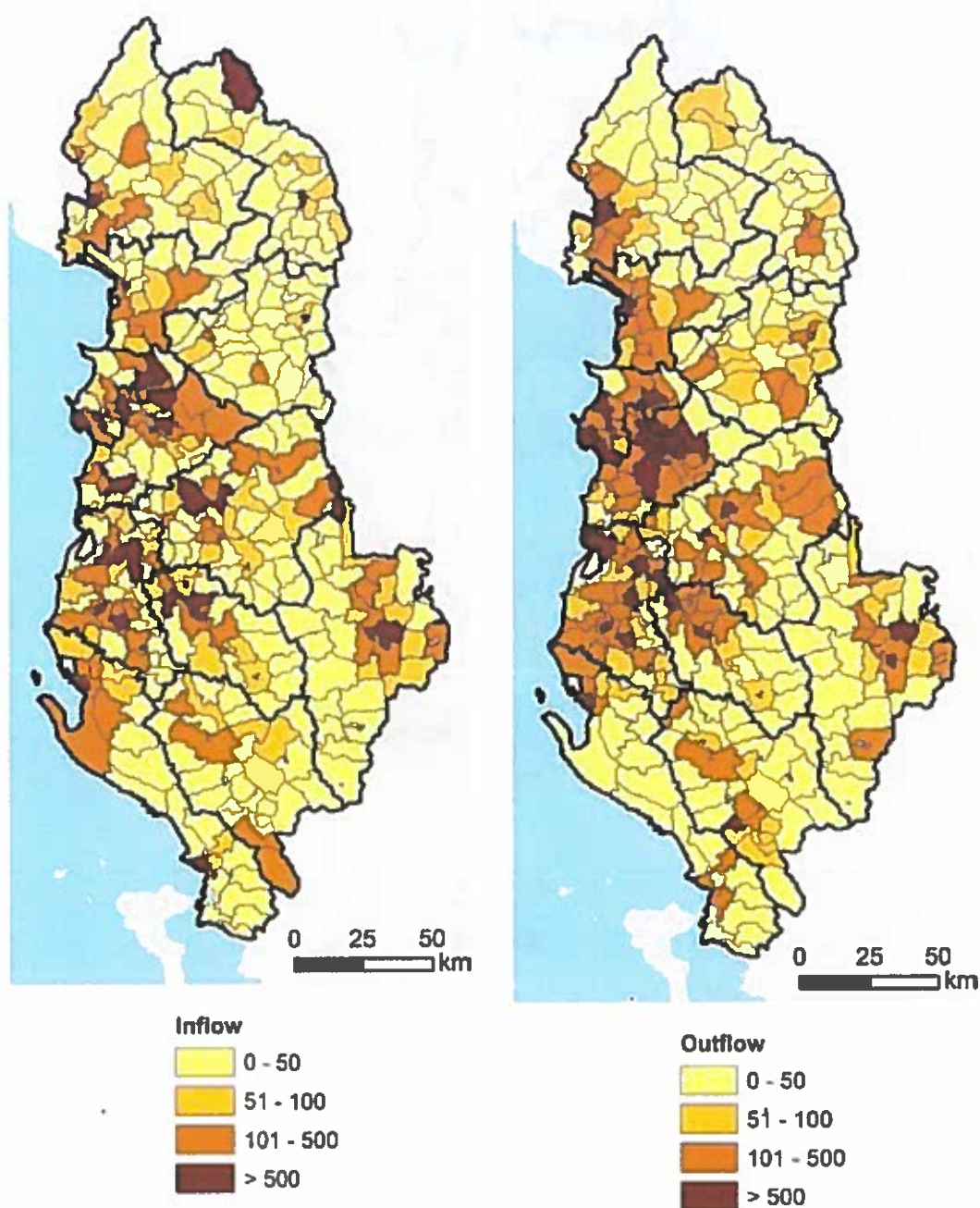
TIRANË

Pamja 5.8.1: Shpërndarja e përqindjes së të transferuarve të Bashkisë së Gjirokastrës, të cilët banojnë, në Tiranë për arsye pune.⁷²

⁷² Largësia nga shtëpia për të punuar, INSTANT, Republika e Shqipërisë Instituti i Statistikave, 2011 regjistrimi, maj 2014.

Në foton e mësipërme vëmë re se nga Bashkia e Gjirokastrës, udhëtime nga vendi i banimit me drejtim për nga qendrat e tjera të banimit bëhet vetëm me drejtim për në Tiranë, ndërsa përqindja e tyre që lëvizin është më pak se 1%.

Pamja 5.8.2: Hyrjet dhe daljet e përditshme të popullsisë për çdo ish Bashki/komunë në Shqipëri.⁷³

Bazuar në tabelat e mësipërme vëmë re rolin që luajnë disa qytete të mëdha, të tilla si Tirana dhe Durrësi, të cilat janë pole tërheqëse të popullsisë që lëviz. Fluks i madh i

⁷³ Largësia nga shtëpia për të punuar, INSTANT, Republika e Shqipërisë Instituti i Statistikave, 2011 regjistrimi, maj 2014.

popullsisë vihet re edhe në rajonin bregdetar të Vlorës. Në zonën e studimit, vërejmë se nuk ka hyrje të përditshme të popullsisë, ndërsa vihen re disa dalje nga ish Bashkitë Gjirokastrë, Lazarat, Lunxhëri dhe Antigone.

Më poshtë është tabela në nivel qarku me mesataren e makinave / 1,000 banorë (për përdorim personal), të cilat janë përfaqësues të nivelit të cilësisë së indeksit të jetës dhe qasjes në lëvizshmërinë e pavarur. Bashkia e Gjirokastrës vlerësohet se lëviz në nivele më të larta se mesatarja e qarkut pasi është qendra më e madhe urbane e tij.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Qarku Gjirokastrë	86	59	46	59	66	68	70
Albania	48	56	57	62	71	75	70

Tabela 5.8.3 : Automjete (përdorimit privat) për 1,000 banorë, mesatarja e viteve 2002-2008 (Burimi: INSTAT).

Bazuar në punën në terren dhe në të dhënat e Bashkise, u llogaritën kurba kohore të barabarta në kohën e udhëtimit, dmth zonat që janë të arritshme brenda një periudhe të caktuar kohore nga një pikënisje fillestare (selia e Bashkise) nëpërmejt rrjetit rrugor kryesor. U konstatua se të gjitha fshatrat e pjesës lindore të Bashkisë, përkatësisht ato që ndodhen në luginën e Drinos dhe shpatet e maleve që shikojnë në të, janë drejtpërdrejt të arritshme në raport me selinë e Bashkisë (më së shumti brenda gjysmë ore). Në të kundërt, pjesa perëndimore dhe sidomos ish komuna Picar është më e paarritshme (1- 1.30 orë), për shkak të relievit malor, distancës së largët dhe kushteve të këqija të rrugëve.

Permiresimi i qasjes, e cila aktualisht po planifikohet, mund të ketë një efekt pozitiv ne:

- Në nivel lokal (p.sh. largimi nga dyndja e qytetit, lëvizje e përditshme).
- Në shkallë qarku (p.sh. fuqizimi i ofrimit të shërbimeve dhe mallrave në brendësi të Qarkut).
- Në shkallë ndër-rajonale / ndër-kufitare (p.sh. rritja e investimeve, specializimi në sektorë të veçantë).

5.9. Monumente dhe zona te trashëgimise kulturore dhe historike

Qyteti i Gjirokastrës është i njohur jo vetëm për karakterin e saj arkitektonik, por dhe për historinë e saj, traditat dhe kulturën e saj që transmetohet brez pas brezi, duke lënë një trashëgimi shumë të pasur shpirtërore. Sidoqoftë nuk është rastësor fakti që në vitin 1968 qyteti u emërua 'Qyteti Muze' nga qeveria, në mënyrë që të ruhet trashëgimia e saj arkitektonike dhe kulturore, ndërsa më 15 Korrik 2005, sipas mbledhjes së komisionit të UNESCO-s që u realizua në Durban të Afrikës së Jugut, komisioni votoi njëzëri dhe e erfshiu në listën e monumenteve 'Trashëgimi Kulturor Botëror' (Cultural tourism in Gjirokastrë, Mimoza Kotollaku-Magdalena Margariti, MSc).

Sot qyteti i Gjirokastrës është një pikë turistike kombëtare, periferike dhe ndërkombëtare, me arkitektonikë karakteristike të banesave dhe një shumicë monumentesh. Vecanërisht, shtëpitë janë të larta deri në pesë dyshe, të ndërtuara dhe shumë nga ato të rinovuara, nga gure, me cati të mbuluara me pllaka të gdhendura guri dhe shkallë të brendshme dhe të jashtme, që rrethojnë banesën. Dysheja me eulet e ndertesës përshin stallen dhe dysheja tjetër përbehet nga një dhomë mikpritëse dhe një shomë për familjen me oxhak. Dyshe të mëdha të mesipërme janë për familje me shumë persona dhe lidhen me shkallë të brendshme.

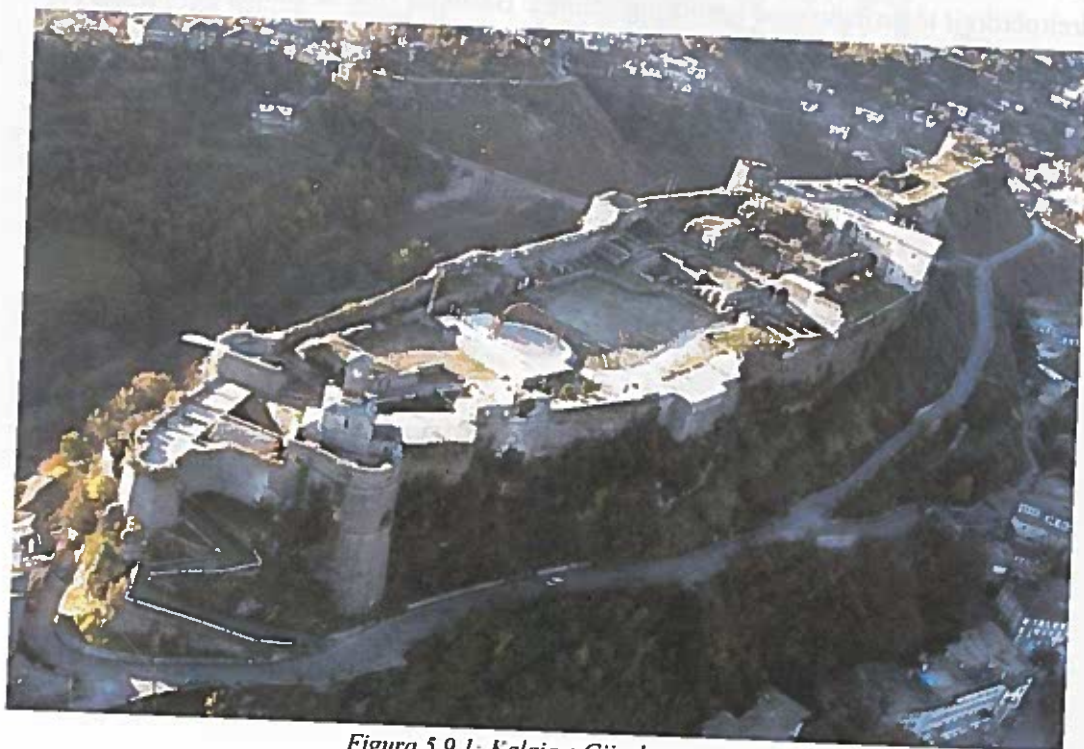

Figura 5.9.1: Kalaja e Gjirokastrës.

Krahas arkitektonikës së vecantë të qytetit që i dhuroi dhe emërtesën 'Qyteti i gurte', identifikohen dhe shumë monumente me me të rëndësishmen Keshtjellën e qytetit, e njohur si Kalaja e Gjirokastrës (shiko figuren 5.9.1), e cila u karakterizua si monument me Vendimet nr. 586/17-3-1948, 4874/23-9-1971 dhe Aprov. Ligj. Nr. 609/24-05-1948. Kalaja u ndërtua në shekullin e 13-të dhe sundon mbi qytet.

Kontrollon rrugen strategjiksht te rendesishme ne gjatesine e lugines se lumit Drino dhe eshte nje nga keshtjellat me te medha te Ballkanit. Brenda kalase ekzistojne dhe shume pika interesi. Vecanerisht, ne distance 50m nga porta kryesore ekziston nje ndertese e vogel me kopesht, ne te cilen gjenden germalat e Bektashi Babas. Gjithashtu, afer hyrjes kryesore ekziston nje hapësire ekspozuese, ne te cilen gjenden arme dhe municione te Luftes se Dyte Boterore, te cilat jane braktisur ose dhe konfiskuar nga forcat sunduese Italiane dhe Gjermane. Brenda ne kala dhe pikerisht ne vendin ku dikur ka qene burg, gjendet gjithashtu dhe Muzeu Kombetar I Armeve qe u ndertua per here te pare ne vitin 1971 dhe permban ekspozita te armeve qe jane perdorur qe nga lufta per pavaresi te shtetit me 1912 e deri ne Luften e Dyte Boterore, ndersa sektori me I madh I muzeut I eshte dedikuar luftes se Partizaneve kunder forcave Italiane e Gjermane qe nga viti 1939 deri ne vitin 1944. Nje tjeter pike interesi brenda kalase eshte dhe hapësira e burgjeve qe u shnderrua ne muze ne dhjetevjecarin e 1970 nga regjimi komunist dhe eshte I vetmi sektor I aksesueshem per vizitoret. Krahas hapësirave ekspozuese, ekziston dhe nje aerokaf I Forcave Ajrore te SHBA. Jashte kalase me vlere te vecante eshte pazari I vjeter Otoman (I mbyllur), qe u ndertua fillimisht ne shekullin e 17-te dhe u rindertua ne shekullin e 19-te, pas nje zjarri te rrene.

Nje tjeter monument sipas Vendimit te dates 8-1-1977 te Ministrise se Arsimit dhe Kultures, eshte Hamami dhe shtate cezmat. Monumenti eshte I ndertuar ne themelet e xhamise se Mecites, fillimisht I njohur si xhamia Hadji Murad (Murad shtegitari), e cila u shkaterrua gjateregjimit komunist dhe tashme identifikohen vetem rrenojat e minarese (shiko figuren 5.9.2). Cezmat jane te dekoruara dhe mbartin siper nenshkrime, ndersa disa prej tyre funksionojne akoma. Anash cezmeve gjendet Hamami, nje dush tradicional turk. Edhe pse catia e saj eshte rinovuar se fundmi nga Organizata e Zhvillimit dhe Ruajtjes se Gjirokastres, Hamami ngelet I mbyllur per vizitoret, pasi pritet rinovimi I plote I tij (<http://www.Gjirokastër.org/>).

Ne qytetin e Gjirokastres identifikohen dhe shume ndertesa te karakterit fetar, si Kishat Ortodokse. Kisha me e rendesishme eshte ajo e Shperfytyrimit qe gjendet ne zonen e pazarit te vjeter Otoman dhe perben monument, sipas Deklarimit nr 6/15-1-1963 te Rektoratit te Universitetit shtetëror. Kisha u ndertua ne vitin 1784 dhe perben nje kishë tipike ortodokse me forme katrore, drejtim te Shenjtorit drejt Lindjes dhe kubene (shiko figuren 5.9.3).

Figura 5.9.2: Hamami dhe shtate cezmat.

Kisha, qe eshte e njohur si Mitropolia e Vjeter, perbente seline e Kryepeshkopit Ortodoks. Brendesia e tempullit ka pesuar demtime te renda gjate regjimit komunist, me rezultat shpetimin e nje vizatimi muror te Krishtit ne kube dhe disa shkrime shenjtoresh qe datojne ne shekullin e 18-te dhe 19-te. Figurat me te shumta jane kopje te prototipeve qe u hoqen gjate regjimit komunist dhe nuk u rindertuan kurre. Nje tjeter Kise Ortodokse eshte kisha e Shen Mehillit qe gjendet ne veri te qytetit dhe perben monument, sipas Deklarates nr. 6/15-1-1963 te Rektoratit te Universitetit shtekjo kise daton ne vitin 1776 dhe eshte e ndertuar ne menyre te ngjajshme me Kishen e Shperfytyrimit.

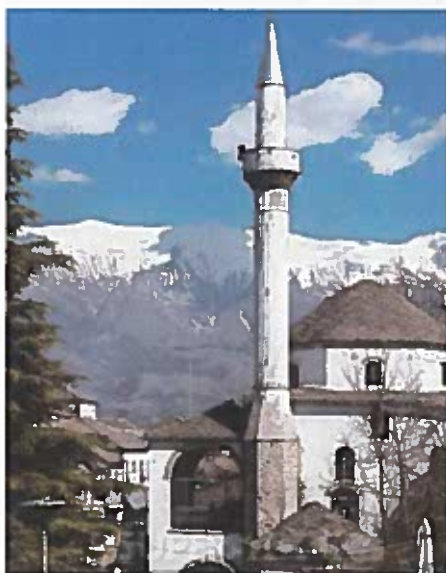

Figura 5.9.3: Kisha e Shperfytyrimit.

Nje tjeter ndertese e vecante me karakter fetar qe gjendet ne qytetin e Gjirokastrës por qe nuk eshte shpallur monument eshte xhamia e vetme qe nuk u shkaterrua gjate periudhes se regjimit komunist. Gjendet ne pazarin e vjeter Otoman dhe u ndertua ne vitin 1754 (shiko figurat 5.9.4 dhe 5.9.5). ndertesa tete kendeshe ne pjesen

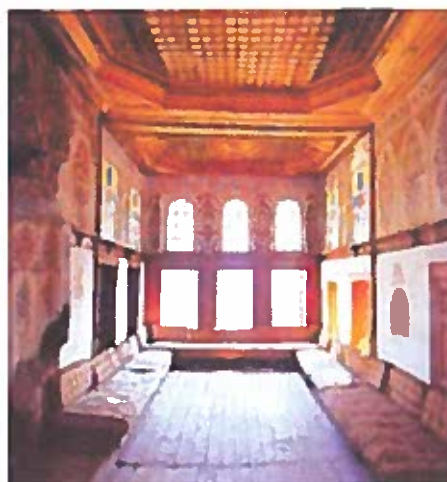
perendimore perdoret per larjen ritual te duarve dhe kembeve para hyrjes se besimtareve dhe salla e madhe ne mbrendesi te portes kryesore perdoret per falje. Sipas tradites fetare femrat fallen vec nga burrat dhe kane hyrjen e vet. Zona poshte hyrjes eshte e zene nga dyqane leket qe mblidheshin nga tregetarët ishin per mirembajtjen e xhamise.

Krahas te lartepemendurave, ne qytet identifikohen dhe zona jo shpallura te lutjes, te njohura si teqe, si ndertesa e verdhe ne krahe te xhamise qe u ndertua ne vitin 1727 dhe perbente nje Teqe Bektashi. Eshte nje ndertese dykateshe teteckendeshe me cati te harkuar qe u mbyll gjate periudhes komuniste dhe tani funksionon si shkolle muslimane (madrasah). Fund, I nje rendesie te vecante eshte dhe Teqeja e Zallit, e cila gjendte midis zones se Manalatit, ne jug te qytetit te Gjirokastrës dhe vendbanimit fqinj Lazarat. Ndertesa daton me 1700 ne baze te mbishkrimeve brenda tij, nderkohe ekzistonte dhe nje biblioteke, e cila dhe u shkaterrua (<http://www.Gjirokastrë.org/>).

Figurat 5.9.4 dhe 5.9.5: Pamje te xhamise se vetme te shpetuar ne qytetin e Gjirokastrës.

Ne Gjirokastrë ekzistojne dhe shume ndertesa monumentale qe tashme funksionojne si hapësira muzealesi Zekatet (Hatif Zeko) dhe Angonatet, qe perbejne monumente sipas Vendimit nr 1886/10-6-1973 te Ministrise se Arsimit dhe Kulture. Vecanerisht, banesa e Zekateve perben nje shembull madhor arkitektonik e njohur si shtepi-kulle, te cilat I perkisnin kryesisht pronareve te pasur dhe shpesh kishin shtigje per mbrojtjen ndaj armiqeve. U ndertua me 1811-1812, ka dy kulla paralele dhe nje front harkor te dyfishte. Ekzistojne trek ate, nga te cilet kati I pare ka dy dhoma, ndersa kati I trete ka nje hapësire te madhe mikpritjeje dhe dy dhoma te tjera me te vogla. Salla kryesore eshte e dekoruar me figura neper mure, nje tavan prej druri dhe oxhak te dekoruar dhe eshte apesire e perdorshme nga gjithë familja. Katet komunikojne me nje shkalle qendrore te brendshme, ndersa ne qender te dyshemes ne maje te shkalles ekziston nje ballkon druri me pamje nga qyteti (<http://www.Gjirokastrë.org/>).

Figurat 5.9.6 dhe 5.9.7: Pamje e jashtme dhe e brendshme e baneses Zekate.

Te tjera ndertesa te shpetuara brenda qytetit te Gjirokastrës qe perbenin qofte banesa, qofte ndertesa per depozitim e ujit dhe ujesjelles, por dhe porta qe jane shpallur monumente, jepen ne tabelen qe vijon.

EMRI I MONUMENTIT	INSTITUCIONI I SHPALLJES	Nr. VENDIMI	DATA E SHPALLJES
SHTËPIA E TOPULLARVE, LAGJA DUNAVAT, RR. "AGO TOPULLI"	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E MINE HALITE, LAGJA PALORTO, RR. "RIZA HOXHA" I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E RESUL E FETAH HOXHËS, LAGJA PALORTO, RR. "THMO VASI" NR.13	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E MUCO E BAJRAM HOXHËS, LAGJA PALORTO, RR. "THEMO VASI" NR.8-10	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA PRONË SHTETËRORE, LAGJA PALORTO, RR. "K.BELLO" NR.27.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA KIKINAJVE, LAGJA MANALAT, RR. "Z.BABOÇI" NR.12,14.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E AHMET DUDUMIT DHE ZYLFO BAKIRIT, RR. " M.BAKIRI" NR.4.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
DHOMA E MIRË NË BANESËN PRONË SHTETRORE RR. "ZENEL BABOÇI", Nr.3. (ISH GORICAJVE)	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	Urdhëres	08.01.1977
KAMERIEJA E JONUZ SHEHUT LAGJA "DUNAVAT" RR. "AGO TOPULLI"	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës (Drejtoria e kulturës)	2509/1	30.06.1983
PORTA E JASHTME E BANESËS SË M.BOZOS, LAGJA PALORTO, RR. "B. BOZO", NR.38.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës (Drejtoria e kulturës)	2854 814	08.08.1980 25 .10.1980
BANESA E EQEREM ÇABEJ (Mon. historik)	Komiteti i Kulturës dhe Arteve (Drejt. E Muzeumeve dhe	4	7.05.1991

EMRI I MONUMENTIT	INSTITUCIONI I SHPALLJES	Nr. VENDIMI	DATA E SHPALLJES
	Monum.)		
BANESA ADEM ZEKOS ,LAGJA PALORTO,RR."RAMADAN GOZHITA"NR.17	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA BEJO BEQIRIT, LAGJA DUNAVAT,RR."MYFIT RESO" NR.7	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA DONIKA QËNDROS, VASIL CICOS,LAGJA M. MAME	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E ISMAIL KADARESE (Mon. historik)	Komiteti I Kulturës dhe Arteve (Drejt. E Muzeumeve dhe Monum.)	4	7.05.1991
BANESA E ABDYL BABARAMOS E ISUF JAHOS,LAGJA PALORTO RR."M.BAKIRI"NR.1	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E ANGONATËVE, LAGJA PALORTO, RR. "K. BELLO" Nr1,3,11.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E ASLLAN MUHEDINIT, LAGJA "CFAKË", RR. "P. XHAMBALLO"NR.1.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E ASTRIT DHRAMIT ,LAGJA PALORTO,RR."PERTEF KOKONA"NR.45,47,49	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E BAKO BATHAJ, LAGJA "11 JANARI" RR. "ALQI KONDI" NR.1.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E FAIK BELAJ E VASIL PAPADHOPULLIT, LAGJA PARTIZANI, RR. "S. MUSAI" 10.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E FARIE DUROS, LAGJA PALORTO, Rr."K.BELLO" NR.47	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E GALANXHIJVE, (HASAF) LAGJA: VAROSH, RR."K.BACO" NR.17.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E GALANXHIJVE, (ZYHDI e XHAHER), LAGJA : VAROSH, RR."K.BACO" NR.9.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E GALIP SINOIMERIT, LAGJA DUNAVAT, RR."BULE NAIP" NR.8.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E HALIM CANIT, LAGJA MANALAT, RR."JACE BRAHJA" NR. 48.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E HATIF ZEKOS, LAGJA PALORTO, RR."ASIM ZENELI",NR.64.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E ILJAZ BABAMETOS, LAGJA PARTIZANI, RR."SHERIF ZENELI", NR.17.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E IRFAN E HAKI KOKALARIT, LAGJA PALORTO, RR."A. TOTO"NR.6.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E ISLAM KOKONËS, LAGJA PALORTO,RR."ASIM ZENELI",NR.6,7	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973

EMRI I MONUMENTIT	INSTITUCIONI I SHPALLJES	Nr. VENDIMI	DATA E SHPALLJES
BANESA E KOCO PACELIT E POLO ZOICËS, LAGJA PALORTO,RR."P.KOKONA".1	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E MEDI CICOS E AZEM BERBERIT, LAGJA "11 JANARI" RR. "ALQI KONDI" NR. 3,57.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E MEXHIT KOKALARIT RR. "M.BAKIRI", Nr17.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	Urdhëres	08.01.1977
BANESA E MITRO KOCES (SHETERORE) LAGJA VAROSH, NR.96,97.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E MUHAMED FICOS, LAGJA PALORTO,RR."FOTO DUDUMI" NR.15	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E MYRTEZA TOROS, LAGJA PALORTO, Rr."ASTRIT TORO"NR.20	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E MYZAFER KARAGJOZIT ,LAGJA DUNAVAT ,RR. "AGO TOPULLI"Nr.3	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës (Drejtoria e kulturës)	266/1	16.02.1979
BANESA E NAIM CENES, LAGJA VAROS, RR. "K. BAKO",NR.47.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E NIAZI FICOS, LAGJA PALORTO, RR."FOTO DUDUMI" NR.13	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E PERTEF E XHEVAT ANGONIT,LAGJA DUNAVAT, RR."MYFIT RESO" NR.17,19.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E PETRO STAVRIT (SEVO STAVRIT), LAGJA PALORTO, RR."PERTEF KOKONA" NR.22	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E RAMADAN CERIBASHIT DHE JANI E JORGO GJINIT, LAGJA DUNAVAT,RR."MYFIT RESO" NR. 12,14.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E RESAJVE, LAGJA DUNAVAT, RR."MYFIT RESA", NR.12.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E SHERIF CUBERIT, LAGJA PARTIZANI, RR." ABDYL FRASHËRI" NR.20,22.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E SKËNDER DARI, FAZLLI LULOS E NELO KABILIT LAGJA PARTIZANI, RR."ABDYL FRASHËRI" NR.6-14.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës (	1886	10.06.1973
BANESA E SKËNDULAJVE , LAGJA PALORTO RR. THEMO VASI.Nr 2	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E SULO LLAQIT, LAGJA MANALAT, RR."STALINGRAD" NR. 17.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E VEIZ XHEZOS ,LAGJA PALORTO, RR."MUHAMED BAKIRI"NR13	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA E VËLLEZËRVE KORE NË LAGJEN "PALORTO" RR. "THEMO VASI"	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës (Drejtoria e kulturës)	266/1	16.02.1979
BANESA E VLL. XHENETI, LAGJA PARTIZANI, RR."MYFIT HEBA" NR.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973

EMRI I MONUMENTIT	INSTITUCIONI I SHPALLJES	Nr. VENDIMI	DATA E SHPALLJES
4.			
BANESA E VLL.XHAXHIAJ, (HAXHIAJ)LAGJA PALORTO,RR. "A.TOTO" NR.24	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA MYZEJEN BRAHJES, LAGJA DUNAVAT, RR."JACE BRAHJA" NR.7.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA NADIRE BABAMETOS, LAGJA "11. JANARI", RR. " ALQI KONDI" NR.4.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESA ZAPANAJA E ZEKATËVE, LAGJA PALORTO	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
BANESË PRONË SHITETËRORE (POLIKLINIKA) LAGJA "11 JANARI" RR. ALQI KONDI ,NR.3.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
DHOMA E MIRË NË BANESËN E LOLOMANËVE LAGJA VAROSH,RR. "M. MAME" Nr.3	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	Urdhëres	08.01.1977
KAMERJE E ISMET ROQIT, LAGJA PALORTO, RR."PANO XHIXHO" NR.3.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
PORTA E BANESËS SË HAXHI KURTIT, LAGJA CFAKË, RR. " ISUF OMAR" NR.2.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
PORTA E JASHTME E BANESËS SË R. SARACIT, LAGJA PALORTO, RR. "SAJDE BERBERI" NR.216	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës (Drejtoria e kulturës)	2854 814	08.08.1980 25 .10.1980
RRENOJAT E KËMBËVE TË UJSJELLËSIT ,L."DUNAVAT"	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	Urdhëres	08.01.1977
STERA E BABOÇATËVE RR. "DROHI LENGU" L."MANALAT"	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973
TAVANI DHE PORTA E VJETËR NË BANESËN E KOZMA SHAJKOS, RR. "B.SAKO", Nr4.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	Urdhëres	08.01.1977
ZAPANAJA E BRAHO BABOCIT, LAGJA MANALAT, RR."STALINGRAD" NR.50,52.	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	1886	10.06.1973

Tabela 5.9.1: Te tjera monumente te shpallura te qytetit (<http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>).

Persa I perket muzeve te qytetit, I nje vlere te vecante eshte Muzeu Etnografik qe gjendet ne lagjen Palorto dhe strehohet ne banesen me te mirembajtur te qytetit te vjeter; ate te Enver Hoxhes (shiko fihuren 5.9.8). Ndertesa ku strehohet muzeu u ndertua ne vitin 1966, pasi banesa e pare u shkaterrua nga zjarri. Rindertimi I saj u be ne baze te standarteve dhe karakteristike arkitektonike te ndertesës tradicionale te qytetit. Qe nga viti 1966 deri ne vitin 1991 ndertesa u perdor si nje Muze antifashist dhe ne 1991 u zhvendosen ne kete hapësire dhe ekspozimet e Muzeut etnografik te meparshem. Shtepia ka kater kate dhe dhomat jane te dekoruara me shume sende te perdorimit shtepiak, veshje dhe artizanate qe permbante cdo familje e pasur e shekullit te 19-te (<http://www.Gjirokastr.org>).

Figura 5.9.8: Pamje e brendshme e Muzeut Etnografik.

Gjithashtu, ne Gjirokastrë ekzistojne dhe disa statuja, si ajo qe gjendet ne sheshin qendror te qytetit, eshte e gurte dhe perfaqeson dy gra te reja qe qendrojne heroikisht me litar rreth qafes se tyre. Ky monument, qe nuk eshte i shpallur, eshte per nder te dy vajzave adoleshente, Bule Naipi dhe Persefoni Kokedhima, te cilat ishin burmesha gjate Luftes se Dyte Boterore dhe luftuan kunder Nazistevne ne vitin 1944. Nje tjeter pike interesi, e pashpallur, eshte dhe obelisk per arsimin qe gjndet ne kodren historike, pak me jashte qendres se qytetit dhe ka nje pamje te mahnitshme te qytetit. Monumenti, i njohur si 'Memedheu ABC' (shiko figuren 5.9.9), gjendet ne krahe te zones ne te cilen u hap shkolla e pare shqipe ne vitin 1908 per nder te arsimit shqipetar ne shekullin e 20-te.

Ne qender te qytetit dhe pikerisht ne sheshin 'Cerciz Topulli' gjendet dhe monumenti i shpallur, sipas Vendimit nr 6/15-I-1963 te Rektoratit te Universitetit Shteteror, qe u ndertua ne vitin 1934 nga skulptori shqipetar Odise Paskali. Kjo statuqe u ndertua per nder te Cerciz Topullit dhe vellai te tij Bajo qe ishin pjese enje prej familjeve me te njohura te Gjirkastres. Ne vitin 1908 ishte kryetar i nje njesie partizanesh qe luftuan kunder nenshtrimit Otoman dhe dy nga anetaret e e njesise se tyre vrane drejtuesin turk te policise se vendase, te njohur si 'bimbash'. Fund, kohet e fundit u ndertua nga Bashkia nje monument per nder te tre personave me origjine nga Gjirokastrë qe u shpallen qytetare nderi dhe qe jane filologu Eqerem Cabej, shkrimtari Ismail Kadare dhe shkrimtarja dhe bashkethemeluesja e Partise Socialdemokrate Shqiptare ne vitin 1943, Musine Kokalari. Gjithashtu, ne jug te kalase se qytetit identifikohen tre ura, te cilat perbejne monument, sipas Vendimit te viti 8-I-1977 te Ministrise se Arsimit dhe Kultures dhe u ndertuan nga nje burrë i pasur, ne menyre qe te jete e forte lidhja e qytetit me lagjet Manalat dhe Cfake. Urat u rindertuan disa here dhe u jane nenshtruar shume nderhyrjesh persa i perket lendes ndertuese te tyre. Ura me e njohur ng ate treja eshte ura e Zerzebilit, e cila lidh lagjet Argjiro dhe lidh dy lagje, Pazar dhe Cfake, eshte e ndertuar nga gure me llac dhe daton ne periudhen para 1900 (<http://www.Gjirokastrë.org/>).

Figura 5.9.9: Obelisku 'Memedheu ABC'.

Gjithashtu, një vlerë të vecante ka dhe tuneli që u ndërtua nën regjimin komunist në fillim të dhjetëvjeçarit të '70 dhe nga viti 2014 është hapur për vizitorët. Gjëndet poshtë kalasë dhe shtrihet në thuajse gjithë sipërfaqen e qytetit të vjetër, ndërsa në të identifikohen dhe shumë hapësira si salla konferencash, zyra të mobiluara madje dhe stacion i pavarur furnizimi me ujë dhe energji elektrike. Qëllim i këtij strehimi antinuklear ishte mikpritja dhe mbrojtja e anëtarëve të ish sundimit komunist nga katastrofa masive dhe bastisje (burim: The impact of cultural tourism in the development of Gjirokastrë- the UNESCO town, MSc. Alketa Bejko, MSc. Majlinda Bobrati). Monumente të tjera që identifikohen në zonën e kësaj Bashkie janë:

- Ura e Subashit që gjendet në brigjet e lumit Drino 200m. nga rruga që lidh Gjirokastrën me Tepelenën dhe përben monument sipas Vendimit të datës 8-1-1977 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës. Ura u ndërtua në vitin 1830 nga Hujks dhe përbehet nga pesë harqe tre nga të cilat janë rrethore. Gjatesia e saj është 27.2 m dhe lartësia e saj së sotme është 6.7 m.
- Kalaja e Paleokastres gjendet në distancë 700m thuajse në veriperëndim të Paleokastres në luginën e lumit Drino, në një shirit të ngushtë të sheshtë në bashkimin e lumenjve Drino dhe të Kardhiqit dhe përben monument sipas Vendimit nr 1886/10-6-1973 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës. Kalaja ka një formë trapezi të rregullt rreth 97 m dhe 97 m dhe mbulon një sipërfaqe rreth 9.15 akra. Përsa i përket ndërtimit të kalasë, ekzistojnë pasiguri, pasi faza e parë e ndërtimit të saj daton në periudhën Helene, faza kryesore daton në periudhën Romake, ndërsa brenda kalasë gjatë periudhës së germimeve u identifikua një mbretërorë që daton në shekullin e 5-të pas Krishtit dhe jashtë kalasë u identifikua një kishë paleokristiane.
- Godina e manastirit të Cepos pranë fshatit Mashkullorë, që gjendet brenda fshatit me të njëjtin emër Mashkullorë dhe përben monument sipas Vendimit nr 1886/10-10-1973 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës. Ndërtesa daton nga viti 1900, është

e ndertuar nga gur gelqeror, gur I zi dhe llac gelqere. Eshte dykateshe, me katin e dyte ten dare ne dy hapesira. Catia mbeshtillet nga qeramik I kuq dhe manastiri perbehet nga nje rresht qendror(korridor), holli, veranda, nderkohe qe ndricohet nga dritare te vogla.

- Kalaja e Kardhiqit, ne fshatin me te njejtin emer, perben monument sipas Vendimit nr 6/15-1-1963 te Rektorit te Universitetit Shteteror dhe daton ne periudhen e shekullit te 17-te.
- Rrenoajat e fshatit te vjeter te Kardhiqit qe gjenden ne fshatin me te njejtin emer ne jug te kalase se Kardhiqit, ne toke te shkembzuar, te cilat perbejne monument sipas Vendimit nr 266/16-2-1979 te Ministrise se Arsimit dhe Kultures. Fshati ishte I fortifikuar dhe ne lashtesi zinte nje pozite te shquar ne luginen e Kardhiqit , nderkohe qe pershkohej nga nje rruge e rendesishme qe lidhte rajonin e Gjirokastrës me ate te Delvines. Sot pjesa me e madhe e fortifikimit eshte shkaterruar.
- Kisha e Shen Gjergjit ne fshatin Nokove qe perben monument sipas Vendimit nr 6/15-1-1963 te Universitetit Shteteror dhe ndertimi daton ne vitin 1772.
- Manastiri I Sherfytyrimit ne fshatin Mingul qe perben monument sipas Vendimit te Universitetit Shteteror, ndertimi I saj perbehet kryesisht nga gur dhe llac gelqere me teknike te njohur ne rajonin e Lunxherise dhe daton ne periudhen e shekullit te 17-te.
- Kufiri afer fshatit te Nokoves qe daton ne periudhen para vitit 1900 dhe perben monument sipas Deklarates nr 8/18-12-1987 se Komitetit te Kultures dhe Arteve. Monumenti eshte I perbere nga gur I zi, ka gjatesi 16 m, lartesi 5.5 m dhe mund te mblidhet nje vellim uji prej 400 m³, nderkohe identifikohet dhe nje vrime daljeje e ujit per ujitje, e permasave 0.6m dhe 0.6m.
- Kufiri afer fshatit Kellez qe daton ne periudhen para vitit 1900 dhe perben monument sipas Deklarates nr 8/18-12-1987 te Komitetit te Kultures dhe Arteve. Monumenti eshte I ndertuar kryesisht nga gure me llac te perzier, ka gjatesi 15 m, gjeresi 2 m, lartesi 4 m dhe mund te mbledhe nje sasi uji prej 150 km.
- Kisha e manastirit 'Shen Merise Spile', qe gjendet ne rajonin e Tranoshishtes, daton ne vitin 1630 dhe perben monument sipas Vendimit nr 68/1970 te Ministrise se Arsimit dhe Kultures. Kisha ka forme kryqi me korridor te permasave te brendshme 7.40 m me 6.20 m dhe permban trulle. Ne korridorin qendror identifikohen shkrime te shenjta nga Mihali (I cili duhet te ishte Mihali nga Lintopi) dhe datojne ne vitin 1634, ndersa holli eshte I dekoruar me shkrime te shenjta qe datojne ne vitin 1659.
- Ne fshatin Qestorat identifikohen tre shtepi qe jane te njohura si te Vaso Rumbit qe daton ne shekullin e 19-te dhe te Niko Zografit qe daton ne vitin 1873 dhe perbejne monumente sipas Vendimit nr 2509/1/30-6-1983 te Ministrise se Arsimit dhe Kultures, ashtu si dhe shepia e njohur si e Pano Gerxhos qe daton ne vitin 180 dhe perben monument sipas Vendimit nr 1-1963 te Ministrise se Arsimit dhe Kultures. Ndertesat , gjendja e te cilave nuk eshte e mire, muret qe perbehen nga gure, llac gelqere dhe rere, ndersa perforcohet nga rripa druri kryesisht lisi.

- Ne fshatin Dhoksat identifikohen dy shtëpi, një i njohur si i Sevo Mares,, gjendja e se ciles nuk eshte e mire dhe daton ne periudhen para vitit 1900 dhe ajo e Koco Cucit qe eshte ne gjendje te mire dhe daton ne vitin 1860. Te dy shtepite jane dykateshe me oborr, muret jane te perbera nga gur i zi me llac gelqere dhe dru, ndersa catite jane te ndertuara nga dru dhe mbeshtillen nga gure. Te dy shtepite perbejne monumente sipas Vendimit te Ministrise se Arsimit dhe Kultures nr 2509/1/30-6-1983.
- Ne fshatin Dhoksat identifikohen dy kronj te njohur si Kroi I Lagjes qe daton para vitit 1820 dhe perben monument sipas Deklarates nr 8/18-12-1987 te Komitetit te Kultures dhe Arteve dhe Kroi Me Bendin qe datn ne shekullin e 19-te dhe perben monument sipas Deklarates nr 8/18-12-1987 te Komitetit te Kultures dhe Arteve.
- Kalaja e Shen Triadhes qe gjendet ne juglindje te fshatit Topullaraj ne nje rresht kodrash perballe qytetit te Gjiokastres. Kalaja daton ne vitin 1809 me 1810 dhe perben monument sipas Vendimit nr 6/15-1-1963 te Rektoratit te Universitetit Shteteror. Pozita e kalase ishte e tille, ne menyre qe te kontrolloheshin rruget e furnizimit dhe te realizoheshin bastisje ne qytetin e Gjirokastrës. Kalaja dhe ndertesa brenda saj ishin te ndertuara nga gure te vegjel drejtkendre te vendosur me kujdes ne rreshta, teknike e njohur si e Aliut. Sot ne kala nuk jane shpetuar shume mure te fortifikuar, kulla dhe struktura si pozicioni roje dhe hapesirat e dpozitimit te ushqimeve dhe municioneve.
- Ura e Kollorces qe gjendet 2 km thuaje ne lindje te vendbanimit Lazarat dhe perben monument sipas vendimit te dates 8-1-1977 te Ministrise se Arsimit dhe Kultures. Ura ka gjatesi prej 103 m dhe lartesi 7.2 m, eshte e ndertuar nga gure te zinj dhe gure gelqerore dhe gjendja e sotme supozohet te jete relativisht e mire.
- Ura e ndertuar mbi perroin Bufano dhe eshte e njohur si Ura e Ujesjellesit te Sopotit. Gjendet ne jugperendim te qytetit te Gjirokastrës dhe perben monumentsipas vendimit te Ministrise se Arsimit dhe Kultures dt. 8-1-1977. Ura eshte e ndertuar kryesisht nga gure me llac gelqeror dhe daton ne periudhen e pare te shekullit te 19-te.
- Ne fshatin Labove identifikohen rrenojat e baneses se familjes Zhapa, si dhe ndertesa qe me pare ka qene shkolle e njohu si Mesonjetorja e Vjeter dhe perben tashme monument (te kategorise se dyte) sipas Vendimit nr 140/30-3-2010 te M.T.K.R.S. - Drejt.Trasheg.Kombetare.
- Ne zonen me te gjere te Bashkise identifikohen shepi qe jane monumente dhe vecanerisht, Tumat prane fshatit Jerme ne fermen Asim Zeneli qe gjendet ne zonen e Jermes dhe perben monument sipas Vendimit nr 1886/10-6-1973 te Ministrise se Arsimit dhe Kultures, banesa e Mersin Likes ne fshatin Golem qe gjendet ne zonen me te njejtin emer Golem, banesa e shefqet Pecit dhe rrenojat e baneses dhe Lemi I Celo Picarit qe gjenden ne rajonin e Picarit dhe perbejne monumente sipas Vendimit dt 8-1-1977 te Ministrise se Arsimit dhe Kultures.
- Ne fshatin Mingul identifikohet Kisha e Shen Mehillit Mingul.
- Ne territoret verilindore te Bashkise identifikohet nje strukture e njohur si Karakoll ne Qafen e Cajupit, qe gjendet afer fshatit Zhej dhe perben monument sipas vendimit nr 8/18-12-1987 te Komitetit te Kultures dhe Arteve. Kjo strukture

eshte e gurte, daton ne shekullin e 18-te me 19-te dhe ka forme ciklike me diameter 3.25m, me kube sferike. Monumenti perben mbetje te nje rrjeti te gjere ujesjellesish, qe u ndertuan nga Ali Pashe Tepelena per ushqimin e rezervuareve dhe sherbimin e nevojave te banoreve.

- Ne territoret lindore te Bashkise identifikohet Kisha e Shen Kollit qe gjendet ne majen e nje kodre ne fund te fshatit Saraqinishte. Kisha perben monument sipas Vendimit nr 6/15-1-1963 te Rektoratit te Universitetit Shtetëror dhe daton ne periudhen e 1630-es. Ka forme kryqi me korridor te permasave te brendshme 8.00 m me 6.80 m dhe ka trulle, ndersa muret e saj perbehen nga gure (ranor dhe gur I zi poroz) qe lidhen me llac ranor dhe gelqeror, ndersa identifikohen dhe te dhena druri dhe shkrime te shenjta.
- Ne territoret juglindore te Bashkise identifikohet I shpalluri, sipas Deklarates nr 6/15-1-1963 te Rektoratit te Unisversitetit Shtetëror, Parku Kombetar Arkeologjik I Antigones. Gjendet ne jugperendim te fshatit Saraqinishte, rreth 15 km larg qytetit te Gjirokastrës. Qyteti I Antigones u ndertua nga Mbreti Pirro I Epirit per nder te bashkeshortes se tij Antigones ne vitin 297p.K dhe konsiderohet se u dogj nga Romaku Emilio Paolo ne vitin 168 p.K. Muret e fortifikuara kane perimenter 4,000 m, trashesi rreth 3.5 m dhe rrethojne nje siperfaqe te barabarte me 450 akra. Gjate germimeve u zbuluan ndertesa te kater tipeve te ndryshme arkitektonike, nje portik I gjatesise 60m qe gjendet ne tregun e qytetit, nje bazilik paleokristian si dhe nje kala e njohur si Kalaja e Jermes. Karakteristika kryesore e hapësirës arkeologjike eshte ndertimi I tij qe perbehet kryesisht nga gure te medhenj drejtkendore qe shpesh nuk kane llac (<http://www.infoalb.net/>, <http://albaneando.blogspot.gr>, <http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>).

Krahas monumenteve dhe zonave arkeologjike, ne qytetin e Gjirokastrës organizohen dhe festa te ndryshme, si Festivali Kombetar Folklorik, I cili qe nga viti 1968 realizohet kryesisht ne kalane e qytetit cdo kater vjet (shiko figuren 5.9.10 dhe 5.9.11). Ne kete festival prezantohet kultura shqiptare folklorike, si veshjet karakteristike te gjithë rajoneve te vendit, artizanatet, vallet dhe kenget krakteristike vendase, nderkohe perben qendren e kengeve polifonike te akredituara nga UNESCO per rendesine e tyre nderkombetare. Krahas Festivalit Kombetar Folklorik, ne qytet organizohet cdo vit dhe Festivali Nderkombetar Folklorik me pjesemarrjen e shteteve te ndryshe te Ballkanit.

Interesi, gjithnje e ne rritje, per artin popullor regjistrohet, pervec festivaleve qe organizohen, nga fakti se ne dyqanet qe ndodhen kryesisht ne Pazarin e Vjeter, ka nje numer te madh sendesh arti popullor, si qendisje, veshje vendase te punuara me dore dhe objekte prej druri dhe guri, por dhe iniciativa qe ndermarrin Ministria e Ceshtjeve Sociale bashke me OJF te ndryshme dhe ofrojne kurse trajnimi per perpunuesit e rinj te gurit, ne menyre qe te ruhet tradita. Po aq me vlere eshte dhe Ekspozita e Zejtariisë (artizanatit) Kombetar qe u organizua per here te pare ne vitin 2007 nga Bashkia Gjirokaštër dhe me vone nga institucioni ‘Gjirokaštër’ me mbeshtetjen e Bashkise Gjirokaštër, sponsoreve te ndryshem dhe banoreve te zones dhe qe atehere perben karakteristike te qytetit. Ne festival organizohen aktivitetë si koncerte, ekspozime, ankande dhe ndarje cmimesh, nderkohe qe kontribuon ne aktivizimin e rinise dhe

preokupimin e saj me traditen (Burim: Cultural tourism in Gjirokaštër, Mimoza Kotollaku- Magdalena Margariti, MSc).

Figurat 5.9.10 dhe 5.9.11: Momente nga Festivali Kombetar Folklorik te qytetit te Gjirokaštres.

5.10. Të dhëna për Personat me Aftësi të Kufizuar⁷⁴

Në regjistrimin e vitit 2011 u bë, për herë të parë, përpjekja e përcaktimit të numrit të personave me përgjegjësi të kufizuar dhe të llojit të aftësisë së kufizuar së tyre. Në nivel rrethi, përqindja më e madhe e personave me aftësi të kufizuar haset në Gjirokastrë (8%). Në të njëjtin rreth vihet re, sipas INSTAT, dhe përqindja më e madhe në persona mbi 65 vjeç. Ky fakt çon në përfundimin se, për rrethin Gjirokastrë, shumë lloje aftësie të kufizuar (p.sh. në shikim, në dëgjim, në ecje) janë për shkak të pleqërisë.

Në nivel Bashkie, 5.74% e meshkujve mbi 15 vjeç shfaq një lloj aftësie të kufizuar, ndërsa përqindja përkatëse për grate është 6.87%.

Sipas INSTAT (Population and housing census 2011-Main results) fakti që femrat shfaqin aftësi të kufizuara në përqindje më të madhe se meshkujt, lidhet si me gjendjen civile, ashtu edhe me pleqërinë. Pra nga femrat me aftësi të kufizuara më të shumtat janë të martuara dhe të veja. Përveç kësaj, meqenëse paaftësia lidhet me moshën dhe duke qenë se personat e moshuar janë kryesisht femra, shpjegohet fakti që kanë përqindje të larta në lidhje me meshkujt.

Tabela 5.10.1 përmban numrin e meshkujve dhe të femrave, mbi moshën 15 vjeç, të colët kanë një lloj aftësie të kufizuar, në nivel të ish Njesisë Administrative.

	Gjinia dhe gjendja e aftësisë së kufizuar			
	Meshkuj		Femra	
	Pa aftësi të kufizuar	Me aftësi të kufizuar	Pa aftësi të kufizuar	Me aftësi të kufizuar
GJIROKASTËR (Qarku)	28133	2163	27184	2644
GJIROKASTËR (Bashkia)	11241	684	11120	820
ANTIGONË	388	27	382	31
CEPO	709	73	664	60
GJIROKASTËR	7706	424	7789	557
LAZARAT	1118	25	1058	26
LUNXHËRI	764	79	734	79
ODRIE	166	27	160	29
PICAR	390	29	333	38

Tabela 5.10.1: Popullsia banuese 15 vjeç e lart sipas bashkisë komunës, gjinisë dhe gjendjes së aftësisë së kufizuar.

Në tabelën e mëposhtme (tabela 5.10.2) përshkruhet përqindja e personave, mbi 15 vjeç, që kanë një lloj aftësie të kufizuar, në nivel të ish Njesisë Administrative. Kjo tabelë komenton në thelb tabelën 5.10.1 me formën e përqindjes, ndërsa është pa dallim gjinie.

⁷⁴ Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithëse për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në INSTAT N.Pr. 774/10-2-2016).

Njësia Administrative	Pa aftësi të kufizuar	Me aftësi të kufizuar	Popullsia mbi 15 vjeç	Përqindja e personave, mbi 15 vjeç, të cilët kanë një lloj aftësie të kufizuar
ANTIGONË	770	58	828	7.00%
CEPO	1373	133	1506	8.83%
GJIROKASTËR	15495	981	16476	5.95%
LAZARAT	2176	51	2227	2.29%
LUNXHËRI	1498	158	1656	9.54%
ODRIE	326	56	382	14.66%
PICAR	723	67	790	8.48%

Tabela 5.10.2 : Gjinia dhe gjendja e aftësisë së kufizuar.

Nga tabela e mësipërme vihet re se ish komuna Odrie paraqet përqindjen më të lartë me persona me aftësi të kufizuar, edhe pse ka popullsinë më të vogël. Në të kundërt, përqindjen më të ulët me persona me aftësi të kufizuar e ka komuna Lazarat e cila është komuniteti me popullsi më të madhe, pas Gjirokastrës.

Tabela 5.10.3 përmban numrin e personave që paraqesin një lloj aftësie të kufizuar konkrete. Nga tabela rezulton se shumica e personave me aftësi të kufizuar paraqesin paaftësi lëvizjeje, ndërsa po të krahasojmë tabelat 5.10.2 dhe 5.10.3 arrijmë në përfundimin se ka shumë persona që paraqesin më shumë se një paaftësi.

	Lloji i aftësisë së kufizuar					
	Në shikim	Në dëgjim	Në ecje	Në kujtesë	Në kujdesin ndaj vetes	Në komunikim
GJIROKASTËR (Qarku)	1962	1522	2810	1430	1297	1176
GJIROKASTËR (Bashkia)	647	473	804	401	367	323
ANTIGONË	22	21	29	10	9	11
CEPO	36	36	62	35	36	29
GJIROKASTËR	460	310	518	259	230	206
LAZARAT	11	11	29	21	18	16
LUNXHËRI	74	47	82	36	34	32
ODRIE	19	26	43	19	22	18
PICAR	25	22	41	21	18	11

Tabela 5.10.3: Popullsia banuese 15 vjeç e lart sipas bashkisë/komunës dhe llojit të aftësisë së kufizuar.

Tabela 5.10.4 përmban të dhëna të Bashkisë Gjirokastrë në lidhje me personat që shfaqin një lloj aftësie të kufizuar gjatë viteve 2010-2015.

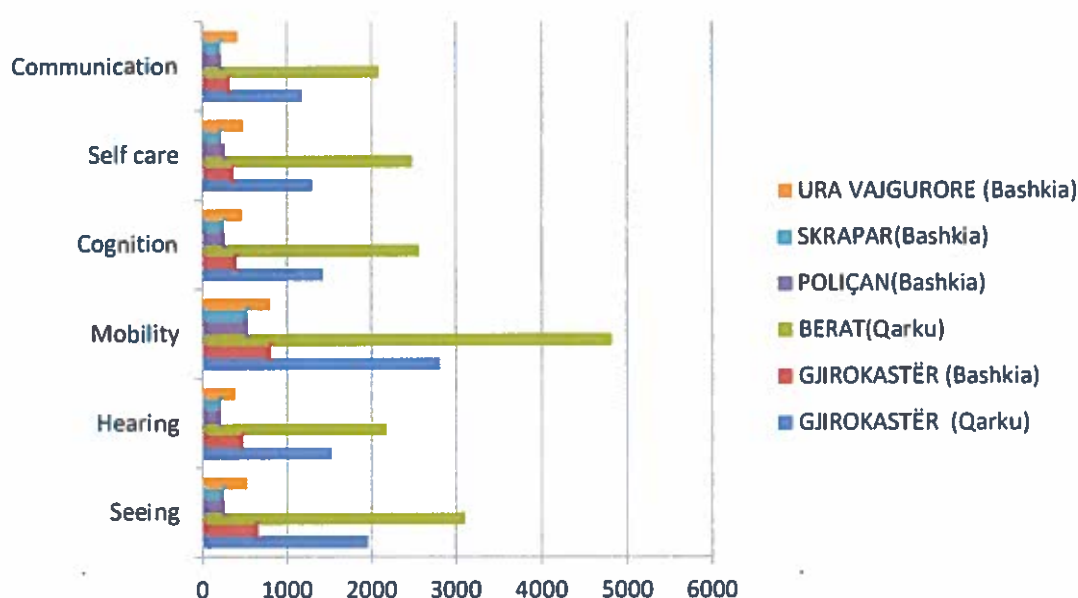
Qendrat Shendetesore		VITET					
		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gjirokastrë	18 Shtatori	10	5	13	23	24	23
	Dunavat	33	33	33	33	33	32
	Punetore	60	67	77	83	82	83
	Manalat	3	0	0	0	3	1

Palorto	30	30	30	30	28	28
Varosh	4	4	4	4	4	4
11 Janari	12	12	12	11	11	11
Antigone	46	46	46	46	46	46
Lunxheri	6	8	8	10	13	9
Odrie	7	7	7	7	8	8
Cepo	11	12	12	13	13	13
Picar	2	3	5	7	10	12
Lazarat	28	28	28	28	28	29

Tabele 5.10.4: Personat me aftësi të kufizuar sipas viteve.

Nga të dhënat e regjistrimit rezulton gjithashtu se 55.6% e popullsisë me aftësi të kufizuar e moshës mbi 15 vjeç, ka përfunduar arsimin bazë (arsimin e mesëm të ulët) dhe 24.3% nuk ka frekuentuar fare shkollën. Ka dhe një përqindje të vogël të personave me aftësi të kufizuar (3.3%) që ka përfunduar arsimin e lartë dhe pasuniversitar. Duhet të theksohet se gjetjet e mësipërme të INSTAT i referohen të gjithë territorit shqiptar.

Respektivisht në grafikun e mëposhtëm analizohet shpërndarja e individëve me nevoja të veçanta (INV) të zonës së studimit për kategori.

Grafiku 5.10.1: Të dhënat për grupe të veçanta të personave me aftësi të kufizuara të zonës së studimit.⁷⁵

5.11. Të dhëna mbi arsimin profesional⁷⁶

Sistemi i arsimit në Shqipëri përfshin edukimin parashkollor, edukimi fillor, edukimi i mesëm dhe edukimi i lartë. Edukimi i mesëm përfshin trajnim të përgjithshëm dhe

⁷⁵ Burimi INSTAT: Të dhënat e shërbimit statistikor të Shqipërisë.

⁷⁶ Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithatë për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në INSTAT N.Pr. 774/10-2-2016).

trajnimin profesional. Gjendja e arsimit profesional dhe te pergjithshem ne periudhen pas 1990 eshte si meposhte:

	1990	1992	1995
Shkolla te pergjithshme te mesme	26.00%	27.00%	52.00%
Shkolla profesionale te mesme	53.00%	17.00%	13.00%
Shuma	79.00%	44.00%	65.00%

Tabela 5.11.1.: Perqindjet e njesive arsimore te Edukimit Profesional dhe te Pergjithshem (burim: Te dhena ekspozite vjetore te Shqiperise).

Sipas te dhenave te tabelës se mesiperme, nderkohe qe fillimisht shkollat profesionale perbejne mazhorancen e edukimit te mesem (perqindje 53%) kunder edukimit te pergjithshem (26%), ne dhjetevjecarin e '90 gjendja fillon te ndryshoje. Vecanerisht:

- Ne vitin 1992 edukimi I mesem profesional reduktohet ne 17% te njesive shkollore, me arsimin e pergjithshem te rritur ne 27%
- Ne vitin 1995 arsimi I mesem profesional reduktohet ne 13% te njesive arsimore, me arsimin e pergjithshem te rritur ne 52% duke perbere drejtimin kryesor te sistemit shqipetar.

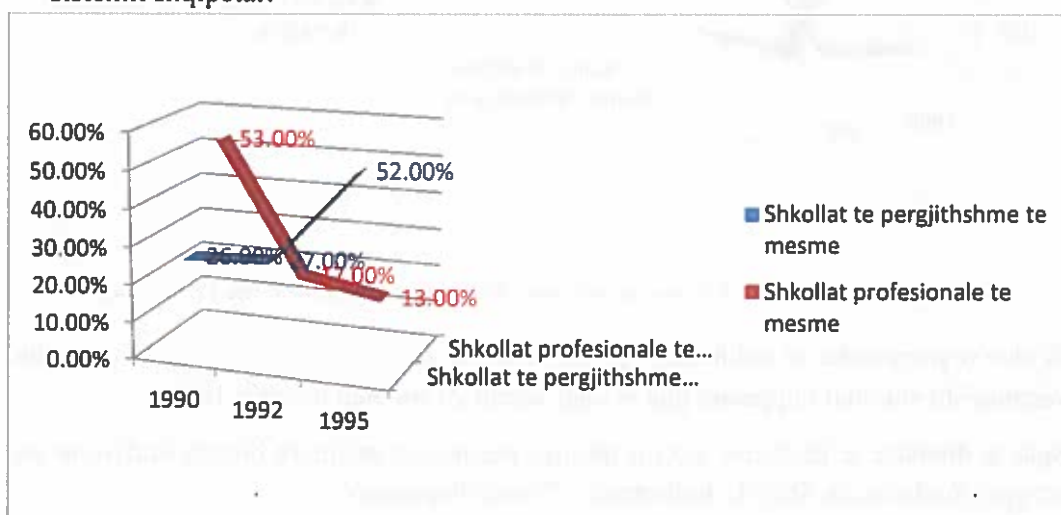

Diagrama 5.11.1: Perqindja e njesive arsimore ne Arsim te Pergjithshem dhe Profesional.⁷⁷

Ne tabelen qe vijon paraqitet numri I njesive arsimore, I shkollave te pergjithshme dhe profesionale, I edukimit te mesem ne gjithe vendin. Sic duket, ndekohe ne vitin 1990 shumica dermueese e shkollave I perkisnin arsimit profesional, gjendja ndryshon ne pesevjecarin e ardhshem, keshtu qe ne vitin 1995 numri I shkollave te pergjithshme rritet ne 372 dhe I shkollave profesionale reduktohet ne 70 njesi shkollore.

⁷⁷ Burim: te dhena vjetore te ekspozites se Shqiperise.

Viti	1990	1992	1995
Numri I shkollave te pergjithshme te mesme	47	60	372
Numri I shkollave profesionale te mesme	447	Pa te dhena	70
Shuma	494	60	442

Tabela 5.11.2: Numri I njesive arsimore ne Arsimin e Pergjithshem dhe Profesional.⁷⁸

Te dhenat e mesiperme paraqiten ne diagramen e meposhtme.

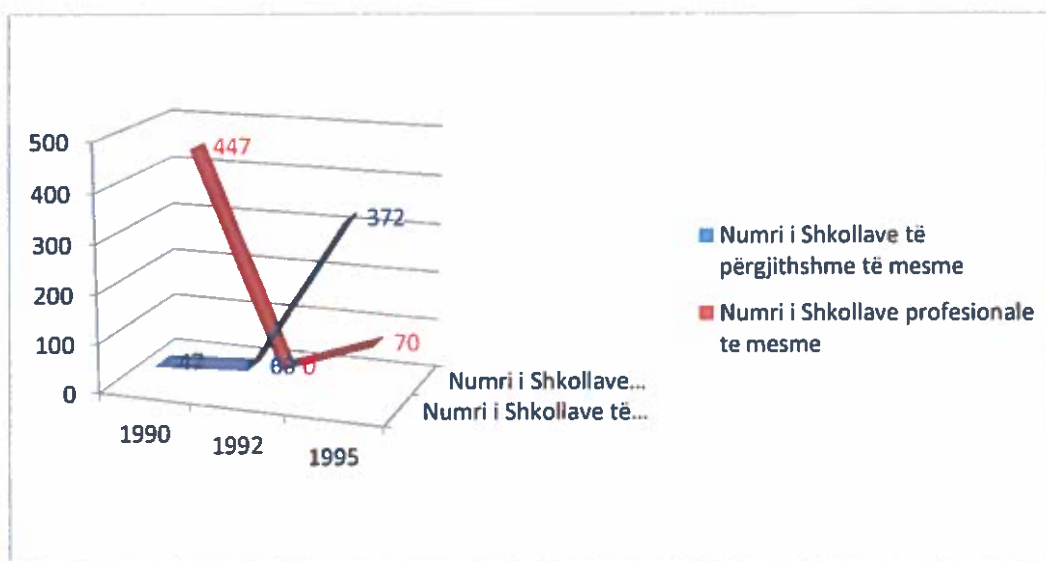

Diagrama 5.11.2: Numri I njesive arsimore ne Arsimin e Pergjithshem dhe Profesional.⁷⁹

Ia vlen te permendet se reduktimi I perket teresisht arsimit te mesem profesional, dhe vecanerisht shkollat bujqesore nga te cilat vetem 21 mbeten ne vitin 1995.

Spas te dhenave te Bashkise se Gjirokastres per njesite arsimore brenda kufijve te saj, ne qytet funksionon Shkolla Industriale "Thoma Papapano".

⁷⁸ Burim: Te dhena vjetore te ekspozites se Shqiperise.

⁷⁹ Burim: Te dhena vjetore te ekspozites se Shqiperise.

6. ANALIZA DHE VLERËSIMI I PËRDORIMEVE TË TOKËS DHE MJEDISIT TË NDËRTUAR

Në këtë kapitull bëhet klasifikimi i përdorimit të tokës në pesë sistemet territoriale: sistemi natyror, ujqor, bujqësor, urban dhe infrastrukturor. Tabela tregon përqindjen e tokës të mbuluar nga çdo sistem në Bashkinë e Gjirokastrës.

SISTEMET TERRITORIALE	PËRQINDJA %
sistemi natyror	80.94
sistemi ujqor	1.41
sistemi bujqësor	13.65
sistemi urban	3.42
sistemi infrastrukturor	0.58

Tabela 6.1: Përqindjet e mbulimit të përdorimeve të tokës në Bashkinë e Gjirokastrës.

Nga tabela rezulton se pjesa më e madhe e tokës në Bashkinë e Gjirokastrës mbulohet nga sistemi natyror me 80.94%, e ndjekur nga sistemi bujqësor me 13.65%. Vazhdon sistemi urban me 3.42% dhe sistemi ujqor me 1.41%, ndërkohë që sistemi i infrastrukturës mbulon më pak se 1% të sipërfaqes së Bashkisë.

6.1. Sistemi natyror i përdorimit të tokës

Sistemi natyror i përdorimit të tokës përfshin të gjitha ato përdorimet në lidhje me zonat natyrore të mbrojtura dhe monumentet, pyje, kullotat dhe sipërfaqe djerrë. Ky sistem përbën rreth 50% të sipërfaqes së Bashkisë Gjirokastrë. Më poshtë parashtrohen të dhënat për përdorimet e tokës në sistemin natyror:

- Në ish-komunën Cepo ndodhet zona e mbrojtur (Zonë e Mbrojtjes Strikte Kardhiq Zonë), e cila gjendet në masivin malor në lindje të vendbanimit Fushëbardhë. Zona në fjalë është praktikisht sipërfaqe pyjore, e cila nuk është lehtësisht e arritshme, pasi nuk ka rrjet rrugor që e përshkon, dhe për shkak të relievit të veçantë.
- Në skajin lindor të Bashkisë ka gjithashtu një zonë të mbrojtur me bukuri natyrore të veçanta (Zhej-Zagori). Shtrihet nga kufiri lindor i vendbanimeve malore të ish komunave Odrie, Lunxhëri dhe Antigone dhe vazhdon të drejt komunës Zagorie. Përbëhet nga zona shkëmbore, me shkurre e pyje, të cilat në pjesë të kufizuara ndërpriten nga segmentet e rrjetit rrugor që lidhin ndërmjet tyre zonat dhe vendbanimet e tjera.
- Në përgjithësi, sipërfaqet pyjore mbulojnë pjesën më të madhe ish komunave Odrie, Lunxhëri, Cepo dhe Picar në distancë të afërt nga vendbanimet. Tipar i

përbashkët i këtyre zonave është se nuk ka ndryshuar karakteri i tyre, duke qenë se qasja në to bëhet kryesisht duke përdorur monopatet dhe në disa pika të veçanta nëpërmjet segmenteve rrugore. Ky fakt fsheh rrezikun që në rast zjarri, hyrja e drejtpërdrejtë e automjeteve të zjarrfikëses nga toka, është praktikisht e pamundur.

- Për sa i përket kullotave, ato gjenden zakonisht në rreze prej rreth 2-4 km nga vendbanimet, të cilat kanë orientim kryesor ekonomik blegtorinë (p.sh. Kolonjë, Zhulat etj) dhe i përkasin sipërfaqeve të mëdha gjysmëmalore, të cilat nuk ofrojnë ndonjë mundësi tjetër shfrytëzimi.

6.2. Sistemi i përdorimit të ujit të tokës

Volumi ujor kryesor që përshkon Bashkinë e Gjirokastrës është lumi Drino, i cili gjendet në lindje të autostradës SH4. Shtrati i lumit nuk ka gjerësi konstante në të gjithë gjatësinë e tij, kryesisht për shkak të strukturës gjeologjike të tokës. Kalimi i Drinit bëhet duke formuar vepra të vogla teknike (kryesisht ura), të cilat janë të bazuara në shpatet natyrore të lumit. Theksohet se nuk janë ndërtuar vepra mbrojtëse nga përmbytjet e lumit Drino, si rezultat gjatë periudhës së shirave të rrëmbyeshëm përmbysten pronat fqinje, dhe në raste ekstreme edhe vetë autostrada SH4. Në zonën e qytetit të Gjirokastrës, pranë Drinos ka përdorime industriale dhe tregtare me problem të madh depozitimin e mbetjeve të tyre në lumë. Gjithashtu, në distancë relativisht të shkurtër nga shtrati i lumit gjenden dhe varrezat e qytetit, fakt që sjell në rrezik tjetër të ndotjes së ujërave të Drinos. Në zona të tjera lumit është pranë përdorimeve bujqësore dhe në distancë të sigurt nga vendbanimet. Së fundi, theksohet se në disa pika të shtratit të Drinos nxjerret rërë dhe inerte për prodhimin e materialeve të ndërtimit.

Për shkak të gjeomorfologjisë së veçantë të Bashkisë së Gjirokastrës, në vargjet e malit të Gjerë dhe Lunxhëri janë formuar me kalimin e viteve më shumë pellgje ujëmbledhëse, nëpërmjet të cilave ujërat e shiut kanalizohen në rezervuarë dhe përrenj (sezonale dhe josezonale) që përfundojnë në lumin Drino. Shumica e rezervuarët janë në ish komunat Odrie, Lunxhëri dhe Antigone, dmth në anën e malit Lunxhëri, kryesisht për arsye gjeologjike, duke qenë se kanë nevojë për tokë që nuk ka përshkueshmëri nga uji. Rezervuarët kufizohen kryesisht me sipërfaqe bujqësore dhe gjenden në distancë të afërt me akset rrugore. Nga ana tjetër, pjesa më e madhe e përrenjve paraqitet në anën perëndimore të Bashkisë së Gjirokastrës, ku morfologjia e tokës (kryesisht kanionet e formuara) favorizon formimin e tyre. Këto përrenj vijnë, kryesisht nga sipërfaqet pyjore, por në disa raste dhe nga vendbanimet, si p.sh. Gjirokastër, Lazarat dhe Fushëbardhë, duke krijuar rrezik përmbytjeje dhe erozioni të tokës.

6.3. Sistemi i përdorimit të tokës bujqësore

Ky sistem përfshin të gjitha kultivimet bujqësore të cilat gjenden brenda kufijve të Bashkisë së Gjirokastrës dhe që mbulojnë rreth 27% të sipërfaqes së saj. Mund të

bëhet ndarja e këtyre zonave në dy kategori: ato që janë në pjesën fushore të Bashkisë (pranë lumit Drino dhe Autostradës SH4) dhe ato që gjenden në pjesën më malore të saj. Shumica e kulturave fushore nuk janë të rrethuara, i përkasin grupit të bimëve foragjere dhe ujiten. Gjithashtu, përgjatë autostradës SH4, në kthesën për në Cepun, ka sera në të cilat kultivohen perime sezonale.

Në rajonet më malore të Lunxhërisë dhe Antigonës, gjenden sipërfaqe të punueshme dhe vreshta, të cilat kryesisht janë të rrethuara dhe ndjekin akset kryesore të rrugëve që përshkojnë zonën. Bimët e kultivuara janë në përgjithësi më të përqendruara në ish komunitat Odrë, Lunxhëri dhe Antigonë, gjenden në distancë të afërt nga rrjeti rrugor, arrijnë deri në skajet e vendbanimeve të ndryshme dhe mbulojnë shumicën e sipërfaqeve, ku terreni lejon që të ketë shfrytëzohen sipërfaqe të mjaftueshme. Theksohet se komuna e vjetër Odrë përbën ndoshta zonën e vetme të Bashkisë me kultivimin e pemëve frutore. Nga ana përëndimore e autostradës SH4 kulturat hasen vetëm në zonat fushore dhe kryesisht në sipërfaqe të punueshme.

Në vendbanimet më veriore ka sipërfaqe të kufizuara toke të punueshme, që kufizohen me bimësi natyrore dhe nuk janë lehtësisht të arritshme për shkak të mungesës së infrastrukturave rrugore të pamjaftueshme.

6.4. Sistemi i përdorimit të tokës urbane

Rrjeti i banimit i Bashkisë Gjirokastrë ka si bërthamë qytetin e Gjirokastrës, së bashku me vendbanimin Lazarat- Kordhocë, dhe një mori vendbanimesh të tjera, të cilat shtrihen përgjatë autostradës kryesore SH4 ose në shpatet e malit të Gjerë (në drejtim të perëndimit) dhe Lunxhëri (në drejtim të lindjes).

Qyteti i Gjirokastrës është qendra e padiskutueshme ekonomike e Bashkisë me të njëjtin emër por edhe rajonit më të gjerë, duke qenë se përbën qendër të rëndësishme të përqëndrimit të shërbimeve dhe njësive industriale, si dhe një atraksion i madh turistik për të gjithë Shqipërinë (është shpallur Monument i Trashëgimisë Botërore nga UNESCO). Më konkretisht, është përcaktuar një zonë mbrojtjeje absolute (qendra historike), e cila zë një sipërfaqe afërsisht të barabartë me 68.6 ha, dhe një zonë e mbrojtur rreth saj (në formën e buffer zone), e cila zë edhe 92.2 ha. Theksohet se zona e dytë praktikisht cakton kufijtë e qytetit të vjetër të Gjirokastrës. Gjirokastra, përveç një qendër e rëndësishme tregtare, përbën një zonë banimi veçanërisht të rëndësishme. Përveç popullsisë vendase është akumuluar dhe një pjesë e rëndësishme e fuqisë punëtore nga zonat rurale përreth në kërkim të punës dhe kushteve më të mira të jetesës.

Përveç qytetit të Gjirokastrës, që do të analizohet më pas, vendbanimet e tjera janë vetëm për përdorim banimi dhe vetëm në më të mëdhatë prej tyre u hasen disa shërbime elementare minimale si, lokale (kafene dhe taverna) dhe dyqane ushqimesh, të cilat u shërbejnë nevojave të përditshme të popullsisë vendase, por edhe kalimtarëve. Gjithashtu ka edhe shërbime publike bazë (p.sh. shkollë, ambulanca), ndërsa në kryeqendrat e ish komunave janë vendosur në pikë qendrore zyrat bashkiake apo të ish-komunave që mbulojnë nevojat e drejtpërdrejta të të gjithë

popullsisë. Së fundmi, kudo, madje edhe në vendbanimet peri-urbane, ka kopshte me perime dhe të mbjella ndërmjet shtëpive.

Në qytetin e Gjirokastrës ka një përqendrim të madh të shërbimeve. Për sa i përket shërbimet publike (shih. Kapitullin 5.1.6), ka dy raste, një në qytetin e vjetër, ku ka densitet të lartë të shërbimeve publike në distancë relativisht të afërt me njëra-tjetrën dhe i dyti në qytetin e ri, kryesisht përgjatë Bulevardit “18 Shtatori”. Ndërtesat që kanë të bëjnë me ofrimin e shërbimeve dhe tregtinë nga individët dhe subjektet të tjera të së drejtës private gjenden kryesisht përgjatë Bulevardit “18 Shtatori”, ku shfaqet përqendrim veçanërisht i lartë të degëve të bankave, këmbimit valutor, tregtisë me pakicë, hoteleve (relativisht të kohëve të fundit), ofruesit e shërbimeve të telefonisë celulare dhe restorante. Siç kuptohet përdorimet e tregtisë private dhe shërbimeve organizohen kryesisht në mënyrë lineare përgjatë dy akseve rrugore kryesore të qytetit ku ka mundësi parkimi të përkohshëm të automjeteve për shërbimin e qytetarëve. Gjithashtu vlen të përmenden informacionet e mëposhtme:

- Në zgjatimin e Bulevardit “18 Shtatori” në drejtim të perëndimit (Rruga Gole Gushi) si dhe rrugëve të ngushta përreth funksionon tregu i përditshëm fshatar (për fruta dhe perime, tregti e vogël), por për të cilin mendohet nga autoritetet lokale që të transferohet në vend tjetër.
- Në lagjet 18 Shtatori, Granicë, Palorto, Varosh, 11 Janari përgjatë akseve kryesore rrugore gjenden disa dyqane tregtie me pakicë dhe restorante që përmbushin nevojat e popullatës lokale. Këto vendosen në katin përdhe të ndërtesave, në kate ku ka banime, dhe e njëjta përzierje ndodh edhe në rrugët kryesore
- Në Lagjen Pazar i Vjetër, e cila përbën bërthamën e qendrës historike të qytetit të vjetër, përveç shërbimeve administrative gjenden në përqendrim të larta hotele me arkitekturë më tradicionale hotele, lokale (kafene dhe restorante), dyqane ushqimore, dyqane me artikuj turistikë, dhe dyqanet e mjeshtërve tradicionalë të qytetit (p.sh. të tipit për gdhendje druri). Për shkak të lëvizjes turistike të lartë në zonë, sidomos gjatë sezonit të verës, ka në pika të veçanta dhe zyra të këmbimit valutor. Theksohet se ndryshe nga lagjet e tjera të qytetit të Gjirokastrës, Pazar i Vjetër nuk përdoret pothuajse më fare për banim.
- Në lagjet e tjera nuk ka përqendrim të veçantë të shërbimeve dhe tregtisë, me përjashtim të përqendrimeve lineare që u përmendën më parë.

Gjithashtu përgjatë SH4 ndërmjet dy rrethrotullimeve dhe në të dyja anët, ka një përqendrim të lartë me pika karburanti, hotele, restorante dhe supermarkete.

Përdorimet industriale gjenden pothuajse vetëm në mënyrë lineare përgjatë autostradës SH4 ose në distancë shumë të afërt prej saj, duke përmbushur kështu aksesin në këto njësi, si edhe për personelin e punës dhe makinat e furnizimit e përzgjedhjes. Gjithashtu, vërehen përqendrimet me funksion pothuaj vetëm industrial në kufirin e zonës industriale të Gjirokastrës me vendbanimin Kordhocë. Burimi kryesor i aktiviteteve nga Kordhoca në qytetin e Gjirokastrës ka të bëjë me prodhimin e materialeve të ndërtimit, shumica e të cilave sigurohet nga nxjerrja e rërës nga brigjet e Drinos, por edhe në guroret fqinje të vendosura buzë maleve.

Gjithashtu, në afërsi të autostradës SH4 ka njësi industrie ushqimesh dhe pijesh të vogla dhe të mesme, fabrika prodhimi dhe përpunimi këpucësh dhe tekstilit, industri duhani etj. Në hyrje të Bulevardit "18 Shtatori", nga ana perëndimore, ka një fabrikë të vogël të prodhimit të pajisjeve shtëpiake (thika dhe pirunë). Përgjatë autostradës SH4 ka gjithashtu në funksionim pika karburanti, garazhe dhe lavazhe makinash. Në hyrje të vendbanimit Andon Poçi ka fabrikë të mbushjes së shisheve të ujit mineral të quajtur Çajupi. Në rrugën kryesore për në Lazarat gjendet një pulari, por që e cila nuk të funksionon gjithmonë. Në hyrje të Picarit ka një njësi të kultivimi të peshkut. Gjithashtu ia vlen të përmenden sa më poshtë:

- Shumica e fabrikave në SH4 ishin nën kontrollin e shtetit gjatë periudhës komuniste. Pas viteve '90 ndodhi copëzimi i këtyre fabrikave dhe privatizimi i pjesshëm i tyre, shumë prej të cilëve u braktisën dhe të tjerat funksionojnë në periudhë sezonale. Një shembull tipik është ndërtesa e ndërmarrjes së Trikotazhit, që ndodhet në kryqëzimin e rrugëve SH4 dhe Bulevardi "18 Shtatori", e cila nuk funksionon prej vitesh, duke pasur si rezultat dhe degradimin e impianteve të saj.
- Ka problem me menaxhimin e ujërave të zeza të njërive të ndryshme industriale, të cilat pa ndonjë përpunim përfundojnë në Drino. Gjithashtu, është problematike fqinjësia e njërive industriale me zonat e banuara p.sh. kampi i romëve.
- Jashtë kufijve të Bashkisë së Gjirokastrës, por në afërsi relative ka shumë njësi moderne për përpunimin e ushqimit dhe pijeve si p.sh Industria e Qumështit Gjiofarm (Vrisera), Industria e Mbushjes së Shisheve Glina etj. Këto njësi, të cilat tërheqin fuqi punëtore nga Gjirokastra, bëjnë të dukshëm problemin e ndërtesave të vjetra industriale që gjenden në qytetin e Gjirokastrës, të cilat ndoshta nuk mund t'u shërbejë nevojave aktuale dhe proceseve të prodhimit.
- Për sa i përket vetë ndërtesave, theksohet se njësitë e vjetra janë kryesisht me 2-3 kate me beton të armuar, ndërsa më të rejat janë kryesisht përdhese me lartësi të madhe dhe kanë skelet metalik.

Vlen të përmendet se brenda kufijve të Bashkisë Gjirokastrë ka mjaft vende të gërmimit të burimeve minerale, kryesisht të gurëve gëlqeror, të cilat përdoren shpesh në punimet e ndërtimit dhe në vepra të ndryshme teknike. Këto materiale transportohen nga pikat e gërmimit në objektet ku bëhet përpunimi dhe pastaj shiten, por që, siç u përmend më parë, janë të vendosura kryesisht në dyja anët e autostradës SH4. Pikat e gërmimit të gurëve gëlqerorë gjenden në afërsi të vendbanimeve Picar, mbi Gërhot, midis Gjirokastrës dhe Lazaratit dhe para Lazaratit. Gjithashtu rreth Fushëbardhës ka miniera fosfori në 2-3 vende.

Përdorimet për arsim dhe edukim kanë një përqendrim të lartë në qytetin e Gjirokastrës, siç do të trajtohet në vijim (shih. Kapitullin 5.1.6). Ato përfshijnë çerdhe-kopshte të përqendruara kryesisht në qytetin e vjetër, shkolla 9-vjeçare dhe të mesme të shpërndara në të gjithë shtrirjen e qytetit. Gjithashtu, në pjesën e re të qytetit, pranë stadiumit, është Universiteti "E.Cabej". Në qytet ka gjithashtu mundësi frekuentimi të 2 kopshteve private dhe shkollave 9-vjeçare. Një prej tyre gjendet në SH4 dhe menaxhohet nga Kisha Orthodhokse e Shqipërisë. E dyta gjendet pranë

Bulevardit "18 Shtatori" dhe menaxhohet nga Kisha Katolike. Në Lazarat ka tre objektet arsimi, një për çdo nivel. Për sa i përket për ish-komunave të tjera, infrastrukturën përkatëse janë të kufizuara për shkak të madhësisë së vogël të popullsisë së tyre dhe mungesës së numrit të mjaftueshëm të popullsisë në moshë shkollare dhe parashkollare. Kështu sot funksionojnë 12 shkolla 9-vjeçare dhe 8 kopshte (Asim Zeneli, Arshi Lengo, Lunxhëri, Mashkullorë, Humelicë, Çepun, Kolonjë dhe Picar), të cilat i shërbejnë dhe vendbanimeve të tjera, ndërsa mungojnë shkollat e mesme.

Shërbimet shëndetësore që ofrohen në bashkinë e Gjirokastrës janë të organizuara në tri kategori kryesore: a) ambulanca, b) qendra shëndetësore dhe c) kujdesi spitalor. Më konkretisht, ambulancat, të cilat përbëjnë nivelin bazë, gjenden në pothuajse të gjitha vendbanimet e Bashkisë Gjirokastrë përveç qytetit dhe fshatrave (Lazarat, Picar, Kardhiq, Valare) që shërbehen nga Qendra shëndetësore. Në qytetin e Gjirokastrës ndodhet Spitali-Poliklinika "Omer Nishani" në Bulevardin 18 Shtatori, si dhe klinika obstetrike që funksionon ngjitur me spitalin (shih Kapitullin 5.1.6). Së fundi, ia vlen të përmendet se në qytetin e Gjirokastrës ka një klinikë private, e cila gjendet direkt pas Spitalit të Përgjithshëm të qytetit.

Në përdorimet specifike të tokës përfshihen hapësirat e varrezave. Varreza ka në të gjitha vendbanimet e Bashkisë, zakonisht në një pikë të skajshme të tyre (ose në hyrje ose në dalje të fshatit). Në Gjirokastrë varrezat ndodhen në Autostradën kryesore SH4 dhe është shtrirë edhe në një parcelë fqinje që të plotësohen nevojat e Bashkisë. Duke qenë se midis dy parcelave ka përrua, haset problemi me ujërat të cilat përfundojnë në Drino, kështu që ka një rrezik real të kontaminohet akuiferi nga varrezat. Në vendbanimin e Lazaratit ka 2 hapësira për varreza të cilat gjenden në kufirin veriperëndimor dhe jugperëndimor të vendbanimit. Varrezat që gjenden në kufirin jugperëndimor të vendbanimit, janë gjithashtu pranë përroit (dhe më konkretisht, rreth 500 m nga shtrati), si rrjedhojë, përveç se ekziston rreziku i kontaminimit të akuiferit, si më sipër, bëhet e vështirë dhe hyrja në të gjatë periudhave të reshjeve intensive, pasi nuk ka një vepër teknike të krijuar për kalim.

Brenda Bashkisë së Gjirokastrës ka shumë të reparte të vjetra ushtarake, të cilat nuk funksionojnë më. Shumica e tyre u ndërtuan nga Forcat Italiane gjatë Luftës së Dytë Botërore dhe u ruajtën më pas gjatë sundimit komunist në vend. Më konkretisht, në kodrën e Gërhotit ka një repart ushtarak, por që tani funksion vetëm si vëndrojtë e izoluar në skajin verilindor të tij (brenda këtij ambienti ka funksionuar dhe spital ushtarak - sot atje ndodhet ndërtesa e Policisë Rrugore të Gjirokastrës).

E njëjta gjë vlen edhe për kodrën që gjendet midis Gjirokastrës dhe Kordhocës, ku janë strehuar objektet ushtarake, tashmë joaktive, si në rajonin më të gjerë të komunës Antigone. Për të tjerat, në masivet malore përreth vendbanimeve shumë objekte nëntokësore të ruajtjes së tankeve (p.sh. Lazarat, Erind), vendstrehime (p.sh. Picar) dhe bunkerë (p.sh. Asim Zeneli). Gjithashtu, në disa vendbanime, si në Prongji, ka depo të braktisura materialeve ushtarake.

Në qytetin e Gjirokastrës ka 5 objekte të mëdha sportive (stadium/fusha futbollit dhe basketbollit), publike dhe private, të gjithë jashtë bërthamës historike (shih Kapitullin

5.1.6). Mungojnë fushat sportive të hapura, të shpërndara nëpër lagje për përdorim të përzier. Ambiente të hapura sportive (bëhet fjalë kryesisht për futboll) ka edhe në disa vendbanime të tjera (p.sh. Lazarat, Asim Zeneli, Çepun, Mashkullorë, Karjan) dhe në shumicën e rasteve janë në gjendje të keqe.

Qyteti i Gjirokastrës paraqet numër të madh objekteve kulturore, të cilat janë gjenden në dendësi të lartë, në kufirin e qytetit të vjetër. Ato përfshijnë nga njëra anë vendet arkeologjike dhe ndërtesat e mbrojtura (p.sh. Kalaja, shtëpitë Skendulli dhe Zekate), nga ana tjetër infrastruktura të tjera moderne ndërtimi, si të hapura ashtu dhe të mbyllura (p.sh. bibliotekë, shkollë muzike, teatër). Në vendbanimet tjera nuk funksionojnë më objekte të tilla, me përjashtim të Lazaratit (qendra kulturore) dhe Asim Zeneli (qendra kulturore dhe muzeu etnografik).

Objektet fetare mund të ndahen në tre kategori kryesore:

- E para i përket objekteve të kultit të Fesë së Krishterë, të cilat i përkasin kryesisht kishës ortodokse dhe më pak ato katolike. Në qytetin e Gjirokastrës gjendet numër i vogël kishash të vjetra ortodokse, shumica e të cilave janë brenda kufijve të qytetit të vjetër, të cilat nuk kanë oborr. Është domethënë fakti që kisha që gjendet në lagjen "18 Shtatori" ka të njëjtën hapësirë oborri me shkollën që ndodhet ngjitur me të. Ekziston edhe një kishë katolike pranë Bulevardit "18 Shtatori". Përjashtim bën kisha e re e ndërtuar pranë Autostradës SH4. Në vendbanimet e tjera ekzistenca ose mosekzistenca e kishave lidhet në mënyrë të drejtpërdrejtë me popullsinë që jeton në to. Kështu, të gjitha fshatrat e ish-komunës Odrie kanë kisha ortodokse, zakonisht me oborre, të cilat dhe mirëmbahen; ndërsa ish komunat Picar dhe Lazarat nuk kanë kisha, duke qenë se popullsia e tyre është kryesisht myslimane.
- Kategoria e dytë ka të bëjë me xhamitë dhe në përgjithësi me objektet myslimane të kultit. Në qytetin e Gjirokastrës ka xhami në lagjen Pazar i Vjetër (së bashku me një shkollë fetare funksionale). Theksohet se në qytetin e Gjirokastrës është në ndërtim një Qendër Islame në kodrën prapa zonës së Universitetit. Për vendbanimet e tjera ekzistenca apo mosekzistenca e xhamive, siç u përmend dhe më sipër, është drejtpërdrejt e varur nga popullsia që jeton në to. Kështu, në vendbanime si Lazarat, Valare, Kolonjë, Mashkullorë etj ka xhami në pikat qendrore.
- Kategoria e tretë i përket teqeve që përbëjnë objekte kulti të dogmës islame të Sufi (bektashi). Teqetë ka në numër të kufizuar vendbanimesh si p.sh. t Lazarat, Zhulat, Asim Zeneli, Erind etj.

Në përgjithësi për objektet e kultit mund të vërehet se objektet e kishave ortodokse janë më të vjetra, ndërsa xhamitë dhe teqetë janë më të reja. Në çdo rast nuk para gjenden objekte kulti me kufij të përcaktuar dhe të me oborr, përveçse të teqeve.

Për sa i përket vendeve të trashëgimisë kulturore dhe historike, më i rëndësishmëm është ndoshta vetë qyteti i vjetër i Gjirokastrës, i cili është shpallur si Monument i Trashëgimisë Kulturore Botërore nga UNESCO. Brenda zonës së mbrojtur ka kryesisht, përdorime banimi, shërbimi dhe restorantesh. Gjithashtu në jug të

vendbanimeve Tranoshisht dhe Saraqinisht ndodhet Parkun Arkeologjik i Antigonës, i cili është një atraksion turistik për gjithë Qarkun e Gjirokastrës. Vendi arkeologjik gjendet brenda një zone me bimësi pyjore ku të çon një aks rrugor. Përveç kalasë së qytetit të Gjirokastrës, ka edhe tre kështjella të tjera në zonën e kësaj Bashkie. Rrënojat e kështjellës së Kardhiqit ndodhen në një kodër në kufi të vendbanimit, në një zonë me bimësi pyjore. Rrënojat e Kalasë Paleokasër ndodhen në distancë të afërt me vendbanimin me të njëjtin emër dhe kufizohen me Drinon dhe një degë të tij, si dhe me zonat me kultura bujqësore. Së fundmi, në veri të vendbanimit Topullaraj, në majë është Kalaja e Shën Triadhës, e cila është e arritshme me anë të aksit rrugor dhe kufizohet me sipërfaqe pyjore dhe në shkallë më të vogël me kultura bujqësore. Së fundmi, pranë Kalasë është instaluar antenë e telefonisë celulare. Brenda kufijve të zonës së studimit, është gjendet dhe ura tradicionale Ura e Kollorcës, mbi Drino në lartësinë e vendbanimit Kordhocë, e cila rrethohet nga toka bujqësore, por edhe objekte lineare tregtare dhe industriale që vërehen përgjatë autostradës SH4.

Së fundi, zonat e gjelbërta publike (p.sh. parqet, sheshet, këndet e lojërave) janë shumë të kufizuara në të gjitha vendbanimet e Bashkisë.

6.5. Sistemi i përdorimit të tokës së infrastrukturës

Aksi kryesor rrugor, i cili përshkon Bashkinë e Gjirokastrës dhe përbën gjithashtu segmentin e Rrjetit Kombëtar Rrugor të Shqipërisë, është Autostrada SH4 që lidh veriun me pjesën jugore të vendit. SH4 përbëhet nga një korsi për secilin drejtim dhe është ndërtuar pa rrip ndarjeje. Përgjatë vendbanimeve Lazarat dhe Gjirokastrë, përreth autostradës SH4, janë përqëndruar objekte industriale, tregtare e restorante siç u analizua në paragrafin e mësipërm. Përqendrimi i lartë i funksioneve të tilla përgjatë aksit rrugor, si dhe fakti se ajo kalon nga zonat e populluara shkakton ulje të kufirit të lejuar të shpejtësisë në 40 km / orë. Gjithashtu shpesh ndjehet bllokimi i dy rrethrotullime, nga të cilat sigurohet akses në qytetin e Gjirokastrës, për shkak të rritjes së numrit të automjeteve që bëjnë kthehen. Në segmentet e tjera të saj, SH4 rrethohet kryesisht nga sipërfaqe bujqësore dhe ka degëzime me rrugët provinciale, të cilat të çojnë në vendbanimet tjera të Bashkisë.

Rrugët provinciale përshkojnë në pjesën më të madhe të tyre sipërfaqet bujqësore dhe pyjore, kalojnë brenda vendbanimeve dhe zakonisht përfundojnë në ato më malore. Kështu p.sh. rruga provinciale që i shërben komunës së Antigones, fillon pas Gjirokastrës, përshkon si arterie kryesore vendbanimet Arshi Lengo dhe Asim Zeneli, kalon rreth vendbanimeve Krinë dhe Tranoshisht për të përfunduar në Saraqinisht.

Vlen të përmendet se në përgjithësi ka mungesë të lidhjes së vendbanimeve të ndryshme mes tyre, me rezultat ngarkimin e mëtejshëm të autostradës SH4, pasi nëpërmjet saj bëhet lidhja rrugore ndërmjet komunave të ndryshme. Megjithatë, parashikohet ndërtimi i segmentit rrugor anësor (bypass) të qytetit të Gjirokastrës, përgjatë lumit Drino, në mënyrë që të zhbllokohet SH4. Së fundmi, në ndërtim e sipër është një aks rrugor lidhës i Bashkisë së Gjirokastrës në afërsi të vendbanimit Kardhiq.

7. ANALIZA DHE VLERËSIMI I INFRASTRUKTURËS

7.1. Transporti

Bashkia e Gjirokastrës nuk është e lidhur direkt me ndonjë infrastrukturë tjetër transporti, përveç se rrjetit kryesor rrugor kombëtar, më konkretisht autostradën SH4, e quajtur Loti 2 i Rrjetit të Transportit të Evropës Juglindore që lidh Fierin me Kakavijën (kufirin Grek). Prandaj, projektet që kanë nisur për zhvillimin e kësaj rruge, do të kontribuojnë në rritjen e aksesit të kësaj Bashkie nga dhe drejt zemrës së vendit, Tiranës dhe терминаlet kryesore kombëtare (portin e Vlorës dhe Durrësit, dhe aeroportin Nënë Tereza), si dhe me rrjetin hekurudhor në veriperëndim dhe me Greqinë në jug. Zhvillimi i vazhdueshëm i rrugës nga Mashkullore deri në Delvinë duke kaluar në këtë bashki në dretim veri-jug do të rrisë komunikimin, si dhe në drejtim të portit të Sarandës dhe të kufirit grek në Konispol dhe më tej në portin e Igumenicës. Në përgjithësi, në përputhje me objektivat dhe masat e parapara nga Strategjia e re Kombëtare për Transportin është parashikuar së lidhja e Bashkisë do të rrisë promovimin dhe zbatimin e projekteve për të përfunduar dhe modernizuar rrjetin primar dhe sekondar, dhe në nivel lokal/rajonar nga projektet e mirëmbajtjes dhe përmirësimit të sigurisë në rrugë. Së fundi, zhvillimi i një aeroporti të ri në jug të vendit do të ofrojë një mundësi alternative për lidhjen dhe rritjen e tërheqjes të kësaj bashkie, në varësi të vendimit përfundimtar mbi vendndodhjen e aeroportit, afërsisë dhe lidhjes së tij me bashkinë, shërbimet e ofruar, itineraret dhe shpenzimet.

Transporti- Vlerësimi i gjendjes aktuale në bashkinë e Gjirokastrës.

Vlerësimi i infrastrukturës së transportit, kërkesave dhe karakteristikave të tij, nënkupton një regjistër të detajuar të situatës aktuale. Prandaj, konsulenti, pas hulumtimit përkatës që kryen privatisht mbi çështjen e transportit duke patur në fokus bashkinë përkatëse dhe duke siguruar marrjen e të dhënave nga institucionet vendore (Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, Instituti i Transportit, Autoriteti Rrugor Shqiptar etj.) do të hartojë një pyetësor të strukturuar, i cili është dërguar autoriteteve të bashkisë, në mënyrë që të fitojnë njohuri më të thella në sistemin e transportit të bashkisë.

Pyetësori ka si qëllim mbledhjen e informacioneve dhe të dhënave mbi rrjetin aktual të transportit, karakteristikat fizike dhe funksionale, kërkesat e transportit dhe shërbimet e transportit masiv, polet e interesit dhe qëllimet e udhëtimit, si dhe nevojat e përmirësimit, projektet e planifikuara apo të propozuara. Pyetësori si një mjet për mbledhjen e të dhënave është kombinuar me vizitat në terren, mbledhje me grupet e interesit si dhe intervista/diskutime të shkurtra me popullsinë vendase.

Përshkrimi i rrjetit rrugor bashkiak

Bashkia e Gjirokastrës nuk është e lidhur direkt me ndonjë infrastrukturë tjetër transporti, përveç se rrjetit kryesor rrugor kombëtar, më konkretisht autostradën SH4, që lidh Fierin me Kakavijën (kufirin Grek). Dhe Gjirokastrën me Bashkitë fqinje të Dropullit, Libohovës dhe Tepelenës. Kjo rrugë nacionale, është me dy drejtime, me

nga një korsi për secilin drejtim, pa patur ndarëse mes tyre. Në disa prej segmenteve të saj ka disa zgjerime, ku janë ndërtuar korsi për biçikleta, jashtë qytetit dhe rrugës drejt liqenit dhe qëndrës së argëtimit. Trotuari është 7,50 m i gjërë, me shpejtësi mesatare të lejuar 65km/orë.

Në fillim të autostradës SH4 drejt Cepunit dhe Sarandës (Rruga Kardhiq-Sarandë), rruga është në ndërtim e sipër, me një shtrirje pothuajse të drejtë deri në Kardhiq. Në disa vende të rrugës ka rrëshqitje dheu. Nga fundi I shtrirjes së saj në drejtim të Fushëbardhës rruga është e pashtuar dhe në gjendje të keqe, shumë e ngushtë për të lejuar kalimin e dy makinave që lëvizin në drejtim të kundërt, dhe me shumë kthesa të rrezikshme.

Rruga për në Prongji është e pashtuar në pjesën më të madhe të saj. Nuk ka asnjë sinjalistikë që të drejton për tu kthyer në këtë fshat.

Nga Fushëbardha në Zhulat qasja bëhet me anë të një rruge të aksesueshme vetëm nga njerëzit dhe kafshët. Zhulati është i aksesueshëm nëpërmjet një rruge të pashtuar e cila e lidh me rrugën e re Cepune-Sarandë, por ajo kalon një lumë dhe ndjek rrjedhën e lumit. Dy ura –relativisht të reja- përdoren si vendkalime të nevojshme të lumit.

Nga dalja e autostradës SH4 në drejtim të Picarit, rruga është në disa kryqëzime shumë e ngushtë dhe kur dy makina me dretim të kundërt takohen, njëra duhet të ndalet në anë. E njëjta gjë vlen edhe për rrugën nga Picari deri në Klonjë, e cila është e pashtuar dhe në gjendje tepër të keqe. Nga Klonja deri në Golem është rruga e pashtuar, ku gjatë vizitave në terren ishte e pamundur të ecje me makinë për shkak të rrëshqitjeve të dheut.

Mashkullorja është e aksesueshme nga rruga SH4 përmes një rruge të asfaltuar, e cila është në gjendje të mesme.

Në lindje, nga autodtrada SH4 në drejtim të Terbuqit është një rrugë e pashtuar, e cila vazhdon deri në Labovën e Madhe dhe Labovën e Vogël. Situata është e ngjashme me rrugën e përshkruar më lart, nga SH4 drejt Picarit, ku nëse dy makina me drejtim të kundërt takohen, njëra prej tyre duhet të ndalojë në anë.

Në Andon Poçi dhe Palokastër, të cilat janë vendbanime në afërsi të SH4, rrugët janë të asfaltuara, ku gjërësia e tyre lejon kalimin e dy makinave që lëvizin në drejtime të kundërta.

Në Saraqinisht dhe në Asim Zeneli është rruga e shtruar, në një gjendje mesatare. E njëjta gjë vlen edhe për rrugën nga autostrada SH4 drejt Valarës dhe më tej në Erind dhe Dhoksat, por nga Erindi drejt Karjanit ka disa segmente të pashtuara.

Shpejtësia aktuale mesatare përgjatë rrjetit rrugor lidhës nga autostrada SH4, siç u shënua gjatë vizitave në terren, është dukshëm e ulët (26 km/ore). Distanca dhe koha e udhëtimit nga SH4 në vendbanimet e ndryshme të bashkisë, janë paraqitur në tabelën më poshtë:

Nisja	Destinacioni	Distanca (km)	Koha e udhëtimit (min)	Shpejtësia (km/h)
kryqëzimi më i afërt SH4	Picar	5	10	30
	Klonje	8	20	24
	Cepune	1	5	12
	Fushëbardhë	16	35	27
	Zhulat	14	30	28
	Zhulat	18	30	36
	Prongji	8	11	44
	Mashkullore	2,5	8	19
	Terbuq	4	10	24
	Labove e Madhe	7	20	21
	Labove e Vogel	8,5	35	15
	Palokaster	1,5	5	18
	Andon Poci	2	5	24
	Saraqinisht	13,5	30	27
	Asim Zeneli	6	15	24
	Erind	11	30	22
	Valarë	5	15	20
	Karjan	10	15	40
	Dhoksat	11	15	44

Në përgjithësi, qasja e bashkisë me pjesët e tjera të rrjetit kombëtar mund të konsiderohet e kënaqshme, për sa i përket lidhjes së parashikuar në rrjetet e mëdha dhe qytete të tjera të mëdha dhe pikat kyqe në Shqipëri, si dhe me Greqinë dhe aeroportin rajonal të Janinës. Distancat dhe koha e udhëtimit drejt destinacioneve të rëndësishme nga Gjirokastrë janë përmbledhur në tabelën më poshtë:

Destinacioni	Distanca	Koha e udhëtimit
Tirana	247	3h32min
Aeroporti i Tiranës	264	3h50min
Aeroporti i Janinës	83,3	1h9min
Sarande	54,4	49 min
Premet	60,1	50 min
Parku Antigone	15	20 min

Megjithatë, duke marrë parasysh rolin e qytetit të Gjirokastrës si qendra e bashkisë si dhe vlerësimin kohë-distancë, siç është raportuar nga autoritetet bashkiake, nga Gjirokastrë në vendbanime të ndryshme ose dhe në afërsi të bashkisë, qasja nuk mund të konsiderohet mjaft e kënaqshme (shiko diagramën në vijim).

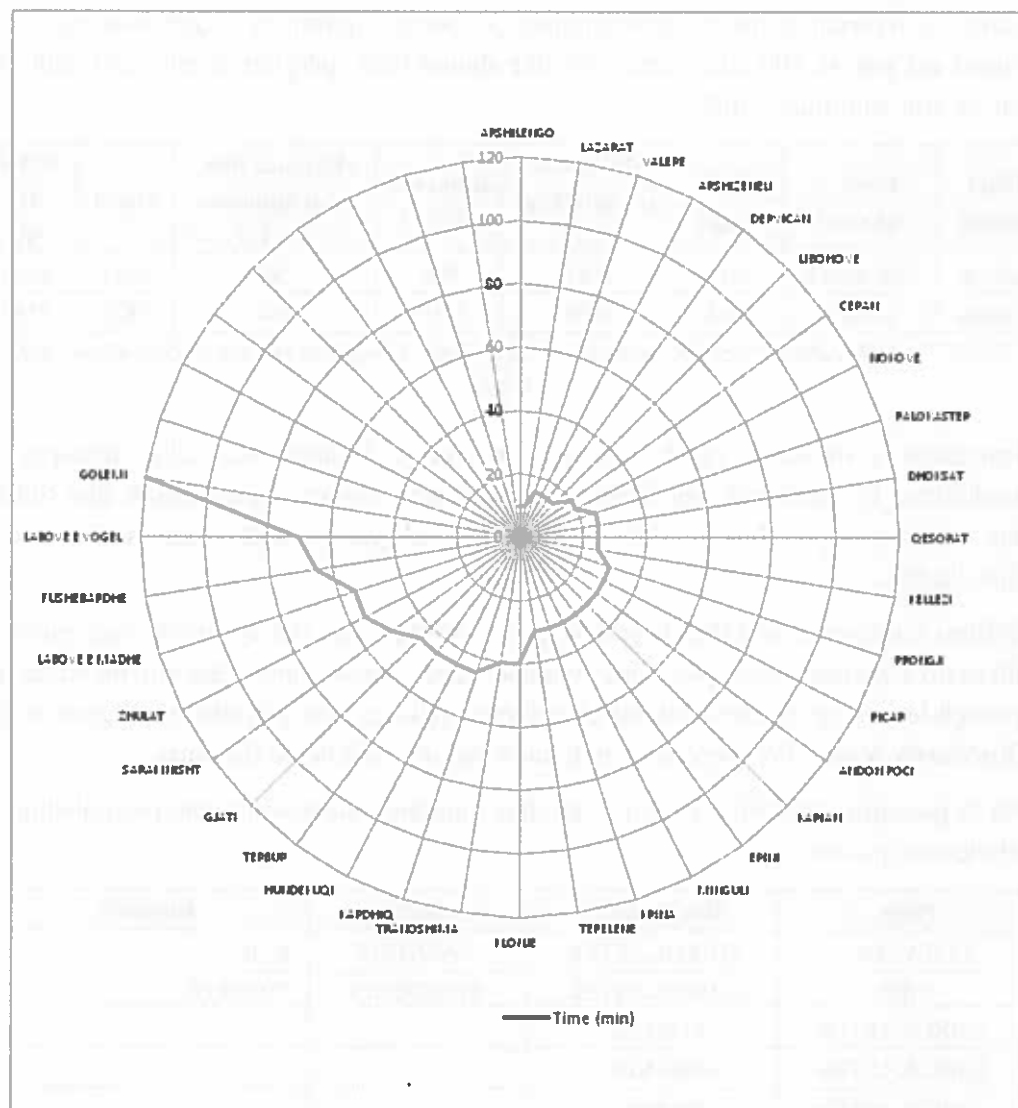

Figura 7.1.1. Koha-distanca nga Gjirokastrë drejt vendbanimeve të bashkisë ose fqinjë.

Trafiku dhe mjetet alternative të transportit

Trafiku mesatar ditor përgjatë autostradës SH4 varion midis 2.500 me 5.000 automjete për ditë. Nga Shtepëz në Gjirokastrë trafiku mesatar është 3.200 automjete në ditë dhe nga Gjirokastrë në Lazarat 4.800 automjete në ditë. Muajt e pikut të trafikut janë vërejtur midis muajit Prill-Tetor dhe veçanërisht gjatë muajit gusht.

Në cdo 5-vjetor trafiku është rritur në Shtator gjatë festivalit popullor që organizohet në Gjirokastrë.

Trafiku përbëhet 67,6% nga makina dhe kamioncina, 24,7% furgonë dhe mini-busë dhe 7,7% nga kamiona.

Tabela më poshtë përmbledh rrjedhën e lëvizjes së automjetit në njësi / orë, siç shfaqet nga transformimi i trafikut të automjeteve të njësive të makinave të pasagjerëve (NJKP), bazuar në përbërjen e trafikut dhe nga reduktimi i mesatares vjetore të trafikut ditor (MVTD). Trafiku përgjatë pjesës tjetër të rrjetit rrugor, sic është vërejtur gjatë vizitave në terren të Konsulentit, konsiderohet i papërfillshëm (duke iu referuar trafikut ndërbashkiak, jo brenda qytetit të Gjirokastrës), dmth shumë më pak se 100 automjete / orë dhe shumë herë përgjatë rrjetit rural edhe më pak se 100 automjete / ditë.

Fillimi i Seksionit	Fundi i Seksionit	Kodi rrugor	Makinat e pasagjerëve MVTD	Kamionë MVTD	Furgona dhe mini-autobuza MVTD	Totali	NJKP -të/ ditë	NJKP -të/ orë
Tepelenë	Gjirokastrë	SH4	2184	800	247	3231	4802	336
Gjirokastrë	Lazarat	SH4	3256	1193	368	4817	7159	501

Tabela 7.1.1. Rrjedha e lëvizjes së automjeteve në rrjetin e transportit kryesor në Gjirokastrë NJKP - të/orë.

Transporti i mallrave bëhet kryesisht nga/drejt Tiranës. Ka edhe transport të produkteve të qumështit nga fshatrat Asim Zeneli, Valarë, Mashkullorë dhe Subash dhe transport për bukën dhe produkteve ushqimore nga zona industriale e Gjirokastrës.

Qëllimi i udhëtimeve është kryesisht për të shkuar dhe për ty kthyer nga puna. Si alternativë kundrejt transportit me makina, nëpër fshatra janë përdorur biçikleta dhe motoçikleta. Nuk ekziston infrastrukturë për biçikleta, me përjashtim përgjatë rrugës Gjirokastrë-Virua. Për njerëzit që nuk kanë makina, shërbejnë furgonat.

Për të paraqitur rëndësinë e rajonit, ka disa itinerare autobusesh, janë përmbledhur në tabelën më poshtë:

Nisja	Destinacion	Stacioni	Itinerari
ELBASAN	GJIROKASTËR	PARKING	8:30
FIER	GJIROKASTËR	STACIONI I	7:15; 8:00
GJIROKASTËR	KORÇË		
GJIROKASTËR	SARANDE		
GJIROKASTËR	TIRANE		
PERMET	GJIROKASTËR		
KORÇË	GJIROKASTËR	STACIONI AUTOBUZEVE	6:00 (2 HERE NE JAVE)
KAMEZ	GJIROKASTËR	KAMEZ	5:50
TIRANE	GJIROKASTËR	RR. MUHAMEDIN	5:00; 6:45; 8:15; 9:15
SARANDE	GJIROKASTËR	RR. VANGJEL PANDI	6:00; 8:00
VLORE	GJIROKASTËR	STACIONI I TRENIT	6:00; 7:30
VLORE	GJIROKASTËR	STACIONI I TRENIT	6:30

Tabela 7.1.1. Itineraret e autobusëve që lidhin bashkinë me qytetet e tjera të Shqipërisë.

Megjithatë, autoritetet bashkiake raportojnë se lidhjet e autobusëve ekzistojnë nga / për në Sofratikë, Zagori, Kakavijë, Libohovë, Poliçan, Tiranë dhe Kakavijës. Sipas të njëjtit burim, itineraret nga /për në Lazarat janë ofruar çdo orë dhe nga / për në të gjitha vendbanimet e Komunës dy ose tri herë në ditë. Brenda qytetit linjat janë si më poshtë:

- Dunavatit -Pazar-SH4-18 Shtatore-Dunavatit
- Cfake-SH4-18 Shatore-SH4-Pazar-Cfake
- Pazar-Palorto-18 Shtatore-SH4-Zona Industriale
- Manalat-SH4-18 Shtatore-Manalat
- Zinxhiria-SH4-18 Shtatori-Zinxhiria
- 18 Shtatore-Virua-18 Shtatore

Shumica e destinacioneve të shpeshta përtej Bashkisë janë Tirana, Saranda dhe Janina në Greqi. Itineraret ndërkombëtare ekzistojnë dhe në mënyrë specifike 6 në ditë nga dhe për në Athinë, të ofruara nga operatorë të ndryshëm privatë.

Në lidhje me sigurinë në rrugë, nuk ka pjesë të veçanta të infrastrukturës ku janë të përqëndruar aksidentet rrugore. Sipas vëzhgimeve të këtyre ngjarjeve duke nënkuptuar aksidentet rrugore, këto ndodhin kryesisht në pjesën malore të bashkisë në zonat e Cepos dhe Picar. Aksidente ndodhin edhe përgjatë autostradës SH4, e cila sipas Institutit të Transportit Shqiptar shqetësuese janë seksionet rrugore pranë Lazaratit, Gjirokastër dhe pranë Mashkullorë (të dhëna gjatë 2008-2015). Sidomos në lidhje me automjetet e rënda, janë të njëpasnjëshme dhe rruga e rrezikshme kthehet pranë Lazaratit dhe pas hyrjes së qytetit dhe gjithashtu një vend i rrezikshëm është 400m pas Parkut Virua.

Në përgjithësi, lidhja e bashkisë me ato fqinje konsiderohet e kënaqshme, si dhe me Tiranën. Kjo është për shkak të zhvillimit të autostradës SH4, ndërsa ndërtimi i unazës Gjirokastër do të rrisë aksesin dhe për të zvogëluar ekspozimin ndaj trafikut SH4. Përveç kësaj, projekte të rëndësishme janë duke u zhvilluar, të tilla si përmirësimi i rrugës së hyrjes së qytetit nga Lazarati në Capuji Hotel, si dhe studime të tjera në fazën e planifikimit për ndërtimin e rrugëve (p.sh. zona Stadiumi - Unaza e ri), të cilat janë promovuar nga Fondi Rajonal i Zhvillimit. Një Master Plan për Transportin nuk ekziston, dhe hartimi i një të tillë do të jetë mënyra e duhur për të trajtuar transportin dhe lëvizjen në nivel bashkiak dhe për të përcaktuar dhe prioritetet e projekteve. Sipas autoriteteve bashkiake, ndërhyrjet më urgjente dhe të nevojshme janë ndërtimi i një ure, ku ekziston një urë prej druri në Ura e Subashit (Gjirokastër veri), përmirësimin e rrugës drejt Asim Zeneli, ku ka ndodhur rrëshqitje dheu, ndërtimin e rrugës Koder - Plesat dhe asfaltimi i rrugës Kalonje – Golem.

7.2. Sistemi furnizimit me uje

Zona e studimit, Bashkia e zgjeruar e Gjirokastrës, shërbehet nga rrjeti i ujësjellësit.

Në qytetin e Gjirokastrës, tubacionet e ujit janë të vjetra dhe për shkak të vjetërsisë kanë humbje. Furnizimi me ujë nuk është i vazhdueshëm, por me anën e pompave (pompë uji në Buduk), Bashkia ka mundësinë të ndërpresë furnizimin me ujë. Pra, rrjeti i furnizimit me ujë në Gjirokastrë vepron me orar, në mëngjes dhe pasdite, sepse humbjet që shënohen janë të shumta, ndërkohë që një çështje tjetër është edhe kostua. Në verë funksionon vetëm pompa e Luftës së Dytë Botërore e vendosur nga Italianet.

Gjirokastrë, në pjesën e vjetër të saj, ka rrjet të vjetër të furnizimit me ujë, por shumë pjesë të tij janë zëvendësuar me të reja. Për pjesën e re të qytetit të Gjirokastrës ka një studim mbi rrjetin i ujësjellësit, i cili është në ndërtim e sipër.

Gjirokastrë furnizohet me ujë nga burimi i Hosit, i cili operon me rrjet të ujësjellësit gravitacional dhe me tubacion çeliku inox me diametër DN 300, në fshatin Erind me prurje nga $Q_{min} = 45 \text{ l / s}$ deri $Q_{max} = 90 \text{ l / s}$ dhe nga burimi i Tramëshishtës me tubacion çeliku me diametër DN 250 në fshatin me të njëjtin emër, që ben furnizim sezonal (në muajt nga tetori deri në maj) dhe ka prurje nga $Q_{min} = 12 \text{ l / s}$ deri $Q_{max} = 100 \text{ l / s}$. Uji, siç e pamë më lart pompohet në fshatin Buduk dhe furnizon me ujëqytetin e Gjirokastrës me prurje $Q = 120 \text{ l / s}$. Me studimin e ri të ujësjellësit propozohet krijimi i pikave të reja të furnizimit me uje të Gjirokastrës, nga burimi i liqenit të Viroit në veriperëndim të Gjirokastrës dhe nga burimit i Picarit. Tubacionet e ujësjellësit në qytetin e Gjirokastrës propozohet të jenë me një diametër më të vogël DN 250, pjesa veriore e Gjirokastrës, në veri të vendbanimit të vjetër dhe në jug, brenda zones industriale është propozuar që tubacionet e ujesjellesit të ri të jenë prej gize me diametër DN 150. Për më tepër, me studimin e bërë për ndërtimin e ujësjellësit të ri propozohet krijimi i stacionit të ri të pompimit në jug të Gjirokastrës.

Në zonën më të gjerë të qytetit takohen 12 depo uji. Ato janë si më poshtë: në Kala 1 me kapacitet 400 m^3 , Kala 2 me kapacitet 200 m^3 , Gruga me kapacitet 200 m^3 , Palortlo me kapacitet 150 m^3 , Granice me kapacitet $1,000 \text{ m}^3$, Lagjia e Shtufit me kapacitet 1500 m^3 , Hazmurat me kapacitet 600 m^3 , Cfaqë me kapacitet 600 m^3 , Manalat me kapacitet 500 m^3 , Dunavat 1 me kapacitet 250 m^3 , Dunavat 2 me kapacitet 150 m^3 dhe Zinxhira me kapacitet 750 m^3 .

Foto 7.2.1. Depo uji në lagjen Dunavat Gjirokastrë.

Për vendbanimet e tjera të Bashkisë së Gjirokastrës, furnizimi me ujë realizohet me pak orë në ditë (rreth 2-3 orë), për shkak se kostoja është e madhe.

Foto 7.2.2 Depo uji në Fshatin Erind.

Foto 7.2.3 Depo uji në fshatin Prongji.

Në fshatim Lazarat, në pjesën e vjetër takohen tre depo uji të cilat furnizojnë me ujë fshatin. Ndërsa, në pjesën e re, në jug të përroit, gjendet ende një depo uji (shih. Hartat përkatëse të infrastrukturës). Në dimër fshati furnizohet me ujë nga Bavo ndërsa në verë furnizimi me ujë bëhet me pompa.

7.3. Sistemet e kanalizimeve

Në qender, qyteti i Gjirokastrës disponon sistem kanalizimi të ujërave të zeza. Ujrat e zaza perfundojne në lumin Drino.

Vendbanimet e tjera të Bashkisë nuk kanë sistem kanalizimesh, por shërbehen me gropa septike, ndërsa derdhja e ujërave të zeza behet ne rrjedhat me te afërta. faktor qe ka efekte negative në mjedis.

7.4. Sistemi grumbullimit të ujërave te shiut

Në disa zona të qytetit të Gjirokastrës ka skara dhe tubacione të grumbullimit të ujrave të shiut. Ujrat e shiut derdhen në lumin Drino.

7.5. Trajtimi i ujërave të zeza

Në Bashki nuk ka Impiant për Përpunimin e Ujrave të Zeza (IPUZ) dhe as nuk është bërë ndonjë projekt apo studim për këtë qëllim.

7.6. Meraxhimi i mbeturinave komunale

Landfilli në Bashkinë e Gjirokastrës gjendet në veri të fshatit Hundekuq. Në veriperëndim të Gjirokastrës gjendet gjithahstu Mjedis për Groposjen Higjenike të Mbeturinave (landfill), i cili megjithatë nuk është i miratuar. Bashkia pret të ndërtohet rruga që të çon në Sarandë, e cila do të lidhet me Landfilli-n e ri të ndërtuar pjesërisht, në jugperëndim të qytetit të Gjirokastrës, në Bashkinë Delvine, e cila aktualisht pranon mbeturinat nga Bashkia me të njëjtin emër dhe nga ajo e Sarandës.

7.7. Rrjeti teknologjik komunal

Në zonën e Bashkisë të Gjirokastrës, ndodhen disa hidrocentrale. Një hidrocentral i vogël ndodhet në Bashkië e Delvinës.

Rrjeti i energjisë elektrike është shtetëror. Ka shtylla të transportimit të energjisë elektrike por kur ka mungesa, shteti merr hua energji nga vendet e tjera.

Në perëndim të qytetit të vjetër të Gjirokastrës, në perëndim të rrugës në aksin rrugor SH4 që të çon në Durrës gjendet një Stacion i Energjisë Elektrike i cili është në punë, ndërsa në veri dhe në veriperëndim të qytetit të Gjirokastrës, në Gerhot, është ndërtuar një stacion i ri i energjisë elektrike.

Foto 7.7.1 Stacioni i vjetër i energjisë elektrike i Gjirokastrës.

Për sa i përket telekomunikacionit, telefoni fikse ka vetëm në Gjirokastrë dhe më pas blihet nga pjesa tjetër e fshatrave të Bashkisë. Ekziston një kompani private dhe transmetimi bëhet nëpërmjet fibrave optike. Nga kjo kompani janë furnizuar më parë edhe fshatrat. Tani, shpërndarja bëhet nga privatët. Për sa i përket telefonisë mobile ka 4 kompani private.

Ndodhen dy antena të telefonisë mobile një jugperëndim të Gjirokastrës dhe një tjetër jashtë zonës urbane në veri të fshatit Arshi Lengo.

8. ANALIZA E INVESTIMEVE

Në kapitullin në fjalë shqyrtohen investimet e parashikuara, si edhe ato që janë në zhvillim e sipër. Fillimisht, paraqitet kuadri i përgjithshëm në nivel vendi dhe në veçanti investimet e drejtëpërdrejta të huaja gjatë viteve të fundit.

Shuma e inputeve të investimeve të drejtëpërdrejta të huaja shënoi në vitin 2013, në lidhje me vitin 2012, rritje të rëndësishme të vlerës së saj në 41,90% (në vazhdim të rritjes prej rreth 5,62% gjatë vitit të kaluar). Veçanërisht, vlera e inputeve të Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja në vitin 2013 ishte në vlerën prej € 944,76 milion ose afërsisht 10% të GDP-së.

Inputet e Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja (IDH), 2007 - 2013, në miliona €							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Inputet e IDH (flows)	481,13	665,15	716,91	793,33	630,35	665,78	944,76
Ndryshimi nga viti i mëparshëm	-	38.25%	7.78%	10.66%	-20.54%	5.62%	41.90%

Tabela 8.1: Inputet e Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja 2007 – 2013 (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

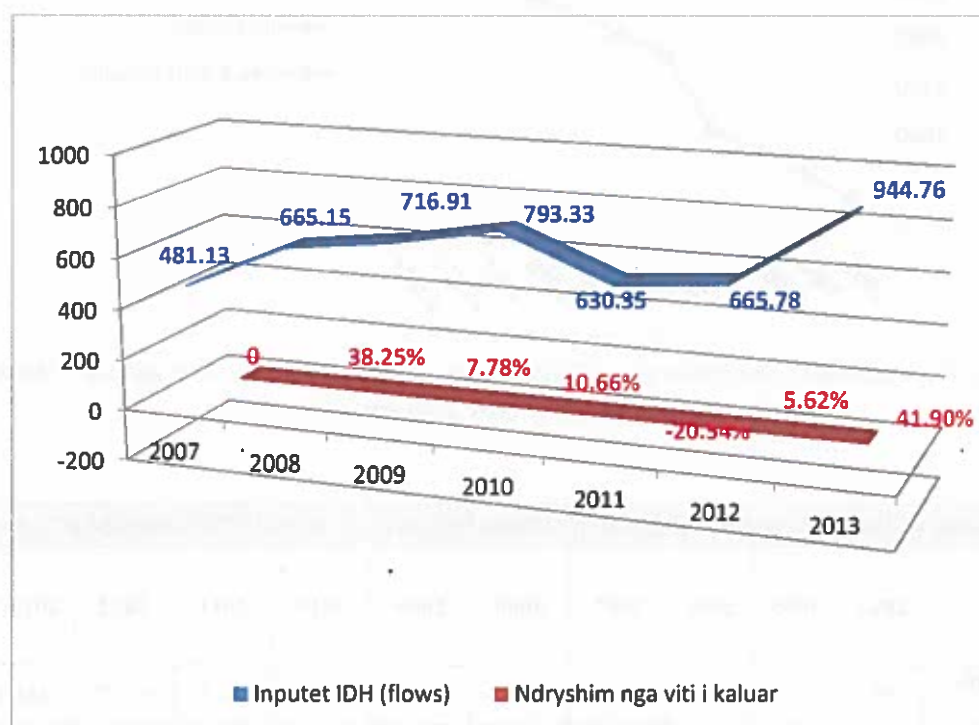

Figura 8.1: Inputet e Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja 2007 – 2013 (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

Në përputhje me të dhënat e fundit statistikore që ka botuar Banka e Shqipërisë, shuma e rezervës së investimeve të drejtëpërdrejta të huaja (FDI stock) në Shqipëri në vitin 2013 arriti në vlerën prej € 4,2 miliardë, duke shënuar rritje prej 8% në lidhje me vitin 2012, ndërsa gjatë së njëjtës periudhë inputet e investimeve të drejtëpërdrejta të huaja ishin në vlerën prej € 944,76 milionë, duke regjistruar rritje prej 42% në lidhje me vitin 2012.

Inputet e Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja (IDH), 2007 - 2013, në miliona €											
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*
IDH (Stock)	382,33	614,22	865	1.056,98	1.829,58	2.061,15	2.261,44	2.435,97	3.399,90	3.892,90	4.187,51
Aks.% Vitit të Kaluar		61%	41%	22%	73%	13%	10%	8%	40%	15%	8%

Tabela 8.2: Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (Stock) në Shqipëri 2003-2013, në miliona € (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

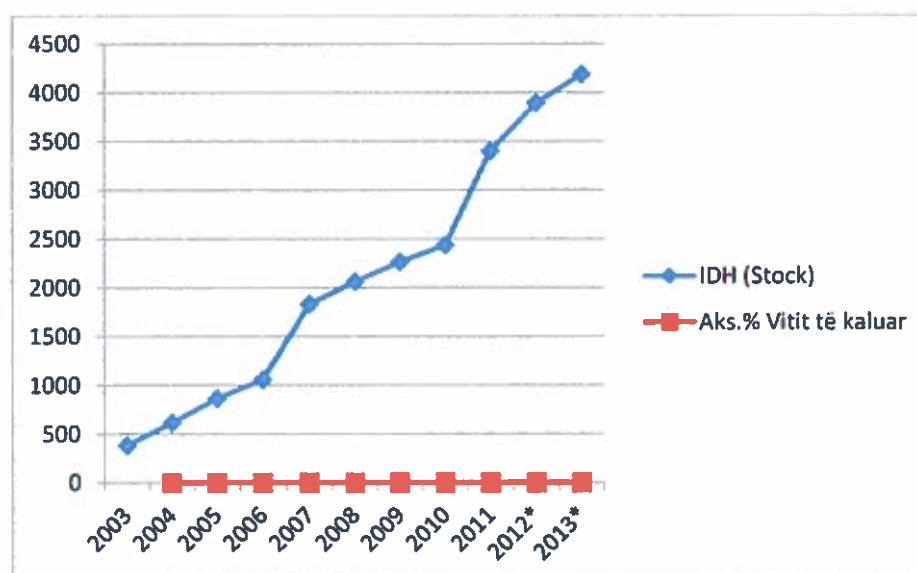

Figura 8.2: Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (Stock) në Shqipëri 2003-2013, në miliona € (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

Inputet e Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja (flows) në Shqipëri 2003-2013, në miliona €											
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013**	6-muj. 1-rë 2014
Inputet IDH (flows)	278,4	212,6	258,6	481,13	665,15	716,91	793,33	630,35	665,78	944,76	379,99
Aks.% Vitit të kaluar		-24%	22%	86%	38%	8%	11%	-21%	6%	42%	

Tabela 8.3: Inputet e Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja (flows) në Shqipëri 2003-2013, në miliona € (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

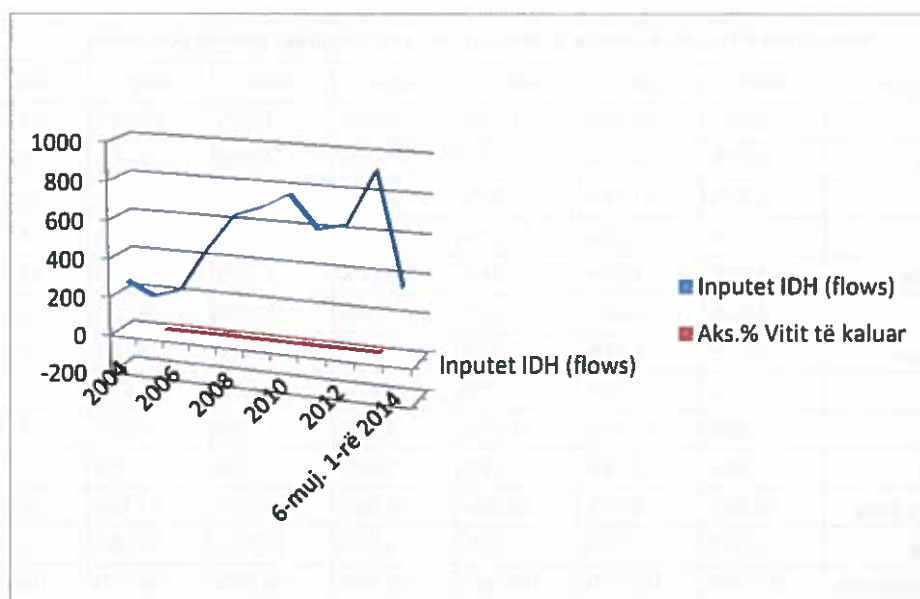

Figura 8.3: Inputet e Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja (flows) në Shqipëri 2003-2013, në miliona € (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

Vlen të përmendet fakti se gjatë dhjetëvjeçarit të fundit shuma e totalit të rezervave të Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja është rritur me hapa galopante. Nga € 382,33 miliona në 2003, ka kaluar në € 4,2 miliarda në 2013. Edhe pse ritmi i zhvillimit të IDH në Shqipëri është në rritje, shfaq ulje dhe ngritje, sipas koniukturës ekonomike të brendshme dhe ndërkombëtare.

Burimi	2013	Ndryshim 2013/2012	2012	Ndryshim 2012/2011	2011	Ndryshim 2011/2010	2010	2009	2008	2007
Greqi	1 087,75	39,10%	782,01	54,11%	507,45	-15,57%	601,05	559,93	565,61	520,56
Kanada	797,44	13,17%	704,66	33,12%	529,36	96,12%	269,91	101,81	8,48	1,00
Itali	503,28	10,17%	456,84	6,90%	427,36	10,49%	386,79	347,86	321,46	220,10
Austri	424,98	8,81%	390,58	-11,95%	443,60	25,42%	353,69	220,54	186,42	146,72
Hollandë	390,14	15,59%	337,52	33,38%	253,05	13,64%	222,67	207,33	187,50	273,88
Turqi	369,78	12,50%	328,69	75,04%	187,78	0,60%	186,66	235,12	189,70	154,05
Gjermani	115,26	14,73%	100,46	20,17%	83,60	-0,29%	83,84	74,45	66,18	52,39
Qipro	110,18	4,15%	105,79	-18,12%	129,20	114,87%	60,13	50,34	54,10	34,32
Svicra	98,36	-75,10%	395,02	-27,35%	543,74	696,81%	68,24	108,28	136,54	13,92
Francë	83,37	-1,81%	84,91	66,52%	50,99	27,89%	39,87	26,21	23,96	19,40
Total 10-para	3 980,54	7,98%	3 686,48	16,80%	3 156,13	38,86%	2 272,85	1 931,87	1 739,95	1 436,34
Të tjera	206,97	0,27%	206,41	-15,33%	243,78	49,45%	163,12	329,56	321,20	393,24
I përgjithshëm	4 187,51	7,57%	3 892,89	14,50%	3 399,91	39,57%	2 435,97	2 261,43	2 061,15	1 829,58

Tabela 8.4: Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (stock) në Shqipëri, në miliona € (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

Vendet nga të cilat vijnë, kryesisht, kapitalet e huaja në Shqipëri si edhe madhësia e tyre përmenden në tabelën e mëposhtme.

Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (stock) në Shqipëri, (njësia për shtet)							
Burimi	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Greqi	25,98%	20,09%	14,93%	24,67%	24,76%	27,44%	28,45%
Kanada	19,04%	18,10%	15,57%	11,08%	4,50%	0,41%	0,05%
Itali	12,02%	11,74%	12,57%	15,88%	15,38%	15,60%	12,03%
Austri	10,15%	10,03%	13,05%	14,52%	9,75%	9,04%	8,02%
Hollandë	9,32%	8,67%	7,44%	9,14%	9,17%	9,10%	14,97%
Turqi	8,83%	8,44%	5,52%	7,66%	10,40%	9,20%	8,42%
Gjermani	2,75%	2,58%	2,46%	3,44%	3,29%	3,21%	2,86%
Qipro	2,63%	2,72%	3,80%	2,47%	2,23%	2,62%	1,88%
Svicra	2,35%	10,15%	15,99%	2,80%	4,79%	6,62%	0,76%
Francë	1,99%	2,18%	1,50%	1,64%	1,16%	1,16%	1,06%
Total 10-para	95,06%	94,70%	92,83%	93,30%	85,43%	84,42%	78,51%
Të tjera	4,94%	5,30%	7,17%	6,70%	14,57%	15,58%	21,49%
I përgjithshëm	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Tabela 8.5: Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (stock) në Shqipëri, (njësia për shtet) (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

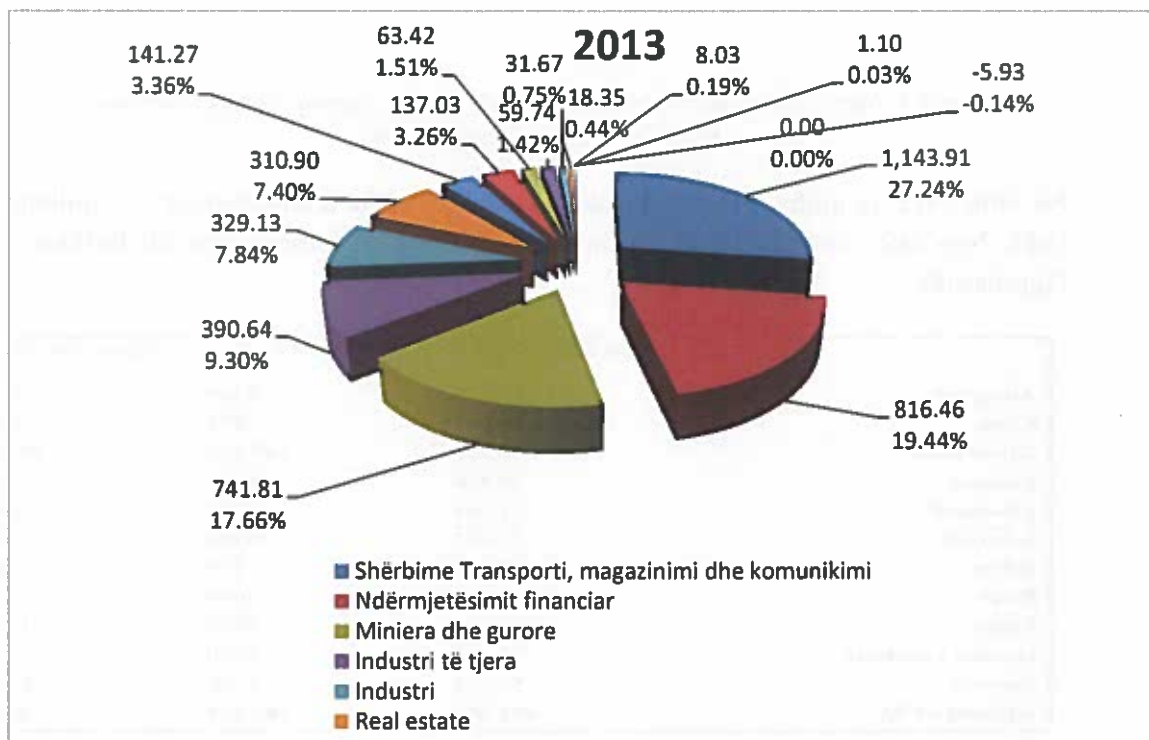
Ashtu siç kuptohet, Greqia përbën investitorin e huaj më thelbësor në Shqipëri, duke zënë qëndrueshmërisht vendin e parë, që prej vitit 2007 deri në 2013, me përjashtim vitin 2011. Në vitin 2013 zinte 26% të totalit të rezervave të IDH (stock) në Shqipëri. Për të njëjtën periudhë vende të tjera me përqindje të rëndësishme në totalin e IDH (stock) janë Kanadaja (19%), Italia (12%), Austria (10%), Holanda (9%), dhe Turqia (9%).

Pjesa më e madhe e rezervave të IDH në tregun shqiptar i përket fushës së shërbimeve të transportit, magazinimit dhe komunikacioneve (27%), fushës së ndërmjetësisë financiaro-ekonomike (20%) dhe fushës së minierave dhe gurore (18%). Vijnë me përqindje më të vogla fushat e industrive të tjera (9%), të industrisë (8%), të real estate (7%), të ndërtimeve (3%), të tregtisë me shumicë dhe pakicë (3%), të hoteleve dhe restoranteve (2%), ndërsa fushat e tjera tejkalojnë ose nuk tejkalojnë 1% secila, ashtu si duket edhe në tabelë dhe në grafikët që vijnë.

Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (stock) në Shqipëri, sipas aktivitetit (në miliona €)					
	2012	Aksion 2012	2013	Aksion 2013	Ndryshim 2013/2012
Shërbime Transporti, magazinimi dhe komunikimi	789,24	20,27%	1.143,91	27,32%	44,94%
Ndërmjetësimi financiar	752,62	19,33%	816,46	19,50%	8,48%
Miniera dhe gurore	810,03	20,81%	741,81	17,71%	-8,42%
Industri të tjera	616,05	15,82%	390,64	9,33%	-36,59%
Industri	334,57	8,59%	329,13	7,86%	-1,63%
Real estate	90,30	2,32%	310,90	7,42%	244,30%
Tregti me shumicë - pakicë	156,52	4,02%	141,27	3,37%	-9,74%
Ndërtimet	142,09	3,65%	137,03	3,27%	-3,56%
Hotelet dhe restorantet	63,41	1,63%	63,42	1,51%	0,02%
Organizatat ndërkombëtare	45,67	1,17%	59,74	1,43%	30,81%

Shërbime shëndeti dhe sociale	35,80	0,92%	31,67	0,76%	-11,54%
Shërbime të tjera sociale	18,41	0,47%	18,35	0,44%	-0,33%
Arsim	6,80	0,17%	8,03	0,19%	18,09%
Bujqësia, gjuetia dhe pyjet	1,09	0,03%	1,10	0,03%	0,92%
Furnizim Energji elektrike, gaz dhe ujë	30,30	0,78%	-5,93	-0,14%	-119,57%
Peshkimi	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%
Total	3.892,90	100,00%	4.187,53	100,00%	7,57%

*Tabela 8.6: Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (stock) në Shqipëri, sipas aktivitetit (në miliona €)
(burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).*

*Figura 8.4: Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (stock) në Shqipëri, sipas aktivitetit (në miliona €)
(burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).*

Në zonën më të gjerë të Gjirokastrës ushtrojnë aktivitetin e tyre shumë sipërmarrje, dhe më shumë se 80% e tyre ushtrojnë aktivitetin në zonën e Gjirokastrës.

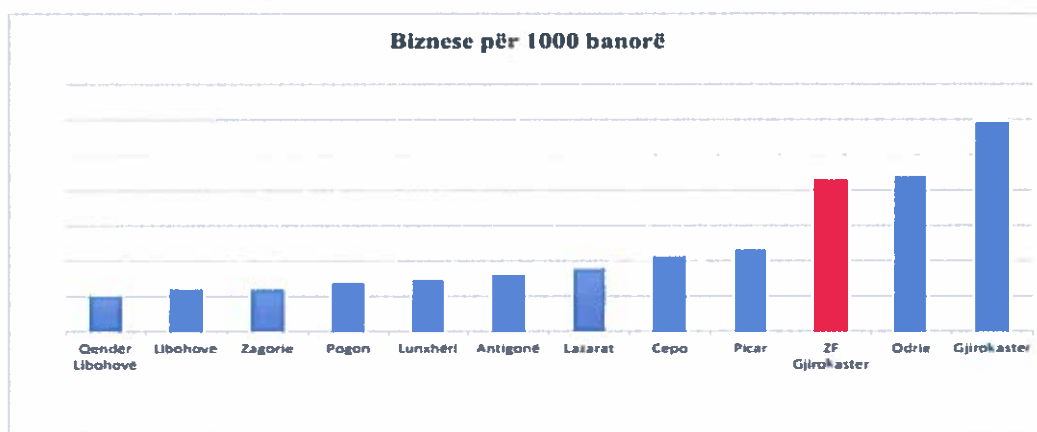

Figura 8.5: Numri i sipërmarrjeve për 1,000 banorë (burimi: Raporti i zonave funksionale - <http://www.ceshjetvendore.gov.al/>).

Në vitin 2012, të gjitha njësitë e bashkisë kanë buxhet (të ardhura) rreth 374 milionë Lekë. Nga këto, rreth 63% ose 236 milionë Lekë e kanë burimin nga ish Bashkia e Gjirokastrës.

	Të ardhurat totale	Të ardhurat e veta	Shpenzime totale
Antigone	14 249	3464	10 000
Cepo	28 691	4975	18 000
Gjirokastrë	236 239	149 209	202 000
Lazarat	26 426	4541	14 000
Libohovë	21 048	2760	18 000
Lunxhëri	22 385	6352	18 000
Odrie	17 323	459	6000
Picar	28 730	3069	14 000
Pogon	22 240	3206	13 000
Qendër Libohovë	15 177	2240	15 000
Zagorje	55 755	1150	10 000
Gjithsej në ZF	488 264	181 424	338 000

Figura 8.6: Të dhëna buxhetore për zonën funksionale Gjirokastrë (burimi: Raporti i zonave funksionale - <http://www.ceshjetvendore.gov.al/>).

Përsa i përket çështjeve ekonomike të Bashkisë dhe në veçanti të ardhurave, ato e kanë burimin kryesisht nga sipërmarrjet nga Qeveria e Përgjithshme, të njëjtat të ardhura, si edhe të ardhura nga vitet e mëparshëm.

Llojet e të ardhurave	Viti 2012	Përqindja % 2012	Viti 2013	Përqindja % 2013	Viti 2014	Përqindja % 2014
Grante	161.880,00	39,66%	188.421,00	42,39%	203.360,00	46,94%
Të ardhurat nga Bashkia	177.675,00	43,53%	135.683,00	30,52%	143.112,00	33,04%
Të transportuara nga viti i mëparshëm	68.583,00	16,80%	120.395,00	27,09%	86.740,00	20,02%
Totali	408.138,00	100,00%	444.499,00	100,00%	433.212,00	100,00%

Tabela 8.7: Të ardhurat e Bashkisë nga viti 2012 deri në vitin 2014.

Ashtu si konstatohet, të ardhurat prej 408 mijë në vitin 2012 janë rritur në 444,5 mijë në vitin 2013 për t'u ulur në 433,2 mijë në vitin 2014. Të dhënat e mësipërme

paraqiten edhe në diagramën që vijon, ku paraqite gjithashtu edhe ecuria e të ardhurave në vitet përkatëse.

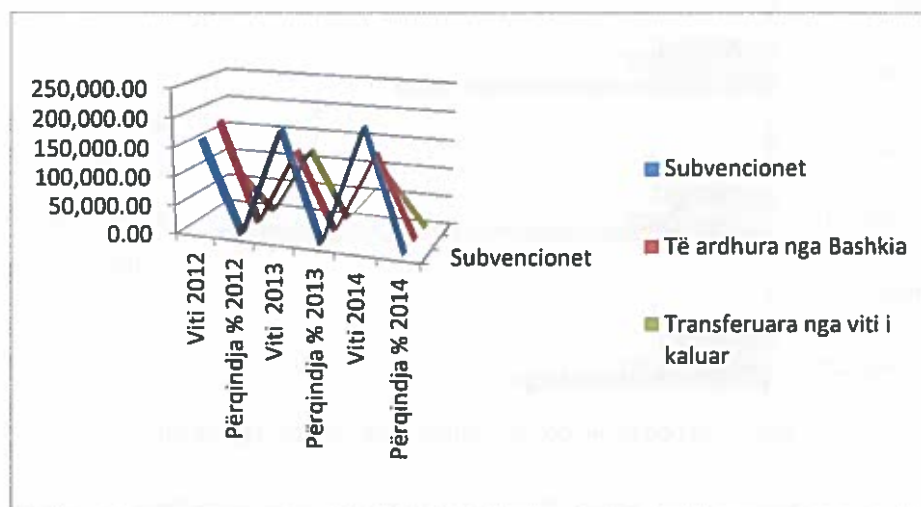

Figura 8.7: Të ardhurat e Bashkisë nga viti 2012 deri në vitin 2014.

Niveli i ulët i arkëtimit të të ardhurave të Bashkisë tregon nivelin e ulët të zhvillimit ekonomik të zonës por edhe numrin e vogël të sipërmarrjeve që kontribuojnë në ecurinë e të ardhurave.

Menjëherë më poshtë paraqesim shpenzimet e Bashkisë nga viti 2012 deri në vitin 2014. Kategoritë kryesore të shpenzimeve i përkasin investimeve, shërbimeve, pastrimit dhe mirëmbajtjes së rrjetit rrugor.

Kategoritë e shpenzimeve	Viti 2012	Përqindja % 2012	Viti 2013	Përqindja % 2013	Viti 2014	Përqindja % 2014
Investime	45.765,00	41,69%	98.282,00	60,49%	66.782,40	49,62%
Shërbime	26.219,00	23,88%	26.523,50	16,32%	22.369,40	16,62%
Pastrimi	18.084,00	16,47%	17.496,00	10,77%	25.465,00	18,92%
Mirëmbajtja e rrjetit rrugor	19.704,00	17,95%	20.184,00	12,42%	19.972,00	14,84%
Totali	109.772,00	100,00%	162.485,50	100,00%	134.588,80	100,00%

Tabela 8.8: Shpenzimet e Bashkisë nga viti 2012 deri në vitin 2014.

Nga të dhënat e tabelës konstatohet se shpenzimet totale në vitin 2012 kanë qënë në shumën prej 109,77 mijë, në vitin 2013 janë rritur dhe kanë qënë në shumën prej 162,48 mijë për t'u ulur sërish në vitin 2014 në shumën prej 134,59 mijë, ashtu si tregon edhe tabela, vëllimi kryesor i shpenzimeve i përket investimeve, shërbimeve, pastrimit dhe mirëmbajtjes.

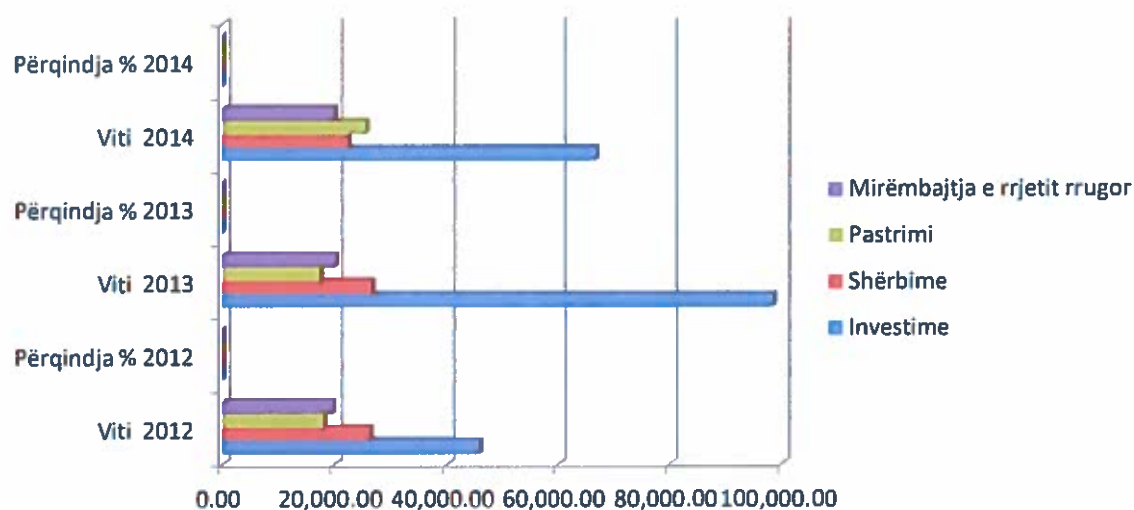

Figura 8.8: Shpenzimet e Bashkisë nga viti 2012 deri në vitin 2014.

Duke krahasuar totalin e të ardhurave me totalin e shpenzimeve konstatohet se ekziston një ndryshim i qartë në favor të të ardhurave, duke patur si rezultat që Bashkia shfaq rezultate pozitive.

Në veçanti në vitin 2012 rezultati pozitiv neto është në shumën prej 298,37 mijë. Në vitin 2013 rezultati pozitiv neto është në shumën prej 282,01 mijë. Dhe së fundmi, në vitin 2014 rezultati pozitiv neto është në shumën prej 298,62 mijë.

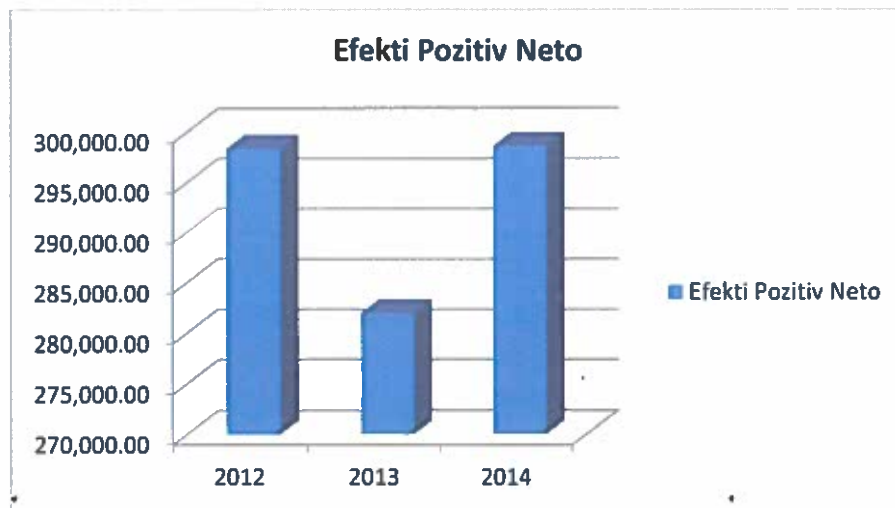

Figura 8.9: Rezultati pozitiv neto nga viti 2012 deri në vitin 2014.

E ardhura mesatare për frymë ishte në vlerën prej 3.300 Lekë/banor. Pas bashkimit, ky tregues është rritur në 5.536 Lekë/banor për totalin e ish njësive administrative të zonës ose 40% më e lartë se kufiri mesatar dhe 50% më lart se e ardhura mesatare për frymë në njësitë e trajtuara.

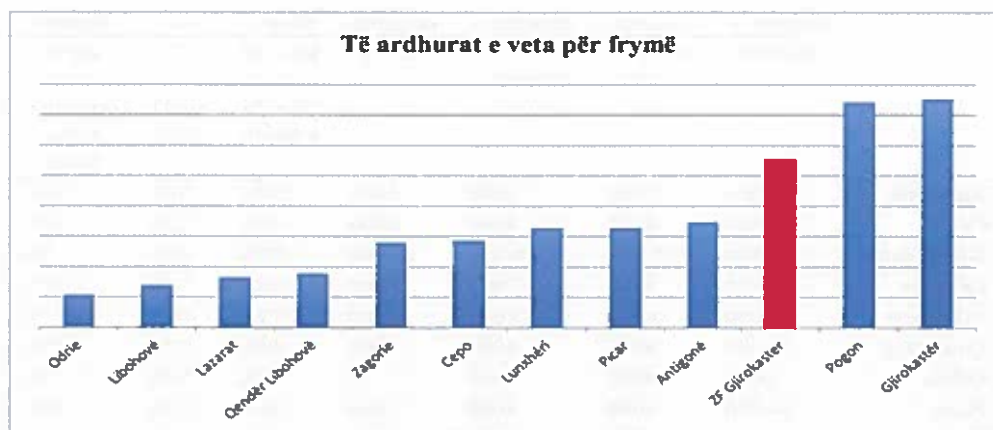

Figura 8.10: E ardhura mesatare për frymë (burimi: Raporti i zonave funksionale - <http://www.ceshtjetvendore.gov.al/>).

Pas ristrukturimit administrativ që u bë në vend, shpenzimet për frymë ishin në vlerën prej 10.314 Lekë, në totalin e komuniteteve lokale, duke krijuar ekonomi shkalle. Për këtë qëllim, paraqitet tabela përkatëse.

	Të ardhura për frymë	Të ardhurat e veta për frymë	Shpenzime për frymë
Antigonë	14 277	3471	10 020
Cepo	16 613	2880	10 423
Gjirokastrë	11 910	7522	10 184
Lazarat	9435	1621	4998
Libohovë	10 566	1385	9036
Lunxhëri	11 533	3273	9274
Odrie	40 008	1059	13 857
Picar	30 662	3275	14 941
Pogon	51 482	7421	30 093
Qendër Libohovë	12 007	1772	11 867
Zagorie	135 658	2799	24 331
ZF gjithsej	14 899	5536	10 314

Figura 8.11: E ardhura mesatare për frymë (burimi: Raporti i zonave funksionale - <http://www.ceshtjetvendore.gov.al/>).

Ish komunitetet shpenzojnë mesatarisht 51% të buxhetit të tyre për shpenzime personeli, nga të cilat përqindja më e ulët arrihet në Picar (29%) dhe përqindja më e lartë në Odrie (67%).

Duke marrë parasysh ekonomitë e shkallës që arrihen nga reforma administrative, konstatohet se shpenzimet administrative të Bashkisë reduktohen në 41%, e dhënë e kënaqshme për funksionimin e saj.

	Shpenzimet totale	Shpenzimet për personel in	Shpenzimet operative të tjera	Investimet e 2012	Shpenzimet për personelin si % e totalit	Inv. si % e totalit 2012	Shpenzimet të tjera operative si % e totalit
Antigonë	10 000	5000	2000	3000	50%	20%	30%
Cepo	18 000	6000	4000	8000	33%	22%	44%
Gjirokastrë	202 000	115 000	69 000	18 000	57%	34%	9%
Lazarat	14 000	5000	3000	6000	36%	21%	43%
Libohovë	18 000	6000	8000	4000	33%	44%	22%
Lunxhëri	18 000	8000	3000	7000	44%	17%	39%
Odrie	6000	4000	2000	0	67%	33%	0%
Picar	14 000	4000	3000	7000	29%	21%	50%
Pogon	13 000	5000	3000	5000	38%	23%	38%
Qendër Libohovë	15 000	8000	4000	3000	53%	27%	20%
Zagorie	10 000	6000	4000	0	60%	40%	0%
Mesatare	338 000	172 000	105 000	61 000	51%	31%	18%
Gjithsej ZF Gjirokastrë*	338 000	137 800	94 500	105 700	41%	28%	31%

Figura 8.12: Shpenzimet (burimi: Raporti i zonave funksionale - <http://www.ceshtjetvendore.gov.al/>).

Të dhënat rezultojnë në bazë të çështjes se do të ekzistojë afërsisht 60% e shpenzimeve administrative dhe 10% e shpenzimeve të tjera funksionale nga njësitë që hiqen, për shkak të bashkimit të tyre në një bashki të vetme.

Përsa i përket treguesit të investimeve, konstatohet se kur vërejtja i përket një periudhe më të madhe kohore, kemi edhe rezultate më të mira. Në rastin tonë, të dhënat i përkasin një kohëzgjatjeje periudhe prej rreth pesë vitesh dhe këto të dhëna tregojnë se niveli i investimeve ka qënë mjaft i ulët. Veçanërisht, në qytetin e Gjirokastrës, gjatë këtyre pesë viteve, është investuar vetëm 15% e të ardhurave totale, e dhënë që mund të jetë tregues i vështirësive ekonomike gjatë këtyre viteve. Nëse supozohet se përqindja e investimeve duhet të reduktohet sipas shumës së arkëtimeve dhe të shpenzimeve administrative, në këtë rast investimet në zonë do të rriten afërsisht nga 21% deri në 37% përsa i përket buxhetit total, ashtu si tregon edhe tabela e mëposhtme.

	Investime 2008 - 2012	Të ardhurat 2008 - 2012	Investimet si % e të ardhurave totale 2008 - 2012
Antigonë	36 057	68 483	53%
Cepo	33 028	182 941	18%
Gjirokastër	227 321	1 545 889	15%
Lazarat	98 563	194 600	51%
Libohovë	44 325	172 316	26%
Lunxhëri	37 725	178 666	21%
Odrice	41 836	61 525	68%
Picar	20 765	115 653	18%
Pogon	15 195	97 761	16%
Qendër Libohovë	48 065	92 434	52%
Zagorie	2114	106 201	2%
Mesatare	604 994	2 816 468	21%
Zona funksionale	1 028 490	2 816 468	37%

Figura 8.13: Investimet si përqindje e buxhetit total (burimi: Raporti i zonave funksionale - <http://www.ceshtjetvendore.gov.al/>).

Nga analiza e pasojave administrative nga bashkimi në një bashki të vetme, rezulton ekonomizim i shpenzimeve të personelit por edhe të shpenzimeve funksionale që kanë të bëjnë me mirëmbajtjen e ndërtesave. Njëkohësisht, bashkimi në një bashki të vetme ka si pasojë reduktim të shpenzimeve administrative në nivel të këshillave përkatës, duke krijuar në këtë mënyrë ekonomitë e shkallës. Gjithashtu, nga bashkimi përmirësohet ndjeshëm sektori i furnizimeve, i kontrollit financiar dhe urbanistikës, duke patur si rezultat arritjen e reduktimit të shpenzimeve përsa i përket personelit në përqindjen prej 60% -70% afërsisht dhe reduktimit të shpenzimeve të mirëmbajtjes afërsisht 10%. Reduktimet në fjalë bazohen në modelin e tabelës së mëposhtme:

	Kursimi nga personeli 60%)	Kursimi nga zyrat (10%)
Antigonë	3000	200
Cepo	3600	400
Gjirokastër		
Lazarat	3000	300
Libohovë	3600	800
Lunxhëri	4800	300
Odrice	2400	200
Picar	2400	300
Pogon	3000	300
Qendër Libohovë	4800	400
Zagorie	3600	400
Gjithsej	34 200	3600
Kursimi si % e zërit përkatës	20%	3%
Kursimi si % e shpenzimeve totale	10%	1%

Figura 8.14: Ekonomizimi i burimeve (burimi: Raporti i zonave funksionale - <http://www.ceshtjetvendore.gov.al/>).

Me supozimet që u përmendën, arrihet ekonomizimi prej 11% i totalit të shpenzimeve që në Lekë është në shumën prej 11 milionë. Kapitalet në fjalë që ekonimizohen nga bashkimi i Bashkisë dhe nga ekonomitë e shkallës që arrihen, mund të vendosen për rritjen e investimeve në zonën në fjalë.

Unifikimi administrativ që u realizua ka si pasojë reduktim të shpenzimeve administrative (rroga dhe shpenzime funksionale), afërsisht 12% e totalit të shpenzimeve. Shpenzimet për rrogat janë reduktuar nga 167,000,000 në 130,600,000 lekë për vit. Kjo pati si rezultat që shpenzimet e personelit të reduktohen nga 5,164 lekë në 4,038 lekë për banor në Bashkinë e re.

Buxheti i investimeve është rritur më shumë nga 70% pas unifikimit (nga 56 milionë Euro në vit në 95,7 milionë në vit).

Investimet për frymë janë rritur nga 1,732 Lekë në 2,959 Lekë në vit në Bashkinë e re të unifikuar. Është arritur reduktimi i koston së personelit për frymë në përqindjen prej 60%, domethënë nga 5,256 Lekë në 2,174 Lekë. Administrimi i mirë i burimeve ekonomike mund të sjellë rritje të dyfishtë të investimeve, ose nga 17 milionë, në 40.2 milionë në vit. Investimet për frymë pritet të rriten afërsisht në 2,415 Lekë, domethënë në 5,711 Lekë /banor në Bashkinë e re.

Bashkia si një njësi e unifikuar mund të ofrojë një rindarje më të mirë të pasurisë, të zbutë pabarazitë e të ardhurave dhe së fundmi të zbatojë një plan më të mirë strategjik në dobi të qytetarëve.

9. STRUKTURA E QENDRAVE URBANE, FUNKSIONET EKZISTUESE, TIPOLOGJITË KRYESORE

9.1. Struktura e përgjithshme e qendrave urbane

Gjirokastrë është e organizuar në 14 lagje: 18 Shtatori, Granicë, Palorto, Varosh, 11 Janari, Pllake, Cfaqë, Zinxhira, Manalat, Dunavat, Partizani, Pazari i Vjetër, Pllakë, Kodra e Shtufit. Gjithashtu përfshin në kufijtë e saj një zonë industriale, një vendbanim rom dhe një kodër që përbën ish-repart ushtarak (toponimi Gërhot). Qyteti i vjetër përfshin tërësisht ose në pjesën më të madhe të tyre lagjet Pazari i Vjetër, Dunavat, Manalat, Partizani, Cfaqë, Palorto, Varosh, 11 Janari. Nga ana tjetër, qyteti i ri, i cili është zhvilluar kryesisht nga viti 1950 e tutje, është i organizuar përgjatë Autostradës SH4 dhe në veri të Bulevardit 18 Shtatori, në drejtim të Gërhotit, duke përfshirë kështu lagjet Zinxhira, Puntorë, 18 Shtatori dhe Granicë.

Qyteti i Gjirokastrës është i përbërë nga katër segmente të dallueshme në aspektin e organizimit urban dhe karakteristikat e ndërtimit, të cilat janë: qyteti i vjetër, pjesa e re, vendbanimi i romëve dhe zona për përdorim industrial e profesional. Përkatësisht dallohet dhe stoku i ndërtesave për sa i përket karakteristikave tipologjike dhe morfologjike të tij.

Pas kërkimit dhe punës në terren në vend dhe duke pasur parasysh kërkimet dhe studimet e mëparshme, në qytetin e vjetër të Gjirokastrës dominojnë godinat e banimit, por gjenden edhe xhami, kisha, teqe, banjat dhe tregu i mbyllur. Materiali kryesor i ndërtimit është guri (si në mure ashtu dhe në çati), në sajë të së cilit integrohen në peizazhin shkëmbor. Kanë mbijetuar një seri ndërtesash siç është kalaja, që daton prej shekullit të 17-të, të cilat janë shembuj i shkëlqyer i këtij lloji. Ato përbëhen nga tre nivele: kati përdhe, për funksione ndihmëse, kati i parë i cili përdoret kryesisht në dimër dhe kati i dytë që banohej në periudhën e ngrohtë. Gjithashtu ka edhe ndërtesa urbane të reja (deri në shekullin e 19-të) me shumëllojshmëri karakteristikash tipologjike dhe morfologjike. Karakterizohen nga jashtë nga thjeshtësia dhe karakteri monumental, ndërsa pjesa e brendshme e tyre ka zbukurim të pasur dhe të përpunuar. Hapësira e lirë e pronave për arsye historike është veçanërisht e kufizuar. Brenda kufijve të qytetit të vjetër ka shtëpi të shpërndara dhe më moderne, të cilat janë me 2-4 kate dhe janë ndërtuar me beton të armuar. Ndërtesat e larta janë mjaft masive, kanë papafingo dhe zakonisht janë për përdorime të veçanta (p.sh. zyra, hotel). Shtëpitë e tjera janë me çati tjegull dhe kryesisht dykatëshe. Morfologjia dhe ndërhyrjet në volum kanë ndryshuar fizionominë e qendrës historike. Vlen të përmendet se një numër i konsiderueshëm i shtëpive tradicionale është braktisur dhe paraqesin dëmtime të mëdha, të cilat kërkojnë burime të konsiderueshme financiare për restaurim ose rindërtim.

Në qytetin e ri, dhe më konkretisht, në lagjen Granicë, shtëpitë janë ndërtuar me beton të armuar dhe shtrihen nga 1-5 kate, duke paraqitur organizimin të parregullt hapësinor. Në lagjen 18 Shtatori, dhe më konkretisht në anën veriore të Bulevardit me

të njëjtin emër, ndërtesat përgjithësisht janë nga pallate mbi 4 kate me beton të armuar. Megjithatë, ka dhe disa raste të izoluara shtëpish private, ose me një ose me dy kate. Në anën jugore të Bulevardit 18 Shtatori shtëpitë janë të organizuara kryesisht në 4-5 kate dhe janë ndërtuar gjatë sundimit komunist në vend, me qëllim që të plotësonin nevojat e strehimit të fuqisë punëtore, të ardhur në qytetin e Gjirokastrës. Në anën perëndimore të SH4, dhe më konkretisht, në periferitë e lagjeve 11 Janari dhe Puntore, ka gjithashtu ndërtesa shumëkatëshe me 4-5 kate, ku strehohen familje. Në çdo rast, ndërtesat shumëkatëshe ekzistojnë së bashku me shtëpitë e vjetra njëkatëshe dhe dykatëshe, duke krijuar kështu një diversitet banimi në qytet. Së fundmi, në lagjen e romëve shtëpitë janë më së shumti të vjetra, përdhese dhe të ndërtuara prej betoni të armuar.

Figura 9.1.1: Pamje e qytetit në kufirin e qytetit të vjetër dhe të ri. (burimi: grupi i studimit).

Figura 9.1.2: Shtëpi me arkitekturë tradicionale në bërthamën historike të Gjirokastrës (burimi: grupi i studimit).

Figura 9.1.3: Kompleks pallatesh (burimi: grupi i studimit).

Figura 9.1.4: Ndërtesë me arkitekturë moderne në lidhje me qendrën e re të qytetit (burimi: grupi i studimit).

Në bazë të studimit që zhvilluam në zonën e studimit në lidhje me lartësitë e ndërtesave, rezultoi se në të gjitha vendbanimet shumica e ndërtesave janë njëkatëshe (tabela 9.1.1). Viojnë ndërtesat dykatëshe, me përqindjet më të larta që shënohen në vendbanimet Valare, Dhoksat, Kaparjel dhe Arshi Lengo. Në vendbanimet Kordhoce dhe Arshi Lengo përqindja e ndërtesave trekatëshe është me dy shifra. Përqindje shumë të ulëta (1 deri në 2%) ndërtesash katërkatëshe dhe pesëkatëshe vërehen vetëm në qendrën e Bashkisë me përqindje të ulët ndërtesash katërkatëshe në vendbanimin Arshi Lengo.

Njësia Administrative	Fshatrat	Numri i kateve (%)				
		1	2	3	4	5
Gjirokastrë	Gjirokastrë	71	23	3	2	1
Cepo	Fushëbardhë	81	18	1		
	Zhulat	80	20			
	Taroninë	86	14			
	Mashkullorë	84	16			
	Palokastër	79	20	1		
	Çepun	85	15			
	Kodër	88	12			
	Plesat	97	3			
	Kardhiq	100				
	Prongji	92	8			
	Humelicë	82	17	1		
Lazarat	Lazarat	76	22	2		
	Kordhoce	62	27	11		
Picar	Picar	92	7	1		
	Shtëpëz	100				
	Kolonjë	90	10			
	Golem	94	6			
	Kaparjel	67	33			
Lunxhëri	Qesorat	82	28			
	Dhoksat	60	38	2		
	Këllëz	76	24			
	Mingul	87	13			
	Nokovë	75	24	1		
	Erind	71	29			
	Gjat	100				
	Kakoz	80	20			
	Karjan	85	15			
	Valare	57	40			
Odrie	Andon Poçi	80	19	1		
	Hundëkuq	95	5			
	Tërbuq	91	9			
	Labovë e Madhe	75	23	2		
	Labovë e Vogël	80	20			

Antigonë	Asim Zeneli	88	11	1		
	Arshi Lengo	55	34	10	1	
	Krinë	82	18			
	Tranoshisht	94	6			
	Saraqinisht	100				

Tabela 9.1.1. Përqindja e numrit të kateve të ndërtesave në të gjithë vendbanimet e Bashkisë Gjirokastrë.

Në vendbanimin Lazarat, i cili ndodhet lart në shpatin e malit, bërthama historike ruan karakteristikat e tij urbanistike dhe shumë prej shtëpive të vjetra me arkitekturë tradicionale. Këto janë të ndërtuara me gur e përbëhen nga 1-2 kate dhe kanë oborre të vogla, kryesisht për shkak të pjerrësive të mëdha dhe shtrirjes së të vogël të pronave. Shumë prej tyre janë braktisur, sepse në to nuk mund të ndërthuren lehtë objekte moderne të jetesës, të tjerat kanë ndryshuar në përpjekje për t'u përshtatur me kërkesat e reja, ndërsa të tjerat janë zëvendësuar me të reja që nuk përshtaten me mjedisin e tyre. Kështu, bërthama nuk ka homogjenitet dhe kohezion të lartë, për sa i përket arkitekturës së stokut të ndërtesave. Në periferi të bërthamës janë ndërtuar struktura më të reja të zhvilluara në 1-3 kate, kanë çati me papafingo dhe ndjekin standardet më të reja urbane. Gjithashtu ka një pjesë të re në jugperëndim, e cila është relativisht e izoluar nga pjesa tjetër e vendbanimit. Vendbanimi i Lazaratit vitet e fundit ka filluar të zgjerohet me shpejtësi në formë lineare përgjatë akseve të rrugëve që lidhin vendbanimin e vjetër me autostradën SH4, duke shkaktuar në këtë mënyrë, bashkimin e tyre me vendbanimin Kordhoce. Ky zgjerim është në thelb me ndërtesa më masive, të cilat janë të rrethuara dhe me oborr më të madh. Në çdo rast, një tipar i përbashkët i të dy grupeve të banimit është lartësia jashtëzakonisht e lartë e rrethimit të pasurive të patundshme, e cila bëhet ose me ndërtim guri ose me betoni të armuar, e kombinuar me rrethim me rrjetë teli.

Figura 9.1.5: Pamje e Lazaratit nga jugu (burimi: grupi i studimit).

Figura 9.1.6: Pallate të reja në periferi të Lazaratit (burimi: grupi i studimit).

Në ish-komunën Antigonë gjendet vendbanimi Arshi Lengo, i cili është fushor, me ndërtim të ngjeshur për përdorimin pothuajse vetëm si shtëpi dhe i organizuar në mënyrë lineare përgjatë aksit rrugor që kalon nëpër të. Shumica e ndërtesave janë relativisht të reja dhe janë të organizuara në dy kate me oborr të vogël. Theksohet se,

ndërsa shumica e ndërtesave janë shtëpitë private, ka dhe disa komplekse pallatesh trekatëshe në qendër të qytetit, ku strehohen shumë familje.

Figura 9.1.7: Kompleks banimi trekatësh në vendbanimin fushor, peri-urban Arshi Lengo (burimi: grupi i studimit).

Asim Zeneli, i cili përbën vendbanimin më i madh të komunës, ka organizim urbanistik dhe veçori arkitektonike të ngjashme. Është i organizuar në mënyrë lineare përgjatë dy akseve të rrugëve kryesore që kalojnë nëpër të. Megjithatë, është krijuar me funksion sheshi, rreth të cilit përqendrohen përdorime me interes publik. Shtëpitë janë moderne, kryesisht prej betoni dhe njëkatëshe (me disa raste ndërtimesh dykatëshe), të mbuluara me çati me tjegulla dhe kanë oborr të vogël e gardh.

Tre fshatrat malore Krinë, Tranoshisht dhe Saraqinisht janë të bashkuara dhe të organizuara në formën e bërthamës së banimit përreth akseve rrugore që i përshkojnë me përdorim për banim. I pari ka numër shumë të vogël ndërtesash, i dyti ka një rrjet radial urbanistik dhe i treti është më i degëzuar. Shtëpitë janë kryesisht përdhese, me çati me tjegulla, me ndërtim më të vonshëm, me mjaft përjashtime, që i përkasin shtëpive të vjetra dykatëshe të ndërtuara me gurë.

Figura 9.1.8: Pamje e vendbanimit Asim Zeneli. Karakteristikë është trualli i mbyllur me rrethim të lartë (burim: grupi i studimit).

Figurat 9.1.9 dhe 9.1.10: Ndërtesa të dallueshme: kisha dhe shtëpitë në vendbanimet Krinë dhe Saraqinisht përkatësisht (burimi: grupi i studimit).

Në ish-komunën Odrie gjendet vendbanimi Andon Poçi, i cili është fushor dhe i organizuar në mënyrë lineare përgjatë tri akseve rrugore paralele. Shtëpitë janë në gjendje të mirë, me çati me tjegulla dhe përbëhen nga 1-2 kate me oborre të mjaftueshme. Ka disa ndërtesa të vjetra me ndërtim tradicional, të cilat duken të braktisura. Vendbanimi Hundëkuq, i cili është vendosur në vend të ngritur, është i organizuar në mënyrë lineare rreth aksit të vetëm rrugor që e përshkon, me shtëpi me çati me tjegulla 1-2 katëshe, të cilat janë relativisht ndërtime të vjetra. Vendbanimet gjysmëmalore - malore Tërbuq, i cili zhvillohet kryesisht nga ana veriore e aksit rrugor që e përshkon, Labovë e Madhe dhe Labovë e Vogël, i cili ka shumë pak shtëpi, kanë strukturë kohezive dhe inde në formën e rrjetit që zhvillohet organikisht. Stoku i banesave të tyre përfshin kryesisht shtëpi përdhese, shtëpi me çati me tjegulla, shtëpi me ndërtim të vjetër, që në përgjithësi janë në gjendje të mesatare. Duhet të përmendet në veçanti Labova e Madhe që ka mjaft ndërtesa të njohura me arkitekturë tradicionale dhe rëndësi historike.

Figurat 9.1.11 dhe 9.1.12: Shtëpi moderne në vendbanimin Andon Poçi (burimi: grupi i studimit).

Figura 9.1.13 dhe 9.1.14: Ndërtesa të njohura me rëndësi historike dhe kulturore në vendbanimin Labovë e Madhe (burimi: grupi i studimit).

Në ish komunën Lunxhëri, gjendet vendbanimi fushor Valare. Bëhet fjalë për vendbanim të ri, dinamik, që përbën zonë të pastër banimi. Shtëpitë janë kryesisht me çati me tjegulla, në gjendje të mirë dhe kanë oborr. Disa përjashtime të vogla përbëjnë shtëpitë përdhese dhe disa ndërtesa trekatëshe, të cilat gjenden rrëzë malit. Paraqet karakteristikat e vendbanimeve të reja që zhvillohen zakonisht në terren fushor: strukturë hapësinore e shpërndarë dhe strukturë lineare urbane, në dallim nga vendbanimet e tjera që janë më të vjetra dhe gjenden në terren gjysmëmalor dhe të cilët kanë strukturë kohezive dhe më të zhvilluar dhe rrjet organik të lëvizjes (në formën rrjete, degëzimesh apo edhe radiale). Vendbanimi gjysmëmalor Karjan është i organizuar në 2 bërthama të vogla, me qendër sheshin e fshatit. Shtëpitë janë kryesisht me çati me tjegulla, me ndërtim tradicional, janë në gjendje mesatare, përbëhen nga 1-2 kate dhe kanë oborr të vogël. Ka përjashtime të pakta të ndërtimeve të reja me karakter të ngjashëm. Erind zhvillohet organikisht në bazë të rrugës kryesore ndërrurbane që e përshkuan. Ndërtesat janë kryesisht me një dhe dy kate, kanë çati me tjegulla dhe paraqesin një përzierje të ndërtimeve tradicionale dhe të reja. Karakteristika të ngjashme të stokut të ndërtesave kanë dhe vendbanimet e tjera Mingul, Këllëz, Kakoz, Gjat, Nokovë, Qesorat dhe Dhoksat. Megjithatë ndryshon, forma e strukturës urbane, pasi në disa janë në formë rrjete (p.sh. Dhoksat, Nokovë, Kakoz) dhe në të tjera më e degëzuar (p.sh. Këllëz, Qesorat) apo edhe lineare (Mingul). Vendbanimi Gjat ka shumë pak ndërtesa, kështu që nuk është formuar një strukturë e dukshme.

Figurat 9.1.15 dhe 9.1.16: Pamje e vendbanimit Karjan dhe shtëpi moderne në vendbanimin Dhoksat (burimi: grupi i studimit).

Në ish komunën Picar gjendet vendbanimi me të njëjtin emër, i cili është dhe më i madhi në shtrirje dhe popullsi. Picari për shkak të topografisë së veçantë të zonës ndahet praktikisht në dy bërthama, fushoren dhe maloren, e cila është ndërtuar mbi vend të ngritur. Në bërthamën fushore shtëpitë janë kryesisht përdhese, me çati me tjegulla dhe të ndërtuara me beton të armuar. Në bërthamën malore shtëpitë paraqesin karakteristika të ngjashme, përveçse ndoshta me ndryshimin që shfaqen më shumë raste ndërtimesh dykatëshe. Në përgjithësi në Picar, nuk janë ruajtur shumë banesa tradicionale dhe shtëpitë janë të ndërtimeve më të reja. Vendbanimi Kolonjë mund të ndahet në dy pjesë, duke qenë se e përshkon përroi, i cili nuk është i izoluar prej tij nga ndonjë vepër teknike. Shtëpitë, në shumicën dërrmuese, janë përdhese dhe në pak raste dykatëshe. Në hyrje të vendbanimit (nga Picar) dhe në dalje (në drejtim të Golemit) ka një përqendrim të lartë të ndërtesave të reja. Në pjesët e tjera të qytetit, si p.sh. prapa xhamisë, ndërtesat janë kryesisht të ndërtuara me gurë, me arkitekturë tradicionale dhe në gjendje mesatare deri të keqe. Fshatrat Golem dhe Kaparjel të vendosura në malin në perëndim të Kolonjës, me ndërtime mjaft të rralla për shkak të gjeomorfologjisë së tokës, me shtëpitë që janë kryesisht të ndërtimit të vjetër. Së fundi, vendbanimi Shtëpëz pothuajse është braktisur dhe banorët e tij janë transferuar në vendbanime të paorganizuara pranë autostradës SH4.

Figurat 9.1.17 dhe 9.1.18 : Ndërtesë shkolle në Kolonjë dhe pamje e vendbanimit Picar (burimi: grupi i studimit).

Në ish-komunën Cepo vendbanimet janë gjithashtu kohezive, kanë zakonisht strukturë në formë rrjete apo degëzimesh, të zhvilluar në mënyrë organike, dhe shumë

prej tyre kanë qendrën urbane. Vendbanimi Mashkullorë është ndërtuar në shpat dhe është zhvilluar në të dyja anët e aksit kryesor rrugor që e përshkon. Shtëpitë janë me çati me tjegulla, me oborr, të ndërtuara prej betoni të armuar dhe kryesisht janë me 1-2 kate. Ka dhe disa shtëpi të vjetra tradicionale, veçanërisht në hyrje të vendbanimit, të cilat duken se nuk banohen më. Vendbanimi Palokastër zhvillohet në formën e degëzimeve përreth një aksi rrugor kryesor që përshkon fshatin. Sheshi i fshatit ku janë funksionet qendrore, gjendet në hyrje të vendbanimit. Shtëpitë janë kryesisht me çati me tjegulla, të ndërtuara kohët e fundit dhe janë të organizuara në 1-2 kate me oborr të vogël. Vendbanimi Cepun, i cili është pranë autostradës SH4, është zhvilluar kryesisht në anën perëndimore të aksit rrugor që siguron lidhje me të. Shtëpitë janë me çati me tjegulla, të ndërtuara me beton të armuar dhe përbëhen nga 1-2 kate me oborr. Vendbanimi Zhulat është i organizuar me degëzime lart në shpatin e malit. Shtëpitë janë të vjetra, përdhese, me çati me tjegulla, prej betoni të armuar në gjendje mesatare dhe përfshijnë oborr të vogël. Vendbanimi i Fushëbardhës ndahet në dy pjesë, të ndara nga përroi. Shtëpitë janë ndërtime të vjetra, përdhese, me çati me tjegulla dhe kanë oborr. Ka gjithashtu edhe mjaft shtëpi të shpërndara, të cilat ndjekin arkitekturën tradicionale, por pjesa më e madhe e tyre janë braktisur. Vendbanimi Prongji është zhvilluar në mënyrë lineare përgjatë aksit rrugor që e përshkon. Shtëpitë janë kryesisht përdhese, me çati me tjegulla prej betoni të armuar në gjendje mesatare deri në të keqe. Theksohet se në vendbanim ka dhe shumë ndërtesa të rrënuara. Vendbanimi Humelicë është afër autostradës SH4 dhe i organizuar në formë lineare përgjatë dy akseve rrugore paralele që e përshkojnë në gjatësi. Shtëpitë janë ndërtuar prej betoni të armuar, çati me tjegulla dhe të shtrirë në 1-2 kate me oborr të vogël. Vendbanimet e tjera (Plesat, Kardhiq, Taronine, Koder) janë organizuar në bërthamë me degëzime të kufizuara. Shtëpitë janë ndërtuar me beton të armuar dhe shtrihen në 1-2 kate.

Figura 9.1.19: Pamje e vendbanimit Mashkullorë: përzierje e karakteristikave të stokut të ndërtesave: kona e ndërtimit, karakteristikat morfologjike, gjendja e ruajtjes (burimi: grupi i studimit).

Në tabelën e mëposhtme përshkruhet gjendja e ndërtesave për çdo vendbanim të Bashkisë. Nga tabela rezulton se gjendja e ndërtesave në Bashki është, në totalin e tyre, e mirë apo e mesme.

Njësia administrative	Vendbanimet	Gjendja e ndërtesave
Gjirokastrë	Gjirokastrë	E Mirë, Mesatare
Cepo	Fushëbardhë	Mesatare
	Zhulat	Mesatare
	Taroninë	Mesatare
	Mashkullorë	Mesatare
	Palokastër	Mesatare
	Çepun	Mesatare
	Kodër	Mesatare
	Plesat	Mesatare
	Kardhiq	Mesatare, E Keqe
	Prongji	Mesatare, E Keqe
	Humelicë	E Mirë
Lazarat	Lazarat	E Mirë, Mesatare
	Kordhoce	E Mirë, Mesatare
Picar	Picar	Mesatare
	Shtëpëz	Mesatare
	Kolonjë	Mesatare
	Golem	Mesatare
	Kaparjel	E Keqe
Lunxhëri	Qestorat	E Mirë
	Dhoksat	E Mirë
	Këllëz	E Mirë
	Mingul	E Mirë, Mesatare
	Nokovë	E Mirë
	Erind	E Mirë
	Gjat	E Mirë, Mesatare
	Kakoz	E Mirë
	Karjan	E Mirë
	Valare	E Mirë
Odrie	Andon Poçi	E Mirë
	Hundëkuq	E Mirë
	Tërëbuq	E Mirë
	Labovë e Madhe	Mesatare, E Keqe
	Labovë e Vogël	Mesatare, E Keqe
Antigonë	Asim Zeneli	E Mirë
	Arshi Lengo	E Mirë
	Krinë	Mesatare
	Tranoshisht	Mesatare
	Saraqinisht	Mesatare

Tabela 9.1.2 : Gjendja e ndërtesave për çdo vendbanim si rezultat i vizitës në terren nga skuadra e studimit.

9.2. Regjistrimi i hapësirave publike (sheshe, parqe etj.).

Hapësirat e lira publike dhe hapësirat e gjelbra e të argëtimit janë të kufizuara si në qytetin e Gjirokastrës ashtu edhe në vendbanimet tjera. Më konkretisht, në qytetin e Gjirokastrës është një kënd lojërash pranë Bulevardit 18 Shtatori (Rruga Fico),

relativisht i vogël, por me sipërfaqe për të përmbushur nevojat e një qyteti të tërë, si dhe një shesh në lagjen Puntore pranë Autostradës SH4. Sipërfaqe të gjera të gjelbra që gjenden brenda vendbanimit, në bazë të ortofotos, nuk përbëjnë hapësira të shfrytëzueshme, sepse bëhet fjalë për shpate të pjerrëta, të cilat nuk mund të shërbejnë as për aktivitete, as për gjelbërim. Gjithashtu në vendbanimet tjera zakonisht nuk ka shesh qendror të formësuar apo ndonjë hapësirë të formësuar për çlodhje dhe argëtim, përveç disa përjashtime (p.sh. Dhoksat, Asim Zeneli, Kolonje). Megjithatë, si e tillë mund të funksionojë një hapësirë e sheshtë që formohet në qendër të vendbanimeve.

Ndoshta hapësira më e rëndësishme e argëtimit për zonën e gjerë të Bashkisë Gjirokastër është liqeni Viroit, në të cilin, përveç bukurisë natyrore të peizazhit, gjenden dhe kafene/restorante, rrugë për ecje në këmbë dhe për biçikleta dhe fushë futbollit dhe basketbollit. Zona e gjerë është formësuar në mënyrë të përshtatshme për të akomoduar një numër të madh vizitorësh me parkim dhe ndriçim të mjaftueshëm gjatë orëve të natës. Gjithashtu në segmentin e rrugës ndërmjet liqenit të Viroit dhe Unazës së Gjirokastrës ka rrugë të reja për biçikleta, e cila shënon adoptimin e masave të mobilitetit jetësor nga ana e Bashkisë.

Figura 9.2.1: Pamje e liqenit të Viroit (burimi: grupi i studimit).

10. DATABASE TERRITORIALE

10.1. Analizë e situatës aktuale

10.1.1. Të dhëna të inventarit

Në lidhje me të dhënat e marra në kuadër të studimit, ato kryesisht përbëhen nga të dhëna që ruhen në Bashki (arkiv CAD, harta analoge dhe tekste - tabela në formë digjitale) si edhe materiale që Bashkia morri nga një fazë të mëparshme nga Autoriteti Shtetëror për Informacionin Gjeohapsinor (ASIG). Gjithashtu u përdor edhe informacion i dhënë nga AKPT përmes faqes së internetit ku u postuan të dhëna për gjithë territorin e Shqipërisë nga organizma si INSTAT, Shërbimi Kadastral etj

Në paragrafët e mëposhtëm paraqiten fillimisht një regjistrim i karakteristikave të burimeve njerëzore, logjistikës së Bashkisë, si hardware, software, ppajisje periferike, mjete elektronike të magazinimit, të vendit të punës, automjeteve, etj Ky regjistrim u plotësua nga stafi i Bashkisë.

10.1.2. Hardware dhe software

Në regjistrimin e hardware dhe software të disponueshëm, u plotësuan të dhëna në lidhje me tipin e modelit të desktopave (emri i prodhuesit, modeli i pajisjes) si edhe të dhënat përkatëse me cilësitë specifike të pajisjeve si (tipi i procesorit, memoria RAM etj). Në tabelën 10.1.2.1 paraqitet numri i pc ekzistuese. Ekzistojnë pc të llojeve të ndryshme të tilla si Dell dhe Sniper të cilët nuk janë të teknologjisë së fundit.

Lloji i PC	Numri
DESKTOP	6
LAPTOP	-

Tabela 10.1.2.1. Numri i PC ekzistuese.

Në lidhje me Software ekzistues, sistemi funksional i PC është Windows XP dhe Windows 7.

10.1.3. Pajisje të tjera teknike

Në lidhje me pajisjet e tjera teknike që përmendet kryesisht në pajisjet periferike për PC nuk janë grumbulluar të dhëna, përveç pesë UPS.

10.1.4. Burime njerëzore

Në regjistrimin e burimeve njerëzore të komunës, u plotësuan të dhënat në lidhje me numrin e punonjësve, vitet e tyre të eksperiencës, niveli i tyre arsimor, trajnimet që ata janë përfshirë dhe aftësi të tjera.

Struktura Administrative e Bashkisë	Nr. Punonjësve	Ars. I lartë	Ars. Mesëm
Drejtoria Ekonomike	-	-	-
Drejtoria e Çështjeve Juridike, Prokurimeve dhe Burimeve Njerëzore	-	-	-
Drejtoria e Planifikimit Urban dhe Veprave Teknike	7	7	-
Drejtoria e Çështjeve Sociale, Kulturore dhe Sportive	-	-	-
Totali	7	7	-

Tabela 11.1.4.1. Numri i të punësuarve të Bashkisë dhe ndarja e tyre sipas arsimit të mesëm dhe të lartë.

Në tabelën 11.1.4.1 paraqitet numri i të punësuarve të Bashkisë, të Drejtoria e Planifikimit Urban dhe Veprave Teknike dhe klasifikohen sipas arsimit të mesëm dhe atij të lartë.

Në Drejtorinë e Planifikimit Urban dhe Veprave Teknike nga 7 nëpunës 3 prej tyre kanë një eksperiencë pune prej 20 vjetësh dhe 4 nën 10 vjet pune, gjithë punonjësit kanë njohuri të PC dhe të programeve elektronike të tilla si Ms Office, Autocad, Gis, etj, 6 nga të cilët njohin gjuhën angleze, 3 di greqisht, 1 frëngjisht dhe 1 italisht.

10.1.5. Telekomunikacioni

Në Bashkinë e Gjirokastrës ka akses interneti për PC si edhe rrjet lokal ndërmjet PC. Përsa i përket pajisjeve aktuale nuk janë grumbulluar të dhëna.

10.1.6. Lëvizshmëria

Nëpunësit për nevojat e punës lëvizin me makinat e tyre personale.

10.1.7. Veprimet e rekomanduara

Sa i përket shfrytëzimit maksimal të sistemit GIS, propozohet:

- Pasurimi i Shërbimit-Bashkisë me kompjuterë të mundësive respektive me hardware, software dhe pajisje përkatëse anësore (si GPS dore) si dhe

- trajnimi i personelit në sistemet përkatëse përmes ndjekjes së seminareve të veçanta, njohjes me software GIS por edhe nëpërmjet seminareve që do të organizohen nga ana e administratës shtetërore qendrore për informacion në lidhje me menaxhimin e informacionit hapësinor në nivel kombëtar.

Propozohet që të gjitha të dhënat që ruhen në formë analoge, të digjitalizohen dhe të integrohen në sistemin GIS të bashkisë (digjitalizim të hartave, tabelave etj.). Gjithashtu, propozohet konvertimi i arkivave të digjitalizuara në arkiva të formës shape files (p.sh. arkiva .dxf ose .dwg). Qëllimi është që të gjitha të dhënat të jenë të organizuara në GIS në mënyrë që të jetë i mundur monitorimi të plotë, bashkëvlerësimi dhe, së fundmi, shfrytëzimi përfundimtar i informacionit. Së fundmi, propozohet organizimi i të dhënave (.shp files) në unitete tematike, në ndryshim me ruajtjen e tyre të thjeshtë në një ose më shumë dosje. Organizimi i të gjitha të dhënave zyrtare në një sistem GIS është mjet i fuqishëm analize dhe menaxhimi.

10.2. Përditësim i të dhënave ekzistueses

Me marrjen e cdo të dhëne u realizua vlerësimi i cilësisë, tipit (digital - analoge) dhe plotësinë e informacionit.

U bënë transformime të sistemeve të projektimit pasi u konstatua se sistemi projektues i disa të dhënave primare ndryshon nga sistemi i ri i projektimit kombëtar (WGS 84 UTM 34N), ku u kërkua, konvertim i arkivës CAD në dosje të përputhshme me programet e GIS (shapefiles), si edhe digjitalizimi i informacionit nga harta analoge. Arkiva u përditësua në përputhje me informatat e mbledhura nga kerkimet e kryera në terren për të identifikuar dhe për të rinovuar përdorimin e tokës dhe të dhënave të tjera.

Gjithashtu u realizuan edhe digjitalizimi i të dhënave nga shërbime hartografike web (WMS), me bazë Geoportalin ASIG (<http://geoportal.asig.gov.al/InfoandServices.aspx?lang=AL>) dhe IMK (<http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>).

10.3. Krijimi i strukturës bazë e të dhënave

a) Baza e të dhënave

Brenda përgatitjes e PPV dhe krijimit e materialeve dixhitale, lista ekzistuese e dosjeve skematike të bashkisë u analizua dhe transformua në formatin e regjistrimit kombëtar. Struktura e bazës e të dhënave u formua sipas udhëzimeve të caktuara AKPT në tre lloje kryesore e arkivi: shp files, gml files dhe xml metadata files.

Fillimisht, baza e të dhënave e administruar nga AKPT dhe cila është Regjistrimi i Integruar Territorial është i organizuar në një total prej 88 dosjesh shp të cilat janë të përfshira në kategoritë më të gjera të mëposhtme:

1. Adresa
2. Kufijë
3. Ndërtime

4. Kadastër
5. Plani Rajonal I Përgjithshëm
6. Përdorime të tokës
7. Natyra dhe mjedisi
8. Shërbime të përbashkëta
9. rrjete transporti
10. Karakteristika ekonomike dhe sociale

Në Regjistrin e Integruar Territorial mund të organizohet pothuajse gjithë informacioni i nevojshëm për Bashkinë me qëllim që të kontrollojë dhe menaxhojë tokat nën kompetencën e saj. Megjithatë, u konsiderua e përshtatshme të krijohen disa dosje të tjera shp ku organizohet informacion që nuk mund të përfshihet në modelin e AKPT ose përm arsyje të natyrës së tij, ose për shkak të formës gjeometrike. Indikativisht vihet në dukje se edhe pse në 88 files shp është marrë parasysh përdorimet e tokës, me VKM 671/2015 sistemet territoriale janë të ndarë në 14 nënkategori të përdorimit të tokës, të ndryshme nga ato të modelit. Më konkretisht shp që u krijuan përshkruhen në tabelën e mëposhtme:

EMRI	ABSTRAKT
Active_faults.shp	GABIME AKTIVE
Aluizni_zone.shp	ZONA TË NDËRTIMEVE PA LEJE-ALUIZNI
City.shp	QYTETE KRYESORE NË ZONËN E STUDUMIT
Drills.shp	SHPIM
Earthquakes.shp	TËRMETE TË REGJISTRUARA
FAULTS.shp	GABIME
Geo_Resources.shp	GJEO BURIME
Geology.shp	FORMIMI GJEOLOGJIK
Geotechnical.shp	FORMIME GJEOTEKNIKE
Hydroelectric_power_plant.shp	HIDROCENTRALE
Hydrogeology.shp	ELEMENTË HIDROGJEOLOGJIK
Hydrographic_network.shp	RRJET HIDROGRAFIK
IrrigationSystem.shp	SISTEMI I UJITJES
Livestocks.shp	ZONA BLEGTORALE
LU_14.shp	PËRDORIME TË TOKËS BAZUAR NË KATEGORINË E 14-TË SIPAS VKM 671/2015
LU_Conflict.shp	TOKA TË REGJISTRUARA NË KONFLIKT
Public_Infrastructure.shp	INFRASTRUKTURA PUBLIKE
Public_Property.shp	PRONA PUBLIKE
PublicSpaces.shp	HAPËSIRAT PUBLIKE
Roma_Settlement.shp	ROMA SETTLEMENTS
Soil_fertility.shp	PLLEMSHMËRIA E TOKËS
Springs.shp	BURIME
UrbanAreas.shp	ZONA ME NDËRTIME SHITESË
Villages.shp	FSHATRA NË ZONËN E STUDIMIT

Siç vihet re informacioni ka lidhje kryesisht në të dhëna të natyrës gjeologjike, por edhe në vendosjen e vendbanimeve, zona të ndërtimit të paligjshëm, etj, domethënë informacion e cila është veçanërisht e dobishme për Bashkitë, kryesisht për përgatitjen e studimeve në shkallën e tyre më të gjerë.

Në përgatitjen e fazës së dytë dhe të tretë të studimeve do të shqyrtohet se nëse është e nevojshme për të gjeneruar shape files me qllim që të përfshihet informacioni relevant me analizën, planet lokale të përgjithshme dhe përmasat urbane apo elemente të tjera që nuk parashikohen në hartimin e 88 shape files të Regjistrit të Integruar Territorial.

Dosjet shoqëruese metadata dorëzohen për secilën shp file dhe në përputhje me strukturën standarde të AKPT e cila ndjek standartin ISO 19115/2003. Vihet re se ky standard është rishikuar dhe zëvendësuar nga ISO 19115-1/2014 dhe konsiderohet e rëndësishme të realizohet edhe përputhshmëria përkatëse edhe nga struktura e AKPT. Megjithatë, në përgjithësi adaptimi i metadata që do ndjekin standarde të përhapura gjerësisht ISO ndihmon në ndërveprimin ndërmjet strukturave të ndryshme, pasi të gjitha platformat GIS disponojnë mjete përshtatshmërie të këtyre strukturave nga një formë në një tjetrën psh në përputhje me strukturën e Direktivës INSPIRE., e cila krijon kuadrin ligjor për krijimin dhe funksionimin e infrastrukturës për informacione gjeohapësinore në Europë me qëllim formulimin, zbatimin, menaxhimin dhe vlerësimin e politikave të BE-së në të gjitha nivelet dhe për të dhënë informacion për publikun.

Së fundi, të gjitha shp files dorëzohen edhe në një format të kodit të hapur gml (Geography Markup Language) në mënyrë që të dhënat mund të ngarkohen në regjistrin e Regjistrit të Integruar Territorial përmes portalit elektronik.

Përveç kësaj, vlen të përmendet se struktura e zakonshme e të dhënave për të gjitha Bashkitë territorit shqiptar si edhe dosjet metadata që shoqërojnë shp files (sipas VKM Nr. 459/16.06.2010) lehtësojnë shkëmbimin e informacionit ndërmjet njësive të ndryshme administrative, por dhe mbledhjen e informatave nga qeveria qendrore në çdo kohë. Objektivi përfundimtar i Regjistrit të Integruar të Territorit është inventarizimi i organizuar i përdorimeve ekzistues të tokës, infrastrukturës, pasurive natyrore, të dhënave të pronës etj sipas dispozitave të Planit të Përgjithshëm Urbanistik (në lidhje me sektorët, zonat e ndaluara, kushtet e ndërtimit, etj) të cilat do të rezultojnë gjatë fazës së tretë të këtij studimi.

Për të plotësuar shp files me informacion në përgjithësi është ndjekur procedura e mëposhtme:

- 1) Identifikimi i të gjithë të dhënave të disponueshme gjeohapësinore dhe kontrolli i saktësisë së informacionit nëpërmjet autopsisë dhe diskutimeve me autoritetet Bashkiake. Gjithashtu pastrimi i versione të ndryshme të të njëjtit informacion me ruajtje të versionin më të përditësuar.

- 2) Kategorizimi i informacionit në 10 kategoritë kryesore të Regjistrit të Integruar të Territorit

3) Plotësimi i fushave çdo shp files me të gjitha të dhënat e disponueshme

Vihet re se pasi të gjykohet e përshtatshme nga ana e Bashkive mund të shtohen fusha shtesë për çdo shp files për regjistrimin e informacionit ndihmës. Me këtë paraqitje dorëzohet në Bashki 88 shp files individuale, sepse edhe pse mund të mos ketë informatë relevante në këtë moment (p.sh. në dosje RT_RailwayLine) mundet që në të ardhmen të paraqitete nevoja për regjistrimin e të dokumentave të tilla.

Në çdo rast, parametrat bazë të Regjistrimit të Integruar të Territorit (si psh përdorimi i sistemit reference WGS84 UTM34N, ruajtja e metadata etj), duhet të ruhen me patjetër edhe nëse edhe për shp files që nuk mund të përfshihen në të. Një rast i tillë janë edhe metadata të ndryshme shp files si pshs projekte të planifikuara për 5 vitet e ardhshme për Bashkinë. Shembull tipik është ndërtimi i një rruge të re e cila është deri sa të përfundojë dhe të klasifikohet bazë e kodit rrugor nuk mund të regjistrohet në shp RT_Road përkatëse.

b) Plani i veprimit për mbledhjen dhe ruajtjen e të dhënave në bazë të propozimeve të legjislacionit të planifikimit urban

Në mënyrë që bashkia të disponojë një bazë të plotë dhe të përditësuar të dhënash me të gjitha të dhënat me interes urban që lidhën me zonën e kompetencës, duhet të ndërmerret veprimet e mëposhtme:

A) Ngritje fillestare e Bazës

- Së pari duhet të përcaktohet një seksion përgjegjës për mbledhjen dhe ruajtjen e të dhënave i cili do të duhet të drejtohet nga personel i trajnuar dhe ta pajisë me infrastrukturën e duhur (PC, software, etj). Shënohet se ky seksion do të kryesohet nga zyrtari përgjegjës, i cili do të ketë privilegje të veçanta të përdoruesit për bazën e të dhënave gjeohapësinore dhe do të jetë ai që do të jap miratimin përfundimtar për regjistrimin e organizuar të informacionit në bazën e të dhënave. Gjithashtu, në rastin kur ka të dhëna personale të ndjeshme do të jetë ai i cili mund të japë një leje shikimi, nëse kjo gjë konsiderohet e ligjshme dhe të përshtatshme.
- Më pas, duhet të hartohet një listë me të gjitha departamenteve që mbajnë të dhënat që kanë lidhje me zonën e tij të përgjegjësisë (ministri, Shërbime Teknike, Instituti Kombëtar i Statistikave, etj) dhe të krijohet një kanal komunikimi përmes korrespondencës për mbledhjen dhe përditësimin e të dhënave të Bashkisë. Para çdo kontakti me një palë të tretë, Bashkia duhet të sqarohet për secilin lloj të veçantë të informacionit, cila e dhënë kërkohet të regjistrohet përmes fushave ekzistuese të Attribute Table secili shapefile, por edhe në bazë të përvojës së tij përditëshme dhe kërkesave.
- Më pas, Bashkia do të duhet të vlerësojë sistematikisht dhe të përditësojë të dhënat që veta ajo disponon të shpërndara në departamente dhe seksione të ndryshme të saj. Kjo fazë përfshin si punë zyre, e cila ka lidhje me njohjen dhe regjistrimin e versioneve të fundit të planeve dhe të gjithë informacionit relevant, ashtu edhe punë në terren, ku grupe të informuara për projektin do të

dalim për të regjistruar të dhënat të cilat do të kalojnë më pas në bazën e të dhënave.

- Të dhënat e mbledhura nga Bashkia do të duhet të regjistrohen në shapë files që përfshihen në Regjistrin e Integruar Territorial dhe në qoftë se kjo gjë nuk është e mundur do të duhet të regjistrohen shpë files ndihmëse, të cilat do të duhet të respektojnë udhëzimet e regjistrit shtetëror të informacionit gjeohapësinor p.sh. në lidhje me sistemin e referimit, fushat dhe llojin e informatave të regjistruara në to etj.
- Të dhënat e grumbulluara duhet të shoqërohen edhe nga metadata file (ku psh regjistrohet burimi nga i cili ato kanë ardhur, data e hartimit, saktësia hapësinore që kanë) me qëllim që të mund të kuptojë çdo përdorues sa të fundit janë këto të dhëna të regjistruara dhe sa të vlefshme janë.

B) Mirëmbajtje e Bazës

- Gjithashtu, për të ruajtur bazën e të dhënave të përditësuar, propozohet së Bashkia të ndjekë një proces të brendshëm të përditësimit dhe një të jashtëm. Proces i brendshëm i përditësimit do të përfshijë të dhënat të ardhura të cilat depozitohen direkt në Bashki dhe në thelb nga qytetarët. Kështu psh miratimi i një lejeje të re ndërtimi çon në krijimin e një regjistrimi të ri të ndërtesës dhe ndoshta në një ndryshim në përdorimin e tokës të parcelës, pra çon në të dokumenta të përditësuar. Për mbarëvajtjen sa më të mirë të procesit të përditësimit të të dhënave mirë është të caktohet një periudhë kohore në të cilën do të bëhet përditësimi i të dhënave. Në çdo rast, Regjistrimi i Integruar Territorial përfshin edhe fushë në çdo shapëfile në të cilin regjistrohet data e përditësimit të regjistrimit me qëllim të respektimit të elementeve historike. Në lidhje me procesin e përditësimit të jashtëm, duhet që Bashkia në periudha të caktuara kohore dhe periodikisht të paraqesë kërkesa të reja për institucionet e tjera, të cilat veprojnë në territorin e saj me qëllim për të mbledhur ndonjë të dhënë të re ose të përditësuar. Frekuenca e këtyre kërkesave në varësi të institucionit dhe të llojit të të dhënave mund të ndryshojë dhe të kryhet në periudha kohore në një gjashtëmujor apo në vit. Tabela e mëposhtme listohen të dhënat dhe Institucionet e kërkimit të tyre.

nr	Shërbimi	Të dhënat për të kërkuar / shkarkar	Frekuenca e marrjes së të dhënave nga Shërbimi	Emri i skedarit
1	Instituti i Gjeoshkencave, Energjise, Ujit dhe Mjedisit (IGJEUM)	Të dhëna klimatike Të dhëna mbi kimikatat Të dhëna hidrologjike	Vjetore	Clima.shp, LU_ StandingWater.shp, LU_Swamp.shp
2	Drejtoria e administrimit dhe mbrojtjes së tokës (DAMT)	Të dhëna mbi bonitetin e tokës	Vjetore	NE_FoundationSoil.sh, Soil_fertility.shp
3	Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM)	Ndotja industriale Hidrografia Stacionet e Monitorimit të Ndotjes Akustike, cilësisë së ajrit, sipërfaqeve ujore	Vjetore	GLP_Plan.shp, GLP_RestrictedZone.shp, GLP_Sector.shp, GLP_Zone.shp, LU_AirTraffic.shp, LU_Cemetery.shp, LU_Dock.shp, NE_ChemicalsInStock.shp, NE_ContaminatedZone.shp, NE_GreenZone.shp, NE_RadonRiskZone.shp, NE_TransferStation.shp, NE_Tree.shp, LU_ Standing
4	Ministër Shteti për Çështjet Vendore (MCV)	Kufijtë e shtrirjes së Bashkisë, kufijtë administrative	Vjetore nëse kërkohet për arsye të reformës administrative	
5	Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura (AKZM)	Risurset natyrore / Zonat e mbrojtura	Vjetore	NaturalProtectedZones.shp, PU_Spring.shp, Springs.shp
6	Ministria e Mjedisit (MM)	Të dhëna mbi cilësinë e ajrit dhe zhurmat akustike Të dhëna mbi biodiversitetin Të dhëna mbi hidro-geologjinë Mbetjet e ngurta, landfill-et	Vjetore	LU_FloatingWater.shp, LU_Heap.shp, LU_Landfill.shp, NE_DemolitionWasteSite.shp, NE_FloodRiskZone.shp, NE_GarbageContainer.shp, NE_LandFill.shp, NE_RadonRiskZone.shp, LU_ StandingWater.shp, LU_Swamp.shp
7	Ministria e Zhvillimit Urban (MZHU)	Mbetjet e ngurta, deponitë, hotspotet	Gjashëmujore	AB_YellowLine.shp, NE_UrbanWasteSite.shp, LU_Heap.shp, LU_Landfill.shp, NE_DemolitionWasteSite.shp, NE_GarbageContainer.shp, NE_LandFill.shp

nr	Shërbimi	Të dhënat për të kërkuar / shkarkar	Frekuenca e marrjes së të dhënave nga Shërbimi	Emri i skedarit
8	Enti Kombëtar i Banesave (EKB)	Të dhëna mbi situatën dhe problemet e strehimit	Vjetore	Housing_stock_condition.shp, LU_14.shp, LU_Forest.shp
9	Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë (MMSR)	Mbrojtja shoqërore dhe varfëria Të dhëna mbi situatën e punësimit Të dhëna mbi arsimin profesional Të dhëna mbi personat me aftësi të kufizuara (PAK)	Vjetore	Roma_Settlement.shp
10	Instituti i Monumenteve të Kulturës (IMK)	Të dhëna kulturore	Vjetore	LU_Monument.shp
11	Ministria e Arsimit dhe Sportit (MAS)	Arsim	Vjetore	SEC_Kindergarden.shp, SEC_School.shp, SEC_University.shp
12	Ministria e Shëndetësisë (MSH)	Qendra shëndetësore Ambulancë	Vjetore	LU_Heath.shp, SEC_Clinic.shp, SEC_Hospital.shp
13	Instituti i Statistikave (INSTAT)	Të dhëna demografike Të dhëna mbi situatën dhe problemet e strehimit Të dhëna mbi situatën e punësimit Ekonomia / zhvillimi dhe tendencat e zhvillimit të saj Lvizjet e Popullësisë Brenda Vendlindit: migrimi - lindjet, vdekjet Kultivimi, Bagëti (lloji tokës/ numri, speciet) Numri i Banorëve dhe Numri i Katedrave për çdo godinë	Vjetore	ECONOMIC.shp, Economic_Zones.shp, FLOOR_NUM.shp, Livestocks.shp, POPULATION.shp, SOCIAL.shp, Spatial_Typology.shp, LU_Conflict.shp, Roma_Settlement.shp
14	Agjencia e Legalizimit, Urbanizimit dhe	Zonat dhe Ndërtimet Informale, Planet dhe	Vjetore	Aluizni_zone.shp,

nr	Shërbimi	Të dhënat për të kërkuar / shkarkar	Frekuenca e marrjes së të dhënave nga Shërbimi	Emri i skedarit
	Integriteti të Zonave Informale (ALUIZNI)	Projektet për të Ardhmen		Protection_Sanitary_Protective_Belts.shp, Spatial_Typology.shp
15	Instituti i Studimeve të Transportit (IST)	Listë të Rugëve Ekzistuese (gjerësi, gjatësi, kategori, plan), Harta e Dinamikës së Zhvillimit të Infrastrukturës Rrugore, Rrjetin rrugor Kombëtar dhe Pikat e Rrezikut. Zonat dhe Ndërtimet Informale, Planet dhe Projektet për të Ardhmen Listë të Rugëve Ekzistuese (gjerësi, gjatësi, kategori, plan), Harta e Dinamikës së Zhvillimit të Infrastrukturës Rrugore, Rrjetin rrugor Kombëtar dhe Pikat e Rrezikut.	Vjetore	AD_Address.shp, LU_Railroad.shp, LU_Road.shp, LU_Way.shp, RT_BusRoute.shp, RT_BusStop.shp, RT_Junction.shp, RT_PublicParking.shp, RT_RailwayLine.shp, RT_Road.shp, RT_TaxiStop.shp, RT_TrafficLight.shp
16	Autoriteti Rrugor Shqiptar (ARRSH)	Zonat dhe Ndërtimet Informale, Planet dhe Projektet për të Ardhmen	Vjetore	PU_WLANHotspot.shp, AD_Address.shp, LU_Road.shp, RT_BusRoute.shp, RT_BusStop.shp, RT_Junction.shp, RT_PublicParking.shp, RT_RailwayLine.shp, RT_Road.shp, RT_TaxiStop.shp, RT_TrafficLight.shp
17	Qendra e Transferimit të Teknologjisë Bujqësore (QTTB) -Fushë Krujë	Parcelat e mbjella me Ullinj dhe Vreshta Klasifikimet e Tokës Erozioni	Vjetore	LU_Agriculture.shp, LU_Conflict.shp, NE_HillsideRiskZone.shp, NE_FoundationSoil.shp
18	Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore (AKBN)	Hidrocentralet dhe Parqet Eolike Zonat e Rrezikut	Vjetore	Hydroelectric_power_plant.shp, LU_ExcavationAndMining.shp, NE_Quarry.shp, PU_Substation.shp, PU_TelecomLine.shp, PU_TelecomPoint.shp
19	Zyra Qendrore e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme (ZQRPP)	Harta Treguese të Pronësishë Zona Kadastrale	Vjetore	BD_Building.shp, CD_Block.shp, CD_Building.shp, CD_CadastralZone.shp, CD_Parcel.shp,

nr	Shërbimi	Të dhënat për të kërkuar / shkarkar	Frekuenca e marrjes së të dhënave nga Shërbimi	Emri i skedarit
		Pronësi Ndërtesë Harta e Parë e Regjistrimit Të dhëna të pronësisë Të dhëna në lidhje me aktivitetin ekonomik në të gjithë sektorët Të dhëna në lidhje me të ardhurat bujqësore Të dhëna në lidhje me të ardhurat nga industria Të dhëna në lidhje me të ardhurat nga turizmi Të dhëna mbi punësimin-papunësinë Harta, harta konturesh, harta të vjetra historike, etj. Harta Ortofoto		Public_Infrastructure.shp, Public_Property.shp, PublicSpaces.shp, Roma_Settlement.shp, Villages.shp
20	Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZHETS)		Vjetore	LU_IndustrialAndCommercialZone.shp
21	Instituti Gjeografik Ushtarak Shqiptar (IGJUSH)		Vjetore	LU_Sea.shp, LU_Railroad.shp, PublicSpaces.shp
22	Drejtoria e Përgjithshme e Gjendjes Civile (DPGJC)	Departamenti Administrativ I Bashkisë/ Komunës Rrjeti Rrugor Ndërtesë	Vjetore	AB_Border.shp, AB_LineOfConcern.shp, AB_MiniMunicipality.shp, UrbanAreas.shp
23	Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH)	Të dhëna Gjeologjike Gabime gjeologjike Minerale dhe Fosile Të dhëna hidrogeologjike Shpim dhe Burime Të dhëna Gjeoteknike	Vjetore	Active_faults.shp, Earthquakes.shp, FAULTS.shp, Geo_Resources.shp, Geology.shp, Geotechnical.shp, Hydrogeology.shp, Hydrographic_network.shp, IrrigationSystem.shp, NE_SeismicRiskZone.shp, NE_SeismicStation.shp

nr	Shërbimi	Të dhënat për të kërkuar / shkarkar	Frekuenca e marrjes së të dhënave nga Shërbimi	Emri i skedarit
24	Agjencia e Shërbimit Arkeologjik (ASHA)	Të dhëna rreth hapësirave arkeologjike Të dhëna mbi monumentet	Vjetore	
25	Arkivi Qendror Teknik i Ndërtimit (AQTN)	Arkiva e pronësive së institucioneve Dokumentimi Teknik në sektorin e ndërtimit Plani Rregullues, Projekte Infrastrukturore, ndërtesa sociale dhe industrial dhe banesa, etj.	Vjetore	LU_PublicFacility.shp, NE_DesolateIndustry.shp, NE_GasStation.shp, NE_PetrolStation.shp, NE_PharmaceuticalIndustry.shp, PU_PumpingStation.shp, PU_WaterDepot.shp, PU_WaterManhole.shp, PU_WaterPipe.shp, Water_Deposits.shp, LU_Heath.shp, NE_WasteTreatmentSit
26	Drejtoria e Politikave të Burimeve Ujore (DPBU)	Të dhëna mbi sistemin e ujësjellësit dhe kanalizimeve (1 përket Ministrisë së Mjedisit)	Vjetore	Drills.shp, PU_SewageManhole.shp, PU_SewagePipe.shp
27	Agjencia Kombëtare e Planifikimit të Territorit (AKPT)	Të dhëna mbi Planifikimin Urban dhe Rajonal (Harta, legjislacioni, të dhënat GIS, etj.)	Vjetore	City.shp, LU_RecreationalZone.shp, LU_ResidentialZone.shp, LU_ShippingTraffic.shp, LU_Square.shp, LU_ZoneOfMixedUse.shp, NE_WasteTreatmentSite.shp, Protection_Sanitary_Protective_Belts.shp, PU_AntennaTower.shp, PU_Cable.shp, PU_ElectricPoint.shp, PU_Optic
28	Agjencia e Kthimit dhe Kompensimit të Pronave (AKKP)	Të dhëna mbi Kthimin dhe Kompensimin e Pronave	Vjetore	

Theksohet se elementë të cilat kanë nevojë për përpunim dhe përfshirje në shapefiles mbahen edhe në Bashki, si të dhëna urbane, të dhëna mbi ndërtimin, licencimin, etj, dhe duhet që në periudha kohore të cilat gjykohen si të nevojshme, të merren nga departamenti përkatës.

- Së fundi, duhet theksuar se të dhënat e bazës gjeohapësinore do të duhet të bëhen back-up javore në një network attached storage dhe në bazë mujore në një hard disk të jashtëm, i cili do të mbahet në një vend të sigurt jashtë ndërtesës ku mbahen dhe ruhen të dhënat.

Si përfundim, vlen të theksohet se baza e të dhënave e Regjistrit të Integruar të Territorit përbën një pikënisje shumë të mirë për organizimin e informacioneve gjeohapësinore të Bashkisë në kategori me bazë standardet kombëtare. Megjithatë, struktura e ndarë e të dhënave në vetvete nuk zgjidh problemin ekzistues të ndarjes së informacionit në departamente të ndryshme dhe në arshiva të ndryshme, në thelb nuk kanë datë reference. Kështu duhet që, Bashkia duhet të studiojë me kujdes faktin se çfarë të dhënash duhet të regjistrojë dhe ti kërkojë ose në arkivën e vet ose në mënyrë të organizuar në terren përmes autopsive. Së fundi, përmes seminareve të familjarizimit me platformën GIS, nëpunësit e Bashkisë mund të përfshihen më drejtpërdrejt në procedurën e informimit dhe mirëmbajtjes së bazës dhe të largohen nga mentaliteti thjesht planifikues, që mbizotëron deri më sot në sektorin e planifikimit hapësinor.

Në kuadër të raportit të kapaciteteve të ndërtimit, që do të hartohet në një fazë të mëvonshme të studimit, do të hetohet dhe analizohet nëse ky model i regjistrimit, përpunimit dhe ruajtjes së informacionit, me organizimin e tij në files tematike të integruara në kategori më të mëdha, përmbush nevojat Bashkiake, ose kërkohet të konfigurohet në mënyrë të përshtatshme në nivel të të dhënave geodatabase. Në analizën e sipërpërmendur do të merret parasysh struktura ekzistuese e Bashkisë në lidhje me software, hardware dhe burimet njerëzore.

Duke pasur parasysh aplikimin e ardhshëm që ka lidhje me regjistrimin, mbikëqyrjen dhe menaxhimin e lejeve të ndërtimit, do të shqyrtohet mundësia e lidhjes së informacionit, ose në nivel shape file, ose në nivel geodatabase.

11. VLERËSIMI TE DHËNAVE, PROBLEMEVE DHE PERSPEKTIVAVE

Bazuar në atë që është paraqitur në kapitujt e mëparshëm, në analizën dhe vlerësimin e të dhënave, paraqiten më poshtë konkluzionet kryesore për gjendjen aktuale të Bashkisë, avantazhet e veçanta të Bashkisë, dobësitë e identifikuara, potenciali i zhvillimit dhe perspektivat e Bashkisë, si dhe dhe vështirësitë që mund të hasen nga Bashkia.

Gjetja kryesore e këtij studimi është se Bashkia ka përparësi të shumta të brendshme, të cilat nëse përdoret në mënyrën e duhur do të krijojnë kushte për zhvillimin e Bashkisë, ruajtjen e popullsisë dhe krijimin e një mjedisi të cilësisë urbane.

Avantazhet krahasuese të Bashkisë që u shënuan, paraqiten në mënyrë të përmbledhur më poshtë:

- Përbën qendër administrative ngase është seli e rrethit me të njëjtin emër.
- Përbën qendër të rëndësishme rezidenciale me masë popullate kritike.
- Gjendet në pozicion kyç si për sa i përket zonës bregdetare (me polin kryesor Sarandën) ashtu dhe Greqisë
- Qyteti i vjetër (i mbrojtur nga UNESCO) është një monument me rrezatim dhe emër ndërkombëtar.
- Ka një sërë monumentesh të rëndësishme kulturore
- Si qyteti vet ashtu dhe zonat e tij përreth, zonat e bashkisë disponojnë një topografi me interes.
- Ka universitet si dhe shërbime të tjera të nivelit të mesëm dhe të lartë (p.sh. administrative, shëndetësore).
- Ofron shërbime të kënaqshme urbane (p.sh tregti rekreacion, shërbime private).

Më poshtë paraqiten pikat e dobëta të Bashkisë dhe konkretisht :

- Ka shumë zona me ndërtime informale për shkak të mungesës së kuadrit të zhvillimit dhe të ndërtimeve
- Evidentohen konflikte të përdorimit të tokës: me kryesore ato midis përdorimeve urbane të bujqësisë, përdorimeve urbane të industrisë
- Hasen dobësi në infrastrukturën bazë teknike (kanalizime, furnizime me ujë).
- Mungon rigjenerimi i kompletuar i bërthamës historike, ndërsa vihet re një prirje braktisjeje nga banorët. Kjo çon në humbjen e multifunksionalitetit dhe dobësi të mëtejshme në mbrojtjen e objekteve me vlerë të madhe historike.

- Dobësi eventuale e administrimit të ngarkesës së trafikut në rritje në të ardhmen (duke marrë parasysh dhe trotuarizimin eventuale të bërthamës historike) përmes një modeli të mobilitetit të qëndrueshëm.
- Ndotje nga disponimi i papërpunuar i mbeturinave të lëngëta dhe të ngurta.
- Ekzistenca e zonave të mëdha joaktive, kryesisht në zonën industriale.
- Vihet re një prirje diakronike të plakjes së popullsisë, kryesisht në vendet e banuara të largëta me rrjedhojë të kemi rrezik për shpopullimin e tyre.

Mundësitë më të rëndësishme të zhvillimit janë përmbledhur në:

- Promovim në një portë jugore të vendit – nyje të bashkëpunimit ndërkufitar
- Forcim të bazës më të gjerë prodhuese (bujqësi, turizëm, industri) dhe përfitim i përvojës së mëtejshme dhe specializimit, zhvillimi i logistics, përpunimi i prodhimeve bujqësore.
- Zhvillim të formave plotësuese të turizmit (p.sh. arkeologjik, urban, konferencial).
- Promovim në një nyje shumëmenyrëshe transporti që do të arrihet përmes kompletimit të veprave rrugore (konstruktion të devijimit të qytetit dhe përmirësim të rrugës automobilistike SH4, e cila përbën Route 2c të South East Europe Transport Network) dhe ndërtimin e aeroportit të ri të Shqipërisë së Jugut. Bashkia do të përfitojë direkt si qendra më e madhe e afërt urbane si dhe për shkak të ardhjes së vizitorëve.
- Përmirësimi i zonave informale në qytetin e Gjirokastrës dhe Lazaratit dhe forcimi i shërbimeve bazë sociale në qendrat lokale të bashkisë.
- Kthimi i banorëve që janë emigruar jashtë ose brenda vendit dhe të cilët do të kontribuojnë në ekonominë lokale.
- Shfrytëzimi dhe shfrytëzimi i zonave joaktiv industriale.
- Shfrytëzimi instrumenteve financiare dhe burimeve të dhëna nga shteti, instrumenteve të tjera financiare (p.sh. programet BE-së, USAID etj) dhe / ose donatorëve në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar.

Megjithatë ekzistojnë dhe kërcënimet e mëposhtme të cilat mund të shfaqen në zhvillimin e ardhshëm të Bashkisë:

- Dobësi për promovim si qendër e rajonit më të gjerë ekonomik Gjirokastrë - Sarandë (në bazë të planit kombëtar hapësinor – PPK) si dhe në nyje transporti dhe në portë jugore të vendit. Për shkak të mos kompletimit të akteve rrugore si dhe të dominimit të qendrave të tjera urbane konkurruese (si Saranda).
- Dobësi e promovimit efikas të qytetit si destinacion ndërkombëtar turistik, për shkak të mungesës së mjeteve teknike si dhe për shkak të mungesës së ndërhyrjeve të ristrukturimit.

- Dobësi për tërheqjen e investimeve & dhe shfrytëzimin e burimeve financiare dhe mjeteve, për shkak të mungesës së planifikimit hapësinor fakt që rrit riskun e investimeve.
- Nënvlëftësim i pozicionit në konkurrencën e qyteteve të rajonit përreth, për shkak të mos zbatimit të planit hapësinor dhe promovimit më të madh të fontit bregdetar (Sarandë).

KONSULTIMI PUBLIK

Në mënyrë që të realizohet takimi i parë lidhur me këtë studim, ditën e hënë 29/02/2016, u realizua një takim publik - diskutim për prezantimin e rezultateve të fazës së parë të studimit. Komunikimi i eventit u bë nga Bashkia nëpërmjet mediave elektronike dhe të shkruara, dhe në këtë event, përveç të qytetarëve, u ftuan të gjitha subjektet dhe shërbimet lokale të përfshira në përgatitjen e studimit.

Debati i parë publik u zhvillua në qendrën kulturore dhe përbëhej nga dy pjesë.

Pjesa e parë ishte e hapur për publikun dhe muarën pjesë edhe përfaqësuesit e AKPT, autoritetet bashkiake dhe punonjësit e Bashkise, përfaqësuesit e kompanisë kontraktuese dhe qytetarë të shumtë. U bë një prezantim i detajuar nga ana e përfaqësuesve të kontraktorit në lidhje me temat e mëposhtme:

- Hyrje lidhur me studimin dhe procesin e prokurimit dhe perpilimit.
- Planifikimi hapësinor dhe PPV
- Rëndësia e procedurave pjesëmarrëse
- Fazat e PPV
- Përmbajtja e Fazes së I-re- Analiza
- Puna e bërë deri më tani nga studiuesit dhe pikat kryesore të analizës
- Analiza SWOT
- Konkluzionet dhe propozimet preliminare.

Ndoqi diskutimi, ku u ngritën çështjet në vijim

- Çështje në lidhje me specializimet e industrisë në të gjithë zonën e Gjirokastrës.
- Rrjeti i ri rrugor i propozuar ose miratuar.
- Gjirokastra ballafaqohet me probleme lidhur me furnizimin me ujë. Ndërtimi i rrjetit të ujësjellësit është aktualisht në proces dhe financohet nga fondi KfW.
- Aspekte të objekteve të reja publike (p.sh. shkollave profesionale artizanale, shtëpive që mund të shërbejnë si muzeume të artit të antikitetit).
- Zhvillimi i qëndrueshëm i turizmit në bashkëpunim me Universitetin e Gjirokastrës.

Paralelisht, u shperndanë pyetësorë për pjesëmarrësit në mënyrë që të regjistrojnë mendimet dhe sugjerimet e tyre në lidhje me studimin. U plotësuan 18 pyetësorë, të cilët do të vlerësohen dhe merren parasysh në fazën e ardhshme të studimit.

Më pas, u realizua një takim me "Forumën e Këshilluesve Vendorë". Anëtarët pjesëmarrës (përfaqësues të AKPT, kuadro të Bashkisë dhe përfaqësues të Bashkive fqinje) dhe përfaqësuesit e kompanisë kontraktuese. U bë një diskutim i gjerë dhe u identifikuan çështjet e mëposhtme:

- Fokusimi në planet ndërkufitare që përfshijnë bashki të tjera fqinje.
- Shmangia e mospërputhjeve deri në finalizimin e PPV. Nëse është ndërtuar ndonjë landfill, ose është planifikuar ndonjë për tu financuar në afërsi të komunave kufitare me Gjirokastrën, ju lutem merrni në konsideratë mundësinë e kësaj zgjidhje, ose paraqitni një propozim landfilli nga një tjetër perspektivë.
- Integrimi i ideve për zhvillim të të gjithë aktorëve që marrin pjesë në dëgjuesat publike.
- Zhvillimi i industrisë që ka lidhje me industrinë e lëkurës, industrinë e leshit dhe pllakave të gurit.
- Qendra e Gjirokastrës (zona e vjetër) dhe zonat e mbrojtura mjedisore nuk duhet të ndikohen për të ndryshuar.
- Identifikimi i problemeve në çdo komunë / vendbanim në lidhje me problemet e furnizimit me ujë (p.sh. cilësia, sasia, lloji i sistemit aktual).
- Identifikimi i direktivave të përgjithshme të planit kombëtar që kanë të bëjnë me Gjirokastrën.
- Zona e bashkisë së Dropullit mund të shihet si pjesë e qytetit të zgjeruar të Gjirokastrës, një zhvillim i përbashkët
- Mjedisit: Zona e Kardhiq është një zonë e mbrojtur.

PËRFUNDIMET KRYESORE

Pas vlerësimit të të dhënave, problemeve dhe perspektivave të Bashkisë dhe duke marrë parasysh çfarë u tha në Konsultimin Publik të Parë të mbajtur në Bashki, u arritën në nivel paraprak akset e strategjisë së propozuar që do të finalizohet në stadin e ardhshëm:

- Shfrytëzimi i pozicionit qendror të bashkisë të Gjirokastrës dhe promovimi i tij në portën e jugut të vendit dhe në një të bashkëpunimit ndërkufitar (afërsia me Greqinë).
- Intensifikimi i aktiviteteve të sektorit terciar (shërbimet e nivelit të lartë, turizmi), me stimulim paralel të aktiviteteve të sektorit primar (bujqësia dhe blegtoria).
- Shfrytëzimi turistik i avantazheve krahasuese të tij (afërsia me frontin bregdetar, topografi interesante, elementë kulturorë). Kthesë kah formave plotësuese të

turizmit alternativ (arkeologjik, konferencial, etj.) dhe nxjerrja në pah e monumenteve më të rëndësishme dhe të qytetit të vjetër, të cilët përbëjnë elementë kritikë të mjedisit kulturor.

- Rigjenerimi i bërthamës historike të tij dhe nxjerrja në pah e ndërtesave që përbëjnë vlerë të madhe historike.
- Përmirësimi i nivelit të jetesës përmes sigurimit të infrastrukturës së nevojshme teknike.
- Zgjidhja e problemeve të trafikut.
- Përdorimi i mjeteve dhe burimeve financiare nga shteti dhe instrumente të tjera financiare (p.sh. programet e BE-së, USAID etj) dhe / ose donatorët në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar.

Konsolidimi i bashkëpunimit në mes të të gjitha bashkive fqinje në mënyrë që të identifikohen problemet e përbashkëta dhe bashkëpunimi ndërmjet tyre.

STRATEGJIA TERRITORIALE

1. STRATEGJIA TERRITORIALE

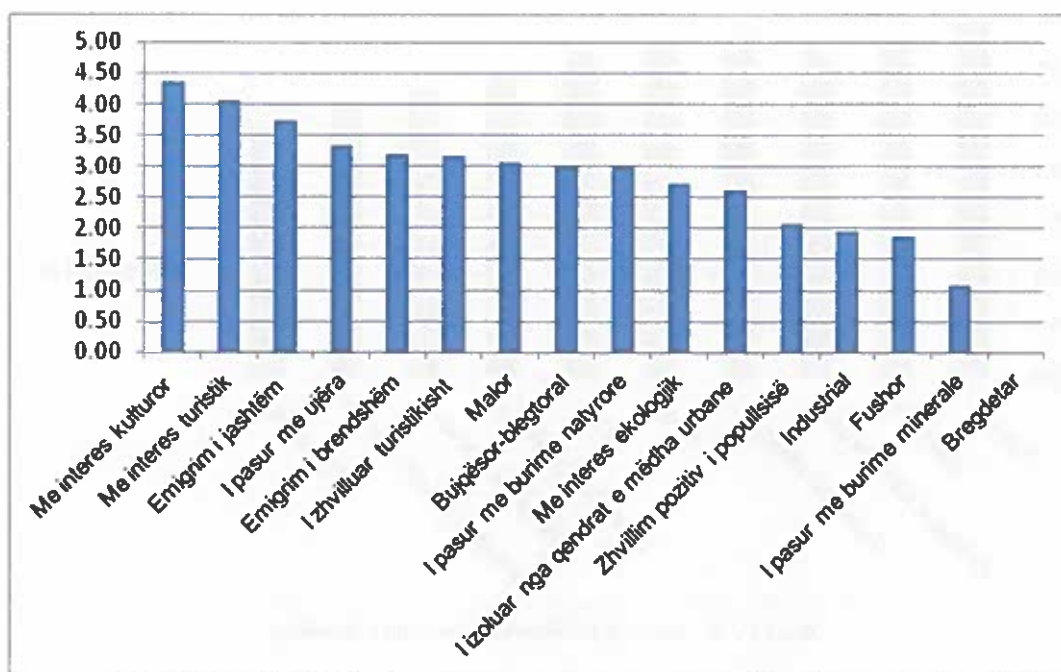
1.1. Rezultatet për konsultim publik

Gjatë fazës së parë të studimit dhe pak përpara përfundimit të tij, më datë 29-02-2016, u realizua në Bashkinë e Gjirokastrës konsultimligjit 107/2014 “Per Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit”, i ndryshuar si edhe VKM nr. 671, datë 29.07.2015 “Për miratimin e rregullores së planifikimit” për paraqitjen e përfundimeve të fazës së parë. Paralelisht me konsultimin, të pranishmëve iu shpërndanë pyetësorë për të përthithur sa më mirë mendimet dhe propozimet e tyre në lidhje me studimin. Në total u plotësuan 57 pyetësorë, përfundimet e të cilëve shfaqen më poshtë.

Pyetësorët kishin 8 pyetje, disa nga të cilat ishin të mbyllura dhe shoqëroheshin me tabela me shkallë dhe disa prej tyre të hapura duke i dhënë mundësinë të interesuarit të përgjigjej lirshëm. Në pyetjen e parë u kërkua se cilat karakteristika përfaqësojnë Bashkinë. Në bazë të përgjigjeve që u dhanë, rezultoi se qytetarët konsiderojnë si karakteristike përfaqësuese të Bashkisë së Gjirokastrës interesin kulturor dhe turistik. Në tabelën 1.1.1 dhe në skicën 1.1.1 që vijon paraqiten vlerësimet e këtyre vlerave me interes.

Karakteristikat përfaqësuese të bashkisë	Rëndësia e karakteristikave Vlerësimi (0-5)
Me interes kulturor	4,38
Me interes turistik	4,06
Emigrim i jashtëm	3,75
I pasur me ujëra	3,35
Emigrim i brendshëm	3,20
I zhvilluar për turizëm	3,17
Malor	3,07
Bujqësor-blegtoral	3,00
I pasur me burime natyrore	3,00
Me interes ekologjik	2,71
I izoluar nga qendrat e mëdha urbane	2,63
Zhvillim pozitiv i popullsisë	2,06
Industrial	1,94
Fushor	1,87
I pasur me burime minerale	1,07
Bregdetar	0,00

Tabela 1.1.1: shkalla e vlerësimeve të karakteristikave përfaqësuese

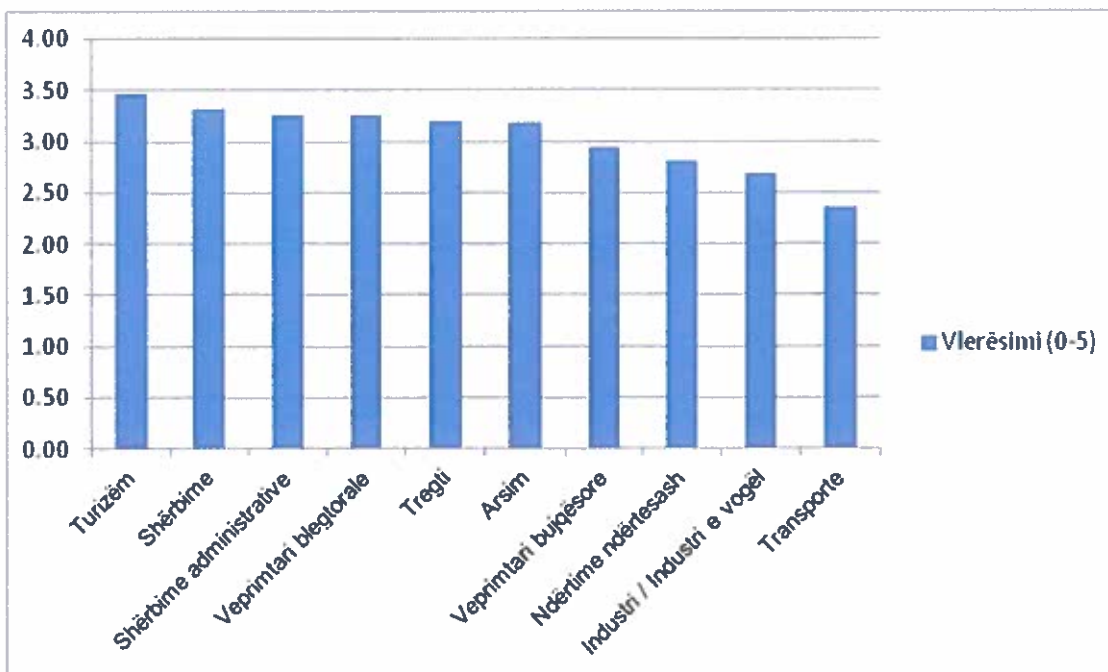

Skica 1.1.1: shkalla e vlerësimeve të karakteristikave përfaqësuese të Bashkisë, sipas kërtimeve me pyetësorë.

Për më tepër, duke iu përgjigjur pyetjes së pestë, në kombinim edhe me pyetjen e dytë, u theksua se ekonomia e Bashkisë bazohet kryesisht në turizëm, në shërbime dhe në blegtori, duke kaluar në plan dytësor tregtinë, arsimin dhe bujqësinë (Tabela 1.1.2 dhe Skica 1.1.2). Në pyetjen e tretë ju kërkua të përmendin se cilët sektorë do të mund të zhvilloheshin shumë në vitet e ardhshme; të cilës pjesëmarrësit ju përgjigjën se me interes janë zhvillimi i sektorit të turizmit, bujqësisë dhe arsimit (Tabela 1.1.3 dhe Skica 1.1.3).

Sektorët	Rëndësia çdo Sektori Vlerësimi (0-5)
Turizëm	3,47
Shërbime	3,31
Shërbime administrative	3,25
Veprimtari blegtorale	3,25
Tregti	3,20
Arsim	3,19
Veprimtari bujqësore	2,94
Ndërtim ndërtësash	2,80
Industri / Industri e vogël	2,69
Transporte	2,36

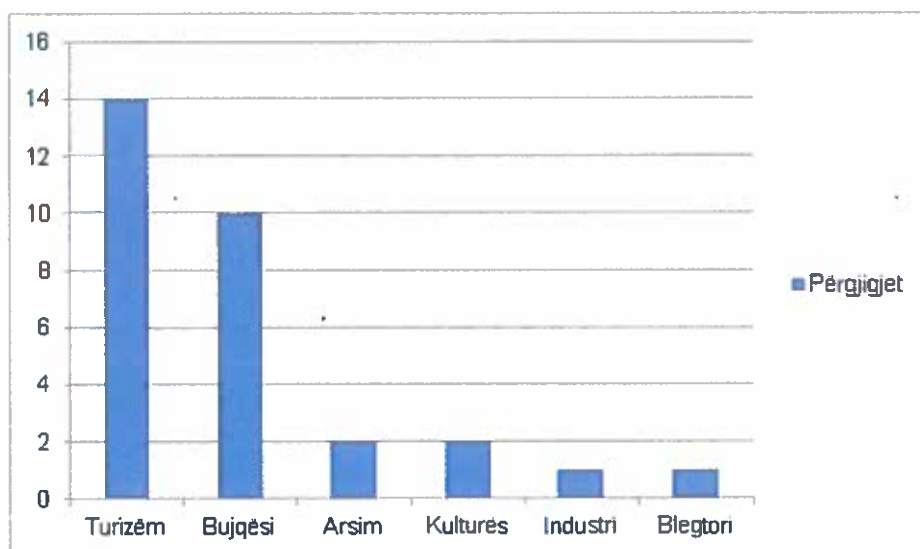
Tabela 1.1.2: Sektorët ku bazohet ekonomia e Bashkisë.

Skica 1.1.2: Sektorët ku bazohet ekonomia e Bashkisë.

Sektorët	Përgjigjet
Turizëm	14
Bujqësi	10
Arsim	2
Kulturës	2
Industri	1
Blegtori	1

Tabela 1.1.3: Sektorët që do të mund të zhvilloheshin në vitet e ardhshme.

Skica 1.1.3: Sektorët që do të mund të zhvilloheshin në vitet e ardhshme.

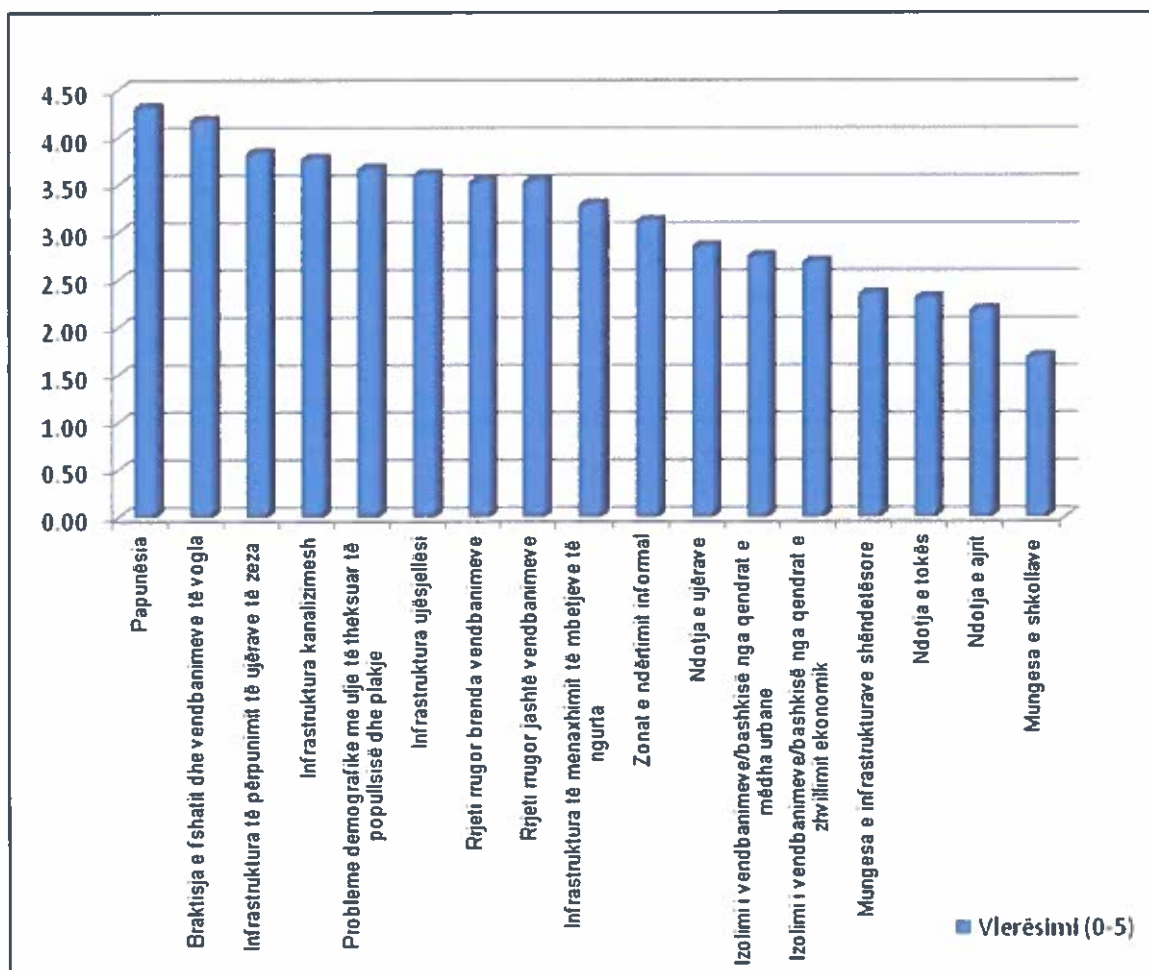
Në pyetjen e katër ju kërkua të sektorët të cilët paraqesin problemet më të rëndësishme të Bashkisë. Sipas mendimit të të pyeturve, më problematike u vlerësuan

papunësia dhe braktisja e natyrës dhe e vendbanimeve të vogla; ndërsa vijojnë mungesa e infrastrukturave të përpunimit të ujërave të zeza, reduktimi i fortë i popullsisë dhe plakja e saj, mungesa e infrastrukturave të furnizimit me ujë, të rrjetit rrugor dhe administrimit të mbetjeve të ngurta, ndotja e ujit, e tokës dhe e ajrit dhe mungesa e infrastrukturave të shëndetit. Në tabelën 1.1.4 dhe në skicën 1.1.4 që vijojnë paraqitet vlerësimi që mori secili prej problemeve në fjalë.

Problemet	Serioziteti i Problemeve
	Vlerësimi (0-5)
Papunësia	4,31
Braktisja e fshatit dhe vendbanimeve të vogla	4,18
Infrastruktura të përpunimit të ujërave të zeza	3,83
Infrastruktura kanalizimesh	3,78
Probleme demografike me ulje të theksuar të popullsisë dhe plakje	3,67
Infrastruktura ujësjellësi	3,61
Rrjeti rrugor brenda vendbanimeve	3,53
Rrjeti rrugor jashtë vendbanimeve	3,53
Infrastruktura të menaxhimit të mbetjeve të ngurta	3,29
Zonat e ndërtimit informal	3,13
Ndotja e ujërave	2,86
Izolimi i vendbanimeve/bashkisë nga qendrat e mëdha urbane	2,75
Izolimi i vendbanimeve/bashkisë nga qendrat e zhvillimit ekonomik	2,69
Mungesa e infrastrukturave shëndetësore	2,35
Ndotja e tokës	2,31
Ndotja e ajrit	2,19
Mungesa e shkollave	1,69

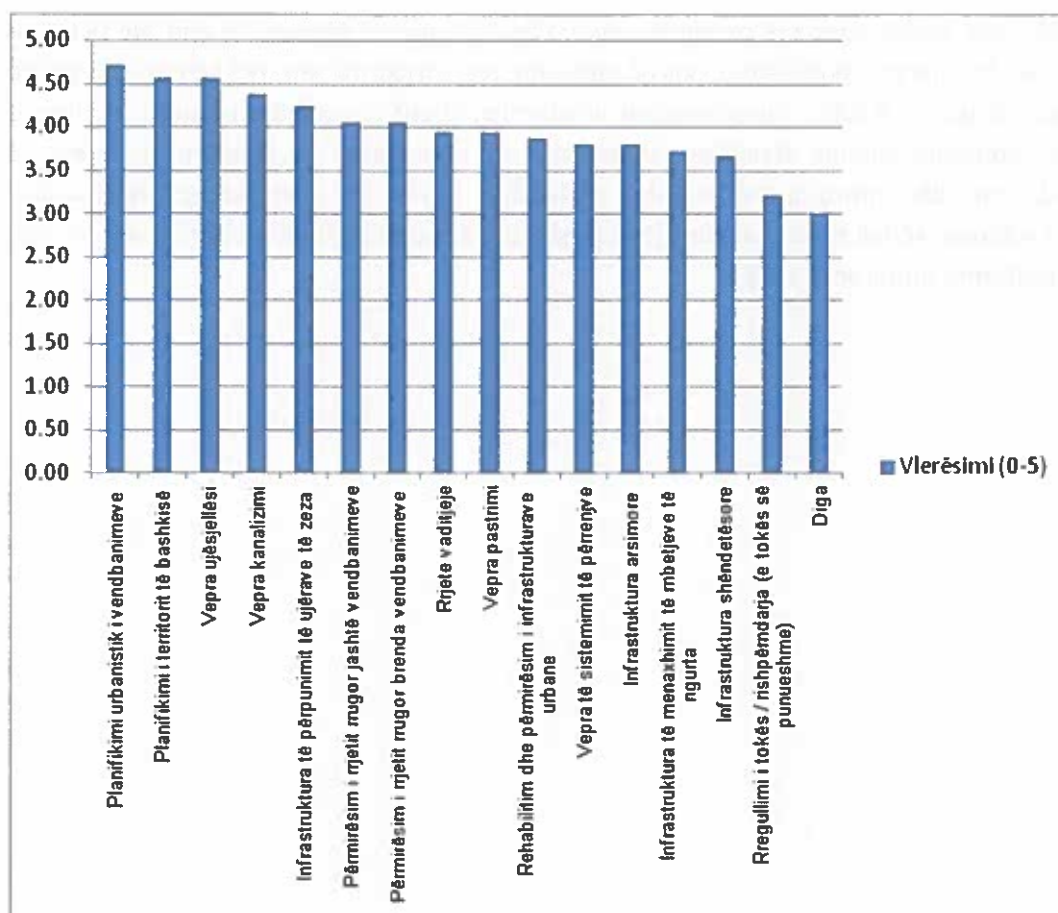
Tabela 1.1.4: Problemet më të rëndësishme të Bashkisë sipas kërkimit që u zhvillua.

Në pyetjen e gjashtë, u kërkua të përmendin veprat më të rëndësishme që parashikohet të realizohen në Bashkinë e Gjirokastrës gjatë trevjeçarit të ardhshëm dhe të përmendin edhe nëse janë dakord me secilën prej tyre. Kështu, u përmendën, në rrugët lokale, në rrugën e tregut, në ndërtimin e rrjetit rrugor brenda zonave urbane dhe rurale, në përpunimin e mbetjeve, në krijimin e infrastrukturave të reja sociale, në ndërtimin e rrjetit të furnizimit me ujë, në rikonstruksionin e zonës së “Tregut”, në elektrifikimin e lagjeve të vjetra, në veprat e infrastrukturës, në ndriçimin nga ruga Naçi-shesh, në mbjelljen e pemëve në rrugët lokale, në rrjetin e kanalizimeve, në industri, në bujqësi, në pyje, në turizëm, në blegtori dhe në mirëmbajtjen – shtrimin me asfalt të rrugëve.

Skica 1.1.4: Problemet më të rëndësishme të Bashkisë sipas kërimit që u zhvillua.

Si rezultat i pyetjes së shtatë, veprat të domosdoshme për zhvillimin e Bashkisë u konsideruan planifikimi urban për banesat, planifikimi në tërësi i trojeve të gjithë Bashkisë, përmirësimi dhe ndërtimi i veprave të furnizimit me ujë dhe kanalizimeve, infrastrukturat e përpunimit të ujërave të zeza dhe përmirësimi i rrjetit rrugor brenda dhe jashtë vendbanimeve. Në tabelën 1.1.5 dhe në skicën 1.1.5 paraqitet vlerësimi që mori çdo vepër që konsiderohet e domosdoshme për zhvillimin e Bashkisë.

Skica 1.1.5: Veprat e domosdoshme për zhvillimin e Bashkisë.

Veprat	Vlerësimi i rëndësisë së projekteve të propozuara Vlerësimi (0-5)
Planifikimi urbanistik i vendbanimeve	4,71
Planifikimi i territorit të bashkisë	4,57
Vepra ujësjellësi	4,56
Vepra kanalizimi	4,38
Infrastruktura të përpunimit të ujërave të zeza	4,25
Përmirësim i rrjetit rrugor jashtë vendbanimeve	4,07
Përmirësim i rrjetit rrugor brenda vendbanimeve	4,06
Rrjete vaditjeje	3,94
Vepra pastrimi	3,93
Rehabilitim dhe përmirësim i infrastrukturave urbane	3,87
Vepra të sistemit të përrënje	3,81
Infrastruktura arsimore	3,80
Infrastruktura të menaxhimit të mbetjeve të ngurta	3,71
Infrastruktura shëndetësore	3,67
Rregullimi i tokës / rishpërndarja (e tokës së punueshme)	3,21
Diga	3,00

Tabela 1.1.5: Veprat e domosdoshme për zhvillimin e Bashkisë, sipas kërimit që u krye.

Në fund, kishte edhe një pyetje të tetë, e cila kërkonte të përmendej çdo gjë tjetër që konsiderojnë të rëndësishme, por që nuk ishte regjistruar më lart. Në këtë pyetje kishte pak përgjigje. Kështu, pjesëmarrësit iu referuan rrjetit të qarkullimit ajror, zhvillimit të industrisë brenda Bashkisë, thjeshtimit të procedurës së lëshimit të lejeve të ndërtimit dhe informimit të publikut për çështje ligjore dhe transparence, ndërsa disa iu referuan sërish nevojave për ujë të pijshëm, për përmirësimin e cilësisë së ajrit, për zhvillimin kulturor të zonës.

1.2. Udhëzime të detyrueshme dhe dispozita

Planifikimi i Përgjithshëm Kombëtar është hartuar dhe pritet së shpejti të hartohet në instancat përkatëse. Ky plan përbën përpjekjen e parë të organizimit hapësinor të territorit kombëtar, bazuar në zhvillimin e qëndrueshëm afatgjatë dhe integrimin në BE me kushte konkurruese. Aktualisht draft-i80 që kemi në dispozicion paraqet vizionin e Shqipërisë për vitin 2030 me synimet strategjike si edhe politikat përkatëse. Edhe pse ende nuk është përfunduar dhe miratuar, është e nevojshme t'ju referohemi propozimeve të tij si edhe parashikimeve për zonat në studim. Ai përbën bazën për nivelin më të ulët të organizimit territorial dhe jep drejtime strategjike.

PPK ndikon zonën e studimit në dy nivele:

Jep drejtime kryesore (direktiva dhe dispozita) për çdo sistem hapësinor, që përbën aks referimi për organizimin e sistemeve hapësinore në brendësi të zonës së studimit.

Për sistemin urban sygjerohen:

- Gjirokastra dhe Saranda konsiderohen si Qytete-Porta në të cilat mbështetet organizimi policentrik i territorit, me hierarki të qendrave rezidenciale në qendrat primare, qendrat e specializuara dhe qendrat lokale, brenda të cilave edhe Bashkia Gjirokastër. Theksohet edhe roli mbështetës i këtyre qyteteve në një zhvillim ekonomik të qëndrueshëm të vendit.
- Sygjerohet konsolidimi i zonave qendrore dhe diversifikimi i atyre urbane e suburbane në mënyrë që të frenohet e kontrollohet shpërhapja e ndërtimet informale.
- Synohet që qytet Shqiptare të jenë dinamike (ecja në kohë me zhvillimet e reja, përkrahja e inovacionit), atraktive (cilësi më e mirë jetese dhe vlerësim i aseteve natyrore vendase) dhe konkurruese në rajon (fokusimi në potencialet kryesore dhe investime në infrastrukturë e shërbime).
- Kontrolli i shtrirjes natyrore të zonave urbane dhe kufizimi i shpërhapjes urbane
- Reduktimi i fenomenit të braktisjes së vendbanimeve duke lidhur infrastrukturën me aktivitetet ekonomike dhe shtimin e atraksioneve vendase.
- Përmirësimi i qasjes në sistemet multimodale dhe ekologjikisht miqësore të infrastrukturës.
- Nxitja i funksioneve mikse dhe plotësuese.
- Administrimi i zgjuar i ekosistemeve urbane: ujra, energji, mbetje.
- Mbrojtja dhe përmirësimi i burimeve natyrore dhe kulturore, integrimi dhe aktivizimi i tyre në jetën urbane. Krijimi i Korridoreve Natyrore përgjatë luginave të lumenjve.

¹ Drafti është paraqitur nga autoritetet kombëtare dhe lokale dhe postuar në faqen zyrtare të AKPT (www.planifikimi.org).

Politikat e PPK për sistemin bujqësor parashikojnë ruajtjen, konsolidimin dhe modernizimin, si më poshtë:

- Mbrojtjen maksimale të tokës bujqësore duke propozuar densifikimin e zonave urbane.
- Krijimi i një zinxhiri ekonomik bujqësor që nga prodhimi, grumbullimi, përpunimi e tregtimi (treg rajonal bujqësor). Nevojitet bashkëpunimi i fermerëve.
- Uja e kostos së produkteve dhe shtimi i investimeve për modernizimin e teknologjisë dhe infrastrukturën përkatëse. Krijimi i rrjetit të kanaleve vaditëse e kulluese për tokat bujqësore.
- Sinergjia me sektorë të tjerë, si p.sh. turizmi, transporti, energjia.
- Krijimi i Poleve Bujqësore dhe specializimi sipas rastit. Gjykojka ka afër polin e propozuar bujqësor të Sarandës, nga i cili mund të përfitojë.
- Çertifikimi i produkteve karakteristike vendase dhe specializimi në prodhimi dhe përpunim (si bimët mjekësore, pemët frutore, ullishtet, vreshtat, produkte bujqësore). Prodhimi i produkteve bio (organike) dhe nxitja e funksionimit të fermave do të rrishte konkurrueshmërinë e këtyre produkteve në rajon.

Për sistemin ujor propozohen politikat për:

- Përdorimin racional dhe i qëndrueshëm i burimeve ujore.
- Përmirësimi i teknologjive dhe jo përdorim intensiv i burimeve ujore.
- Uljen e mbetjeve të prodhuara.
- Ruajtjen e biodiversitetit dhe ekosistemeve natyrore.
- Plotësimin e nevojave për përdorimin e ujit të pishëm, në bujqësi dhe për prodhim energjie. Menaxhimin e qëndrueshëm të këtyre kërkesave. Hartimi i planeve të menaxhimit të trupave ujorë (veçanërisht baseni i lumit Vjosa).
- Mbrojtjen e burimeve ujore përmes përcaktimit të Vijës Blu nga përdorimet e ndaluara dhe shfrytëzimi privat (200 m nga bregdeti, 100 m nga lumi, 1 km nga korridoret natyrore). Të trajtohet si zone e mbrojtur dhe mbi të të respektohet legjislacioni në fuqi.
- Pajisjen me impiant të trajtimit të ujërave të ndotur të qendrave parësore e dytësore (minimalisht I).
- Mbulimi i plotë i zonave turistike e suburbane me shërbimin e ujësjellës-kanalizimeve.
- Krijimin e itinerareve lumore-liqenore.

Për sistemin natyror synohen politikat për:

- Mbrojtjen e mjedisit natyror në mënyrë të qëndrueshme.

- Rritjen e sipërfaqes së zonave të mbrojtura në nivel kombëtar duke u bërë pjesë e Korridorit të Gjellbër European dhe Harkut Dinarik Ekorajonal. Aktualisht sipërfaqja e zonave të mbrojtura në Shqipëri është 15 % dhe synohet të shkohet në 20 % në tokë e 15% në det. Gjithashtu integrimi në rrjetin “Natura 2000” do të rrisje shkallën e ruajtjes së peisazhit natyror dhe biodiversitetit.
- Integrimin e sistemit natyror në zinxhirin e ekonomisë vendase si aset me vlerë. Kështu do të mund të përthitheshin më mire burimet financiare vendase dhe të huaja. Gjithashtu mund të nxitet pyllëzimi aty ku tokat bujqësore nuk janë pjellore, apo krijimi i parqeve eolike ose fotovoltaike në rastin e tokave jo të mira bujqësore.
- Përmirësimin e cilësisë së jetës përmes rritjes së aksesueshmërisë ndaj zonave natyrore, por gjithmonë në mënyrë të qëndrueshme.
- Krijimin e hapësirave rekreative përgjatë luginave të lumenjve dhe krijimin e Korridoreve Natyrore përgjatë tyre.
- Krijimin e rrjetit kombëtar për biçikleta dhe krijimin e itinerarit duke lidhur qendrat me rëndësi kombëtare.
- Përmirësimin e sistemeve të ujësjellësit dhe kanalizimeve për kufizimin e ndotjes së ujrave.
- Hartimin dhe zbatimin me rigorozitet i planeve të menaxhimit të ujërave, pyjeve, ajrit dhe mbetjeve (riciklimi).
- Mundësi për prodhimin e energjisë së rinovueshme.
- Mbrojta e lumit Vjosa e zonës perreth dhe karakterizimi në Park Kombëtar.

Për sa i përket sistemit të infrastrukturës, drejtimi kryesor që jepet ka të bëjë me:

- Zhvillimin e një sistemi transporti të plotë dhe miqësor ndaj mjedisit, i cili do të sigurojë qasje dhe lidhje me brendësinë e vendit dhe lidhje me rajonin Ballkanik dhe atë Evropian. Këtu listohen transporti publik, hekurudhor, detar e ajror.
- Zhvillimin e rrjetit të komunikimit përmes përmirësimit të telekomunikacionit.
- Përzgjidhet gjithashtu pavarësia energjetike dhe sigurimi i kushteve të sigurisë dhe të konkurrencës. Shqipëria shikohet si një Hub Energjetik me rëndësi në rajonin e Europës Jug-Lindore.
- Gjirokastra gjendet pranë korridoreve rrugore tërthore mbështetëse të propozuara Himarë-Këlcyrë-Përmet-Kakavijë dhe Sarandë-Kakavijë.
- Gjirokastra është pjesë e Aksit Lindje-Perëndim lidhës me Janinën.
- Gjirokastra është pranë Korridorit Peisazhistik Blu të propozuar nga PPK me pikësynim nxitjen e turizmit bregdetar e agrar (Dhërmi-Himarë-Borsh-Sarandë-Ksamil-Butrint-Konispol).

- Gjirokastra është pjesë e Boshtit Qëndror të propozuar nga PPK (Tiranë–Elbasan–Berat–Gjirokastrë) dhe do shërbejë jo vetëm për lidhjen brenda vendit por edhe me korridoret e Europës Qëndrore.
- Ndërtimin e aeroportit për të plotësuar mangësitë lidhëse në jug, fuqizimin e bregdetit dhe qendrave urbane në brendësi të vendit.
- Zhvillimi nepermjet zgjatjes së rrjetit hekurudhor dhe ofrimin e këtij transporti sipas standardeve europiane (nxitjen e përdorimit nga qytetarët dhe për mallrat). Gjithashtu nevojitet krijimi i stacioneve multimodale që lidhin linjat hekurudhore me transportin ajror, tokësor e detar. Pjesë e projekteve strategjike të propozuara nga PPK janë shtimi i linjës hekurudhore drejt Greqisë (Tepelenë–Gjirokastrë–Dropull–Kakavijë) duke bërë lidhjen përmes Ballshit e Memaliajt, integrimi i rrjetit hekurudhor me atë të Maqedonisë dhe fuqizimin e tij me korridorin VIII.
- Nxitjen e përdorimit të teknologjive miqësore me mjedisin, uljen e emetimit të gazrave në ambient.
- Krijimi i itinerareve alternative për rrugë këmbësore e biçikleta.
- Shfrytëzimin e rrjetit TAP dhe IAP të gazit për përdorim vendas.
- Mundësia e diversifikimit të energjisë përmes përdorimit të energjisë së rinovueshme apo alternativave të tjera.
- Lidhja e zonave turistike malore me ato bregdetare përmes lidhjes së qendrave Kardhiq–Fterë. Përdorimi i infrastrukturës së butë e cila lidh zonën e mbrojtur të Kardhiqit me atë të Borshit.

Në vija të përgjithshme, kuptime dhe synime të përbashkëta në shumicën e sistemeve dhe niveleve janë: Integrimi hapësinor, policentrizmi, shpërndarja e balancuar, qasja, lidhja, menaxhimi i qëndrueshëm, konkurrenca dhe integrimi në rajonin e Ballkanit dhe të Evropian me kushte konkurruese.

Krijon një kuadër kombëtar, një rrjet kombëtar polesh, aksesesh dhe rajonesh ku integrohet dhe ndikohet rajoni i studimit (6 pole ekonomike parësore, 12 qendra primare urbane, 9 qendra sekondare urbane, 39 qendra terciare urbane dhe 61 qendra lokale të specializuara). Në mënyrë të veçantë:

- Gjirokastra ka një rol të përmirësuar në rrjetin hierarkik të banimit, pasi karakterizohet si qendër kryesore urbane, një prej nëntë qendrave kryesore primare, në mbarë vendin. Roli i tyre do të përmirësohet më tej propozohet plotësimin me infrastrukturë teknike dhe sociale në mënyrë që tu shërbejnë qendrave urbane/ rezidenciale me distancë kohore prej 45 minutash. Qëllimi është që të jenë qytete dinamike me mjedis atraktiv dhe konkurrues.
- Vendndodhja kyçe gjeografike e Gjirokastrës, në pjesën jugore dhe në segmentin SH4 të autostradës e bën atë portën e jugut të vendit. Qyteti konceptohet si receptor i një prej dhjetë kyçeve intermodale shpërndarëse të propozuara në nivel ndërkombëtar, që do të plotësojë nevojave të trafikut ndërkombëtar dhe tregtisë

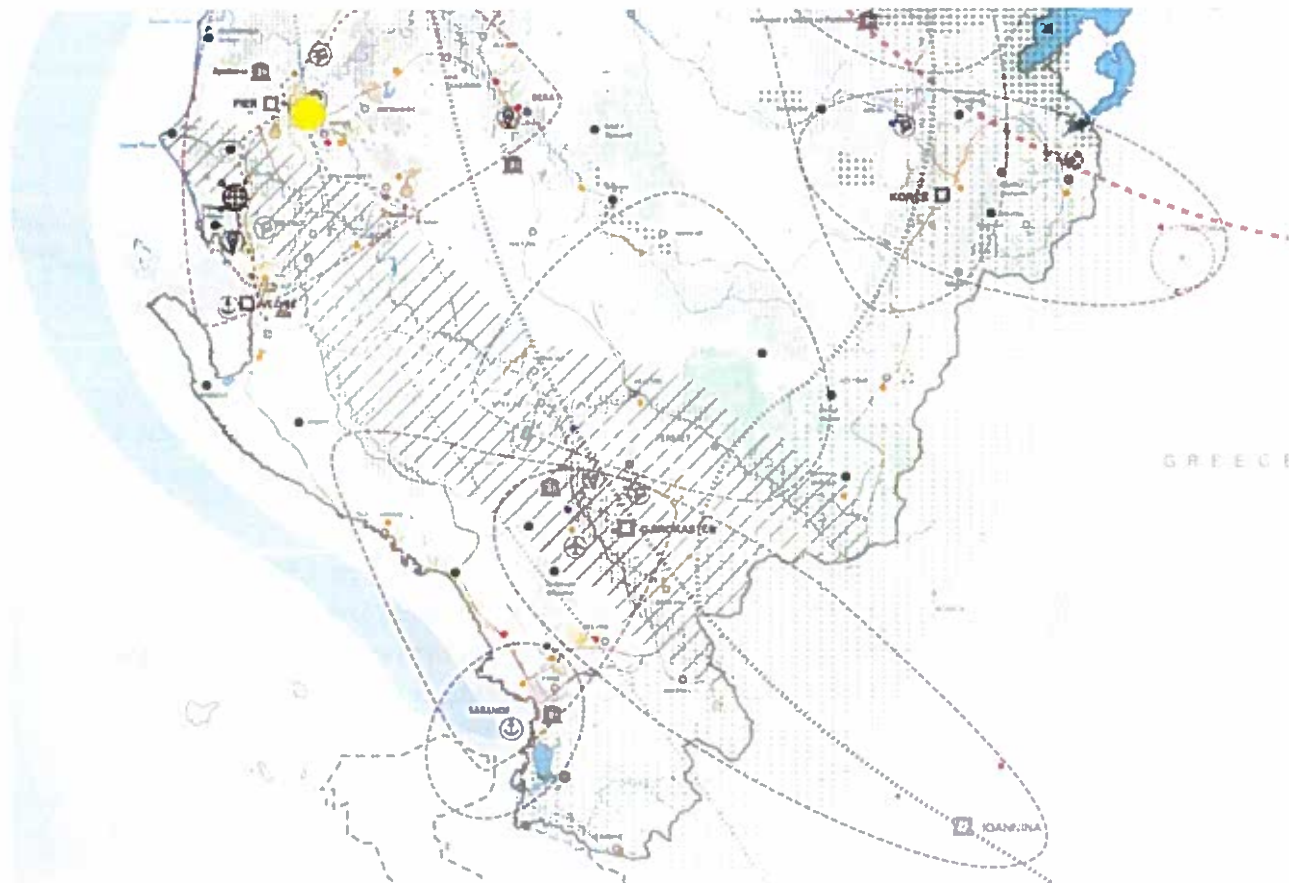
përmes transportit rrugor të përmirësuar. Nga Gjirokastra kalon korridori i gjelbër që përshkon anën perëndimore të vendit dhe lidhet me Greqinë dhe Malin e Zi. Ndërtimi i Korridorit VII dhe boshtit qendror do të zvogëlojë distancën me Portën Tiranë-Durrës. Gjithashtu, në rajonin jugor të saj (Delvinë) propozohet një aeroport, i cili thekson pozitën e saj kyçe në rrjetin e transportit kombëtar. Përfundimi i Boshtit Qendror do të përmirësojë ndjeshëm lidhjen e zonës së studimit me qytetin e Beratit dhe pjesën qendrore të vendit. Megjithatë, për të forcuar lidhjen mes rajoneve dhe qyteteve porta, pritjet të hartohet plani i integruar i transportit dhe përdorimi i tokës sipas tij.

- Gjirokastra vlerësohet si Qendër e Polit Ekonomik Jugor. Në të kalon rruga kombëtare SH4, parashikohet ndërtimi i një aeroporti të ri (përmirëson arritshmërinë, rrit punësimin dhe konkurrueshmërinë), ka pozicion të përshtatshëm për shkëmbime tregtare ndërkufitare (zgjerohet baza e tregut) dhe mbart pasuri natyrore të mëdha menaxhimi mirë i të cilave mund të sjellë shumë përfitime. Kjo bashki është qendra e rajonit të propozuar ekonomik dhe Porta Gjirokastër - Sarandë, që kombinon specializimin turistik bregdetare (Sarandë) me aktivitetin kulturor dhe bujqësor në brendësi të vendit. Afërsia me Rivierën e Jugut dhe pjesëmarrja listën e trashëgimisë historike e kulturore botërore të UNESCO-s e bën Gjirokastrën vërtet një hub të rëndësishëm në rajon. PPK parashikohen rritjen e popullsisë si pasojë e rritjes së investimeve, rritjen e konkurrueshmërisë së Gjirokastrës në rajon duke qenë edhe plotësuese e ZFTRDR.
- Planifikimi i përgjithshëm «e trajton» Gjirokastrën si një nga Qendrat Primare Urbane të vendit dhe e projekton si një pol shërbimi ndaj plazheve turistike e si një portë për në brendësi të vendit. Përveç këtyre, qendrat primare urbane duhet të plotësojnë funksione ekonomike, nyje të qarkullimit, të tregtisë me shumicë e pakicë, kulturore e rekreative, administrative, arsimore, sociale, shkencore e shëndetësore si edhe kualifikim të specializuar të potencialit për punë specifike.

Dy planet e tjera hapësinore në shkallë kombëtare, të cilat gjenden në stadin e hartimit janë:

- Plan i Integruar Ndërsektorial i Bregdetit (PINS_Bregdeti), ka lidhje me zbatimin e një modeli planifikimi të integruar në zonën bregdetare të vendit, me qëllim zhvillimin polimorfik të turizmit dhe integrimin me kushte konkurruese në rrjetin rajonit të Mesdheut.

Bashkia e Gjirokastrës bën pjesë në brezin e tretë që ndodhet në brendësi të territorit (PINS_Bregdeti bën ndarjen e territorit në katër breza) dhe destinohet për shpërndarjen e aktiviteteve turistike me forma të buta duke vlerësuar maksimalisht perisazhin e mrekullueshëm vendas. Në zbatim të direktivave të Planit të Përgjithshëm Kombëtar, propozohet përmirësimi i rolit të Gjirokastrës për ti shërbyer gjithë rajonit përreth, si dhe lëvizjeve masive turistike në bregdet dhe shpërndarjen e turizmit në zonat në brendësi të vendit. Pra Gjirokastra shikohet si pol me potencial të lartë turistik duke synuar zgjatjen e sezonit turistik dhe ofrimin e një turizmi të qëndrueshëm.

Pamja 1.2.1: Fragment nga Draft-Vizioni I PPK (Burimi: Draft_Hartat, PPK).

Gjirokastra cilësohet pjesë e Fashës C si territor që nis nga bregdeti dhe vijon në thellësi të vendit me vlera të trashëgimisë kulturore. Gjithashtu nxitet bashkëpunimi mes Sarandës e Gjirokastrës për zhvillimin e turizmit dhe parqeve rajonale.

Plani parashikon itinerare turistike e kulturore përmes korridoreve Butrint-Gjirokastrë-Berat duke kombinuar Parkun me Plazhin. Sygjerohet një itinerar malor si një zgjidhje e përbashkët.

Është e nevojshme të merren parasysh akset kryesore/drejtimit që jepen nga plani për sistemet urbane, infrastrukturën, turizmin, energjinë, ekonominë, bujqësinë dhe mjedisin natyror.

Parashikohet respektimi i rregulloreve ndërkombëtare për sitet që janë pjesë e UNESCO-s siç është Gjirokastra.

Për sa i përket zhvillimit urban, përsëriten objektivat kryesore të përcaktuara nga PPK lidhen me zhvillimin policentrik dhe reduktimin e shpërndarjes urbane. Propozohen gjithashtu forcimi i qendrave lokale dhe të specializuara të banimit në brendësi rimëkëmbja/ rigjenerimi i strukturës urbane, etj.

Përmirësimi i qasjes dhe forcimi i infrastrukturës, me theks format e buta përbëjnë drejtimet themelore në sektorin e infrastrukturës. Në sektorin e energjisë, propozohet përdorimi i energjisë së rinovueshme, promovimi i përdorimit të materialeve të ndërtimit për eficiencën e energjisë, zgjerimi i rrjetit për linja të reja etj.

Forcimi i sipërmarrjes lokale, përdorimi dhe vlerësimi i qëndrueshëm i karakteristikave dhe burimeve lokale etj., propozohen si drejtime themelore për nxitjen e ekonomisë. Theksohet në mënyrë specifike nxitja e turizmit, me politika të tilla si zhvillimi i butë turistik i burimeve kulturore, natyrore etj, kombinimi i traditës me format moderne, rrjetet tematike, etj.

Gjithashtu, theksohet në mënyrë specifike sektori i bujqësisë, me synim themelor promovimin e produkteve tradicionale dhe kombinimin i traditës vendase me format moderne, sinergjinë e prodhimit bujqësor me turizmin dhe ekonominë e shkallës. Së fundi, një komponent kyç i projektit të propozuar është mbrojtja e mjedisit natyror, me fokus bregdetin, ekosistemet pyjore dhe burimet ujore.

1.3. Analiza e metabolizmit dhe vlerësimi i përgjithshëm i territorit të njësisë

Të përgjithshme

Sipas nenit 2, pika 19, Vendimi i Këshillit të Ministrave nr.671, datë 29.07.2015 "Për Miratimin e Rregullores së Planifikimit të Territorit, jepet përkufizimi i Metabolizmit të Territorit", metabolizmi i një zone është modeli teorik që e trajton qytetin si një ekosistem, dmth, konsiderohet se qyteti ka një strukturë dhe funksion të ngjashëm me atë të ekosistemeve natyrore. Sipas këtij paralelizmi, qyteti i shndërron (metabolizon) lëndët e para (p. sh. ujë, karburanti) dhe prodhon emetime ndotjeje dhe mbetje. Për herë të parë si metabolizëm urban u përcaktua "totali i materialeve dhe të mirave materiale që nevojiten për mbajtjen e banorëve të një qytetit në shtëpi, në punë dhe në argëtim"⁸¹. Përkufizimi i mëvonshëm thotë se është "shuma totale e proceseve teknike dhe socio-ekonomike që realizohen në qytete dhe janë përgjegjës për zhvillimin, prodhimin e energjisë dhe hedhjen e mbetjeve" (Kennedy et al., 2007).⁸² Bazohet në identifikimin dhe analizën e proceseve që ndodhin nëpërmjet inputeve dhe outputeve të energjisë dhe burimeve brenda kufijve të qytetit, përmes ndërveprimit të natyrës dhe shoqërisë, të qytetit dhe të fshatit. Objektivi është që të kuptohet sjellja e zonës së studimit dhe përshtatja e saj në një bazë më të qëndrueshme. Rezultatet që dalin janë veçanërisht të dobishme për formulimin e strategjive të qëndrueshme, planeve dhe politikave.

Për analizën e metabolizmit urban janë zhvilluar ndërkombëtarisht metoda dhe mjete të ndryshme (p.sh. metoda e monitorimit urban të integruar (IUME), metoda e gjurmës ekologjike, etj). Tipar i përbashkët i të gjitha metodave është që të dhënat sasiore janë me rëndësi jetike, dhe gjithashtu duhet të raportohen në shkallë të përshtatshme. Nga kërkimi i kryer në zonën e studimit, ajo konstatua se diçka e tillë nuk është e realizueshme. Të dhënat statistike të gjetura janë të paplota dhe të paqarta dhe me vlefshmëri dhe përfaqësim të panjohur. Pjesa më e madhe e të dhënave janë në nivel qarku ose vendi. Megjithatë, u vlerësua se reduktimi i madhësive nga nivele të afërta në Bashkinë e studiuar do të çonte në konkluzione të dobëta (në rastin e parë), ose edhe të gabuara (në rastin e dytë). Përveç kësaj, dimensionet që përcaktojnë intensitetin e metabolizmit janë të shumta (p.sh. struktura e qytetit, sistemi i transportit, faktorët ekonomikë, qeverisja, mënyra e jetesës, klima) dhe bashkëveprojnë, duke krijuar një rrjetë komplekse marrëdhëniesh dhe ndikimesh në sistemin urban. Prandaj ata do të nevojitej studim i veçantë për përshkrimin dhe analizën e Bashkisë si ekosistem, duke përdorur mjete dhe tregues sasiore dhe cilësorë.

⁸¹ Wolman A (1965), The metabolism of cities. Scientific American, vol. 213 (3), p.179-190.

⁸² Kennedy C., Cuddihy J. and Engel-Yan J. (2007), The changing metabolism of cities. Journal of Industrial Ecology, vol. 11 (2), p.43-59.

Megjithatë, bëhet përpjekja e mëposhtme për qasje në nivelin dhe tendencën e metabolizmit të zonës së studimit nëpërmjet rrjedhjes së energjisë, ujit, materialeve dhe mbetjeve.

Energjia

Një nga të mirat materiale më të rëndësishme që konsumohet nga njerëzit nëpërmjet komuniteteve të organizuara, është energjia. Energjia nuk humbet, por konvertohet nga një formë energjie në një formë tjetër. Për këtë arsye, në vijim i referohemi përdorimit të energjisë dhe burimeve natyrore të rinovueshme (ose jo) që konsumohen për konvertimin e energjisë nga një formë në një tjetër. Energjia ka forma të ndryshme, si energjia elektrike, termike, të ndriçimit, mekanike (potenciale dhe kinetike), kimike, bërthamore dhe përdoret nga sektorë të ndryshëm brenda kufijve të një ndarje administrative, qoftë Shtet apo Bashki. Fushat kryesore të aplikimit janë sektori banimit, transportit, industrisë, shërbimeve dhe bujqësisë.

Sektori banimit dhe sektori i shërbimeve, përveç përqindjes të madhe të energjisë elektrike, konsumon edhe një pjesë të konsiderueshme druri dhe produkte të naftës për ngrohje. Megjithatë, sektori më intensiv në Shqipëri, është sektori i transportit. Në vitin 2008 ky sektor kapi 44% të përdorimit të përgjithshëm të energjisë. Nga viti 2000 e më pas ka një rritje të provuar të transportit, veçanërisht në lidhjet rrugore, që u shoqërua me një rritje në konsumit të karburantit.

Energjia elektrike mund të prodhohet nga centralet me avull, hidrocentralet, centralet bërthamore, nga parqet eolike dhe ato diellore. Një bashki mund të prodhojë energji elektrike që futet në rrjetin elektrik të vendit dhe shpërndahet në përputhje me rrethanat sipas zonës. Energjia elektrike përdoret në funksionimin e pajisjeve elektrike shtëpiake, të ndriçimit, në sistemet e ngrohjes të mjedisit dhe të ujit, etj.

Shpërndarja gjeografike e saj (Figura 1.3.2.1) tregon se 70% e totalit të energjisë përdoret në ultësirën bregdetare të Shqipërisë ku është përqëndruar pjesa më të madhe e popullsisë dhe e aktiviteteve të vendit.

Për Shqipërinë është e rëndësishme të theksohet sasia e konsiderueshme e energjisë elektrike që prodhohet nga hidrocentralet. Burimet e energjisë brenda kufijve të Bashkisë nuk janë shumë të pasura. Kufizohen në 2 hidrocentrale të vogla (në pozicionin Pica 1 dhe në pozicionin Kaparjel). Sipas autoritetit shtetëror kompetent (AKBN) ka koncesione të tjera për shfrytëzimin e energjisë hidroelektrike. Më të shumtat gjenden në pjesën perëndimore, në ish komunat Pica dhe Cepo.

Energjia elektrike mund të prodhohet nga centralet me avull, hidro, bërthamore dhe nga parqet eolike dhe ato diellore. Një bashki mund të prodhojë energji elektrike që futet në rrjetin elektrik të vendit dhe shpërndahet në përputhje me rrethanat sipas zonës. Energjia elektrike përdoret në funksionimin e pajisjeve elektrike shtëpiake, të ndriçimit, në sistemet e ngrohjes të mjedisit dhe të ujit, etj.

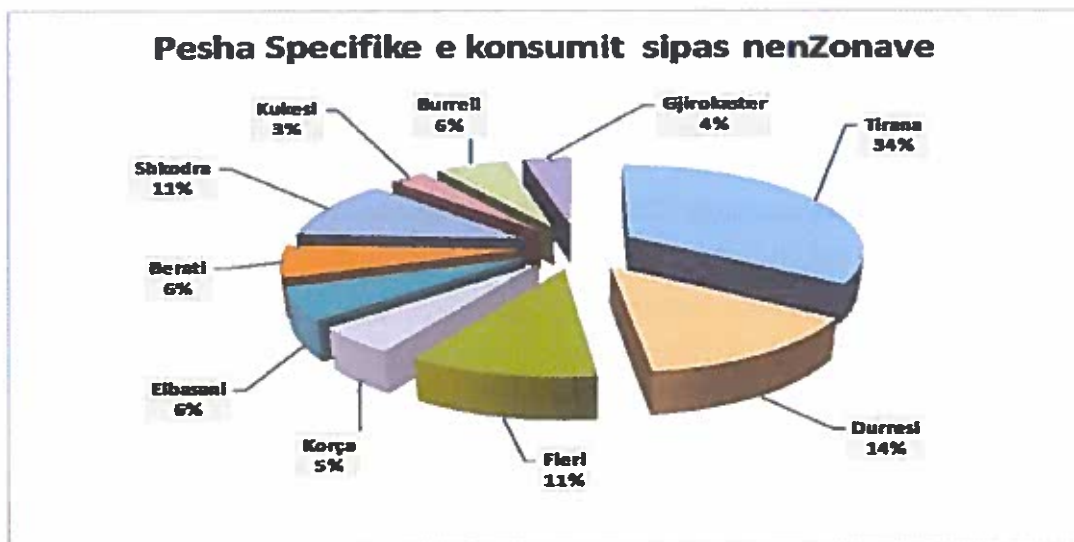

Figura 1.3.2.1: Shpërndarja e konsumit të energjisë për çdo zonë të Shqipërisë.⁸³

Nr	Emri i HEC	Emri i koncesionarit
1	Picar I	"Peshku Picar I" Shpk
2	Kaparjel	Albaenergjiplus sh.p.k
3	Zhulat	Albaenergjiplus sh.p.k
4	Kardhiq	Albaenergjiplus sh.p.k
5	Rehove	Albaenergjiplus sh.p.k
6	Lapidar	Albaenergjiplus sh.p.k
7	Çepun	Albaenergjiplus sh.p.k
8	Suha I	Anglican Energy

Tabela 1.3.2.1: Koncesione për prodhimin e hidro-energjisë elektrike.⁸⁴

Në lidhje me burimet e energjisë së rinovueshme (diellore, erës) nuk janë regjistruar objekte të kësaj natyre. Megjithatë, potenciali për shfrytëzimin e energjisë diellore është i lartë. Numri vjetor i orëve të kohës me diell varion në nivele mesatare (2,300-2,500 orë), si dhe në pjesën më të madhe kontinentale të vendit. Pozicion të ngjashëm ka edhe për sa i përket rrezatimit diellor mesatar (kategoria e 4-të më e lartë: 4.11-

⁸³ Burimi: Raport Vjetor, Gjendja e Sektorit të Energjisë dhe Veprimtaria e ERE-s gjatë Vitit 2010.

⁸⁴ Burimi: <http://185.30.147.99/AKBNPortal/HE/Main.aspx>.

[illegible]

350

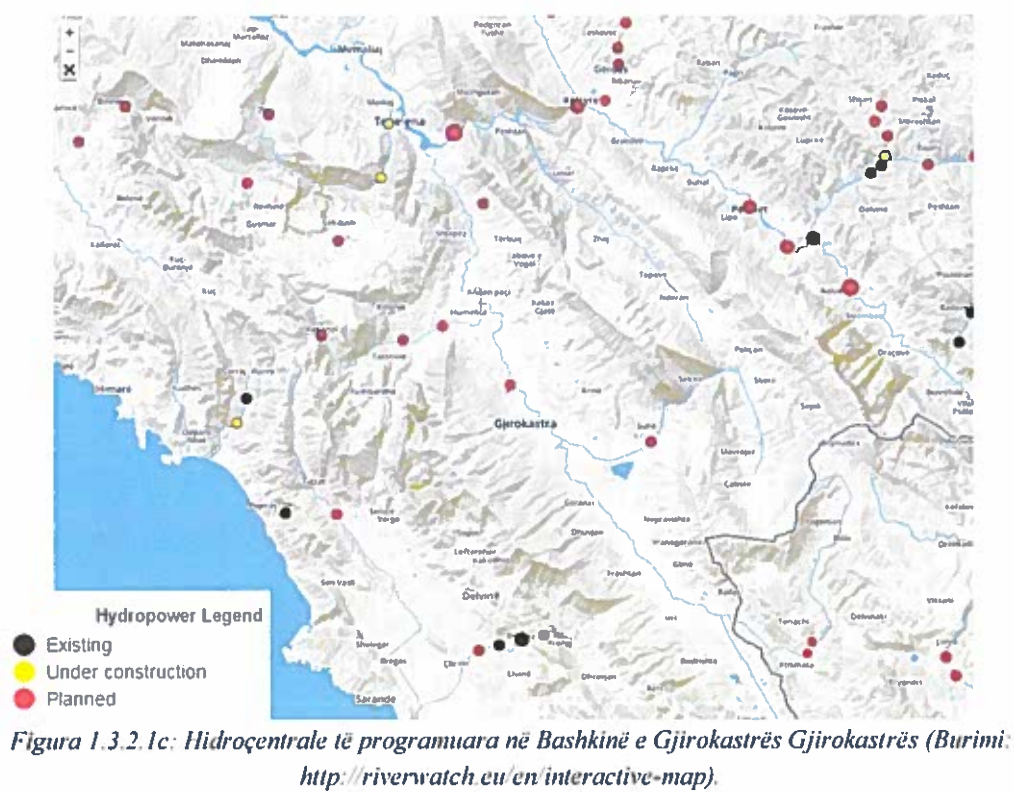

Figura 1.3.2.2a: Rrezatimi diellor mesatar vjetor.⁸⁵

Figura 1.3.2.2b: Shpejtësia mesatare vjetore e erës.⁸⁶

Sipas të dhënave të Bankës Botërore, përdorimi i energjisë elektrike për frymë në Shqipëri, nga viti 1990 deri në 2012 (Figura 1.3.2.3) ka treguar një tendencë në rritje. Në mënyrë të veçantë për vitin 2012 përdorimi energjisë elektrike për frymë u luhat në 2118,26 kWh. Sipas të dhënave zyrtare të regjistrimit të popullsisë të vitit 2011, Bashkia e Gjirokastrës ka një popullësi prej 28.673 banorësh. Në bazë të popullësisë, rezultojnë se Bashkia në total në vitin 2011 ka përdorur $28,673 * 2,118.26 = 60,7 * 106$ kWh energji elektrike.

	Popullsia e përgjithshme 2011	Konsumi i energjisë elektrike kWh
Antigonë	998	219,0610
Cepo	1,727	3,790,765
Gjirokastrë	19,836	43,540,020
Lazarat	2,801	6,148,195
Lunxhëri	1,941	4,260,495
Odrie	433	950,435
Picar	937	2,056,715

Tabela 1.3.2.1a Konsumi i energjisë elektrike në Bashkinë e Gjirokastrës bazuar konsumin për banorë, sipas të dhënave të Bankës Botërore.

⁸⁵ Burimi: Sustainable energy for Albania - <http://aea-al.org/>

⁸⁶ Burimi: Sustainable energy for Albania - <http://aea-al.org/>

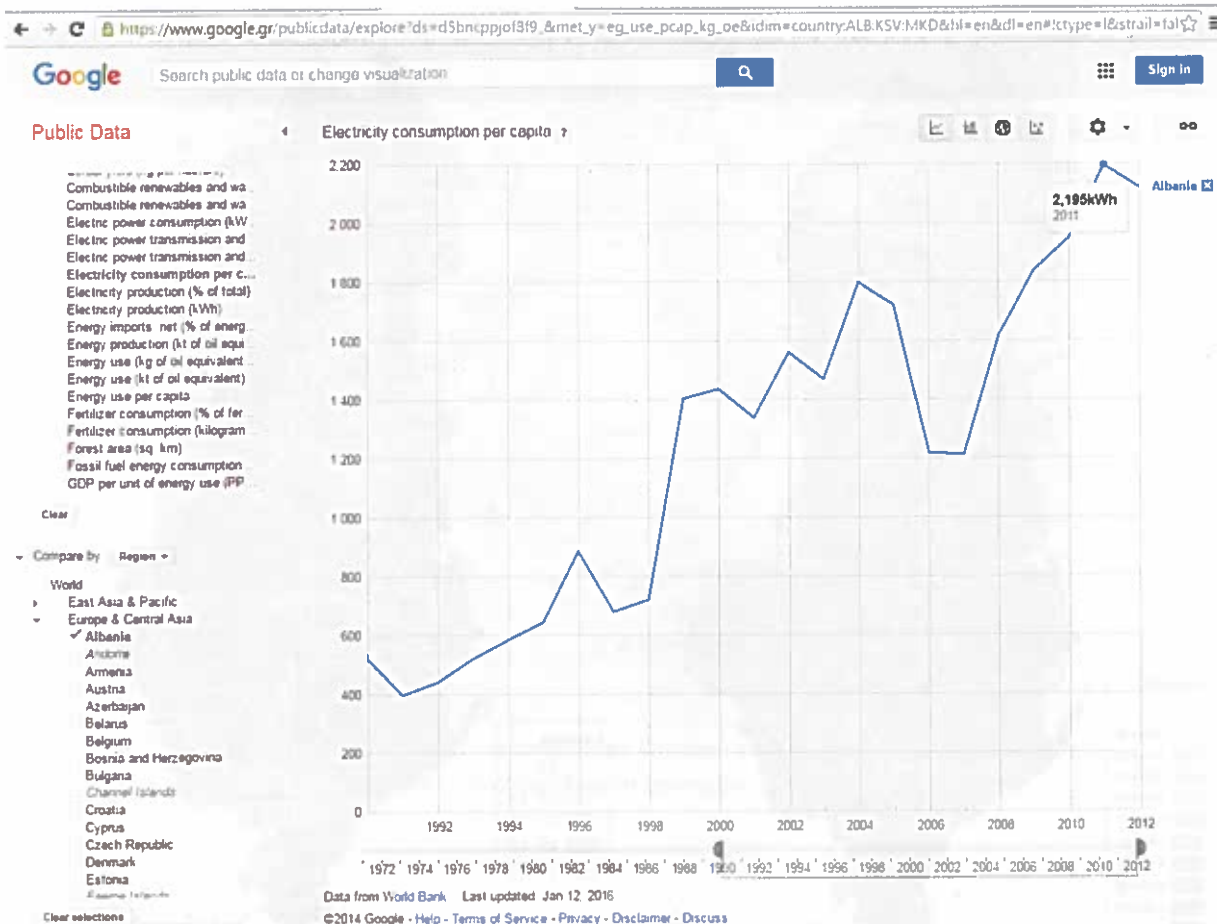

Figura 1.3.2.3: Evolucion i konsumit të energjisë elektrike për frymë në Shqipëri. Shënohet vlera për vitin 2011.⁸⁷

Konsumi i energjisë elektrike vlerësohet i lartë për shkak (a) të përmasave të mëdha të popullsisë, (b) të karakterit urban dhe të nivelit të lartë të lehtësirave në qytet (relativisht përqindje e lartë e ndërtesave – rreth 30% – që përdor energjinë elektrike për ngrohje), (c) të numrit dhe të llojit të aktiviteteve në të gjitha fushat (shërbime, tregti, industri, bujqësi) dhe (d) të kërkesave të larta të transportit. Sidomos shtëpia përbën një fushë/sector me pjesë shumë të madhe në konsumin e energjisë. Një element kritik është performanca termike e mesme deri e dobët e gjendjes ekzistuese të godinave si për shkak të vjetërsisë (rreth 1/3 janë të ndërtuara 1990) ashtu dhe të mos aplikimit të praktikave bashkëkohore të ndërtimit.

Energjia termike që përdoret, konsiston në ngrohjen e ndërtesave dhe të ujit, gatimin etj. Parametër bazë përdorimi, për ngrohjen e ndërtesave, është performanca e moderuar deri e keqe e stokut ekzistues të ndërtesave. Në veçanti, për ngrohjen e ujit, përdorimi i energjisë diellore me panele diellore është gjithashtu i kufizuar. Për më tepër, në nivel bashkie nuk përdoren forma të tjera të energjisë së rinovueshme, si biomasa apo energjia gjeotermale. Në mënyrë specifike, për energjinë gjeotermale nuk ekziston e regjistruar ndonjë fushë e shfrytëzueshme në zonën e studimit.

⁸⁷ Burimi: <https://www.google.gr/publicdata>

Burim kryesor konsumi për ngrohje është druri, pavarësisht ndikimit në mjedis dhe shëndetin publik për arsye të emetimit të mikrogrimeve dhe blozës. Furnizimi me dru bëhet nga njësi të licensuara shitjeje por edhe direkt nga zonat pyjore dhe për këtë arsye llogaritja e sasisë mund të mos jetë e saktë. Gjithashtu nuk ka të dhëna për përqindjen e drurit të konsumuar si dhe përsa i përket origjinës (brenda apo jashtë bashkisë).

Gjithashtu nuk ka të dhëna për përqindjen e drurit të konsumuar si dhe përsa i përket origjinës (brenda apo jashtë bashkisë).

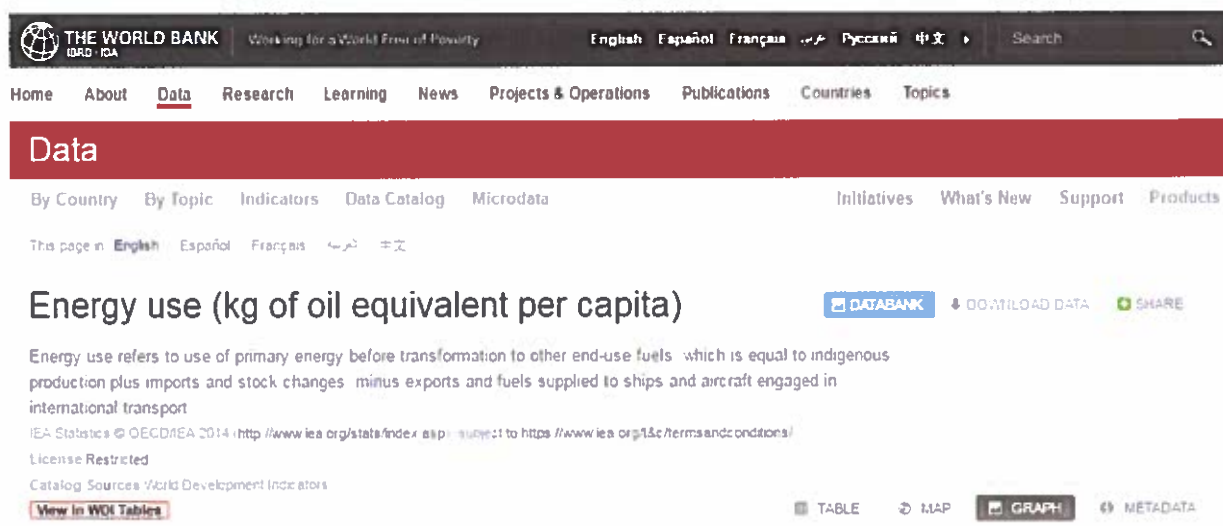
Në Shqipëri, dhe si rrjedhojë në zonën e studimit, zhvillimi i sistemit të gazit natyror për një afat të shkurtër, nuk është i mundur, pasi prodhimi vendas i gazit natyror është i papërfillshëm dhe nuk ekziston asnjë lidhje me rrjetin evropian të gazit. Për më tepër, në hapësirën e Bashkisë Gjirokastër nuk identifikohen njësi të nxjerrjes së hidrokarbureve për prodhimin e karburantit.

Në lidhje me konsumin e energjisë parësore, domethënë para transformimit të saj në produkt për përdorim përfundimtar, dhe e cila është e barabartë me prodhimin vendas plus importet dhe ndryshimet e rezervave, minus eksportet dhe karburantet që furnizojnë anijet dhe avionat, të dhënat rezultuan bazuar në konsumin në kg të naftës ekuivalente (OE) për çdo banor nga Banka Botërore për vitin 2011.

	Popullsia e Përgjithshme 2011	Konsum i energjisë në kg të OE
Antigonë	998	768,759.4
Cepo	1,727	1,330,308.1
Gjirokastrë	19,836	43,540,020
Lazarat	2,801	6,148,195
Lunxhëri	1,941	4,260,495
Odrie	433	950,435
Picar	937	2,056,715

Tabela 1.3.2.1b: Konsum i energjisë primare në Bashkinë e Gjirokastrës bazuar në konsumin për banorë sipas të dhënave të Bankës Botërore.

Sipas Bankës Botërore konsumi për çdo banor arriti në vitin 2010 në 724.6 kg të O.E., në vitin 2011 në 770.3 kg të O.E., në 685.9 kg O.E. në vitin 2012 dhe në 800.4 kg O.E. në vitin 2013.

Search all indicators

Featured Indicators

Energy & Mining

Alternative and nuclear energy (% of total energy use)

Combustible renewables and waste (% of total energy)

Energy imports, net (% of energy use)

Energy use (kg of oil equivalent per capita)

Fossil fuel energy consumption (% of total)

Skema 1.3.2.1: Konsumi i energjisë parësore në kg të karburantit ekuivalent për çdo person për vitin 2011.⁸⁸

Bazuar në sa më sipër, sasia dërmuese e energjisë së konsumuar vjen nga zona jashtë kufijve të Bashkisë. Megjithatë këtu duhet theksuar se një pjesë shumë e madhe e energjisë së prodhuar në Shqipëri vjen nga burime të ripërtëritshme të energjisë (hidroelektrike), fakt që kontribuon në efikasitetin e energjisë së metabolizmit. Menaxhimi i çështjes së energjisë është një sfidë, sidomos për qytetin e Gjirokastrës. Riorganizimin urban, përdorimi i teknologjive të reja, sensibilizimi i banorëve dhe profesionistëve mund të kontribuojnë në kursimin e energjisë. Marzhi i shfrytëzimit të burimeve të ripërtëritshme të energjisë brenda Bashkisë duket të jetë i vogël dhe i kufizuar në hidrocentralet e vogla dhe sistemet e veçanta të energjisë diellore. Megjithatë, përdorimi i këtyre të fundit në nivel ndërtesash mund të përmirësojë bilancin e flukseve të energjisë.

⁸⁸ Burimi: <http://data.worldbank.org/indicator/EG.USE.PCAP.KG.OE/countries/AL?display=graph>

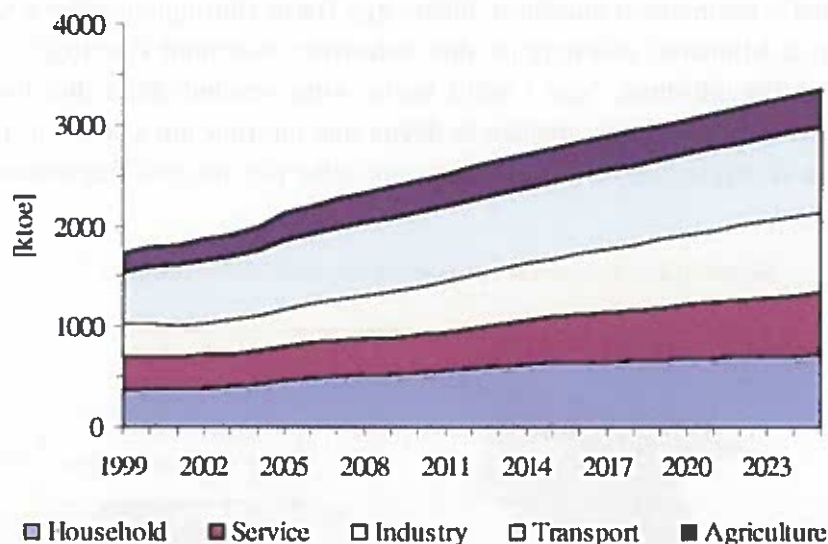

Figura 1.3.2.4: Parashikimi për nevoja energjie për sektor (2004).⁸⁹

Uji

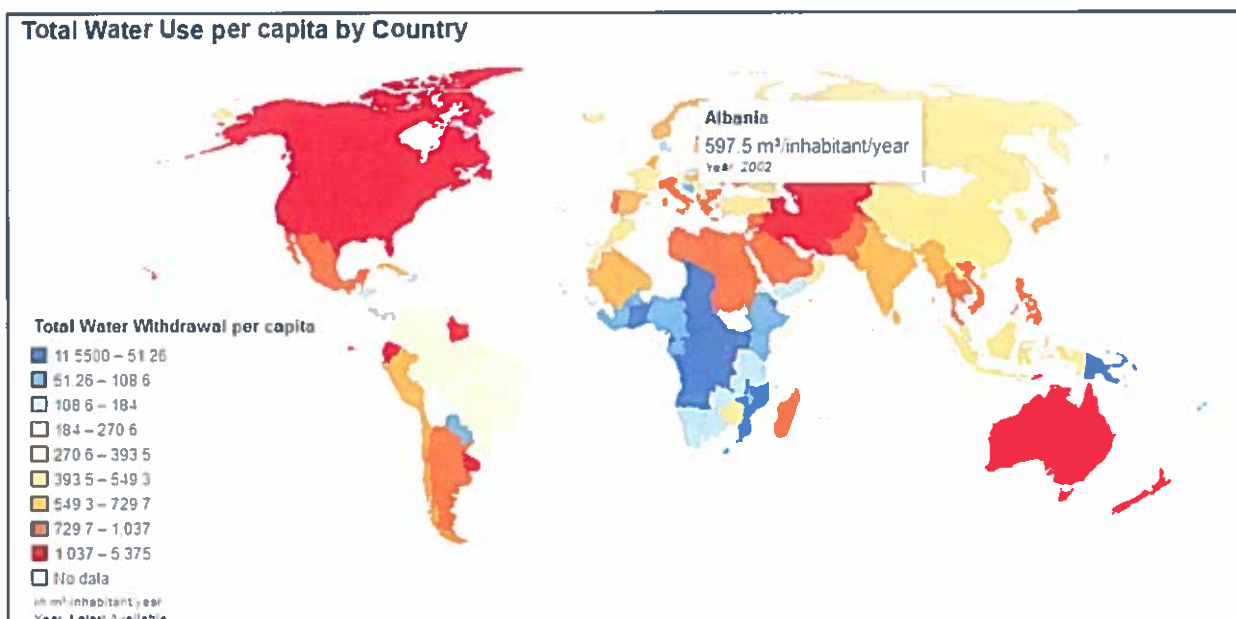
Uji i pastër është pasuria më e çmuar për jetën dhe mirëqenien e njeriut. Përdorimi i tij në sektorët e banimit, bujqësisë dhe industrisë është shumë i gjerë. Uji i pastër vjen nga ujërat nëntokësore, nga rrjedhat ujore ose nga rezervuarët.

Në Bashkinë e Gjirokastrës potenciali ujqor është relativisht i kufizuar si në numër burimesh edhe në kapacitet furnizues të këtyre burimeve. Për furnizimin me ujë zakonisht shfrytëzohen burimet ndihmëse nëpërmjet shpimeve të puseve, sidomos gjatë muajve të verës. Për vaditje përdoret ujë lumenjsh dhe liqenesh (p.sh. I. Kardhiqit, Viroit), në kombinim me pusët dhe rezervuarët (rezervuarëve artificialë sipërfaqësorë). Këta të fundit i shërbejnë fushës së Drinos dhe gjenden në rrëzë të malit Lunxhëri. Rrjetet ujëtare kolektive janë të fragmentuara dhe me shtrirje të kufizuar. Në përgjithësi, mungojnë të dhënat analitike të vlefshme për kërkesën dhe konsumin e ujit nga të gjitha kategoritë e përdoruesve, si për rrjete të organizuara si dhe për shpime toke private. Gjithashtu, mbledhja e ujit të shiut nuk është një praktikë e zakonshme në vendbanime, edhe pse ajo ndihmon për të përmirësuar metabolizmin, qoftë dhe pjesërisht, sepse reshjet nuk janë shumë të shpeshta. Uji brenda Bashkisë është i mjaftueshëm, në përgjithësi, për të përmbushur nevojat, edhe pse buron në shkallë të konsiderueshme nga akuiferë nëntokësorë, të cilët nuk ndjekin kufijtë administrative. Mungesat aktuale (furnizimi me ujë me ndërprerje) janë kryesisht për arsye ekonomike dhe teknike.

⁸⁹ Burimi: Sustainable energy for Albania - <http://aea-al.org/>.

Për të dhënat e burimeve u marrën të dhëna nga Harta Hidrogeologjike e Qarkut të Gjirokastrë, të Ministrisë së Energjisë dhe Industrisë, Shërbimit Gjeologjik Shqiptar, Drejtorisë së Përgjithshme. Nga i njëjti burim vijnë vendndodhjet dhe furnizimi i shpimeve. Në përgjithësi nuk gjenden të dhëna dhe informacion i detajuar, për arsye të mungesës së regjistrimeve dhe arkivave, por edhe për arsye të fragmentarizmit të strukturave.

Skema 10.3.1: Konsumi për çdo person për vitin 2002 në Shqipëri.⁹⁰

Last updated: 5 years ago
Category: Environment
Tags: World Water Withdrawal Usage

Country name	Total water withdrawal per capita (m³/inhab/yr)	Source Year	Note
Afghanistan	1 055	2002	
Albania	597 5	2002	
Algeria	196 1	2002	
Angola	42 24	2002	
Antigua and Barbuda	79 37	1992	
Argentina	864 5	2002	
Armenia	920 2	2007	FAO estimate
Australia	1 149	2002	
Austria	452 4	2002	

Sipas të dhënave të Drejtorisë së Përgjithshme të Ujësjellës Kanalizimeve (www.dpuk.gov.al) në vitin 2011 janë shërbyer nga kompania lokale e furnizimit me ujë një numër i përgjithshëm prej 36,204 banorësh, nga të cilët 35,000 në zonat urbane dhe 1,204 në zonat rurale. Nga ata që banojnë në zonat urbane shërbehen nga rrjeti 31,534 banorë.

Niveli shërbimit

Mënyra e qasjes

Nevojat e plotësuara

Niveli i
shqetësimit

⁹⁰ Burimi: <http://chartsbin.com/view/1455>

<i>Nuk ka qasje (sasia e grumbulluar shpesh nën 5 l / c / d)</i>	<i>Më shumë se 1000 m ose 30 minuta totali i kohës së grumbullimit</i>	<i>Konsumi- nuk mund të sigurohet-Higjena- jo e mundshme (në qoftë se nuk praktikohet)</i>	<i>shëndetësor shumë i lartë</i>
<i>Qasje bazë (Sasia mesatare ka gjasa të tejkalojë 20 l / c / d)</i>	<i>Midis 100 dhe 1000m ose 5 deri 30 minuta totali i kohës së grumbullimit</i>	<i>Konsumi- duhet të sigurohet – Higjena - larja e duarve dhe higjena bazë e ushqimit e mundshme-Larja e rrobave/ banja personale e vështirë për tu siguruar nëqoftëse nuk kryhet në burim.</i>	<i>i lartë</i>
<i>Qasje e ndërmjetme (Sasia mesatare rreth 50 l / c / d)</i>	<i>Ujë i furnizuar nëpërmjet një çezme në parcelë (ose brenda 100m ose 5 minuta totali i kohës së grumbullimit)</i>	<i>Konsumi-i siguruar,Higjena – e gjithë higjena personale dhe e ushqimit e siguruar. Larja e rrobave/ banja personale duhet gjithashtu të sigurohet,</i>	<i>i ulët</i>
<i>Qasje optimale (Sasia mesatare 100 l / c / d dhe më lart)</i>	<i>Ujë i furnizuar nëpërmjet shumë çezmave pa ndërprerje</i>	<i>Konsumi-të gjithë nevojat të plotësuara-Higjena- të gjitha nevojat duhet të plotësohen</i>	<i>shumë i ulët</i>

Tabela 1.3.3.1: "Permbledhja e kërkesës për nivelin e shërbimit të ujit për të promovuar shëndetin".⁹¹

Sasia e ujit të prodhuar ishte 4,975 m³ dhe banorët janë furnizuar nëpërmjet rrjetit të ujësjellësit me gjatësi 102.5 km. Një element i rëndësishëm është fakti se furnizimi me ujë nuk është konstant në 24 orë. Për vitin 2011 numri mesatar i orëve që ka pasur furnizim me ujë nga rrjeti luhet në 2,6 orë /ditë, ndërsa për vitin 2014 luhet në 3.62 orë /ditë. Për vitin 2014, gjithashtu, shitja e ujit familje u luhet në 88.13 lt për person në ditë. Në figurën 1.3.3.1 paraqitet në mënyrë të përmbledhur marrëdhënia midis qasjes në ujë dhe nivelit të shqetësimit për shëndetin. Në tabelat (1.3.3.2 dhe 1.3.3.3) në vijim paraqiten tregues të ndryshëm të konsumit të ujit.

Për shkak të natyrës, funksioneve dhe shumëllojshmërisë e dendësisë së aktiviteteve në zonën e studimit, siç u përmend në paragrafin e mëparshëm, por duke marrë parasysh edhe faktorët gjeologjike (sidomos në pjesën perëndimore), tendencën pozitive të zhvillimit të tyre si dhe përmirësimin e synuar të standardit të jetës së banorëve, vlerësohet që mund të lindin çështje të mjaftueshmërisë dhe të cilësisë së ujit (të pijshëm dhe për ujitje). Si rrjedhojë do të nevojiten ndërhyrje të menjëhershme dhe të mëdha.

Si konkluzion, dallohet nevoja për menaxhim më të mirë dhe më të plotë të burimeve ekzistuese ujore dhe racionalizimin e konsumit, me qëllim kursimin e ujit dhe

⁹¹ BURIMI Howard G. & Bartram J., "sasia e ujit për përdorim familjar, Shërbimi, Niveli dhe Shëndeti", WHO/SDE/WSH/03.02, ©Organizata Botërore e Shëndetësisë 2003 http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/67884/1/WHO_SDE_WSH_03.02.pdf

mbrojtjen e rezervave ujore. Gjithashtu i dobishëm është dhe informimi dhe sensibilizimi përkatës i banorëve dhe bizneseve, veprime që janë praktika të zakonshme europiane për të përmirësuar metabolizmin urban. Uji përbën pasurinë më të madhe për njeriun dhe rrjedhimisht menaxhimi optimal, si sasior dhe cilësor, përbën objektiv kryesor.

Materialet

Materialet përdoren në funksionimin dhe mirëmbajtjen e aktiviteteve, në përmbushjen e nevojave të popullsisë, në ndërtimin e infrastrukturave etj (p.sh. ushqim, ambalazhim, materiale ndërtimi) dhe pas përdorimit të tyre ose depozitohen si rezervë në sistemin urban, ose hidhen si mbetje. Për shkak të natyrës dhe shumëllojshmërisë të tyre dhe të tregut të lirë, nuk është e mundur që të identifikohen flukset hyrëse në Bashki, ndërsa flukset dalëse janë më të njohura dhe të identifikueshme (si mbetje, do të shqyrtohen në paragrafin e ardhshëm). Në Bshki kultivohet pema e ullirit dhe vreshtat. Nga të dhëna të Bashkisë, sipërfaqja në ha për çdo lloj bime të kultivuar për çdo mini bashki paraqiten në tabelën e mëposhtme.

Mini Bashki	Sipërfaqja e kultivuar (ha) – pemë ulliri	Sipërfaqja në (ha) – Vreshta
Lazarat	1.4	14.1
Odrie	0.8	15
Cepo	1	10
Picar	1	8.2
Lunxheri	10.3	94.7
Antigone	1.74	7.17

Tabela 1.3.4.1: Sipërfaqja e kultivuar (Ullishte dhe vreshta) për çdo mini bashki (Burimi: Bashkia Gjirokastrë).

Treguesit 2006-2014											
Treguesit	Njësia e matjes	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Gjirokastrë (q) UK sh.a
1.1 Mbulimi me Ujësijellës	%	73.18	73.18	88.10	90.60	91.93	91.40	91.72	92.10	92.40	
1.2 Mbulimi me Ujësijellës- Urbanë	%	73.18	73.18	88.10	90.60	91.66	91.11	91.43	91.82	92.13	
1.3 Mbulimi me Ujësijellës - Ruralë	%	-1.00	-1.00	-1.00	-1.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	
2.1 Mbulimi me Kanalizime	%	51.18	51.18	61.33	63.61	63.05	38.69	38.67	37.75	38.65	
3.1 Prodhimi i Ujit (l.f.d.)	l/c/d	528.70	546.88	494.26	488.70	456.00	411.82	465.49	473.93	433.66	
3.2 Prodhimi i Ujit (m3.lidhje.muaj)	m3/conn/m	52.54	54.01	53.62	55.07	51.88	46.68	51.65	52.57	48.07	
5.1 Shitjet e Ujit (l.f.d)	lcd	127.65	126.69	123.38	122.10	118.93	147.24	128.60	117.10	117.56	
5.2 Shitjet e Ujit (m3 lidhje muaj)	m3/conn/m	12.69	12.51	13.38	13.76	13.53	16.69	14.27	12.99	13.03	
5.3 Shitjet e Ujit - Familjare (l.f.d.)	l/c/d	102.81	102.24	106.48	105.61	101.44	100.82	99.86	87.16	88.13	
7.1 Përqindja e lidhjeve me ujëmatës	%	0.41	0.41	0.46	0.45	0.58	0.99	0.96	0.83	0.76	
21.1 Vazhdimësia e Shërbimit (orë / ditë)	Hours/day	2.95	2.72	2.39	2.04	2.50	2.56	2.75	3.58	3.62	

Treguesit 2006-2014

Gjirokastrë (f) UK sh.a											
Treguesit	Njësia e matjes	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
1.1 Mbulimi me Ujësijellës	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	N/A	N/A	93.68	
1.2 Mbulimi me Ujësijellës- Urbanë	%	-1.00	-1.00	-1.00	-1.00	-1.00	-1.00	N/A	N/A	-1.00	
1.3 Mbulimi me Ujësijellës - Ruralë	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	N/A	N/A	93.68	
2.1 Mbulimi me Kanalizime	%	0.00	-1.00	0.00	0.00	0.00	0.00	N/A	N/A	0.00	
3.1 Prodhimi i Ujit (l.f.d.)	l/c/d	308.94	316.53	361.34	735.58	327.64	259.90	N/A	N/A	1539.20	
3.2 Prodhimi i Ujit (m3.lidhje.muaj)	m3/lidhje /m	28.17	28.83	34.11	89.62	39.31	31.21	N/A	N/A	208.83	
5.1 Shitjet e Ujit (l.f.d)	lcd	217.89	229.81	222.75	185.83	181.97	152.79	N/A	N/A	1183.50	
5.2 Shitjet e Ujit (m3 lidhje muaj)	m3/lidhje/m	19.87	20.93	21.02	22.64	21.83	18.35	N/A	N/A	160.57	
5.3 Shitjet e Ujit - Familjare (l.f.d.)	l/c/d	195.66	208.13	189.84	154.86	164.43	146.49	N/A	N/A	132.33	
7.1 Përqindja e lidhjeve me ujëmatës	%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.13	0.00	N/A	N/A	0.51	
21.1 Vazhdimësia e Shërbimit (orë / ditë)	Ore /dite	10.15	10.00	11.22	14.72	15.80	14.69	N/A	N/A	8.01	

Tabela 1.3.3.2: Tregues të furnizimit me ujë të pijshëm për Gjirokastrën (q dhe f) (periudha 2006-2014).⁹²

⁹² Burimi: http://www.dpuk.gov.al/ndermarrje_info.php?idn=30 dhe http://www.dpuk.gov.al/ndermarrje_info.php?idn=41

Të dhënat e agreguara për periudhën 2008-2011				
	2008	2009	2010	2011
të dhënat	gjirokastër (q) uk sh.a			
popullësia që jeton në zonën e juridiksionit- në qytet	34162.0	34162.0	35000.0	35000.0
popullësia që jeton në zonën e juridiksionit- në fshat	0.0	0.0	487.7	1204.0
popullësia që jeton në zonën e juridiksionit- total	34162.0	34162.0	35487.7	36204.0
popullësia që faktikisht furnizohet me ujë nga shoqëria/nj.admn.- në qytet	28467.7	30721.3	31539.3	31534.3
popullësia që faktikisht furnizohet me ujë nga shoqëria/nj.admn.- në fshat	0.0	0.0	487.7	1204.0
popullësia totale që faktikisht furnizohet me ujë nga shoqëria/nj.admn.- total	28467.7	30721.3	32027.0	32738.3
popullësia që shërbehet me lidhjeve në banesë	28467.7	30721.3	24183.0	32738.3
popullësia që shërbehet me çezma publike	0.0	0.0	0.0	0.0
vëllimi i ujit të prodhuar nga sistemet me rrjedhje të lirë (000 m3)	3785.0	5160.0	4295.0	4355.0
vëllimi i ujit të prodhuar nga sistemet me ngritje mekanike (000 m3)	1407.0	380.0	1094.0	620.0
vëllimi total i ujit të prodhuar nga dy llojet e sistemeve (000 m3)	5192.0	5540.0	5389.0	4975.0
vëllimi i ujit të blerë nga shoqëri apo njësi administrative të tjera (000 m3)	0.0	0.0	0.0	0.0
vëllimi i ujit të shitur me shumicë (000 m3)	0.0	0.0	0.0	94.9
vëllimi neto i ujit në sistemin e shpërndarjes së zonës së shërbimit (000 m3)	5192.0	5540.0	5389.0	4975.0
gjatësia totale e rrjetit të ujit (km)	100.0	100.8	101.5	102.5
nr. total i lidhjeve të ujit (me dhe pa matës) - total	8069.8	8383.9	8697.9	8881.7
nr. total i lidhjeve të ujit - qytet	8069.4	8383.9	8561.2	8544.4
nr. total i lidhjeve të ujit- fshat	0.0	0.0	136.8	337.3
vazhdimësia e shërbimit - nr. mesatar i orëve të furnizimit	2.4	2.0	2.5	2.6
nr. testeve për klorin mbetës	2029.0	2296.0	3021.0	3230.0
nr. kampioneve negative për klorin mbetës	2012.0	2290.0	3021.0	3230.0
sasia e klorit që konsumohet në secilin muaj (kg)	3.8	61.8	149.0	174.2
nr. testeve për koliform	0.0	1855.0	3021.0	3230.0
nr. kampioneve negative për koliform	0.0	1855.0	3021.0	3230.0

Tabela 1.3.3.3: Tregues të furnizimit me ujë të pijshëm për Gjirrokastër (periudha 2008-2011).⁹³

Sipas studimit të “Gjeoresurset dhe Gjeorreziket ne Qarqet e Shqiperise” për Prefekturën e Gjirokastrës në Bashki ka gjeoburime depozitata fosfori, gurë dekorativë (ranorët pllakorë) dhe argjila.

Rajoni	Depozita	Rezerva
Fushë Bardhë	Fosforitet	219,000 tons
Panjë	Fosforitet	6,000,000 tons
Golem	Fosforitet	3,500,000 tons
Shfaqja e Frashërit	Gurët decorative (Ranorët pllakore)	192,300 m ³
Vendburimi I Humelicës	Argjilat	335,140 m ³
Jomenit	Tufave vullkanike potasike	2,100,000 tons

Tabela 1.3.4.2: Rezerva në gjeoburime (Burime: Gjeoresurset dhe Gjeorreziket ne Qarqet e Shqiperise).

Megjithatë konstatohet se produktiviteti i zonës së studimit nuk është shumë i lartë sot, nga njëra anë sepse orientimi themelor i qytetit, i cili është qendra e gravitetit të Bashkisë dhe e karakterizon në tërësi, është ofrimi i shërbimeve, nga ana tjetër zonat e tjera nuk kanë zhvilluar aktivitete të rëndësishme, ndër-rajonale për shkak të pozicionit të saj, geomorfologjisë dhe mungesës së infrastrukturave.

Mbetjet dhe emetimet

Sistemi i administrimit të mbeturinave është i hershëm. Mbledhja, depozitimi dhe hedhja e mbeturinave është tashmë përgjegjësi e Bashkive. Në çdo Bashki është kërkuar që të caktohet pozicioni për një landfill mbeturias. Sipas Ministrisë së Zhvillimit Urban në Bashkinë Gjirokastrë funksionon një landfill (vend depozitimi) jo-sanitar dhe i paorganizuar (<http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>); i cili gjendet në veri të vendbanimit me të njëjtin emër, në distancë të vogël (rreth 600 m.) nga zona e banimit.

Nuk janë të njohura të dhënat cilësore (zona e shërbimit, viti, rrjedhjet e mbetjeve etj. te regjistrimeve të ndryshme të mëposhtme (Ministria, INSTAT) dhe për këtë arsye nuk janë drejtpërdrejt të krahasueshme me njëra-tjetrën ose me të dhëna të tjera të ngjashme dhe nuk është e mundur të nxirren konkluzioneve të sigurt (Tabela 1.3.5.1). Është shumë e mundur që përbërja e mbetjeve të përfshijë edhe lloje të tjera përveç llojeve të ndryshme të mbetjeve urbane (inerteve, grumbujve voluminoze, mbetjeve nga kulturat bujqesore). Gjithashtu, bazuar edhe ne ekzaminimet e kryera në të gjithë hapësirën e Bashkisë u konstatuan edhe vende të tjera të shpërndara të pakontrolluara depozitimi.

Figurat 1.3.5.1 dhe 1.3.5.2: Pozicioni në lidhje me zonën e banimit dhe pamje e vendit të depozitimit të mbetjeve të Bashkisë.⁹⁴

Bashkia	Popullsia e shërbyer (banorë)	Sasia e mbeturinave të prodhuara në Bashki (Ton/ditë)	Sasia e mbeturinave të prodhuara në Bashki (ton/banorë/ vit)	Mbetje urbane dhe inerte në Qarku Gjirokastrë (2013) (ton/banorë/ vit) në bazë të INSTAT	Popullsia	Sasia vjetore Ton / banore	Sasia vjetore Mb.ur bane/ton	Sasia vjetore Mb.inert e/ton
	burimi ⁹⁵			burimi ⁹⁶	burimi ⁹⁷			
Gjirokastrë	35,000	35.0	0.37	0.477 dhe 0.03	35,000	0.514	18,000	5,000

Tabela 1.3.5.1: Sasia e mbetjeve të prodhuara në Bashki.⁹⁸

Bazuar në të dhënat e INSTAT konstatohet një rritje e vazhdueshme dhe galopante e sasisë së mbetjeve në nivel Qarku gjatë dekadës së fundit (2003-2013). Në të kundërt duket një tendencë e kufizimit të inerteve gjatë dy viteve të fundit. Si konkluzion, ka ngjashmëri edhe zona në studim pasi në të banon 40% e popullsisë dhe përfshin qendrën më të madhe urbane. Për më tepër, vlerësohet që një pjesë e madhe e mbetjeve të komunave të vjetra i përket mbetjeve të ngurta organike për shkak të natyrës së ekonomisë lokale dhe shtëpiake. Mbetjet organike rëndojnë në masë më të vogël ujin dhe nëntokën, ndërkohë që është e mundur të shfrytëzohen me anë të kompostimit për prodhimin e plehrave, të dobishme në kultivimet.

Së fundmi theksohet se në zonën e studimit nuk bëhet riciklim për asnjë rrjedhë mbetjesh, as nuk funksionon ndonjë impiant i përpunimit të tyre.

⁹⁴ Burimi: <http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>

⁹⁵ <http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>

⁹⁶ <http://www.instat.gov.al/en/themes/environment.aspx>

⁹⁷ Tabela e sasisë së mbetjeve për vitin 2013 (sipas inventarit të Bashkisë).

⁹⁸ burimet: <http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>, <http://www.instat.gov.al/en/themes/environment.aspx>, "Tabela e sasisë së mbetjeve për vitin 2013", dhe përpunimi tyre.

Siç del nga të dhënat e Drejtorisë së Përgjithshme të Ujësjellës Kanalizimeve (www.dpuk.gov.al), edhe pse 32.738 banorë shërbehen nga rrjeti i ujësjellësit për disa orë në ditë, vetëm 13.763 shërbehen nga sistemi kanalizimeve që grumbullon shkarkimet e ujërave të zeza (Tabela 1.3.5.2). Meqenëse nuk ekzistojnë të dhëna konkrete, nuk njihet sasia dhe cilësia e ujërave të zeza.

Duke pasur parasysh se inputet totale në sistem për vitin 2011 ishin 4,975 m³ del edhe madhësia korresponduese e shkarkimeve.

Për emetimet e gazrave nuk ka të dhëna analitike për shkak të mungesës së stacionit të regjistrimit. Megjithatë vlerësohet se përgjatë aksit rrugor SH4 si dhe përreth qytetit të Gjirokastrës ushtrohet presion i vazhdueshëm, duke qenë se në këtë zonë zonë përqëndrohen burimet kryesore (trafik i ngarkuar, industri, banesa, etj.). Djegia e drurit për ngrohje përbën një faktor tjetër të ndotjes nëpërmjet emetimit të mikrogrimcave, por pa qenë i mundur një vlerësim i plotë i pasojave. Prandaj, është i nevojshëm monitorimi i ndotjes së ajrit. Në pjesën perëndimore të Bashkisë janë mjaft të kufizuara për shkak të numrit të vogël popullsisë, konsumit të ulët të energjisë shtëpiake dhe të ngarkesës së qarkullimit dhe aktiviteteve profesionale të kufizuara. Sipas Bankës Botërore emetimet e CO₂ për frymë për vitin 2011 arritën në 1.61 tonë metrikë. Në bazë të popullatës së Bashkisë për vitin 2011, emisionet e dioksidit të karbonit janë vlerësuar në $28,673 * 1.61 = 46,163.53$ tonë metrikë.

	Popullsia e përgjithshme 2011	Emetimet e CO ₂ në ton metrik
Antigone	998	1606.78
Cepo	1727	2780.47
Gjirokastrë	19836	31935.96
Lazarat	2801	4509.61
Lunxhëri	1941	3125.01
Odrie	433	697.13
Picar	937	1508.57

Tabela 1.3.5.2: Shpërndarje e emetimeve të dioksidit të karbonit për çdo njësi administrative në Bashkinë e Gjirokastrës.

Bazuar në sa më sipër, është vlerësuar se mënyra aktuale e menaxhimit të mbeturinave dhe të ujërave të zeza është faktori më i rëndësishëm i përkeqësimit të metabolizmit të Bashkisë dhe, duke pasur parasysh prirjen rritëse, presionet do të intensifikohen në të ardhmen e afërt. Shkaktohet ndotje si e tokës ashtu edhe e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore. Nevojitet ndryshim i përgjithshëm i modelit të menaxhimit të mbetjeve. Është e nevojshme të zhvillohet riciklimi i ambalazheve dhe mbetjeve të ngurta urbane organike, në mënyrë që në të ardhmen depozitimi i mbetjeve të kufizohet në ato që teprjnë nga mënyrat alternative të menaxhimit, dhe të nxitet ndërtimi i njësive të depozitimit sanitar të mbeturinave. Theksohet se çdo landfill do t'i shërbejë më shumë se një Bashkie dhe për këtë qëllim duhet të kryhen projekte menaxhimi në njësi gjeografike më të gjera. Në lidhje me përpunimin e mbetjeve të lëngshme do të bëhen propozime në fazat e mëvonshme, duke marrë

parasysh popullsinë dhe relievit morfologjik të bashkisë, me qëllim menaxhimit e plotë dhe të realizueshëm të ujërave të zeza.

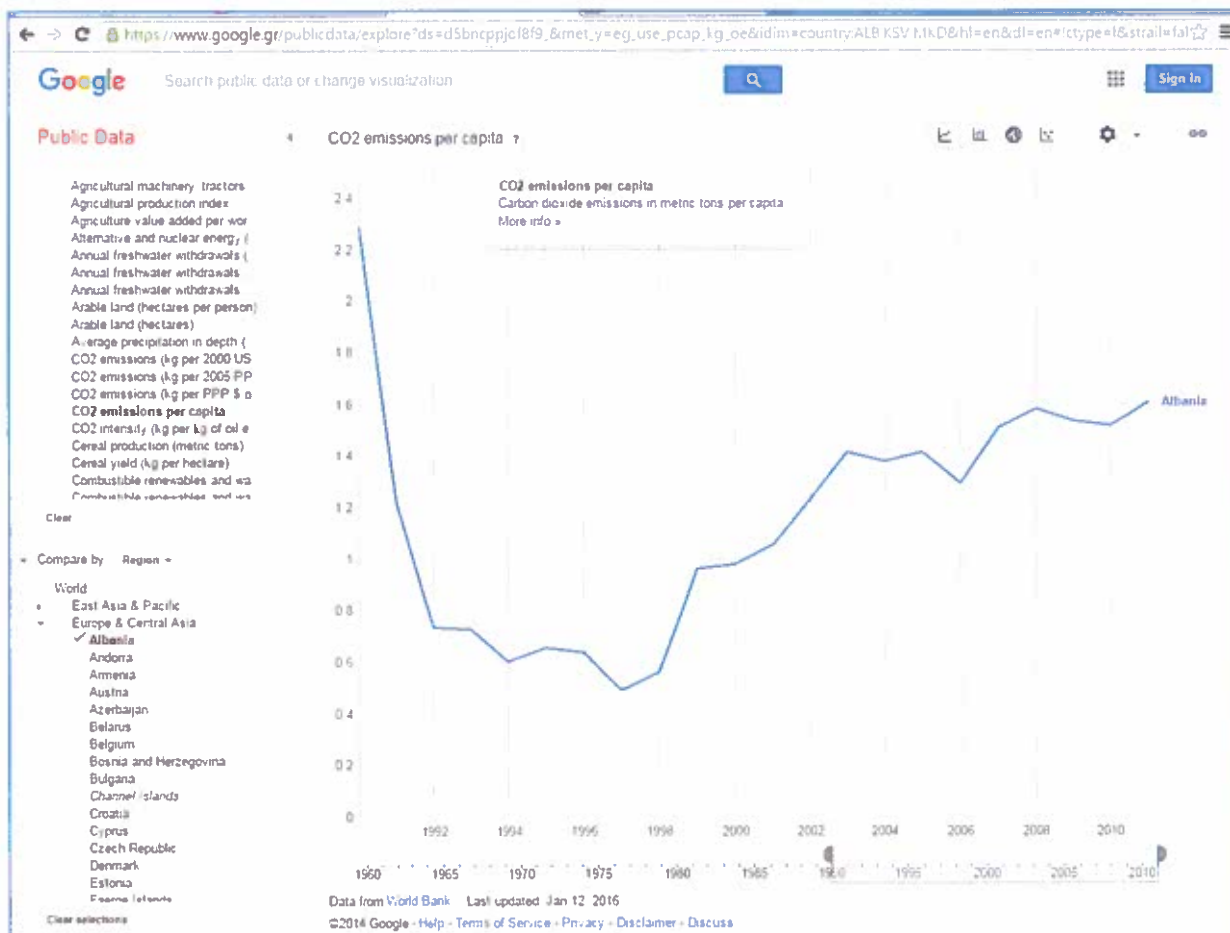

Figura 1.3.5.3: Evolucionit i emisioneve të dioksidit të karbonit për frymë në Shqipëri.⁹⁹

⁹⁹ Burimi: <https://www.google.gr/publicdata>

Të dhënat e agreguara për periudhën 2008-2011				
	2008	2009	2010	2011
të dhënat	gjirrokastër (q) uk sh.a			
popullësia që jeton në zonën e juridiksionit- total	34162.0	34162.0	35487.7	36204.0
popullësia totale që faktikisht furnizohet me ujë nga shoqëria/nj.admn.- total	28467.7	30721.3	32027.0	32738.3
popullësia totale me lidhje në sistemin e kanalizimeve	19150.8	21449.2	22547.3	13763.8
popullësia me lidhje në sistemin e kanalizimeve-në fshat	0.0	0.0	0.0	0.0
popullësia me lidhje në sistemin e kanalizimeve-në qytet	19150.8	21447.2	22547.3	13763.8
vëllimi neto i ujit në sistemin e shpërndarjes së zonës së shërbimit (000 m3)	5192.0	5540.0	5389.0	4975.0
numri total i lidhjeve me sistemin e kanalizimeve - total	5850.3	6111.9	5401.1	3042.6
numri total i lidhjeve me sistemin e kanalizimeve-qytet	5850.3	6111.9	5401.1	3042.6
numri total i lidhjeve me sistemin e kanalizimeve-fshat	0.0	0.0	0.0	0.0
vëllimi i ujit që faturohet për kanalizimet – i matur - total (000m3)	0.0	0.0	0.0	0.0
vëllimi i ujit që faturohet për kanalizimet - i pamatur - total (000m3)	739.3	742.5	754.1	749.7
vëllimi total i ujit që faturohet për kanalizimet - total (000m3)	739.3	742.5	754.1	749.7
tarifa kanalizime- f (lekë/m3)	4.0	4.0	6.0	6.0
tarifa kanalizime- ep (lekë/m3)	10.0	10.0	12.0	12.0
tarifa kanalizime- in (lekë/m3)	6.0	6.0	12.0	8.0

Tabele 1.3.5.2: Tregues të rrjetit të ujësjellesit dhe kanalizimeve të Bashkisë Gjirrokastër (periudha 2008-2011) ¹⁰⁰

Konkluzione

Metabolizmi urban përbën një mjet të rëndësishëm për analizën hapësinore dhe planifikimin. Megjithatë, studimet gjithëpërfshirëse që janë kryer deri më sot në nivel global janë të kufizuara dhe pilote. Pamundësia kryesore për zbatimin e modelit, në shkallë të gjerë dhe në veçanti në zonën e studimit, qëndron në mungesën e të dhënave dhe statistikave analitike të vazhdueshme. Së fundmi, ka shumë parametra vendimtarë që bashkëveprojnë, si rrethanat ekonomike, struktura urbane, shkalla e vetëmjaftueshmërisë e komuniteteve, efikasiteti i burimeve dhe aksesit, që e bëjnë akoma më të vështirë zbatimin.

Metabolizmi i Bashkisë vlerësohet se nga njëra anë, në zonën urbane Gjirokastrë dhe Lazaratit, është linear dhe nga ana tjetër (ish njësitë administrative të tjera) ka tendencë për procese në formë ciklike. Çështje kryesore është përmirësimi i synuar i disa gjendjeve patogjene që ndikojnë në metabolizmin për sa i përket cilësisë së jetës dhe cilësisë së mjedisit, duke i dhënë përparësi pjesës së parë. Duhet të vihet theksi në menaxhimin e mbetjeve (të ngurta dhe të lëngshme) dhe kontrollin e ndotjes së ajrit. Përveç ndërtimit të infrastrukturave të nevojshme teknike (p.sh. impiant përpunimi i ujërave të zeza, programi i riciklimit, hapësira e vendit të landfillit) nevojiten ndërhyrje të gjera në bazë të një planifikimi total, si ndryshimi i sjelljes energjetike të banorëve, përdorimi i mjeteve alternative të transportit, rritja e gjelbërimit.

Njëkohësisht, është e rëndësishme të shqyrtohen mundësitë për shfrytëzimin e disa burimeve të caktuara të energjisë së ripërtërishme (p.sh. diellore, biomasës), pasi ajo do të lejojë nga njëra anë përmirësimin e synuar të cilësisë së jetës dhe shërbimeve të ofruara në të gjitha vendbanimet, i cili kërkon më shumë energji, nga ana tjetër do të përforcojë qëndrueshmërinë e zonës dhe do të kontribuojë në qëllimin kombëtar të Shqipërisë për pavarësi energjetike në të ardhmen me zero import energjie¹⁰¹.

¹⁰¹ National Energy Efficiency Action Plan.

1.4. Përcaktimi i territorit sipas pesë sistemeve territoriale

Duke mbledhur të dhënat analitike dhe gjetjet e fazës së parë, parashtrojmë pikat kryesore dhe karakteristikat e secilit prej pesë sistemeve të sipërfaqjes territoriale në këtë Bashki, duke synuar të arrijmë në një vlerësim paraprak.

Në bazë të shpërndarjes së përdorimit të tokës sipas sistemeve territoriale konfirmohet mbizotërimi i sistemit natyror. Toka bujqësore është e kufizuar ndërsa sistemi urban zë vetëm 3.4% me gjithë përqëndrimin e madh urban dhe ekonomik në qytet.

SISTEMET TERRITORIALE	(%)
SISTEMI URBAN (UB)	3,42
SISTEMI NATYROR (N)	80,94
SISTEMI BUJQËSOR (B)	13,65
SISTEMI INFRASTRUKTUROR (IN)	0,58
SISTEMI UJOR (U)	1,41
	100,00

Tabela 1.4.1: Shpërndarja e përqindjeve të sistemeve territoriale.¹⁰²

1.4.1 Sistemi Territorial Natyror

Metodologjia e përdorur nga grupi i punës për analizën e përdorimit të tokës është mbështetur në nenin 77, seksioni I, kreu III të VKM nr. 671 datë 29.07.2015 "Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit" Metodologjia e përdorur nga grupi i punës për analizën e përdorimit të tokës është mbështetur në nenin 77, seksioni I, kreu III të VKM nr. 671 datë 29.07.2015 "Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit". Bashkia Gjirokastrë është e pasur veçanërisht në burime natyrore. Është për tu theksuar se brenda kufijve të saj është lokalizuar zona rreptësisht e mbrojtur e Kardhiqit, e cila është duke u përfshirë në rrjetin europian "Natura 2000". Gjithashtu, brenda kufijve të Bashkisë janë identifikuar 15 elementë mjedisesh natyrore të cilat mbrohen në bazë të VKM nr. 676, datë 20.12.2002 dhe përfshijnë ndër të tjera, pemë, kanione, liqene dhe vende të tjera me vlera ekologjike dhe bukuri natyrore.

Një pjesë e madhe e territorit të Bashkisë është e mbuluar me toka shkëmbore dhe kullota. Megjithatë, në disa vende ka edhe pyje, të cilat kanë arritur të ruajnë karakterin e tyre, kryesisht për shkak të mungesës së aktivitetit njerëzor afër tyre.

Në Bashkinë e Gjirokastrës dhe në disa vende të ndryshme (p.sh në afërsi të vendbanimeve Picar, mbi Gerhot, midis Gjirokastrës dhe Lazaratit), gjenden gurore të gurëve gëlqerorë, ndërsa në 2-3 vende rreth Fushëbardhës ka miniera fosforiti.

Rreziqe direkte të degradimit të mjedisit natyror identifikohen psh degradim vizual për shkak të hedhjes së pakontrolluar të mbetjeve si dhe rreziku i shkatërrimit për shkak të zjarreve dhe ndotjes së përhapur.

¹⁰² Burimi: grupi i studimit.

Në drejtim të promovimit dhe mbrojtjes së mjedisit natyror të gjithë territorit shqiptar, aplikohet Plani i Përgjithshëm Kombëtar PPK si edhe Plani Strategjik mbi biodiversitetin, në të cilin përcaktohet objektivi i rritjes së zonave të mbrojtura në 17% të territorit të vendit dhe paralelisht hartimin e planeve për menaxhimin e këtyre zonave. Realizimi i këtij qëllimi mund të mbrojë këto zona nga aktivitete ekonomike të papajtueshme dhe të padëshiruara, por edhe të çojë drejt një shfrytëzimi në formë të butë (p.sh turizëm mjedisor) që mund të stimulojë mjedisin ekonomik dhe të sjellë të ardhura të rëndësishme për Bashkinë. Për më tepër, sipas Planit të Integruar Ndër-Sektorial për Bregdetin (PINS_Bregdeti) propozohet mbështetje me forma alternative të turizmit, të tilla si ekoturizmi.

1.4.2 Sistemi Territorial Ujor

Sistemi hidrografik në Bashkinë e Gjirokastrës është i shtrirë dhe përfshin, përveç lumit Drino i cili është organi kryesor ujor që e përshkruan, një rrjet burimesh, lumenjsh, liqenesh dhe rezervuarësh. Burimet, si për shembull Hosi, në veri të fshatit Kakoz, sigurojnë ujë me cilësi shumë të mirë. Tregues i cilësisë së mirë të ujit në rajon është ekzistenca e shumë fabrikave të mbushjes së ujit mineral si Glina, Trebeshina, Çajupi etj.

Megjithatë vlen të përmendet se sistemi hidrologjik ndodhet nën presion të fortë si për shkak të rritjes së urbanizimit por edhe për shkak të menaxhimit të keq të depozitimeve ekzistuese nëpërmjet depozitimit të mbetjeve urbane të papërpunuara dhe mbetjeve industriale në lumin Drino, aktiviteteve tregtare përgjatë lumit dhe në përgjithësi mos mbrojtjes së të gjithë sistemit nëpërmjet projekteve të duhura teknike. Faktorë të tjerë negativë janë rritja e aktivitetit të nxjerrjes së rërës dhe depozitimi i mbetjeve të ngurta në lumin Drino në vende të papërshtatshme. Sistemi hidrologjik është nën presion edhe nga varrezat që ndodhen në afërsi të rrjedhave dhe rrezikon ndotjen e akuiferit.

Plani i Përgjithshëm Kombëtar (PPK) nxit mbrojtjen e burimeve ujore nga nxjerrja e pakontrolluar e zhavorrit, nga shkarkimi i mbetjeve urbane dhe nga ndotja nga aktivitete bujqësore dhe industriale me anë të përcaktimit të së ashtuquajturës vijës blu (blue line). Gjithashtu, parashikohet si prioritet modernizimi dhe fuqizimi i infrastrukturës ujore dhe ujitëse ekzistuese për të minimizuar humbjet e rrjeteve dhe të çojë vendin drejt menaxhimit të qëndrueshëm të burimeve.

1.4.3 Sistemi Territorial Bujqësor

Zonat bujqësore brenda kufijve të Bashkisë paraqesin një përqendrim të lartë në luginën e lumit Drino. Ka të bëjë kryesisht me të mbjella të ujitura foragjere. Në zonat më malore, shohim, vreshta në distancë të afërt nga vendbanimet, si edhe të mbjella me bimë terapeutike dhe aromatike, të cilat ose janë për përdorim vetjak ose për shitje.

Sistemi i tokës bujqësore ka disa dobësi të rëndësishme, të cilat lidhen si me morfologjinë e tokës (rreth 60% e sipërfaqes totale nuk është drejtpërdrejt e shfrytëzueshme për përdorim bujqësor për shkak të shpateve mbi 15%) por edhe me probleme ekzistuese që lidhen me faktorë njerëzor dhe kushtet ekonomike, bashkëjetesa e përdorimeve bujqësore me ato industriale, banimi etj, mungesa e mjeteve moderne të prodhimit dhe korrjes si dhe mungesa e standardizimit dhe promovimit të produkteve.

Presioni mbi tokën bujqësore nuk ka të bëjë vetëm me Bashkinë e Gjirokastrës por në përgjithësi me të gjithë territorin shqiptar pasi vërehet një kthesë nga sektori primar dhe sekondar drejt sektorit të shërbimeve. Prandaj, Plani i Përgjithshëm Kombëtar vendos si prioritet mbrojtjen maksimale të tokës bujqësore nëpërmjet reduktimit të shtrirjes urbane, si dhe zhvillimit teknologjik të prodhimit bujqësor.

1.4.4 Sistemi Territorial Urban

Popullsia e kësaj Bashkie në vitet 2001 deri në 2011 u zvogëlua në mënyrë të konsiderueshme në krahasim me regjistrimet e mëparshme (1989 dhe 2001), kryesisht për shkak të migrimit të banorëve në moshë të re drejt qyteteve të tjera por edhe jashtë vendit në kërkim të një pune dhe kushteve më të mira jetese. Prandaj, vërehet edhe plakja graduale e popullsisë. Megjithatë, në kontrast me këtë fakt, Gjirokastra është një qendër e rëndësishme urbane e Shqipërisë dhe gjithashtu një destinacion turistik ndërkombëtar, kryesisht për shkak të faktit se është klasifikuar si Qyteti Monument i Trashëgimisë Kulturore nga UNESCO. Është gjithashtu një qendër e rëndësishme e tregtisë ndërkufitare, kryesisht me Greqinë, nëpërmjet stacioneve doganore të Kakavijës dhe Gjirokastrës. Pakësimi dhe plakja e popullsisë është më e theksuar në vendbanimet më të largëta, fakt ky që fsheh rrezikun e shkretimit të tyre. Megjithatë, vlen të përmendet se një pjesë e konsiderueshme e banorëve të kësaj Bashkie (rreth 70%) është në moshë produktive, mes 15 me 64 vjeç dhe ka një nivel të lartë arsimor (kanë përfunduar shkollën e mesme dhe të lartë) fakt që e bën atë shumë konkures në fushën e punësimit. Niveli i lartë i arsimit të tyre mund të justifikohet me rritjen e infrastrukturës arsimore por edhe me ekzistencën e Universitetit "E. Çabej" në qytet. Në përgjithësi, qyteti i Gjirokastrës ka një përqëndrim të lartë të shërbimeve (p.sh Gjykata e Shkallës së Parë, Prokuroria, Hipoteka, Shërbime të administratës publike etj) si edhe zonë sportive e kulturore (p.sh bibliotekë, kinema, shkollë muzike etj). Nga ana tjetër, nuk ka infrastrukturë të ngjashme në vendbanimet rajonale, të cilët për këto shërbime i drejtohen qytetit të Gjirokastrës.

Përgjatë autostradës SH4 dhe në afërsi të saj, vërehet një përqëndrim i lartë i njësive industriale dhe prodhuese, por shumë prej tyre nuk janë aktive. Njësitë industriale shpesh janë afër me zona të banuara duke krijuar konflikte në përdorimin e tokës. Ky është rezultat i mungesës për një kohë të gjatë i planifikimit urban por edhe i industrializimit dhe urbanizimit intensiv, që u bë kryesisht përmes ndërtimit të paligjshëm pa u marrë parasysh kriteret e nevojshme teknike, sociale dhe mjedisore.

Një tjetër shëmbull i konfliktit të shfrytëzimit të tokës është prania e fermave të vogla blegtorale brenda vendbanimeve dhe që janë burime të mundshme ndotjeje.

Për sa i përket ndërtesave, shumë prej tyre me arkitekturë tradicionale në qendrën historike të Gjirokastrës kanë pësuar dëme të konsiderueshme por edhe ato të vjetra të ndodhura në vendbanime të ndryshme. Si rezultat rreth 28-52% e ndërtesave në njësitë përkatëse administrative janë tashmë të pabanueshme. Në shumë raste është parë zëvendësimi i ndërtesave të vjetra me më reja të mëdha dhe me arkitekturë të papërputhshme, të cilat çojnë në ndryshimin e fizionomisë së vendbanimeve. Gjithashtu, siç u përmend, një numër i konsiderueshëm i ndërtesave industriale janë braktisur ose kanë pësuar dëme të mëdha për shkak të mungesës së mirëmbajtjeve.

Në të gjithë territorin e bashkisë së Gjirokastrës vërehet mungesa e hapësirave publike. Kjo pjesërisht për shkak të mungesës të tokës publike e komunale dhe pjesërisht për shkak të mos shfrytëzimit të ish njësive ushtarake (p.sh Gërhot, Kordhocë, Antigona) për të siguruar hapësirat e nevojshme.

Për sa i përket të ardhmes së bashkisë së Gjirokastrës, Plani i Përgjithshëm Kombëtar (PPK) ofron një kornizë të re për planifikimin territorial, i cili integron udhëzimet bazë europiane për sigurimin e kohezionit territorial dhe të decentralizimit të sistemit të vendimmarrjes. Qyteti i Gjirokastrës njihet si një prej 9 qendrave urbane të nivelit të parë, për të cilin propozohet fuqizimi me infrastrukturë teknike dhe sociale. Gjithashtu, zona e studimit do të përbëjë një pjesë të rajonit të pavarur ekonomikisht Gjirokastrë-Sarandë dhe do të forcohet më tej në sektorin e shërbimeve, që të jetë në gjendje të mbulojë edhe nevojat përkatëse të anës bregdetare. Së fundi, propozohet bashkëpunimi ndërkufitar i qytetit të Gjirokastrës me qytetin e Janinës në Greqi për të rritur tregtinë dhe bashkëpunimin mes dy shteteve, duke fuqizuar rolin e të dy qendrave urbane në rajon.

Megjithatë vlen të përmendet se ekziston rreziku që qyteti i Gjirokastrës të mos jetë në gjendje të arrijë nivelin e dëshiruar të zhvillimit dhe për këtë arsye të privohet në krahasim me qendrat fqinje të specializuara, p.sh Saranda. Gjithashtu, duhet të trajtohen ndërtimet e paligjshme që çojnë në shtrirjen e pakontrolluar urbane, problemet në bashkëjetesën e përdorimeve kontraktore të përdorimeve të tokës brenda vendbanimeve dhe çështjen e ndërtesave të braktisura industriale, pasi këto ndikojnë në krijimin e zonave inaktive pavarësisht se në thelb kanë vlerë të lartë toke. Vëmendje të veçantë i duhet dhënë gjithashtu edhe menaxhimit të programeve të rehabilitimit dhe promovimit të qendrës historike të qytetit të Gjirokastrës pasi mund të çojnë në braktisjen e përdorimit të banesave brenda zonës së përcaktuar nga UNESCO. Së fundi, theksohet se zhvillimi i mëtejshëm i qytetit të Gjirokastrës duhet të eci bashkë me zhvillimin e vendbanimeve periferike të Bashkisë, në të kundërt do të ketë presion demografik në to për shkak të migrimit të brendshëm drejt qendrës urbane, në kërkim të kushteve më të mira të jetesës.

1.4.5 Sistemi Territorial Infrastruktural

Sistemi i infrastrukturës mund të ndahet në dy nënsisteme kryesore, atë të transportit dhe atë të rrjetit të shërbimeve. Për sa i përket rrjetit të transportit, infrastruktura kryesore është autostrada SH4 që kalon përmes bashkisë së Gjirokastrës me gravurë paralele me lumin Drino. Praktikisht, bëhet fjalë për rrugën që lidh pjesën veriore më atë jugore të vendit dhe përbën Portën Jugore të Shqipërisë drejt Greqisë. Autostrada SH4 është, gjithashtu, pjesë e korridorit Evropian Route 2C, të transportit të Europës juglindore. Pjesa tjetër e rrjetit rrugor, përveç SH4, nuk është në gjendje të mirë. Rrugët e asfaltuara kufizohen brenda qytetit të Gjirokastrës dhe midis kryqëzimeve të autostradës SH4 që të çojnë në periferi të vendbanimeve të tjera. Theksohet se për shkak të terrenit të veçantë të zonës së studimit ka vështirësi veçanërisht në projektet rrugore. Ky fakt ka krijuar tashmë një çekuilibër në shkallën e aksesit midis vendbanimeve periferike që ndodhen në pjesën lindore të bashkisë (njësia administrative Odrie, Lunxhëri, Antigone) dhe ato që ndodhen në pjesën perëndimore (njësia administrative Cepo, Picar).

Plani i Përgjithshëm Kombëtar (PPK) njeh nevojën për fuqizim të menjëhershëm të infrastrukturës rrugore në të gjithë territorin Shqiptar, dhe për këtë arsye propozohet rritja e investimeve në këtë fushë, duke vendosur disa projekte si prioritare p.sh aksi qëndror-jugor (lidhja e Gjirokastrës me Beratin dhe Elbasanin), Aksin Lidhës të Malit të Zi me Greqinë etj. Ka gjithashtu edhe projekte në shkallë më të vogël, të cilat planifikohen në nivel Qarku dhe Bashkie, si p.sh rruga që lidh Kardhiqin-Delvinën-Sarandën, unaza e qytetit të Gjirokastrës (bypass-i i Gjirokastrës), përmirësimi i hyrjes jugore të qytetit të Gjirokastrës, lidhja Kodër-Plesar, Kolonjë-Plesat, etj.

Përsa i përket infrastrukturës së rrjetit të shërbimeve, vlen të përmendet se vërehet rritja e nevojave për konsum të energjisë elektrike, kryesisht në qytetin e Gjirokastrës. Këto nevoja mbulohen nga dy nënstacionet që ndodhen përgjatë autostradës SH4. Në mënyrë të njëjtë, vërehet rritja e nevojave edhe për konsumin e burimeve ujore si për furnizim me ujë të pijshëm edhe për ujitje. Ky problem është përkeqësuar nga gjendja e keqe e rrjetit të ujësjellësit aktual, i cili paraqet mungesa të konsiderueshme për shkak të vjetërsisë. Megjithatë, në anën lindore të qytetit, ka rezervuarë të shumtë, të cilët përdoren kryesisht për ujitje, duke mbledhur ujin nga shirat përmes pellgjeve ekzistuese. Së fundi, vlen të theksohet mungesa e një plani të integruar për mbledhjen dhe menaxhimin e mbetjeve, në kombinim me mungesën e lanfilleve dhe vendeve për riciklim.

1.5. Identifikimi i nevojave, potenciali dhe kufizimet

Bazuar në gjetjet e analizës (faza A); karakteristikat kryesore të zonës së studimit, çështjet kryesore të identifikuar në diskutimin e parë publik, dhe programet e menduara e që po përpunohen dhe projektet që ndikojnë në zonën e studimit, kemi paraqitur analizën SWOT për secilin nga pesë sistemet territoriale, si më poshtë:

- Përparësitë krahasuese, faktorët e dobishëm endogjenë (Përparësitë)
- Mangësitë, probleme të qenësishme (Mangësitë).
- Mundësitë e jashtme dhe perspektivat (Mundësitë).
- Kërcënimet ekzogjene të origjinës dhe kërcënimet (Kërcënimet).

Analiza SWOT është bazë për planifikimin e strategjisë së zhvillimit territorial. Në bazë të analizës SWOT, strategjia i jep prioritet:

- Shfrytëzimit të përparësive të brendshme (S) për:
 - Përdorimin efektiv të mundësive (O) që ofron mjedisi i jashtëm.
 - Përballimit të kërcënimeve të jashtme (T).
- Përballimit të dobësive të brendshme (W) dhe veçanërisht të atyre që:
 - Ppengojnë shfrytëzimin e mundësive të jashtme (O).
 - Rrisin kërcënimet e jashtme (T).

1.5.1. Analiza SWOT e Sistemit Territorial Natyror

	Efekte pozitive- faktorë përforcues		Ndikime negative – faktorë frenues	
	Pika të forta	S	Pika të dobëta	W
Mjedisi brendshëm -	Rezervati Natyror Strikti i Mbrojtur “Kardhiq” (aderon në Rrjetin Natura 2000). 15 monumente të veçanta natyrore nën mbrojtje (VKM 676/20-12-2002). Sipërfaqet pyjore ruajnë fizionominë dhe karakteristikat e tyre .		Rreziku i ndotjes degradimit dhe shtimit të mikrogrimcave të rrezikshme në atmosferë për shkak të hedhjes së pakontrolluar të mbeturinave. Rreziku i shkatërrimit të zgjeruar në rast zjarri.	
	Mundësitë - Perspektivat	O	Kërcënimet - rreziqet	T
Mjedisi jashtëm - variablat	Forcimi i rrjetit të zonave të mbrojtura dhe përmirësimi i aksesit të tyre (në bazë të PPK). Mbështetja e formave të turizmit alternativ, p.sh. ekoturizmit (në bazë të PINS_Bregdeti). Rritja e zonave të mbrojtura në Shqipëri në 17% të sipërfaqes së vendit në vitin 2020 (Plani Strategjik për Biodiversitetin). Përpunimi i Planeve të Menaxhimit të zonës së mbrojtur. Ekzistenca e një mjedisi të favorshme për bletari.		Ndryshimi i karakterit dhe reduktimi i sipërfaqes për shkak të aktivitetit njerëzor. Fonde të pamjaftueshme në ndërhyrjet e synuara - dështimi për të përdorur burimet e disponueshme. Pamundësia e bashkëpunimit me Bashkitë fqinje dhe institucionet e shoqërisë civile për çështjet që kërkojnë bashkëpunim ndër bashkiak (p.sh. mungesa e konsensusit, konflikti i interesit).	

1.5.2. Analiza SWOT e Sistemit Territorial Ujor

Efekte pozitive – faktorë përforcues		Ndikime negative – faktorë frenues	
Mjedisi i brendshëm - origjina endogjene	Pika të forta	Pika të dobëta	W
	Një numër i konsiderueshëm burimesh ujore (p.sh. Hosi veri të fshatit Kakoz) brenda dhe rreth kufijve të Bashkisë. Lumi Drino që përshkon Bashkinë duke është burim mirëqenieje. Ujë me cilësi të lartë për shkak distancës së sigurt të burimeve nga faktorë të jashtëm të ndotjes. Liçeni i Viroit ofron një peizazh të mrekullueshëm natyror dhe gjeologjik (mbi dhe nën sipërfaqen e ujit) dhe një zonë të veçantë të bukur rekreative.		
Mjedisi jashtëm - variablat	Mundësitë - Perspektivat	Kërcënimet - rreziqet	T
	Forcimi dhe përmirësimi i strukturave urbane të furnizimit me ujë dhe infrastrukturës së ujërave të zeza (PPK). Ndërtimi i Landfilli-it në nivel ndër-rajonal		

1.5.3. Analiza SWOT e Sistemit Territorial Bujqësor

Efekte pozitive – faktorë përforcues		Ndikime negative – faktorë frenues	
Mjedisi i brendshëm - origjina endogjene	Pika të forta Sipërfaqe të shumta të kultivuara në luginën e lumit Drino me karakteristika të larta produktiviteti.	S	Pika të dobëta Kultivimi i kufizuar në 59% i sipërfaqes së Bashkisë për shkak të pjerrësive të mëdha (> 15%). Copëzimi i pronave bujqësore. Konfliktet e përdorimit të tokës midis tokës bujqësisë dhe asaj urbane (shpërndarja e banesave). Teknologji prodhimi e prapambetur. Standartizimi i produktit të prodhuar për rendimentin e vlerës së shtuar të prodhimit.
			W
Mundësitë - Perspektivat		Kërcënimet - rreziqet	
Mjedisi jashtëm - variablat	Prioritet mbrojtja maksimale e tokës bujqësore përmes dendësimit të zhvillimit urban (në bazë të PPK). Promovimi i zhvillimit teknologjik, i cili do të përmirësojë cilësinë e produkteve.	O	Degradimi i sektorit të prodhimit primar (gjerësi dhe cilësi) me humbje të vendeve të punës. Presioni mbi tokën bujqësore nga projektet e planifikuara të infrastrukturës.
			T

1.5.4. Analiza SWOT e Sistemit Territorial Urban

Efekte pozitive – faktorë përforcues	Ndikime negative – faktore frenues
Pika të forta	Pika të dobëta
Një pjesë e konsiderueshme e popullsisë është në moshën kritike midis 15-64 vjeç. Një përqindje e konsiderueshme e popullsisë është me arsim të lartë. Përqëndrimi i lartë i disa shërbimeve publike në qytetin e Gjirokastrës. Përqëndrimi i lartë i infrastrukturës arsimore në qytetin e Gjirokastrës, me pol më të rëndësishëm Universitetin që i shërben nevojave të rajonit më të gjerë të Gjirokastrës. Ekzistenca e Spitalit Rajonal dhe Maternitetit. Sasi e madhe e vendeve me interes historik dhe kulturor në qytetin e Gjirokastrës, por edhe në vendbanimet e tjera, sidomos ato të vendosura në shpatin e malit Lunxhëri. Ekzistenca e mjediseve sportive në qytetin e Gjirokastrës. Përqëndrimi i lartë i industrive kryesisht përgjatë rrugës kombëtare SH4. Qyteti i vjetër i Gjirokastrës është i regjistruar në listën e Trashëgimisë Botërore të UNESCO-s.	Urbanizim intensiv pa projekte urbanistike dhe vepra të infrastrukturës - Gjenden zonat informale të ndërtuara rreth vendbanimeve dhe ato lineare të dy anët e rrugëve kryesore. Problemi i afërsisë të njësive industriale me zonat e banuara, sidomos në qytetin e Gjirokastrës. Ekzistenca e bizneseve familjare - shumë të vogla, të cilët nuk janë në gjendje për të arritur një ekonomi shkalle. Tkurrje e dukshme demografike midis viteve 1989 dhe 2011. Rritja e moshës mesatare në vendbanimet periferike. Migracioni i banorëve me arsim të nivelit të lartë në Tiranë ose jashtë vendit. Mungesa e pronave të paluajtëshme shtetërore-publike-bashkiake në zonë. Mungesa e hapësirave kulturore dhe sportive në vendbanimet periferike. Copëzimi i njësive të vjetra industriale në prona të vogla. Konflikt midis përdorimit të tokës për banim dhe industri. Braktisja e ndërtesave tradicionale për shkak të pamundësisë për mirëmbajtje dhe kushteve të vëna nga UNESCO për mos ndryshimin e interiorit sipas kushteve moderne-Braktisja e shtëpive të vjetra për shkak të amortizimit në vendbanimet (fshatrat) periferike. Një numër jo aktiv i reparteve ushtarake në të gjithë Bashkinë, të cilat nuk shfrytëzohen. Një numër shumë i kufizuar i hapësirave publike në qytetin e Gjirokastrës. Furnizimi jo i vazhdueshëm me ujë i të gjitha vendbanimeve, kryesisht për shkaqe teknike dhe financiare. Një numër i kufizuar i hapësirave të parkimit në qytetin e Gjirokastrës. Ekzistenca e njësive blegtorale në fshatra, që krijojnë vatra të tjera të ndotjes. Qyteti i Gjirokastrës mund të jetë pol i tërheqjes të popullsisë rurale, me rrezikun e reduktimit të mëtejshëm të banorëve të vendbanimeve të tjera. Probleme serioze në statusin ligjor të pronësisë, qiradhënies ose përdorimit të tokës.

Efekte pozitive – faktorë përforcues

Destinacion turistik kombëtar dhe ndërkombëtar.

Qendër e rëndësishme e Tregtisë Ndërkufitare.

Decentralizimi i procesit të vendimmarrjes-Rritja e kompetencave të Autoriteteve Bashkiake -Kursimi në shpenzime dhe arrijtjet në zhvillimin e ekonomisë së nivelit në bazë të ndarjes së re administrative të Shqipërisë

Njohja e Gjirokastrës si qendër urbane e nivelit të parë (Qendër Primare) që do të përforcohet me teknika /infrastrukturë sociale (PPK).

Përmirësim bazë i qytetit në shërbime të cilat do t'i shërbejnë edhe nevojave të frontit bregdetar (PPK).

Njohja si rajoni i pavarur ekonomik i qarkut në zonën Gjirokastrë- Sarandë (PPK).

Njohja e Rajonit ndërkufitar Gjirokastrë -Janinë (PPK).

Njohja e Bashkisë Gjirokastrë në Zonën C, e cila mund të mbështesë zhvillimin e turizmit në zonën bregdetare (PINS_Bregdeti).

Ndikime negative – faktorë frenues

Mungesa e kuadrit të planifikimit në të gjithë rajonin e Bashkisë dhe perceptimin publik për faktin se " Modeli institucional ndërhyr në lirinë e qytetarëve për të menaxhuar vetë tokën e tyre".

Dështimi i promovimit të Gjirokastrës si qendër urbane dhe forcimi mëtejshëm i rolit të Sarandës në rajon.

Dështimi i promovimit të funksioneve të përziera plotësuese në strukturën urbane të qytetit.

Dështimi për të kontrolluar zgjerimin /shpërndarjen urbane dhe vazhdimin e ndërtimeve të paligjshme.

Dështimi për të larguar nga vendbanimet (fshatrat) të aktiviteteve problematike, si njësitë blegtorale.

Braktisja e mëtejshme e përdorimit të shtëpive në qendrën historike të qytetit për shkak të planeve të paqëndrueshme të menaxhimit.

Vazhdimi i rënies së popullsisë, braktisja e mëtejshme e fshatrave të largëta.

1.5.5. Analiza SWOT e Sistemit Territorial Infrastruktural

Efekte pozitive – faktorë përforcues		Ndikime negative – faktorë frenues	
Pika të forta		Pika të dobëta	
Mjedisi i brendshëm - origjina endogjene	Një numër i madh rezervuarësh sidomos në ish komunat Odrie, Lunxhëri dhe Antigone. Krijimi i rrjetit të ri të ri-furnizimit me ujë me pika të reja furnizimi.	Distancë kohore e konsiderueshme nga Kryeqyteti Tirana. Vështirësi në fuqizimin e rrjetit rrugor të brendshëm për shkak të pjerrësive të shtuara të terrenit. Pabarazi në aksesin (qasjen) midis vendbanimeve periferike. Rritja e nevojave të konsumit të energjisë elektrike. Infrastrukturë e dobët ose inekzistente e burimeve të energjisë të ripërtëritshme (diellore, era, etj). Mungesë e Mjedisve Vend-depozitimeve të Mbeturinave (Landfill). Mungesë e objekteve apo të infrastrukturës së riciklimit në Bashki. Nuk ekziston sistem menaxhimi dhe përpunimi i ujërave të zeza. Rrjeti i vjetër i shpërndarjes me humbje të konsiderueshme të burimeve ujore. Furnizim jo i vazhdueshëm me ujë në të gjithë Bashkinë, kryesisht për shkaqe teknike dhe financiare.	
	Mundësitë - Perspektivat	Kërcënimet - rreziqet	
Mjedisi jashtëm - variablat	Rruga automobilistike SH4 (Porta e Jugut e Vëndit), që përbëhet nga Itenerari 2C i Transportit të Europës Jug-Lindore. Predispozitat për rritjen e investimeve në infrastrukturë (PPK). Përfundimi i Aksit Qendror Jugor (deri në vitin 2020), i cili do të lidhë Gjirokastrën me Beratin dhe Elbasanin (PPK). Ndërtimi i aksit të gjelbër që lidh Malin e Zi me Greqinë që kalon përmes Gjirokastrës (PPK). Aksi rrugor në ndërtim e sipër që lidh Kardhiqin me – Sarandën. Studimi i projektit për bypassin në qytetin e Gjirokastrës i cili do të përmirësojë aksesueshmërinë dhe kushtet e banimit. Ndërtimi i aeroportit në pjesën jugore të vëndit (PPK). Projekte infrastrukturore të programuara hë shkallë më të vogël për rritjen e aksesueshmërisë. Rritje e shpejtë e investimeve të huaja në Shqipëri, kryesisht në fushën e infrastrukturës, minierave, guroreve etj. Mundësia e shfrytëzimit të energjisë diellore, madje edhe në nivel të ekonomive familjare përmes programeve të kursimit të energjisë. Propozime për krijimin e vendeve të reja të prodhimit të energjisë hidroelektrike në Zhulat dhe Cepun. Shfrytëzimi Programeve dhe Granteve Evropiane si një shtet aderues.	Dështimi në gjetjen e burimeve të nevojshme për vepra infrastrukturore duke çuar në përkeqësimin e mëtejshëm të cilësisë së jetës së banorëve. Rreziku i pamundësisë për të siguruar sasinë e nevojshme të ujit. Rreziku i rritjes së humbjeve të rrjetit të furnizimit me ujë dhe të ujitjes, nëse nuk ecet në kohë me modernizimin e nevojshëm.	

1.6. Vizioni i Zhvillimit dhe Strategjia Territoriale

1.6.1 Vizioni i zhvillimit

Duke patur parasysh të dhënat reale, si dhe kërkesat që krijojnë, siç u reflektuan dhe u vlerësuan në fazën A të studimit dhe të përfshira në studimin e mëparshëm SWOT sipas sistemit territorial, formulohet vizioni i zhvillimit të Bashkisë për vitin 2030. Vizioni i zhvillimit të Bashkisë ka si qëllim të përballojë dobësitë dhe rreziqet që janë shënuar në zonën e studimit dhe të vlerësoj avantazhet, nëse janë natyrore, apo nëse janë të fituara, si dhe mundësitë që paraqiten. Vizioni i zhvillimit të Bashkisë Gjirokastër për vitin 2030 paraqitet si më poshtë:

Bashkia Gjirokastër, si porta jugore e Shqipërisë, do të shërbejë si pol turistik për të gjithë rajonin, nxitur nga traditat e pasura dhe trashëgimisë së shumëllojshme kulturore; në bashkëpunim me bashkitë e tjera fqinje duke formuar një aks të gjerë bipolar turistik e kulturor: Gjirokastër-Berat dhe Gjirokastër-Sarandë. Gjirokastra do të transformohet në qytetin e evenimenteve, e cila mund të marketohet me sloganin "Lugina e Mbretërve".

Gjithashtu, sugjerohet përf forcimi i pozicionit nyjor të Bashkisë, në mënyrë që të bëhet një portë e Jugut të Shqipërisë, në përmirësimin e njëkohshëm të strukturave teknike bazë brenda dhe jashtë vendbanimeve, që do të kontribuojnë në përmirësimin e cilësisë së jetës së banorëve të zonës.

Përfundimi i strukturave teknike dhe restaurimet e ardhshme urbane do të kontribuojnë në krijimin e një identiteti të fortë (brand name) sidomos për qytetin e Gjirokastrës, i cili do të përbëjë një pol të fuqishëm turistik, me vlerësimin e duhur të mjedisit kulturor.

Bashkia Gjirokastër do të konsolidojë pozicionin nyjor të saj si porta jugore e Shqipërisë dhe do të përdorë avantazhet dalluese të saj që i përkasin a) afërsisë hapësinore me zonat bregdetare turistike të zhvilluara, b) mjedisit të pasur kulturor etj., duke krijuar kushtet për zhvillimin e metëjshëm ekonomik të Bashkisë. Faktorët kritik të zhvillimit përbëjnë nga njëra anë rigjenerimin dhe promovimin e bërthamës historike të Gjirokastrës, tëndertesave tradicionale që mbartin vlera të mëdha historike, dhe nga ana tjetër, përmirësimin e cilësisë së jetës së banorëve, me anë të sigurimit të strukturave të nevojshme sociale dhe teknike, uljes së pabarazive shoqërore dhe promovimit të arsimit, me anë të rolit qendror të Universitetit ekzistues dhe përf forcimit të rolit të tij.

Gjithashtu, do të duhet të ekzistojë nxitja për mjedisin prodhues të Bashkisë, i cili krahason sektorin e turizmit, bazohet në sektorët e zhvillimit dhe përpunimit bujqësor. Do të ekzistojë zgjerimi dhe riorganizimi i bazës prodhuese duke patur parasysh një nga pikat më të forta të Bashkisë në sistemin e hapësirave bujqësore që janë kultivimet e gjera në luginën e lumit Drino, ku gjendet tokë me prodhim të lartë dhe të ekzistojë rigjenerimi i sektorit fillestar si në hapësirë, ashtu dhe në cilësi, duke i dhënë

një shtytje zonës dhe duke krijuar vende të reja pune. Paralelisht dhe sektori i përpunimit – industrisë do të duhet të rigrupohet, duke patur parasysh përqëndrimin tashmë të lartë të industrive sipas gjatësisë, kryesisht, në SH4, me qëllim shtimin e efikasitetit të ekonomisë vendase.

Në vëçanti dhe në lidhje me infrastrukturën, i rëndësishëm do të jetë zhvillimi i infrastrukturës rrugore dhe përforsimi i Gjirokastrës si një porte jugore e Shqipërisë, si dhe i infrastrukturës mjedisore që lidhet me ndërtimin, kanalet e vaditjes, përpunimin dhe menaxhimin e qëndrueshëm të mbetjeve të ngurta urbane: strukturat në fjalë, përveç se impact pozitiv për shoqërinë vendase dhe mjedisin, do të përbëjnë kontribut pozitiv përsa i përket zhvillimit turistik të zonës.

1.6.2 Strategjia e Zhvillimit dhe Objektivat

Për të përmbushur vizionin për Bashkinë e Gjirokastrës janë zhvilluar 5 objektiva strategjike, të cilat do të udhëheqin zhvillimin në të gjithë territorin e Bashkisë për vitet në vijim. Këto objektiva paraqiten si më poshtë vijon:

Objektivi Strategjik 1:

Forcimi i pozicionit kyç të Bashkisë, për tu bërë porta jugore e vendit dhe nyje për bashkëpunimin ndërkufitar. Duke forcuar në të njëjtën kohë rolin e Gjirokastrës si një qendër e turizmit rajonal dhe portë drejt destinacioneve turistike të vendit, por edhe qendër shërbimi/mbështetje të zhvillimit turistik bregdetar.

Duke marrë parasysh faktin se Bashkia ka një pozicion gjeografik kyç, përbën një kanal komunikim midis zonës bregdetare dhe qyteteve në brendësi të vendit, ndërsa ndodhet afër kufirit jugor kombëtar pasi autostrada SH4 është pjesë e Rrjetit Kryesor të Europës Juglindore dhe të zgjerimit të rrjetit qendror të transportit ndër-evropian në Europën Juglindore. Gjithashtu, vlen për t'u përmendur edhe afërsia me Greqinë, me rrjetin rrugor cilësor të rrugës Egnatia, por edhe më portin e Igumenicës dhe aeroportin rajonal të Janinës. Të gjitha këto e bëjnë pozicionin e saj kyç dhe duhet të ketë fuqizim në këtë drejtim.

Në të njëjtën kohë, siç propozohet edhe nga PINS_Bregdeti, duhet të forcohet roli i Gjirokastrës si një qendër mbështetëse për zhvillimin turistik bregdetar.

Objektivi Strategjik 2:

Mbrojtja dhe promovimi i mjedisit kulturor të Bashkisë dhe të trashëgimisë kulturore (numër i madh vendesh me interes historik dhe kulturor, qyteti i vjetër i Gjirokastër-monument UNESCO), me qëllim rivitalizimin turistik të rajonit.

Në bazë të të dhënave të analizës, Bashkia Gjirokastër është një bashki me mjedis të pasur kulturor dhe trashëgimi interesante kulturore. Pra, në këtë bashki gjenden një numër i madh vendesh me interes historik dhe kulturor, si në qytetin e Gjirokastrës edhe në vendbanimet e tjera, kryesisht në ato që ndodhen në shpatin e malit Lunxhëri. Gjithashtu, një pikë e fortë e bashkisë është karakterizimi i bërë nga UNESCO, si një

monument kulture i trashëgimisë botërore. Për të gjitha arsyet e përmendura më sipër Gjirokastra përbën tashmë një destinacion kombëtar dhe ndërkombëtar turistik.

Një objektivi i rëndësishëm për zhvillimin e Bashkisë, përbën promovimi i mjedisit kulturor të lartëpërmendur, me synim rivitalizimin e turizmit në këtë zonë. Përveç qytetit të Gjirokastrës, duhet të bëhet promovimi edhe i fshatrave rajonale në të cilat në shumë raste është vërejtur mungesa e zonave kulturore.

Objektivi Strategjik 3:

Rigjenerimi ekonomik i zonës, i udhëhequr nga parimet e zhvillimit të qëndrueshëm, në përmjet zgjerimit të bazës prodhuese dhe të zhvillimit të balancuar të tre sektorëve të ekonomisë

Për Bashkinë e Gjirokastrës, objektivi i parë strategjik, lidhet kryesisht me rigjenerimin e turizmit në rajon, e cila siç e konstatuam si gjatë fazës së parë të studimit por edhe gjatë analizës së thelluar SWOT që u realizuar më lart, ka element të rëndësishëm historik dhe kulturor, të cilat duhet të mbrohen dhe promovohen. Për më tepër, qyteti i Gjirokastrës, pritet që të bëhet një atraksion turistik nëpërmjet shfrytëzimit të mjedisit kulturor dhe krijimit të një identiteti të fortë (brand name).

Përveç sektorit të turizmit, Bashkia e Gjirokastrës siguron prodhime të rëndësishme bujqësore dhe aktivitet industrial, sektorë të cilët duhet gjithashtu të stimulohen. Prodhimi bujqësor është veçanërisht i rëndësishëm, duke marrë parasysh pozicionin e saj, përshkrimin e Bashkisë nga lumi Drino dhe tokat bujqësore afër tij kanë produktivitet të lartë. Në të njëjtën kohë ka edhe një sektor të fuqishëm industrial i cili është përqëndruar kryesisht përgjatë rrugës SH4 dhe do të duhet të këtë organizimin e duhur për përdorimin e tokës në mënyrë që të mos ketë konflikte të përdorimit të tokës dhe njëkohësisht të stimulohet sektori në fjalë.

Fuqizimi i këtyre tre sektorëve të prodhimit do të çojë në promovimin e Bashkisë si një destinacion kombëtar dhe ndërkombëtar, në shfaqjen e Gjirokastrës si një atraksion të trashëgimisë ndërkombëtare, në krijimin e vendeve të reja të punës dhe si rezultat i saj në reduktimin e papunësisë, në forcimin e aftësisë konkurruese të Bashkisë, në rivitalizimin e popullsisë së rajonit dhe në ruajtjen dhe tërheqjen e popullsisë së re.

Objektivi Strategjik 4:

Mbrojtje dhe menaxhim i qëndrueshëm i mjedisit natyror, nëpërmjet evidentimit të elementëve të fortë të Bashkisë (zona e mbrojtur Kardhiq, monumente natyrore, sipërfaqe pyjore) dhe mbrojtje si e sistemeve të ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore (burime, lumi Drino, liqeni Viroi), edhe të sistemit të tokës natyrore dhe bujqësore nga aktivitetet njerëzore.

Duhet ti jepet rëndësi mjedisit natyror të Bashkisë. Është një bashki që ka element të rëndësishëm të mjedisit natyror (zona e mbrojtur Kardhiq, monumente natyrore të mbrojtura, sipërfaqe interesante pyjore) si dhe elementë të sistemeve ujore (lumi

Drino, liqeni Viroi, numër i konsiderueshëm burimesh), për të cilat duhet të sigurohet mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm.

Duhet të realizohen projektet e duhura për të marrë masa për eliminimin e problemeve që krijohen nga ndërhyrjet njerëzore, të tilla si depozitimi i pakontrolluar i mbeturinave dhe mbetjeve urbane në lumin Drino, presioni ndaj akuiferit për shkak të nevojave për ujë dhe ujitje, gërryerja e rrërës dhe nxjerrja e materialeve të ngurta, vendosja e varrezave në kontakt me rrjedhat, etj.

Objektivi Strategjik 5:

Përmirësimi i cilësisë së jetës së banorëve, nëpërmjet përmbushjes së infrastrukturës teknike dhe krijimit të një niveli të lartë të infrastrukturës sociale. Paralelisht duhet të jepen mundësi më të mira punësimi dhe të ketë një rigjallërim të qytetit të Gjirokastrës nëpërmjet rigjenerimit urban.

Rol të rëndësishëm në përmirësimin e cilësisë së jetesës së banorëve do të ketë fuqizimi dhe përmirësimi i sistemit të infrastrukturës teknike. Fillimisht duhet të reduktohet koha dhe distanca e Gjirokastrës dhe e vendbanimeve të tjera rajonale nga kryeqyteti, Tirana, dhe të eliminohen ato probleme që u konstatuan në disa pjesë të rrjetit rrugor (rrugë të pa asfaltuara, kryqëzime me gjerësi të vogël, rrëshqitjet e tokës), kryesisht në fshatrat malore, të cilat kanë siguri të ulët rrugore. Gjithashtu, duhet të fuqizohet edhe rrjeti i brendshëm rrugor, i cili paraqet shumë probleme për shkak të rritjes së pjerrësisë së tokës. Për sa i përket pjesë tjetër të infrastrukturës teknike, kërkohet krijimi i një Landfill-i, krijimi i infrastrukturës për riciklim, përmirësimi i infrastrukturës së ujësjellësit dhe kthesë drejt burimeve të rinovueshme për energjinë.

Sa i përket infrastrukturës sociale, kërkohet të plotësohen nevojat bazë të banorëve të Gjirokastrës por edhe të fshatrave, të ketë mundësi më të mira për punësim dhe strehim dhe në këtë mënyrë të flasim për një nivel jetesë të përmirësuar dhe mundësi më të mira për arsim, shëndetësi, aktivitete kulturore etj. Në Gjirokastrë, ku disa nga infrastrukturat sociale ekzistojnë, do të duhet të stimulohen dhe përmirësohen, ndërsa në fshatrat ku mungojnë duhet të parashikohet krijimi i tyre.

Në lidhje me strehimin, duhet të ndërmerren masat e nevojshme për mirëmbajtjen e ndërtesave, veçanërisht në vendbanimet rurale me qëllim eliminimin e fenomenit të braktisjes së banesave për shkak të dëmtimeve. Sidomos qyteti i Gjirokastrës, duhet të shndërrohet në një qytet të qëndrueshëm me një mjedis tërheqës, nëpërmjet organizimit të përdorimeve të tokës, rivitalizimit të qendrës historike me anë të ndonjë plani për menaxhimin për ripërdorimin e ndërtesave në qendër, shtimit të vendeve të përbashkëta publike dhe krijimit të vendeve të organizuara të parkimit.

1.6.3 Parimet dhe politikat kryesore për çdo sistem

Në këtë paragraf formësohen boshtet e prioritetit për secilin prej objektivave strategjikë, që kemi ekzaminuar në kapitullin e mëparshëm, si edhe politikat për të arritur këto objektiva.

Objektivi strategjik 1 *"Fuqizimi i pozicionit të rëndësishëm dhe kyç të Bashkisë, me qëllim që të bëhet porta jugore e vendit dhe qendër e bashkëpunimit ndërkufitar, duke forcuar paralelisht rolin e Gjirokastrës si një qendër rajonale e turizmit, por dhe portë për destinacionet turistike të brendësisë së vendit dhe të zonës bregdetare" përfshin boshtet e mëposhtme të prioriteve:*

Boshti i Prioritetit 1: Përmirësimi dhe fuqizimi i infrastrukturës kombëtare të transporteve.

Infrastruktura kombëtare që lidhet me Boshtin e Prioritetit 1 është:

- autostrada ekzistuese SH4, e cila është pjesë e Rrjetit Kryesor të Evropës Juglindore dhe i zgjerimit të rrjetit të transportit Trans-Evropian Qëndror në Evropën Juglindore
- aeroporti i ri i fluturimeve ndërkombëtare, i parashikuar nga «Plani i Përgjithshëm Kombëtar Shqipëria 2030» për rajonin Jugor të Shqipërisë
- dhe linja e re hekurudhore që do të lidhë Mallakastrën me Kakavijën dhe propozohet gjithashtu edhe nga «Plani i Përgjithshëm Kombëtar Shqipëria 2030».

Në kuadrin e Boshtit të Prioritetit 1, propozohen në mënyrë indikative projektet e mëposhtme:

- Shndërrimi i rrugës ekzistuese SH4 në rrugë me dy korsi qarkullimi për çdo drejtim dhe ndërtimin e bypass për qytetin e Gjirokastrës, pranë lumit Drino.
- Pozicionimi i aeroportit të ri të fluturimeve ndërkombëtare në një zonë të përshtatshme fushore, në veri të qytetit të Gjirokastrës, në distancë nga qyteti me qëllim minimizimin e nivelit të zhurmës që ndodh gjatë uljes dhe ngritjes së avionëve. Aeroporti i ri do të shërbejë gjithë Shqipërisë së Jugut dhe projekti do të duhet të kombinohet me boshte rrugore vertikale me drejtim për nga zona bregdetare e Sarandës, por edhe me drejtim për nga brendësia e vendit, me drejtim për nga Përmeti.
- Pozicionimi i boshtit hekurudhor që do të lidhë Mallakastrën me Kakavijën, i cili përbën një projekt me rëndësi kombëtare. Zhvillimi i linjës hekurudhore do të ndjekë një rrugëtim paralel me boshtin rrugor SH4 në luginën e lumit Drino. Projekti propozohet nga PPK 2030 dhe paraqitet në nivel ndërkombëtar. Megjithatë, në përputhje me Kuadrin Strategjik të Investimeve të Transportit 2014-2025 të Greqisë, nuk promovohet projekt lidhjeje e Janinës me kufirin shqiptaro-grek, si rrjedhim, linja hekurudhore Mallakastër-Kakavijë do të jetë e një rëndësie kombëtare për Shqipërinë dhe jo e interesit ndërkombëtar ose rajonal për Evropën Juglindore.

Boshti i Prioritetit 2: Krijimi i Observatorit për ndryshimet e përdorimit të tokës në rajonin e Gjirokastrës.

Infrastruktura e re e transportit kombëtar, që do të bëjë Gjirokastrën portën jugore të Shqipërisë (aeroporti, linja hekurudhore, rrjeti rrugor) do të sjellin në të ardhmen ndryshime të rëndësishme në përdorimin e tokës dhe kërkesë për zhvillimin territorial të një forme tjetër nga kjo e së tashmes, përmes zbatimit të investimeve të reja. Propozohet krijimi i një observatori për ndryshimet e përdorimit të tokës në rajonin e Gjirokastrës, në mënyrë që në të ardhmen, planet e ardhshme territoriale të Bashkive, të marrin parasysh gjetjet dhe konkluzionet e këtij Observatori.

Objektivi Strategjik 2 *"Mbrotja dhe promovimi i mjedisit kulturor të Bashkisë dhe i trashëgimisë së saj kulturore (vende të shumta me interes historik dhe kulturor, qyteti i vjetër i Gjirokastrës - monumente të Unesco), me qëllim ringjallërimin e turizmit të rajonit"* përfshin boshtet e mëposhtme të prioritetit:

Boshti i Prioritetit 3: Prezantimi dhe promovimi i të gjitha monumenteve arkeologjike/ kulturore të Bashkisë dhe i ndërtesave tradicionale të qytetit të vjetër të Gjirokastrës.

Në vitet e fundit po bëhet një përpjekje për të promovuar rajonin si një atraksion turistik. Në këtë drejtim ka ndihmuar edhe fakti se qyteti i lashtë i Gjirokastrës është shpallur Monument i Trashëgimisë Botërore nga UNESCO. Kjo justifikon edhe shtimin e numrit të të punësuarve në lidhje me shërbimet që kanë të bëjnë drejtpërsëdrejti me turizmin (akomodimin, ushqimin special, produktet dhe artikuajt e artit popullor, etj). Për këtë qëllim, janë të rëndësishme veprimet e mëposhtme:

- Mbrotja dhe promovimi i të gjitha ambienteve të rëndësishme arkeologjike dhe i monumenteve të qytetit.
- Lidhje me vendet kryesore arkeologjike përmes rrugëve për këmbësorë dhe për bicikleta, në varësi të terrenit dhe distancës midis tyre.
- Promovimi i ndërtesave të vjetra të Gjirokastrës me vlerë të veçantë historike dhe arkitektonike dhe shfrytëzimi i tyre si ambiente kulturore dhe muze, apo si banesa tradicionale akomodimi dhe hostele.
- Ofrimi i stimujve financiarë për pronarët me qëllim mbrojtjen, përmirësimin dhe promovimin e ndërtesave të vjetra Gjirokastrës me vlerë të madhe historike dhe arkitektonike, por edhe menaxhimin e qëndrueshëm dhe shfrytëzimin e tyre.
- Përshtatja e kuadrit të duhur ligjor për shfrytëzimin, rikonstruksionin dhe promovimin e ndërtesave të vjetra të Gjirokastrës me vlera të mëdha historike dhe arkitektonike, përmes ruajtjes së identitetit të tyre arkitektonik, por edhe përdorimin e materialeve bashkëkohore të rindërtimit, me qëllim p.sh. të zgjidhen çështje të veçanta që lidhen me mbështetjen e ndërtesave.

Boshti i Prioritetit 4: Fuqizimi i aktivitetit turistik përmes shfrytëzimit racional dhe të qëndrueshëm të të gjithë burimeve të disponueshme (natyrore, kulturore, etj) në të gjithë territorin e Bashkisë dhe zhvillimin e formave alternative të turizmit (kulturor,

organizimit të kongresese, mjedisore, kulturore, etj) të cilat japin mundësi të reja dhe tërheqin grupe të ndryshme turistësh. Për këtë qëllim do të jepet rëndësi si në vijim:

- Në përhapjen e zhvillimit të turizmit në të gjithë territorin e Bashkisë.
- Në rrjetëzimin - bashkëpunimin në nivel turistik, kulturor dhe tregtar të Bashkisë me Bashkitë fqinje dhe me biznese, si të zonës bregdetare ashtu edhe të zonave në brendësi të vendit, në mënyrë që të zhvillohen aktivitete të përbashkëta dhe projekte të sektorit të turizmit, nëpërmjet sinergjive të përshtatshme të privatëve, të privatëve me bashkitë dhe të bashkive midis tyre.
- Në programet e bashkëpunimit ekonomik me Bashkitë fqinje, por edhe në programet e bashkëpunimit ndërkufitar me Maqedoninë e Greqinë. Në bazë të programeve IPA CBC 2, përcaktohet Qarku i Gjirokastrës si bashkëpunues me rajonin ndërkufitar të Greqisë.
- Për nxitjen e bashkëpunimit në sektorin e kulturës dhe turizmit me bashki të tjera të Shqipërisë së Jugut, p.sh. Berat dhe Dropull, me qëllim që të krijohet një bosht turistik për shfrytëzimin e aseteve kulturore.
- Në forcimin e agroturizmit, në krijimin e strukturave komplekse me funksione shtesë p.sh. fermë që prodhon, përpunon, tregton dhe që është e vizitueshme nga turistët, etj

Objektivi strategjik 3 "Rivitalizimi ekonomik i zonës i udhëhequr nga parimet e zhvillimit të qëndrueshëm, nëpërmjet zgjerimit të bazës prodhuese dhe zhvillimit të balancuar të të tre sektorëve të prodhimit" përfshin prioritetet e mëposhtme:

Boshti i Prioritetit 5: Fuqizimi i aktiviteteve terciare në qytetin e Gjirokastrës, të tilla si, shërbime shtesë dhe tregti përmes zhvillimit të turizmit, me qëllim që ti ofrohet shërbim rajonit më të gjerë, fluksit të njerëzve dhe të ardhura edhe nga vendbanimet periferike për rritjen e të ardhurave të banorëve të Bashkisë. Objektivi kryesor i Bashkisë së Gjirokastrës është ruajtja e popullsisë së saj dhe përtëritja e popullsisë, përmes krijimit të vendeve të reja të punës, të cilat do të mund të mbajnë të rinjtë në bashki. Për këtë qëllim, janë të nevojshme sa më poshtë vijon:

- Zhvillimi i shërbimeve për lehtësimin dhe promovimin e turizmit p.sh. përmes reklamimit të bashkisë dhe burimeve të saj, përmes krijimit të adresës elektronike, përmes rrjetëzimit të sipërmarrjeve turistike - tregtisë - njësive profesionale - industrive - prodhuesve të sektorit bujqësor, etj.
- Përmirësimi i sektorit të tregtisë dhe promovimi i produkteve vendore të cilat kanë mundësinë të jenë një drejtues i zhvillimit të bashkisë dhe i banorëve të saj, në kombinim edhe me turizmin.
- Tregtimi i produkteve të përpunuara cilësore bujqësore dhe promovimi i tyre në rrjete tregtare dhe në tregje të Jugut të Shqipërisë dhe në Greqinë Veriore apo shtetet e tjera fqinje.

Boshti i Prioritetit 6: Forcimi i prodhimit sekondar.

Forcimi i sektorit sekondar do të arrihet me përpunimin e produkteve bujqësore, forcimin e sektorëve me perspektivë (p.sh. përpunimi i lëkurës, përpunimi i leshit dhe materialeve të ndërtimit me theks të veçantë në përpunimin e gurit), rinovimin dhe modernizimin e njësive industriale jo-aktive, në mënyrë që të kenë mundësinë për ti shërbyer nevojave bashkëkohore dhe proceseve të prodhimit, si edhe zbatimin e standardeve të cilësisë për çertifikimin e produkteve të përpunuara që në origjinë ("Made in Albania").

Boshti i Prioritetit 7: Forcimi i ekonomisë lokale nëpërmjet mundësisë së punësimit në sektorin primar dhe në kultivimin e produkteve lokale me ofrimin e stimujve, veçanërisht për fermerët e rinj, me qëllim për të lehtësuar financimet fillestare dhe përshtatjen e tyre strukturore. Politika të tjera që do të mbështesin këtë qëllim kanë të bëjnë me:

- Prodhimin e produkteve bujqësore konkurruese në tregjet e brendshme dhe të jashtme përmes nismave investuese, sepse rritja e të ardhurave nga sektori bujqësor vjen kryesisht nga ulja e kostos së prodhimit, nga rritja e konkurrencës dhe tregtueshmërisë së produkteve.
- Fokusimin në alternativa të reja të produkteve bujqësore organike, me bimë të pamodifikuara që prodhojnë produkte me vlera të larta ushqyese; si edhe tregtimin e atyre medicinale vendase.
- Ruajtja dhe përkujdesja për shumëlloshmërinë e produkteve lokale (bimë blegtorale, bimë terapeutike dhe aromatike, etj).
- Modernizimin e prodhimit blegtoral.
- Zhvillimin e kulturave të reja dinamike, të organizuara me bazë sipërmarrjeje dhe kooperativiste/bashkëpunuese, duke aplikuar teknologjinë bashkëkohore, si në aspektin e prodhimit, ashtu edhe në aspektin e trajtimit, përpunimit dhe tregtimit të produkteve.
- Krijimin e kooperativave për të trajtuar bashkërisht problemet e fermerëve, për menaxhimin e ekonomisë tyre, si edhe në porositë për pajisje, plehra dhe pesticide, etj, por edhe për informimin dhe trajnimin e tyre të përbashkët.
- Mbështetjen e prodhuesve nga institucione kërkimore/shkencore (p.sh. eksplorimi i kulturave të reja fitimprurëse, cilësisë së tokës, përdorimin e qëndrueshëm të ujit, masa për të përmirësuar cilësinë e produktit).

Objektivi Strategjik 4 "Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i mjedisit natyror, përmes theksimit dhe promovimit të pikave të forta të Bashkisë (Rezervati Natyror Strikt i Mbrojtur Kardhiq, monumenteve natyrore, zonave pyjore) dhe mbrojtjen si të sistemeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore (burime, lumi Drino, liqeni i Viroit), ashtu edhe të sistemit territorial natyror dhe bujqësor nga aktivitetet njerëzore" përfshin boshtet e mëposhtme të prioritetit:

Boshti i Prioritetit 8: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore.

Politika dhe projekte që do të mbështesin mbrojtjen dhe menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore që lidhen me:

- Promovimin e zonave me vlerë të lartë ekologjike dhe estetike me qëllim shfrytëzimin turistik.
- Krijimin e strukturave të vëzhgimit dhe interpretimit të natyrës si observatorë, etj qendra informacioni etj., hapje dhe mirëmbajtje të segmenetëve rrugorë për bicikletat, këmbësorët, koridore mjedisore.
- Përcaktimin e zonave të mbrojtura dhe të argëtimit.
- Përcaktimin e zonave të veçanta të aktiviteteve produktive p.sh. guororëve apo zonave të lidhura me infrastrukturën p.sh. landfille për të cilat kërkohen Studime të Ndikimit në Mjedis.
- Kryerjen e restaurimeve të nevojshme në zonat të degraduara, aty ku kërkohet p.sh. në ambiente jo të organizuara të grumbullimit të mbeturinave.
- Pyllëzimin - krijimin dhe mirëmbajtjen e infrastrukturës së rrugëve pyjore, por edhe të mbrojtjes nga zjarri. Për shembull, në ish komunën Cepo është një zonë e mbrojtur (Rezervati Natyror Strikt i Mbrojtur Kardhiq), në të cilën, në pjesën lindore të vendbanimit Fushëbardhë, vihet re mungesë rruge pyjore dhe mungesë të masave mbrojtëse.
- Masat mbrojtëse nga rreziqet natyrore (p.sh. erozioni që ndikon negativisht në rigjenerimin natyror të pyjeve dhe është një problem serioz për disa zona malore të bashkisë).
- Zbatimin e planeve të menaxhimit (nga organet përkatëse të menaxhimit) në zonat pyjore të mbrojtura/zonat natyrore (kushtet, monitorim të mbrojtjes, etj)
- Marrjen e masave për të trajtuar presionet mjedisore të shkaktuara kryesisht nga aktiviteti njerëzor.
- Trajtimin e gjuetisë së paligjshme dhe krijimin e zonave të kontrolluara të gjuetisë.
- Integrimin e ekosistemeve të reja në rrjetin e zonave të mbrojtura, në të cilat gjenden specie endemike, specie të rrezikuara të florës dhe faunës lokale.
- Kultivimin dhe krijimin e ndërgjegjësimit mjedisor të qytetarëve, në mënyrë që para së gjithash të kuptojnë nevojën për grumbullimin e organizuar dhe deponimin e mbeturinave në vende të organizuara (vend depozitimet e mbeturinave, landfill-et) dhe në të ardhmen të marrin pjesë në programe të riciklmit të materialeve inerte, materialeve plastike, atyre prej qelqi, metali, letër por edhe të mbeturinave organike të ngurta urbane, me qëllim që në zonën e deponimit të mbeturinave, që do të përcaktohet me qëllim që në të ardhmen të përfundojnë vetëm mbetjet për varrim dhe jo gjithë totali i mbeturinave të ngurta urbane.

- Bashkëpunimin ndërbashkiak në lidhje me tema të menaxhimit të burimeve natyrore, me qëllim për të pasur një menaxhim të integruar dhe të qëndrueshëm, pasi është e ditur se mjedisi dhe burimet natyrore nuk ndërpriten nga kufijë administrativë.

Boshti i Prioritetit 9: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.

Politika të tjera shtesë që mbështesin boshtin prioritar 2 kanë të bëjnë me:

- Implementimin e planeve të rëndësishme të mbrojtjes dhe menaxhimit të burimeve ujore (psh. lumi Drino). Është theksuar se ekziston nevoja për një menaxhim të integruar të burimeve ujore në nivel të basenit lumor, sipas Direktivës Europiane 2000/60 EC. Planet Rajonale për Menaxhimin e Burimeve Ujore duhet të kryhen në bashkëpunim me bashkitë. Këto plane do të identifikojnë disa përdorime për ujin sipas secilit pellg lumor; sasi të konsumuara për ujitje, impiantet industriale, përdorimet tregtare, përdorimet shtëpiake, etj, si dhe nevojat e ardhshme, burimet e ndotjes së trupave ujqorë, rreziqet e ardhshme dhe presionet sidomos në kushtet e ngrohjes globale, dhe statusi aktual i trupave ujqorë në aspektin e sasisë dhe cilësisë. Prandaj, planet do të vendosin objektiva strategjike dhe i referohen projekteve të nevojshme për të siguruar një menaxhim të qëndrueshëm të ujit, duke mbuluar nevojat e ardhshme për konsumin e ujit, si dhe mbrojtjen e organeve të ujit në aspektin e sasisë dhe cilësisë. Si pasojë, menaxhimi i ujit në nivel vendor - bashkiak do të ndikohet fuqimisht nga dhe duhet të jenë në përputhje me Planet Rajonale të Menaxhimit të Ujqerave, pra, është i nevojshëm bashkëpunim i fortë mes vetë bashkive dhe qarkut.
- Bashkëpunimin me autoritetet - organet Greke për menaxhim të përgjithshëm të lumit Drino.
- Menaxhimin e integruar dhe përpunimin e mbeturinave të lëngshme dhe të ngurta me qëllim për të parandaluar kontaminimin e ujit.
- Ndalimin e hedhjes së pakontrolluar të mbeturinave në lumenj dhe përrenj. Vëmendje e veçantë është e nevojshme për lumin Drino, në të cilin vihen re probleme të mëdha të ndotjes, për shkak të afërsisë së tij me zonën urbane dhe atë industriale.
- Kontrollin e puseve private, me qëllim për të shmangur përdorimin e tepruar të rezervave private dhe respektim të rregullave të një praktike të drejtë.
- Industria e ndërtimit ka nevojë për materiale inerte. Nxjerrja e inerteve nga lumenjtë duhet ndaluar sepse ka impakt negativ mbi mjedisin dhe është e ndaluar me ligj një veprimatri e tillë.. Materialet inerte mund të realizohen nga shfrytëzimi dhe fraksionimi i shkëmbinjëve, për të cilat kjo zonë është e pasur.
- Shfrytëzimin racional të burimeve ujore, nëpërmjet projekteve të ujitjes dhe kullimit me qëllim kursimin e ujit për ujitje, dhe nga ana tjetër duke zbatuar praktikën bujqësore të projektuar për përdorim të reduktuar të ujit.

- Ndërtimin e rezervuarëve për ruajtjen e ujit, me qëllim përdorimin sa më të pakët të ujit nga burimet sipërfaqësore apo nëntokësore.
- Promovimin e praktikave të kultivimit (bujqësisë organike) të cilat ndihmojnë në zvogëlimin e inputeve (plehrave, pesticideve) dhe ndotjes së ujërave nëntokësore.
- Menaxhimin e qëndrueshëm të kërkesës dhe konsumit të ujit në Gjirokastrë, e cila pritet të rritet pas përfundimit të infrastrukturës së furnizimit me ujë, si edhe me rritjen e ardhshme të turizmit.

Boshti i Prioritetit 10: Mbrojtja e tokës së kultivuar dhe i hapësirës bujqësore.

Bujqësia, përveç funksionit të saj themelor (prodhim i produkteve të ushqimit dhe produkteve të tjera), ka karakter shumë-funksional dhe ndikon në shumë nivele, të tilla si mundësitë e punësimit dhe të mbajtjes së popullsisë në vendet e tyre, në ndryshimin e natyrës, në mbrojtjen e burimeve natyrore, etj. Politika të tjera shtesë që do të mbështesin Boshtin e Prioritetit 10 kanë lidhje me:

- Mbrojtjen e tokës nga erozioni.
- Mbrojtjen e tokës bujqësore të kultivuar nga kullotja.
- Mbrojtjen nga përmytjet dhe ndërtimin e teknikave në zonat e kultivuara dhe me pjerrësi (tarraca, argjinatura etj).
- Përballimin i konflikteve në zonat urbane ose me përdorim industrial (p.sh. përgjatë lumit Drino).
- Menaxhimin efektiv të ujit për ujitje dhe veprave të kullimit nëse kërkohet dhe aty ku kërkohet.
- Mundësinë e trajtimit të ujërave të zeza të njësive blegtorale me sisteme natyrore ose trajtimin e tyre të veçantë për prodhimin e biogazit.

Boshti i Prioritetit 11: Diversifikimi i Burimeve të mundëshme të Energjisë.

Boshti i rëndësishëm prioriteti për Bashkinë është shfrytëzimi i Burimeve të Ripërtërishme të Energjisë. Bëhet fjalë për një sistem që nuk kërkohet ndonjë ndërhyrje aktive, por është një proces miqësor me mjedisin. Përveç kësaj, pajisjet e tyre mund të jenë të thjeshta në lidhje me ndërtimin dhe mirëmbajtjen dhe kanë jetëgjatësi. Në Bashkinë e Gjirokastrës ekziston mundësia e shfrytëzimit të energjisë nga hidrocentrale dhe parqet eolike. Në lidhje me Burimet e Ripërtërishme të Energjisë, propozohen veprimet e mëposhtme:

- Shfrytëzimi i rezervave të ujit për prodhimin e energjisë hidroelektrike, pas studimeve të përshatshme tekniko-financiare dhe mjedisore.
- Shfrytëzimi i energjisë diellore përmes njësive fotovoltaike.
- Shfrytëzimi i erës, nëpërmjet krijimit të turbinave të vogla me erë.
- Aktivizimi dhe informimi mbi sistemet për Burimet e Ripërtërishme të Energjisë.

Objektivi Strategjik 5 "Përmirësimi i cilësisë së jetës së banorëve, përmes kompletimit të infrastrukturës teknike dhe krijimit të një niveli të lartë të infrastrukturës sociale. Paralelisht do të duhet të jepen mundësi më të mira për punësim dhe të ketë rivitalizim të qytetit të Gjirokastrës, nëpërmjet rinovimit urban" përfshin prioritetet e mëposhtme:

Boshti i Prioritetit 12: Përmirësim/modernizim i rrjeteve urbane të përfitimit publik (ujësjellësit, kanalizimet, energjia, menaxhimi i mbeturinave) në qytet dhe në vendbanimet tjera.

- Projektimi dhe instalimi i rrjeteve të furnizimit me ujë për të plotësuar nevojat e tanishme dhe të ardhshme të të gjithë vendbanimeve të Bashkisë dhe për të siguruar 24 orë furnizim me ujë të pijshëm.
- Projektimi dhe instalimi i rrjeteve të kanalizimit, aty ku është e mundur dhe me interes. Pjesa tjetër mund të funksionojnë me gropa septike, të cilat duhet patjetër të mirëmbahen dhe hidroizolohen..
- Përllogaritja e rrjeteve për ujrë të shiut duke pasur parasysh intensitetin dhe kohëzgjatjen e reshjeve, frekuencën e përmbytjeve dhe normën ujëmbledhëse të sipërfaqeve.
- Sisteme bashkëkohore të trajtimit të ujërave të zeza të përshtatshme për njësi të një shkalle të vogël.
- Menaxhim të qëndrueshëm të ujërave të zeza të qytetit të Gjirokastrës dhe Lazaratit, përmes vendosjes në vendin e duhur dhe të përshtatshëm jashtë qytetit të Sistemit të Trajtimit të Ujërave të Zeza, me qëllim që ujërat e zeza të trajtuara të përfundojnë në lumë (Drino), pa rënduar cilësinë e ujit të tij nga ndotja organike.
- Rritja e ndërgjegjësimi publik dhe vetëdijes mjedisore, në mënyrë që të bëjë qytetarët të marrin pjesë në programet e riciklimit të produkteve plastikës, qelqit, metalit, letrës dhe mbetjeve të ndërtimit, si dhe mbeturinave organike urbane (biosolide), me qëllim për të minimizuar mbetjet që do të hidhen në landfill-in e ardhshëm në Gjirokastrë.
- Studimet Rajonale të Menaxhimi të Mbetjeve do të vlerësojnë sasinë e prodhimit të mbeturinave nga të dhëna të besueshme – dhe kjo është shumë e rëndësishme dhe do të zbatojnë objektivat strategjike të Planit Kombëtar të Mbetjeve për landfill-et, riciklimin dhe kompostimin. Për këtë arsye, do të përcaktojnë numrin dhe vendndodhjen e landfill-eve të nevojshme që do të ndërtohen dhe do të përcaktojnë objektivat për parandalimin e mbetjeve, minimizimin e mbetjeve, riciklimin dhe kompostimin e tyre. Është theksuar se Bashkitë duhet të bashkëpunojnë në procesin e Studimit Rajonal të Menaxhimit të Mbetjeve për disa arsye: ky studim rajonal duhet të pranohet nga shoqëria, duke mbuluar në mënyrë të qëndrueshme nevojat e të gjitha qyteteve për administrimin e mbetjeve dhe studimi rajonal do të zbatohet duke ndërtuar të gjithë infrastrukturën e

nevojshme për të mirën e bashkive dhe komuniteteve vendase. Prandaj, është propozuar që duhet të ketë një transformim ligjor në mënyrë që bashkitë të mund të formojnë ndërmarrjet bashkiake për menaxhimin e mbetjeve në nivel vendor.

Boshti i Prioritetit 13: Përmirësimi i infrastrukturës sociale (arsimimit dhe shëndetësisë).

Synime për përmbushjen e Boshti të Prioritetit 13 janë:

- Përmirësimi i infrastrukturës arsimore ekzistuese dhe i infrastrukturës teknike me qëllim që të sigurojë mundësi më të shumta për zhvillimin e sektorit të arsimit dhe qasje më të mirë në arsim.
- Ofrimi i nivelit të lartë të shërbimeve publike, bashkiake dhe private.
- Sigurimi i drejtësisë dhe mundësive të barabarta për qytetarët në lidhje me punësimin, arsimimin, shëndetësinë, sigurinë, rekreacionin, kontaktin me natyrën.
- Organizimi i mirë i infrastrukturës sociale, si pasojë e cilësisë së lartë të mjedisit natyror dhe atij të ndërtuar.
- Zhvillimi i ekonomisë lokale dhe nxitja e inovacionit.

Boshti i Prioritetit 14: Ndërhyrje urbane dhe planifikimi - konsolidimi i zonave urbane.

Synime për përmbushjen e Boshtit të Prioritetit 14 janë:

- Rigjallërimi i qytetit historik të Gjirokastrës me ruajtje të multifunksionalitetit të tij.
- Rizhvillimi urban i integruar, projektet e rizhvillimit në lagjet më të vogla me karakteristika të veçanta (zgjidhje e problemeve urbane, shfrytëzim të perspektivave të zhvillimit, zhvillim i turizmit urban etj).
- Mirëmbajtja dhe përmirësimi i elementëve natyrorë p.sh. përrrenjtë që kalojnë në zonat urbane, krijimi i unazave - rrjeteve të gjelbra etj.
- Ndërhyrja urbanizuese në zonat informale, pajisja me infrastrukturën e nevojshme, lidhja me rajonet qendrore, integrimi në zona rezidenciale.
- Zhvendosja e departamenteve universitare në ndërtesa të vjetra të cilat nuk përdoren - mirëmbajtja dhe shfrytëzimi i tyre.
- Ndërhyrjet në ndërtesat ekzistuese (përmirësim energjetik, rinovim i ndërtesave të braktisura me elemente tradicionale, etj).
- Trajtimi fenomeneve të konflikteve të përdorimit të tokës, p.sh. banesë rezidenciale-zonë industriale në qytetin e Gjirokastrës, rehabilitimi i ndërtesave të braktisura, jo aktive industriale përgjatë autostradës SH4 etj
- Mirëmbajtja e një mjedisi të pastër urban me menaxhimin e duhur të mbeturinave.

- Rinovimi dhe ripërdorimi i ndërtesave të vjetëruara jo aktive.

Boshti i Prioritetit 15: Përmirësimi i lëvizshmërisë dhe i transportit publik në nivel Bashkiak.

Synimet për përmbushjen e Boshtit të Prioritetit 15 janë:

- Modernizimi dhe përmirësimi i rrjetit rrugor primar me vepra për asfaltimin e tyre, zgjerimin dhe përmirësimin e karakteristikave gjeometrike, projekte të ndërtimit dhe mirëmbajtjes së rrugëve, për një lëvizje të lehtë të njerëzve dhe mallrave dhe përmbushjen e kërkesave të qytetarëve për të udhëtuar, qasjen në shërbime, arsim, rekreacion.
- Ndërtimi, rehabilitimi dhe përmirësimi i pjesëve të rrjetit rrugor në qytetin e Gjirokastrës, por edhe përfundimi i lidhjeve me vendbanimet e tjera.
- Përmirësimi dhe modernizimi i sistemit të transportit me orare më të shpeshta të Transportit Publik në mes të vendbanimeve dhe lidhje edhe me zonat më të largëta.
- Promovimi i lëvizshmërisë së qëndrueshme.
- Rregullime të duhura të trafikut, disa prej të cilave është e mundur të zbatohen menjëherë dhe pa kosto - shembull karakteristik shndërrimi i disa rrugëve në rrugë me një drejtim.

Boshti i Prioritetit 16: Qeverisja elektronike (e-government) dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike.

Qeverisja elektronike i referohet futjes së teknologjive të informacionit në administratën publike me qëllim që lëvizja, menaxhimi dhe arkivimi i dokumenteve të bëhet në mënyrë elektronike. Nëpërmjet këtij procesi do të minimizohet kostoja dhe koha e dërgimit dhe marrjes së dokumenteve ndërmjet organeve qeveritare, kështu do të bëhet e mundur për të mënjeluar dhe luftuar burokracinë, do të rritet transparenca, ndërsa qytetarët dhe sipërmarrjet do të shërbehen më mirë dhe më lehtë, sidomos zonat dhe vendbanimet e largëta nga qyteti i Gjirokastrës etj. Për këtë qëllim, duhet:

- Ofrimi i infrastrukturës së internetit në të gjitha vendbanimet e Bashkisë.
- Të forcohet infrastruktura materialo-teknologjike në lidhje me çështje të teknologjisë së kompjuterave në shërbimet e Bashkisë dhe të Prefekturës.
- Të zhvillohet logjistika e duhur me qëllim zbatimin e e-qeverisje.
- Të trajnohet personeli i bashkisë dhe Prefekturës për përdorimin e software.
- Të modifikohet kuadri ligjor i Shqipërisë, me qëllim të lejohet dhe të inkurajohet përdorimi i teknologjive të reja në shërbimet publike midis tyre si edhe me qytetarët dhe investitorët.
- Të formohet në çdo seli të vjetër të ish bashkive të Bashkisë së re të Gjirokastrës një Shërbim civil bashkiak, me qëllim për të siguruar se të gjithë qytetarët dhe

banorët e zonave të largëta do të kenë qasje në sistemet e-qeverisjes, pavarësisht nga mosha dhe niveli i arsimimit të tyre.

- Shfrytëzimi i zyrave postare të shpërndara nëpër vendbanime të largëta për të mundësuar marrjen e vërtetimeve të ndryshme apo kryerjen e pagesave shtetërore nëpërmjet zyrave postare.

Boshti i Prioritetit 17: Forcimi i rolit të Universitetit si Universitet rajonal i Shqipërisë së Jugut.

Ekzistenca e Universitetit të Gjirokastrës është një avantazh i rëndësishëm për Bashkinë, pasi është e mundur që institucioni akademik të orientojnë të rinjtë drejt fusha studimi p.sh. arkitekturë dhe inxhinieri ndërtimi. Në të njëjtën kohë, universiteti mund të jetë një terminal informacioni dhe trajnimi të vazhdueshëm, duke zhvilluar programe të të nxënies gjatë gjithë jetës, të shumë profesioneve dhe veçanërisht ato që lidhen me sektorin e turizmit, me sektorin e bujqësisë dhe atë të blegtorisë etj.

1.6.4 Parashikime demografike

Në këtë seksion paraqiten të dhënat demografike për Bashkinë Gjirokastrë që nga viti 2001 deri në vitin 2011 (regjistrimi i fundit). Në veçanti në tabelat e mëposhtme renditen të gjitha të dhënat demografike me kalimin e viteve, nga ku konfirmohet një ulje e madhe e popullsisë. Të dhënat e mësipërme ju paraqiten në diagramet 1.6.4.1 dhe 1.6.4.2. Nga të dhënat e tabelës 1.6.4.1, por dhe nga paraqitjet grafike dallohet tendenca rënëse e popullsisë në nivel totali të Bashkisë dhe Prefekturës Gjirokastrë. Kjo ulje i atribuohet problemeve akute që paraqiten në ekonominë e vendit, si edhe mungesës së infrastrukturës bazë dhe investimeve si në shkallë kombëtare ashtu edhe në shkallë Bashkie, fakte që ndikuan në rritjen e emigracionit të qytetarëve drejt vendeve fqinje apo në qendrat e mëdha urbane të vendit në kërkim të kushteve më të mira për jetesë si dhe gjetjes së punës.

Në mënyrë analitike, në tabelën e mëposhtme (Tabela 1.6.4.1) vihet re një ulje e popullsisë në ish Bashkinë Gjirokastrë, të nivelit -3.85%, ndjek më pas komuna Lazarat me një përqindje uljeje -11.36%, ndërsa në komunat e tjera të Bashkisë Gjirokastrë, shënohen -18.86% në Komunën Antigone, -51.68% në komunën Cepo, -31.02% në komunën Lunxhëri, -22.95% në komunën Odrie dhe -43.69% në komunën Picar. Në nivel rajoni ulja e popullsisë shënon një përqindje të nivelit -36.85%. Ndryshimi i vogël i popullsisë që vihet re në ish Bashkinë Gjirokastrë dhe në ish komunën Lazarat, ndoshta i atribuohet faktit se aty janë përqëndruar aktivitetet më të shumta sipërmarrëse ekonomike të rajonit, dhe ndoshta ky ndryshim mund të ndikohet gjithashtu edhe nga marrëdhëniet dy palëshe tregtare që Gjirokastra ka, për arsye të pozicionimit të saj gjeografik, me Greqinë.

Sipas të dhënave të INSTAT-it, në lidhje me parashikimet për popullsinë gjatë 15 viteve të ardhshme, shumica e Qarqeve parashikohet të përballen me një reduktim të numrit të lindjeve. Në lidhje me rritjen e vdekjeve në të gjithë Shqipërinë, parashikohet përballja me një rënie natyrore të popullsisë në të ardhmen. Përsa i

përket rajonit të Gjirokastrës, parashikohet se ky rajon do të përballlet me uljen natyrore më të fuqishme të popullsisë (-0,5% në vitin 2031), duke reflektuar fillimin e hershëm të tranzicionit të fertilitetit, në kombinim me migrimin masiv të brendshëm dhe të jashtëm që rajoni u përball deri në kohët e fundit.

Bashki/ Komuna Vendore	Regjistrimi 2001	Regjistrimi 2011	Ndryshimi 2001- 2011 (%)
ANTIGONE	1230	998	-18.86
BALLABAN	2165	1047	-51.64
BUZ	1671	737	-55.89
CEPO	3574	1727	-51.68
ÇARÇOVË	1577	918	-41.79
DISHNICË	2289	1159	-49.37
DROPULL I POSHTËM	8250	2100	-74.55
DROPULL I SIPËRM	8830	971	-89.00
FRASHËR	817	387	-52.63
FSHAT MEMALIAJ	2559	1606	-37.24
GJIROKASTËR	20630	19836	-3.85
KËLCYRË	3434	2651	-22.80
KRAHËS	3742	2554	-31.75
KURVELESH	1389	705	-49.24
LAZARAT	3160	2801	-11.36
LIBOHOVË	2307	1992	-13.65
LOPËS	1263	723	-42.76
LUFTINJË	3882	1734	-55.33
LUNXHËRI	2814	1941	-31.02
MEMALIAJ	4740	2647	-44.16
ODRIE	562	433	-22.95
PËRMET	7717	5945	-22.96
PETRAN	2248	1622	-27.85
PICAR	1664	937	-43.69
POGON	648	432	-33.33
QENDËR PISKOVË	2784	1742	-37.43
QENDËR (TEPELENË)	4290	3179	-25.90
QENDËR LIBOHOVË	1604	1264	-21.20
QESARAT	2354	1379	-41.42
SUKË	2806	1256	-55.24
TEPELENË	6575	4342	-33.96
ZAGORI	718	411	-42.76
Totali	114293	72176	-36.85

Tabela 1.6.4.1: Të dhëna demografike të Bashkisë Gjirokastrë (regjistrimet 2001 dhe 2011).¹⁰³

¹⁰³ INSTAT.

Sipas INSTAT-it, ulja e normës së emigrimit ndërkombëtar me vetëm 1/3 në të gjitha rajonet, nga 1990 deri në vitin 2031, e kombinuar me një rënie të butë të lindjeve, do të zvogëlojë popullsinë në 40% në shumicën e rajoneve.

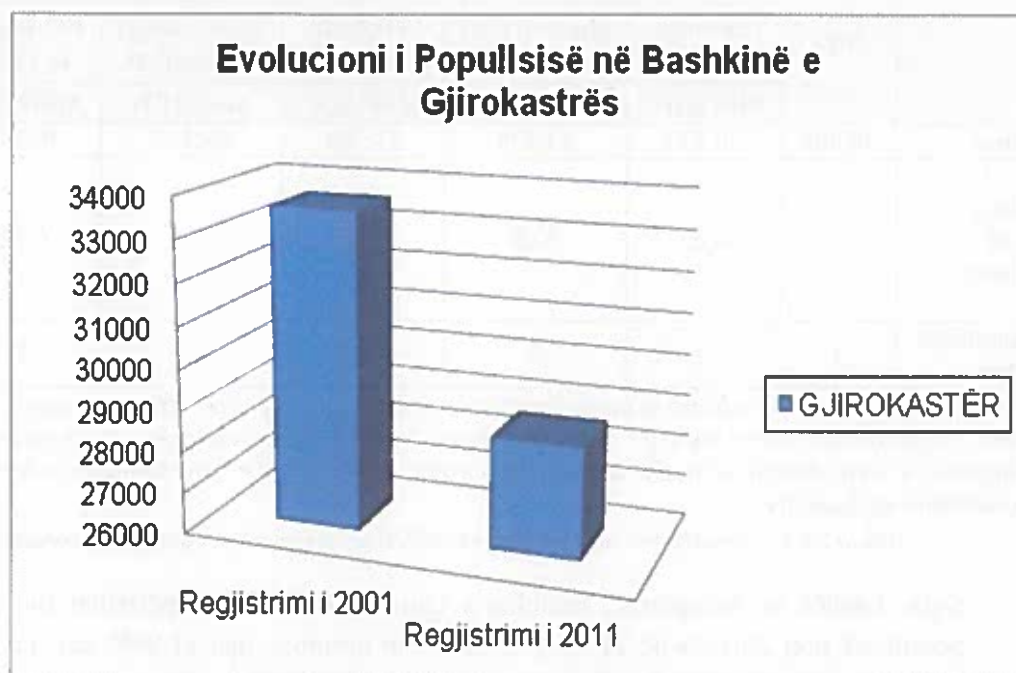

Diagrama 1.6.4.1: Zhvillimi i Popullsisë së Bashkisë Gjirokastrë.¹⁰⁴

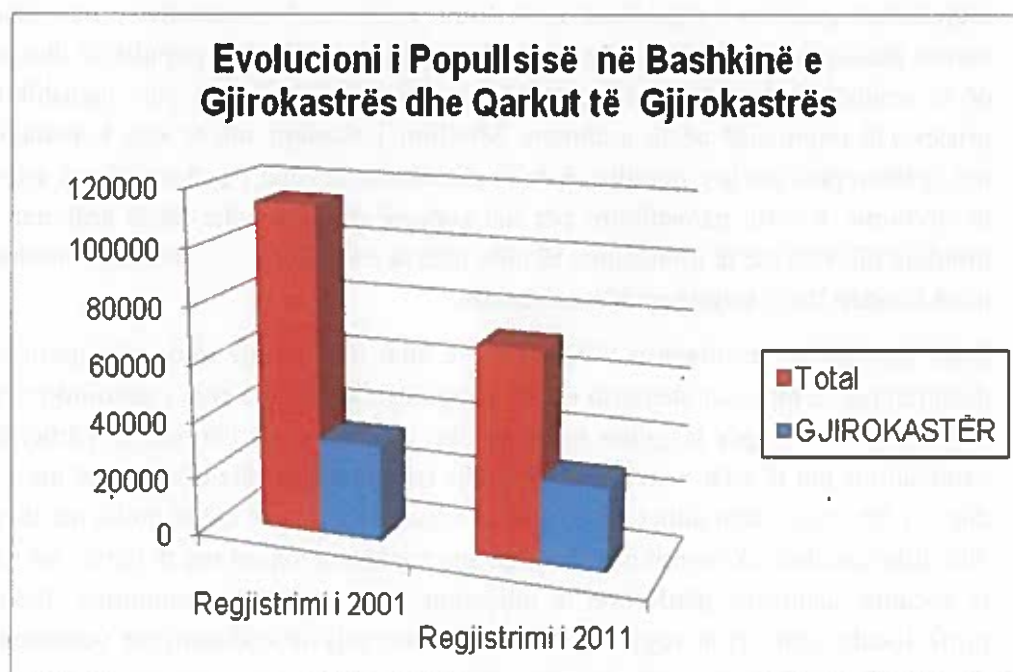

Diagrama 1.6.4.2: Ecuria e Popullsisë së Bashkisë së Gjirokastrës në lidhje me qarkun.¹⁰⁵

¹⁰⁴ INSTAT.

¹⁰⁵ INSTAT.

Më poshtë po paraqitet një tabelë në nivel të prefekturës Gjirokastrë, ku pasqyrohet prirja e popullsisë në thellësi të 20vjeçarit përmes tre (3) skenarëve.

	2011	Skenari i vitit 2031					
		Përqëndrimi i lartë	Shpërqëndrimi i lartë	Përqëndrimi konstant	Shpërqëndrimi konstant	Përqëndrimi i ulët	Shpërqëndrimi i ulët
		MMMHC	MMMHD	MMMcC	MMMcD	MMMLC	MMMLD
Popullsia	78,405	50,717	53,428	53,508	55,557	56,294	57,595
Raporti i popullsisë 2031 me popullsinë 2011		0.65	0.68	0.68	0.71	0.72	0.73
% e popullsisë Shqiptare	3	2	2	2	2	2	2

Shënim: HC= migrimet e brendshme të larta dhe të përqendruara në hapësirë, HD= migrimet e brendshme të larta dhe të shpërqendruara në hapësirë, CC= migrimet e brendshme konstante dhe të përqendruara në hapësirë LC= migrimet e brendshme të ulëta dhe të përqendruara në hapësirë, LD= migrimet e brendshme të ulëta dhe të shpërqendruara në hapësirë

Tabela 1.6.4.2: Parashikime të popullsisë në thellësi të 20 vjeçarit për qarkun Gjirokastrë.¹⁰⁶

Sipas tabelës së mësipërme, prefektura Gjirokastrë mund të përballet me rënie të popullsisë prej 20.35% në 21.80% në skenarin optimist, nga 21.99% deri në 24.01% në skenarin mesatar dhe 23.78% në 26, 78% në skenarin negativ.

Edhe pse, si në qarkun, ashtu edhe në Bashkinë për të cilën kryhet studimi, regjistrohet pakësim i popullsisë në kalimin e viteve, konsiderohet e nevojshme të merret parasysh mundësia e një rritjeje të vogël dhe graduale e popullsisë dhe në fakt që të simulohej skenari më i keq u përdor tipi i rikapitalizimit për parashikimin e prirjeve të popullsisë në të ardhmen. Mbulimi i skenarit më të keq konsiderohet i nevojshëm, pasi prirja e popullsisë do të përcaktojë nevojat e tashme dhe të ardhshme të strehimit. Kështu parashikimi për një kërkesë më të madhe në të ardhmen do të mbulojë një kërkesë të mundshme të ulët, ndërsa e kundërta nuk mund të ndodhë, dhe në të kundërt do të krijojë probleme serioze.

Duke kombinuar rezultatet e INSTAT-it, të cilat treguan një rënie të popullsisë dhe dëshirën për të mbuluar skenarin më të keq parashikohet një rritje e përqindjes vjetore rritje prej + 0.5% për të gjitha bashkitë dhe vendbanimet. Përgjatë përbëjnë disa vendbanime për të cilat merret një përqindje rritje më e madhe e barabartë me + 1,0% dhe + 1,5%. Kjo i atribuohet faktit se këto vendbanime kanë një popullsi më të madhe dhe diferencohen ekonomikisht dhe nga ana sociale në raport me të tjerët. Në mënyrë të veçantë, ushtrojnë përdorime të ndryshme të aktiviteteve ekonomike (laboratorë profesionale, industri të vogla, dyqane, shërbime, etj) në krahasim me vendbanimet e tjera të cilat kanë karakter plotësisht rural.

Përsa i përket Bashkisë Gjirokastrë, vlerësohet se si qyteti i Gjirokastrës, ashtu edhe ish komunat Lazarat, Antigone, Lunxhëri dhe Odrie, ndryshojnë drejt një niveli

¹⁰⁶ INSTAT.

ekonomik dhe social, do të shënojnë një lulëzim më të madh ekonomik dhe si rrjedhim edhe një shtim të popullsisë, kështu që mendojmë se në këto rajone do të shënohet një përqindje rritjeje të popullsisë, më të madhe se 0.5%. Konsiderojmë se do të kemi një përqindje prej 1% në ish Bashkinë Gjirokastrë dhe në ish komunën Lazarat, 0,8% në ish komunat Antigone, Lunxhëri dhe Odrie dhe në ish komunat e tjera të bashkisë së tanishme Gjirokastrë vlerësojmë rritje të shkallës 0.5%.

Formula e rikapitalizimit jepet nga ekuacioni i mëposhtëm matematikor:

$$E_v = E_o \cdot (1 + \rho)^v$$

ku

Ev: popullsia e parashikuar

Eo: popullsia gjatë viti të regjistrimit

p: shtimi vjetor i popullsisë

v: vitet për të cilat do të kryhet parashikimi

Siç u përmend më lart parashikimet e projeksionit të popullsisë bëhen për çdo pesë vjet duke filluar nga viti bazë 2011, me projeksionin e parë për vitin 2016 dhe më pas në 15 vitet e ardhshme, domethënë deri në vitin 2030. Prandaj parashikimi i popullsisë me formulën e rikapitalizimit do zbatohet me bazë vitin referencë (2011 të dhëna të regjistrimit) fillimisht për vitin 2016 (si situatë aktuale) dhe pastaj për dhjetëvjeçarin e ardhshëm deri në vitin 2026 (faza A') dhe në 15 vitet e ardhshme deri viti 2030 (faza B').

Nga Tabela 1.6.4.1 e këtij seksioni merren vlerat e popullsisë së vendbanimeve që përbëjnë zonën e studimit për vitin bazë 2011. Më poshtë është paraqitur në mënyrë analitike përlogaritja e cila është bërë duke zbatuar formulën e rikapitalizimit, për ish-Njësinë Administrative të Bashkisë së Gjirokastrës:

E_o = numri i banorëve

$\rho = 0,5\%$

$v_1 = 2016-2011 = 5$ (situata aktuale)

$v_2 = 2026-2011 = 15$ (faza A')

$v_3 = 2030-2011 = 19$ (faza B')

$$E_{2016} = \text{banorë} \cdot \left(1 + \frac{0.5}{100}\right)^5 = A$$

$$E_{2026} = \text{banorë} \cdot \left(1 + \frac{0.5}{100}\right)^{15} = B$$

$$E_{2030} = \text{banorë} \cdot \left(1 + \frac{0.5}{100}\right)^{19} = \Gamma$$

Rezultatet parashikimit të popullsisë së ish Njërive Administrative të Bashkisë nga aplikimi i formulës së rikapitalizimit janë paraqitur në tabelën e mëposhtme (Tabela 1.6.4.3).

Bashkitë/ Komunat Lokale	Regjistrimi 2011	Parashikimi	Parashikimi	Parashikimi	Rritja vjetore e popullsisë (p)
		2016	2026	2030	
ANTIGONË	998	1039	1125	1208	0.8%
CEPO	1727	1771	1861	1947	0.5%
GJIROKASTËR	19836	20848	23029	25186	1.0%
LAZARAT	2801	2944	3252	3557	1.0%
LUNXHËRI	1941	2020	2187	2350	0.8%
ODRIE	433	451	488	524	0.8%
PICAR	937	961	1010	1056	0.5%
TOTAL	28673	30032	32952	35828	

p: rritja vjetore e popullsisë (0,5%, 0,8% kat 1%)

Tabela 1.6.4.3: Parashikimi i popullsisë për Bashkinë e Gjirokastrës me formulën e rikapitalizimit.

1.6.5 Rezervat e strehimit

Në tabelën më poshtë paraqiten të dhëna të krahasueshme bazuar në skenarët që u analizuan më lartë për sa i përket zhvillimit të popullsisë dhe gjendjes së strehimit në Bashkinë Gjirokastrë. Më tepër, llogaritet ritmi i shtimit vjetor të popullsisë, në mënyrë që të mbulohet mjaftueshmëria e banesave në një periudhë 20 vjeçare.

	2011	Skenari 2031						
		Përqënd.i lartë	Shpërqënd. i lartë	Përqënd. konstant.	Shpërqënd. - konstant.	Përqënd. i ulët	Shpërqënd - i ulët.	
		MMMHC	MMMHD	MMMCC	MMMCD	MMMLC	MMMLD	
Popullsia Totale	78,405	50,717	53,428	53,508	55,557	56,294	57,595	
		37,119						
Raporti i të gjitha banesave të popullsisë	2.11	1.37	1.44	1.44	1.50	1.52	1.55	
Raporti aktual i anëtarëve të familjes për K/ familjar		3.38						
Totali i K/ Familjarëve	23,197	15,005	15,807	15,831	16,437	16,655	17,040	
Raporti i të gjitha banesave K/ Familjarët	0.62	0.40	0.43	0.43	0.44	0.45	0.46	
GJIROKASTER								
	2011	Projektimi 2016		Projektimi 2026		Projektimi 2036		p
Popullsia Totale (projektimi me - 0,5)	28673	27,963		26,596		25,296		-0.5%
Të gjitha banesat		11,996						
Raporti i të gjitha banesave të popullsisë	2.39	2.33		2.22		2.11		

Raporti aktual i anëtarëve të familjes për K/ familjar	3.50				
Totali i K/ Familjarëve	8,151	7,990	7,599	7,227	
Raporti I të gjitha banesave K/ Familjarët	0.68	0.67	0.63	0.60	
GJIROKASTER					
	2011	Projektimi 2016	Projektimi 2026	Projektimi 2036	p
Popullsia Totale (Projektimi me 0,5)	28673	29,397	30,900	32,481	0.5%
Të gjitha banesat	11,996				
Raporti i të gjitha banesave të popullsisë	2.39	2.45	2.58	2.71	
Raporti aktual i anëtarëve të familjes për K/ familjar	3.50				
Totali i K/ Familjarëve	8,151	8,399	8,829	9,280	
Raporti I të gjitha banesave K/ Familjarët	0.68	0.70	0.74	0.77	
GJIROKASTER					
	2011	Projektimi 2016	Projektimi 2026	Projektimi 2036	p
Popullsia Totale (Projektimi me 0,5)	28673	30,950	36,060	42,015	1.54%
Të gjitha banesat	11,996				
Raporti i të gjitha banesave të popullsisë	2.39	2.58	3.01	3.50	
Raporti aktual i anëtarëve të familjes për K/ familjar	3.50				
Totali i K/ Familjarëve	8,151	8,843	10,303	12,004	
Raporti I të gjitha banesave K/ Familjarët	0.68	0.74	0.86	1.00	

p: rritja vjetore e i popullsisë

Tabela 1.6.5.1: Rezultate të krahasueshme popullsi-banesa me ritëm ndryshimi të popullsisë (-0,5% dhe 0,5%), zgjerim i popullsisë për mbulim të banesave për Bashkinë Gjirokastrë.

Në tabelen 1.6.5.1 paraqiten të dhëna për Gjirokastrën në nivel rajonal dhe bashkiak. Në nivel rajonal, sipas studimit të Institutit të Statistikave (INSTAT), popullsia mund të jetë reduktuar nga 26.54% deri në 35.31%. Me sasinë e tanishme të banesave, llogaritet se në 2011 përputhet një (1) banesë për 2.11 banorë, ndërsa për një periudhë dhjetëvjeçare raporti parashikohet të arrijë nga 1.55 deri në 1.37 banorë për banesë. Kjo do të thotë që do të ketë një shtim të banesave boshe në gjithë bashkinë.

Gjithashtu, me mesataren e anëtareve për familje (3,38 banues/familje), u llogarit zhvillimi i familjeve dhe më tepër raporti midis banoreve dhe familjeve për një periudhë 20 vjeçare. Nga kjo tabelë duket se në 2011, rreth 62% e banesave që

ekzistojnë në rajon përdoren për qëllime strehimi. Kjo përqindje mund të arrijë nga 46% deri në 40% për një periudhë 15vjeçare, duke shënuar përkatësisht reduktim -16% dhe -22%.

Për më tepër, për Bashkinë Gjirokastrë u krijuan dy skenarë. Skenari i parë ndjek motivin e zhvillimit të popullsisë së studimit të INSTAT, me një përqindje reduktimi të popullsisë të nivelit -0,5%, ndërsa skenari i dytë është skenari më i keq në të cilin parashikohet shtim vjetor i popullsisë me 0.5%. Me motivin e zhvillimit të popullsisë në nivel bashkiak, u gjet se përqindja e banesave që përdoren sot dhe është 68%, mund të reduktohet në 60% duke shënuar një ndryshim të nivelit -8% në një periudhë 25 vjeçare. Përkundrazi, sipas skenarit të keq, nga i cili parashikohet shtim i popullsisë, përqindja e përdorimit të banesave pritet të shtohet nga 68% në 77% duke shënuar një rritje të nivelit 9%.

Edhe pse, sipas skenarit më të keq dallohet një shtim i përdorimit të banesave, ka një përqindje të banesave të nivelit 23%, që ngelen të pashfrytëzuara. Në mënyrë që të bëhet vlerësimi i përgjithshëm i riskut, përse i përket mjaftueshmërisë së banesave bazuar në shtimin e popullsisë në një periudhë 25 vjeçare, u llogarit ritmi i ndryshimit të popullsisë, në mënyrë që të ketë një mbulim të përgjithshëm të banesave në një periudhë 25 vjeçare, i cili do duhet të arrijë 1.54% për Bashkinë Gjirokastrë.

PËRFUNDIME

Popullsia në bashkinë Gjirokastrë parashikohet të reduktohet ndjeshëm në një periudhë 20 vjeçare (të dhëna nga INSTAT), për shkak të reduktimit të lindjeve dhe reduktimit natyror të popullsisë, si dhe për shkak të migrimit kombëtar dhe të brendshëm, drejt qendrave të mëdha ekonomike. Krahas reduktimit të madh që parashikohet për një periudhë 20 vjeçare, u gjykua e nevojshme simulimi i skenarit më të keq me përdorimin e interesit të përberë për parashikimin e zhvillimit të popullatës në të ardhmen. Mbulimi skenarit më të keq konsiderohet i nevojshëm, pasi parashikimi për një kërkesë më të madhe do të mbulojë një kërkesë të vogël të mundshme, ndërsa e anasjellta nuk mund të ndodhë por në të kundërt do të krijojë probleme madhore.

Në mënyrë analitike, parashikohet të reduktohet popullsia në bashkinë Gjirokastrë në 20 vjeçarën e ardhshme nga 26,54% deri 35,31%. Sipas gjendjes aktuale të strehimit në bashkinë Gjirokastrë, ekziston sasi e mjaftueshme e banesave boshe, rreth 43% mbi numrin e përgjithshëm të banesave. Nga ky fakt duket se përqindja e banesave boshe do të rritet. Përkundrazi, në 20 vjeçarën e fundit, u vu re një rritje në ndërtimin e ndërtesave me qëllim banim, i cili në kombinim me reduktimin e madh të popullsisë, intensifikoi situatën ekzistuese të strehimit në Bashkinë Gjirokastrë.

Bazuar në skenarin më të keq, sasia e mjaftueshme e banesave për familje, mbetet në 23% për Gjirokastrën. Gjithashtu, për vlerësimin total të riskut dhe kuptimin më të mirë të nevojave të ardhshme të strehimit, u llogarit ritmi i zhvillimit të popullsisë në një periudhë 25 vjeçare, në mënyrë për të pasur strehim të plotë në nivel bashkiak. Përse i përket bashkisë Gjirokastrë, ritmi i ndryshimit të popullsisë do të duhej të

arrinte 1,54% në nivel vjetor, në mënyre që të bëhet strehimi i plotë në ndërtesat që përdoren për banim. Siç mund të parashikohet, ritmi i ndryshimit që u llogarit është shume i madh dhe nuk përputhet me zhvillimet aktuale të popullsisë në Shqipëri.

Pra, përmbledhtazi, sipas të dhënave të INSTAT, por dhe me metodologjinë dhe analizën që u ndoq në unitetet e mësipërme, përse i përket zhvillimit të popullsisë në krahasim me banesat ekzistuese, për një periudhë 20 vjeçare, duket se nuk ka nevojë rindërtimi të ndërtesave të reja me qëllime strehimi, në mënyre që të mbulohen nevojat e ardhshme të strehimit. Megjithatë do të duhet të kihet parasysh koha e ndërtimit të objekteve dhe gjendja e tyre, që janë faktorë kryesore që ndikojnë në mjaftueshmërinë dhe cilësinë e banesave dhe funksionojnë negativisht gjatë kohës.

1.6.6 Parashikimet financiare

Në vazhdim të të dhënave të analizës, pretendohet se GDP e Bashkisë Gjirokastrë do të rritet gjatë viteve të ardhshme dhe për këtë do të kontribuojë pozitivisht planifikimi në fjalë. Gjithashtu, pretendohet se do të ketë aktivitete të reja ekonomike, do të ndërtohen vepra të reja infrastrukture dhe do të vijnë investime të reja në zonë. Si rezultat do të krijohen vende të reja pune dhe bashkia do të njohë prosperitet. Disa nga veprat e mësipërme parashikohen të financohen nga programet e mëdha si më poshtë:

- Programet europiane (psh. Interreg, Balkan Med etj) që do të implementohen në të ardhmen, buxheti i të cilave është 82 mln € dhe parashikohet që investimet në zonën në studim do të arrijnë 15 mln €.
- Investimet nga programi i investimeve publike, që pritet të behën, të cilat parashikohet që do të arrijnë vlerën 20 mln €.
- Investimet e reja që pritet të behën në të ardhmen, me anë të shtrimit të rrugëve të tjera (psh Banka Botërore e Investimeve, investime Shqiptaro-Greke, investime Shqiptaro-Italiane etj.) ku investimet totale shqiptare arrijnë 4,2 mil. € dhe parashikohet që investimet për zonën në studim do të arrijnë midis 110 mln € dhe 130 mln €.
- Investimet e bashkisë së zonës në studim që do të vijnë nga të ardhura të njëjta, me anë të formës së reciprocitetit, të cilat pritet të arrijnë pothuajse 15 mln €.

1.6.7 Struktura e ndërtimeve

Bashkia Gjirokastrë do të vazhdojë të karakterizohet nga monocentizmi për shkak të madhësisë së popullsisë, zhvillimit historik dhe peshës ekonomike të qytetit me të njëjtin emër. Prandaj themelohen dy nivele, nga një anë qyteti me fshatin Lazarat, me të cilën formojnë një zonë integrale banimi dhe ekonomike dhe nga ana tjetër vendbanimet e tjera.

Në qytetin e Gjirokastrës synohet rregullimi i përgjithshëm i hapësirës në dy drejtime kryesore: rivitalizimi i bërthamës historike, për ta shndërruar në një bërthamë aktive

multifunkionale, një organizëm i gjallë në vend të një qyteti kuriozitetesh-muze, si dhe integrimi dhe rehabilitimi i zonave të reja të banimit për të përfituar një formë dhe një strukturë të njohur. Përveç kësaj, është e dëshirueshme ndërlidhja funksionale e këtyre dy bashkësive (zonës historike dhe zonave të reja të banimit), duke larguar në praktikë mospërputhjet dhe kufijtë artificiale ose natyrore. Arritja e këtij objekti është e vështirë pasi nga njëra anë në bërthamën e qytetit ekziston aktualisht një tendencë zhvlerësimi dhe braktisje (pakësim i popullsisë dhe përkeqësim i stokut të ndërtesave), ndërsa një pjesë e zonave të reja të banimit janë tashmë të dendura, me segmentim të fortë dhe me shumë pronarë. Prandaj është e nevojshme të krijohet një strategji e veçantë dhe studime të veçanta urbane.

Parimet e përgjithshme dhe strategjitë për ringjalljen dhe ri-dizenimin e qendrës historike të qytetit janë (a) instalimi i funksioneve të shumëllojshme, por duke përfshirë limitet dhe densitetet e përdorimeve të veçanta për të shmangur konfliktet dhe fenomenet dominuese të një përdorimi në dëm të një tjetri, (b) krijimi i një sistemi të integruar të infrastrukturës urbane, me theks të veçantë në lëvizshmërinë e qëndrueshme, duke marrë parasysh specifikat territoriale dhe kontrollimin e teknologjive bashkëkohore dhe sistemeve inteligjente, (c) adoptimi i zgjidhjeve bashkëkohore dhe inovative arkitektonike dhe urbane që respektojnë arkitekturën e trashëgimisë dhe do të inkuadrohen në mjedisin historik dhe ndërtesat e ruajtura (d) ruajtja e kohezionit social duke shmangur përjashtimin e grupeve të dobëta ekonomike dhe ruajtjen e familjeve ekzistuese dhe shtresëzimit social dhe (e) të sigurohet përfshirja e qytetarëve (banorëve dhe punonjësve) në procesin e planifikimit, projektimit dhe zbatimit. Për një përfundim të suksesshëm kërkohet plan afatgjatë dhe koordinim i një numri të madh të palëve të interesuara.

Për të përmirësuar strukturën, formën dhe funksionin e vendbanimeve të tjera të vogla do të zbatohen strategjitë e pikave të ndërhyrjes (P.sh. krijimi i një sheshi të përbashkët, krijimi i hapësirave publike multifunkionale për çdo ndërtim, ndërhyrja për mbrojtjen nga fatkeqësitë natyrore, restaurimi i monumenteve të kulturës), të tilla që do të kenë një efekt të shumëfishtë në komunitetin vendas dhe do të mund të inkuadrohen në rrjet. Kjo do të lidhë zonat individuale të shpërndara, shumë prej të cilave zhvillohen në mënyrë joformale në dekadat e fundit, do të rindërtohen dhe do të integrohen në funksionimin e përditshëm zona joaktive dhe do të krijohet një pikë referimi e qartë e identitetit të tyre.

1.6.8 Niveli i cilësisë së mjedisit

Mjedis natyror cilësor për Bashkinë e Gjirokastrës do të thotë ujëra të pastra (mbitokësore dhe nëntokësore), mungesa e ndotësve të ajrit, toka pjellore, kufizim të zhurmës, peizazh natyror të paprekur.

Përcaktimi i nivelit të cilësisë mjedisore kërkon ekzistencën e disa standardeve të caktuara, atyre kombëtare dhe në rastin më të mire atyre evropiane ose ndërkombëtare.

Cilësia e ujit

Cilësia e ujit varet në masë të madhe nga menaxhimi i mbeturinave dhe i mbetjeve ujore të zonave urbane dhe industriale. Menaxhimi i deri sotëm i tyre ka çuar në rëndim dhe reduktim të cilësisë. Ujërat sipërfaqësore me cilësi të mirë janë ato ujëra që kanë nivele të ulëta ushqyese dhe lëndë organike, janë të ngopura me oksigjen, me faunë të pasur jo vertebrorësh dhe ambient të përshtatshëm për riprodhimin e peshkut. Për ujërat nëntokësore, përqendrimi i parametrave të mëposhtme karakterizon cilësinë e tyre.

- Anione
- Metalet e rënda (Al, Sb, Si, Be, Cd, Co, Cr, Fe, Mn, Hg, Ni, Pb, Cu, Se, Ta dhe Zn)
- Substanca totale vajore
- Vajra dhe yndyrna bimore dhe shtazore
- Hidrokarbure totale naftë (TPHs)
- Hidrokarbure aromatike policiklike (PAH)
- Koliforme totale
- BOD5
- Totale COD
- Grimca të pezulluar
- Solide totale të tretura dhe
- Karbone totale organike (TOC).

Ekzistenca e një kuadri ligjor për mbrojtjen e sipërfaqeve ujore nëntokësore dhe mbitokësore është përgjegjësi e çdo shteti. Nëse uji do të përdoret si ujë i pijshëm, ai do të duhet të përmbushë disa standarde specifike. Miratimi i kushteve të reja dhe respektimi me rreptësi i atyre ekzistuese do të sigurojë ruajtjen e cilësisë së mirë të ujërave me përmirësimin e njëkohshëm të zhvillimit ekonomik dhe social të Bashkisë.

Mjedisi ujqor i Bashkisë kërcënohet nga faktori ndotje. Mbetjet urbane apo ato industriale derdhen pa asnjë kontroll menaxhues kudo, transportohen nga uji dhe ajri dhe përhapen në një sipërfaqe më të madhe, duke dhënë një imazh të keq për banorët dhe vizitorët e zonës, duke përhapur më lehtë ndotjen si dhe duke shkaktuar më shumë pasoja negative për njerëzit dhe habitatet. Kështu, kapitulli "Menaxhimi i mbetjeve" duhet të parashikojë jo vetëm trajtimin e duhur të mbeturinave në vendet e caktuara, në përputhje me të gjitha kushtet e nevojshme mjedisore, por edhe pastrimin e të gjithë territorit të Bashkisë nga ndotjet, që për shumë vite janë të depozituara në zona të ndryshme.

Cilësia e ajrit të atmosferës

Në nivel kombëtar, Shqipëria ka miratuar vlera kufi për ndotësit atmosferikë, si me vendimin nr. 803 të lëshuar më 4 dhjetor 2003, në bazë të nenit 5 të Ligjit nr.8897 lëshuar më 16 maj 2002. Ndotësit kryesore atmosferikë që monitorohen janë SO₂, NO₂, NO_x, PM, CO.

Parashikimi total i emetimit GHG për gazrat në atmosferë paraqitet në ton CO₂ ekuivalente (CO₂-e), dhe bëhet sipas metodologjisë së Konventës së OKB-së “Konventa mbi Ndryshimet Klimatike” (UNFCCC). Performanca IFC, Standardi 3, për parandalimin dhe reduktimin e ndotjes, si edhe Kërkesa e Performancës 3 për parandalimin dhe pakësimin e ndotjes e EBRD, thekson se pragu është 100.000 ton CO₂-ekuivalente në vit për një projekt të vetëm ose zhvillimi.

Për Bashkinë e Gjirokastrës ajri me i ndotur është konstatuar kryesisht përgjatë rrugës nacionale në të cilën lëviz pjesën më të madhe të sektorit të transportit dhe të zhvilluar aktivitetin kryesor industrial. Drejtimet kryesore të zhvillimit të bashkisë janë bazuar në profilin industrial dhe atë turistik, të cilat pritet të përkeqësojnë cilësinë e ajrit. Mekanizmat e kontrollit për pajtim me limitet e emetimeve, në industri dhe në mekanizmat e sektorit të transportit dhe të kompensimit, mund të parandalojnë një fenomen të tillë dhe të fenojnë ndotjen e ajrit në nivele të ulëta.

Cilësia e tokës

Toka ka një rol si një habitat dhe shërben si një platformë për aktivitetet e njeriut, peizazhit dhe trashëgimisë dhe vepron si një ofrues i lëndëve të para. Këto funksione janë të denja për tu mbrojtur për shkak të rëndësisë së tyre socio-ekonomike dhe mjedisore.

Për vlerësimin e tokës interes paraqesin parametrat e mëposhtëm:

- Mbetjet në 105°C në total;
- Fraksionimi në sitë me diametër 2 mm me bazë të thatë në 105°;
- Metale të rënda (Al, Sb, As, Be, Cd, Co, Cr, Fe, Mn, Hg, Ni, Pb, Cu, Se, Ta and Zn);
- Totali i Karburanteve të Naftës (TPHs);
- Bifenile të Polikloruara (PCBs);
- Hidrokarburet aromatike policiklike (PAHs)

Mbrojtja e burimeve të ujit ka rëndësi të madhe për zhvillimin ekonomik të Bashkisë, pasi është baza mbi të cilën zhvillohet ekonomia rurale dhe pasuria pyjore. Erozioni i tokës çon në reduktimin e prodhimit bujqësor dhe në zhdukjen e burimeve pyjore. Erozioni i tokës në Bashki vihet re sidomos përgjatë brigjeve të lumit Drino. Në veçanti aty ku paraqiten gjarpërime, pasi aty energjia e ujit që rrjedh në drejtim të rrymës gërryen anën e jashtme të gjarpërimeve me depozitim të sedimenteve në pjesën e brendshme. Kështu, sipërfaqet bujqësore dhe zonat e banuara që janë të vendosura në anën e jashtme të gjarpërimit duhet të mbrohen me vepra të përshatshme teknike mbrojtjeje të brigjeve dhe largimin e sedimenteve nga shtretërit

e lumenjve. Erozioni i tokës vihet re në masë të madhe brenda territorit të Bashkisë. Në këto vende vihet re mungesë e bimësisë barishtore, vija tipike dhe rrallëherë rrëshqitje të tokës. Fenomeni i erozionit në zonat kodrinore ka dy shkaqe atë natyrore si edhe atë antropogjene. Në shkaqet antropogjene përmendim shpyllëzimin e pakontrolluar të vegjetacionit natyror për shkak të mbi kullotjes dhe prerja e jashtëligjshme e pyjeve, e cila trajtohet me mekanizma të kontrollit dhe menaxhimit të përgjithshëm të mjedisit natyror. Erozioni nga shkaqe natyrore, të tilla si gjeologji dhe klima duhet të trajtohen në një shkallë lokale (të madhe) dhe veçanërisht ku propozohen projekte infrastrukture dhe ndërtimi për banim dhe strukturë zhvillimi.

Në Bashkinë Gjirokastrë toka ka probleme të rëndësishme korrozioni me rezultat një cilësi të ulët, por me akset prioritare të propozuara, pritet të përmirësohet.

Peizazhi i paprekur

Në sipërfaqen e Bashkisë ndërhyrjet më të shpeshta antropogjene në peisazhin natyror janë krijimi i rezervuarëve dhe pellgjeve ujëmbajtëse .

Me ndërtimin e rezervuarëve dhe pellgjeve ujëmbajtëse në vende ku gjeomorfologjia, gjeologjia dhe tektonika e lejojnë, bëhet përqendrimi i një vëllimi të madh të ujit që përdoret për nevojat e njeriut për ujë, furnizimin me ujë, energji elektrike. Ndërtimi i tyre është bërë kryesisht duke bllokuar rrjedhjen e një lumi apo rrjedhe me barrierë fleksibile ose të ngurtë. Para ndërtimit të saj, duhet të përllogaritet kursi i valës përmblytëse në rast të thyerjes së barrerës si dhe duhet të parashikohen masat e duhura mbrojtëse për zonat në drejtim të rrymës. Sjellja e tyre duhet të monitorohet me monitorim të vazhdueshëm nga specialistë inxhinierë me përvojë për të siguruar jetën dhe funksionimin e sigurt të tyre.

Në bashkinë Gjirokastrë gjenden disa rezervuare por kryesisht pellgje ujëmbajtës. Disa prej tyre kanë rrjedhë rryme për nga tokat bujqësore dhe njësitë e tjera prodhuese..

Drejtimet e rrymës së rezervuarëve të zonës së Bashkisë duhet të kontrollohen për sigurinë e tyre, në rast të dëmtimit zona konsiderohet si e papërshtatshme për zhvillimin e banimit dhe përdorimet e tjera të ngjashme, të mbrohen me masa të përshtatshme me qëllim për të parandaluar përmblytjet, dëmtimin e pronës dhe humbjen e jetëve.

Zhurma

Mjedisi akustik është pasojë e karakteristikave territoriale të zonave në të cilat janë mbledhur mostrat e zhurmës (kryesisht zonat rurale pa burime të konsiderueshme të ndotjes nga zhurma). Nivelet e larta të zhurmës janë monitoruar në vendbanimet e afërta dhe rrugët.

Legjislacioni Shqiptar i referohet Ligjit nr. 9774, datë 17.7.2007 “Për vlerësimin dhe administrimin e zhurmës në mjedis”. Njëkohësisht mund ti referohemi Standardeve Ndërkombëtare (IFC, 2007). IFC përcakton dy nivele të ndjeshmërisë së zonës ku projekti do të zbatohet:

- Industriale dhe tregtare.
- Rezidenciale, institucionale dhe arsimore.

Bashkia Gjirokastrë është me dendësi popullore shumë të ulët, fakt i cili i jep një avantazh në nivele të ulëta zhurme. Me ndërhyrjet e buta të propozuara për zhvillimin e Bashkisë, emetimet e zhurmës priten të mbeten të ulëta edhe në të ardhmen.

1.7. Ndryshime të mundshme të sistemeve

Duhet të kuptohet se strategjia e propozuar territoriale, e cila ka si objekt kryesor zhvillimin e qëndrueshëm të Bashkisë, ka si rezultat të mundshëm ndryshimin e sistemeve ekzistuese territoriale (bujqësor, natyror, ujor, urban dhe infrastrukturor), siç ato përcaktohen në VKM 671/2015 "Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit". Ky ndryshim është i dëshirueshëm pasi synon mbrojtjen e mjedisit (natyror, kulturor, urban) dhe të natyrës, zgjidhjen e konflikteve, sigurimin e përputhshmërisë dhe plotësueshmërisë së përdorimit të tokës dhe infrastrukturës. Për reduktimin dhe kufizimin e ndikimeve të mundshme negative, të cilat do të vlerësohen në fazën e ardhshme nga VSM, parashikohen masat e duhura.

Këto ndryshime në sistemet territoriale mund të ndodhin bazuar si në projektet/veprimet e propozuara ashtu edhe bazuar në angazhimet institucionale që lindin nga legjislacioni i veçantë ose sektorial që i rregullojnë ato (p.sh. mjedisi natyror, ujërat, infrastruktura). Shënohet se finalizimi i tyre do të bëhet në fazën e ardhshme (III) me përcaktimin përfundimtar të përdorimeve të tokës dhe infrastrukturës, ku do të përshkruhen më me saktësi. Duke aplikuar vizionin e zhvillimit të Bashkisë dhe objektivat strategjike, përmes projekteve të propozuara, në shpërndarjen ekzistuese të sistemeve territoriale rezultojnë ndryshimet e mundshme, siç ato shpjegohen më poshtë.

Bazuar në vendndodhjen kyçe të Bashkisë (afërsi territoriale me zonat turistike të zhvilluara bregdetare, portë e jugut të vendit, qendër primare në rrjetin e banimit) dhe duke miratuar udhëzimet e PPK), ndërhyrjet më të rëndësishme propozohen në rajonin përreth kompleksit të banimit Gjirokastrë - Lazarat dhe në zonën qendrore, ku për shkak të gjeomorfologjisë dhe të vendndodhjes kyçe është i mundshëm dhe i përshtatshëm pozicionimi i infrastrukturës jetike teknike. Kështu, propozohet pozicionimi i unazës së qytetit, linja hekurudhore, njësia e trajtimit të ujërave të zeza.

Stacion ngarkimi dhe zona e aeroportit në pjesë të përshtatshme të sistemit ekzistues bujqësor apo sistemit natyror. Pozicionet dhe rrugëkalimet që shënohen në hartën H.03 janë treguese dhe për finalizimin e tyre do të kërkohen studime të specializuara. Së fundi, në periferinë e qytetit të Gjirokastrës, me zgjerimin e sistemit urban, mund të ndodhin disa ndryshime, me qëllim kryesor strehimin e aktiviteteve të reja ekonomike të nevojshme me qëllim që qyteti të mund të përgjigjet rolit të tij të ri. Në të njëjtën kohë, kërkohet mbrojtja më e mirë e sistemit ujor përmes forcimit të sistemit natyror.

Në përgjithësi, ndryshimet që janë konstatuar kanë lidhje kryesisht me sistemin bujqësor në zonën qendrore të Bashkisë (lugina e lumit Drino).

2. METODOLOGIA DHE PROGRAMI PËR KONSULTIM PUBLIK

Në fund të fazës B' të studimit "PLANI PËR HARTIM TË PËRGJITHSHËM VENDOR (PPV)" të Bashkisë Gjirokastrë, në përputhje me Termat e Referencës, por edhe me VKM nr.671, datë 2015 "Për miratimin e rregullores së planifikimit", do të duhet të kryhet konsultim publik me palët e interesuara, si institucione dhe qytetarë.

Objekti kryesor i konsultimit publik në procesin e vendimmarrjes është krijimi i transparencës dhe i besimit, ndërmjet qytetarëve dhe autoriteteve publike para marrjes së çdo vendimi për zhvillimin e rajonit. Në përputhje me VKM 671/2015, konsultimi publik organizohet në mënyrë që të ketë pjesëmarrje të përfaqësuesve më të fuqishëm nga të gjitha sferat e shoqërisë, të cilët ose jetojnë ose punojnë në këtë rajon. Të interesuarit do të duhet të jenë të pranishëm për tu informuar në lidhje me atë që projekti propozon për këtë rajon, në këtë fazë të studimit. Fillimisht, në bashkëpunim me Bashkinë do të bëhet identifikimi dhe regjistrimi i të gjithë anëtarëve të interesuar, të cilët do të jenë në pjesën më të madhe të tyre persona që e njohin rajonin, ose jetojnë në të, ose janë profesionistë të cilët e njohin planifikimin, të tillë si inxhinierë, arkitektë, etj., persona nga institucione dhe ministri të lidhura me planifikimin hapësinor, persona nga bashki fqinje, organizata ndërkombëtare etj. Shembujt përmenden si në vijim:

- Persona që banojnë në këtë rajon që po studiohet apo që mund të ndikohen nga propozimet e planifikimit.
- Urbanistë, arkitektë, inxhinierë.
- Specialistë në çështje mjedisore, apo persona që punojnë në institucione që kanë lidhje me mjedisin.
- Specialistë në çështje të ndërtimit të rrugëve dhe infrastrukturës.
- Institucione/ Organizma për mbrojtjen e shëndetit publik.
- Institucione/Organizma për mbrojtjen e tokës bujqësore.
- Institucione/Organizma që kanë lidhje me planifikimin dhe infrastrukturën.
- Përfaqësues të administratës dhe të vetë Bashkisë apo edhe të Bashkive fqinje.
- Përfaqësues nga Ministri përgjegjëse.
- Përfaqësues nga institucione ndërkombëtare.
- Përfaqësues nga organizata jo qeveritare të cilat kryejnë aktivitetin e tyre në fushën e mbrojtjes së mjedisit dhe të trashëgimisë kulturore.
- Përfaqësues nga Universitete dhe institucione kërkimore.
- Të interesuar nga organizma të sektorit privat/përfaqësues të sektorit sipërmarrës.

Në varësi të madhësisë së listës së palëve të interesuara dhe faktit se sa karakteristika të përbashkëta ata kanë, apo interesa të përbashkëta ata disponojnë, mund të

organizohen më shumë se një konsultim publik. Në këtë rast, do të duhet që pjesëmarrësit të ndahen në grupe sipas disa karakteristikave të përbashkëta të tyre, me qëllim që të mbulohen gjithë fushat e shoqërisë dhe kështu të mund të ketë një vizion për rajonin, i cili do të krijohet duke kompozuar mendimet dhe këndvështrimet e ndryshme të çdo grupi.

Pasi të jenë regjistruar të gjithë palët e interesuara dhe të vendoset nëse do të organizohet një ose më shumë konsultime publike, të paktën 10 ditë para prezantimit, Bashkia duhet të publikojë propozimin e dorëzuar të fazës B' me çdo mjet të mundshëm, elektronik apo të shtypur, me qëllim që të interesuarit të marrin dijeni në kohë në lidhje me përmbajtjen dhe të kenë mundësi për të marrë pjesë në diskutimin përkatës të njoftuar. Për më tepër, të interesuarit pjesëmarrës duhet të njoftohen në kohë për vendin dhe kohën e diskutimit publik.

Gjatë konsultimit publik, paralelisht me fjalimin, do të ketë edhe një prezantim të pikave kryesore të kësaj faze të studimit, duke përfshirë edhe disa tabela dhe harta, me qëllim që tema që do të trajtohet të bëhet sa më e kuptueshme të jetë e mundur për publikun pjesëmarrës. Pasi të përfundojë prezantimi, të interesuarit pjesëmarrës mund të paraqesin pyetjet e tyre dhe në vazhdim do të shpërndahen pyetësorë me qëllim të regjistrohen pikëpamjet e tyre, në mënyrë që të merren në konsideratë në fazat e ardhshme të studimit.

Në vazhdim të sa më lart përmendur, përfundon procedura e konsultimit e fazës B', e cila është një pjesë e rëndësishme përbërëse e studimit. Rezultatet e saj do të merren parasysh në fazën e ardhshme C'.

Paralelisht me procesin e mëparshëm, do të kryhet edhe konsultimi publik për studimin paraprak VSM bazuar në Ligjin 91/2013 dhe VKM 219/2015. Qëllimi është informimi në lidhje me objektivat dhe përmbajtjen e VSM dhe grumbullimi i opinionëve dhe të dhënave për gjendjen mjedisore dhe sfidat me të cilat përballen zona e studimit. Bashkia do të ndjekë një procedurë të veçantë (p.sh. ftesë përkatëse për palët e interesuara, duke përfshirë edhe Ministrinë përgjegjëse të Mjedisit, material prezantues i çështjeve për diskutim). Takimi do të mbahet brenda 10 ditëve nga shpallja publike e cila do të bëhet me mjete elektronike dhe të shkruara. Rezultatet e këtij procesi do të merren parasysh gjatë hartimit të studimit paraprak VSM.

Dëgjesa publike e përshkruar më lartë, u zhvillua sipas përshkrimit. Procedura, rezultate finale, komentet dhe diskutimet janë paraqitur në mënyrë analitike në Aneksin "Raport për konsultimin publik të studimit "Hartimi i Planeve të Përgjithshme Vendore (PPV) të Bashkisë Gjirokastrë".

Së bashku me procesin e analizës, planifikimit dhe hartimit të strategjisë, pas dëgjësës publike u pa e nevojshme kontaktimi me institucione të tjera publike, agjenci, institute apo entitete të tjera për të diskutuar, shpjeguar, për të ndarë ide dhe marrë përshtypje që do të ndihmonin në plotësimin e kornizës dhe daljen në pah të Strategjisë së Bashkisë. Këto takime dhe rezultatet e tyre janë paraqitur në mënyrë analitike në Aneksin "Mbledhjet me autoritetet e Qarkut dhe institucionet rajonale".

3. ANEKS

TERMAT E REFERENCËS (1)

STUDIMI: Zhvillimi zonës Gërhót si pol i gjelbër, argëtim, sport dhe kulturë.

1. HYRJE - HISTORIA E OBJEKTEVE

Zona e Gërhótit rritet në terren kodrinor, në veri të strukturës urbane të Gjirokastrës. Behet fjalë për një zonë , në të cilën kanë funksionuar instalime ushtarake gjatë Luftës së Dytë Botërore. Aktualisht në pjesën rri vendroja ndërsa në ish objektet ushtarake spitalore funksionon policia rrugore e qytetit.

Zona Gërhót përbën një pjese unike, të çrregullt në pjesën më të madhe të sipërfaqes , që përfshihet midis strukturës urbane dhe liqenit të Viroit dhe është në dispozicion për shfrytëzim / vitalizim.

2. OBJEKTIVAT DHE SYNIMET E STUDIMIT

Duke pasur parasysh vendndodhjen,relievin dhe natyrën publike të zonës së Gërhótit, dhe duke marrë parasysh nevojat dhe qëllimin e qytetit, sugjerohet përdorimi i kësaj sipërfaqeje për qëllime publike. Qëllimi është për të krijuar një xhëp të organizuar me zonat e përbashkëta dhe shërbime të infrastrukturës (objekte sportive, salla eventesh etj) që do të ofrojë një shumëllojshmëri të mundësive për rekreacion në afërsi të qytetit, rritjen e punësimit dhe që do t'i shërbejë turistëve / vizitorëve. Menaxhimi racional i hapësirës së lirë publike të Gërhótit do të kontribuojë:

- në përmirësimin estetik të mjedisit të gjerë urban.
- në mbulimin e nevojave të komuniteti lokal në shërbime të dobisë publike.
- në fuqizimin e turizmit urban.
- në krijimin e kushteve të favorshme për punë.
- në përmirësimin e mikroklimës urbane.

3. PËRMBAJTJA E STUDIMIT

Studimi do të bazohet në kuadrin ligjor ekzistues dhe është në përputhje me planifikimin më të gjerë hapësinor, në veçanti planet kombëtare sektoriale dhe propozimet e PPV për qytetin e Gjirokastrës. Duke marrë parasysh legjislacionin aktual, studimi do të përfshijë si më poshtë vijon:

Analizë të detajuar dhe vlerësim i situatës aktuale në zonën e ndërhyrjes. Do të regjistrohen/analizohen si më poshtë:

- Kuadri më i gjerë hapësinor dhe ligjor.
- Metodologjia.
- Përmbledhje e Përgjithshme e situatës së qytetit.
- Përcaktimi i zonës së ndërhyrjes - dokumentim i përzgjedhjes.

- Përshkrimi i detajuar i situatës së zonës së ndërhyrjes: konteksti historik, elementë natyrorë, cilësia e ndërtesave ekzistuese dhe diagnostikim i nevojave për mirëmbajtjen dhe rikonstruksionin/rinovimin, rrjetet ekzistuese teknike, eksplorim gjeologjik, etj.
- Vlerësim i çdo ndërhyrjeje të mëparshme, lokale apo më të gjerë.
- Dokumentim i homogjenitetit të zonës së ndërhyrjes, rezultate të kërkimeve, etj
- Analizë SWOT, pikat e forta, avantazhet, dobësitë, mundësitë, rreziqet, etj

Raporti teknik do të shoqërohet nga tabelat e nevojshme dhe diagramat si edhe nga një dokumentim i detajuar fotografik i zonës së ndërhyrjes. Gjithashtu, do të bëhet një prezantim hartografik i elementeve kyç të analizës. Baza hartografike do të përmbajë të paktën:

- Harta të prezantimit topografik të zonës së ndërhyrjes, në shkallën 1: 200 deri 1: 5.000, të cilat do të përshkruajnë: terrenin, ndërtesat, infrastrukturën (rrugë, rrjete të energjisë, etj), kufijë, përmasat dhe emërtimet.
- Harta që do të përshkruajnë elementët e mbrojtura natyrorë dhe kulturorë.
- Harta tematike që do të përshkruajnë cilësi karakteristike, si situatën e ndërtesave, pjesën nënstandart etj
- Strategjia e sugjeruar për rindërtimin dhe zhvillimin e zonës.

Në pjesën e dytë, dhe bazuar në analizën dhe vlerësimin e situatës aktuale, zhvillohet strategjia e propozuar për rindërtimin dhe zhvillimin e zonës. Shqyrtohet strategjia më e gjerë për zhvillimin e qytetit të Gjirokastrës, siç është përcaktuar në bazë të planifikimit të projektit vendor (PPV). Studiohen gjithashtu nevojat e komunitetit vendor për hapësira publike. Përcaktohen objektivat specifike dhe paraqitet plani i përgjithshëm i ndërhyrjes.

- Plane dhe harta propozimi.

Përcaktohen objektivat specifike dhe paraqitet plani i përgjithshëm i ndërhyrjes:

- Propozime për përdorimet (p.sh. qendra kulturore, park, terrene sportive, etj).
- Propozime për modernizimin e infrastrukturës teknike (furnizimi me ujë, kanalizimi, rrjeti i energjisë, menaxhimi i mbeturinave, sistemet e sigurisë, etj).
- Propozime për qasje të barabartë dhe përdorim të ambienteve nga të gjitha grupet e përdoruesve (infrastrukturë të veçantë dhe standarte arkitektonike për përdorim edhe nga persona me aftësi të kufizuara, etj.)
- Propozime për përmirësimin gjithëpërfshirës të totalit të ndërtesave: dokumentim dhe prezantim hartografik i ndërtesave që do të shkatërrohen, ndërtesave që do të restaurohen etj
- Projekt volumetrik dhe prezantim ekologjik i ndërtesave dhe ndërtimeve.

- Propozime për përmirësimin e efikasitetit energjetik të ndërtesave.
- Propozime për shpërdarje dhe integrim ndërtimi, normat e ndërtimit, distancat dhe lartësitë e ndërtesave etj
- Zbatim të mjeteve të zhvillimit, në përputhje me ligjet dhe rregulloret përkatëse.

Rregulloren, e cila do të përmbajë:

- Përkufizimet.
- Përshkrim/shpjegim të kodeve që do të përdoren për kategori dhe nënkategori të përdorimit të tokës, sistemet dhe njësitet, etj.
- Tregues dhe standarte urbanizimi që përdoren në këtë Rregullore.
- Legjislacioni, standardet dhe rregulloret për veprimtari që ndikojnë në mjedis, në natyrë, në shëndet, në përputhje me legjislacionin.
- Legjislacioni, standardet dhe rregulloret për aktivitete për rajonet dhe objektet të mjedisit natyror, historik dhe kulturor.
- Përcaktimi i linjave kufitare, të lumenjve, përrenjve, liqeneve, etj
- Rregulla për zhvillimin e zonës së ndërhyrjes: kushtet e zhvillimit, kategori dhe nën-kategori të përdorimit të tokës, përdorime të lejuara - kushte dhe kufizime etj
- Të drejta dhe kufizime ligjore, publike ose private, që rrjedhin nga përdorimi i indikatorëve të zhvillimit.
- Rregulla për sistemin rrugor dhe atë të transportit p.sh. kategori rrugësh, specifikime, plan i organizimit të trafikut, rregulla përdorimi nga njerëzit me aftësi të kufizuara, etj

Studimi i fizibilitetit - studim tekniko-ekonomik.

Në kuadër të studimit të fizibilitetit do të bëhet vlerësimi tekniko-ekonomik i zbatimit të PDV. Do të bëhet paravlerësim i përfitimeve të pritura nga ndërhyrjet e propozuara, në raport me shpërndarjen e tyre dhe kostot e vlerësuara të zbatimit. Përfitimet dhe kostot kanë të bëjnë me të mira materiale apo kontributet financiare. Në përfitimet përfshihen të drejtat e zhvillimit dhe rritja e vlerës së tokës. Për të gjitha njësitet e përmendura më lart do të përgatiten gjithë hartat e nevojshme, në shkallën 1: 500 deri 1: 2.000.

- Korrelacioni i propozimeve të projektit dhe komentet në lidhje me planet e miratuara hapësinore.
- Vlerësimi i ndikimit në mjedis i projektit të propozuar.

Do të bëhet vlerësim i ndikimit në mjedis i ndërhyrjeve të propozuara.

- Rendi i ditës dhe investimet (plani i biznesit).

Në përgjigje të strategjisë së propozuar, plani i veprimit do të përfshijë në format tabelle projekte specifike/veprime/ndërhyrje, me referencë kostot e vlerësuara,

burimet e financimit, grupet e përfshira të interesit, prioritetet, periudhën kohore për realizimin, treguesit e vlerësimit/monitorimit dhe vëzhgimet e tjera. Në përputhje me planin e veprimit do të hartohet plani i investimeve kapitale të shpenzimeve të ndërtimit dhe ato operative për infrastrukturën e propozuar.

- Sistemi i monitorimit.

Do të përcaktohet mekanizëm monitorimi të zbatimit të ndërhyrjeve të propozuara, me format indeksi.

4. PERIUDHA KOHORE

Grafiku kohor për zbatimin e studimit mbulon një total prej nëntë muajsh konsultimesh dhe analizohet si më poshtë në fazat veçanta:

- **FAZA I:** Regjistrimi, analiza dhe vlerësimi i situatës aktuale - përshkrimi, regjistrimi kadastral i zonës në studim.
- **FAZA II:** Strategjia e propozuar për shfrytëzimin e zonës së ndërhyrjes dhe konsultim për strategjinë e propozuar.
- **FAZA III:** Projekte analitike dhe harta propozimi, përshkrim i rregullores, vlerësim i ndikimit në mjedis, konsultim mbi propozimet dhe formulim i propozimeve përfundimtare dhe i Rregullores

Veprimet individuale të periudhës së përgjithshme dhe sekuenca e tyre paraqiten si më poshtë:

Faza dhe veprime individuale	MUAJ
Faza I	
Regjistrim, analizë dhe vlerësim i situatës aktuale	
Faza II	
Strategjia e propozuar për vlerësimin e zonës së ndërhyrjes	
Konsultim mbi strategjinë e propozuar	
Faza III	
Projekte analitike dhe harta propozimi	
Hartimi i rregullores	
Vlerësim i ndikimeve mjedisore	
Konsultim për propozimet	

Faza dhe veprime individuale	MUAJ											
Hartim i propozimeve përfundimtare dhe i rregullores												
Miratimi												

TERMAT E REFERENCËS (2)

STUDIMI: Zhvillimi ekonomik i Gjirokastrës

HYRJE

Në rajonin e Bashkisë së Gjirokastrës, i cili është industrializuar gjatë regjimit socialist, funksiononin një numër i madh fabrikash (si p.sh. fabrika veshjesh, këpucësh, pajisjesh elektrike, duhani, etj) kryesisht jashtë qytetit të Gjirokastrës. Pas ndryshimit të sistemit politik, u vu re një kthesë e ekonominë në sektorë të tjerë dhe fragmentarizmi i tokës.

Disa nga sipërmarrjet u mbyllën, ndërtesat e tyre u braktisën dhe disa të tjera funksionin në mënyrë sezonale. Sot, njësitë industriale dhe prodhuese janë të vendosura pothuajse në mënyrë lineare përgjatë autostradës SH4 apo në një distancë të afërt me të, në mënyrë që të realizohet nevoja e qasjes në këto njësi. Bëhet fjalë pothuajse për një përqëndrim të pastër industrial (e quajtur zona industriale), e cila është e vendosur në kufirin e qytetit të Gjirokastrës me zonën e banuar Kordhoce.

Një nga problemet kryesore që paraqet ky përqëndrim i sotëm industrial është mungesa e infrastrukturës teknike që çon nga njëra anë në mosfunksionimin e kënaqshëm të njësive (p.sh. mungesa e rrjeteve moderne të telekomunikacionit), dhe nga ana tjetër, në presionin ndaj mjedisit rrethues, natyror dhe atë të krijuar nga njeriu (p.sh. menaxhim joadekuat i ujërave të zeza të njësive të ndryshme, të cilat përfundojnë të patrajtuara në lumin Drino). Gjithashtu, mungesa e rrjetit rrugor çoi në zhvillimin linear të njësive pasi ka mungesë të qasjes si nga fuqia punëtore ashtu edhe të makinerive të rënda. Së fundmi, problematike është edhe afërsia e njësive industriale me zonat e banuara (lagjia Zinxhira).

Një nga qëllimet strategjike që u përcaktua nga Bashkia e Gjirokastrës është rivitalizimi ekonomik i rajonit i drejtuar nga parimet e zhvillimit të qëndrueshëm. Në këtë kuadër propozohet Zhvillimi Ekonomik i zonës midis Gjirokastrës dhe Lazaratit. Ajo do të zhvillohet kryesisht në rajonin e përqëndrimeve aktuale por dhe në pjesë të reja të pastrukturuara.

Synimi/Qëllimi i Studimit

Në kuadër të zbatimit të Planifikimit Kombëtar Hapësinor dhe të PPV të Bashkisë së Gjirokastrës, rekomandohet zhvillimi dhe organizimi ekonomik i rajonit midis vendbanimeve të Gjirokastrës dhe Lazaratit, me synim zhvillimin ekonomik dhe atë sipërmarrës të rajonit më të gjerë të Gjirokastrës, mbrojtjen e mjedisit, nxitjen e zhvillimit të gjelbër dhe sipërmarrjes dhe përmirësimin e cilësisë së jetës.

Do të ketë formën e një parku sipërmarrës. Parqet e sipërmarrjes janë totale strukturash, shërbimesh dhe infrastrukturash të integruara në mënyrë organike, të cilat krijohen dhe operojnë për zhvillimin e aktiviteteve në sektorët sekondarë dhe ato terciarë. Mund të përbëjnë shtyllën kryesore të zhvillimit të modelit prodhues të një vendi, pasi kontribuojnë në:

- ❖ Në zhvillimin rajonal dhe në mbrojtjen e mjedisit në kontekstin e zhvillimit të qëndrueshëm.
- ❖ Në krijimin e kushteve të duhura për nxitjen e zhvillimit të gjelbër dhe për mbështetjen e sipërmarrjes dhe punësimit.
- ❖ Në përmirësimin e aftësisë konkurruese të sipërmarrjeve të krijuara.
- ❖ Në mbrojtjen dhe përmirësimin e cilësisë së jetës së banorëve të zonave fqinje të banuara dhe ndikon pozitivisht në formimin e vlerave të qëndrueshme të pronës së patundshme në zonën më gjerë.
- ❖ Në sigurimin e kushteve për një mjedis optimal të punës për punonjësit në këto sipërmarrje.
- ❖ Në rregullimin e vendosjes pa rregull të sipërmarrjeve dhe problemeve që sjellin në komunitetet lokale.
- ❖ Në zvillimin/ripërdorimin e ndërtesave ekzistuese industriale, të cilat, nëse nuk mirëmbahen/përmirësohen, ato do të kthehen në një gjendje plotësisht të papërdorshme, si ndërtesat, ashtu edhe infrastruktura industriale.
- ❖ Në tërheqjen e sipërmarrjeve. Në çdo investitor ofrohet mundësia të dijë që më parë se çfarë saktësisht ai mund të bëjë, në çfarë kushtesh dhe rregullash si dhe në afate kohore plotësisht të kontrolluara.

Gjithashtu, është e mundur të organizohet si park eko-industrial. Synimi janë ndërveprimet e sipërmarrjeve mes tyre dhe i sipërmarrjeve me mjedisin, me qëllim përdorimin më të mirë të burimeve natyrore, të energjisë, reduktimin e mbeturinave industriale dhe në një periudhë afatgjatë zvogëlimin e shpenzimeve për mjedisin.

Rajoni i Studimit – Gjendja Aktuale

Zona e studimit shtrihet në jug të qytetit të Gjirokastrës. Sipërfaqja e përgjithshme është rreth 144ha dhe kufizohet në veri me qytetin e Gjirokastrës, në lindje me lumin Drino dhe në perëndim pjesërisht me rajon malor dhe pjesërisht me lagjen Zinxhira, dhe në jug me lagjen Kordhocë. Brenda zonës ka një numër të madh sipërmarrjesh që ka si aktivitet prodhimin e materialeve të ndërtimit. Së fundi, nga zona e studimit kalon edhe autostrada kombëtare SH4, e cila sot u shërben lëvizjeve ndërkombëtare, rajonale dhe lokale, por pas ndërtimit të unazës së Gjirokastrës do të kthehet një segment rrugor urban.

• Dokumenti për analizën e zonës/njësisë

Studimi «Zhvillimi i zonës ekonomike Gjirokastrë» është në përputhje me legjislacionin në fuqi dhe planifikimin më të gjerë territorial. («General National Territorial Plan», «General Local Plan of Gjirokastrë»). Në pjesën e parë do të kryhet një analizë e thellë e cila do të duhet të përmbajë:

- Kuadrin më të gjerë hapësinor dhe ligjor
- Metodologjinë

- Përshkrimin e gjendjes aktuale të qytetit të Gjirokastrës
- Caktimin e kufijve të zonës së studimit dhe dokumentimin e zgjedhjes specifike
- Përshkrim i detajuar i situatës aktuale të zonës e cila do të përfshijë:
 - ✦ Punësimin ekonomik-Lokal: Të shënohet aktiviteti ekonomik aktual i zonës së studimit.
 - ✦ Të shënohen kufijtë e parcelave dhe të regjistrohet statusi pronësor i tyre.
 - ✦ Të shënohen përdorimet aktuale të tokës, karakteristikat operative dhe qarkulluese.
 - ✦ Të përshkruhet peizazhi natyror dhe regjistrim i problemeve ekzistuese mjedisore.
 - ✦ Regjistrim i infrastrukturës ekzistuese teknike (rrjetet e shërbimeve, rrugët, etj) dhe gjendjes së tyre.
 - ✦ Regjistrim i infrastrukturës sociale dhe hapësirave publike ekzistuese në zonën e studimit.
 - ✦ Cilësia e ndërtesave ekzistuese dhe diagnostikim i vevojave për mirëmbajtje/rinovim/restaurim.
 - ✦ Eksplorim Gjeologjik: Të kontrollohet përshtatshmëria gjeologjike e zonës së studimit, me qëllim që të shënohet nëse toka është e përshtatshme, e papërshtatshme ose e përshtatshme nën disa kushte , me qëllim për të siguruar mjedis të strukturuar nga rreziqet natyrore ose rreziqet që vijnë nga ndërhyrjet dhe aktivitetet e njeriut.

Vlerësimi i ndërhyrjeve të mëparshme, lokale apo më gjerë. Dokumentim e homogjenitetit të zonës, rezultate të kërkimeve.

Analiza SWOT: përparësitë, dobësitë, mundësitë dhe rreziqet për mjedisin e brendshëm dhe të jashtëm.

Raporti teknik i studimit duhet të shoqërohet me tabelat e nevojshme dhe grafikët të cilët do të ilustrojnë elementet kryesore të analizës.

Baza kartografike do të përfshijë të paktën si më poshtë vijon:

- Harta të shkallës. 1: 500 deri 1: 2.000, ku do të reflektohet situata aktuale, parcelat e tokës, përdorimet ekzistuese të tokës, ndërtesat dhe infrastruktura (rrjete të ujësjellësit, energjisë, rrugëve, etj), kufijtë, përmasat dhe emërtimet.

Këto harta do të shoqërohen edhe nga tabela kadastrale ku do të shënohet pronësia aktuale.

- Përveç kësaj do të dorëzohen edhe harta, në të cilat do të përshkruhen përshtatshmëria e tokës dhe gjendja ndërtesave ekzistuese.

Është e nevojshme që raportin teknik të shoqërohet edhe me analiza fotografike e zonës së studimit.

- **Strategjia e zhvillimit të zonës/njesisë**

Bazuar në analizën dhe vlerësimin e situatës aktuale, zhvillohet strategjia e propozuar për zhvillimin ekonomik të Gjirokastrës, në përputhje me kuadrin e planifikimit të miratuar vendor (PPV). Zhvillohet strategjia e propozuar për zonën e ndërhyrjes, ku specifikon, drejton, plotëson rekomandime të PPV. Identifikohen objektivat strategjike dhe specifike dhe identifikohen zona, fushat në të cilat studimi do të ndërhyjë.

- **Propozime me përkufizime territoriale**

Në pjesën e tretë do të duhet të analizohen propozime për zhvillimin ekonomik të zonës së studimit që do të shoqërohet me hartat përkatëse. Më konkretisht:

- Përdorimet e propozuara të përdorimit të tokës dhe përdorime specifike, funksionimet/aktivitete nënkategoritë e tyre pas riorganizimit të parcelave (nëpërmjet segmentimit ose bashkimit).
- Propozimet për infrastrukturën e nevojshme: rrjete rrugore, rrjete të furnizimit me ujë, rrjete të ujitjes, kanalizime, rrjetet të zjarrfikësave, rrjete të ndriçimit elektrik, sisteme të ujitjes së gjelbër, impiante të trajtimit të ujërave të zeza, menaxhim energjetik, ndërtesë për administratën e sipërmarrjeve të parkut, projekte të konfigurimit etj.
- Propozimet për zona të përbashkëta (p.sh. parqe të gjelbërta, hapësira sheshesh, hapësira për parking, rrugë, trotuare dhe zona të instalimit të infrastrukturës) dhe infrastrukturë sociale (p.sh. ndërtesë të administratës, stacion për zjarrfikëse, ekspozita produktesh, hapësira për organizimin e prezantimeve, kopësht për fëmijët e punëtorëve në zonë, etj). Shënohet se duhet të sigurohet qasje e barabartë dhe e pavarur për të gjithë
- Propozimet për përmirësimin e ndërtesave ekzistuese me dokumentacionin përkatës. Do të shënohen cilat ndërtesat do të shkatërrohen dhe cilat do të rinovohen/rikonstruktohen.
- Vendndodhjet e propozuara të ndërtesave dhe vëllimet e tyre indikative
- Sugjerimet për shpërndarjen dhe intensitetin e ndërtimit, koeficientin e ndërtimit, distancat minimale dhe lartësitë e ndërtesave sipas Rregulloreve përkatëse.
- Aplikim të mjeteve të zhvillimit në përputhje me ligjet dhe rregulloret në fuqi.

- **Rregulloria e PDV**

Në Rregullore do të duhet të përmbahet:

- Përcaktimi i rregullave që do të përdoren.
- Shpjegimet e kodeve që do të përdoren për kategoritë/nënkategoritë e përdorimit të tokës, sistemet, subjekte dhe kategori të tjera.

- Do të duhet të përcaktohen dhe analizohen faktorët dhe variablat e zhvillimit (rregulla të integritetit, distanca, lartësia maksimale, zona minimale, etj) dhe të vendosen linjat e ndërtimit,
- Rregullat e mbrojtjes së mjedisit dhe peizazhit, të burimeve natyrore, të vendndodhjes, në mënyrë që të sigurohet se zhvillimi i propozuar nuk do të ndikojë negativisht.
- Përcaktimi i zonës së mbrojtjes së elementeve ujorë që gjenden në zonën e studimit dhe në këtë rast të lumit Drino
- Rregullat për zhvillimin e zonës së studimit: kushtet e rritjes, kategoritë/nënkategoritë e përdorimit të tokës, përdorimet e lejuara, kushtet dhe kufizimet, etj
- Rregullat e segmentimit dhe bashkimit të gjeoparcelave në çdo seksion, në mënyrë që të mos humbasë integriteti i gjeoparcelës së tokës.
- Të drejtat dhe kufizimet, siç ato burojnë nga kuadri i propozuar i zhvillimit
- Rregullat për rrjetin rrugor dhe rrjetin e transportit. Do të duhet të përcaktohen kategoritë e rrjetit rrugor, karakteristikat e tyre teknike dhe të përcaktohen parametrat e lëvizshmërisë dhe transportit.
- Së fundi, do të duhet të ketë përdorim të lirë të ambienteve edhe nga persona me aftësi të kufizuara
- **Vlerësimi ekonomik dhe financiar për zbatimin e PDV (studimi i fizibilitetit)**

Në këtë pjesë do të duhet të analizohet problemi i sipërmarrjes, të përcaktohen aktivitetet e sipërmarrjes të cilat do të mbështesë sistemi dhe të konstatohet nëse ato mund të zgjidhen në mënyrë efektive. Aspektet funksionale, ekonomike dhe teknike janë pjesë e kësaj faze.

Rezultatet e studimit të fizibilitetit janë dokumentimi i kushteve të nevojshme dhe të përcaktohen prioritetet. Ekzistojnë dy kategori të opsioneve: opsioni i sistemit të sipërmarrjes që përcakton funksionalitetin e zgjidhjes dhe sistemi teknologjik i sipërmarrjes që përcakton mjedisin teknologjik për implementimin e sistemit. Rezultatet e kësaj faze do të përcaktojnë se sa është e mundur zgjidhja nga të gjitha aspektet e mësipërme dhe sa ajo mund të zbatohet.

Hapat themelore që duhet të ndiqen në kryerjen e kësaj faze janë:

1. Përcaktimi i problemit
2. Identifikimi i zgjidhjeve alternative për përballimin e problemit
3. Vlerësimi i fizibilitetit të zgjidhjeve alternative dhe cila është më e përshtatshme
4. Formulimi i propozimeve për vazhdimin e projektit
5. Hartimi i planit të veprimit për vazhdimësinë e projektit

Shënohet se për të gjitha njësitë e më lart përmendura do të hartohen gjithë hartat e nevojshme, në një shkallë prej 1: 500 deri më 1: 2.000.

✓ Studimi i vlerësimit të ndikimit nga zhvillimi dhe ndikimit në mjedis

Do të kryhet vlerësim mjedisor i ndikimit të ndërhyrjeve të propozuara në fusha të ndryshme mjedisore (p.sh. atmosferë, ujë, shëndet), me qëllim që të parandalohet ndotja e burimeve natyrore, të sigurohet shëndeti publik dhe qëndrueshmëria ekonomike e investimeve dhe të ruhet ekuilibri ekologjik.

✓ Plani i Veprimit dhe Plani i Investimeve

Do të regjistrohet në një tabelë plani i veprimit të studimit që do të përfshijë projekte/veprime/ndërhyrje konkrete, me referencë koston e vlerësuar, burimet e financimit, grupet e përfshira të interesit, prioritetet, diagramën kohore të zbatimit, treguesit e vlerësimit/monitorimit dhe vëzhgime të tjera. Në përputhje me planin e veprimit do të hartohet plani i investimeve kapitale me kosto ndërtimi dhe operative për infrastrukturën e propozuar.

✓ Indikatorët për monitorimin e zbatimit të PDV

Për të monitoruar zbatimin e projektit dhe vlerësuar performancën e tij, në krahasim me objektivat dhe qëllimet e saj, do të duhet të përcaktohet, gjatë planifikimit të projektit, një grup treguesish (tregues financiarë, tregues shpenzimesh, rezultatesh dhe ndikimesh). Këta tregues mund të jenë masa sasiore por dhe vëszhgime cilësorë dhe do të përcaktojnë mënyrën me të ciln do të matet performanca e projektit.

TERMAT E REFERENCËS (3)

STUDIMI: Rimëkëmbja infrastrukturore e zonave të banuara ekzistuese të Gjirokastrës (a) e zonës në veri të bërthamës historike dhe (b) e zonës Zinxhira.

1. HYRJE – ZONA E STUDIMIT

Zonat më të reja të banuara të qytetit përbëjnë zona urbane të dallueshme me karakteristika të njëjta. Ato janë zhvilluar në mënyrë joformale dhe me ritme të shpejtë pas rënies së regjimit komunist në sipërfaqen e luginës dhe në gjatësinë e rrugës kombëtare. Duke patur parasysh se ato janë strukturuar arbitrarisht, pa plan dhe programatizim, shfaqin probleme afrimi dhe mungesa në hapësirat e lira të përbashkëta, teknikat bazë dhe infrastrukturën sociale. Dy zona të tilla urbane janë si më poshtë vijon:

- Zonat e banuara në veri të bërthamës historike dhe të rrugës 18 Shtatori zhvillohen në terren të pjerrët dhe shfaqin strukturim të dendur dhe probleme cilësie të hapësirës urbane.
- Zona e banuar Zinxhira zhvillohet në jug të bërthamës historike, kufizohet me zonën ekzistuese industriale dhe karakterizohet nga cilësi e keqe e mjedisit të ndërtuar.

Gjykohet i domosdoshëm një plan i plotë i rimëkëmbjes së tyre, që do të synojë në zhvillimin e qëndrueshëm të hapësirës së strukturuar dhe natyrore, në forcimin shumëdimensional funksional, në rigjallërimin ekonomik dhe në forcimin e kompaktësisë sociale.

Figura: Ekstrakt nga harta H.2B HARTA E ZBATIMIT I STRATEGJISË TERRITORIALE (QYTETI I GJIROKASTRËS), dallohen me vijëzim rozë zonat e reja të banimit të Gjirokastrës.

2. QËLLIMI I STUDIMIT

Qëllim i studimit është formulimi i një propozimi të plotë për rimëkëmbjen infrastrukture dhe zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik dhe social të zonave më të reja të banuara të qytetit. Kërkohet një përjasje e plotë, e cila do të mbulojë të gjitha parametrat që lidhen me zhvillimin e qëndrueshëm të hapësirës urbane, përmirësimin e nivelit të jetesës dhe lidhjen/inkuadrimit harmonik të zonës me rrjetin uran. Qëllimet strategjike të studimit janë:

- Përmirësimi i funksionalitetit të hapësirës urbane, për t'ju shërbyer nevojave bashkëkohore të banorëve.
- Përmirësimi estetik i hapësirës urbane.
- Mbrojtja e mjedisit natyror, me administrimin e drejtë të elementëve natyrorë dhe zbatimin e planifikimit bioklimatik (teknologji të gjelbërta).
- Përmirësimi i cilësisë së jetës me zgjerim/modernizim të infrastrukturave teknike dhe sociale
- Përmirësimi i aksesit dhe i lidhjes/inkuadrimit në rrjetin urban.
- Krijimi i kushteve të përshtatshme për banim dhe punë.

- Për rimëkëmbjen e zonave, do t'i jepet një rëndësi e veçantë:
- Zgjerimit dhe modernizimit të infrastrukturave rrugore.
- Përmirësimit të kushteve të qarkullimit, parkimit dhe sigurisë
- Promovimit të lëvizshmërisë së qëndrueshme urbane, me krijimin e rrjetit të korridoreve të kalueshme, promovimin e formave të buta të transportit (këmbësorë, me biçikleta) etj.
- Modernizimit të rrjeteve të përfitimit të përbashkët (uji i pijshëm, kanalizime etj.).
- Zgjerimit dhe përmirësimit të infrastrukturave dhe shërbimeve të dobishme (shkolla, njësi kujdesi, etj.).
- Krijimit të cilësisë së lartë të hapësirave publike/të përbashkëta: administrim i drejtë i hapësirës publike të lirë, forcim i gjelbërimit urban, krijim i rrjetit të hapësirave dhe korridoreve të përbashkëta.
- Zëvendësimit dhe promovimit të trashëgimisë historike/kulturore.
- Mbrotjtjes së zonës nga funksionet dhe përdorimet shqetësuese.
- Përmirësimit të lidhjes së zonave me pika karakteristike të qytetit, si qendra historike, zona me funksione qendrore, etj.

3. PËRSHKRIM I OBJEKTIT – PËRMBAJTJA E STUDIMIT

Studimi i rimëkëmbjes infrastrukture bazohet në kuadrin ekzistues ligjor dhe harmonizohet me planifikimin më të gjerë hapësinor, më konkretisht me planet kombëtare sektoriale dhe propozimet e PPV për Bashkinë e Gjirokastrës. Duke marrë parasysh legjislacionin aktual, studimi do të përmbajë si më poshtë vijon:

- Regjistrim analitik dhe vlerësim të situatës ekzistuese në zonën e ndërhyrjes. Do të regjistrohen/analizohen si më poshtë vijon:
 - Kuadri më i gjerë hapësinor dhe kuadri ligjor.
 - Metodologjia.
 - Përshkrimi i përgjithshëm i situatës ekzistuese të qytetit.
 - Kufizimi i zonës së ndërhyrjes – dokumentim i përzgjedhjes.
 - Përshkrimi analitik i situatës ekzistuese të zonës së ndërhyrjes, i cili do të përfshijë:
 - Kuadrin historik, profilin demografik, të dhëna sociale
 - Ekonominë lokale - Punësimin
 - Përdorimet e tokës, karakteristikat funksionale dhe qarkulluese
 - Situatën mjedisore, peisazhin dhe probleme ekzistuese mjedisore
 - Infrastrukturën teknike, rrjete të përfitimit të përbashkët

- Infrastrukturën sociale, hapësira të përbashkëta
- Elementë natyrorë dhe kulturorë të mbrojtur
- Cilësi të rezervës ekzistuese të ndërtesave dhe diagnostikim të nevojave për mirëmbajtjen dhe rilindjen/rinovimin
- Eksplorimin gjeologjik
- Vlerësimi i ndërhyrjeve, lokale ose më gjerë.
- Dokumentimi i homogjenitetit të zonës së ndërhyrjes, rezultati i kërkimeve të kampioneve etj.
- Analiza SWOT, avantazhe, pika të dobëta, shanse, kërcënime, etj.

Raporti teknik do të shoqërohet nga tabelat e nevojshme dhe diagramat dhe nga dokumentimi i hollësishëm fotografik i zonës së ndërhyrjes. Gjithashtu, do të bëhet pasqyrim hartografik i elementëve më bazë të analizës. Sfondi hartografik do të përfshijë të paktën elementët e mëposhtëm:

- Harta të stampimit topografik të zonës së ndërhyrjes, në shkallën 1:500 deri 1:2.000, që do të pasqyrojnë: relievin, truallin, përdorimet e tokës, ndërtesat, infrastrukturën (rrugë, rrjete energjie, etj.), kufijtë, përmasat dhe emërtimet.
- Harta pronësie (të drejta objektive, regjimi pronësor) që shoqërohen/lidhen me tabela pronësie (të dhëna pronarësh dhe pronash të patundshme, në përputhje me kadastrën, nëse ekziston).
- Harta që pasqyrojnë të dhëna natyrore dhe kulturore.
- Harta tematike që pasqyrojnë karakteristika cilësore, si situata e çështjes ndërtimore, pika të nënvlerësuar, etj.
- Strategjia e propozuar për rindërtimin urban të zonës së ndërhyrjes.

Në pjesën e dytë dhe në bazë të analizës dhe vlerësimit të situatës ekzistuese, zhvillohet strategjia e propozuar për rindërtimin urban të zonës së ndërhyrjes. Shqyrtohet strategjia zhvillimore më e gjerë për qytetin e Gjirokastrës, ashtu si është përcaktuar në kuadër të planifikimit lokal (PPV). Shqyrtohen qëllimet dhe propozimet që ndikojnë në zonën e ndërhyrjes. Në këtë kuadër, zhvillohet strategjia e propozuar për zonën e ndërhyrjes, që specifikon, orienton, plotëson propozimet e PPV. Formulohen strategjitë dhe qëllimet e veçanta dhe në analogji me targetimin përcaktohen sektorët, fushat në të cilat do të ndërhyjë studimi.

- Plane dhe harta propozimi.

Në pjesën e tretë të raportit teknik përshkruhen analitikisht dhe pasqyrohen në mënyrë kartografike propozimet, sipas sektorit/fushës së ndërhyrjes:

- Propozime për përdorimet e tokës: specifikim i përdorimeve, funksioneve/aktiviteteve në kuadër të kategorive të përcaktuara dhe nënkategorive të përdorimeve të tokës, riorganizimit të pronësive/parcelave, etj.

- Propozime për infrastrukturat teknike: infrastruktura rrugore, rregullime qarkullimi, transporte publike urbane, rrjete të përfitimit të përbashkët, etj.
- Propozime për infrastrukturat sociale dhe rrjeti i hapësirave të përbashkëta.
- Propozime për aksesin e barabartë dhe përdorimin e hapësirës nga të gjitha grupet sociale.
- Propozime për përmirësimin total të rezervës së ndërtesës: dokumentim dhe pasqyrim hartografik i ndërtesave që do të shemben, i ndërtesave që do të rikonstruktohen, etj.
- Plan volumetrik dhe impresioni ekologjik i ndërtesave dhe ndërtimeve.
- Propozime për ndarjen dhe intesitetin e ndërtimit, koeficientët e ndërtimit, distancat dhe lartësitë e ndërtesave, etj.
- Zbatim i mjeteve zhvillimore, në përputhje me legjislacionin dhe rregulloret që janë në fuqi.
- Rregulloren, që do të përmbajë:
 - Përkufizime.
 - Përshkrim/ shpjegim të kodeve që përdoren për kategori dhe nënkategori të përdorimeve të tokës, sisteme dhe unitete, etj.
 - Tregues dhe standarte urbane që përdoren në rregullore.
 - Legjislacioni, standarte dhe rregullore për aktivitetet që ndikojnë në mjedis, në peisazh, në shëndet, në përputhje me legjislacionin që është në fuqi.
 - Legjislacioni, standarte dhe rregullore për aktivitete në zona dhe objekte të mjedisit natyror, historik dhe kulturor.
 - Përcaktimi i vijës kufitare të rrymave, lumenjve, liqeneve, etj.
 - Rregulla për zhvillimin e zonës së ndërhyrjes: kushte zhvillimi, kategori dhe nënkategori të përdorimeve të tokës, përdorime të lejuara-kushte dhe kufizime, etj.
 - Të drejta dhe kufizime ligjore, publike apo private, që rezultojnë nga përdorimi i treguesve të zhvillimit.
 - Rregulla për sistemin rrugor dhe të transportit, psh. Kategori rrugësh, karakteristika teknike, plan i organizimit të qarkullimit, rregulla përdorimi nga persona me nevoja të veçanta, etj.
- Studimi i qëllimshmërisë – studimi tekniko-ekonomik.

Në kuadër të studimit të qëllimshmërisë, do të bëhet vlerësim financiaro-ekonomik i zbatimit të PDV. Do të bëhet vlerësimi paraprak i përfitimeve të pritshme nga ndërhyrjet e propozuara, në analogji me ndarjen e tyre dhe koston e vlerësuar të realizimit. Përfitimet dhe kostot i përkasin të mirave materiale ose kontributit

financues. Te përfitimet përshihen të drejtat e zhvillimit dhe rritja e vlerës së tokës. Për unitetet e sipërpërmendura do të hartohen të gjitha hartat e nevojshme, në shkallën nga 1:500 deri në 1:2.000.

- Korrelacioni i propozimeve të planit dhe reagimi përta i përket planeve të miratuara të planifikimit.
- Vlerësim i pasojave mjedisore të planit të propozuar.

Do të bëhet vlerësim i pasojave mjedisore të ndërhyrjeve të propozuara.

- Programe veprimi dhe investimesh (program operacional).

Në analogji me strategjinë e propozuar, action plan do të përfshijë në formën e tabelës vepra konkrete/veprime/ndërhyrje, duke iu referuar kostos së vlerësuar, burimeve të financimit, enteve të përfshira, prioriteteve, kronodiagramave të realizimit, treguesve të vlerësimit/ndjekjes dhe vërejtje të tjera. Në analogji me action plan do të hartohet capital investment plan me kosto ndërtimi dhe funksionimi për infrastrukturën e propozuara.

- Sistemi i ndjekjes.

Do të përcaktohet mekanizmi i ndjekjes së zbatimit të ndërhyrjeve të propozuara, me formën e treguesve.

4. KRONODIAGRAMA

Kronodiagrama për realizimin e studimit të qarkullimit mbulon në total nëntë muaj me konsultimet dhe analizohet si më poshtë vijon në stadi:

- **STADI I:** Regjistrim, analizë dhe vlerësim i situatës ekzistuese – krijim, regjistrim kadastral i zonës në studim.
- **STADI II:** Strategji e propozuar për rindërtimin urban të zonës së ndërhyrjes dhe konsultim për propozimin strategjik.
- **STADI III:** Plane dhe harta analitike, formulim i rregullores, vlerësim i pasojave mjedisore, konsultim për propozimet dhe formulim i propozimeve përfundimtare dhe rregullores.

Veprimet individuale të kronodiagramës totale dhe koherenca e tyre kohore paraqiten si më poshtë vijon:

Stade dhe veprime individuale	MUAJ
Stadi I	
Regjistrim, analizë dhe vlerësim i situatës ekzistuese – formulim, regjistrim kadastral i zonës në studim	
Stadi II	

DIREKTIVAT PËR PLANET SEKTORIALE (1)

STUDIMI: Studimi i Trafikut - Studimi i Mobilitetit Urban të Qëndrueshëm në qytetin e Gjirokastrës

1. HYRJE

Qyteti i Gjirokastrës aspron të bëhet një qytet konkurues, me një mjedis të qëndrueshëm dhe tërheqës. Në këtë kontekst, kërkohet një planifikim i vetëm strategjik për sistemet e transportit dhe lëvizjeve që do të trajtojë tërësisht problemet ekzistuese, do të parashikojë dhe vlerësojë ndikimin e ndërhyrjeve specifike. Kërkohet një politikë e integruar e transportit që do të krahasojë ofertën dhe e kërkesën dhe do të njohë pasojat për zonën.

Në kontekstin i mobilitetit të qëndrueshëm, tentohet një qasje holistike që fokusohet në shfrytëzuesit e infrastrukturës së transportit dhe merr parasysh kriteret mjedisore dhe sociale dhe elementët e kostos.

Infrastruktura rrugore trajtohet si hapësirë publike me qëllime dhe përdorime të shumta. Prioritet i jepet mënyrave alternative / të thjeshta të lëvizjes (këmbësorëve, çiklistëve, etj) dhe lëvizjes të sigurtë të të gjithë personave pa dallim, brenda një kornize të infrastrukturës së përbashkët dhe të projektimit të përgjithshëm. Bëhet përpjekje për të krijuar një rrjet të qasshëm të infrastrukturës, qofshin funksione qendrore, qofshin infrastruktura të dobisë dhe përdorimit publik, të cilat do të lidhen me rrugë të aksesueshme. Parime bazë janë gjithashtu menaxhimi i kërkesës dhe promovimi i trafikut të qetë për të reduktuar nevojat për lëvizje dhe krijimin e kushteve amortizuese të lëvizjes, nëse dhe kur është e nevojshme.

2. FIZIBILITETI STUDIMIT

Aplikimi i studimit të trafikut - studimit të mobilitetit urban të qëndrueshëm në Gjirokastrë, kërkon një planifikim strategjik që synon kënaqjen e nevojave të njerëzve dhe subjekteve prodhuese / biznesit për lëvizshmëri dhe për të përmirësuar mjedisin dhe cilësinë e jetës së banorëve dhe vizitorëve, si pjesë e një planifikimi më të gjerë hapësinor dhe zhvillimor. Synon gjithashtu të rrisë konkurrencën e qytetit, pasi është një qendër tregtare / shërbimesh dhe me destinacion turistik. Në të njëjtën kohë, projekti do të lehtësojë zbatimin e programeve të zhvillimit lokal dhe do të sigurojë mbrojtjen e mjedisit natyror dhe te ndertuar.

Në mënyrë të veçantë, nevojat e qytetit që duhen marrë parasysh nga objektivat e studimit janë:

- Menaxhimi optimal - përdorimi i infrastrukturës ekzistuese rrugore.
- Përmirësimi i shërbimit të trafikut dhe transportit të qytetareve dhe vizitorëve, me vendosjen e duhur të pikave të shërbimit të mjeteve të transportit publik.

- Përmirësimi i kushteve të qëndrueshme të mobilitetit për këmbësorët dhe personat me aftësi të kufizuara, duke krijuar një rrjet të integruar të trotuareve të arritshme.
- Përmirësimi i mobilitetit të qëndrueshëm për çiklistët, duke krijuar një rrjet të integruar të rrugëve për biçikletat.
- Përmirësimi i kushteve të trafikut (semaforëve, sinjalistikës së përshtatshme).
- Përmirësimi i kushteve të sigurisë rrugore.
- Përmirësimi i cilësisë së mjedisit rrugor dhe harmonizimi i tij me hapësirën urbane.
- Menaxhimi i parkimit, me përmirësimin e kushteve të parkimit, trajtimi i problemeve të parkimit, parandalimi i fenomenet të parkimit të paligjshëm dhe shqyrtimi i infrastrukturave alternative të parkimit dhe transimit (p.sh, në zonën periferike të qytetit.)
- Përmirësimi i lidhjes të qendrës historike të qytetit me transport publik të aksesueshëm
- Tipari i veçantë i qytetit historic, që lidhet me peisazhin tradicional urban, shpinat relativisht të ngushta të rrugëve, lumenjtë e turistëve të pranishëm dhe të mëpasmë , si dhe siguri i identitetit historik të qytetit.
- Kufizimi i degradimit të mjedisit (p.sh. ndotjes akustike dhe atmosferike) dhe aplikimi i sistemit të monitorimit të rasteve që lidhen me ndotjen akustike dhe atmosferike.
- Krijimi i një mekanizmi regjistrimi dhe monitorimi të trafikut dhe treguesve mjedisorë dhe efektivitetit të rregullave të trafikut të zbatuara.

3. OBJEKTI TEKNIK

3.1.ZONA E STUDIMIT - GJENDJA AKTUALE

Zona e studimit është qyteti i Gjirokastrës, me strukturën urbane të përfshijë berthamën historike dhe të gjitha zonat e reja dhe shtrirjet e saj. Struktura dhe organizimi i trafikut të automjeteve në qytetin e Gjirokastrës ka karakteristikat e qyteteve që u zhvilluan gradualisht. Një karakteristikë kryesore është rruga automobilistike SH4, e cila shërben për transportet ndërkombëtare, rajonale dhe locale.

Qendra historike e qytetit përbën një rast të veçantë ,me vështirësi në qarkullimin e automjeteve për shkak të karakterit urban dhe arkitektonik.(p.sh.rrugë të ngushta,gjerësi të çrregullta,godina të mbrojtura,përdorimet e ndryshme),topografisë(p.sh.pjerësi të forta),dëndësia e ndërtimit dhe e vëllimeve të përdorimeve(e banorëve dhe vizitorëve).Me qëllim lehtësimin e kësaj zone nga qarkullimi i makinave ,parkimi i pa kontrolluar dhe bezdinë që shkaktojnë,i duhet

dhënë rëndësi përmirësimit të transportit urban publik, sigurimit të hapësirave cilësore për lëvizjet me këmbë.

3.2 PËRSHKRIM I DETAJUAR I OBJEKTIT - FAZAT E STUDIMIT

Ky studim është i ndarë në dy faza. Faza e parë do të jetë një përshkrim i detajuar dhe vlerësim i situatës aktuale dhe problemeve ekzistuese. Paralelisht, do të materializohet faza e parë e konsultimeve që do të synojë të regjistrojë mendimin e shoqërisë vendore, me formulimin e opinioneve të arsyetuara, të cilat duhet të merren parasysh. Do të kërkohet mendimi i autoritetit kontraktues. Bazuar në analizat dhe rezultatet e konsultimeve do të hartohet një propozim paraprak, i cili do të përfshijë projekte të ndryshme alternative të menaxhimit të trafikut dhe përmirësimit të sistemit të trafikut. Do të bëhet vlerësim i skenarëve alternativë dhe gjetjet /dorëzimet e fazës së parë do të konsultohen (faza e dytë).

Në fazën e dytë, dhe pas përfundimit të fazës së dytë të konsultimit, do të bëhet studim i aplikimit të skenarit të zgjedhur dhe do të prezantohet programi final i veprimit. Do të finalizohen dhe do të paraqiten veprimet / nderhyrjet finale.

FAZA I: Regjistrimi dhe Vlerësimi i situatës aktuale - Konfigurimi i Ofertës Paraprake.

Në fazën e parë do të realizohet grumbullimi dhe regjistrimi i të gjitha informacioneve/ të dhënave të nevojshme për realizimin e studimit. Do të regjistrohen të dhënat nga inventare dhe matje specifike, nga studime më të fundit (mbi trafikun, zhvillimorë, etj) që lidhen direkt ose indirekt me objektin e kësaj reference, nga materiali bibliografik, kuadri rregullator, etj dhe do të kryhen të gjitha autopsitë e nevojshme / matjet në terren / hulumtimet. Të dhënat do të vlerësohen dhe do të konstatohen problemet / nevojat ekzistuese. Në mënyrë të detajuar do të bëhen sa më poshtë:

- Perzgjedhja dhe shfrytëzimi i burimeve- bibliografive -të dhënave dhe studimeve
- Regjistrimi karakteristikave të sistemit të transportit dhe në veçanti:
 - Regjistrimi rrjetit rrugor dhe sinjalistikës,
 - Regjistrimi i përdorimit të tokës, vizioni urban,
 - Regjistrimi / matjet e vëllimit të trafikut.
 - Regjistrimi dhe përcaktimi karakteristikave të parkimit,
 - Regjistrimi i sistemit të transportit publik / karakteristikave të transportit publik,
 - Studimi origjinës - destinacionit të lëvizjeve.
 - Regjistrimi i të dhënave për transportin alternativ.
 - Regjistrimi aksidenteve / problematikave - pikave të rrezikshme, dhe

- Regjistrimi i procedurës të praktikave aktuale të ngarkim-shkarkimit në biznese.

Bazuar në analizën dhe vlerësimin e situatës aktuale dhe rezultateve të fazës së parë të konsultimit, do të formulohen skenarë alternativë të menaxhimit të trafikut dhe përmirësimit të sistemit të transportit në shërbim të parimeve të mobilitetit të qëndrueshëm.

Skenarët do të përfshijnë trendet, propozimet dhe ndërhyrjet e propozuara dhe do të formulohen duke marrë parasysh rezultatet e fazës së parë të konsultimit. Do të vlerësohen nëpërmjet analizës SWOT dhe ndoshta nga analiza preliminare të tipit kosto / përfitim dhe do të përgatitet simulimi me anë të modelimit në një software të përshtatshëm (p.sh. Saturn), rezultati të cilit do të dorëzohet në shërbimin teknik të Bashkisë. Këta skenarë do të konsultohen (faza e dytë) me qëllim përmirësimi teknik dhe operacional i propozimeve alternative me pjesëmarrjen aktive të banorëve dhe agjencive për të kontribuar në promovimin e pranueshmërisë sociale të ndërhyrjeve të propozuara.

Gjithashtu, skenarët e mësipërm do të përfshijnë katër llojet e mëposhtme të ndërhyrjeve: ndërhyrjet zero kosto dhe zbatim i menjehershëm, ndërhyrjet të zbatueshme direkt brenda një periudhe pesë vjecare, ndërhyrjet afatmesme me veprime që do të përmbyllen brenda një periudhe dhjetë vjecate si dhe ndërhyrjet afatgjata për materializimin e të gjitha masave të nevojshme në njëzet vjetët e ardhshëm.

FAZA II: Drafti Final i Organizimit të Trafikut -Përmirësimi i sistemit të transportit.

Pas miratimit të fazës së parë dhe materializimit të fazës së dytë të konsultimeve do të prezantohet drafti final i organizimit të trafikut, që do përfshijë:

- Analiza dhe vlerësimi i rezultateve të konsultimit.
- Përzgjedhja dhe dokumentimi i skenarit përfundimtar: rrugët që do të jepen prioritet, prezantim i detajuar i masave dhe ndërhyrjeve (rrugëve njëkalimshe, trotuareve për këmbësorët, zgjerimit, rregullimeve, politikave të parkimit, etj) dhe arsyetimi përkatës.
- Përpilimi i studimit të sinjalistikës dhe vendimet rregullatore studimore të nevojshme.
- Propozimet për përmirësimin e sistemit ekzistues të sinjalistikës, heqja ose hulumtimi për një sistem të ri sinjalistike.
- Propozime për përmirësimin e transportit publik.
- Propozime për sigurimin e vendeve dhe përmirësimin e sistemit të ngarkim-shkarkimit për të kontrolluar dhe për të zvogëluar kundravajtjet dhe kriminalitetin.
- Propozime për sigurimin e hapësirave të parkimit, apo brezit rrugor të veçantë.

- Propozime për zbatimin e sistemeve inteligjente të transportit (p.sh. telematike).
- Identifikimi i të dhënave ekonomike, buxhetit për projektet afatshkurtra, afatmesme dhe afatgjata.
- Grafiku për zbatimin e projekteve, në varësi të prioritetit, sigurimit të financimit etj

4. TE DOREZUARA

➤ Raporti Teknik në metodologjinë e zbatimit të projektit

Bëhet fjalë për dorëzim që përgatitet ndërkohë nga oferta teknike e kontraktorit. Do të pasurohet dhe do të dorëzohet një muaj pas fillimit të projektit. Do të specializohet dhe do të ketë të bëjë me metoda analitike të grumbullimit dhe përpunimit të të dhënave, analizën dhe dizajnin dhe sekuencat e veprimeve, dorëzimeve, etj

➤ Dorezime Faza e I

Raporti teknik që përfshin regjistrimin e detajuar dhe vlerësimin e situatës aktuale dhe skenarët alternativë, konkretisht:

- Përshkrimi i rrejtës rrugore, përdorimi i tokës, karakteristikat urbane, rrjeti transportit, parkimi, siguria në rrugë, lëvizjet e këmbësorëve etj.
- Përshkrimi i studimeve të ngjashme që ndikojnë në zonën e studimit
- Tabelat me karakteristikat gjeometrike dhe rrugët funksionale.
- Përshkrimi i të gjitha matjeve, hulumtimeve në terren dhe metodave të grumbullimit të të dhënave.
- Përshkrimi i metodologjive të përdorura (pyetësorë, analiza statistikore, etj),
- Prezantimi i rezultateve të matjeve, tabela dhe lista
- Vlerësimi në nivele të ndryshme (për trafikun, për këmbësorët, transportin publik me nevojë të veçantë etj) dhe identifikimi i problemeve ekzistuese,
- Metodologjia dhe gjetjet e fazës së parë të konsultimit dhe
- Prezantimi i skenarëve alternativë, vlerësimi

Raporti teknik do të përfshijë të gjitha tabelat e nevojshme, diagramat dhe anekset përkatëse. Gjithashtu do të shoqërohet nga një seri hartash, të cilat pasqyrojnë situatën aktuale: infrastrukturen rrugore, bllokimet e trafikut, qasjet, parkingjet, transportin publik, semaforët, etj Gjithashtu do të dorëzohen harta që ilustrojnë skenarët alternativë të menaxhimit të trafikut.

➤ Dorezime Faza e II

Raporti Teknik që do të përfshijë:

- Dokumentacionin e projektit përfundimtar të zbatimit, në bazë të konsultimit dhe konkluzionetve të tij (vërejtje dhe opinione me përgjigjet përkatëse: në një kapitull të veçantë, shtojca).
- Tabela dhe përshkrimi i detajuar i të gjitha ndërhyrjeve: prioritetet, dokumentacioni, grafiku i zbatimit (afatshkurtër, afatmesëm, etj), një kuadër financiar /vlerësim i shpenzimeve etj.
- Hirarkia e rrjetit rrugor dhe karakteristikat gjeometrike të propozuara.
- Rrjetet e propozuara me një drejtim, për këmbësorë, rrugët e ulëta të trafikut, korsi për biçikleta: përshkrimi, dokumentacioni, etj.
- Hapje të rrugëve të sugjeruara ose zgjerimi i trotuareve dhe ndikimi në rrjedhën e trafikut.
- Studimi sinjalistikes : vertikale dhe horizontale, pajisjet e rrugëve etj.
- Studimi sinjalistikes : përmirësimi ose eliminimi i semaforeve ekzistues , instalimi semaforeve të rinj, arsyetim.
- Propozimet për parkim:konfiguracioni hapësirave të parkimi në anë të rrugës , parkingjet e makinave, hapësira të veçanta parkimi (për kamionë të mëdhenj, etj), mjedise urbane të transbordimit të mallrave , kushtet dhe koha e ngarkimit etj.
- Propozimet për transportin publik: ndryshime / rishikime të itinerareve për shkak të nevojave të veçanta, zgjerimi i itinerareve.
- Vendimet rregullatore dhe miratimet do të kërkojnë.
- Propozime për masa/ veprime paralele (informimi, ndërgjegjësimi etj).

Raporti teknik do të përfshijë të gjitha tabelat e nevojshme, grafikët dhe anekset përkatëse. Gjithashtu do të shoqërohet me një seri të hartash që ilustrojnë propozimet përfundimtare: Propozimi Përfundimtar mbi Parametrat e Trafikut, Harta e Rrugëve për biçikleta, Zona të Ndërhyrjeve të Integruara , Harta e Itinerareve të Aksesueshëm etj.

5. GRAFIKU

Grafiku kohor për zbatimin e studimit të trafikut mbulon një total prej nëntë muajsh konsultimesh dhe analizohet në hapat e ndryshme:si më poshtë:

- **Faza I:** (Regjistrimi dhe vlerësimi i situatës aktuale - Konfigurimi Ofertes Paraprake).
- **Faza II:** Drafti Final i Organizimit të Trafikut -Përmirësimi i Sistemit të Transportit.

Veprimet e veçanta të grafikut total dhe sekuencat e tyre kohore janë të listuara si më poshtë:

Faza dhe veprime te veçanta	MUAJ											
Faza I												
Regjistrimi dhe vlerësimi i gjendjes aktuale												
Konsultimi paraprak												
Konfigurimi i propozimit paraprak dhe skenare alternative												
Konsultimi mbi propozimin paraprak dhe skenarët alternativë												
Faza II												
Drafti përfundimtar i organizimit të trafikut												
Konsultimi mbi projektin përfundimtar të organizimit të trafikut												
Konfigurimi i projektit final te organizimit te trafikut												
Vendosja												

DIREKTIVAT PËR PLANET SEKTORIALE (2)

STUDIMI: Krijimi i rrjetit të plotë të hapësirave të gjelbërta dhe argëtimit në Gjirokastrë.

1. HYRJE – ZONA E STUDIMIT

Një nga karakteristikat bazë të rrjetit urban të Gjirokastrës është numri i kufizuar i hapësirave të përbashkëta të lira dhe të organizuara, si sheshe, parqe, zona të gjelbërta, etj. Në kuadrin e formimit të një hapësire tërheqëse – konkurruese dhe me fokus thelbësor përmirësimin e cilësisë së jetës, gjykohet e domosdoshme rimëkëmbja dhe përmirësimi i hapësirës publike.

Park i organizuar ne liqeni Viroi

Hapësira urbane publike në frontin e bashkisë

Pamje e lumit Drino

Hapësirë e gjelbr

2. QËLLIMSHMËRIA DHE REZULTATE TË PRITSHME TË PLANIT SEKTORIAL

Qëllimi i planit është krijimi i një rrjeti të plotë hapësirash të gjelbërta dhe argëtimi, i cili do t'i shërbejë shumë aktiviteteteve. Rrjeti do të konsistojë në mënyrë të

drejtëpërdrejtë në funksionet e qytetit dhe do të lidhet me pika karakteristike, pika referimi, infrastruktura të dobishme, etj. Qëllimet janë:

- Zgjerimi i mundshëm, mbrojtja, formimi i përshtatshëm dhe promovimi i hapësirave të përbashkëta.
- Përmirësimi i aksesit në rrjetin e hapësirave të përbashkëta për të gjithë (dhe Invalidët).
- Përmirësimi i hapësirës urbane.
- Lidhja natyrore dhe funksionale e pikave/zonave karakteristikave urbane, si ajo e bërthamës historike me zonat më të reja të banuara dhe luginën e lumit Drino, të ndërtesave publike, zonave me funksionet qendrore, etj.
- Lidhja funksionale e të gjitha hapësirave të përbashkëta ekzistuese, si edhe të atyre që do të ndërtohen, ndërmjet tyre, psh. ndërmjet rrugës për biçikleta apo trotuarit.

Ndër rezultatet e pritshme të planit sektorial është transporti i sigurt i banorëve dhe në veçanti i fëmijëve dhe i personave me aftësi të kufizuar, nga njëra hapësirë e përbashkët në tjetrën, përmirësimi i mikroklimës urbane, përmirësimi i pjesës estetike të qytetit, kontributi i këtij restaurimi në aktivitetet e ardhshme turistike dhe në zhvillimin turistik, dhe së fundmi, përmirësimi i cilësisë së jetës së banorëve kryesisht dhe të atyre që vizitojnë Gjirokastrën.

3. OBJEKTI I PLANIT SEKTORIAL

Për arritjen e përfitimeve maksimale, gjelbërimi urban duhet të planifikohet në formën e rrjetit/sistemit të hapësirave të hapura që lidhen me njëra-tjetrën. Në kuadrin e përbaljes së gjelbërimit urban si “infrastrukturë urbane” do të propozohet një rrjet me hapësira të hapura si i domosdoshëm për funksionimin normal të qytetit, i aksesueshëm për të gjithë dhe shumëfunksional (shëtitje, argëtim, lojëra në natyrë, shfaqje, etj.).

Elementët strukturorë të rrjetit do të jenë:

- ✚ Hapësira / sektorë të gjelbërimit urban, domethënë sheshe, qendra, kënde lojërash etj.
- ✚ Zona lidhëse, korridore të gjelbërta që do të lidhin hapësirat e përbashkëta ndërmjet tyre me sektorë të organizuar / qendrorë / karakteristikë të rrjetit urban: hapësira të hapura lineare në kombinim me rrjetet qarkulluese, zonat e gjelbërta që ndjekin boshte kryesore strukturore (rrugore ose ujore), elementë linearë vegjetacioni, monopate, kanale ujorë me trotuarë në të dyja anët, etj. Përveç lidhshmërisë, do të funksionojnë si zona dispersioni

bioshumëllojshmërie, filtra biologjikë për papastërtitë, gardhe natyrorë, do të përcaktojnë natyrisht zona të veçanta urbane, etj.

Elementë të veçantë të rrjetit do të jenë:

- ✦ Një park buzë lumit i cili do të zhvillohet në gjatësinë e lumit Drino: do të lidhet nëpërmjet rrjetit me bërthamën historike dhe zonat më të reja të banueshme dhe do të përfshijë korridor shëtitës, rrugë për biçikleta, hapësira të përbashkëta të formuara për argëtimin në natyrë, aktivitete kulturore dhe tregtare me shtrirje të vogël, vepra teknike për rregullimin e rrjedhës dhe mbrojtjen nga fenomenet përmytëse, etj.
- ✦ Një park buzë liqenit në liqenin e Viroit do të lidhet nëpërmjet rrjetit me bërthamën historike dhe zonat më të reja të banimit dhe do të përfshijë ato që përmenden më lart, do të funksionojë si vend i organizuar i gjelbërimit-argëtimit në periferitë e qytetit, si pikë e arritshme që do të tërheqë lëvizjen nga qendra e qytetit dhe si pol zhvillimi në pjesën veriore.

Plani sektorial do të përfshijë edhe propozimet për formimin e hapësirës mjedisore së ndërtesave publike, meqënëse këto ndodhen në korridorin e lidhjes së hapësirave të përbashkëta ndërmjet tyre, si edhe gjithashtu propozime për një tipologji unike dhe morfologji të fasadës së ndërtesave private të cilat ndodhen në korridorin e sipërm, që të mos shfaqet “anarki” në përzgjedhje, psh. e ngjyrave dhe e materialeve në fasadat e ndërtesave, të cilat ndikojnë në imazhin e hapësirës publike.

PËRMBAJTJA E STUDIMIT

Në pjesën e parë do të realizohet regjistrim analitik dhe vlerësim i situatës ekzistuese dhe e problemeve ekzistuese. Në pjesën e dytë do të bëhet propozim i plotë për rrjetin e hapësirave të përbashkëta.

PJESA I : Analiza - Vlerësimi

Do të studiohen elementët e mëposhtëm:

- Referimi në kuadrin ligjor – rregullues dhe në planifikimin ekzistues të hapësirave
- Përshkrim i përgjithshëm i rrjetit, cilat dhe sa do të jenë hapësirat e përbashkëta, zonat e shërbimit, mënyrat e lidhjes, etj.
- Përshkrim analitik i hapësirave të përbashkëta (i atyre që tashmë funksionojnë dhe i atyre që propozohen nga PPV): historik – prejardhja, regjimi pronësor, kufijtë, pozicioni në rrjetin urban, tipografia, të dhënat e tokës, llojet e bimësisë, situata bioklimatike, vepra ekzistuese dhe të programuara formulimi, etj.
- Vlerësim i situatës dhe funksionimit të hapësirave të përbashkëta, vlerësim i nevojave përkatëse të popullsisë lokale, eksplorim për zona dhe nevoja të veçanta

(psh. sektorë të strukturuar në mënyrë të dendur me mungesë të hapësirave të lira, sektorë të pjerrët, etj.) etj.

- Regjistrim i fasadave të ndërtesave private në korridoret e lidhjes së hapësirave të përbashkëta, përsa i përket tipologjisë dhe morfologjisë së tyre, përshtypje indikative të fasadave dhe dokumentim fotografik. Kategorizim i fasadave në grupe, sipas karakteristikave të tyre të përbashkëta.

Raporti teknik do të shoqërohet nga tabela/diagrama të përshtatshme, buletine teknike dhe dokumentim i hollësishëm fotografik. Sfondi hartografik do të përfshijë plane me formulim topografik, etj.

PJESA II : Propozimi

Do të përmbajë:

- Paraqitje të plotë dhe dokumentim të rrjetit të propozuar, psh. lloje/kategori të hapësirave të përbashkëta, nevoja që mbulojnë, zona-rreze shërbimi, etj.
- Përshkrim të zonave/korridoreve të gjelbërta lidhëse, dokumentim të mënyrës së lidhjes, shoqërim me boshte strukturore, etj.
- Vepra të propozuara dhe infrastruktura që do të jenë të nevojshme për realizimin e propozimit të planit sektorial, psh. formulimi i tokës (punime tokësore, vepra strukturore), masa për përmirësimin e tokës, përshtatje arkitektonike e hapësirave, bimësi natyrore ose artificiale e propozuar, ndriçim, vepra të furnizimit me ujë, vepra ujitjeje dhe zjarrfikëse, etj.
- Përfitime të vlerësuara mjedisore, sociale dhe ekonomike në funksion të qytetit nga rrjeti i propozuar.
- Masa të propozuara administrative për funksionimin e duhur të rrjetit.
- Propozime për tipologjinë dhe morfologjinë e fasadave të ndërtesave.
- Njësi të veçanta me shfaqje të plotë do të përbëjnë dy vende të organizuara dhe më të gjera, parku buzë lumit dhe parku buzë liqenit.

Raporti teknik do të shoqërohet nga tabelat/diagramat e nevojshme, buletinët teknikë dhe dokumentim i hollësishëm fotografik. Sfondi hartografik do të përfshijë harta me shfaqje të plotë të rrjetit, lidhje, të dhëna cilësie, etj.

4. KRONODIAGRAMA

Kronodiagrama për realizimin e planit sektorial mbulon në total shtatë muaj me konsultimet dhe analizohet si më poshtë vijon në stadet individuale:

- **STADI I:** Analiza dhe Vlerësimi i situatës ekzistuese.
- **STADI II:** Plani i propozimeve.

Veprimet individuale të kronodiagramës totale dhe sekuenca e tyre kohore jepet si më poshtë vijon:

Stade dhe veprime individuale	MUAJ											
Stadi I												
Regjistrim dhe vlerësim i situatës ekzistuese												
Konsultim paraprak												
Stadi II												
Plani përcaktues i propozimeve												
Konsultim mbi planin e përcaktuar												
Formulim i planit përfundimtar të organizimit qarkullues												
Formimi												

RAPORT PËR KONSULTIMIN PUBLIK (FAZA 2)

A. Prezantimi i dytë publik për studimin e PPV-ve (faza e dytë) & prezantimi i parë për studimin Vlerësimin Strategjik Mjedisor (V.S.M.)

Data e zhvillimit: **14/04/2016**

Vendi i zhvillimit: **Qendra kulturore, Gjirokastrë**

Në përputhje me Ligjin 107/2014, VKM 671/2015 dhe ToR të studimit, u zhvillua konsultimi publik për fazën e dytë të studimit të PPV-ve.

Konsultimi i dytë publik përfshin strategjinë territoriale, vizionin e zhvillimit të Bashkisë, qëllimet e përgjithshme strategjike si edhe boshtet e prioritetit për çdo sistem territorial, programin e veprimit dhe veprat e prioritetit. Qëllim i konsultimit publik është (a) regjistrimi i mendimeve të të gjithë banorëve dhe në përgjithësi i të gjithë atyre që ndikohen nga zbatimi i studimit si edhe i enteve të përfshira, (b) arritja e transparencës në procesin e hartimit të studimit dhe (c) familjarizimi i personelit të Bashkisë me procedurat e organizimit dhe të ekzekutimit të procedurave të planifikimit pjesëmarrës dhe të qeverisjes urbane.

Në pjesën e dytë u bë prezantimi i fazës së dytë të studimit «Hartimi i Planeve të Përgjithshme Vendore (PPV) të Bashkisë Gjirokastrë» nga anëtarët e grupit të studimit të shoqërisë GAIA Sh.a MELETON si Dr. Stathi Oikonomou, Ifigeneia Mamouni, Drejtoreshë Ekzekutive, dhe Borianana Golgota. Në fillim, u bë një raport i përmbledhur, por gjithëpërfshirës për:

- (a) analizën SWOT për çdo sistem territori i cili nënvizon pikat e forta dhe pikat e dobëta të Bashkisë si edhe mundësitë dhe rreziqet për zhvillimin e saj të ardhshëm
- (b) vizionin për zhvillimin e qëndrueshëm të saj për 15 vitet e ardhshme
- (c) qëllimet e përgjithshme strategjike për realizimin e vizionit
- (d) qëllimet e tyre për çdo sistem territorial
- (e) planin analitik të veprimit i cili specifikon dhe zbaton qëllimet e sipërpërmendura dhe i cili përmbledhet në një tabelë prej 41 veprash, duke përshkruar, ndër të tjera, prioritetin, fazën e realizimit, koston dhe burimin e financimit.
- (f) programet pilote, duke shpjeguar përmbajtjen, përfitimet dhe pasojat e tyre.
- (g) kushtet e referencës (TORs) për PDV si edhe drejtimit për hartimin e planeve sektoriale lokale.

Në vazhdim u shpjeguan hapat e mëtejshëm për përfundimin e Planit të Zhvillimit Territorial.

Fotografia 1.

Fotografia 2.

Në pjesën e dytë u realizua konsultimi për çështjet me të cilat do të përballlet V.S.M. në përputhje me Ligjin 91/2013, VKM 219/2015 dhe ToR të studimit. Në veçanti, iu referua qëllimit dhe përmbajtja e Studimit Vlerësimi Strategjik Mjedisor dhe të dhenave dhe parametrave më të rëndësishëm mjedisorë të Bashkisë që duhet të marrë parasysh studimi në fjalë. Më analitikisht, qëllim i VSM është zgjerimi dhe vlerësimi i pasojave mjedisore të PPV-ve, me qëllim që të eliminohen apo të minimizohen. V.S.M. përfshin si më poshtë vijon:

(a) Qëllimin e Planit të propozuar dhe lidhjen e tij me plane dhe programe të tjera, si edhe Strategjinë Kombëtare të Shqipërisë dhe qëllimet europiane.

(b) Skenarë alternativë për veprën e propozuar.

(c) Përshkrimin e Planit të propozuar.

(d) Përshkrimin e situatës ekzistuese të mjedisit (toka, fauna, flora, bioshumëllojshmëria, ujërat, ajri, ekosistemet e ndjeshme etj).

(e) Vlerësimin strategjik mjedisor të Planit.

(f) Formulimin e propozimit për masat e përballimit të pasojave mjedisore

(g) Konfigurimin e programit të ndjekjes së pasojave mjedisore.

Paralelisht, u theksua rëndësia e inkuadrimit të dimensionit mjedisor në planifikimin hapësinor si edhe e mbledhjes së mendimeve, propozimeve dhe vërejtjeve të publikut dhe të specialistëve në lidhje me çështjet mjedisore të zonës së studimit, të dhënat e vlefshme dhe të ndjeshme dhe nevojat në lidhje me administrimin dhe mbrojtjen e mjedisit.

Vijoi një diskutim i shkurtër, gjatë të cilit u shtruan çështjet e mëposhtme.

	Tema e shtruar	Mënyra e përballimit/ inkuadrimit nga studimi
1	U theksua rëndësia e lidhjes së Bashkisë së Gjirokastrës me Bashkitë përreth dhe nevoja e përcaktimit të strategjisë për rritjen e konkurrencës së kësaj Bashkie me Bashkitë fqinje, në veçanti me ato bregdetare.	Do të pasurohen strategjitë e propozuara të zhvillimit përsa i përket drejtimit të forcimit të bashkëpunimit ndërbashkiak në fazën e dytë të rishikuar.
2	Administrimi i lëvizshmërisë urbane të këmbësorëve dhe çiklistëve. U propozua krijimi i itinerareve për këmbësorët dhe çiklistët dhe sigurimi i një itinerari për turistët, të cilët do të marrin informacion të plotë në lidhje me të gjitha pamjet e Bashkisë nëpërmjet një harte orientimi lëvizjeje.	Tashmë përfshihet në Programin e veprimit studimi i lëvizshmërisë së qëndrueshme për qytetin e Gjirokastrës dhe jepen orientime konkrete për hartimin e tij si plan sektorial.
3	Pozitive është lidhja e zonës së vjetër industriale të qytetit (në jug dhe në afërsi të rrugës nacionale) me zonën e re industriale (kryesisht në gjatësinë e rrugës nacionale) dhe mënyra e koordinimit dhe administrimit të tyre të përbashkët.	Në fazën e mëvonshme (të tretë) do të specifikohen mënyrat dhe kushtet e zhvillimit të këtyre zonave.
4	U propozua që zona e vjetër industriale, në afërsi të rrugës nacionale, të përdoret si pol kulturor dhe argëtues dhe zona e Gërhotit të urbanizohet më tej por me kufizime, me qëllim që të shmanget tendenca e shpërndarjes së ndërtimeve.	Studimi propozon që zona e Gërhotit të përbëjë kryesisht një pol zhvillimi për funksione komunale dhe publike. Karakteri i zonës së vjetër industriale do të specifikohet në fazën e ardhshme (të tretë).

5	Shqetësuese është situata e urbanizimit intensiv të disa lagjeve të qytetit, të cilat do të duhet të shqyrtohen me kujdes dhe të propozohen përmirësime të mundshme (p.sh. në lagjen "18 Shtatori").	Studimi ka lokalizuar dhe regjistruar cilësinë e mjedisit urban. Kushtet dhe mekanizmat e përmirësimit të këtyre zonave do të propozohen në fazën e mëvonshme (të tretë).
6	Përmirësim i lëvizshmërisë së qëndrueshme dhe i kushteve për njerëzit me nevoja të veçanta.	Në kuadrin e studimit të propozuar të lëvizshmërisë së qëndrueshme, do të sigurohen kushtet maksimale të lëvizshmërisë për njerëzit me nevoja të veçanta.
7	Vërehen fenomene shqetësuese të rrëshqitjeve të tokës të cilat krijojnë rrezik për banorët e zonave përkatëse.	Tashmë përfshihet në Programin e veprimit vepra për mbrojtjen e shpateve në qytetin e Gjirokastrës. Do të rishqyrtohet shkalla e prioritetit.
8	U propozua një plan i plotë zhvillimi për trajnimin në të gjithë Bashkinë, me qëllim që të rritet niveli arsimor i banorëve.	Do të inkuadrohen në fazën e dytë të rishikuar të studimit veprimet në lidhje me të mësuarin gjatë gjithë jetës dhe formimin e banorëve të Bashkisë, por edhe të zonës më të gjerë, duke theksuar sektorët e (a) turizmit (p.sh. teknika administrimi, zbatime elektronike), (b) zëvendësimit dhe mirëmbajtjes së ndërtesave arkeologjike dhe arkitektonike (p.sh. teknika ndërtimi të çatave tradicionale, mureve me tulla) dhe (c) bujqësisë (p.sh. teknologji të reja, metoda bashkëkohore kultivimi) dhe (d) artet popullore (p.sh. zdrukthëtaria).
9	U propozua të bëhen studime rigjenerimi dhe për qendrat e vendbanimeve të tjera në të gjithë Bashkinë, pasi edhe këto kanë shumë elementë atraktivë, si kisha apo sheshe, të cilat duhet të bëhen pjesë e një rrjeti komunikimi që është i kalueshëm me këmbë.	Në programin e veprimit përfshihen tashmë veprat e rigjenerimit të hapësirave të përbashkëta në qendrat e vendbanimeve (a) Dhoksat, (b) Labovë e Madhe, (c) Qestorat .
10	Shtrati i lumit Drino duhet të konsiderohet si tërësi dhe të bëhet një administrim i plotë i vlerave të tij, me promovimin e zhvillimit ekonomik si zonë atraktive turistike dhe ruajtjen e një mjedisi të virgjër.	Paralelisht me vendosjen e infrastrukturave të rëndësishme teknike dhe hiperlokale në shtratin e lumit Drino propozohen masa të shumëllojshme për mbrojtjen e tij, si zona e lirë e gjelbërimit në të gjithë gjatësinë e tij, përmirësimi i praktikave bujqësore, krijimi i rrjeteve të kanalizimeve dhe njësisë së përpunimit të ujërave të zeza.
11	Akuiferi Lazarat-Virua ka ndotje të madhe që i detyrohet faktorëve antropogjenë. I rëndësishëm është administrimi i ujërave të shtratit të lumit për në Shën Triadhë dhe në pika të tjera.	Administrimi i qëndrueshëm dhe i drejtë i burimeve ujore përfshihet në qëllimet strategjike të studimit. Për këtë, do të ndihmojë edhe administrimi efikas i mbetjeve inerte. Në fazën e dytë të rishikuar të studimit, do të propozohet krijimi i entit të decentralizuar të administrimit të ujërave të zonës më të gjerë (në nivel Qarku), duke mbuluar sipërfaqen e ujëmbledhësve të elementëve më thelbësore ujorë.

12	U propozua zgjerimi i zonave të mbrojtura natyrore dhe arkeologjike.	Do të përfshihet në fazën e dytë të rishikuar propozimi për mbrojtjen e vendbanimeve Dhoksat dhe Qestorat si monumente me vlerë dhe ndërtesa me arkitekturë të rëndësishme. Në fazën e mëvonshme (të tretë) do të shqyrtohen kushtet dhe masat e zhvillimit dhe mbrojtjes së vendbanimeve.
----	--	--

Gjatë takimit të sipërpërmendur të pranishmëve iu dhanë pyetësorë me qëllim që të regjistroheshin mendimet dhe propozimet e tyre në lidhje me studimin. Në total, u plotësuan 57 pyetësorë, rezultatet e të cilëve paraqiten në vazhdim.

1. Vlerësoni shkallën e prioritetit të projekteve për Bashkinë tuaj nga 1-5 (1 = e ulët, 5 = prioritet të lartë)

kodi	TITULLI I PROJEKTEVE	SHKALLA E PRIORITETIT
1	Përmirësimi i mugës SH4 (me përjashtim të pjesës së bapassë të planifikuar)	
2	Ndërtimi i Rrugës Kardhiq-Delvinë	
3	Ndërtimi i mugës bapass në qytetin e Gjakastër	
4	Përmirësimi i mugës Kolonjë-Golem	
5	Përmirësimi i mugës Kodër-Plesat	
6	Përmirësimi i lartësive mugore SH4 me vendbanimin Asim Zeneli	
7	Rikonstruksioni i mugës Fushëbardhë - Zhulot	
8	Përmirësimi i mugës lidhëse Zhulot me mugën e noeruar Cepun - Delvinë	
9	Ndërtimi i Unazës veriore në qytetin e Gjakastër	
10	Përmirësimi i mugës kryqezim me mugën nacionale (postoblot)-Sh. Cërçes	
11	Bajpas në zonën e Bashkës	
12	Bajpas në zonën e Pazarit	
13	Ndërtimi i bërmbësorës / Seksionit bëqiliet në pjesën e SH4 nga Gjakastër në Lazarat	
14	Rindërtim (zëvendësim) urë prej druri në Ura e Subashë	
15	Ndërtimi i stacionit terminal të autobusave	
16	Ndërtimi i rrjetit të vadiës kolektive në luginën e Drinos	
17	Ndërtimi i rrjetit të kanalizimit në zonën urbane Gjakastër-Lazarat	
18	Ndërtimi i Impunitit trajpë të ujërave të zeza në zonën Gjakastër-Lazarat	
19	Ndërtimi i Stacionit rritasfermi të mbeqteve	
20	Funksionim i mjetit nollim (p.sh. qelq, letër, plastikë, metale, organike)	
21	Krym i vendeve të reja për prodhim të energjisë hidroelektrike në Zhulot dhe në Cepun	
22	Riorganizimi Urban në lagjen urbane Zinjshra	
23	Riorganizimi Urban në zonën nga Kodra e Stufit deri në Gërhot	
24	Rigjenrimi i zonës Bazar	
25	Rigjenrimi i Zonës në stadiumi i futbollit për të krijuar funksione për publikun	
26	Zhvillimi i zonave rrit ushtarake në Gërhot si qendër rekreacioni sportiv-kulture dhe shëndetësore	
27	Organizimi Urban - zhvillimi i zonës ekonomike	
28	Rigjenrimi i hapësirave publike meqë Memonat të Rilindasve në Gjakastër	
29	Rigjenrimi i hapësirave publike meqë Memonat të Rilindasve, Labovë e Madhe, Gësthorat	
30	Rikonstruksioni dhe zgjerimi i shkollës në lagjen e Zinjshra Gjakastër	
31	Ndërtimi i një shkollë 9-vjeçare në zonën midis Kodra e Stufit dhe Gërhot	
32	Përfundimi i tregut qëndror ushqimor	

33	Ndërtim i parku në lagjen Granatë e Gjakastër	
34	Ndërtimi i një qendër të re kulturore në Lazarat	
35	Mirëmbajtja - Restaurimi i monumenteve të kulturës në Gjakastër	
36	Mirëmbajtja - Restaurimi i monumenteve të kulturës në vendbanimet Dhoçisht, Labovë e Madhe, Gësthorat	
37	Menaxhimi i integruar i zonës së mbrojtur Kardhiq	
38	Menaxhimi i integruar i hapësirave të qelbra në qytet - Krym i mugës të qelbra në Gjakastër	
39	Mbrojtja nga përmbajtjet për Përfaqësimin që kalonë nëpër zonë të banuara	
40	Studimi i trashëguti - Studimi i qendrueshmërisë për trashëguti të qytetit të Gjakastër	
41	Funksionimi i faqes në internet	
42	Krym i sistemit GIS për menaxhimin e sistemeve territoriale brenda zonës të bashkës	
43	Instalimi i sistemit monitorimi (monitoring) i parametereve të mjedisit për ujë, tokë dhe ajër	
44	Krym i energjisë në ndërtimet dhe infrastrukturë të bashkës (a) instalimi i paneleve diellore në çatitë të shkollave (b) instalimi i termocelulave dhe orarë për krym energjie për ndërtimet e bashkës, (c) instalimi i lampave për krym të energjisë brenda ndërtimit dhe nëpër të rrugëve, (d) integrimi i burimeve të rinovueshme të energjisë në funksionin me ujë dhe meqë të ujës	
45	Mbrojtja nga përfaqësimi në qytetin e Gjakastër	
46	Organizimi ngjarësish ndërkulturore - sport (p.sh. Gësthor Open Air), shëndetësore (p.sh. frizion, anëkturë), kulturore (p.sh. vepra artistike)	
47	Ringjallimi i qendrës historike	
48	Ndërtim i aeroportit	

2. Mendoni se ka projekte të tjera që duhet të përfshihen në tabelën e mësipërme?

.....

3. Çfarë shihni si elementët më të rëndësishme për mjedisin tuaj vendor?

.....

4. Çfarë shihni si problemet më të rëndësishme mjedisore në bashkinë tuaj?

.....

5. Cila nga projektet e mësipërme ju mendon se do të shkaktojë efekte të konsiderueshme në mjedis?

.....

Figura 1: Pyetësori.

Pyetësori kishte 5 pyetje. Njëra prej tyre që i përkiste fazës së dytë, ishte e llojit të mbyllur dhe përbëhej nga tabela e vlerësimit të prioritetit të programit të veprimt. Katër pyetjet e tjera ishin të hapura dhe i përkisnin konsultimit paraprak për Studimin Vlerësimi Strategjik Mjedisor dhe rezultatet e tyre do t'i inkuadrohen studimit përkatës i cili do të hartohet në fazën e mëtejshme (faza e tretë).

Në bazë të përpunimit të përgjigjeve, në pyetjen 1 rezulton fillimisht një shkallë e rëndësishme (4.9 - 2.6) në vlerësimin e veprave. Të gjitha veprat e prioritetit të parë i përkasin qytetit të Gjirokastrës, ndoshta sepse pjesëmarrësit banojnë dhe ushtrojnë aktivitetin e tyre në këtë qytet, por edhe sepse aty problemet janë të shumta dhe të mprehta. Në vendet e para përsa i përket prioritetit ndodhen një sërë veprash që kanë të bëjnë nga njëra anë me qendrën historike (p.sh. administrimi i rezervës kulturore, rikonstruksioni i ndërtesave të përbashkëta, rregullimet e trafikut) dhe nga ana tjetër vepra komunikacioni dhe qarkullimi (stacione autobusësh, shmangia bazaar, studimi i lëvizshmërisë së qëndrueshme). Për më tepër, si shumë të rëndësishme u gjykuan veprimet që i përkasin cilësisë së jetës së përditshme, si rrjeti i hapësirave të gjelbërta dhe instalimi i përpunimit të ujërave të zeza. Me prioritet më të ulët janë disa vepra të caktuara me rëndësi lokale (veprat 5, 7, 8, 14).

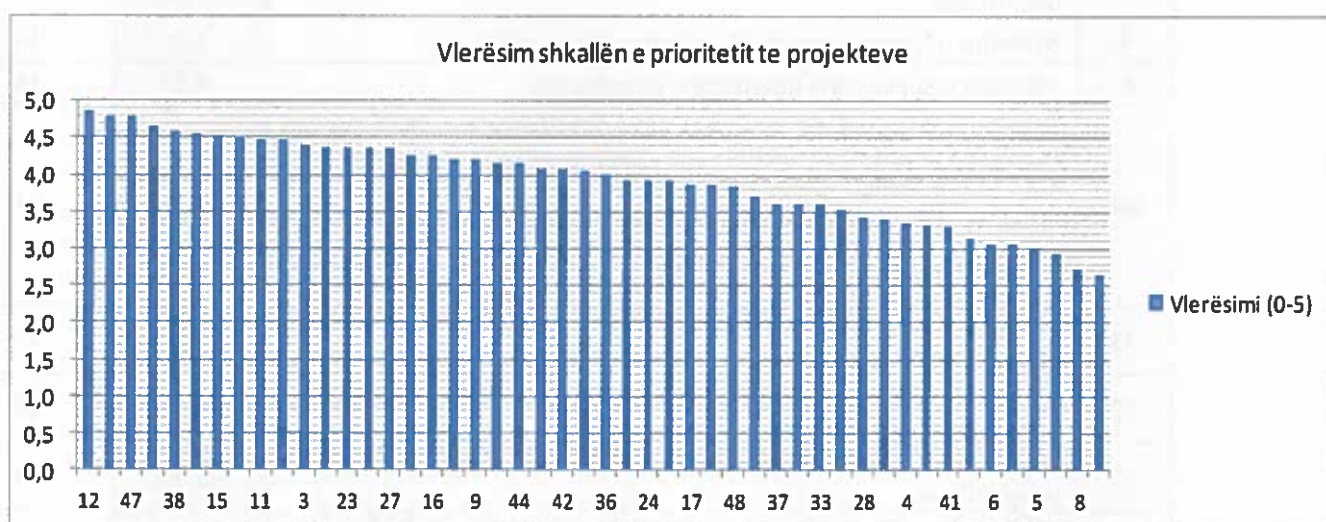

Figura 2: Shkalla e vlerësimit të prioritetit të veprave të propozuara nga Programi i Veprimit të veprave.

		Vlerësimi (0-5)	Nr. i pyetësorëve
12	Bypass-i në zonën e Pazarit	4,9	14
35	Mirëmbajtja - Restaurimi i monumenteve të kulturës në Gjirokastrë	4,8	15
47	Ringjallërimi i qendrës historike	4,8	15
18	Ndërtimi i Impiantit trajtimit të ujërave të zeza në zonën Gjirokastrë-Lazarat	4,6	14
38	Menaxhimi i Integruar i hapësirave të gjelbra në qytet - Krijimi i rrugëve të gjelbra në Gjirokastrë	4,6	15
40	Studimi i trafikut - Studimi i qëndrueshëm për trafikun e qytetit të Gjirokastrës	4,5	15
15	Ndërtim i terminalit të autobusave	4,5	14
32	Përfundimi i tregut qendror ushqimor	4,5	15
11	Bypass-i në zonën e Bashkisë	4,5	15
39	Mbrojtja nga përmytjet për përrenjtë që kalojnë nëpër zona të	4,5	15

		Vlerësimi (0-5)	Nr. i pyetësorëve
	banuara		
3	Ndërtimi bypass-it në qytetin e Gjirokastrës	4,4	15
19	Ndërtimi Stacionit për ritrasferimin e mbetjeve	4,4	15
23	Riorganizimi Urban në zonën nga Kodra e Stufit deri në Gërhot	4,4	15
26	Zhvillimi i zonave ish ushtarake në Gërhot si qendër rekreacioni sportive-kulture dhe shlodhëse	4,4	14
27	Organizimi Urban – zhvillimi i zonës ekonomike	4,4	15
10	Përmirësimi rrugës kryqëzim me rrugën nacionale (postoblok)-Sh.Çerçizit	4,3	15
16	Ndërtimi i rrjetit të vadijes kolektive në luginën e Drinos	4,3	15
1	Përmirësimi rrugor SH4 (me përjashtim të pjesës të bypass-it të planifikuar)	4,2	14
9	Ndërtimi i Unazës veriore në qytetin e Gjirokastrës	4,2	14
45	Mbrojtja nga përrrenjtë në qytetin e Gjirokastrës	4,2	15
44	Kursimi i energjisë në ndërtesat dhe infrastruktura e bashkisë: (a) instalimin i paneleve djellore në çatitë e shkollave, (b) instalim termoizolimi dhe dritare për kursim energjie për ndërtesën e bashkisë, (c) instalimin llambave për kursim të energjisë brenda ndërtesave dhe ndriçim të rrugëve, (d) Integrimi i burimeve e ripërtëritshme të energjisë në furnizimin me ujë dhe rrjetin e ujitjes	4,2	15
43	Instalim sistem monitorimi (monitoring) i parametrave të mjedisit për ujin, tokën dhe ajrin	4,1	15
42	Krijimi i sistemin GIS për menaxhimin e sistemeve territoriale brenda zonës të bashkisë	4,1	14
25	Rigjenerimi i Zonës në stadiumin e futbollit për të krijuar funksione për publikun	4,1	14
36	Mirëmbajtja - Restaurimi i monumenteve të kulturës në vëndbanimet Dhoksat, Labovë e Madhe, Qestorat	4,0	15
20	Funksionimi i rrjetit të riciklimit (p.sh. qelqi, letre, plastike, metalike, organike)	3,9	14
24	Rigjenerimin i zonës së pazarit	3,9	14
46	Organizim veprimtarish ndërvendore: sporti (p.sh. Gjiro Open Air), shkencore (p.sh. histori, arkitekturë), kulturore (p.sh. vepra artizanale)	3,9	14
17	Ndërtimi i rrjetit të kanalizimit në zonën urbane Gjirokastër-Lazarat	3,9	15
22	Riorganizimi Urban në lagjen urbane Zinxhira	3,9	15
48	Ndërtim aeroporti	3,9	14
31	Ndërtimi i një shkolle 9-vjecare në zonën midis Kodra e Stufit dhe Gërhot	3,7	14
37	Menaxhimi i integruar i zonës së mbrojtur Kardhiq	3,6	15
30	Rikonstruksioni dhe zgjerimi i shkollës në lagjen e Zinxhira Gjirokastër	3,6	15
33	Ndërtim parku në lagjen Granicë e Gjirokastrës	3,6	14
21	Krijimi i vendeve të reja për prodhim të energjisë hidroelektrike në Zhulat dhe në Cepun	3,5	14
28	Rigjenerim i hapësirave publike rreth Memorialit të Rilindasve në Gjirokastër	3,4	13

		Vlerësimi (0-5)	Nr. i pyetësorëve
2	Ndërtimi i Rugës Kardhiq- Delvinë	3,4	14
4	Përmirësim i rrugës Kolonjë-Golem	3,4	13
13	Ndërtimi i korsisë për këmbësorë e biçikleta në pjesën e rrugës SH4 nga Gjirokastër në Lazarat	3,3	13
41	Funksionimi i faqes në internet për bashkinë	3,3	14
29	Rigjenerim i hapësirave publike në Dhoksat, Labova e Madhe, Qestorat	3,1	14
6	Përmirësim i lidhjes rrugore SH4 me vendbanimin Asim Zeneli	3,1	13
34	Ndërtimi i një qendre të re kulturore në Lazarat	3,1	13
5	Përmirësim i rrugës Koder-Plesat	3,0	12
14	Rindërtim (zëvendësim) urë prej druri në Ura e Subashit	2,9	14
8	Përmirësimi i rrugës lidhëse Zhulat me rrugën e ndërtuar Cepun - Delvinë	2,7	14
7	Rikonstruksioni i rrugës Fushëbardhë - Zhulat	2,6	14

Tabela 3: Tabela përfundimtare e vlerësimit të shkallës së prioritetit të veprave të propozuara në shkallën 1-5 (1 = e ulët, 5 = prioritet i lartë).

B. Forumi i Bashkërendimit të Planifikimit në nivel Vendor" (FBPV)

Data e zhvillimit: 14/04/2016

Vendi i zhvillimit: Qendra kulturore, Gjirokastrë

Pas konsultimit të dytë për hartimin e Planeve të Përgjithshme Vendore (PPV) të Bashkisë Gjirokastrë, u mbledh Forumi i Bashkërendimit të Planifikimit në nivel Vendor (FBPV), në përputhje me nenet 2 dhe 5 të VKM 671/2015.

Në këtë mbledhje ishin pjesëmarrës: përfaqësues të Bashkisë Gjirokastrë, të Bashkisë Dropull, të AKPT dhe të kontraktorit GAIA Sh.a MELETON.

Forum i u mbledh për të koordinuar çështjet e planifikimit për Bashkinë Gjirokastrë dhe për ndjekjen dhe zgjidhjen e konflikteve me Bashkitë fqinje.

U diskutuan çështjet e mëposhtme:

	Tema e shtruar	Mënyra e përballimit/ inkuadrimit nga studimi
1	Shkatërrimet në pyje nga aktivitetet e paligjshme të njeriut si kërcënim për mjedisin.	Mbrojtja e mjedisit natyror dhe e bioshumëllojshmërisë përbën boshtin prioriteti për studimin dhe propozohen veprime specifike për përballimin e presioneve mjedisore, zgjerimi i krijimit të zonave të kontrolluara të gjuetisë.
2	Vërehet braktisje e vendbanimeve nga banorët por edhe brenda qytetit.	Tërheqja e të rinjve dhe inkurajimi i kthimit të banorëve të vjetër përbëjnë një qëllim strategjik të studimit nëpërmjet përmirësimit të mjedisit urban dhe forcimit të mjedisit ekonomik.
3	Me shqetësim përballohet braktisja e banesave karakteristike të zonës së mbrojtur për shkak të kostos së lartë të mirëmbajtjes dhe të kufizimeve që imponohen nga UNESCO, në përputhje me të cilat në këto banesa nuk mund të bëhen ndryshime të brendshme për t'iu përgjigjur kërkesave të mënyrës bashkëkohore të jetesës.	Studimi, duke njohur rëndësinë e kësaj çështjeje, propozon si prioritet të drejtëpërdrejtë një vepër sintetike për rigjallërimin e qendrës historike. Ndër të tjera, përfshin më shumë se një strategji: restaurimi i hapësirave të përbashkëta, të fasadave dhe të çatave të ndërtesave, zëvendësimi i ndërtesave të listuara, ndërtimi i infrastrukturave teknike, organizimi i qarkullimit, stimuj mbajtjeje/kthimi të banorëve/sipërmarrësve. Mekanizmat dhe masat do të përcaktohen në fazën e mëvonshme (të tretë).
4	Vepër prioriteti është përfundimi i bypass-it. Kjo kërkon koordinim me Ministrinë e Transporteve, me qëllim që të përcaktohet aksi përfundimtar i rrugës.	Vepra do të përfshihet në veprat e prioritetit gjatë fazës së dytë të rishikuar të studimit.
5	Interes paraqet asfaltimi i aksit rrugor Delvinë-Fushëbardhë.	Kjo vepër përfshihet tashmë në Programin e Veprimit të studimit.
6	Është hartuar një plan për një landfill sanitar mbeturinash në vendbanimin Labovë e Madhe në vitin 2012. Në vendbanimin Shtëpëz nuk lejohet të ndërtohet hapësira e varrezës sanitare për shkak të	Është propozuar Stacioni i Shkarkimit të Mbeturinave dhe jo Landfill Sanitar Mbeturinash për Bashkinë e Gjirokastrës, i cili për gruposjen e mbeturinave do të shërbehet

	papërshtatshmërisë së formacioneve të tokës, ndërsa hapësira e varrezës sanitare në Bajkaj nuk është e përshtatshme për Gjirokastrën.	nga një Bashki fqinje. Në lidhje me çështjen e administrimit të mbetjeve inerte dhe në veçanti të atyre urbane, nevojitet të zbatohet planifikimi kombëtar i Shqipërisë, me ndihmën e planeve sektoriale në nivel qarku. Planet sektoriale do të vendosin hapësirat e nevojshme të gruposjes sanitare të mbeturinave (landfill) dhe do të përcaktojnë kuadrin për riciklimin e lëndëve (plastike, letër, qelq, metale), administrimin e qëndrueshëm të lëndëve të ndërtimit, si edhe kompostimin e mbetjeve organike inerte urbane. Planet sektoriale do të hartojnë kërkimin edhe për sasitë e prodhuara dhe për zhvillimin e tyre në të ardhmen dhe do të përcaktojnë qëllimet e riciklimit dhe të kompostimit për të ardhmen. I qëllimshëm është edhe hartimi i programeve pilote dhe informimi i banorëve për domosdoshmërinë e zbatimit të programeve të riciklimit dhe kompostimit, por edhe trajnimi i tyre rreth këtyre çështjeve.
7	Të propozohet një plan për riciklimin gjatë pesëvjeçarit të ardhshëm dhe të gjenden hapësirat apo mundësitë e ripërdorimit të tyre.	Në Programin e Veprimit të studimit përfshihet tashmë një vepër në lidhje me studimin dhe funksionimin e rrjetit të riciklimit të lëndëve (p.sh. qelq, metal).
8	Bashkia Dropull ka kontakte historike me atë të Gjirokastrës, për shkak jo vetëm të pozicionit gjeografik por edhe të lidhjes që ekziston ndërmjet kishave, vendeve të trashëgimisë kulturore etj. Mund të propozohen vepra të përbashkëta, sepse arkitektura e Gjirokastrës ka ngjashmëri me atë të Dropullit.	Në Programin e Veprimit dhe në boshtet e prioritetit theksohet nevoja e zhvillimit të veprimeve ndërbashkiake dhe e bashkëpunimit ndërbashkiak, në veçanti për çështjet e turizmit dhe kulturës, ndërmjet Bashkisë së Gjirokastrës dhe Bashkive të tjera të pjesës jugore të Shqipërisë.
9	Mund të propozohet zgjerim i qendrave të mbrojtura të banuara, përveç atyre që tashmë përmenden në vendimin nr.742, datë 09.09.2015, p.sh. futja e qendrave të vendbanimeve të tjera në zonat e mbrojtura. Çdo vendbanim ka tërësinë e tij historike, që do të duhet të mbrohet.	Do të përfshihet në fazën e dytë të rishikuar për mbrojtjen e vendbanimeve Dhoksat dhe Qestorat si monumente me vlerë dhe ndërtesa me arkitekturë të rëndësishme. Do të shqyrtohet në fazën e mëvonshme (të tretë) nevoja dhe qëllimshmëria e mbrojtjes së qendrave dhe e vendbanimeve të tjera.
10	Lugina e lumit Drino të përballohet, i cili përshkon shumë bashki të tjera, si unik. Do të duhet të bëhen të dukshme elementët e luginës dhe korridoret e propozuara turistike.	Drejtimi për përballimin e luginës si hapësirë historike dhe gjeografike unike dhe inkudrimi i saj në rrjetet ndërbashkiake të zhvillimit ekonomik dhe kulturor do të përfshihet në fazën e dytë të rishikuar, me propozimin e krijimit të entit të administrimit të saj.

Fotografia 3.

Fotografia 4.

Mbledhjet me autoritetet e Qarkut dhe institucionet rajonale

U organizuan takime me një sërë institucionesh të rajonit, me qëllim informimin e tyre në lidhje me përmbajtjen dhe objektivat e studimit PPV, të shprehin pikëpamjet e tyre në lidhje me çështje që ata preken dhe ndikohen, si dhe për mënyrën e trajtimit të

tyre nga PPV, të paraqesin projektet opjesërisht të zbatuara dhe ato të planifikuara. Pas një prezantimi të shkurtër hyrës nga ana e përfaqësuesve të shoqërisë, në vazhdim u bënë pyetje dhe u shprehën qëndrime nga ana e përfaqësuesve të këtyre institucioneve dhe shërbimeve.

Shënohet se pjesa më e madhe e pjesëmarrësve kanë marrë pjesë në të dyja prezantimet publike të studimit.

Drejtoria Rajonale e Mjedisit Gjirokastër - D.R. e Bordit të Kullimit dhe Ujitjes.

U realizua takim i përbashkët me përfaqësuesit e dy institucione, Joni Vasili (DRM) dhe Niko Lici (D.R. Bordit të Kullimit dhe Ujitjes), ku u diskutuan shumë çështje që ndikojnë në mjedis dhe në ujëra:

Mbetjet.

Sipas mendimit të tyre mbetjet përbëjnë problemin më shqetësues, si në lidhje me depozitim të tyre të pakontrolluar ashtu edhe për vendin e papërshtatshëm dhe funksionimin e tij, i cili duhet të mbyllet dhe të zëvendësohet me një vend tjetër. Duhet të propozohen vende të përshtatshme për këtë infrastrukturë, p.sh. në Hundëquq.

Lumenj, përrenj dhe liqene.

Mbi to ushtrohet presion i lartë si nga veprimet abuzive dhe ndërtimi (pa leje dhe me leje), ashtu edhe nga ndotja në përmasa të mëdha, brenda dhe jashtë Bashkisë, kryesisht nga industritë. Për këtë arsye duhet të zgjerohet zona e mbrojtur e të gjitha organeve të ujit, por edhe të ndërtohet infrastruktura e nevojshme. U propozua të realizohet instalimi i trajtimit të ujërave të zeza vetëm për industritë.

Gjithashtu, duhet të mbrohet përroi i Picarit pasi mbi të ushtrohet presion, kryesisht nga aktivitetet bujqësore- blegtorale.

Së fundi, rëndësi e madhe iu kushtua liqenit të Viroit. Duhet të mbrohet zona përreth, duhet të funksionojë si një hapësirë e gjelbër dhe të krijohen lidhje alternative të qytetit me liqenin.

Ujë i pijshëm, uji për ujitje dhe prodhim të energjisë elektrike dhe infrastruktura.

Duhet të shtohen burimet e ujit, me qëllim për të siguruar cilësi më të mirë dhe furnizim të vazhdueshëm. U përmendën si alternativë përroi në zonën e Picarit dhe u propozua digë në afërsi të Bashkisë fqinje Libohovë.

Rezervuarët paraqesin probleme eutrofikimi. Gjithashtu, për shkak të ndërtimit të paligjshëm (Valare, Arshi Lengo), disa rrjete të ujitjes nuk funksionojnë.

Për hidrocentralet u theksua se duhet të pozicionohen dhe të funksionojnë me kujdes.

Së fundi, u përmendën edhe çështje të tjera më të gjera, të tilla si zonat e mbrojtura (zona e mbrojtur në Lunxhëri dhe Çajup, rryllëzim në zonat përreth Andon Poçi), energjia (zhvillim i parqeve eolike, hidrocentrale), zhvillimi i bujqësisë (kërkohet

krijimi i pikave të grumbullimit - magazinimit-përpunimit të produkteve bujqësore) dhe e turizmit dhe argëtimit (rajon turistik në Çajup).

Fotografia 1.

Fotografia 2.

Drejtoria Rajonale e Kulturës Kombëtare Gjirokastrër

U realizua takim me Drejtorin e Institucionit, Albert Kasi, ku u diskutuan gjithë çështjet që lidhen me mjedisin kulturor, në përgjithësi në Bashki dhe në veçanti, në qytetin e vjetër të Gjirokastrës: situata aktuale, problemet, projektet e planifikuara.

Në të njëjtën kohë, u diskutuan çështje që kanë të bëjnë me mjedisin, cilësinë e jetës dhe jetën e përditshme të qytetit. Në mënyrë të veçantë:

- U theksua situata negative që është krijuar në marrëdhënien dhe lidhjen e qytetit të vjetër dhe atij të ri, si nga ana arkitekturore (p.sh. morfologjia, kushtet e ndërtimit) ashtu edhe nga ana e urbanizimit (p.sh. ndërtime të shpërndara pa plan, mungesë e hapësirave me interes komunitar dhe publik, mungesë e akseve lidhëse të dy zonave).
- Projekti i zgjerimit të rrugës Postoblllok - Sh.Çerçizit nuk është në përputhje me karakterin dhe natyrën e qytetit të vjetër, pasi nxit fluksin e një numri më të madh makinash në qytetin e vjetër dhe sepse nuk përdor materiale që përshtaten (p.sh. gurin lokal).
- Vepra të ndryshme teknike (p.sh. mure mbajtëse) në qytetin e vjetër, ose kufijtë e saj zbatohen me mënyrë të papajtueshme.
- Është i nevojshëm rregullimi i trafikut në qendrën historike. Në këtë kuadër, anashkalimi i Qafës së Pazarit do të shërbejë reduktimit të trafikut të makinave. Ndërkohë, do të duhet të parashikohet një devijim më i madh në qytetin e vjetër që do të shërbejë si banorëve ashtu edhe vizitorëve.
- Do të nisë së shpejti zbatimi i programit të rehabilitimit për 20 banesa private të kategorisë A dhe B ("Programi i banesave të shkrimtarëve").
- Duhet të mbrohet ura e vjetër në Lazarat gjatë hapjes dhe ndërtimit të unazës së qytetit të Gjirokastrës.
- Kritike është çështja e specializimit profesional të ustallarëve dhe teknikëve, në lidhje me çështje të restaurimit të ndërtesave tradicionale dhe arkitekturës së qytetit dhe rajonit më gjerë. Do të kontribuojë në ruajtjen e trashëgimisë kulturore.
- U diskutua çështja e stimujve për individët në lidhje me ruajtjen dhe restaurimin e ndërtesave. U konsiderua i nevojshëm shtimi i buxhetit të institucionit (pjesë e të cilit shkon për projektet e mirëmbajtjes) dhe miratimi i mjeteve ekonomiko-financiare (p.sh. heqja/zbutja e taksave, kredi me interes të ulët dhe periudhë të gjatë shlyerjeje).
- U ngrit çështja e prishjes së ndërtesave që nuk janë në përputhje me mjedisin dhe që krijojnë probleme dhe për krijimin e hapësirave të lira.

Fotografia 3.

Fotografia 4.

Drejtoria Rajonale e ALUIZNI-t Gjirokastrër

Në këtë takim morën pjesë dhe e ndoqën shumë nëpunës të këtij institucioni dhe u diskutuan gjerësisht çështje me interes të Institucionit. Në mënyrë analitike, u theksuan ndërtimet e shumta informale në qytet, në Lazarat dhe në Kordhocë. Duhet

të miratohet menjëherë studimi i PPV për t'i dhënë fund këtij fenomeni si edhe për tu urbanizuar përqendrimet ekzistuese.

Në zonën e vjetër industriale janë ndërtuar shumë ndërtesa pa leje (rreth 80% e ndërtesave), shumica e të cilave përdoren si banesë. Si rrjedhim, përcaktimi i këtij rajoni, si një zonë ekonomike nuk do të lejonte legalizimin e të gjitha këtyre ndërtesave.

U përmend se "vegla" e transferimit të së drejtës për zhvillim do të kontribuojë në reduktimin e ndërtimit informal.

Do të duhet që të ndërtohen, sipas mundësive, edhe hapësira të lira - sipërfaqe të gjelbra në seksionin lindor të rrugës SH4 (ndërmjet rrugës dhe lumit).

Së fundi, u theksuan gjithashtu edhe çështje të një interesi më të gjerë për Bashkinë dhe qytetin, të tilla si:

- Krijimi i korridoreve historiko-kulturore që do të lidhin të gjitha monumentet e rajonit (p.sh. Antigonenë), si dhe qytetin e vjetër me pjesën tjetër të monumenteve të trashëgimisë botërore (Berat, Butrint).
- Pjesa jugore e liqenit të Viroit, që ka shpëtuar nga ndërtimi, do të duhet të mbrohet dhe të funksionojë si një zonë e përbashkët me të, e lirë për përdorim komunitar dhe të krijohen monopate për ecje - shëtitje.
- Bypassi rrugor i qytetit dhe nevoja e ndërtimit të menjëhershëm, por edhe ndryshimet që do të shkaktojnë në përdorimin e tokës.
- Përmirësimi i sistemit të furnizimit me ujë të qytetit.
- Mbrojtja e organeve të ujit dhe në mënyrë të veçantë, sa më shumë të jetë e mundur, zona më gjerë e mbrojtur e lumit Drino.

Fotografia 5.

Fotografia 6.

REFERENCAT

- Burimet e tokave dhe dhevare te Shqipërisë, Zdruli P., Lushaj S., 2007.
- Dokumenti i politikave strategjike për mbrojtjen e biodiversitetit, Tiranë (2015).
- Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Gjirokastrës, Sherbimi Gjeologjik Shqiptar, Tirane (2014).
- Harta gjeologo-inxhinjerieke e Shqipërisë në shkallë 1:200.000, Konomi N. (1998).
- Harta Hidrogjeologjike e Qarkut të Gjirokastrës, Shkalla 1:100.000, Sherbimi Gjeologjik Shqiptar
- Hartës Gjeologjike të Rajonit të Gjirokastrës, në shkallën 1: 100.000 të Institutit Gjeologjik të Shqipërisë
- Linjat Nderqytetase me Autobus dhe Oraret e tyre (Ministry of Transport and Infrastructure)
- Planifikimi dhe zhvillimi i territorit në Shqipëri, Manual Teknik USAID 2015
- Plani i Integruar Ndërsektorial për Bregdetin, DRAFT PLANI 2015
- Plani i Integruar Ndërsektorial për Zonën Ekonomike Tiranë-Durrës, DRAFT 2015-2030
- Plani i Përgjithshëm Kombëtar, DRAFT 2015
- Plani Te Përgjithshëm Vendor I Bashkisë Gjirokastrës, 2012
- Strategjia dhe Plani I Veprimit për Biodiversitetin, 2015, Ministria e mjedisit.
- Active faulting role on location of Pliocene– Quaternary water basins. Aliaj, Sh., Tafilaj, I., Eftimi, R., First Working Group Meeting. Int. Project “Expert Assessment of Land Subsidence Related to Hydrogeological and Engineering Geological Conditions in the Regions of Sofia, Skopje and Tirana. Proceedings, Sofia, Bulgaria, (1989).
- Albania dwelling and living conditions, INSTAT (Republic of Albania/Institute of Statistics).
- Albania Land Market Action Plan, Jazoj, A., Stanfield, D. και Barry, T., Land Tenure Center - University of Wisconsin - Madison (1997).
- Albania Population and housing census, INSTAT 2011 (Republic of Albania/Institute of Statistics).
- Albania Population and Population dynamics new demographic horizons, Μελέτη της INSTAT (Republic of Albania/Institute of Statistics).
- An Insider’s View on Establishing an Immovable Property Registration System in Albania, Sherko, R., Land Tenure Center - University of Wisconsin - Madison (1997).

Assessment of mass valuation methodology for compensation in land reform process in Albania, Sallaku, F. και Shehu, A. (2004).

Catalogue of MLz3.0 earthquakes in Albania from 1976 to 1995 and distribution of seismic energy released. Muço, B., Tectonophysics 292, 311 –319, (1998).

Changing Planning Cultures- The Case of Albania, Ledio Allkja, (July 2012).

Commune Typology and Infra-Urban Statistical Cartography: Alain Jarne, Zana Vokopola, Martin Schuler.

Cultural tourism in Gjirokastra, Mimoza Kotollaku- Magdalena Margariti, MSc (2015).

Current Environmental Situation in Gjirokastra Region.Risks, Factors and Consequences, Valbona Duri, Adela Dhromaj.

Effects of Irrigation and Drainage on Rural Landscapes of Gjirokastra region in south of Albania, Albina Sinania, Jostina Dhimitri.

Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline, Trans Adriatic Pipeline-TAP, Section 6, (2013).

European Commission, DG Mobility and Transport.

Focal Mechanism solutions of Albanian earthquakes for the period 1964– 1988. Muço, B.,Tectonophysics 231, 311 – 323, (1994a).

Geography of Environmental Crime in Albania-Damage, Cutting and Burned of Forests, Engjellushe Zenelaj, Myzafer Elezi.

Indicative Strategy Paper for Albania 2014-2020, IPA II, European Commission

INSTAT, Economic Characteristics, Population and housing census 2011.

INSTAT, Labour Market Dynamics 2001- 2011,2011.

Institute of Transport.

Integrating Environment into Agriculture and Forestry: Progress and Prospects in Eastern Europe and Central Asia -Europe and Central Asia Region, Sustainable Development Department Volume II Albania Country Review (2007).

INTERISK A2 Action: Identifications Needs Report, Current Environmental Situation in Gjirokastra Region.Risks, Factors and Consequences, Effects of Irrigation and Drainage on Rural Landscapes of Gjirokastra region in south of Albania.

Land Market Development and Agricultural Production Efficiency in Albania, Deininger, K., Carletto, G. και Savastano, S., World Bank, Washington DC and Ministry of Economic Development, Government of Italy, Rome (2007).

Land and Shelter Challenges in Albania, Zhang, Y., Urban Economist (2005).

Land Market in Albania - Unresolved Property Ownership Rights, Koprencka, L. και Muharremi, O., Faculty of Economics - University of Vlora (Ismail Qemali) (2010).

Manual of detailed geomorphological mapping. Demek, J., Academia, Prague, 344 p, (1972).

National Draft Strategy for Tourism 2014-2020, Ministria e Zhvillimit Urban dhe Tuizmit

National Strategy for Development and IntegrationN 2014-2020, DRAFT June 2013, Republic of Albania, Council of Ministers

Neotectonic structure of Albania, Aliaj, Sh., Alb. J. Natl. Technol. Sci. 4, 79– 98, (1998).

New ideas on the tectonic of the Kurveleshi anticlinal belt in Albania, and the perspective for exploration in its subthrust, Telo Velaj, Review article, Ke Ai journal, Petroleum 1 (2015) 269-288.

On seismicity and seismotectonics of Tirana region. First Working Group Meeting. Aliaj, Sh., Muc_o, B., Int. Project “Expert Assessment of Land Subsidence Related to Hydrogeological and Engineering Geological Conditions in the Regions of Sofia, Skopje and Tirana. Proceedings, Sofia, Bulgaria, pp. 82–88, (1996).

Organised Crime Situation Report, Council of Europe, December (2005).

Overview of soil information and soil protection in Albania (ppt), Zdruli P. Lushaj S.

Policy Brief, Analyzing the Likely Impact of European Union Policies on Territorial Planning in Albania, March 2013, Paul Rabe, Rudina Toto, Sibora Dhima.

Property Rights and Land Markets, Wheeler, S. R. και Waite, M., Land Tenure Center (2003).

Protection and Sustainable Use of the Dinaric Karst Tranboundary Aquifer System, Country report, Diktas, Albania, (2012).

Rural Development Program 2014-2020, IPA, 2015, Ministry of Agriculture, Rural Development and Water Administration

SEETO.

Seismicity, seismotectonics and seismic hazard assessment in Albania, Aliaj S., et al., Academy of science of Albania, Tirane, (2010).

Seismic zonation in Albania using a deterministic approach, Muço B. et al., 2000, Tectonophysics 344 (2002) 277-288.

Seismic Regionalization of the PSR of Albania. “8 Nentori” Publishing House, Sulstarova, E., Koc_iaj, S., Aliaj, A., Tirana, 297 pp, (1980) (in Albanian and English).

Seismogenic models for Albania, Overview of relevant data, First workshop for the NATO science for piece project no 983054. Harmonization of seismic hazard maps for the western balkan countries, Aliaj S., Dushi E., Slovenia, (2007).

Seismotectonic map of Albania, Aliaj Sh., Sulstarova E., Muco B. & Kociu S., scale 1:500.000, Seismological Institute Tirane, (2000).

Some faults detected by lineaments of consecutive epicenters. Muço, B., Bull. Geol. Soc. Greece. Proc. of 7th Congress of Hellenic Geol. Union XXX (5), pp. 285– 294, (1994b).

Some features of seismicity of Albania. Muço, B., Acta Geophys, Pol. XLIII (4), 313– 324, (1995).

Status of Land Reform and Real Property Markets in Albania, Valletta, W., Hamza, E., Laha, M. και Kelm, K., The World Bank Office in Tirana (2006).

The application of a digital relief model to landform analysis. Dicaud, R., Taylor and Francis, London, pp. 51 – 77, (1989).

The changing metabolism of cities. Journal of Industrial Ecology, vol. 11 (2), p.43-59, Kennedy C., Cuddihy J. and Engel-Yan J. (2007).

The complexity of heritage and societal development- The example of Gjirokastra, Albania, Bosse Lagerqvist, Scientific Journal of the European Ecocycles Society, Vol 1, p.6-11, (2015).

The Creation of an Immovable Property Registration System in Albania, Stanfield, D., Land Tenure Center - University of Wisconsin - Madison (2004).

The economic situation in the district of Gjirokastra after the year of 1990. Trends and Perspectives, Valbona Duri, European Scientific Journal, Vol 13, p. 4-20, (2011).

The focal mechanism of earthquakes and the field of present tectonic stresses in Albania. Sulstarova, E., PhD thesis, Seismological Centre, Tirana, Albania, 230 pp, (1986) (in Albanian).

The impact of cultural tourism in the development of Gjirokastra- the UNESCO town, MSc. Alketa Bejko, MSc. Majlinda Bobrati.

The metabolism of cities. Scientific American, vol. 213 (3), p.179-190, Wolman A. (1965).

The Neotectonic and Seismotectonics of Albania. PhD thesis, Seismological Centre, Aliaj, Sh., Tirana, Albania, 270 pp., (1988) (in Albanian).

The seismic zoning of Albania. Sulstarova, E., Kociu, S., Aliaj, A., Proc. Of Workshop I “Co-operation Project for Seismic Risk Reduction in the Mediterranean Region (RER/87/022) Seismed, pp. 3 – 17, (1991).

The status of soil survey in Albania and some of its major environmental findings, Zdruli P., Lushaj S., CIHERAM, 2001 69-89 Options Méditerranéennes: Serie B. Etudes et Recherches; n.34, (2001).

The study for the master plan for promoting the mining industry of Albania, Ministry of Economy, Trade and Energy (METE), Republic of Albania, November 2010, Japan International Cooperation Agency.

The Water Quality of Osum River and Its Impact on the Agricultural Soils. Universal Journal of Environmental Research and Technology. Magdalena Cara, Jordan Merkuri, Murtezan Ismaili, Miranda Huta, Bora Qesja, Volume 3, Issue 1: 61-71, (2013).

Urban Development in Europe - Experiences from Albania and Greece, Πότσιου, Χ. Α., Επίκουρη Καθηγήτρια του ΕΜΠ στο τμήμα της Τοπογραφίας (2010).

Worldwide Government Indicators, World Bank.

Ετήσια έρευνα διάρθρωσης Επιχειρήσεων, 2000-2013.

Η μελέτη του αστικού μεταβολισμού σε ελληνική πόλη: η περίπτωση της Θεσσαλονίκης, Θεοδώρου Γ., διπλωματική εργασία ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, 2014

Ιδιοκτησία. Η λειτουργία του συστήματος καταγραφής της ακίνητης περιουσίας στη Δημοκρατία της Αλβανίας, καθώς και τα άλλα θεσμικά όργανα που σχετίζονται με την ακίνητη περιουσία, Θέμα Διπλωματικής, Bledi, S., Σχολή Αγρονόμων Τοπογράφων Μηχανικών - Τομέας Γεωδαισίας - Tirana (2009).

Μελέτη επενδυτικών ευκαιριών στον πρωτογενή, τον δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα στην Αλβανία, Interreg III: Πρόγραμμα Γειτνίασης Ελλάδα – Αλβανία (2013).

Ο κατασκευαστικός τομέας στην Αλβανία - Το φορολογικό καθεστώς της Αλβανίας, Λιόντος, Σ., Γραμματέας ΟΕΥ Α', Πρεσβεία της Ελλάδος στα Τίρανα (2007).

Παροχή υπηρεσιών για την εκπόνηση της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων του προγράμματος Ελλάδα – Αλβανία του στόχου 3 «Ευρωπαϊκή Χωρική Συνεργασία», Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, (2007).

Πρεσβεία της Ελλάδος Τίρανα, Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, Ετήσια Έκθεση 2013, ALBANIA.

Πρεσβεία της Ελλάδος, Τίρανα Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, Σημείωμα για τον τομέα υγείας στην Αλβανία, (2011).

Πρόγραμμα Γειτνίασης Ελλάδα - Αλβανία, Άξονας 2 – Μέτρο 2.1, Interreg III Επιμελητήριο Ιωαννίνων (2008).

Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Αλβανίας, Εμπόριο, εστίαση, ξενοδοχεία, 2007- 2013.

Το Κτηματολόγιο της Αλβανίας: Η Ανάπτυξη της Αγοράς Ακινήτων στην Αλβανία, Αιμιλιάννα Γκούγκα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Πτυχιακή Εργασία (2012).

Τοπογραφικά έργα κτηματολογίου και τυποποίηση κατά τη διάρκεια εργασίας σε μια Ζώνη Κτηματολογίου, θέμα Διπλωματικής, GJATA, G., Σχολή Πολιτικών Μηχανικών - Τομέας Γεωδαισίας (2009).

FAQET E INTERNETIT

<http://www.instat.gov.al/al/home.aspx>

<http://www.moh.gov.al/>

<http://www.moh.gov.al/sherbime/dshpvlore.html>
<http://www.ashrtirane.gov.al/>
<http://www.planifikimi.gov.al/?q=content/planet>
http://interisk.her.hcmr.gr/reg_gjirokastra.html
<http://www.glina.com/english.htm>
<http://boukaswinery.com/contact/>
http://www.forumpartnerships.zsi.at/attach/AL_05_RS_RCA_RegionalDevelopmentStrategyGjirokaster.pdf
http://www.swiss-cooperation.admin.ch/albania/en/Home/News/News_Detail?itemID=206962
<http://albania.usaid.gov/>
<http://www.qsu.gov.al/>
<http://www.qkev.gov.al/en/about-as?start=5>
http://www.qkcsaish.gov.al/index_en.htm
<http://www.qkkb.gov.al/>
<http://www.maphill.com/albania/gjirokaster/kardhiq>
<http://akzm.gov.al>
<http://www.instat.gov.al/en/Home.aspx>
<http://instatgis.gov.al/#!/prefectures/population/prefpop1>
<http://www.gjirokastra.org/>
<http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>
<http://eujournal.org/index.php/esj/article/viewFile/4711/4501>
http://interisk.her.hcmr.gr/needs_ident_study.html
<http://eujournal.org/index.php/esj/article/.../5498>
<http://www.parksdinarides.org>
<http://www.maphill.com/albania/gjirokaster/kardhiq>
<http://www.infoalb.net/>
<http://albaneando.blogspot.gr>
<http://185.30.147.99/AKBNPortal/HE/Main.aspx>
<http://aea-al.org/> (Sustainable energy for Albania)
<http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>
<http://www.instat.gov.al/en/themes/environment.aspx>

<http://aea-al.org/wp-content/uploads/2014/07/Geological-Overview-Albania.pdf>

[http://diss.rm.ingv.it/dissnet/CadmoDriver?_action_do_single=1&_criteria=H4sIAAA
AAAAAAH0OMjAwtFVwBFIWmSnF%2BaVFyameIJ65o49zMFB0HQDPn5b5lg
AAAA%3D%3D&_page=pSASources_d&_rock=&_state=find&_tabber=1&_token=
NULLNULLNULLNULL](http://diss.rm.ingv.it/dissnet/CadmoDriver?_action_do_single=1&_criteria=H4sIAAA
AAAAAAH0OMjAwtFVwBFIWmSnF%2BaVFyameIJ65o49zMFB0HQDPn5b5lg
AAAA%3D%3D&_page=pSASources_d&_rock=&_state=find&_tabber=1&_token=
NULLNULLNULLNULL)

[http://diss.rm.ingv.it/dissnet/CadmoDriver?_action_do_single=1&_criteria=H4sIAAA
AAAAAAH0OMjAwdvRzUXAGMgxtFRyBIGlmSmZuuielaWiKLGGRmVKcXlq
UnAqWs3D0cQ4GyimoAwCenMz3RQAAAA%3d%3d&_page=images_view&_roc
k=&_state=find&_tabber=1&_token=NULLNULLNULLNULL](http://diss.rm.ingv.it/dissnet/CadmoDriver?_action_do_single=1&_criteria=H4sIAAA
AAAAAAH0OMjAwdvRzUXAGMgxtFRyBIGlmSmZuuielaWiKLGGRmVKcXlq
UnAqWs3D0cQ4GyimoAwCenMz3RQAAAA%3d%3d&_page=images_view&_roc
k=&_state=find&_tabber=1&_token=NULLNULLNULLNULL)